

ANDREAS

TIRAQVELLVS

DE POENIS LEGVM,

ac conſuetudinum,ſtatutorumq́;
temperandis,

AVT ETIAM REMITTENDIS & id quibus quotq; ex cauſis.

Acceſsit rerum, uerborum,& ſententiarum
inſignium locupletiſsimus
Index.

VENETIIS,
Ex Officina Franciſci Laurentini, de Turino.
M D L X V.

ANDREAS

TIRAQVELLVS

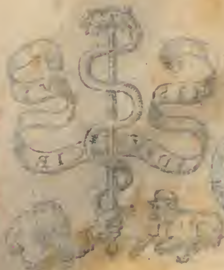
DE POENIS LEGVM,

ac consuetudinum, statutorumque temperandis,

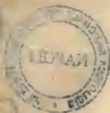
AVT ETIAM REMITTENDIS

& in quibus quotque ex causis.

Accessit rerum, uerborum, & sententiarum insignium locupletissimus Index.

VENETIIS

Ex Officina Francisci Laurentini, de Turino.

M D L X V.

ANDREAS TIRAQVELLVS ANDREAE TIRAQVELLI AVTHORIS FILIVS,

Illustrissimo atque integerrimo in suprema Pariensi curia Præsidi suo Domino Seguiero S.

S VADET Natura ac pietas, ut citra nllã inuidiam patris mei optimi recordari pos sim, qui ut posteritatis, sic filii memoria excidere nunquã pōt. Praeterquam quod enim eadē, quæ posteri, beneficia ab eo ac ceperim, multo plura etiã pro īgenita pie tate, ac amoris magnitudine, nō fateri ac cepisse, nō modo ingrati, sed plane impii sit animi. Vt igi tur fas est, ea me agnoscere omnia, sic maxime decet unũ commemorare, hoc autem illud est, PRAESES ILLVTRISS. quod lõgissimo ante tēpore, quã eius, senatusque totius beneficio adscriptus essem tã claro ac illustri ordini, cui nunc magno cum honore, ac omniũ bono præ es, ex eius de te sermone frequenti & multo (breuis enim de te esse nō potest) abunde cognoui, quanta uirtutũ tua rum esset praestantia, uel priuatim, uel publice. paucioribus. n. dicere uix est, quã sancte ac grauiter familiae tuae atque Reipublicae praesis, quãta denique animi integri rate in omnibus te geras adeo ut postremũ illud saepius audierim, multo se feliciorem futurum, si annuente numi ne, contingeret, me, uel suorum aliquem tantam uirtutũ tuarum habere notitiam, quam ille habebat. ita te nume ris omnibus eruditionis ac uirtutis impletum admirabatur. Vt enim Socrates apud Platoné, plurimi facit uirtutes ipsas ante cognoscere quam illas uere cõsecuti simus sic ille tam sui, quam tui, aliorumq; uirorum clarissimo rum exemplo, notas, deinde expetendas esse uirtutes sen tiebat. Istud quoq; haud tacebat, te tam pro pēso animo

in se, sibiq; iũcto extitisse, ut diuinã prope talem beneuolentiam crederet quod citra ullum suum meritum (ut dicebat) ex te prodiisset. Cuius tam crebro recordabatur, ut cogitaret, si non tantam humanitatem ac beneuolentiam dignum aliquod meritum anteuertisset, sequi saltem debere, in testimonium ac fidem grati animi. Cui tu recto ac pro uoto satis ego pro uirili facturus, quem uelut hæredem ac successorem tantæ amicitiæ perhumaniter complexus es, relictum a patre Tractatum de minuendis, augendis, uel etiam temperandis pœnis, tibi tanquã posthumum offerre uolui, cum quòd in his iudiciis quæ circa poenarum irrogationem uersantur, sic æquitas, omnisque uirtus elucet tua, vt natus magis, quàm instructus aut factus iudex uideare, tum quòd in eadem prope iustitiæ palestra tempus aliquod meme tecum; tanquam nouus quidam miles (hoc enim ingenue fateat oportet) cũ strenuo quodam duce cumq; amplissimo uirtutis stipendio exercui. inde summam fiduciam cepi, opus eiusmodi pro candore tuo tibi probatum iri, neminemq; post tuum de eo iudicium, iniquum iudicem fore. Nam tecum omnes uelut posthumum, omni fauore dignum iudicabunt, vtpote destitutum & authore, & parente eo, cuius munere & ad te, omniumq; manus grandior ornatiorq; peruenire potuisset. VALE PRAESES AMPLISS.

VINCENTII MONSIGOTTI DE Domino Tiraquello ad lectorem HEXASTICON.

Heu, quanta est ueræ generoso in pectore laudis
Vis, et quos fructus omnibus illa parit.
Nam cen deberet, quem ceperat, author honorem,
Non cessauit opus, quàm aderet ante nouum.
Sic laudem fugiens habuit, sic ampla relata est
Merces si fias doctior hoc opere.

ANDREAS TIRAQVELLVS de pœnis Legum, ac Consuetudinum, Statutorumque temperandis, aut etiam remittendis, & id quibus quotque ex causis.

PRAEFATIO.

1 *Iudex eos tantum morti adiudicare potest, qui lex aut consuetudo condemnarit.*
2 *Facti quæstio, est in arbitrio iudicantis, pœnæ uerò persecutio, legis authoritati reseruatur.*
3 *Iudex duplici rõne impeditur, ne reũ a poena a iure statuta liberet.*
4 *Poena si qua a consuetudine introducta sit, non licet iudici ab ea recedere.*
5 *In poenis arbitrarijs illud certum est, quod consuetum est.*
6 *Consuetudo potestatem habet in sanguinem hominis.*
7 *Iudex tenetur etiam iudicare secundum ipsam consuetudinem.*
8 *Iudex, aut alius quiuis a Principe, non potest recedere a poena legis uel consuetudinis.*
9 *Carolus iudicem suspendi iussit, qui homicidam poena manus tantum condemnarat.*
10 *Iudex qui non uindicat læsam maiestatem, tenetur poena læsæ maiestatis.*
11 *Iudices qui nocentes liberant, æque peccant atque ipsi rei.*
12 *Iudex, qui nocentem liberat, infamis efficitur.*
13 *Iudex, qui pœnam remiserit, aut minuerit, bonorum amissione punitur.* Item exilio, & decem libris auri, nu. 14.
15 *Iudex, qui poenam a iure definitam auxerit, eam pati debet, quam alijs iniuste irrogauit.*
16 *Iudex potest ex causa poenas a lege uel consuetudine statutas minuere, aut remittere, ac etiam augere, nu. 18. 19.*
17 *Iudex potest poenam ordinariam transgredi ex causa.*
20 *Poena a statuto introducta potest remitti, minui, ac augeri ex causa. Baldi super hoc opinio. nu. 21.*
22 *Statuta secundum rationem accipienda sunt.*
23 *Iuramentum magistratus non debet intelligi præcise, sed reducen-*

dum est ad æquitatem.

24 *Pœna ipso iure imposita, potest ex causa minui.*

25 *A iure communi plerunque recedimus ex causa.*

26 *Episcopus potest ex causa iumm'are pœnitētiam à papa indictam.*

27 *Sacerdos potest poenam iniunctam m'nuere ex magna causa.*

28 *Poenitentia publica an ex causa in priuatam commutari possit.*

29 *Statuto an et quando derogare possint hi, quibus à ciuitate concessum est arbitrium.*

30 *Procurator potest ex causa superueniente reuocare factū domini.*

31 *Episcopus potest ex causa dispensare contra canones concilij.*

32 *Episcopus potest ex magna et euidenti causa statuere contra ius commune.*

33 *Potestas ex causa superueniente potest recedere à statuto etiā per eum iurato.*

34 *Legatus generalis potest se impedire de causa commissa delegato, illiq; inhibere ne de ea cognoscat, modò id faciat magna cā, motus,*

35 *Legatus de latere potest committere causam cognoscendam summarie, modo id faciat ex euidenti et necessaria causa.*

36 *Nūtius executor siue minister potest ex causa nouiter orta, uel antiqua, non considerata per mandantem, adhibere causæ cognitionem, & exceptionem aliquam admitere.*

37 *Hostem inuadere contra mandatum principis an et quando liceat.*

38 *Princeps potest ex causa ius aut rem alterius auferre.*
Quod et potest ipsa ciuitas siue Communitas. nu. 39.
Et alius quoque inferior. nu. 40.

41 *Princeps potest ex causa reuocare contractum à se initum.*
Et quid de uniuersitate, num. 42.

43 *Princeps ex causa potest cognoscere de causa, & iudicare parte nō citata.*

44 *Prīceps potest ex causa tollere defensionem, etiam si naturalis sit.*

45 *Papa ex causa potest dispensare contra ius diuinum.*

46 *Papa potest ex causa dispensare cum monacho et clerico constituto in sacris, ut matrimonium contrahat.*

47 *Papa dispensare potest ex causa in matrimonio contracto per uerba de præsenti.*

48 *Papa potest ex causa dispensare super iuramento et usuris.*

49 *Princeps secularis potest ex causa limitare ius diuinum.*

50 *Testes*

50 *Testes potest adhuc producere pars etiam post publicationem a iudice factam, si superueniat causa uerisimiliter non cogitata tempore publicationis.*

51 *Episcopus potest ex iusta causa condere statuta in praeiudicium iurium aliorum praelatorum inferiorum, uel ecclesiarum subditarum absentium.*

52 *Legata ex testamēto soluta, repetūtur ex noua et inopinata causa.*

54 *Iudex cum ex causa recedit à iure communi, eam ipsam debet adscribere.*

55 *Iudex cum citationem, aut aliud quoduis prima facie illicitum & iniustum decernit, quod tamen ex aliqua causa iustificari potest debet eam causam exprimere.*

56 *Actus in se malus, ad malum in dubie referendus est, licet aliquā excusationem habere possit.*

57 *Notorium esse aliquid secundum regularem scurum sufficit, licet aliquo casu accidentali possit excusari, et num. 58.*

59 *In citatione facta contra ius commune, causa exprimi debet.*

60 *Nullitas non debet proponi, nisi allegata ipsa causa ex defectu iurisdictionis.*

61 *Qualitas notoria dicitur, quae prima facie iure communi talis est.*

62 *Contra regulas iuris communis ubi quis quid assequi contēdit, causas narrare debet, ob quas id iure consequi potest.*

63 *Sententia expresse lata contra regulas iuris communis, nulla est, licet reperiantur aliqui casus excepti, in quibus posset saluari.*

64 *Citatio facta ad diem feriatum, ad hoc ut ualeat, requiritur quod expresse citetur in causa alimentorum, & similium.*

65 *Iudices si fidem testibus non adhibent, causam eius rei in sentētia adscribere debent.*

66 *Victus si non cōdemnetur in expēsis, debet eius rei causa exprimi.*

67 *Sententia quando fertur contra fundatam alterius intentionem, eius rei causa exprimenda est.*

68 *Iuramentum de exheredando filium, censetur illicitum, licet aliquo casu possit esse licitum.*

69 *In notorijs, et in aliis casibus, in quibus regulariter appellatio prohibetur, necesse est causam ī appellatione à diffinitiua, inserere.*

70 *Causa expressionem requiri ubi poena augetur uel minuitur, ut sit accipiendum.*

1 NON Statim atq; iudex quispiã habet ius uite necisq; liberũ ei est passim quos uoluerit, morti adiudicare, sed eos tantum, quos lex, aut consuetudo primum condemnauerit. Sicuti neq; est in eius arbitrio eos redimere, uel etiam mitius punire, qui ex legis, siue consuetudinis præscripto fuerint, aut ultimo addicti supplicio, aut alteri poenæ deuoti. Nam vbi est certa poena a lege, uel cõsuetudine statuta, non eam potest iudex remittere, aut minuere, siue augere, aut aliter mutare, & arbitrari, ut de pena à lege statuta, tex est in l. 1. §. 1. ĩ fi. ff. ad SC. Turpi. & c. de causis, & ibi doct. de offi. deleg. & c. licet, & ibi gl. in
2 uerbo, poenam pecuniariam, de poe † Facti enim quæstio in arbitrio. est iudicantis, poenæ uero persecutio, nõ eius voluntati mãdatur, sed legis authoritati deseruatur, d. l. 1. §. vlt. ad SC. Turpil. & l. ordine, ff. ad municip. & l. si operum, C. de poe. & §. notandum 2. q 3. & c. iudicet, 3. q. 7. Et quæ poena a iure est statuta, retractari noõ potest, l. siqua pæna, quæ est antep. ff. de verb. signi. Absurdũ enim esset, ut inferior tolleret, aut immutaret legem superioris, tot vigiliis & laboribus conditã, l. si quãdo, C. de iof fic. testa. & c. inferior. 21. di. & ca. ecclesia vestra, de elect. & clem. 2. in prin. eo. tit. & facit quod in simili uoluit gl. in cap. ulti. in uerbo, figura, de hæreti. lib. 6. Quin lex superioris, etiam si non habeat rationẽ, non potest infringi per inferiorem, ut dicit Bal. in l. non omnium, post prin. ff. de legib. per text. in l. prospexit. ff. qui & a quib. Nam sufficit (ut subdit) sic fuisse statutum, ut per illum tex. dicit Innoc. in c. irrefragabili, in fin. de offic. ordin.
3 † Secundum quam sententiam princeps Theologorum (quos Speculatiuos uocant) Themas, secunda secundae, quae 67. ar. quo scribit duplici ratione iudicem impediri ne reum a poena a iure statuta liberet, primo ex parte accusatoris, cuius plerunq; interest, ut reus puniatur. Secundò ex parte reip. cuius etiã interest, puniri maleficia, & ideo (inquit) in his quae sunt determinata secundum

dũm legem diuinam,uel humanam, non est iudicis misericordiam facere,ita enim loquitur. Cui adde text.in.§. oportet,in authen.de iudic.ubi iudex non debet esse clementior lege,quem tex. Accursius ibi dicit mirabilem, & illum expedit Archi.ĩ c.qui bona,col.6.uersi & si pœna est terminata.17.q.p. & Bald.in cã.1 col.1.in fin.tit. quæ fuit pri.cau bene.amit.& ĩ c.ac si clerici,co.4.uer. quæro nũquid episcopus,de iudic.ubi illum ad hoc facit sing.quod quando lex,uel statutum iubet imponi certã pœnam,non põt super ea iudex dispensare. Quemadmodũ,& è contrario non debet iudex esse lege seuerior, ut dicit idẽ Bal consi.298.cuius est initiũ, quæritur utrum usurarius manifestus,col.2.versi.præterea sicut nos, lib.
4 2.per quædã iura,quæ mihi parũ facere uidẽtur.† Quod autẽ ad cõsuetudinẽ pertinet,illud quoq; certũ est,quod si est certa pœna a consuetudine introducta,non licet ab ea recedere,neque est locus arbitrio iudicis,ut est text. expressus in l.si quis reum,ff.de custo.reor.per quem ita uoluerunt Anto.Imo.Pa.Feli.Philip.Dec.& oẽs fere in d.c.de causis.de offic.deleg.& hoc quoq; uoluit glo.ordi.in l.hodie,ff.de pæ.& in l.si barsatorã.C.de fideius.& in l.& si seuerior ,& ibi Bal.col. 2.versi.tertio oppono, quod iudex,C.ex quib.cau.infa.irro.& ĩ l.quid ergo,§. poena grauior ,ff.de his,qui no.ĩ fa.ubi & Barb.co.4 uer. quæro in criminalibus,& Bal.col.6.uer.quarto oppono. ubi dicit quod in poena arbitraria debemus considerare cõsuetudinẽ,quã qui transgreditur,dicitur trãsgredi modũ.quod dicit not.& ipse Bar.in l.pe.§.ad crimen.co. 4. uersi.quæro dicitur hic,& ibi etiã Imò.co.11.versi.quid aũt si poena sit arbitraria,ff.de publ.iudi.ubi dicit ipse Imo.quòd quãdo consuetũ est imponi aliquã poenã pro delicto,& iudex eam excesserit,põt peti sentẽtiã reduci ad arbitrium boni uiri,secũdũ not in d.§.poena grauior. ita enim eum allegat,& dicit sing. Ange.Are.in tract.malefic.in uerbo,praesente Caio,& appelante,col.11.ĩ parpis,uersi.fin autẽ ex aliquo delicto.licet ipse Imo. dicat simpliciter eo casu appellari Et in hac quoque sñia fuit
idem

idem Bal con.443. Cechus confecit uenenum, li 3. ubi dicit, quod poena arbitraria potest per consuetudinē reduci ad certā poenā, per tex. in l. sacculari. §. sunt quædā. ff. de extraor. crimi. & rursum idem Bal in l. reos. col. 2. uer. quæro quid in poena, & ibi quoque Saly. col. item. 2. uer. ad quartum. C. de accusa & ipse Bal. in l. si quis nō dicā, col. 2. uer. iuxta hoc incidenter cadit. C. de episc. & cler. ubi dicit, quod iudex non debet recedere a poena consuetudinis, per d. l. saccularii, alioquin æque punietur, ac si a l. recessisset, & in rub. de offi. deleg. col. pe. & Albert. in 3. parte statutorū 463. disputauit etiam, co. ult. ubi dicit, q ubi ē poena extrahordinaria, debet iudex sequi consuetā poenarū impositionem, & Ange. in d. l. ulti. ff. de iniur. Anto. in c. 1. col. pèn. de consti. & in c. 1. col. pen. de rescrip. ubi dicit per gl. in d. §. poena grauior, q si iudex imponat aliam poenam quam consuetā. dicitur modum excedere. quia illa succedit loco pænæ arbitrariæ. & Panor. in c. inter caeteras, col. ulti. de rescrip. ubi dicit, quod in impositione paenæ iudex non debet uenire cōtra cōsuetudinē. quod dicit no. & in c licet, col. ult. uer. ultimo aduerte. de poen. & Floria. in l. itē si obstetrix. col. 2. ff. ad leg. Aquil. ad hoc allegans d. l. saccularii. §. sunt quædā. & Alex. cō si. 5. in casu inquisitionis, col. ult. lib. 1 & con. 95. attēta dispositione, ad fi. lib. 3. Matthesil. no. 48. nota. quod ubi pro aliquo. Maria. soc. in c. ueniēs, char. 5. col. eiusdem 3. in 5. quæst. de accusa. & in c. inquisitionis, ubi etiā Fely. col. 5. uersi. in glo. in uerbo, alioquin, eo. tit. Bart. Cæp. in repe. authen. sed nouo iure, col. 5. & iterū 14. C. de ser. fugi. Corneus cō. 202. licet in hac consultatione, col. 2. uer. licet enim, li. 1. Feli. late in c. inter eos, col. 5. uer. quinta restrictio, de rescrip. ubi ad hoc multa aggregat. & in ca. sicut, col. 3. in. 3. limitatione. de probat. Philip. Dec. con
5 sil. 100. in causa inquisitionis, col. ulti. † Et consimile est quod per not. in d. §. poena grauior dicit. Bart. in l. seruū quoq;. §. publice. co. 2. uer. & si tu dicis. ff. de procu. quod in poenis arbitrariis illud est certum, quod consuetum est. Et quod dicit idem Bar. in l. ult. post princ. uer. in cri

mi-

mine.ff.de priu.delict.quod in actiōe iniuriarū, ī aliisq;, in quib. nō est certa poena, illa cēsetur ordinaria quā cō suetudo taxauit. Nec aliud sibi uult quod scribit Ba. in rub.de offic.deleg.col.pe.uer.contra notoriū. quod si iu dex excedat modū impuniēdo. ultra quàm sit consuetū, uel alias nō seruet cōsuetudinē, pōt ab eo appellari, per not.in d.§.poena grauior, & in d.l.facularii, §. sunt quae dam, & § ult. Quodq; uoluit idem Bal.in l. quicunq; co. pe ue.scias aūt, C.de seru.fugit id nō esse arbitriū, quod est cōsuetū, per tex.in d. §. sunt quædā, & post eū Ange. Are.in trac. malefic.in uerbo, quas si non soluerit infra decem dies. Barb.con.4 prope inquit psalmista, co. 4.ue. præterea præsupponitur.lib.2.& consi.60. præclarè scri ptum est, col.pe.lib.4.& consi.63. licet in mediū illud ad ducere, col.ul eo.lib 4.& consi.83.supremus dixit Deus,
6 col.3.eo.quoq; li.4.& alibi sæpe.†Huc quoq; uergit, qd notabiliter scribit Bal.ipse in c.1 in uerbo, dāna. in fi.ti. de pac. Cōstā.quod cōsuetudo habet ptātē ī sanguinē ho minis, per tex in d.§.sunt quædā.refert & sequitur Ioan. Ana.ī c.sicut, co.p.de iud. Quibus consonat quod uoluit Pa.ī d.c.inter cætera, co.ul.uersi.itē dubio, & ibi post eū Feli.in d.ue.quinta restrictio de rescr.quod si cōsuetudo ītroducit īpositionē unius ex poenis alternatiuis, nō po terit iudex aliā imponere. Et quod tradit. Idē Pan.in ca. ea quæ per illū tex.à cōtrario in 4.no. ī statu mon quod cōsuetudo nō praua mutat poenas regulæ ordinis, & iu ris cōis, per no.in d.§.poena grauior, & in d.c.inquisitio
7 nis†Quæ oīa aperte cōfirmat tex.ī.l.1.C.de peti.bo.sub. li.10.in illis uerbis, plectēdi cōsuetudo, & quod id nota. Io.Pla.in 2.no.facitq; optime tex.in authē.iubemus, C. de iud.per quē no.Bal.in ul no. quod nō solū ē iudex ad strictus ad iudicādū secūdū ius cōe, sed & secūdū cōsuet. Ideo (ut subdit) si iudicet cōtra cōsuetudinē, æquè facit litē suā, ac si cōtra ius cōe iudicet. Sed & melior est tex. ad hoc in §.1.Insti.de offic.iudi. quem studiosè notauit Philip.De.ī d.c.de causis, co. 2. Et idē quoq; uoluit ipse Bal.in ca.cum oēs, col.3.uer.& eodē modo, de cōstit. per

d.§.

d.§ sunt quædã, & no.in d.§ pena grauior. Et alibi dicit idem Bald.in rubr.de dilat.ante fi.quod si iudex non seruet cõsuetudinẽ,ita potest ab eo appellari, sicut si nõ seruaret ius cõe.allegat caput primũ,eo.titulo, & l.anin to
8 tũ.C.de ædi.priua.† Nõ põt ergo iudex,aut alius a principe,recedere à poena legis,uel cõsuetudinis. Quin si cã minuerit,aut oĩno remiserit(sunt.n illa paria ut probat tex.in l.seruos,in fi.C.de ui publica.& ut uoluit,per illũ tex.Luc.pæn.in l.1.co.8.in uerbo,distulerit,ĩ prin. C. de defer.li.12.)si,inquã, iudex poenã legis, siue cõsuetudinis minuerit,aut immunitatẽ concesserit,sese ostendit cõsciũ ipsius criminis.Tex est admodũ notãdus in l.2. in in fin.C.de cõmerciis & mercin.cum dicitur.Et si iudex repertum non uẽdicat, tegere.ut conscius criminosa festinat & ibi notabiliter.Bal.& facit tex. in cã. sicut inquit, ante finem.ibi, nam si quis in hoc piger, aut negligens, &c.& rursum in c.negligere,ibi, Nec caret scrupulo societatis occultæ,&c.2.q.7.quod & iisdem uerbis scriptũ est in capit.error.83.di.unde dicit alibi tex. quod hoc ca su idem crimen incurrit,l.1.C.de priuat. carceribus.
9 †Propterea leges eandem poenã in eum statuerunt, qua delinquens ipse puniri debuit. tex. ẽ notabilis in l. nulli in fi.ibi,Nisi ipse id pati uelit,quod aliis dissimulãdo cõcessit,C.ne sacr.bap.reitc.qué tex.ad hoc põderauit. Io. Faber ibi, & expressius Luc.pẽ.ĩ d.l.1.ubi supra de defer. & And. Iser.ĩ c.1.tit.quæ sunt regal.ubi per hoc dicitur, Carolũ primũ iussisse iudicẽ suspẽdi,qui homicidã poena manus tãtũ punierat.Et Pau. Cast. in d.l. & si seuerior, co.1.& Ro.ĩ rep.l.si uero,§.de uiro.ĩ 26.fal.ff.sol.ma Et dicit unicũ idẽ Ro.ĩ sing.77.inci.ueni quia tu scis. quod iudex ex cã.& Io.Ana. in ca.qualiter,huius init i 2.§.ad corrigẽdos co.7.uer.circa quaitũ,& ibi ẽt Fel.co.8. uer. & pro cõplemẽto.de accu.& idẽ uoluit per illũ tex. ipse Fely.in d.c.de causis,col.6.uersi.in glo.in uerbo,infringas de offi.dele.& Barb.in prooem.cle. in uerbo, salutẽ. col.13.uer.26.ubi dicit ad hoc sing. esse tex.in d.l.nulli.
10†Sed & ad hoc est similis tex.in l.1.in fi. & iterũ ĩ l. Christianis.

ſtianis.etiã in fi.C.de p ga.quẽ citat.Io.fab.ĩ d.l. nulli, ubi & ad hoc quoq; allegat tex.ĩ l.1.C de priua. carcer. Ex quo no Bal.quod iudex qui nõ uindicat laeſam maieſtatẽ,tenetur poena laeſae maieſtatis.& ad hoc etiã illũ põderat Luc. Pen.ubi ſupra ꝓxime tex.quoq; ĩ l.2.c.de ſepul.uiol.& ĩ l.ul.C.de leg.Iul.de ui publ.& ĩ l.praecepit,uer.inſuper.C.de cano.largit.li.10.in illis uerbis, eã dẽ poenã formidãtibus & iterũ ĩ fi.ipſius legis. quẽ ad hæc no.Io.Plat.ibi,& Io.fab ubi ſupra.& tex.ĩ c.ut cleri corũ.uer.ꝑlati uero.de uit.& honeſta. cleri.ubi ꝓbatur hoc maxime procedere,ſi obtẽtu pæcuniae, uel alterius cõmodi tẽporalis idipſum iudex fecerit,& ibi Bal.illum
11 tex.no.† Cui ſẽtẽtiae maiorẽ ĩ modũ cõcinit Tullius,dũ arbitratus eſt iudices.qui nocẽtes liberarẽt,tã grãde faci nus,quã reos ipſos cõmittere,inquiẽs in 2.actione ĩ ver rẽ.cũ de ipſo Verre loqueretur.Nõ iſtũ maius ĩ ſe ſ eluſ cõcepiſſe,cũ fana ſpoliaret,cũ tot homines innocẽtes ne caret,cũ ciues Romanos morte,cruciatu cruce affecerit cũ praedones duces accepte pecunia demiſerit.quã eos, q iſtũ tot,tãtis,tã nefariis ſceleribus coopertũ iurati ſen
12 tẽtia ſua liberarẽt. † Praeterea is iudex ĩfamis efficitur ut eſt tex.in d.l ſeruos.in fi.C.de ui publ.quẽ ad hoc al legauit Hoſt.& poſt illũ Io.And.ĩ nouella,uterq; in uer bo,eãdẽ.Panor.in fi.& Philip.Dec.col.ui.ĩ d.c.de cauſis de offi.deleg.& Ro d: ſing.77.ubi dicit magnũ eſſe uitu periũ legiſtis,quod ille tex.eſſet illis ignotus canoniſtis aũt cognitus,& ad hoc ẽt allegauit Io.Pla.ĩ d.l.1.C.de defert.li 12.ubi & in eã rẽ eſt bonus tex. ſed unũ obiter notato,quod ſcribit Cy.in d.l.ſeruos.in fi.ꝙ Barones de facto,aut de cõſuetudine ꝓ libito poenas remittũt,& de lictorũ gratiã cõcedũt,tametſi de iure cõmuni id ad ſolũ principẽ pertineat,& ad hoc quoq; illic retulit poſt eum Bal.hodie tñ ea cõſuetudine nõ utimur in hoc regno,& forſitan olĩ ita uſi sũt ĩ aliquibus ipſius regni partibus.
13 † Sed redeamus ad propoſitũ negotiũ,punitur quoq; iudex,qui poenam remiſerit,aut minuerit,bonorũ amiſſione,ut eſt tex.in d.l.1.C.de defer.lib 12.per quẽ ita uoluerunt

tã leniter,ac canis nilum,ut est in prouerbio,illum delibemus,quin antequã ad alia trãseamus,ex eo notãdũ mo neã infamiam uili personæ nõ esse iniuriam. Nam profecto tantũ abest,ut improbi,uiles,ac decorosi homines infamiã ad cõtumeliã referant,ut uel illam magnopere cõcupiscant,eiusq;(ut scribit Cornelius Tacitus)li.11 Historiæ Augustæ,apud illos nouissima uoluptas est. Et a Iuuenale dictum est in mulierem impudicam.

Famam contempserat olim,

Cuius apud molles minima est iactura.

Hinc Nero omniũ quadrupedũ nequissimus,eos in qui ĩ eũ maledicta,atq; cõuitia cõgesserãt grauiora,poena, afici prohibuit,& id quidẽ cõteptu omnino infamiæ.Ergo ut redeamus,si uir huiusmodi cõperiatur, qui conteptus est infamiã,quã ob delictũ a se perpetrarũ ex lege debet incurrere,certe iudex eũ acrius puniet, per d. tex.ĩ

18 d.l.2.C.ut intra cert.tẽp.† De utroq; uero uidelicet de poenæ ex causa diminutione,uel augmẽto est bona gl.in §.notãdũ.in uerbo,uoluntati.2.q.3.& no.Archi.in c.qui bona col.6.uer.& hæc uera sunt.17.q.1.De tertio aũt, uidelicet de remissione poenæ ex causa,est tex.in l.in medalliũ.ff.de poen.& l.nõ oẽs.ff.de re milit.quæ iura ita allegat Ro.cõs.429 inci.cõsidero ĩ proposita cõsultatione

19 † Quæ omnia procedunt non solũ ĩ poenis a lege,sed & a consuetudine quoq; introductis.ut uidelicet ab illis liceat ex causa recedere, ut uoluit glo.in d.l.hodie.ff.de pẽ. & not.Panor.ĩ d.c de causis.ĩ fi.& ibi etiã Phil.Dec.col. pe.uer.& ista conclusio.de offi.deleg.& Fel.ĩ d.c. inquisitioniis.col.5.super gl.in uerbo, alioquin. de accusa.

20 † Quĩ etiã in poenis quoq; a statuto introductis id obtinet,ut uoluit no.Bar. ĩ d. §.poena grauior.in fi. & in l. ul.ff.de recepta.& Bal.in d.l.etsi seuerior.col 11. uer.ex praedictis,& ibi Sali.& paul.de cast.circa mediũ,qui hoc dicit notabile,& idẽ Bal.in l. cler.in prin. C.de fideicõ. Pan.in c.ul.col.ul.uer. quædã est adiectio.de cõsti.& ĩ c.nisi col.ul.de offi.deleg.& in c.ul. in.2.no.de trãsact. & in sacris.col.1.uer.ul.facit iste tex.quod met cauſ. & inc.

runt Pan.& alii in d.c.de causis.& Ro.in d.l. si uero.§.
14 de uiro. 26. fal.ff.sol.mat.† Punitur itē exilio, & decē libris auri mulctatur, tex.in aut.ut neq; mil.neq; foeder. Alibi quoq; tāquam cōmittēs crimē læsæ maiesta.d.l.1. C.de priua carcer.quā & ad hoc pōderauit ro.ī d.fal.26 Alibi itē aliis poenis,ut uidere licet ex l.1 ī fi.& ibi Bal. in ul.not.C.de monop.& l.si quis sepulchrū.C.de sepul. uiol.& lege pter.§.diuus.ff.eo.ti & l.1.ī fi.C.pub.læti.& no per Bar.& Bal.in l.mācipia.C.de ser fugi.& aliis cō
15 pluribus locis.† Si vero cōtrario iudex poenā iam a iure definitā auxerit,eā quoq; poenā pati debet,quā aliis īiu ste irrogauit,ut est tex.in l.lex.Iulia.§.ul.ff.ad leg.iul.re pe.quē dicit mirabilē Bal in l.1.col.4. ver.aduerte.C.ex delict.defun.Fely.in c.accusasti.in prin.de accu. & facit tex.in. l.1.in prin ff.ad leg.corn.de sica. quē etiā allegat Bald.in.d.l.1.C.ex.delict.defun.ad hoc scilicet. quod iu dex aliquē iniuste puniēs, tenetur lege. corn.de sica. & utrunq; tex.citat Bal.ipse ī c.2.post.mediū.de re iud.ad hoc quod iudex,qui causa nō discussa morti aliquē adiu
19 dicat,homicidia est.† Sed quæ dicta sunt,sane intelligito ut uidelicet nō possit iudex temere, & sine causa minue re,aut augere poenas a iure statutas alioquin subiturus poenas,de quibus supra diximus.Ob causā, uero vtrūq; impune facere,imo ēt remittere poterit ut de primo est tex.in d.l.etsi seuerior.C.ex.quib caus.infā.irrog.& ibi late gl.& doc.& uoluit Inno.in c.cōst.Bar.& doc.in l.ho dit,ff.de poen.bal.cōs.34.casus talis est,Guido.ante fi.li.
17 1.cū sim.† De secūdo tex.ē ī d.l.quid ergo.§. poena gra uior.ff.de his qui no.infa.ubi etiā gl.& doc.& c.quoniā frequēter.§.vl.ut lit.nō cōtest.quib.etiā adde tex.in l.2. uer.etsi persona.C ut infra certū tēp.ubi accusator infra legitimū tēpus nō prosequēs,subit paenā legibus consti tutā,id est,quarta parte omniū bonorū mulctatur, infamiaq; notatur,ut habetur in l.1.eiusdē tit.Quia si perso na uilior fuerit,cū dāmnum famæ non sit iniuria, iudex poenā exilii imponet.Ex eo ergo causa transgreditur iu dex poenā ordinariam.Nō permittit autem is tex.ut nō
tam

tã in c.ut mensuræ.in fi.& ibi Ant.Burg.de emp.& uend. & in c.2.de delic.puer.& Pau.de cast.con.277.in causa ĩ carceratorũ col.3.uer.ex his sequitur.li.2.& iterũ cons. 328 clarũ est ĩ iure.in nouis,circa med.d.li.2.& Ful:cõs. 124.præsuppositis col.ul.uer.cæterũ,Ioan.Plat. in l.o s delatores.in 4.nota.C.de delator.li.10. & Frã. Are cõs. 130 Cõsultissime domine Coletralis.in fi.& in c.etsi cle rici.§.de adulteriis,col.4.in fi.& ibi Phil. De.co.8. uer. 2.limitatur de iudi.& idem Deci.in d.c.de causis col.ul.
21 extra de offi.deleg.†Quanquã Bal.hac in re, ut alias sæpe,sibi contrarius contrariũ è diametro tenuit, post Iac. Butr.ĩ.l.1.C.si aduer.delict.& ĩ l.eũ qui ĩ fi.C.de fur. & in rep.d.l,quid ergo.§ poena grau.col.3.uer. iuxta hoc. ff.de his,qui not.infa.hac una ratiõe motus,quod statu-
22 tũ(ut dicit)est præcise obseruandũ† Sed certe prima op. ut est cõmunior, ita & uerior, cum sit eadẽ ratio poenis statuariis(ut ita dicã ut in legibus, neq; sunt statuto iudaice,& secundũ corticem intelligenda. sed secundũ rationẽ,ut dicit ipsemet Bal.in l.quicunq; col.pe. uer.4.casu,in fi.eius uersicu.C.de ser.fugit.& in l. omnes populi col.9.alias.14.uer.in contrariũ uidetur.ff.de iusti.& iur. & cõ.294.ad euidentiã præmittendũ est. in fi. li.1. Paul. de cast,d.cõ.325.col.2.li.2.& Io. Ananias in c. sicut col. ul de Iudæis.Alex.consi.83. uisa facti narratione col. 2. uer.& statuta lib.2.& iterum,con.144. post redditũ primum consilium,col.2. uer, non obstat quod statutum in fi.eo li.2.rursusq; consi.59. uiso titulo quæstionis praemissæ.col pe.uer.nec enim statuta li.4. & Barb.consi.81. præclare & loculenter col.4.uer.item quia statuta.in fi. lib.4.Pro quo dicto allegant omnes gloss.quam Bar.ubi supra dicit reputari singul.l.damni,huius initii.1. §.si is qui in uerbo,aliquas.ff.de dam,infec Et facit quod dicit Bar.in l.apud Iulianum in prin, ad SC. Trebel. quod ex causa receditur a statuto cogente aliquos ad suscipiendũ arbitramẽtũ.Et quod uoluit idem Bar. & post cũ Pau. de Cast.in l.filiusfamilias.§.procuratorẽ,per illum tex. ff, de procu,quod licet quis ex lege cogatur præcise ad aliquid,

qd, hoc tamē intelligitur nisi subsit aliqua cā legitima.
23 † Et hoc sanè quod dix mus de minuendis ex causà poenis statutorũ, procedit ēt, si iudex iurauerit (ut plerunq; fit seruare statuta ciuitatis, quia iuramentũ magistratus debet reduci ad æquitatem, nec debet intelligi præcisè, arg. §. & æquus. in auth. iubur. quod præsta ab h s. ita voluit expresse Bal. in. d. l etsi seuerior, loco suprà citato, & ibi ēt Pau. de cast. & latè cõsuluit Roma. in repe. rubr. ff. de arbi. col. v. versi item quia quãuis iu auerit. & cõs. 429. cõsidero ĩ proposita cõsultatione. & Frã. are. in. d. c. at si clerici. §. de adulter. de iud. & affati, Guido Papae decis. 206. in hac ciuitate. & Laud. in addit. ad Gandi. in trac. maleficiorum. tit utrũ poena possit augeri. i prin. Et hoc quidē confirmat tex. in. c. i. de his quæ fiunt à maio. par. cap. ubi ex causa põt recedi à consuetudine iurata: quod ibi not. Io. and. & Panor. hoc queq; trahẽtes ad sta
24 tutum iuratũ. † Procedũt prætererea, quæ suprà dicta sũt ut uideli. poena statuta, & determinata possit ex cã minui, ēt si hmõi poena esset ipso iure imposita ut sing. consuluit Panor. cõsi. 22. quãquam cõsultatio ad maiorem, &c. col. ult. vers. nec obstat minoritas lib. i. ubi ad hoc al legat Bar. ĩ. d. l. vlt. ff. de recep. qui tamē hoc nõ dicit, sed
25 id solũ ad quod illũ suprà citauimus. † Sed nihil mirum cuiquã uideri debet, si poenæ à legibus, statutis, cõsuetu dinibus impositæ ex cã minui, aut augeri possunt, cùm & alias plerũq; ex cã recedamus à iure cõmuni. De qua re, quoniã utilis est & pulchra, & ad oẽs propemodum nostrorum iurium partes pertinet, paulò latiùs differemus. Imprimis adducõ tex penitissimis medullis infigẽdũ, & quē Bal. in. d. l. etsi seuerior, ad hunc nostrum propositum citat, uidelicet. l. si hominē ff. de procur. ubi procurator generalis ea põt impedire, quæ dominus conficienda spe ciatim demãdarat ex iusta causa, quam dominus ignorabat, tenetur q; qui nõ paruerit hmõi procuratori ex causa denuncianti, ne fieret quod dominus ante præceperat, quã. l. dicit multum notandã Bar. & cõmendant omnes doct. ibi, & eã dicit unicam Bal. in. c. i. col. 8. ver. pone q

B dominus

dominus, ut lite non contesta ubi per eam dicit quod procurator ad confitendum constitutus, poterit negare ex causa, quæ superuenit. Illam quoque dicit sing. Ias in.l.non solum.§.morte col.21.uer.quinta conclusio ff. de oper.nou.nuncia. Barba.ante illam legē ualde sing. dicit consil 20.illud afferam in medium col.12 uersicu. modo ad istum casum, lib 2 & consil.1 col.22.uersicu & adduco simile, lib 4. & consil 76.illud in medium afferam, col.3 uersic.præterea hoc decidit, lib.item.3 & alibi ualde mirabilem, dicit idem Barba.consi.36.sapienter scripsit psalmista, col.antepe.uersi.facit ad prædicta, lib. 2.& not.Panor in .i. disputatio. cuius est initium. episcopus & quidē rector.col.pen.uers tertio ꝓbatur.& Corn.
26 consi.235.incip.de pluribus, col.pen lib 2.† Et per illū tex.dicit glos.not in.c.tempora.26.q.7.quod episcopus ex cā potest mutare poenitentiā à Papa indictam. Quā glo.facit ad hoc sing Roma.d.consi 428.col.ult & iterū sing.456.Papa imponit poenitentiā, & Barba.d consi.36. lib.2.& Ant.butr.in.c.ut mēsuræ, col.3.versi.& per ista conclud, de empt & uēdi. Sed idē uoluisse uidetur gl. in.c.accedens.50.dist.per illum text.& iterum alia ī.c. latorē, ī gl.ulti.33.q 2.quæ & illud quoq; dicit quod sacerdos parrochialis pōt ex cā mi uere poenitētiā ab episcopo impositā, in qua re illam facit sing.Barb.d.cōs. 36.& hoc quoq; uoluit Cardi. post Laud.in le.abusionibus.§.ad hæc, in.12.q.1.de poenitē. & remiss.per tex.
27 in.d.c.accedens, & d.c.latorem.† Sed & hoc procedit, etiam si dispēsatio prohibeatur, ut uidelicet possit nihilominus sacerdos poenam iniunctam ex magna causa minuere, ut uoluit not.Panor.post.Hostiē.in c.ulti.ī ulti. not.de maledict.& sequitur Philip.Dec.in d.c.atsi clerici.§.de adulteriis.col.6.vers.prædicta conclusio, de iudi. ubi tamen limitat procedere, q superior non posset cōsuli, ut not.Roma.in repe.l.si uero.§.de uiro, in.46.fall.
28 ff.sol.mat.† Et ex hoc Host.& Panor dicto potest not.limitari quod a plerisq; scribitur poenitēt ā publicā, quæ ex dispositione iuris fieri debet, nō posse cōmutari ī priuatam.

uatam,ut notat Ant.in.c.1.de poenit.& remiss. cum con cordan.adductis per recentiores in c. accusasti,in fin.de accusat.ut uidelicet hoc procedat nisi ex causa id fiat. Hostien.enim,& Panor.ubi supra, loquuntur.in casu.d. c.vlt.de maledict.loquentis de poenitẽtia publica.& ita ad hoc illorum dictum ponderat Decius in d.§.de adulteriis.colũ.3.Ex quibus certe minus mirum uidebitur, quod noluit gloss.cap.quod super.in uerbo.potens.de voto.quod regulariter poenitentia potest ex causa commutari ab eo.sacerdote,qui eam iniunxit,quã sequitur Panor.ibi colum.ult.pro qua dicit esse tex.iũcta glo.ĩ

29 c.presbyter.82.dist. † Prætereà per text.in d.l.si hominem,uoluerunt Barto.Bal.& pleriq; omnes in ea ipsa.l. quod hi quibus a ciuitate concessum est arbitrium, non possunt statuto derogare,nisi tamen ex noua causa, uel etiam antiqua, quæ tempore statuti ignorabatur.Quod & idem uoluit Barto.ipse per illum ipsum tex.in.l.ambitiosa col.3.uersi.item ex uigore.ff.de decre.ab ord.fac. & in prima constit.C.col.penul.uersi.extra glo.quæro, ubi & ad hoc dicit illum text not.& Panor.in.c.studuisti,in primo not atque iterum in prima oppo.de offi.de lega.ubi dicit hoc dictum esse menti tenendum.& Rom. consilio.37.viso puncto supra narrato,in secũdo dubio, uersiculo tertio,quia ex uigore, & rursum dicto consi-

30 lio 428.in fin.& Barba.dicto consilio 76.lib.3.† Per illum quoque tex.dicit Bal.in cap.cum olim, uersic.opponitur quod factum,de caus.possess.& propri.quod procurator potest ex causa superueniente reuocare factum domini quod dicit esse nota.dignum. Et idem Bald.in l.error,in fin.C.de iuris & fact.ignoran dicit per illum text.in d.l.si hominem,quod procurator ex causa potest reuocare confessionem domini. Et ipse Bald.in.l.si aliquem.ff.de offic proconsul.& legat.dicit per illum etiam textum quod generalis uisitator potest corrigere male factum a speciali uisitatore.Et idem Bald.in repetitio.l.2.colum.38.uersicu.uenio ad secundum.ff.de iureiuran dicit quod ex causa potest episcopus statuere,

quòd certo casu iuramentum non obseruetur, per tex. in d.l. si hominem, & idē in.l.1.col.2.ver. sed dubitatur nūquid statutum. C. de iur. aur. anulo. ꝙ imperator ex magna causa pōt dispensare contra lege diuinam, per. d.l. si
81 hominem.† Sed ut Bal. missum faciamus, cuius hoc certe proprium est, ut tam multa, atque uaria solus scripsisse uideatur, quam simul cæteri oēs, huic quod proxime diximus, adstipulatur, ꝙ licet alias episcopus non possit dispensare contra canones cōcilii, secundum glo. in.c. cū dilecti, in uerbo, ætate, & ibi Panor. de elec. & Arch. i.c. licet canon. eo. tit. lib. 6. imo nec possit id legatus facere, c. dilectus, eius initii primo, & ibi etiam Panor. in. 1. not. & iterum in.c dilecto, ubi idem Panor. in. 4. not. de præben. nec alius quiuis inferior summo Pōtifice, ut no. gl. & ipse Panor. in cle. 1. in verbo, eligatur. de elec. Quī & ipse Papa difficiliorē se reddit hmōi in dispensationibus contra canones cōcilii, ut est tex. in.c. post translationē, de renun. Hoc tamen pōt episcopus ex causa, etiam si expresse permissum nō reperiatur, ut not. cōsuluit per tex. in.d.l. si hominē, Roma. in.d. cōs. 428. col. ult. qui & idē ipsum uoluit sing. 486. sed an possit episcopus. & vtrobique citat Io. de Ligna. in.d. §. de adulteriis, & D. à Rota, qui & eundē Ligna. aduocant, Decis. 262. quæ incipit, in religioso professo. col. 1. in nouis. Sed & idem quoq; uoluit Panor. in.d. §. de adulteriis, col. 4. uersi. prædicta limita. ubi multum cōmendat, & dicit not. tex. in.d.l. si hominē. & ibi ēt Fel. col. 2 ver. 3. fallit, qui hoc tamē limitat, & ibi quoq; Decius, col. 5. uersi. 4. fallit, & idē Panor. in repe.c. si quis contra, col. 7. versi. & per illam dicit. extra de foro cōpe. & in.d.c cum dilecti, col. pen. uersi. uide tamen. de elect. ubi etiā limitat. & Fel. latè in.c. 1 col. 15. ī
827 fallen. extra de cōsti. ubi & hoc limitat.† Cui sētētiæ assentitur quod scribit Bal. in.l. oēs populi, col. 3 uersic. sed hic dubitatur. ff. de iust. & iu. ꝙ episcopus ex magna & euidēti causa potest statuere contra ius cōe, per. d.l. si hominē. Quod dictum sequitur, & facit sing. Ias. ibi, col. 3. & ante illum Panor. in.c. vlt. col. 7. ver. dicit tamē Bal.

& ibi Rochus Cur.col.36.versi.2.quæritur, de consuet. & idem Panor.in.c.dilecti,eius initii.2.col.2.vers.addu co secundo, de app.sequitur quoq; idē Panor.in.d.§.de adulteriis,col.4.ubi supra.& Alex.ī.l nemo pōt, col.1. ff.de leg.1.& in.l.ex duobus.§.5.vlt.col.2.ff.de vulg.& pup.substi.& consil.106.perspectis his,quæ in themate. col.4.versi.tā fallit quādo subest,lib.2.& Barb.nulla Panor.facta mentione.d.cōsi.36.lib.2.& d.consi.1.lib.3.& d.cōsil.76.eo.lib.3.& sequitur idem Barb.in rub.C.qui admit char.6.col.4.versi.& primo vbi multa in hanc sē tentiam accumulat.& Fel.in.d.c.1.de cōst.& in.c.quod super his,col.2.in.2.fall.de maio.& obed. & idē uoluit (nulla etiā Bal.mentione facta)Rom.d.consil.428. ante fin.ubi ad hoc allegat tex.quē dicit no.ī.c.vlt.de trāsac. ubi certe est bonus tex.ex quo not.Anto.& Imo quod quāuis legatus de latere nō possit statuere cōtra ius,nec cōmittere causam summariæ, ut est glo. ordi.in.c.vlt.in verbo,figura,de hære lib.6.pōt tamen ex euidēti, & necessaria causa.& sequitur ēt Alexā.qui id singul.dicit in
33 d.l.ex duobus.§.vlti.col.2.† Nec inc longe abest, quod ab eodem Bal.memoriæ proditum dicitur in rub.C.qui admi.bon poss.circa prin.quod ptās potest ex causa superueniente recedere a statuto,etiam per eā iurato, per tex.in.d.l.si hominem. quod tamen in meo codice non reperi,sed illū ī id citat, & sequitur Barb.d.consi.1.lib. 1.& d.cōsi.76.eo.lib.& Fely.in.d.c.de consti. & Iaf.in d.l.oēs populi.in fi.in 1.lect.Sed tu omnino vide Philip. Deci.in d.rub.C.qui admit, Hocq; maiorē in modū con firmat quod supra dicimus iudicem posse ex causa recedere a poena statuti,etiā iurati.Finitimūq; est quod per tex.in.d.l.si hominē, tradit Ang.in tracta.de sindicatu. no.183.quod officialis,qui ex aliqua euidenti utilitate Reipub.aliquid agit contra statuta,non tenetur in sindi
34 catu.† Sed & per illum tex.in. d.l.si hominem,atq; etiā per.c.significauit.de offi.deleg.uoluit Card.Flor.in d.c. studuisti.de off.leg.quod ex magna causa potest legatus generalis se impedire de cā cōmissa delegato,illiq; inhibere,

bere, ne de ea cognoscat, licet alias ĩ ea dicatur maior legato general, ut dicit ibidẽ tex. & idẽ uoluit Pan. in d.c. vlt. col. 10. ver. & per hoc dictum. de cõsuet. & in d.c. dilecti, huius initii 2. co. 2. de appel. ubi hoc dicit solẽne & sing. notan. & facit valde notab. text. in d.l. si hominẽ. A quo dicto nõ multũ distat, quod per eum tex. & per no. per Io. Ananias in c. si cõtra unũ de off de leg. lib. 6. dicit idẽ Pan. ĩ rep. d.c. si quis cõtra. col. 10. uer. sed circa prædicta posset dubitari. de for. cõpe. q a delegato episcopi põt ad vicariũ ipsius episcopi appellari ex magna causa, puta, quia forte episcopus est absẽs, licet alias secus, p
85 tex. in d.c. studuisti. † His quoq; concinit, quod licet legatus ẽt de latere nõ possit cõmittere causam cognoscendam summariè, ut uoluit gl. reputata sing. in c. vlt. ĩ uerbo, figura. de hæret. lib. 6. potest tamẽ ubi est euidens, & necessaria causa, ex sententia Ant. & Imo. in c. ult. ar. il lius tex. de trãsact. sequitur & reputat singul. Alex. in l.
86 nemo potest col. 1. ff. de leg. 1. † Idem quoque Panor. ut non longius ab eo discedamus, in c. decætero co. 2. de re iudic. dicit per tex. in d.l. si hominem, quod nuntius executor, siue minister potest ex causa nouiter orta, uel antiqua non considerata per mandantẽ, adhibere causæ cognitionem, & exceptionem aliquã admittere, licet alias secus, & ad hoc dicit illum tex. no. sed & idẽ Pã. in d.c. vlt. col. vlt. de consue. dicit per tex. in d.l. si hominem q licet consuetudo semel reprobata a lege non posset amplius induci, per authen. nauigia. C. de fur. & l. eos. c. de usur. et not. per Bar. ĩ l. de quibus in 9. & 10. oppo. ff de legi. & ibi concord. a recent. potest tamẽ ex noua causa, quæ nõ suberat tẽpore legis damnãtis cõsuetudinẽ quod & ipsũ uoluit ipse Pã. in c. 2. col. pe. & ibi Fely. col. 4. de proba. Domi. & Card. Alex. in c. frustra 8. di. & Frã. Are. in l. testamenti factio. col. 2. ff. de testa. & Rochus Curt. in repe. d.c. vlt. char. 23. ver. limita modo dictam conclusionem. Idem rursum. in c. nouit. col. 6. uer. sed quid dicere, de iudi. dicit per tex. in d.l. si hominẽ, quod Papa põt ex magna causa exercere iurisdictionẽ tẽporalẽ in præ

iudicium

iudiciumq gladii imperialis,quē ita refert & sequitur, ut
37 pleraq; ex supradictis Fel.in.d.c.de consti. † Adde quod per illū tex.in.d.l.si hominē,dicit elegāter Frā.Cremon. sing.150.incip.mandatū.quòd licet qui cōtra mandatum ducis aduersus hostē pugnauerit,capite puniēdus sit,etsi uictoriā reportarit,per tex.quē dicit sing.in.l.3.§. in bello ff.de re mil.de quo dicam latè infrà c.51.tamē id limitat procedere nisi ex aliqua noua cā,aut ēt uetagi, quae ducē latebat,id ipsum fecerit.Id quod dicit mēti esse perpetuo notandū & dicit tex.in.d.l.si hominē, esse ad hoc sing.Et sequitur Roch.Cur.in d. c.ult. loco suprà allega
38 to,de cōsu.† At uereor ne nimiū ĩmoremur super. d.l.si hominē,ideo ad alia accedamus ad hāc rē pertinentia, licet princeps nō possit ius,aut rē alterius auferre,ut plenè not.in d l.quoties C.de preci. impe.off. & in l.vlt.C. si cōtra ius,uel vtil pub.cū si pōt tamē ex cā id facere,ut voluit gl.in.l.barb.in verbo,multò magis,ad fi.ff.de offi. præt.ubi Ias.latè cōfirmat,multaq; in eā rē adducit,quæ (ut breuitati consulā)prætermitto. Sed & hoc quoq; uoluerūt Pet.Cy.& Bal.in.l.rescripta C.de preci. ĩpe. offe. Bar.post Iac.Are.in prooem ff.col.2. ver. quaero secundum,& in l.quæc q; in fi.C.de fide instr.& iur.hast. fisc. lib.10.& Io.Faber,in.§.sed naturalia,col.2.ver. nūquid ergo princeps,insti.de iure natu.Bal. in.l.1 per gl ibi.ff. de cōst.prin.& clāculū in.l.sancimus C. de poen.& Ant. in c nisi,de off.leg.Ang.cōsi.139.uisis oībus, col.2.vers. nō enim pōt.Luc.Pen.in.l.mulieres,col.9.ver.unde pōt priceps.C.de incol.lib.10. Pau.cast.consil 105.donatio prædicta,in fi.& propè per totū lib.1.Panor.post alios,ĩ c.quæ in ecclesiarū,de cōsti.& ibi recētiores, qui cōcordantes adducūt,Fulg.cōs.143.incip.Anton.Rom.consi. 310.in casu propositæ cōsultationis,post prin.Alex.late cōs.216.nec arguēdi sumus, col.4.uer. pro hoc qa licet seq.lib.2.&cōs.94.uisis & sæpius recēsitis col.pe ver.sed præmissis,lib.5.Barb.cōsi 55.clemētiss.col.10. ver. & si qspiā, & sepe alibi ĩ eo.cōs.lib.4 & cōs.64 scribitur Exo. col.pe.eo.lib.4.Lud.Bol.cōs.6.cor mūdū,&c.uiso igitur

instrumento,col 9.versi.& si diceretur mihi,& Corn.cō si.90 ī causa uertēte,col.2.ver.& princeps lib.4 & Phil. Dec.consi.271.in casu transmisso, col.3.versic. ulterius
39 etiam considerandum. † Nec id solum princeps, sed & ciuitas quoque, siue communitas potest facere, ut uoluit Bar.in d.prooem ff.col.3 uer. item quæro quid de ciuitate.& in d.l.quicunque,in fi.C.de fid.instru.lib.10. Bal. in l.bene à zenone col.1.in fin.C.de quadr.præscrip.per no.per Inno.& Io An.ī nouella,in c.in nostra, de iniur. ubi est bonus text.& etiam uoluit Rom d.consi.110. & cōs.352.spiritus sācti gratia inuocata col.ult ubi ad hoc multa allegat.& Alex.consi.190.maturæ digestis, col.3. ver.fortificātur prædicta lib.2.Phili.Dec.cōsi.357. in ca
40 su magnifici.col.2.† Sed & alius quoque inferior id potest, ut uult glo.loquens de episcopo, in c. constitutus in uerbo, à quocunq;, in fin.de religi.domi.& Alexā consi. 101.uisis instrumentis col.6.versi.& etiam permittitur. lib.1.& d cōsi.216.lib.2.Quin & statutū municipale potest ex causa ius alterius particularis tollere, licet aliàs non possit, ut latè per Ang.cōsi.53.q.proposita.& expressius, cōsi.63.si prouiso facti, post prin.allegat l.si pēdētis § si quid cloacarii.ff.de usur.& l.certa forma. C. de iur.
41 fisc.lib.10. † Adhæc, princeps, qui aliàs ex contractu obligatur, nec pōt illum reuocare, ut est text.in c.1. de nat. feud & uoluit gl.ordi.ī c.ad apostolicæ, de iudi.lib.6. & plenè per doct.in c.1.de probat.& alibi latius dicemus, potest tamen reuocare ex causa cōtractum à se initum, ut uoluit Bal.in l.vlt.in prī.ff.de senat per tex.in l.qui fundo.C.de om.ag.de ser. lib.11.& idem Bal ī l.pe.C. de donat.inter uir.& uxor.& idem uidetur uoluisse ipse bal.ī l.ult.in princ.ff.de poe.Ant.& Imo.in cap. cum M. Fer. de const.& Rom.d cōsi.352.ante fi.& Alexā.d.cosi. 101. col.5.ver.qđ superior, lib.1.& d.cōsi.216.col.5.lib.2.& Soc.consi.58.super proposita quæstion.col.1.in fi. lib.3.
42 † Et idē in uniuersitate dicit Cardi.Flor.consi.86.cuius initium est, dominus Nicol.Marchio, per text.ī. d.ca.in nostra, de iniur,& sequitur Iason ī d.l.Barbarius, col.8.

uersi.

uer.12 facit.ff.de offi.præt.ubi ad hoc dicit esse melior tex.quē Cardina.nō allegat in l.quod semel.ff. de decr
43 ab ord.fa.† Præterea, licet prīceps nō possit cognoscere de causa,& iudicare non citata parte, ut uoluerunt gl.& Bald.in l.vlt.C.de legib.cū cōcord.quas alibi afferemus potest tamen ex causa,ut uolūt glo in l.is qui, quæ ē an tepe.in fi.ff.ex quib.cau.maior.& Bal.in l.2. circa princ. C.quo.& quan.iud.& in l ne causas,circa med. C.de ap pel.ubi respondet ad cle.pastoralis,quæ uidebatur innue re contrarium & Alex.qui eam gl.dicit no. consi.2.uisis codicillis,col.5.uer.& nō dubiū.lib.1.quod & repetitur consi.87.lib.2.& Iason qui illā quoq; gl. dicit ualde no. in l.i.col.2.uer.limita tamē nisi ex causa.ff.de cōsti. prī. & Phili.Dec.cōsi.361.omissa lōga serie, col.1. & est tex.
44 expressus in c.in causis,in fi.de sent.& re iud.† Potest & princeps ex causa tollere defensionē, quæ naturalis est, ut uoluit Alber.ut à nonnullis citatur,in l.omnes,col.1. C.de epis.& cler. Ang.in l.si sic.ff de leg.1. Alex.in l.cū mulier,col.3.in 2.q.Bar.ff.sol.matr.Nel.us ī tractatu bā nitorum in 2.q.2.temporis.Philip.Dec qui unum Ang. ubi supra,citat d.cōsi. 361. Nam & potest tollere ex cau sa ea quæ sunt de iure naturali, uel gentium, ut no. Pa-
45 nor.post alios in c.quæ in ecclesiarum,de consti.† Item Papa potest ex causa contra ius diuinum dispensare,per gl.c.à nobis,in uerbo,exemptis, de deci. & no. Inno. in c.post trāslationē,in fi.extra de renūc & Petr. de Anc. in repe.c.canonum statuta.in.2.oppo.extra de cōsti.cū infinitis prope cōcor.adductis per Fely.in d.c.quæ ī ec
46 clesiarū,col.1.ver.1.concl.& multis seq eo.tit.† Potest & ipse ex causa dispensare cū monacho, & clerico constituto sacris, ut contrahat matrimoniū, ut de primo uo luit Inno.in c.cū ad monasteriū.ubi & Panor.post alios, in colpe.de stat mona & late Ioā.Andr.in regula,actus legitimi,& iterū in regula,semel Deo.de regul.iur.lib. 6 in Mercur.& Bal.in l.si pater.§.ult.& in l.si tibi filius ff.de adopt.&. Pe de Anc.ī d.c.1.col. 5.uer.ulterius que ro,de consti. & cōsi. 239.parū dubitationis,per tot.&

Imol.in clemen.1.col.vlt.uerfic.fed quærit Gul. de con fanguin.& affinit.& Maria.Socin. confi.13. præfens con fultatio,col.4.uerfic.octauo probatur, & iterum confil, 28.circa primum quæfitum,col.4 uerfic.quartò principaliter,& Iaf.in l.fi arrogator,colū.2.verficu.item atten de ff.de adopt. Catel. Cota memor.incip. filius unicus, & in memor Papa poteft.& è Theologis Richar.in quar to fent.diftin 38.q.9.De fecundo, fcilicet de clerico con ftituto in facris,no Bal.in l.refcipta, uerfi.item difpenfat C de precib.imper offer.& no per gl.& doc.in c.cum

47 olim,de cleri coniung.† Poteft item difpenfare in matrimonio contracto per uerba de præfenti, ut no. glo.in d. cap.cum ad monafterium,in uerbo, abdicatio, in fi.glo. vl.in cap ex publico,de conuer coniugat. quam fequuntur Hofti.Io.And.& alii ibi,& Bal.in l.Deo nobis,col.3. verfi.vlterius no.C.de epi.& cler.& Pe.de Anc. in d.c.1. col.6.uer.circa matrimonium.& d.confi.239 & con.409. uifo,& diligenter infpecto,columna fecunda, uerfi.idem poteft circa. & Imo. in cap ult. de tranfact. ubi dicit ita communiter teneri Et ita etiam poft longam difputationem refidet Cardi. Alex.in c.vl. de fpō.duo. Quin etiam in matrimonio quoque copula carnali confummato hoc

48 idē confuluit Maria.d.confi.28.incip in 2 dubio † Sic & in iuramento,& fuper vfuris poteft Papa ex caufa difpēfare, ut de primo habetur in c.uenerab.de electio. & per gl.& doct.in c.quāto de iureiu.& in c.authoritatē in gl. 1.ad fi.15.q.6.& Bal.in repet.l.2 col.41 uer.fuper fecūda qōne ff de iureiur.Card.Flor.in cle 1.ad fi.uer. 17.quæro de iureiur.De fecūdo eft tex in ca.falubriter de ufur. & l.tè per Alex cōfi.1 col.2.ver.fed pmiffis.lib.2.& cōf. feq.col.2.ver.denīq; nō obftat & con.107.cuius eft exor

49 dium,pro inueftigatione,eod.lib.2. † Sed princeps fecularis poteft ex caufa ius diuinum limitare, ut patet ī homic dio,& teftibus,& not.Bar. in prooc.ff. col. .uerfic. item quæro quid,de refcriptis,& late in l.omnes populi in 3.quæft.principali,quæ eft in 7.col.verfi.fecundò iuxta prædicta.ff.de iufti.& iur.& Alberti.in parte ftatu-

torum,

torum, quæst.8.sed.an ualet, & latius in l. quotiens colum.3.uer. & quia de hoc & multis seq.C.de præcib. Imper.offer.& Alex.d.consi.107.col.3.lib.2.& ely in d.c. quæ in ecclesiarum col.2.uer.1.conclusio.& seq.de constit.sed tu hic uide Bal.in authen.ad hæc col.1.uer.quæ-
50 ro nunquid usuræ.cum seq.C.de usur.† Accedat & quod no.Pan.in ca.fraternitatis.co.6.uer. & multum moueor. de testi.quod licet post publicationem testiū a iudice factam,non possit pars amplius testes producere, licet testificata non didiscerit, uoluit Hostiem.in summa tit.de testib.§.& utrum,uersi.dictis igitur & Ioan.And.in cap. constitutus, extra eo.& Bar.in authen. qui semel.col.3. uersicul.circa tertium,& seq.C.de proba. Tamē si super ueniret causa uerisimiliter nō cogitate tempore pub ica tionis,posset testes producere,sicut & ex causa admitteretur post dilationē.l.orationes.&.l.ult.ff.de dila.& arg.
51 c.licet.de proba.† Sed & id quod uoluerūt.Ant. & Imo. in.c.uestra.de loca.quod licet episcopus,ét cum consensu sui capituli nō possit facere statuta in præiudicium iuriū aliorum prælatorum inferiorum,uel ecclesiarū subditarum absentium,ut uoluerūt Inno Hosti. & Io.And & alii ibi,per ea quæ habētur in.c.pe.& ult. de his quæ fiūt a præla.sine consen.cap.fallit tamē, si subest aliqua iusta causa,per id quod habetur in.c.ult.de his que fiunt a maio par. cap. & per no.per Inno. & Io.and.in.c. in nostra,
52 de iniut.† Deniq; non obmittēdus est tex.in.l 3.in prin. ff.de cōdi.indeb. ubi ex noua & inopinata causa repetuntur legata ex testamēto soluta & tex.in l.4.§.ait prætor, ff.de re iud. ubi licet condemnatus ad soluendū cogatur præcise soluere,nec satis sit dare compromissorem,ex magna tamen, & idonea causa id sufficiet.& text.in §.mādatum Instit.mand.ubi qui semel mandatū susceperit,illud debet perficere,nisi quā primum uidelicet re integra renūtiauerint,alioqn mādati tenebitur, nisi tamē iusta cā
53 intercesserit.† Et similis fermè tex.ī.l filius familias.§.procuratorē.ff.de procu. ubi procurator pro quo cōsentiente,dominus satisdedit,cogitur iudiciū suscipere,nisi tamē

ex cau-

ex causa legitima relinquat, putà si inimicitiæ capitales interuenerint inter dominum ipsum & procuratoré, aut dignitas procuratori accesserit, aut reipub. causa absfuturus est. Ex quo not. Bal. & Paul de ca. ibi, quod licet quis ex lege ad aliquid præcisè cogatur, intelligitur tamé nisi
54 sub sit aliqua legitima causa.+ Satis ergo, atq; satis probatum est. oẽs legum, atq; statutorum sanctiones ex causa cessare, infringi, corruere, ut iam nõ mirũ uideri debeat, si non tam arctis angustiis circũscribantur iudicis potestas, quin interdum possit ex causa poenas à lege, statuto consuetudine indictas minuere, aut augere. Sed animaduertendum est, quod licet aliàs non sit necesse in sententia cãm inserere, ut est tex. ordinarius in. c. sicut. & c. cum bertoldus, de re iud. cum simil. Quin fatuus iudex, qui idipsum fecerit, utpote qui uiam aperiat suæ ipsius impugnandæ sententiæ, ut dicit Imo. in l. si is ad que. ff. de acqui. hær. Nisi adiiciat dictioné maxímè, ut pulchrè per ipsum Panor. in. c. ex parte, de concess. præbé. in hoc tamen casu debet iudex cãm, aut minutæ, aut auctæ peonæ in sententia exprimere, ut nominatim uoluit Bald. in repe. d. l. quid ergo. §. poena grauior, col. 6. uersi. istorum op. in fi. & in. l data, col. 2. uersic. & ex hoc infero, iunctis his, quæ prius dixerat. C. qui accus. non pos. & Saly. in. l. properandum. §. illo proculdubio, col 2. uersi. aut quæritur quo ad ipsius. C. de iudi. & Pau. de cast consi. 328. clarum est in iure, ad fin. lib. 2. & Io. de pla in. l. ult. C. de mu ne. lib. 12. & Ange. are. in tracta maleficiorum, in uerbo, quas si non soluerit infra decẽ dies, col. 5. uersi. & aduer
55 tas in fi † Nec in hoc casu solum, sed & semper aliàs, cũ ex causa iudex recedit à iure cõi, debeat eã causam adscribere, per tex. in. l sciendum, de appel. reci. quem ita allegat Luc. pen. in. l. 1. col. 1. in fin. C. de his qui non imple. stip. fac. fol. sunt. lib. 10. & Panor. in. d. c. sicut, col. 2. uersi. 4. & ibi latè Fely. col. 9. uer. dum Doct. ponũt ubi ex hoc dicunt id quod supra diximus, scilicet quod si iudex ex causa recedit, debet eã cãm nominatim adscribere, quod & ante eos uoluit Io. and. in addi. Spec. tit. de sen. & quæ

ipsam

ipſam ſeq.§.quali ter,verſi:verum ſi rationes,per text.in c. calumniam,de poenis,& in.§.oportet,in authē.de iud.
56 †Ad quod facit quod notabiliter ſcribit Inno. ille pares iuris canonici in.c.prætereà,in fi.iunctis his,quæ ante di xerat de dilat.quod iudex qui citationē,aut aliud quiduis prima facie illicitū,& iniuſtum decernit, quod tamē ex aliqua cā iuſtificari poteſt, debet ipſe iudex eam cām ex primere,aliàs non tenetur citatus obedire . Quod dictum pleriq; oēs ad hoc allegant, quod ubi alicui ex aliqua cauſa licitum eſt à regulari iure recedere, non ſufficit cām ſubeſſe,niſi illa exprimatur. & inter cæteros Oldra.conſil.326 quòd articuli dati.col.2.uerſi. itē non ſufficit.ubi per hoc concludit idem eſſe in papa, qui ex cauſa aliquid contra ius cōcernens vniuerſalē ſtatum eccleſiæ reſcribit,ut uidelicet debet cām exprimere. quod dictum pro ſing.citat omniū ſingularisſimus Roma.conſil. 483.dubitatur primo utrū electio.col.pen.uerſi.2.reſpondeo,ubi & ꝑ no.allegat.ſed & ſequitur illud dictū Inno. ſed & pro ſing.citat idē Roma.conſi.499.in præmiſſa cōſultatione,col.1.ubi & ſequitur quoq; illud dictū Oldr.
56 †Quin & illud dictum Inno. ſequitur & dicit no. Panor. in.c.1.col.2.uerſi.2.in glo.2.in fi de cler.non reſid.ubi & per hoc dicit quod licet actus indifferens ad bonū & malum,ſit ad bonū in dubiò referēdus.c.eſtote, de reg. iur. Tamē ſi actus in ſe malus eſt, ad malū in dubio eſt referēdus, licet posſit habere aliquam excuſationē.ad quod ēt allegat in arg.c.1.de præſump.&.l.nā ludus.ff ad legem aquil. Et pro hoc dicto Panor. dicit Fely.in.c.1.col.5.in 5.ampliatione,de re iud.eſſe text.ualde ſing.in.c.dilecti de accuſ.per quē Io.de ana.ibi,col.2.poſt Pe.de anch.dicit ſing.limitati theoricā Bar.in.l.non ſolū.§.ſed. ut pro bari.ff.de ope.nou.nun.& ibi quoq; Pan.in.5.no.dicit il
57 lum tex.eſſe ad hoc ſing.† Sequitur quoq; illud Inno. dictū,Ant.in.c.ulti.col.ult.de libel.obl. ubi & ꝑ hoc dicit poſt ibi, quod ſufficit aliquid eſſe notoriū ſecundum regularem curſum, licet aliquo caſu accidentali excuſari posſit.quod & idē uoluit ipſe Inno.in.l. ad teſtiū.§.1.in

prin.

in prin.ff.de teſtib.ubi etiam allegat Innoc ubi ſuprà, & glo.in cle.ult.de reſcrip.& quod no.in.l.oés.§.lucius.ff.
58 quæ in frau.cre † Sequitur item, & commendat illud di ctum Inno.multisq; ſimilibus condecora Fely. in d.c.1. quo loco nuper citauimus,de re iud. & in d.c.ſicut, loco ſupra allegato,& in c.cum ordinẽ,col 7.in.3. conſideratione,& in c.ſupra literis,col. 11.uerſi.decima regula de reſcrip & in c.1.col.17.in fin.7.fall.de conſti.& nouisſime Philip.Dec.conſi.8. uiſo puncto, diligenter examinatis omnibus, princip. ubi & multa ſimilia aggregat.
59 †Sed,& illud dictũ ſequitur,cõmendat,& eleganter enarrat Bar.in.l.2.in utraq; lect.& utrobiq; col.1.ff.ſi quis in ius uoc.nõ ier.& Bal.in.l.1.§.uſus,in fi.ff.de procur. ubi per hoc dicit,quod in citatione,ut quis perſonaliter ueniat, debet exprimi cauſa, cum ſit contrarius cõe,per.l. ulti.C.de procur.id quod reputat not. Philip. Dec.in.c.
60 perſonas, col.5.uerſi.tertius caſus,de appel. † Sequitur etiam illud Inno.dictũ Raph.Cuma.conſi.60.uiſi com promiſſo, &c.ubi per hoc notabiliter conſuluit, quod ſi per ſtatutũ ſit prohibita nullitas, quãuis tamẽ posſit ali quo caſu proponi, uidelicet cum eſt ex defectu iuriſdictionis, ſecundũ glo.ord.in cle.1.de ſeq.poſ.& fruc. Tamen non admittendus eſt proponens ſimpliciter nullitatem, non allegata ipſa cauſa ex defectu iuriſdictionis.
61 † Sequitur deniq; Fran.Are.in.l.in illa,col.5.uer.3. adde.ff.de uer.obl.& in.c.ſignificauerũt, col.pen.de teſtib. ex eoq; infert,quod illa qualitas dicitur notoria,quæ pri ma facie de iure cõi eſt talis, licet posſit ſubeſſe cã, propter quã redderetur falſa ad quod ẽt allegat.c. ad decimas, de reſt.ſpol.lib.6.& Bar. in d.l.2. & licet illud dictũ Inno.in d.c.propterea, ſit omnibus celebratisſimum, & quibuſdam reputatũ ſign ut patet ex ſupra dictis,idẽ tamen ferme uoluit ipſe Inno in.c.prudentiã,in princ. ubi
62 & alii doc de offi.deleg.† Huc uergit;& tex.not.in.l.1. C.de præd.curial.lib.10.ubi quoties quis aliquid contra regulas iuris cõis conſequi cõtendit, cãs eas, ob quas id iure conſequi poteſt narrare debet.Et ità illũ tex. ad hoc

ponderat.

ponderat, & dicit no Rom cõs 163. cuius est initiũ, cõsti tutio curiæ col. 2 uer. prima aũt, ubi & ad hoc dic t ẽt fa cere text. in l si adulteriũ cum icellu. § idem pollio. ff. de
63 adult † Ex eodẽ aũt fonte manat, quod uoluit gl. no. in l. 2. in gl. ult. ff de appel recip. q. si iudex pronũtiet noĩatim seruũ torquẽdũ contra dominũ, ẽ sentẽtia ipso iure nulla lic. aliquãdo seruus possit torqueri ĩ dominũ, nõ tamẽ re gulariter l. 1 c. de quæstio. quã gl ad id ꝑ not. citat Alex. l. lex diuerso §. si ĩ iudicio, col. 3 uer. sed quæri põt. ff. sol. mat. & Mathesil not 10 nota q sentẽtia, ubi per eã gl. dicit q sentẽtia lata expsse cõtra regulã iuris cõis, est nulla. licet reperiantur aliqui casus excepti, ĩ quibus saluari posset illa sentẽtia, cũ illi casus nõ sint expressi in sentẽ-
64 tia. † Et idẽ uoluit Alex. ipse in. l 4. §. si quis condẽnatus, col. 2. uer. pro hoc etiã ff de re iud. cũ dicit, quod sententia dicitur continere expressum errorẽ iuris, quando est lata contra regulam, nisi exprimatur tale quid in ipsa sen tentia, per quod appareat quod sententia iudicis sit lata in casu fallẽtiæ, ut dicit probari in. d. l. 2. in fi. cũ gl. si quis in ius uoc nõ ie. & ibi Bar iuncta. l. 1. & 2. ff de fer: Ideo (inquit) ad hoc ut ualeat citatio facta ad diẽ feriatam, requiritur, q expresse citetur in cã alimẽtorũ, & si
65 miliũ, quæ in die feriato expediri possũt. † Et bene facit q tradit Bar. ĩ. l. lucius, in fi. ff de his qui not infa. ubi cõ suluit iudici us, vt si fidẽ testibus nõ adhibeãt, cãm eius rei ĩ sẽtẽtia adferãt, ne teneãtur postea ĩ syndicatu. se quitur Barb ĩ rub. qui admit. char. 6. col. 3. uer. & moue or. Et q hoc casu teneatur iudex cãm exprimere, tenet Inn. quẽ tamẽ Bar. nõ allegat, ĩ. c. quoniã cõtra falsã, col. 2. de prob. & faciũt no. ꝑ eũdẽ In. Pan & alios in. c. cãm, quæ de sent. & re iud. & uide Bald. in. l. cũ magistratus.
66 ad fi. uer. itẽ illud est, c. quãdo prouo. nõ est necess. † His concinit, quòd voluit Io. and. in addi. Spec. tit. de sẽt. & quæ ipsam seq. §. qualiter, versic. verum quod ubi victus nõ condemnatur in expensis, debet eius rei causa exprimi. quod, et uoluit ẽt Fed. Senen. cõs. 139. quæst. nostra, col ult et Ioã. Fab. in. §. hæc aũt, col. 2. ver. igitur iudex, instit.

insti.de poe.tem litig.& Bal.in auth generaliter, col.4. versi.quia ergo propter mult:pl:citatē.C.de epif. & cle. & in auth.nouo iure,per illū tex C.de iud.Card.flor.in cle.sæpe §.& quia,in 17.q.de verb.sig ubi & illud dicit ꝓcedere generaliter,quādo iudex recedit a iure cōmuni, & ibi Geor.Natha in repe.col.pe.in glo.in verbo,in scri ptis,uers.fallit.ii.Panor.in.d.c.sicut,de re iud. per tex.ī §.oportet,ī auth.de iudi.& Io.pla.in.l.ult. C. de mune. lib.12.Ale.in.l.properādū.§ illo procul dubio.C.de.iu. & consi.183.in causa,& lite vertente,inter Franciscum.
67 col.1.lib.6.† Quibus cōsonat, quod dicit Ang.ī.l.utiq; in fi.ff.de rei uend.ꝙ quando fertur sententia contra fun datam alterius partis intentionē,causa est eius rei expri menda.Et Anto.in c.per tuas, col.7.per text.ibi, de sen. excō.ꝙ sufficit sententiā habere in se euidentē iniquita- tem,licet causaliter saluari possit.Et quod ante illos scri bit Barba in.l.quoties, per illū text.ff.si quis caut. illud non dicit dubiū, de quo est regula, licet sint aliqui casus speciales,nisi & de illis spālis fiat mentio.& allegat not.
68 per se in d.l.2.ff.si quis in ius voc.nō ier.†.Quorū sentē tiam manifestè approbat tex.in.c.qnta uallis,de iureiur. ubi iuramentū de exheredando filium,cēsetur illicitum, licet aliquo casu possit esse iustum. Atq; etiam tex.in.c. constitutis,de elec.per quē dicit ibi Panor in.1.notab.ꝙ ubi per libellū petitur aliquid cōtra regulas iuris, debet exprimi cā, ex qua peti possit.ad quod ēt allegat Inno.
69 in.d.c.prætereà,de dilatio.† His quoq; attestatur, quòd licet in appellationibus à diffinitiua interpositis non sit necessaria causæ expressio.l.scio §.quid ergo, &.l.appel lanti.§.nō soluere ff.de appel. &.c. quò ad consultatio- nem,&.c.cum in ecclesia,eo.tit.tamē in notoriis, in qui bus regulariter nō admittitur appellatio.c.cum sit roma na,&.c.consuluit,&.c.cum spāli.§.porrò, de appel. & in aliis casibus ī quibus regulariter prohibetur appellatio, necesse est cām in appellatione à diffinitiua inserere, ut voluit Inno.in.c.pastoralis. §.præterea, de offi.deleg.& c.ad nostrā,& ibi expressius Pā.col.vlt.ver.ult.scias, de
app.

app,& Spe.ti.de exce.ſen.§.nũc dicẽdũ.ue.ſed nunquid in totũ.Rom.cõſ.324.in propoſita cõſultat in fi.ubi hoc dicit eſſe de.mẽte.glo.in c.romana.§.ſi aũt.de app.lib.6. ubi ẽt uoluit Pe,de anc col,3,uer.11.colligit.& Pan.ĩ.d. c.cũ ſit romana,& in d.c.cõſuluit,& ibi Phil.& recentio res,& idẽ Pa.in.d.c,quo ad cõſultationẽ, col.pe, & in.c. cũ ſuper in 6,no,ubi dicit eſſe menti tenẽdũ,& utrobiq;
70 recẽtiores,de re iu.& Cu,d.cõ.60,col.1.† Illud tamẽ q̃ diximusreq ri expreſſionẽ cauſe,cũ pena augetur,uel mi nuitur,ĩtellige procedere ad ipſius iudicis excuſationẽ, uel ſnĩæ ſuppletionẽ(ut noſtri loquũtur)nõ aũt ad ipſius ſnĩæ ſubſtantiã,uel ualiditatẽ.Nã ſi ſine cã hoc facit,lex ſupplet id quod deeſt.l.4.§.ſi quis cõdẽnatus.ff.de re iu. ita dicit Bal.ĩ d.§.poena grauior.loco ſupra citato,& Sa lyc.in.d.l.properandũ.§.illo ꝓculdubio.C.de iud ubi ẽt Alex,& quod ipſa cã nõ ſit hoc caſu neceſſario exprimẽ da ad ualiditatẽ ſnĩæ,tenet bar,in,l relegatorũ.§.ad tps, in fi.ff de ĩterd,& rele.& in d.§.poena grauior,co.2. uer. itẽ ſimiliter,& uer,3.eſt uidẽdũ.ubi & hoc idẽ firmat Al beri.poſt.Ray.col,12 uer,itẽ quæro.& ſẽtit idẽ Bar,in.l. quod ad ſtatũ.ff,de poen.& late Fely.in d.c.ſicut,col.10. uer.cæterũ dixi,de re iu.Porro ſcio id plerũq; obſeruari, ut cũ in noſtris iudiciis diſcedimus ex cã a cõibus regu lis,uel leniẽdo poenas ordinarias,uel alias adiicimus il lã uulgarẽ clauſulã(Pour certaines cauſes & cõſidera tiõs a cenous mouuãs)uel illam,(Et pour cauſe.)ut cũ dicitur,(Sans de deſpens,& pour cauſe.)quãquã noſtris moribus hæc non ſint neceſſaria.

Svnt avtem multæ cãæ,ob quas iudex poſſit,& de beat minuere,atq; ẽt prorſus remittere, aut augere poe nas a iure,uel ſtatuto,uel cõſuetudine determĩatas.Qua rũ hic plurimas opæpretiũ eẽ duxi,adſcribere.Nã huius rei uſus,quam ſit frequẽs,quãq; neceſſarius,nẽmo ẽ qui neſciat,ut ĩ ſimili dicit Iure cõſ.in.l,1,in prin.ff.de app. Et ut alibi ſcribitur,quæ quotidiana sũt,ea ueluti ſtudio ſius attingere debemus.l.legaui.ff.lib.leg.Cãs ergo mi nuẽdi & remittẽdi primũ aggrediamur.Nã de utriſque permiſtim dicemus.

C Prima

An & quibus ex causis poenæ legum, consuetudinem, statu torum temperandæ sint, aut etiam remittendæ.

SVMMAE.

1 *Delinquens, ira aut dolore commotus, lenius puniendus est.*
2 *Iniustum uel prauum quis non committit Aristoteli, qui ira aliaue animi perturbatione fractus, aliquid patrat.*
3 *Maritus uxorem in adulterio deprehensam confestim interimens, non tenetur lege Cornelia de sicar.*
4 *Dolor, an sit legitima excusatio patrati sceleris.*
5 *Iracundia percitus, ac prouocatus, si quem percutiat, an teneatur.*
6 *Tutelæ legitimum modum supergressus, si aggressorem interimat, punitur tanquam culpabilis, non tanquam dolosus, & nu. 8.*
7 *Rixa, metus instantis periculi, & intensus dolor, pessimi sunt consultores.*
9 *Homicida uoluntarius, et dolosus non habetur, qui prouocantem, et postmodum fugientem interimit.*
10 *Iratus occidens eum, qui nõ dedit causam iræ, quæ occisorem ad maleficium impulit, an, & quomodo puniendus.*
11 *Lege Cornelia de sicar. an teneatur is, qui prouocatus, in se defendendo modum legitimum excessit, et dedit operam rei illicitæ.*
12 *Iniurÿs prouocatus, alterum uicissim iniurÿs petẽs, nõ est puniẽdus*
13 *Iniuria facta Deo, grauior est ea, quæ fit homini.*
14 *Blasphemÿs Deum impetens, ultimo est supplicio plectendus.*
15 *Platoni mitius punitur, qui ira concitatus, quàm qui sponte quempiam occidit.*
16 *Dolor delictum minuit, et super hoc exempla historiæ Ro. nu. 17.*
18 *Fabricianus Senatus decreto liberatus est, cùm etiam matrẽ eiusq; adulterum occidisset.*
19 *Matrem interimens patris ulciscendi causa, humano, et diuino iudicio liberatur.*
20 *Peccat quis lenius cùm in foro Iudiciali tum conscientiæ, si quod peccat iracundiæ æstu accensus, quàm si nulla omnino iracũdia commotus id admitteret.*
21 *Iracundia inimicæ est consilio.*

22 Deli-

22 *Delicta admissa prae ira aut dolore, lenius plectenda.*
23 *Doloris affectui imperare, difficillimum.*
24 *Iracundiae calore dicta facta'ue, irrita nulliusq; esse momenti Iure consulti sanxerunt.*
25 *Confessio iudicialis calore iracundiae facta, non ualet.*
26 *Iuramentum factum calore iracundiae non tenet.*
27 *Votum emissum calore iracundiae non ualet.*
28 *Electio facta iracundiae impetu, irrita.*
29 *Beneficij secundi acceptatio facta ui, iracundiae non facit primum uacare.*
30 *Professio iracundiae aestu facta, nec tenet nec obligat.*

1 PRIMVM igitur, ut ab ea exordiar, quae frequētius usu euenit, uidel. cū q̄s impellēte ira, aut dolore delique rit, is n. lenius puniēdus ē, l. aut facta. § causa. ff. de poe. & l. si nō cōuicii & ibi not. C. de iniur. & l. 2. C. de aboli. & c. si quis iratus. & ibi gl. 2. q. 3. & not. ēt glo. & in l. 3. ff. de diuor. & ī l. quicquid. ff de reg. iur. & ī c. diuortium de poe. dist. 1 & Rom. singu. 510 uolo cōmentare ante fi. Iracūdia. n. saepe innocentes adducit ad crimen, c. ira. 11. q. 3 & quod inconsulto calore fit, calumnia caret. §. notādū 2. q. 3. qui quidē §. deprōptus ē ex imis uisceribus tex. l. 1. §. quaeri, ff. ad Turpil. quē ad hoc pro notabili citat Franc. consi 80. sicut decet. col. ult. ꝙ non proprie dicitur dolose, & ex animo factum, quod per irā delinquitur. Et ut scribit Aristoteles philosophorū antistites, lib. 5. Moralium Nicomachiorum, c. 8 Quae ob iram, aliasq;
2 animi † perturbationes quaecunq; necessario, uel natura hominis accidunt, iniuriam quidem faciunt, sed non
3 dū idcirco sunt iniusti, uel praui † Ideoq; licet non per mittatur marito uxorē in adulterio deprehēsam occidere, l. nec. in ea. §. ult. ff. de adulter. tamen quia uxor alterius concubitum patiendo, iniuriam uiro domuiq; suae īfert non modicā, l. si maritus sit. §. lex Iulia. & similes. §. socer. ff. co. ti. ob eāq; rem maritus tantū dolorē haud dubie cōcipit, quam alius nemo, uel ipsius uxoris pater, l. 2. §. fi. ff. eo. usq; adeo, ut uir molestius ferat uxoris adulte

rium, quā filii interitū, ut clanculū innuit tex. ī l. codicil lis. §. matre. ff. de leg. 2. quē ita intelligūt Ray. Bal. & alii ibi, cū cōcor. quas tibi adduximus in nostris legibus con nubialibus. l. 13. nu. 27. icip. igitur vt redeamus, iō si mari tus vxorē ī adulterio cōpertā cōfestī interimat, nō punie tur, ut cæteri homicidæ, poena legis corneliæ, de sicar. i. ultio supplicio, sed tātū regelabitur ut est tex. elegās, ī l. si adulteriū cū incestu, §. imperatores. ff. de adult. qui eius rei rōnē reddit memoriæ poenitus præcordiis ingendā, quoniā difficillimū est iustū dolorē temperare. Quē tex. Ang. ibi dicit allegari, p illis qui aggrediūtur aliquē sibi uerba iniuriosa dicentē, ut videlicet sint mitius puniēdi. Et illū sing. facit Panor. in. c. 1. de iniur. Fran. Are. cō. 34. uisis diligenter testibus paulò ante fi. & Ias. in l. ut uim, col. 3. ver. tertiò multum aduerte. ff. de iusti & iur. Valde autem sing. dicit Fely. in c. significasti, huius initii 2. col.
4 pe. ver. tertia conclusio. de homicid. † Est tamen illi in ea decisione tex. similis in, l. 1. §. ulti. ff. de sicar. & in l. 3. §. si maritus. ver. si tamē maritus. iuncta glo. ff. de SC. Silla. & in l. gracchus. C. de adu. & ī. c. si verò, huius initii 1. uer. nec ille cōpellendus. & ibi gl. & Panor in. 5. not. de sent. excō. & facit tex. in, l. diuus, & ib gl. ff. de parri. & quod uoluit gl. in, c. inter. 33. q. 2. per tex. in d. l. gracchus. Qui bus germanum est illud Ouidianum lib. 4. Metamorph.

Quanuis amor excusare dolorem
Indiciumq; dolor poterat.

id est, amor Clyties, quo Solem deperiebat, excusare po terat dolorē, quem ex Solis & Leucothoes adulterio con ceperat. Quo quidē dolore mota Clyte ipsa, id Orchamo patri Leucothoés indicarat, proptereaq; excusandā se di cit Clytie, quòd ea nō mediocri dolore impulsa idipsum
5 fecerat. † Per illū aūt tex. in d. §. imperatores, dicit no. Pa nor. in. d. c. 1. de iniur. quòd licet qui iracūdia percitus, prouocatusq; aliū percusserit, ex ea percussione teneatur, per tex ibi, & ī l. ult. ff. de sicar. & alios, quos ibi addu cit, is tamen leuius est puniendus. Quod & idē fermè di cit per illūmet tex ipse Panor. in c. dilecti filii, ante fi. de

excep.

except. & ibi recētiores, & in c. cum te, col. antep. ver. sed pone, quòd. de re iudi. & in. c ex literarum. de apost. & in c. statuimus, de maledi. & in c. olim ex literis, col. 2. uers. & ex hoc no. de rescrip. ubi dicit ualde no. ad hoc tex. in d. §. imperatores. & rursus idē Pano. in d. c. si uerò, suprà
6 alleg. † Cui sententiæ proculdubio cōuenit, quòd tradit ex cellētissimus ille decretorum doct. Io. And. (ità illum ap pellat Fede. Senē. cō. 1. co. pe.) in adddi ad pec. in rubr. de homic. ad fi. ver. est quæstio & in. c. significauit. per illum tex in uer. antecedētes, iuncta gl. de poe. & remis. quòd & si nō licet excedere moderamē inculpatæ tutelæ, iuribus uulgatis si tamē quis se defendēdo legitimum moderamē supergressus, aggressorē interemerit, licet ob id puniri de beat, tamē non tenetur lege Cornelia de sicar. sed excusa tus, ut nō oīno puniatur tāquā dolosus, sed mitius tāquā culpabilis. Ad quod est alleg. l. lex Cornelia. ff. de sicar. & l. 1. C. eo. & c. olim, huius initii 1. in fin de resti. spo. ubi idem quoq; dicit Anto & sequitur et Bal. in. c. 1. §. si qui
7 verò, huius initii 1. in fi. tit. de pac. iur. fir. ubi † eleganter dicit, quòd rixa, & metus instantis periculi, & nimius do lor tollit liberādi cōsi. & quod hō intenso dolore permo tus, nō est in plenitudine intellectus, per tex. in d. l. grac chus. Idē quoq; sequitur ipse Bal. in. c. 1. in uerbo uitā suam defendēdo, ti. de pac. tenē. & in repe. l. 2. col. 1. in 9. q. C. vnde ui, & in. d. l. vt, uim. circa ulti. col. & ibi latè Ias. col. 3. & latius Clau. de Seysel. in sua rep. ff. de iust. & iur. & idē Bal. in. l. imperatoi. huius initii 2. in 2. lect. ue. quæ ritur præ. ff de stat. hom & in cō. 109. qui mortē aliter ui tare nō ualēs. post. med. lib. & iterum cō 312. uisis actis, col. ult eo lib. 4. & Io Fab. in §. ius āt gentium. col. 3. ver. itē credo, quod si inuasus. insti. de iur. nat. gē. & ci. & Sal. in l. quoniam multa. C. ad leg. iul. de ui pub. & Pau. capi. consil. 255. uiso supra scripto puncto, col. ulr. lib. 1. & con sil. 277 in causa incarceratorum, col. 3. uer. ex his sequitur, lib. 2. & Rom. sing. 3. si quis excesserit. ubi hoc repō tat sing. & in. l. cum mulier, col. 32. versi. aduerte tamen, quia etiam offensa. ff. sol. matrim. | lori. in. l. scientiam. §.

qui cum aliter. ff. ad legē aquil. Alex. in addi. Bart. ī d. l. 1. col. ult. C. unde ui, & cōsi. 76. uisa inquisitione contra Fortunerium formata, co. 1. lib. 1 & cō. 109 uisis, & ut oportet cōsideratis oībus, col. 3. uer. & ad hoc alleg. eo. li. 1. & cōsi. 24. aīaduersis his. quæ tā p testes, col. 2. lib. 2. & cōs. 140. uidetur ī casu ppposito, co. pe. & ult. eo. li. 2. & cōsi. 2. uiso processu in cā, co. pe. lib. 7. & cōsi. 19. uiso processu inquisitiōis, co. 4. uer. & posito eo. lib. 7. Et Frā. Are. d. cōsi. 34. an fi. ubi & hoc facit sing. & cōsil. 80. sicut decet huius festinatio, col. pe. uer. circa secundum. & cōs. 165. sicut Io. dicit in Apocalypsi, col. ult. & Ang. Are. ī. §. ius ait gētium. co. 3. uer. unum addas. insti. de iur. nat. gē. & ci. ubi ēt facit sing. text. in. d. §. imperatores, & ī tract. malefic ī uerbo, & dictus Titius se defendēdo, co. 4. ī par uis, uer. aduertas ēt ubi & illum tex dicit sing. & Phili. Corn. cō. 107. uisa inquisitiōe, co. 2 lib. 1. & cōsi. 204. pro decisiōe penitēris cōsultationis, paulo ante fi. eo lib 1. ubi & hoc reputat sing. & cōsi. 134. in cā magistri Pauli, co. 1. lib. 3. & Cepol. in cōsiliis crialibus, cōsi. 1. co. 3. uer praesumptiones āt. Soci. cōsil. 178. primo aspectu, in fi. & ly. in. d. c. dilecti, col. antepe. uersi. secunda declaratio, de excep. ubi ad hoc multa late congerit, & in. c. sicut ex literis, in fi. de iurei. & ī. c. qualiter, huius initii 2. §. ult. co. 7. de accusa & d c. significasti, huius initii. 2. co. pen. de homic. ubi hoc reputat sing. & Lud. Bolog. consil. 36. cor mundum, &. c. psuppposita igitur casus narratiōe, co. 5 uer. tertiū moderamē, & late consil. seq. co. 2. & seq. & cōsi. 63. cor. mundū & c. uiso igitur statuto. col. 3. uer. postremo dato, nō tamē cōcesso. † Quod multis modis est
8 ampliādū. Primo, ut habeat locū, ē si is quē alter aggressus est, modū ex proposito excesserit, ut hoc quoq; casu nō puniatur pro toto, sed pro excessu tātū & sic mitius, ut dicit Bal. in. d. l. ut uim, uer cognoscūtur, col. 3. ubi eleganter dicit, sic turbatus nō pōt semper habere statēram in manu & in. c. 2. uer. ecce exemplū de moderacione, de uit, & hon. cle. per tex. in. d c. olim, ī fi. reprehēditq; gl. cōtrariū sētientē, in. d. c. significasti, de homic. & aliā gl.

in

in sũma.33.q.1.idẽ uoluit Saly.in d.l.gracchus, col.ult. & Ant.in d.c.olim circa ult col.& Ang.cõs.76.& 109.& 140.& 283.& 119.suprà alleg.& Frã.Are.d.cõsi.80. ante fi.imò uoluit Pano.in d.c.significasti, in duobus locis, ui delic.col.2.& pe.post glo.ult.ibi,quòd si nõ ex proposito modũ excesserit,sed indeliberatè,furore iracũdiæ accensus,oĩno nõ teneatur,per d.c.olim, id quod ẽt uoluit gl. in summã.23.q.1.† Amplia secũdò procedere,ẽt si is, qui
9 prouocauit,aufugiat,& eũ fugientem prouocatus iure ꝑimat,ut uidelicet non teneatur,ut dolosus,& homicida uolũtarius,sed ut culposus.(ut nostri loquũtur)ita.n. uoluit cy.post Iac.de are.in d.l.1.col.pe.uer.itẽ quæritur,pone quod quidã aggressus, & ibi ẽt Ioã. Fab.circa med. Bal.col 6.uer.10.quæritur.C.unde ui, ubi ipse Bal. dicit esse nõ.dignũ, & Ant.in.d.c.olim,co.ulti.uer.inquãtum dixi,& ibi ẽt Pan. col 8. uer.aduertẽ tamẽ.ubi hoc dicit no.facitq; ẽt no.text.in d.§.imperatores,& Luc.Pen. in l.deuotũ,col.3.uer.2.quæritur,quid si me percutias C.de meta.& epi.li 12.& Io.Ana in c.si perfodiẽs, in fi.de homi.& Io.Lig.in tract de Bello.c.98. incip. septimo quæritur.Pau.cast.in.d cõsi 275.col.ult.lib.2.ubi dicit,quod ita uidit Bal. Papiæ cõsulẽtẽ.& Ang.Aret.in trac. malef. in uerbo,& dictus Titius se defendẽdo, col.5.uer. quaeritur,Titius.Frã.Are.d.cõsi.34.ubi hoc facit sing.& d.cõs. 80.ad fi.& Corn.d.cõsi.204.in fi lib.1.ubi hoc dicit notabile,& Fely.in.d.c dilecti,ubi monet ne hoc dictũ obliuiscantur,quia uix posset esse aliud notabilius,& in d.c.significasti,huius initii.2.de homi.& Bolog.d. cõsil. 36.& Hipp.Marsi.sing.106.occidẽs aggressorẽ. ubi hoc reputat sing.& è Theologis Ang.Cla.in uerb.defensio, uersi.
10 ult.† Amplia tertio istud obtinere,ẽt si,qui occisus est, nõ dederit cãm irae,quae occisorẽ ad maleficiũ ĩpleuerit ut uidelicet.in hoc casu sit mitius puniẽdus,ut dicit sing. Rõ ĩ.d.l.mulier,loco superius alleg.per tex . quẽ ad hoc dicit sing.ĩ.l.lex Iulia,ĩ fi.ff ad leg iul.repet.ubi qui calore inducti interfecerũt,uel innocentẽ, uel quẽ punire non debuerãt,& sic qui nullo mõ interfectorẽ offende-

C rat,

tat, ĩ insulā deportari debēt, quāuis alias homicidia q̃ fe cit semper expectare iubetur l. nemo. C. de epis. audie. & hoc dictū Roma. refert & sequitur Alex. ĩ addi. ad Bar. in d. l. lex Iulia. & Fely. in d. c. dilecti. ubi dicit hoc dictū eē notabile & multa homicida posse eo mō à pœna mortis excusari, & Hippo. Marsi. qui hoc dicit sing. in suo
11 sing. 270. incip. homicidia puniēdus ē. † Amplia, quarto, & id admodū notandum est, ēt si is qui se defendēdo mo dum cessit, dabat operā rei illicitæ, per tex. in d. §. imperatores & in d. l. Gracchus nā & ita uoluit Ang. in l. si cū seruo. ff. de iniur. Flo. ĩ d. l. sciētiam. §. qui cū aliter. ff. ad
12 leg. aquil. † Supradictis nimirū concinit tex. not. in l. qui cū maior. §. si libertus. ff. de bon. liber. ubi scribitur igno scēdū eē ei qui uoluit se ulcisci prouocatus. Per quē Specula. (quē patrē practicæ appellat Iason ĩ l. hac cōsultissima col. 1. C. qui testa. face. pos.) in ea fuit sentētia, in tit. de accusatore, §. 1. uer. quid si te uocaui. ut is nō debeat puniri, qui iiuriis prouocatus alteri uicissī iniuriā dixerit. Ad quod ēt allegat l. 1. §. cū arietes ff. si quad. pauper fecis. dicat, ubi & hoc refert, & sequitur Flor. & id quoq; late cōfirmat Luc. Pē in l. erat. in 5. q. c. de cast. pec. li. 12. multa in eā rē afferēt, quae breuitati cōsulēs omitto. quā sniam etsi Pā. aperte reprobet ĩ oībus ferme locis, quos supra citauimus, n°4. ĩcip ꝑ illū aūt ĩ eo uidelicet, q̃ Spec diceret hūc nō eē puniēdū, dicit tamē Pan. mitius eē puniēdū, quā si nō prouocatus iniuriā fecisset. Et sequitur ĩ el. late, locis, supra citatis, & ante eos uoluit Pet. Iac. in tit. de actio iniur. prætoriæ, co. ult. uer. sed quid erit,
13 per text. ĩ d. § imperatores, & ĩ d. §. si maritus. † Nec id solū procedit, cum homini fit iniuria, de qua locuti sumus, sed & cū fit Deo, cuius iniuria est multo grauior, quam que homini fit. c. sūt qui 17. q. 4 & c. monet. 22. q. 2. æquū est. n. ut tāto grauior sit dei iniuria, quāto Deus est homine superior. l. aut facta. §. persona. ff. de poe. & l. oīs. §. 1. ff. de re mil. & § atrox. Insti. de iniu. Ideoq; si quis contra
14 deū blasphemauerit, † de iure ciuili ultimo supplicio puniatur, & aliqh ne luxu homi cōt. na post. prī. de iure Canonico

nico,aliis grauibus citra mortē suppliciis plectitur, quē cōtinētur i c.2.de ma .Tamē qui calore.iracūdie linguā i blasphemiā cōtra Deū publice relaxauerit)i eo.n.casu lo quitur d.c.2.poe)nō punitur illius c.s3 benignus cū eo agitur,ut uoluerūt.Gof.Ab.Antiquus, Heric . bohic.co.1. & Pā.qui no.distinguit.Io And.& alii in d c.2. p tex.in l. 2.in fi.C.de iniur,& in l.si.nō cōuicii.C.de iniur.& alia iura,quæ allegāt.Q I & uoluit Arch.in c.quid ergo in fi. 23.q.5.dicēs Hieronimum ibi de hmōi b'asphemia loqui quæ.f.fit calore iracūdiæ.cū leuē eē culpā afferit.idē quo que nouissime tenuit Phil.Dec.cōsi.163 in cā matrimo niali.co.7.uer.nō obstat illud dictū de blasphemia.ubi & illud subdit q qui per iracundiā in ludo forte blasphemā uerit,non dicitur proprie blasphemator.allegat Cy.bal. & Saly.in l.2.c.de iniur.& Bal.in l.2.C.ad leg Iul.maie.
15 q dictū oīno aduersatur dictioni Pā.in d.c.2. I Quid plu ra?Plato grauissimus oīum philosophorum, & princeps(ita.n.eū uocat Tullius li.2.de legibus)illū quoq; leuius punit in suis legibus,qui ira cōcitatus,quā qui spōte alte rū occiderit.Nā ille qui cōsulto ciuē manu ,ppria per in iuriā interfecerit,morte plectitur, at cū is q ui primo iræ impetu.absq; pmeditatione interficit, inuolūtari,(ut in quit)homicidae similisiudicatur, nō tū oīno inuolūntari us ē,sed inuolūntarii habere similitudinē dicitur,āt qui irā seruas,nec repēte,sed cū insidiis se postea uindicat, homicidae uoūltarii fit psimilis,nō tamē omnino uolūn tarius ē.Idcirco si quis hominē liberū nō pmeditatione, atq; insidiis,sed repēte ira cōmotus interēmit,duobus ad domādā irā annis exulet,ut ira eius diutunior diutius puniatur.Ita Plato sanxit lib.de leg.3. & meminit Euse bius ad Theo.in præparatione euāgelica,lib.13.c.itē.13.
16 † in bua re Plato,ut alias sæpissime Moysis legem imita ri uidetur,qui ēt sāxeri eū mitius esse puniendū,qui do lore stimulatus eū interemit, qui proximū occiderat. ut scribitur Deuter.c.19. Quē locum' euarrans Ale . Ales, Thelogorū Scholasticorum uerus Achilles in 4.part.sue summæ q.86.mēbro 3.artic.1 Multa,inquuit,per pet sta

inlin-

instante dolore remanent impunita, quæ si cessante dolo
17 re fierēt, esset puniēda.† Nec abs re fuerit duo exempla historia a Valerio Maxi. lib. rerū memoraliū 8. c. 1. memoriæ prodita hoc potissimū loco recensere. Primum, de muliere quadā, quæ matrē fuste percussā interemerat, dolorē cōmota necatorū ueneno, liberorum, quos asia filie insēsa sustulerat, eāq; φ parricidiū parricidio ulta eēt, M. Pōpilius prætor neq; dānauit, neq; absoluit. Secūdū, de altera muliere, quæ uirū, & filiū eodē tēpore uenenis clā datis irata interfecerat, quoniā illi alterū eius filiū ex uiro priore genitū īsidiis occidisset. quā rē Dolabella ad se delatā, Athenas ad Areopagi cognitionē reiecit, qa ipse neq; liberare cædibus duabus cōtaminatā, neq; punire eā iusto dolore impulsā sustinuit. Areopagitæ āt ī spectā causā, & accusator & reū post cētū annos ad seueniri iusserūt, eodē affectu moti, quo Dolabella. Sic neq; absolutū mulieris ueneficiū est, quod per leges nō licuit, neq nocēs dānata punitaq;, quæ digna uenia fuit. Quod & Gellius repetiit lib. Noctiū Att. 12 c. 7 Cōsimile ē aliud exēplū quod Desitheus lib. 3. rerū Italicarū, & ab eo Plutarchus Cheronensis in suis Parallellis c 71. scriptū
18 reliquit.† Cum Fabricianus matrem eius adulterum Petroniū Valentinum intermisset, cū suum ipsius patrem obtrūcasset, Senatus decreuit, ne res illa Fabriciano frau
19 di esset.† Sed & in præsentia uenit in mentem, quod eloquētiæ uberrimus fons Cicero scribit in oratione, quā totis eloquētiæ uiribus scripsit ꝓ Annio Milo. stati post prīcipiū, Nō sine eā fictis fabulis doctissimi homines memoriæ prodiderūt, eū qui patris ulciscēdi cā matrē necauisset, uariis hominū sententiis, nō solū humana, sed ēt deæ sapiētissime sentētia liberatū hæc ille. Quæ āt ea ē fabula, tu uideris. Sed quod ad speciem in d § imperatores, relatā, specialius pertinet, Valerius li. 6. c. 1. multos strictim percurrit, qui dolore suo, quē ex uxorū adulterio cōceperant. pro publica lege usi sunt, eos quidē, quos in adulterio cū uxoribus deprehēsos, aut īteremerūt, aut castrauerūt, aut familiæ stuprādor obiecerūt, qbus iræ suæ
indulsisse

20 indulſiſſe fraudi non fuit.† Adde & tu ſupra dictis, quod nō ſolum ī foro iudiciali (de quo iā multa diſſeruimus) ſed & ī foro q̃ cōſciētiæ appelāt, minus peccat, qui peccat calore iracundiæ, quā ſi nulla oīno cōmotus iracundia id facere, ut ēt cōſtāter affirmat utriuſq; fori peritiſs. Panor. in c. ſicut ex literis. in 3. not. extra de iureiur. Horum āt in prōp. u cā eſt. Is. n. quē ira, ut dolor occupat, ppe eſt, ut ſit furioſus, eſtq; ueluti extra ſe, ſuæq; mētis nō eſt compos. Quod in ſe perſpiciens Geta Terentianus in Adelphis, Vix, inquit ſum compos animi, ita ardeo iracundia. Et in eadem fabula Mitio, Tandem, ait, reprime iracundiam, atq; ad te redi. Propterea Horat. ſcribit.

Ira furor breuis eſt.

Quē ī teſtimonium aſciſcit Bene. Plū. ī rep. auth ex cā. co ul. C. de lib. præt. Cui & adſtipulatur illud diuini illius uatis Pſal. 6. Dn̄e ne furore tuo arguas me, neq; ī ira tua corripias me. Et eius filii Salo. puerb. c. 27. ira nō habēt miſericordiā, nec erūpēs furor nā mos hebræoR. erat ſæpius eādē ſnīā aliis uerbis iterare, ut patet ex eod. c. 27. cū dicitur, Laudet te alienus, & nō os tuū, extraneus & nō labia tua. Et Pſal. 127. Vxor tua ſicut uitis abundās ī lateribus domus tuæ, filii tui ſtāt nouellæ oliuarū ī circuitu mēſæ tuæ, & alibi ſæpe, ut hīc ītelligas, & irā aſſimi
21 lari furori. †bene igitur dicebat bal. quē ſupra retulimus ī c. 1. §. ſi quis uero huius initii. 1. ti. de pa. iur. fir. q̃. nō hēt deliberādi cōſiliū quē ira iā corripuit. Cui ſubſcibēs Tul. ī ora. pro M. Mar. Iracundia, īquit, ē inimica cōſilio Et ut ait uulgaris ille, nō tamen contennendus author.

Impedit ira animum, ne poſſit cernere uerum.

quē citat glo. ī auth de app. §. 1. in fi. & Spe. ti. de. aduo. §. uer. iracūdia. Et itā illū uerſū Græce uertit Maximus Pla
τύμος γὰρ πάντη νοῦν ἔρχει ἀτρεκὲς ἀθρεῖν.

Et eſt. tex. 11. q. 3. c. illa. quod cōmotionis tēpore iuſtum
22 putamus omne quod facimus † Ideoq; Iurecconſulti (ut in omnibus rebus ita & in hac quoq;) prudētiſſimi ſaxerunt delicta, quæ in ira, aut dolore concitati cōmiſimus, nōn eſſe ſeuerius puniēda, idq; ſtatuerunt conſcientia in

firmitatis, fragilitatisq; humanæ naturæ, de qua in l. hac consultissima. uers. & cum humana. C. qui testa. fac. pos. Quotus. n. quisq; penitentē iram, aut dolorem, uel dissimulare, uel comprimere pōt. quin adūsq; factū, dictūve ĩprobum detegat? dolori, & iræ oēs fermè cedimus, paremus, succumbimus difficillimum n̄ nē est iustū dolorē tēperare, ut iā diximus ex Iurisc̄osulti n̄ri, difficillimū itē tacere, cū doleas, ut scribit Cice. pro Murena. Vix dolor frenos capit. ut dicit Atreus apud Senecā ĩ Thyeste actu
23 3. Scena. 1. † Quæ tot doctissimorū, prudentissimorūq; uirorū sniæ, uel ea potissimum rōne comprobantur quod sapientissimi, atque aliàs temperatiss. uiri huic se affectui imperare posse desperarūt. Plato ille fulgenti s. omnium uirtutū sydus, aduersus seruum ira percitus, uocato speusippo soro, is filio, aut ut alii contendunt, Xenocrate, Accipito, ait, tu, & uerberato, nam & ego iratus sum, uerebatur sapientiss. uir, ne iræ frenos, modūq; daret non posset, cuius rei testē habeo Plutarchum in lib. de liberis educa. ubi & similē quidpiā refert de Archita Tarētino philosopho Pythagorico, ipsiusq; Platonis contēporaneo. quod & idē retulit in li. De sera numinū uindicta, & Lactan. in lib. de ira Dei, c. 18. & ante eos Valerius Max. li. 4. c. 1. & his prior M. Tullius lib. 4. Tusc. qō. Sed quod de Platone diximus, id quoq; Seneca graphicē descripsi lib 3. de Ira, his uerbis nō potuit impetrare Plato a se tempus, cū seruo suo irasceretur, sed ponere illū statim tunicā & præbere scapulas uerberibus iussit, sua manu ipse percussurus. Postquā intellexit irasci se, sicut sustulerat manū suspensam detinebat, & stabat percussori similis. Interrogatus deinde ab amico, qui forte interuenerat, quid ageret, Exigo, inquit, poenas ab hoīe iracundo. Velut stupēs, gestū illū sæuituro deformē sapiēti uiro seruabat, oblitus iā serui, quia alium quē potius castigaret, inuenerat. Itaq; abstulit sibi in suos potestatem Et ob peccatum quoddam commotior, Tu, inquit, Speusippe, seruulū istū uerberibus obiurga, nā ego irascor. ob hoc non cæcidi, propter quod alius cæcidisset. Irascor, inquit, plus faciam, quam oportet.

24 † Nō abs re igitur iura sanxerunt, iracūdiæ calore facta, dicta ve, ut sint irrita, nulliusq; momēti, ut est tex. elegās in l. 3. in glo. ff. de diuor. & in l. quicquid, & ibi ēt glo. & Bar. ff. de reg. iur. & in l. si filiam tuā. & ibi latè Ias. C. de in offi. testa. & in ca. diuortium. ubi item gl. de poenit. dis. 1. Ideoq; contractus calore iracundiæ factus, non tenet. l. licitatio. in pri. ff. de publ. & ita per illum tex. not. glo. in d. l. 3 de diuor. & in d. l. quicquid. ubi ēt Bar. loquēs de uenditione & gl. etiā in d c. diuortium. & in c. si quis ira tus. 2. q. 3 & Ro. singu. 510. incip. uolo cōmentare ubi ta men pulch. è limitat non procedere in contractu facto ad pias causas, per tex. quē dicit sing. in c sunt qui opes. 17. q. 4. & sequi uidetur Alex in addi. ad Bar. in d. l. quicquid. & Fely. in ca. Mathæus. in ult. not. extrà de simu. de

25 quo & nos dicemus in priuilegiis piæ causæ. † Cōfessio quoque etiam iudicialis calore iracundiæ facta nō ualet, ut voluit glo. in ca. ex literis in uerbo, admonita. in fi. de diuor. quam sequentur Anto, Imo, Panor. qui illam quo que facit sing. in c. olim de rescrip. Idem Anton. in c. atte stationes, de desponś. impub & Panor. qui illam dicit no. in c. at si clerici. col 6. uersi. iii. limitatur. ubi hoc limitat, & in c. ulti. col. 4. uersi. nota vnum casum de confess. vbi dicit illam gl. ualde not, & in c. afferte. in pen. not. de præ sump. & in c. cùm uenerabilis col. 3. uer. nota bene. de ex cep. vbi & illā no, dicit, & ī c. cum olim. huius initii 2. co. pe. uersi. in confessione. de priuil. ubi dicit se nescire eam glo. alibi, & in ca. si   erò. col. 6. uersi. nunc habes ex prædictis, de iurei. vbi & illam quoque facit no. & ibi etiam Fely. col. 2. uersi. de aliis actibus. & idem Panor. in ca. dū dum, col. 2. de cōuers. cōiug. ubi etiam dicit sing. & in c. 2. uer. sed quæro quid si calore de maled. ubi etiam i. em fa cit sing. & ibi etiam Ioan Ana. col. 2. & Roma. d. singu. u bi & illam dicit singu. & Fely. in d. ca. Matthæus, & ita etiam sentit Bald. post Azonem in summa, in l. 1. col. ult. C. de ædilit. acti. Philip. Dec. in d. l. quicquid, de reg. iur.

26 † Nec etiam tenet iuramētum calore iracundiæ factum, tex. est in l. 2. C. ad l. Iul. maie. quē vnicum apud legistas

dicit

dicit Roma.d.sing.510.vbi& asserit aliũ quoq; eẽ apud canonistas unicũ,i d.c.sicut ex literis de iureiu r. secundùm unum intellectũ.& hoc certe ibi no. 'o.An.&.Ant. qui hoc distinguendũ limitat, & Pan.qui illius distictio nem reprobans,tenet huiosmodi iuramentuũ indistinctè nõ ualere,& ibi etiã nouissime Fily.qui illi tam, distinctiõi subscribit.& Pan.ĩ d.c.si uerò.vbi suprà citauimus, de iureiurã.ubi & illam distinctioné sibi cõtrarius sequitur.& Phili.Deci.in.d.l.quicquid.& è Theologis Anto, Flo.in 2.parte summæ, 10.c.5. col.5.uersi.qurtus casus. vbi sequitur distinctioné Ant.Et in hãc sentẽtiã benefacit, quoũ in iuramento deliberatio requiritur, ut post alios nouissime scribit Gabriel Biel,recẽs theologus,sed qui nemini fermẽ anticorũ cedat.in 3.senten.d.q.2.co.
272.uer.2.notandũ.†Neq; uotum calore iracundiæ emissum valet, per gl.in d.c.dudũ super ver.calore iracundiæ.de cõuer. coniugi.& ibi Ant. Pan qui distinctionem Ant. quam iniuramento reprobauerat(ut diximus)hic amplexatur,& idem pan.in c.ex literis ubi hanc gl.indistinctè dicit procedere, motus authoritate Diui Tomæ,qui 22 quæst.87.alias.88.arti .1.dicit tria esse necessaria in uoto,deliberationẽ,propositum, uoluntatem,& promissionem, sicuti etiam ipsum Tomam refert, & sequitur Arch i .c.qui bona col.1 17 q.1.& Io.And.in c.liteatu ram de uoto.& subiũgit Pan.bene ad id facere d.c.literaturam,& etiam c.nuptiarũ in princ.27.q.1.& quòd dicitur in c.nõ 16.quæst.1 ubi Deus nõ uult nisi militem uoluntariũ, quæ omnia iisdẽ ferme uerbis,ul à Pan.accepisse uideatnr, usurpauitu,t ab eo Pan.Rom.d.sing.510. vbi ẽt dicit singul.gl.in d.c.dudũ, atque ẽt Alex.in addit Bar.in d.l.quicquid de reg iu.Sequitur itẽ illã glo.Barb. in l.1.in prin.col.7 ff.de uerb.obli.ubi & illẽ gl.citat pro sing.& Iason ĩ d.l.si filrã.qui ad ho allegat d.c.sunt qui opus.& Fel.ĩ d.c.Matæus.& ind.c.si uero & Phil.Dec. in d.l.quicquid.Et in hãc partẽ uidetur inclinare Arch .in c.procliuus 20.q.3.& nominatim uoluit Ant.Flo.ubi supra
23 Electio quoque calore iracundiæ facta,non ualet,ut uo-
luit

luit Firmianus, in suo vbere tracta. de episcopo, in prima parte, lib. 3. q. 35. per tex. in. c. auditis, de elec. in uer. prorumpit. & ibi quoq; cõfirmat, quæ de cõtractu, confessione, iuramento, & uoto diximus. Intellitq; d. c. sunt qui opes. in donatione collata ĩ piam cãm, sicut intellexit Ro.
29 quem tamen non allegat. † Prætereà, acceptatio secundi beneficii eodem mõ accepta, nõ facit uacare primum, ut uoluit Panor. post alios. c. inde multa, col. 5. ver. e tra ca sam glo. de præbē. arg d. c. ex literis, & c. notandũ. 2 q 3. reprehenditq; Anto. ibi contrarium tenentē. & idem uoluit Cardin. Flor. in cle. 1. in. 1. oppo. de off. uica. & Fely. in. d. c. sicut ex literis, col. ult. & Philip. Deci. ubi suprà.
30 † Professio itē iracundiæ calore facta, nõ tenet, neq; obligat, ut voluit Ant. in. d. c. sicut ex literis. & Fel. ēt in. d. c. si uerò. quod eadē rõne confirmare possumus, quã suprà adduximus, cũ de uoto loqueremur, nõ lōgè. n. distat professio à uoto, imò professio est uoti spēs, ut clare liquet.

SECVNDA CAVSA.

SVMMAE.

1 *Furore percitus, crimen committens, an sit excusandus. et nu. 6.*
2 *Furiosi factum, perinde habendum, ac si casu aliquo absque facto personæ factum fuisset. et nu. 5. Et ut plurimi se furiosos simularint, nume. 4.*
3 *Furiosi non peccant Theologis.*
7 *Furiosus sua culpa factus, ut sit puniendus.*
8 *Furioso, si postmodum ad sanam mentem redierit, an et quæ pœna imponenda pro delicto patrato in furore.*
9 *Intellectus ad c. si quis insaniens. 15. q. 1.*
10 *Furiosi et si non puniantur, eòquòd furiosi, parentes tamen aut alij consanguinei, qui id ocitanter neglexerunt, puniendi.*

1 Et haec quidem de prima causa. in qua quoniã diximus illum esse ueluti furiosum, qui ira correptus est, de furioso quoque secundo loco dicendum est. Qui ergo furore percitus crimen committit, de poena illius dissimulandum est, satis enim suo furore punitur, & illum fati infelicitas excusat. hæc ferè sunt verba Iuriscon. in. l. diuus.

diuus. ff. de offi. præsid. & cōlonat. l. infans. ff. ad leg. Cornel. de sica. & l. illud. §. fane. ff. de iniur. & i c. iudicas. 3. q. 9. & c. aliquis. & c. illa. 15. q. 1. & cle. 1. de homici. & faciunt no. per glo. i l. si quis i tātā. i 6. q. & ibi doct. C. unde
2 ui. & p bal. cōl. 347, ecce formata apparet li. 3. † Quibus suffragatur, quod legitur in l. ul. in fi. ff. de admi. tut. in fi. proinde habēdum esse quod a furioso factū est, ac si casu aliquo sine facto personæ id accidisset. Et alibi dicitur æquæ æstimādum eē damnum, quod furiosus dederit, ac si quadrupes fecerit, aut si tegula ceciderit, l. sed & si quā cunq; iniuriā. §. 1. ff. ad leg. Aquil. Nā furiosus nō intelligit q agit, §. furiosus. Inst. de inut stip. & nulla est ipsius uolūtas. l. furiosi. ff. de re. iur. & §. præterea. Inst. quib.
3 nō est permis. fac. testa. † Et hæc quidē ex nostris legib. cæterū Theologi constāter affirmāt furiosos nō peccare, ut per Alex. Ales Scholasticorū præceptorē, i 2. par. suæ ubert mæ summæ, q. 172. membro 1. & 3. & alibi sæpe, & pleniß ime tractatur in 2. senten. dist. 22. Aelius aūt Spartianus author est, quod Adrianus imp. apud Terraconem spatianus per uiridaria, seruo in se cum gladio furiosius irruēte, illū quidē retentū ministris accurrētib. tradidit, & ubi furiosum esse cōstitit, medicis curādū dedit, in nullo oīno cōmotus denique; plurimi prudētesq; uiri furiosos se, atq; in sanos esse simularunt, ut sibi cōmissorū, aut cōmittendorū impunitatē cōpararēt, ut de Moyse Iudæorū legislatore legitur, & de Solone altero Atheniensiū legū conditore tradunt Plutarch. & Laertius, uterq; in uita illius et de L. Iunio Bruto scriptū reliquit Liuius, 1. deca.
4 lib. 1. ubi hic dicit illum fuisse Brutū cognominatū. † Et hoc certe procedit et in eo, qui sua culpa in furorē icidit ut uoluit gl. in §. sed hoc forte, 13. q. 2. dū ibi in ea re Gratianū reprehēdit, & laudu. & Pet. An. i d. cle. 1. de homic. & ibi et Card. Flor. in 6. q. ob. id potissimū motus, quod sicuti diximus, non secus habēdū sit, quod a furioso factū est, quam si casu contigisset, & Floria. in d. l sed & si. §. iniuriam. ff. ad legē Aquil. & Gabriel Biel, Theologus inter recentiores maximi nominis, lib. 2. senten. dist 22.
q. 2.

q.2.consi.3.dicit furiosum non peccare in his,quæ in fu-
6 rore facit,etiam si sua culpa in furoré incidit.† Quanquã Lapus in d.cle aliter scripserit, hos uidelicet non excusans,per not.in.c.quando quis.& ibi glo.de cõsc. di.4.& in.c si euangelica 55.dist. & alia iura ad hoc per eũ adducta.Cui sñiæ multi quoq; Theologi assentiunt, dicentes hos quidé non omnino excusari ab his,quæ faciunt in fu rore,in quem sua culpa ceciderũt. In qua opinioné fuit Alex.Ales,in 3.parte summæ,q.41.mémb.4.ar 2. ante fi.
7 & diuus Bonauẽtu.in 2.sen.di.22.ar.q.3.† Marianus aũt in repeti.c.ad audientiam.in 3.q.5 q.1. de homicid. hos ita concordat, quòd si quis sua sponte effectus est furiosus,ut quia aliquid ultrò comedit, quod sciebat hoies in furoré uertere,tunc nõ excusatur,aliàs excusatur. Quid auté sit dicendũ,alii uiderit.Ego ãt illud tantum dixero, Lapi sñiam,si probabilior uidebatur, ita intelligẽda esse, ut ẽt talis furiosus sua culpa factus, leuiùs puniatur,si de
8 liquerit,per ea,quæ dicã in seq c.& de ebrio,in. 6.c.†Porro Lud.de Pen.ĩ l.si apparitor.col.ulti.C.de coar. li.11. quæ dicta sunt in prin.ita explanauit, ut si furiosus post cõmissum delictum ad sanam menté peruenerit, sit ei aliqualis(ut ipse loquitur)pro delicto poenitentia imponẽda,per tex.in c.si quis insaniés.15.q.1.Et hoc, inquit, toleratur,ne discip'ina ecclesiæ deseratur,ut in simili dicitur ĩ c.excõicatorũ.33.q.5.Et hoc quoq; uolui sse uidetur. Arch.ĩ c.qui bona.co.10.uersi idé dicitur de furioso. 17.
9 q 1.† Verũ Philip.Deci.in l.in negociis.ff.de reg.iu.hoc dictũ reprobat,per tex.in.d.l.diuus.de of.præsi.& in d.l. pe.§.ult de parri.& in d.l.ulti.ĩ fi.de admi.tut. hácq; parté dicit tenere gl.in d §. sed hoc forte.qui subiicitur d.c. si quis insaniés cũ dicit quod sñia illius c.nõ est approbãda,in d.aut ca.excom.potuit esse culpa, quæ non cadit in
10 furiosum.Et ego cum Decio sentio.† Illud autem nõ prætermiserim,quòd etsi furiosi non sunt puniendi,parentes tamen,aut alii consanguinei qui illos negligenter obseruarunt,puniendi sunt,ut est.text.in.d.l.diuus.ante fi.cui succinit Platonis leg.lib.de legibus 12.quo cautum est,

D ut

tum est, ut propinqui furiosum domi quocunq; mō possint, custodiāt quod nisi fecerint, mulctentur, qui maximi census sunt dragmis cētū, siue seruū, siue liberū, minus diligente: custodiāt. Qui secūdi cēsus quatuor de quinq; minae partib. qui tertii, tribus, qui quarti, duab. Legib. āt antiquis hmōi furiosi relinquebātur custodiæ agnatorū, gētiliū. Cic. lib. 2 De inuētione. Si furiosus est, agnatorū gētiliūq; in eo, pecuniaq; eius ptās esto, ut Varro de Re rustica lib. 1. c. 2. Qui salubrem locum negligit, mente captus est, atque ad agnatos, & gentiles deducendus.

TERTIA CAVSA.

SVMMAE.

1 *Furore correptus post patratum facimus, mitius puniendus.*
2 *Furiosus loco absentis, et ignorantis habetur.*
3 *Furiosus mortuo æquiparatur.*
4 *In delictis publicis attenditur tempus commissi delicti non pœnæ*
5 *Furor non liberat à pœna æterna Theologis.*
6 *In pœnis sequenda mitior pars, ubi uariæ sunt opiniones.*
7 *Furioso an parcendum in summa sceleris immanitate.*
8 *Furiosus tum demum puniendus, si processus sit inchoatus aduersus eum, de crimine quod patrata ante, quàm in furorem incideret*

1 Tertio non solū qui in † furore deliquit, nō puniēdus ē, sed & qui dū sanae mētis esset, facinus perpetrauit postea furore correptus est, mitius sane puniēdus est, ut sic furor superueniēs poenā minuat, per id ꝙ uoluit Bal. & post eū Alex. & alii recētiores, in l. furiosū. in fi. C. qui test. fa. pos. q. furor post delictū aduenies excusat a poena corporali, nō tn̄ a bonorū annotatione. & idē Bal. ꝙ aduersus illū procedi non pōt, in l. humanitatis. col. 3. vers. 3. quæritur, si furiosus. & ibi Franc. Are. col. antepe. uers. circa aliud. C. de impub. & aliis substi. & ipse Bal. in c. 1. ī fi. tit. an ille, qui inter. fra. do. fui. vbi etiā Aluarot. post eū, & Imo. in cap. Raynutius. in materia exemplaris substitutionis. de testa. & in l. ex facto. & ibi etiā Frāc. Aret. col.

col.15,ver.si verò.ff,de vulg.& pup. substi. & Floria qui hoc reputat mirabile,in l.sed & si.§ iniuriã,col.2. versi. prædictis addc.ff.ad leg.aquil.& Ang Are.in tract. malefic.in verbo, scienter & dolose,col.3.ver. quid in furioso vbi hoc dicit sing.& ibi ugu.Ati in addit qui id dicio se in facto uidisse,& Cepo.caut 8,incip.est,& alia cautela. Alii aũt ponunt sub 2.caut. & Ias.in l. patre furioso, col.antepe.ver. cõsequenter no ff de his qui sunt sui vel alie.iur.& nouissimè Ferd.Loaz in repe.§.diui.l. filius fa. char.pe.ver. ex quibus sing.inferri potest. ff.de leg.1.
2 †Cuius rei est utiq; bona rõ,ut pleriq; autumãt, tũ quoniam furiosus habetur loco absentis,& ignorantis,ut est tex.in l.sed siunus §.filiofa. ff.de iniur. & l.iulianus. ff. de diuor & l.1.§. adipiscimur ff. de acquir.poss. & l.2.§. furiosus ff de procur.& l.ubi non uoce.§. furiosus ff. de reg.iur.& tex.omnium optimus ĩ l.2.§.furiosus ff. de iur codic.ubi furiosus per oĩa, et in oĩbus absentis,et quiescentis loco habetur.quẽ tex.facit sing.Ang. in d.l.in negociis.ff de reg.iur.cumq; dicit esse meliore de iura, idẽ Ange. in d.l.ubi non uoce. At poena corporalis ferri non potest in absentẽ.l.absentem ff. de poen. Nec cum poena corporalis uenit imponenda,admittitur curator,aut procurator l. pen. §.ad crimen ff. de publ.iud. Et hanc rõne sentit Bal.ĩ d.l.furiosum,et ĩ d.c.1.an ille qui interf. fra.
3 †Tum quoq;, quia furiosus mortuo. æquiparatur.l.qui ad certũ.ff loca.et l.bonorũ.ff.rem rat. hab.et not glo.l. si quis alium. ff. de acquir. hære. At mortuus de iure cõi non patitur poenam corporalem.l.defuncti.ff.de pub.iudi.et ibi cõcor.(uide Cy in l. 1.aut 2. C.qui test.fa.pos.) Et hanc quoq; rõnẽ sentit Bal in d.l. humanitatis(quem uide in 4.fal.)Imo.et Frã Aret.in d.l.ex facto. ff.de uul. et pup.Quãobrem dicit Bal.rem mirandã satis in d.l.hu
4 manitatis si post†latam capitalem sentẽtiam in flagitio sum,eum furor occupet,tutius esse, ut non mãdetur exe
5 cutioni. De quo etiam per Imo in d.cc.Raynutius.†Tamen Ludo.Roman. in d.l. furiosum, et etiam in l si seruum.ff.si ex nox.causa ag huic opinioni reclamat, dicẽs

D 2 furo-

furorem post delictum aduenientē nullo mō excusare, quin delinquēs ipsò corporaliter puniatur, prout delicti qualitas expostulauerit, quoniā in publicis delictis attē ditur tēpus commissi delicti, nō personæ mutatio, ex sen tentia Bar. & aliorū in d.l.si seruum, per tex. in l. 1.ff.de poe.& l.1.§.1.ff.ad turp.& l.si quis decurio.C. de fal. Et hanc opi. sequitur Lancel. Polit in trac. substit. char. 40. uer. circa hoc aūt quæritur. ubi ēt rn̄det ei; quod dictum
5 est furiosum haberi pro absente, & mortuo.† Et eā quidē opin. dicit uteriorē de iure Ias. in d.l. furiosum, & in d.l. si seruū. & in d.l. ex facto col.10 uer. & reperio ff de uulg. & pup. Idq; tribus mediis (ut ita loquar cū nostris) ultra rōnē Roma. Primo, per tex. in d.l. diuus, uer. si uero, in il lis uerbis, nec morbo eius dandā ueniā, & in illis, suppli cio afficiendus. Secūdo, per id quod fortiùs tenet Bar. in l. nunquā. §. si ui aut clā per illū tex. ff. de accusa. quod si aliquis cōmisit peccatū mortale, cùm esset sanæ mentis, deinde in eo mortali peccato efficiatur furiosus, & in fu rore moriatur, certè apud Deum damnabitur. & ita dicit tenere theologos. Si ergo apud Deū furor superueniens non liberet à poena æterna, quæ longè immēsior est, mul tò minus à poena tēporali, cūm minus agatur cum Deo, quam cum hoīe. l. si quis reū. §. uoto ff de pol lic. quod di ctū pro not. reassumpsit idē Ias. in d.l. patre furioso. Tertio, per id quod no. ipse Bar. in d.l. ex facto, col. 5, uer. 7. in pupillari requiritur. ibi, quæro quæ est rō, quod pater pōt exheredare filiū furiosum ex cā ingratitudinis ante furiosum cōmissæ. quē & ibi sequūtur Imo. Frāc. Aret. & alii recēt ores, in eā rē citātes tex. in l. ul. § sed cum anti quitas. C. de curat. fur. iūcto tex. in l. si quis ī suo. §. legis C. de inof. test. Aedit & Ias. ubi supra l. de creationibus, de epis. aud. Et tandē quoq; ipse Ias. in d. l. ex facto loco suprà alleg. rn̄det ei, quod diximus, furiosū esse loco ab
6 sentis, et mortui.† Dicit tn̄ Ias. nō esse discendendū a pri ma opin nec iudicādo, nec consulendo, nec legēdo, cū in poenis sequēda sit mitior pars, ubi sunt diuersæ opin. per tex ī l. iterpretatiōes, et l. sanctio. ff. de poe. Et quia durū
uid e-

videretur, si uere furiosus decapiteretur. postea uerò ueluti sui oblitus dicit in d.l.ex facto.co.11.uer & reperio ff.de uulg. & pup. posset responderi textui d.l.diuus quia ibi dicitur, q super ea re est consulendus princeps. & subiungitur, quòd propter immanitatem sceleris (ibi.n.ponitur casus de eo qui matrem interemerat) morbo eius nõ est danda venia. ideoq; datur clare intelligi, quòd nisi esset tanta criminis inhumanitas, non esset hmõi furiosus
7 supplicio afficiendus. † Id quod ipse ás.deprompsit è pena Fran.Are.in d.l.humanitas, & in d.l.ex facto, ubi hãc rem late examinat, & primam opinionem sequitur, nominatim carpens Rom.qui contrarium tenuit, & respondet ad rationem illius. Et hanc etiam sententiam inclinat Hip.Marsi.in l.1.co.7.uersi.sed prædicta possent.ff.de sica. Sed ad id quod de immanitate sceleris dictum est, adde quod late scribam infra in 49 causa nu.10.incip.illud
8 tamẽ. & seq. † Alex.in d.l.ex facto.col.8.ver. adde quòd ex hoc infert, in ea est sententia, ut si processus non sit iuchoatus ante furorem, non sit condemnandus, sed si iussi expeditus esset processus, possit puniri. Respondetq; etiã ei, quod diximus furiosũ haberi pro mortuo, & d.l.diuus vt ibi per eum uidere poteris. Aliter autem has diuersas opiniones conciliat Catel. Cota memor. incip. homicidium col.2.uersi.sed quid in furioso, an.s.poena sit a lege certo modo statuta, & sic locus opinioni Bal.an minime, & procedat opinio Rom.ex his, quæ scribit Barb.in trac. de præstan.Card in 1.q.1.par. Sed id nõ mihi placet, nullam enim uideo rationem diuersitatis utriusque casus.

CAVSA QVARTA.

SVMMAE.

1 *Amor furor est, cum fere amantes furibondos, furentes et furiosos reddat.*

2 *Amorem continere intra debitos limites, non muliebre, sed perfectæ philosophiæ est.*

3 *Delinquens præ nimio ardentioriq; amore, leuius puniendus, cum*

non ex animi sententia, sed furore concitatus id admittat.

4 *Paulina constuprata à mundo, equestris militiæ duce, idq; fraude sacerdotum Isiacorum.*

5 *Pisistrati Atheniensium tyrannum elegans responsum ad uxorem hortantem ut supplicium sumeret de eo, qui filiæ suæ osculum praebuerat.*

1 QVARTO, Cum † amor sit quaedam furoris species, teste ipso sapiétiae antistite Platone, qui in Phaedro scribit quatuor esse illius species, inter quas amorem reponit, qui est à Venere, idcirco poetae passim amorem furorem uocant, & amantes furibundos, furentes, furiosos. Catullus in nuptiis Pelei, & Thetidis,

Heu miserere exagitans in miti corde furores.

Virgilius lib. 4.

Ardet amans Dido, traxitq; per ossa furorem.

Et alibi eodem libro,

Quid uota furentem,
Quid delubra iuuant?

Et paulò post,

Vritur infelix Dido, totaq; vagatur
Vrbe furens.

Ouidius in epistola Helenae ad Paridem.

Qua licet & possum, luctor celare furorem.

Et decimo Metamorphoseos, de Mirrha loquens.

Exiliit gremio furibunda.

Est quoque text. apud nos hunc affectum furorem uocās in c. cum in iuuentute. de praesump.

2 † Sicque nihil hoc furore uehemétius, quem retinere est perfectae philosophiae, ut est etiā tex. qui & hāc affectionem furorem uocat, in auth. quib. mod. nat. effi. legi. §. illud. cui omnino assentiēs Socra. lib. 3. Platonis de Repu. Voluptate, inquit, uenerea, nulla uehemētior nullave furiosior. Et apud ipsum Platonē in Sympodio, Agatho nullam ait uoluptatē esse amore potentiorem. Et latinae eloquentiae parens Cicero lib. 4. Tusculan. quaest. Maxime, ait, admonendus est quantus sit furor amoris, omnibus enim ex animi perturbationib. est profecto nullā uehemen-

mentior. Et Bal. omnium doctrinarum peritus, in l. preci bus co. 6. uer. quidē ergo si petiit nō idoneos. C. de impu. & aliis substitii. scribit philosophicū esse, non muliebre huiusmodi affectum intra debitos limites carcerare. quē refert, & sequitur Frā. Cur. senior consi. 67. super contro
3 uersia, col. 3 uer. transeo ad secundum † Propterea non te mere (ut reor) contenderim, eum leuius esse puniendum, ne dicam impunitum relinquendum, qui præ nimio ardē tioriq; amore quicquam deliquerit, ueluti non ex animi sententia, sed furore concitatus idipsum admiserit. In qua sententia, ne id nouiter dixisse uidetur, fuit egregius doctor Oldra. consistorialis aduocatus consi 210. regularis habet traditio. col. 2. uersi. tertia consideratio. ubi aliquem quodāmodo excusat, tanquā furiosum, qui ut qua dā muliere poriretur, quā de perdite adamabat, magicas imagines ad eam rē (ut ipse putabat) accommodatas con fecerat, dæmonesq; inuocarat. quod grauissimū est delictū, ut not. in c. 2. de sortil. citatq; testimoniū Aristotelis qui 7. Ethicorum lib. c. 2. scribit hos uenereorum appeti tus, nonnullos in furorem atque insaniam adigere.
4 † Secundum, quam sententiam Iosephus lib. Antiquitatum 18. c. 6 & Aegesippus li. 2. rerum Iudaicarum, c. 4. hi stor. referunt huic loco non parum conuenientem, Paulina Romana spectatissimi generis foemina, in templo Isi dis à iuuene quodam nomine Mundo, duce equestris mili tiæ, qui illā misere deperibat, miro cōmento constuprata est, fraude sacerdotū Isiacorū, qui ab Ida, Mundi liberta, corrupti pecunia, sub specie Anubidis, amatorem Paulinæ complexibus copulauerunt. Quo facinore comperto. Tiberius Imperator sacerdotes cū Ida, quæ omnium ma lorum caput extiterat, in cruces adegit, templum Isidis euertit, statuam ipsius Deæ in Tiberim iactari iussit, Mundum autem exilio tantum damnauit, dignum eum maiori poena non iudicans, quod amoris uehementia,
5 formæq superatus gratia, deliquisset † Et hic quoque nonnihil pertinet, quod à Valerio Maximo libro quinto rerum memorabilium, caput primo scriptum est de

Pisistrato Atheniensium tyranno. nam cū adolescens quispiam amore eius filiæ accensus, in publico obuiam sibi factam osculatus esset, hortante uxore ut ab eo capitale supplicium sumeret, respondit. Si eos qui uos amant, interficiamus, quid his faciemus, quibus odio sumus? subditq; Valerius minime dignam uocem esse, cui adiiciantur eam ex tyranni ore de humanitate manasse.

CAVSA QVINTA.

SVMMAE.

1 *Dormiens si quid facit, quod etiam habeat delicti speciem, non puniendus.*

2 *Dormiens & mortuo, & somnus morti æquiparatur.*

3 *Dormiens nullius est omnino precii, non magis quā si non uiueret.*

4 *Somnus, mortis frater Homero.*

5 *Somnus parua est mors, mors magnus somnus.*

6 *Somnus, Sópor, Quies, pro Dormire, Morte & Mori usurpata et numero 7.*

8 *Somnum et mortem, parum differre.*

9 *Dormientibus si quid contingat, an uitio aut culpæ ad scribēdum. Et quomodo ad accipiendum, nu. 10.*

11 *Dormientes multos surgere, arma capere, uagari, canere, multaq; alia conficere, non se us quàm si uigilarent, et nu. 24.*

1 QVINTO, quia † dormiens quoque & furiosus æquiparantur l. 1. §. adipiscuntur. ff. de acquir. poss. & ibi not. Et de furioso abundè diximus, restat ut dormiente quoq; differamus. Et sanè si dormiēs quicquam faciat, quod habeat speciem delicti, quia forte hominem occidit, non punitur, ut est tex. in cle. unica, de homic. Cuius rei rōnem esse dicunt ibi Laudu. & post eum Car. Flo. in 6. quæst. id quod diximus, uidelicet dormientem comparari furioso, atq; etiam amāti, ut est tex. in c. maiores. §. sed adhuc & §. item quæritur. de baptis. Ideoq; sicut quod à furioso factum est, perinde est censendum, atque si casu euenisset, ut diximus, ita & quod a dormiente est cōmissum. &

ita,

ita, videlicet quod dormiens excusetur ab homicidio, voluerunt Alber. Rom. Alex. Frāc. Are. & Ias. in d. c. adipiscimur. & Flor. l. sed & si quęcunq;. §. iniuriā. ff. ad leg.
2 aquil. † Adde & illud quoque, quod dormiens mortuo, & somnus morti verissime comparatur. recte enim Virgilius lib. 6 Aeneidos.

Dulcis & alta quies placidæq; simillima morti.

Et alibi,

Mors homini facilis, dulciq; simillima somno.

Quod epithetō ab Homero sūpsisse uidetur, qui & mortem, νήδυμον ὕπνον, id est dulcē somnum, uocat Iliados li. 16.

Γέμπειν μιν φάνατόν τεφέρειν καὶ νήδυμον ὕπνον..

Et Tullius in Catone, Iā vero videtis nihil morti esse tā simile, quam somnum. Et Silius Italicus lib. 15.

Nox similes morti dederat placidissima somnos.

Quin Ouidius somnum imaginem esse morti scribit lib. 2. Amorum, Elegia 9.

Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago,

Longa quiescendi tempora fata dabunt.

quos uersus e nostris afferūt, cōmēdātq; Car. Flo. Barb. in cle. 1. ī fi. prin. de sum. tri. & fid. cat. ubi ē & ad hoc bonus tex. similes utiq; faciēs somnū, & mortē. † Propterea
3 Pla. li 6. de legib. Nemo, ait, dū dormit. alicuius precii ē, nō magis, quam si nō uiueret. Vnde fluxisse uideri pōt illud Aristotelicū, lib. 5. De generatione animaliū, c. 1. sōnū talē rē sua natura videri, ut uiuendi, & non uiuendi īterliminium sit, & neque omnino sit qui dormit neque non sit. Viuitur. n. potissimū vigilia, propter sēsum. Et illud quoq; Plinianū ex Varrone, in praefatione naturalis historiae, Dū ista mussitamus pluribus horis uiuimus, profecto. n. uita vigilia ē. Propterea uerū est illud Aristonis ex Plutarcho, in Cōmētario De cōtētiōe ignis, & aquæ Breue admodū viuēdi tēpus homini esse tributū. nā somnis ueluti publicanus dimidiū aufert. Vnde & natū illud Aristotelis prouerbiū, lib. 1. Moraliū, Felices nil admodū cæteris distare dimidio uitæ. Quibus admodū cōueniunt uerba Pli. li. 7. c. 50. Incertū. ac fragile nimirū est hoc mu

nus naturæ, quicquid datur nobis. Malignũ verò, & breue, et in his quibus largissimè cõtingit, uniuersum utiq; æui tẽpus intuentibus. Quid, quod estimatiõe nocturnæ, quietis, dimidio quisque spatio uitæ suæ uiuit? Pars æqua morti similis exigitur, aut poenæ, nisi contingit quies. Libanius Antiochenus Celsinũ arguẽs, ꝙ somno immodicè ĩdulgeret, Muta, ĩquit, sñĩam. Cũ.n. breuis mortalibus sit uita, id demũ tẽpus uiuere uidemur, quo uigilamus, qs enim dormienti uisus? quis auditus? quis gustus? quis tactus? quis deniq; odoratus? mortis certe imago dormien-
4 tis est corpus. † Qua ratione moti Homerus & Hesiodus vatũ ante signaui, somnum mortis fratrem appellauerũt. Homeri locus est in 14. Illiados.

Δῆμνον δ᾽ ἐ εἰσαφίκανε πόλιν θείοιο θόαντος
Ενθ᾽ ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ τανάτοιο.

Hesiodi autem in Theogonia,

Ὕπνον κασίγνητον θανάτοιο.

Nam & ipse Homerus lib. Illiados 16. mortem, & somnũ gemellos uocat.

Πέμπε δέ μιν πομποῖσιν, ἅμα κραιπνοῖσι φέρεσθαι
Ὕπνῳ, καὶ θανάτῳ διδυμάοσιν.

Quos secutus Virgilius lib. 6. Aeneidos.

Et consanguineis lethi sopor.

Et Seneca somniũ interpellans. Frater, inquit, dure lãgui dæ mortis. Et Valerius Flacchus lib. 8. Argonauticon.

Nunc age, maior ades fratriq; simillime letho.

In quam sententiã Leontinus Gorgias enio iã fessus, ac per imbecillis, cũ in somnũ paulati prolaberetur, at familiariũ quispiã accedẽs, ex eo ut se hẽret, sciscitaretur. Iã, inquit, me apud fratrem deponere adortus est sopor. Ἤδη μέν ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ. vt tradit Aelian. De uaria Hist. li. 2. c. 35. Diogenẽ quoq; cũ medicus somno pressum excitasset, rogassetq;, nunquid sentiret mali. nihil, inquit. nã frater fratrẽ occupat, significans s. somnũ eum esse mortis initiũ. testis Plutarchus ĩ oratione consolatoria ad Apollonium. Est & senarius apud Græcos, qui sõnum parua mortis mysteria appellat.

Ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια.

Ob idq; dicitur nox utriusque nutrix fuisse & somni, &
5 mortis, ut scribit Pausanias li. 5. †Hinc ĩterrogatus Phy
sicorũ consultissimus, quidnã somnus esset rñdit, Parua
mos. Deinde quid mors esset, rñdit. Magnus somnus. cui
subscribens diuus Hier. propheta insignis, c. 51. mortem
somnum sempiternũ appellat, & Horat. non dissimiliter
perpetuum soporẽ, cũ inquit de morte Quintilii loquẽs.

Ergo Quintilium perpetuo sopor urget.

Cui suffragatur illud Catuli ad Lesbiam. Epig. 5.

Soles occidere & redire possunt.
Nobis cum semel occidit breuis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

Virgilius autem lib. 10. Aeneidos æternam noctẽ dicit.

Olli dura quies oculis & ferreus urget
Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem.

Quod epitheton accepit ab Hom. lib. 3. Iliados, de morte quoque loquente.

Τῶν δέ ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν.

6 †Hinc item fluxit, ut docti uiri plerunq; soporem & som
num & quietem, pro morte, dormire, mori, usurparint.
Plautus in Amphitrione. actu primo, scena 1.

Iampridem uidetur factum, heri quod hoĩes quatuor
In soporem collocastis nudos.

Et paulò post,

Quatuor uiros sopori se dedisse hic autumat.

Rursumq; post pauca,

Quid, si ego illum tractim tangam, ut dormiat?

Et propertius lib. 2. Eleg.

Quod si fortè tibi properarint fata quietem,

Et Virgilius quo loco citauimus, nu. præcedenti,

7 †Quo etiam genere locutionis utuntur sacræ literae, ut
patet lib. 2. Regũ cap. 7. Cumq; completi erunt dies tui,
& dormieris cum patribus tuis. & secundo Regum, cap.
11. Dormiuit igitur Dauid cum patribus suis. & aliis plu
ribus locis librorum Regum. Et Iob. 14. Homo cum dor-
mierit, non resurget. Et Danielis 12. cap. Et multi de his,

qui dormiunt in terrae puluere,euigilabunt Et Io.2. Lazarus amicus noster dormit,sed uado ut e somno excitē eum.Dixerunt ergo discipuli eius.Dñe si dormit,saluus erit.Dixerat aūt Iesus de morte eius,& paulo post Lazarus mortuus est,& gaudeo propter uos,ut credatis, & cae.Et D.Paulus 1.ad Corinth.15.Deinde uisus est pluſ quā quingētis fratribus simul,ex quib.multi manēt usq;
8 adhuc,quidā aūt dormierūt.& alibi saepe.† Philosophi quoq;,qui rerū causas,& naturas solerti ingenio inuesti garunt,docent parū interesse inter somnū & mortē. Alterum enim,Alcmeonis testimonin apud Plutar.De placitis philosophorū,lib.5.c.24.fieri sanguinis receptu in uenarum confluuiū,Alterū,absoluto sanguinis iu uenas ipsas collectu.Empedocles aūt putat somnū sanguinarii caloris refrigerationē esse,quae quidē si modice tēperata,sit,sequi somnū,si immodica,mortē. Diogenes,Si penitus sāguis diffusus uenas corporis īplerit, intestinūq; earum aerē ad pectus,subditūq; illi uētrē populerit,tum deniq; somnū fieri,ex quo præcordia cōcalescere.Quod si omnis funditus aer ex uenis eruperit,morte existere. Plato, & Stoici somnū fieri autūmnant sēsilis quidē spūs remissione,& tanquā laxatione,quēadmodū,et super terram cōsidente flatu,eodē uero se recipiēte ad supercilio rum interstitiū,id est animae principatū.At uero cū omnifaria fit spūs sēsilis remissio tum demum sequi mortē.
9 † Cum ergo dormi tes parum a mortuis distēt, mortui autē.ut palā est,delinqnere.et(ut dicunt Theologi)mereri,aut demeteri nō possint,ut late disserunt in.4.sententiarum,di.ult.plane colligitur culpae nō adscribendū eē quod illis dormiētibus cōtingit.Quod & testatur Diuus Bernardus in lib.quem diuinitus De libero arbitrio conscripsit,dicēs.Vesanis,et īfantibus & dormiētibus nihil quod agant imputatur.& late cōcludunt Theologi recētiores,in.2.senten.dist.25.ea potissimū rōne moti, quod omne peccatum ex iudicio rōnis dependet, quo sublato tollitur omnis rō peccati.Iudiciū aūt in dormiente esse non pōt,cum dependeat ab operationibus potentiarum anima-

animaliũ, quæ tunc ueluti ligantur, & quiescunt, uel ex
sentẽtia Aristot. qui cõem somnũ corporis, & animæ opi
natur, ut ex eo refert Plutarch. in lib supra citato, ca. 25.
Propterea omniũ Theologorũ sententia est, pollutionem
nocturnã, quæ dormiẽti euenit, ex infirmitate, aut super
fluitate, aut ẽt ex somno, aut ex alia quacũq; re aduenti-
tia, uel innata, sine culpa præcedente ipsius dormientis,
non esse peccatũ, ut a quibusdã tractatur in d. dist. 25. &
latè a Diuo Thom. 2. 2. q. 154. ar. 5. & scribitur in decretis
10 canonicis. 6. dist. c. 1. † Sed suprà dicta intellige, nisi ĩ cul
pa fuerit dormiens, quoniã sciebat se eo uitio laborare,
ut dormiendo surgeret, arma caperet, uim inferret, verbe
raret, occideret, & cetera hmõi, nec diligentiam adhibuit
ut huic rei obuiã iretur arma remouendo, se ligari vin-
cirique, si opus esset, præcipiendo, & alia quibus futuro
periculo cõsulatur, faciẽdo teneretur. n. de culpa, per id
quod simile habetur ĩ. l. lege cornelia. ff. de sica. & l. si pu
tator ff. ad legẽ aquil. Et ita uoluerũt Gul. Cu. & Ray. in
l. diuus. ff. de of. præsi. & Pe. Iac. tit. de actio. ex paup. col.
3. uer. itẽ praedicta faciũt. & Bar. in. l. pe. ff. ad legẽ iul. de
parric. & Pe. anc. & Car. in d. cle. 1. de homi. & Flor. in. l.
si seruus seruũ. §. si fornicarius. ff. ad legẽ aquil. & Ange.
Are. in tract. malefic. ĩ uerbo, cõparent dicti inquisiti in
termino defensionis, col. 6. versic. quid si dicat, in paruis.
Alex. Frã. are. & Ias. in utraq; lec. in d. l. 1. §. adipiscimur.
ff. de acquĩ. pos. Maria. in repe. c. ad audientiã. in 12. q. quĩ
tæ qõnis pricipalis, ubi dicit, ꝙ talis nõ incurrit irregu-
laritatẽ. Barb. in l. 1. in prin. col. 8. ff. de verb. obli. Quam
sententiã cõfirmat, quod pollutio nocturna, alioquin ir
reprehẽsibilis, ut diximus, si tamẽ eã culpa praecesserit
quoniã ex ciborũ ingluuie, aut turpi cogitatiõe proces
serit, non ẽ sine peccato, ut asserũt Theologi, & scribitur
11 6. dist. c. 1. & vlt. † Quoniã aũt supra locuti sumus de iis,
qui dormiẽtes surgunt, &. c. ne superuacaneũ quibusdã
uideatur, nõ est silentio praetereundũ, esse plurimos, qui
re ipsa dormiẽtes e lecto surgũt, ambulãt, uel longiuscu
le, arma capiũt, multaq; aut ac si uigilarẽt, conficiũt, eu
iusmodi

iusmodi refert Laud.in d.cle.1.de homic.fuisse sibi apud Parrhisios sociũ Angelicum,qui noctu dormiẽs absq; tẽplo Diui Benedicti iuit ad flumẽ Sequanæ,ibiq; puerum interremit,& nõ expergefactus sese ĩ lectũ cõiecit. Bart. aũt i.l.ut uim,ad med.ff.de iust.& iur. tradit fuisse quẽdam Pisanũ,qui se noctu dormiẽs armabat, uagabaturq; per urbẽ cãtando.Marian.quoq; ubi supra,in d.c.ad audientiã in 10.q.5.principalis,testis est habuisse se uicinam puellã,quae dormiens e lecto surgebat,panemq; faciebat,cuius rei si quis cãm nosse desideret, legat Petrũ Aponensem,uirum rerũ naturalium perti ssimum,in Aristot.lib.Problematon 30.c.vlti.& Cæl.Rhodig.lib.antiquarũ lectionũ 30.c.9.posterioris editionis, & Albertũ Magnũ,lib.2.De somno,& uigilia, & ex antiquioribus Aristotelem,lib. 1.De generatione animalium,c.1.ut nõ omittam,quod scribit Antonius Musa, aut,ut alii malũt Apulenis in libello Debetonica, hanc herbam eam uim habere ut animos hominum, & corpora custodiat, & nocturnas ambulationes à maleficiis, periculis, & uisionibus metuendas tueatur, & defendat.

CAVSA SEXTA.

SVMMAE.

1 *Ebrius si crimen commiserit, benignius plectendus est.*

2 *Ebrietas uoluntaria insania est Senecæ.*

3 *Ebrius ex ebrietate potius, quàm ex industria et studio peccat.*

4 *Ebrietas in qualitate crimen eleuat Quintiliano.*

5 *Ebrius edicto Imperatoris liberatus est, si quid de se male,uel petulanter loqueretur.*

6 *Dionisius tirannus temulentum, de se multa acerbe contentioseq effutientem dimittit.*

7 *Pisistratus Atheniensium tirannus amico Trasippo conuitiis pugnanti lubens parcit.*

8 *Ebrius si contrahat, irritus est contractus. Ebrius enim comparatur furioso & infanti.*

9 *Ebrios duplici pœna esse afficiendos.*

10 *Dolo malo sese inebrians, si quid in ipsa ebrietate patrauerit facinus, et inde uel impunitatem, uel pænæ imminutionem postu l t. pœna dignus est.*

11 *Pœna imminuaturne propter ipsam ebrietatem. Et quomodo id accipiendum. nu. 12*

1 SEXTO, quoniam non lõge distat † ebrius ab insano, de mente furioso, ubi n. ebrietas, bii & furor est, c. ueter. 35. dist. censeturq; ueluti absens, qui ebrius est, ex sñia il lius mini, vel Publii, uel alterius.

Absentem lædit, qui cum ebrio litigat.

de eo quoq; hinc ordine dicendũ est. Ebrius ergo si delictum commiserit, clementius est plectendus. tex. est in l. omne delictũ §. per vinum. ff. de re mili. & c. sane. & c ine briauerunt. 15. q. 4. 1. & facit l. respiciendũ §. delinquunt. ff de poen quem tex. Bal. in ca. crapula de uit. & honest. cleri. facit sing. ad hoc, quod deliquentes per ebrietatem nõ dicuntur studiose delinquere, sed impetuose, & ideo minus puniri debent, trahitq; ad statuta punientia dolo

2 se deliquentes. † Facit præterea, quod not. Ab. Anti. Panor. & Io. Ana. in cap. 2. de maled. qui hoc dicunt procedere, etiam si per poenalem constõnẽ diceretur expresse, quod delinquens nullam consequeretur misericordiam. quod est multum nota. & glo. & doct. in d. l quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui no. infa. ubi Bal. in repe. col. pen. in primo, dicit authoritate Senecae, epistola ad Lucillium 83. nihil aliud esse ebrietatem, quam uoluntariã insaniam. & Barto. in l. aut facta, §. causa. in fi. ff. de poẽ. dum dicit, quod qui ex ebrietate alterum percurit, non dicitur pacem rumpere. & Bald. in l. 1 col. penul. uersic. extra quæritur. C. unde ui. & in l data opera. col. 2. vers. ebrietas C. qui non accus. non poss. de cuius illic dicto postea dicemus & Cardina. in cleme. 1. in 8 quaestione, de homicid. Panormi in cap. sicut col. 2. de testibus. Floria. in l. sed & si quemcunque §. iniuriam. col. 2. ff. ad leg. Aquil. in l 1. col. 7. ff. de verbo obligatio. Ioannes Ana. in cap. ulti. colum. 1. & 2. de his qui filios. occid.

3 † In quā ſniam Alex.Ales.in 2.parte ſuæ ſummæ,q.172, memb.2.3.& 4 copioſè diſſerit ebrios ex infirmitate potius,quā ex ſtudio,uel induſtria peccare.Suntq; plerique oēs in ea opinio.ut iudicēt ebrios non tā grauiter peccare,quā ſi citra ebrietatē deliquiſſent,ut uoluit diuus Thomas,Durandus,& alii lib.ſniar.2.diſt.22.idem Tho. in 1. 2.q.72.Richardus in 4.diſt 15.ar 3.q.6. & Ang.Claua.ī verbo, ebrietas, ver.3.& affatim Martinus cognomento Magiſter.Parrhiſienſis doctor in ſuo li.de tēperātia, quo loco de ebrietate diſſerit,in 3 eademq; ulti. q. ubi in eā rē
4 ponit ſex cōcluſiones. † Quintilianus ſummus Oratorū, libro Oratoriarū Inſtitu.7.ca.1.ſcribit ebrietatē in qualitate crimen eleuare,& lib.5.eo.c.quo de argumētis diſſerit, Accedunt,inquit,aliquando fortuna,ebrietas,ignorantia,quæ ad ueniā ualent. nec id ignorabat Apul. Madaurenſis,qui li.Metamor.3.ſeſe ab homicidio, cuius accuſabatur,ex eo purgare cōtēdit, quoniā potulētus ipſe
5 fecerat.† Quid?q Imperator edicto ſanxit, ne oīno puniretur,qui de ſe temulēt.malè loqueretur.l.1.C. ſi quis Impe.maledi.ubi Ang.not.ebrietatē illo caſu hoc operari,ne delictū ullo modo puniatur.Quam ſanctionē longo ante tempore obſeruarat Pyrrhus Epirotarū rex, qui ut teſtis eſt Plutarchus in uita illius. & in Græcorum apophthegmatis,cum audiſſet, à quibuſdā ſe adoleſcentibus inter bibēdum conuitiis,maledictiſq;,oneratū, iuſſit eos omnes interdiu coram agi. Quod ubi factum eſt, eorum primum rogauit,an ea de ſe dixiſſet, cui iuuenis reſpondit,Hoc nempe rex diximus,dixiſſemuſq; longe plura,ſi plus uini habuiſſemus,ſiue,ut ſcribit Quintil.lib.6.ca.4. quo de riſſu diſſerit,Imò uero,inquit,niſi lagena defeciſſet,occidiſſemus te.qua urbanitate tota eſt criminis inuidia diſſoluta,aut ut uerbis utar Valerii lib.5.rerū memorabilium.c.1.Quæ tam urbana crapulæ excuſatio, tamq; ſimplex ueritatis confeſſio, irā regis in riſum conuertit.
6 † Dionyſius quoq; ſenior,uir alioquin truculētus,cū accepiſſet duos adoleſcētes multa, de ſe ipſiuſq; tyrannide petulāter,malediceq; locutos interporandū, utrumq; ad

cœnam inuitatur, quorum cum alterum ebriose multa contumelioseq; delirantem, alterum raro, moderate, & caute bibent intueretur, illum quidē dimisit, utpote qui natura esset cōtumeliosus, & ob ebrietatē maledixisset, hunc aūt è medio sustulit. testis ipse Plutarch. in Apop.
7 imperatorū.† In qua re quoq; laudatur Pisistratus Athe niensium tyrānus, qui à Thrasippo amico inter coenā si ne fine cōuitio laceratus, ita & animum & uocem ab ira cohibuit, ut putares satellitē à tyranno malè audire, abeuntē quoq; ueritus ne propter metū maturius se conui uio subtraheret, inuitatiōe familiari cœpit retinere, Thrasippus cōcitatæ temulentiæ īpetu enectus, os eius sputo respersit, nec tñ in uindictā sui ualuit accēdere, ille verò filios suos uiolatæ patris maiestati subuenire cupiētes re traxit. Postero quoq; die Trasippo suppliciū à se uoluntaria morte uolenti exigere, uenit ad eū, dataq; fide in eodem gradu amicitiæ mansurū ab incoepto reuocauit. hæc Vale. quo loco nuper citauimus. Seneca aūt lib. 3. de Ira, illud addit Pisistratū pñtibus qui eū in vltionē irritabāt respōdisse non magis se illi succensere, quā si quis obligatis oculis in se icurrisset. Plato āt li. 1. de Legib. ebeiū cō parat puero, ἐ μόνον ἄρ, ὡς ἔοικε, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ᾽ ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Nō solum ut uidetur senex fuerit bis puer, sed ēt ebrius. De puero aūt dicemus
8 postea in cā seq.† Hanc partē fulsit, quod uoluerūt pleriq; è nostris, nō ualere contractū factū ab ebrio. hoc. n. uoluit gl. ī. c. unusquisq;, ī verb. quod ebrius. 22. q. 4. per tex. in. d. c. sanè 15. q. 1. quā sequitur Ro. in l. 1. ī prin. & ibi ēt Barba col. 7. ver. quid in ebrio. ff. de uer. obl. ubi etiā rōnes eius rei adducit, & Alex. post Bald. in. l. dolum. C. de dol. ma. ēt per tex. in. d. c. sanè. ubi dicitur, ꝙ ebrii nesciūt quid loquātur. ex quo fit, inquit, quòd æquiparantur furiosis, & infantibus, qui cōtrahere nequeūt, per l. 1. §. furiosus. ff. de act. & obl. Et uide quid de ea re consuluit Fulg. cōsi. 80. quidā ser. Vētura, col. vlt. Similiter non ualet testamētum ebrii, ut dicit Bal. in. d. l. à crapu. a, ī prin. de uita & honest. cle nec testimoniū, ut uoluit idem Bal.

in.c.1.& ibi recẽtiores, de testib. quid ãt de matrimonio. vide latè Phil.Dec.cũ.112.ĩcip.in penitẽti cõsultatione.
9 Nõ defuerũt tamẽ.† qui ebrios delinquẽtes duplici poena afficiẽdos esse ptarint, ea rõne ducti, quòd pricipium in ipsis est, cũ in ipsorum sit ptãte ebrietatem uitare, quæ quidẽ delicti causa est, author Aristot.lib.Ethicorum.3.c.5. Qui tamen hi fuerint, qui hoc constituerint, eo loco non aperit. sed idem lib.2. Politic.ca.10. eodemq; vltimo memoriæ prodidit, Pittacum illũ Mitilenensem ex septẽ Craeciae sapientibus legẽ tulisse, ebrios, si quẽ pulsaue rint, maiori poena dãnari, quam si sobrii fecissent, quòd ĩ sua ptãte fuisset ebrios nõ esse. Cuius ẽt rei in uita ipsius Pittaci meminit Laertius, hoc propemodũ sensu, Ebrios cum peccarent, duplici incõmodo afficiendos per legem statuit. ut cauerent temulentiã, abũdat quippe insula ui
10 no.† De qua re ẽt meminit Bal.in repe.d.l.1.col. pe.ver. extrà quæritur.c.vnde ui.ubbi ad ipsam Pittaci rõnẽ ele ganter respondit, fatetur.n. eum qui per ebrietatem deli quit, eẽ in duplici culpa, uidelicet ebrietatis, & criminis, sed uerũ dolum esse multò deteriorem. quàm multas cul pas. Ex quo dicto unũ ualde not. colligo, q̃ si quispiã de industria, & dolo malo sese inebriauerit, ut in ipsa ebrie tate aliquod facinus perpetrauerit, ex eoq; uel impunita tem, vel poenæ diminutionẽ postularet, nõ esse illi quo modo parcẽdum, cum non in culpa solum sit, sed in dolo. Ad quod ẽt facit quod in simili dicemus infrà, in 13.cã, nu.ult. de eo, qui ignor. affect. vt ea se à crimine excusa-
11 ret.† Secũdò, quod dictũ est ebrietatẽ poenam minuere, intelligit ipse Bal. (ut multi allegãt) in. d.l. data co.2.ue. nũc de tertio C.qui accu.pos. quãdo ebrietas magna est, si ãt si leuis, nec delictũ, nec poenã attenuat. Quod dictũ sequitur Firmia. in ubere copiosoq; tractatu de epo, in 2. par.lib.4.uer.126.& Ang.in tract.malefic.in uerbo.scien ter & dolose.colu.6.vers. sed quid si quis propter ebrietatem. & certe Bal. ubi suprà, hoc primùm dicit, posteà tamen ità loquitur, ut uideatur etiã uelle leuem ebrietatẽ quadamtenus excusare, non tantùm tamen quantùm ma

gnam,

gnam ueluti sit minor dolus in cōmisso per leuem ebrietatem quam circa ebrietatem, & ego quidē hoc uerum
2 existimo, per iura supra alleg.† quāquam ipse Bal. ī.d.l. 1.C. unde ui. quo loco nuper citauimus, dicit sine aliquo discrimine, quod propter ebrietatē non est lenienda poena, nisi sit tanta ebrietas, quod quasi induxerit mētis exilium. Bar. autem in.l. respiciēdum.§. delinquunt. uersi. sed quaero an maleficium.ff.de poen. dicit simpliciter delictum in ebrietate factum esse puniendnm, per. d.l. omne delictum.§.qui se.ff.de re mil. secundum quem text. intelligi debet eius delictum. An autē qui ebrius hominem interremit, incidat in irregularitatem, quam uocāt uide Card.Flo.& Imo.in cle.1.de homi.Panor.in.c.quia diuersitatem.de concess.praebē.& late Maria.Soci. in re per.c.ad audientiam.ī.n.13.q.5.q.prin.de homic.

CAVSA SEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Delictum mitius punitur ob tenellam, et florescentem aetatem. Et ad hoc tenetur iudex etiam si non fuerit petitum, et num.* 2.
3 *Caesar Ptolemeo pepercit ob teneros annos.*
4 *Aetas iuuenilis ad delinquēdū maxime procliuis est suapte natura*
5 *Adolescentes, quos et quibus ex caussis sint mitius puniendi.*
9 *Adolescentem si quid deliquerit non omnino impunitum esse relinquendum.*
7 *Adolescentes sedulo et diligenter castigandi.*
8 *Delinquens si propter aetatem teneram, aut mitius, aut nullo modo punitus est, factus maior, an possit amplius de ipso delicto puniri.*
9 *Puer apud Athenienses sacrilegij poena damnatus est, quod laminam auream, quae ex Dianae corona deciderat, sustulisset.*

1 SEPTIMO,† ob aetatem tenellam, & florescentem mitius quis punitur.l, auxilium.§ in delictis.& ibi doctores.ff.de minor.&.l.si ex causa.§ nunc in minoribus uidendum.& ibi glo. & Bart.eod titu.l. si adulterium.§.1. uer.fratres.& uersi.incestu.ff. ad legē iul.de adul.&.l.1.

 §.im.

§. impubes. ff. de sc. Sillan. &. l. fere in omnibus, & ibi optima gl. ff. de reg. iur. &. l. si frēs tui. C. ex quib. cau. infa. irrog. &. c. 1. &. 2. & utrobiq; Panor. & Ioā ãna. de delict. puer. &. c. 2. & ibi glo. Panor. & alii, de apost. d. c. 1. & ibi Panor. & Fely. & iterū. c. ult. de sen. excō. &. c. poenitētes. & ibi gl. 50. di. &. c. hoc fit. 26. q. 7. &. c. ĩterfectores. &. c. in adolescentia. 33. q. 2. &. c. si quo. & 35. quæst. 6. & cap. eos, ĩ fi. de cōse. di. 4. & gl. & doct. in. l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui no. infa. & in. l. & si seuerior. C. eo. ubi inter cæteros Bartho. de Alexā. late differit hoc procedere, etiam si non fuerit petitū, & ibi ēt Alex. (quē uide) dicit in hoc casu teneri iudicē minuere poenā, cū ista
2 sit causa intrinseca legis minuētis delictū. † Et idē quoq; præfert supra dictos tenuit Archi. in. c. q bona. col. 8. uer itē hæc uera sunt. & late Albert. Gaud. ĩ trac. malefic. . ti. de poen. col. 15. in paruis, uer. cum aliquis minor. & Bal. in. l si arrogati. de tutel. & in. l. administrātes. §. qui corporis. ff. de excu. tur. & in. l. sed & si quēcunq;. §. iniuriā. ff. ad legē aquil. & Bart. & Bal. in. l. 1. C. si aduers. delict. Bal. in. l. quicunq;, col 4. uer. quarto casu: C. de ser. fugi. & cōsi. 59. licet elegāter. circa med. lib. 1. & Pe. Anc. cōs. 283. iure scripto, & cōsuetudine. in fi. & Raph. Cu. cōsil. 95. Christophorus, antefi. & Raph. Fulg. cōsi. 124. p̄supposito statuto. col. ult. & cōsi 157. supposito statuto, col. 2. & Ang. Aret. in tract malefic. in uerbo, sciēter & dolose, col. 2. uer. quid in infante. cū multis seq. ubi ēt distiguit & Lud. Bolo. consi. 37. cor mundū, &c. licet alias in p̃ti, col. 6. uer. præterea, si supra dicta cessarent. & Hipp. Mar
3 sil. in. l. 1. col. 11. uer. 17. ff. ad legē corn. de sica. † Quibus allidit illud Psalmographi poeta, Ode 24. Delictā iuuentutis meæ, & ignorātias meas ne memineris. Illud quoq; patiētissimi Iob. c. 13. Et cōsumere me uis peccatis adolescentiæ meæ. Et quod Cæsar apud Lucanū, lib. 9. Pharsaliæ, de Ptolemeo, teneræ puerilisq; ætatis loquens. qui Pompeium iusserat interimi, ait in hæc uerba.

Sed parcimus annis,
Dominusq; nefas.

In

In quā etiam sententiā Demetrius Philippi Macedonū regis, filius apud Liuiū quartæ decad. lib. 10. Te, inquit, maiorem fratrē pro minore deprecari oportebat, te adolescentiæ, te errori ueniam impetrare. t Plutarchus, uir in omni genere doctrinæ consummatissimus, cum Agidæ regis Spartbmi mortē detestaretur, hæc fere scribit, Spartæ quidē primum Agidā, ex his qui regnarūt, ab Ephoris interfectū fuisse cōstat, opus sane pulcherrimum, & Sparta dignū, i ciuitate moliri ausum, cum in ea esset adhuc ætate constitutus, in qua homines, si quid errauerint, facile ueniā consequi solent. Apud Tranquillū ī Augusto. c. 5. C. Lectorius adolescēs patricii generis, in deprecāda grauiore adulterii poena, inter cætera ætatem. Senatui allegauit. Seneca li. 3. de Ira, inter ea, quæ irā lenire debēt, & nos a uindicta retrahere, pueritiā ponit, & sexū foeminei neū. Puerū, inquit, ætas excuset, foeminā sexus. † His suffragatur, quod ætas iuuenilis ex iis est, quæ maxime, ad delinquēdum irritant, ut dicit Lactātius lib. De ira Dei, c. 12. Et ideo, ut ille dici paulo post, quod multi in prima ætate turpes, & omni iudicio damnati, postmodum tamē laudabiles exiterunt. quod utiq; nō fieret, ut ille subdit, si omne peccatū poena sequeretur. Quam sententiam aliter expressit Tullius in oratione pro Celio, quē propter ætatem quoque uitebatur defendere, his uerbis. Equidē multos & uidi ī hac ciuitate, & audiui, qui totā adolescētiā, uoluptatibus dedisset, emersisse aliquādo, & se ad frugē, bonā, ut dicitur, recepisse, grauesq; homines, atq; illustres fuisse. Datur. n. cōsēsu omniū huic aliquis ludus ætati, & ipsa natura profundit adolescētiæ cupiditates, quæ si ita erūpūt, ut nullius uita labefactēt, nullius domū euertāt, faciles & tolerabiles haberi solent. Et rursum. Multa nobis blādimēta natura ipsa genuit, quæ quibus sopita uirtus cōiuret, & īterdū multas uias adolescētiæ lubricas ostēdit, quibus illa insistere, aut ingredi sine casu aliquo aut prolaspiōe uix posset, & multarū rerū iucūdissimarū uarietatē dedit, qua nō mō hæc ætas, sed ēt iā corroborata caperetur. Et paulo post, Detur aliquid ætati, sit adole

ſcentia libério, nō omnia uoluptatibus denegentur; non ſēper ſuperet uera illa, & directa ratio, uīcat aliquādo cupiditas, uoluptasq; rōnem. Et paucis īteriectis. Poſtremo cum paruerit uoluptatibus, dederit aliquid tēporis ad ludū ætatis, atq; inanes haſce adoleſcētiæ cupiditates. reuocet ſe aliquādo ad curā rei domeſticæ, rei forēſis, rei publicæ, ut ea quæ ratione antea non perſpexerat, & ſatietate abieciſſe, experiēdo contempſiſſe uideatur. Ac multi & noſtra, & patrum, maiorūq; memoria Iudices ſūmi hoīes, & clariſſimi ciues fuerūt, quorū cum adoleſcētiæ cupiditates deferbuiſſent, eximiæ uirtutes firmata iā ætate extiterunt. Ex quibus neminem mihi neceſſe eſt noīare uoſmet uobiſcum recordamini. Nolo.n. cuiuſquā fortis, atq; illuſtris uiri ne minimū quid erratum cū maxima laude coniūgere Quod ſi facere uellem, multi a me ſummi, atque ornatiſſimi uiri prædicarentur, quorū partim nimia libertas in adoloſcētia, partī profuſa luxuries, magnitudo æris alieni, sūptus, libidines nominarentur, quæ multis poſtea uirtutibus obtecta, adoleſcentiæ, qui uellet, excuſatione defenderet. &c. quibus accedēs diuus Auguſtinus Nōnullos, īquit, legimus & uidimus, qui aut adoleſcētiæ uanitate, ſeu ignorātiæ caecitate decepti, uario peccatorū genere tenebantur obnoxii, deinde ocyus ab errore conuerſi, maiora adhuc opera feciſſe iuſtitiae, quam antea peccata admiſerant. Hác autē Ciceronis, Lactātii, & Auguſtini ſententiā, multis atq; uariis exēplis uirorum illuſtrium cōprobat Valerius, lib. rerū memorabiliū 6. c. 9. quae illic in prōptu sūt omnibus. Et huc quoque ſpectat, quod ex Platone afferemus in ſeq. cā, nu. 2.

5 † Ex quibus facile colligimus, tres eſſe potiſſimū rōnes, quibus adoleſcētes mitius ex delicto ſunt puniēdi. Primū quoniā adoleſcētia ſit ueluti ſuapte natura propriū, & peculiare uitiorū irritamētū. ideo ſi quid peccauerit adoleſcēs, magis eſt aſcribēdū aetatis uitio, quā pertinaci malitiae, & improbitati. Deīde quia nōdū ſit huic aetati pænū ratiōis iudiciū, atq; cōſiliū, ut teſtatur Ariſtoteles lib Politicon 1 c. ult. & Cic. lib. 1. Offic. ſcribēs adoleſcētie

ineſſe

inesse maximã imbecillitatem consilii. & Iurecõsultus in l.1.ff.de minor, ubi asserit fragile esse & infirmum huiusmodi ætatis cõsiliũ, ex hocq; fieri, ut minoribus 25. annis auxilium sit prætor illo edicto pollicitus. Hinc quoque manare, ut adolescentes tutorum, & curatorum auxilio egeant, nec rei suae administratio eis committi debeat. Nouissime, quoniam spes est eos emendatiores futuros, uitiaq; unà cum adolescentia deposituros. Cùm ergo poena ob id inter cætera delinquentibus, imponatur, ut emẽdatiores fiãt, ut alibi latius dicemus, restat, ut cessante ea causa, quia uidelicet citra poenã futurum sit, ut emendentur, debeat cessare poena, aut certè minui. † Neq;.n. omnino impunitum relinquendum est, quod adolescens cõmiserit, modò sit in ea aetate, in qua crimen, quòd intenditur, cadere potest. l.ĩpunitas. C. de poe. & facit l. si quis te reũ. C. de sicar. & c. si quis cuiuslibet. in fi. & ibi gl. 21. q. 5. Nã in criminibus aetatis suffragio minores nõ iuuantur. Etenim malorum mores, infirmitas animi non excusat. l. 1. & 2. C. si aduer. delic. Impubes autẽ, uel puer non doli capa§ omnino non punitur. l. illud relatum in prin. ff. de iureiu. quae repetitur ĩ c. illud. 15. q. 1. & ibi gl. & è Theologis, Anto. Flor. in 2. parte 3. partis prĩcipalis suae Summae, tit. 30. ca. 1. Quãquam lex alicubi poenam capitalem imponat impuberibus. text. est mirandus in l. excipiuntur. ff. de SC. Syllan. & l. si arrogati. ff. de tutel.

† Sed contra hanc sententiam, quae dicit mitius agẽdum cum iunioribus, est alia Ciceronis sententia (si tamen is fuit) in lib. 4. Rhetoricorum ad Herennium, in haec uerba, Qui adolescentium peccatis ignosci putant oportere, falluntur, proptereà quòd aetas illa non est impedimento bonis studiis. At sapienter faciunt, qui adolescentes maximè castigant, ut quibus uirtutibus omnem uitam tueri possint, eas in aetate maturissima uelint comparare. Sed id proculdubiò intelligendum est, secundùm ea, quae diximus in praecedenti causa.

† Antequàm uerò hinc digrediamur, illud superpondii loco adiiciemus, quod apud vnicum doctorem scriptum

reperimus, Quòd si delinquens quispiam propter ætatem tenerã, aut mitius, aut nullo modo punitus est, fortè ex forma statuti, nõ poterit effectus maior, amplius de ipso delicto, puniri. Ita voluit Hippol. Marsi. in l. infans co 2. ff. de sicar. & in l. de minore in prin. col vlt. ver. & an minor. ff. de quæst. utrobique per glo. in l. sciant. C. de legi. hæred. quam dicit doctor ibi fuisse secutos, quanquam nihil apud eos comperi. nec id quoque ea glo. uoluit, quod
9 tamen uerissimum existimo. † Et illud quoque quod ab Aeliano lib. omnigenæ historiæ, 5. c. 16 scriptum est, puerum quempiam apud Athenienses, cùm aureã laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, sustulisset, in iudicium adductum fuisse. Iudices autem cum crepundia, talos, & & laminam auream proposuissent puero, is, iterum ad aurum inclinauit. Ideoq; plexus est tanquam sacrilegus, neque ætati ueniam dederunt, sed flagitium, & scelus uindicarunt.

CAVSA OCTAVA.

SVMMAE.

1 *Poena minuitur ob ingrauescentem ætatem.*
2 *Plato quas poenas infligendas censeat insanis, morbosis, senibus, et iuuenibus.*
3 *Senectus est uelut altera adolescentia atque pueritia.*
4 *Senes repuerascere dicuntur.*
5 *Meropas duo flumina circumfluunt.*
6 *Senes sensum puerilem habent. et unde dicantur senes.*
7 *Senes si quid peccent, clementius sunt plectendi.*

1 OCTAVO, propter aetatem ingrauescentem poena quoque mitigotur. l. si quis in graui. §. ignoscitur. ff. de SC. Syllan. & l. 2. ff. de termi. mot. & l. ferrè in omnibus. & ibi gl. ff. de regul. iur. & ca. tanta nequitia. 86. distinct. ubi pulcherrimus tex. & cap. tanta 1. q. 7 & cap. tempora. 26. q. 7. & glo. & doctor. in l. quid ergo. §. poena grauior.

& in

& in l.& si seuerior.& gl.in c.poenitétes,50.di. & Albe. Gaud.in tract.malefi.tit.de poe.co.15.vers. ité in sene.& Bal.in c.1.de maior.& obe. & Roma.in repe.l. si uero §. de uiro.in 53.fal.ff.sol.ma.& Io Pla.í l.vlt.C. qui ætat. se excus.li.10.& doct.alibi sæpe.propterea dicit gl.í cle. 1.§.pe.in verbo,necessitate.& ibi no.Pan.de priuil.quòd senectus est cã probabilis dispēsandi cũ aliquo super poe
3 na delicti.† Id quod Plato legum consultissimus suis le gibus sanxit.Si quis,inquit simile eorũ.quæ aut sacrilegi,proditores, legũ corruptores cõmittunt. ob insaniam, vel morbo,uel senio pressus, uel in ætate puerili constitutus.ita,ut ab istis nihilo differat, admiserit, iudicibus declaratus, & ipso, aut defensore referente,quòd sic affe ctus id cõmiserit,dãnũ quod intulit,simplex oino restitu at,cætera sibi remittũtur.Et alibi li.q Peccata,a t.& pue rorũ,& seniorũ ex imbecillitate profecta,quidã esse puta bit,& illis tanquã peccãtibus legũlator leges præscribet sed mitissimas oium,plurimaq; venia, & indulgentia dignas.Nec lõge hinc dissidet alia lex diui Benedicti in regula Monachorũ,c.37.dicentis,ipsam natura quodãmodo trahi ad misericordiã senum,& infantum, ideoq; statuit, ut nullatenus illis districtio regulæ teneatur, quæ quidem, & ad caput quoque præcedens clare pertinet. Et huc quoq; nõ nihil spectat illud Virgil.lib.12.Aenei.

Damni misere senectæ.

4 † His aũt cócinũt,quæ in illo ipso præcedéti capite dixi mus,esse cũ adolescentib.agẽdũ mitius.Nam senectus est veluti altera adolescẽtia atq; pueritia.senes.n.oíbus mo dis ín pueritiã reuolui,rursumq;, ad initiũ reuerti uiden tur,ut scitissimè scribunt Plato in lib.de Regno,& Arist. lib.orbiculariũ qõnũ, 17. c.3. quod & quotidiana prope experiẽtia uidere licet.Primum.n.tedit albor,simul & ra ritas capillitii,quorũ utrũq; pueris familiare,deinde bal buties,ueluti altera infantia,prætereà gingiua exarmata dentibus aut certe per paucis, & eis vacillantibus instru cta,quod & ipsum infantibus cõe.Quinetiam senibus oẽ corpus ad puerilem modũ decrescit, cõsimilis virium im

becili-

fructus producūt, ut qui ex his degustarit, indesinētes lachrymas fundat, sicq; demum moriatur, at illarum pomo uescētes, desideria omnino alia desinūt, cōtractas quoq; ætates prorsus repetentes. Siquidē senectam exuere primum, ac uigorem induere, perq; quòsdam uelut gradus effectos iuuenes transire mox ad pueriles annos, ac demum infantaliter commori.
5 † Ex nostris uero Accursius in l. senectus. C. de dona. scribit senes habere sēsum puerilem. Archidia. quoque in d. c. tanta. 86. distinct. tradit senes ita dictos esse, quod se nesciunt, delirant enim per nimiam ætatem. Quidam tamen, ut ille subdit, ita dictos putant, a sensus diminutione quoniam præ uetustate desipiant. Physici enim dicunt puerorum, & senium ætates conuenire, in istis siquidem nondum, si est sanguis, est calidus, in illis iam frigidus est. hæc ille. Bald. item hanc minuendæ poenæ in senibus rationem perspiciens in repe. dicto. §. poena grauior. columna quinta, uersicul. quæro iuxta prædicta, dicit post Odoff. quod nimis senes interdum reuertuntur ad sensum puerilem. hoc tamen non placet Angel. qui in authen. de mona. post princip. dicit illum text. loquentem de quodam annorum centum uiginti pollente uirtutibus, facere contra unlgares, qui dicunt senem reuerti ad sensum puerilem, sed certe rarenter accidit, quod ille te t.
7 tradit. † Ideo, ut concludamus, cum iuniores sint mitius puniendi, ob id pôtissimum, quod nondum habeant perfectumconsilium, atque iudicium (ut iam diximus) consequenter seniores, qui quantum ad eam rem pertinet, sunt in pari causa, ut qui bonam partem consilii, mentisq; amiserunt, clementius quoque plectentur. Quod & astruit illud Aluarici apud Claudianum, de uictoria Stilitonis.

Si non mentis inops fraudatq; sensibus ætas
Præbeet ueniam, nunquam hæc opprobria linguæ
Turpia Danubius me sospite ferret inultus.

Causa

CAVSA NONA

SVMMAE.

1 *mulieres si quid peccent, mitius cùm illis est agendum, propter sexum, et consilii imbecillitatem.*
2 *Aurelianus Imperator Zenobiam, uita donat, cùm alioqui a militibus ad supplicium fuisset requisita.*
Et de leone grauius sæuiente in uiros, quàm in fœminas.
3 *Mulieres cæteris per omnia paribus leuius peccant, quàm uiri.*
4 *Vir adulterando aut fornicando grauius peccat, quam mulier.*
5 *Mulieres minus rationis habent, quàm uiri.*
6 *Mulieres si quid admiserint, impunitas non conuenit relinqui.*

10 NONO, † propter sexum mitius agendum est in poenis cum mulieribus, l. sacrilegii poenam ī prin. ff. ad leg. Iul pecu. & l. si adulterum. § stuprum. & § fratres. & .§. incestum. ff. de adulte. & c. sicut dignum. in prin. de homic. & c. indignantur. 32. q. 6. ubi est tex. elegans, tanto grauius uiros puniri oportere, quanto magis ad eos pertinet, & uirtute uicere, & exemplo regere foeminas. Et facit tex. in. l quisquis. §. ad filias. C. ad leg. Iul. maie. ī illis uerbis Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, & c. & quod uoluit Bald. in l. quicūque col 3. uersic. & in summa. C. de seruis fugit. Apud Saxonem Historiæ Danicæ lib. 5. Ericus uir multæ prudentiæ contendit muliebribus erratis sæpius ignoscendum esse, nec poenam infligendam esse, nisi correctio culpā nequiuisset
2 corrigere. † Aurelianus Imperator Zenobiam ad poenā a militibus requisitam, quod sibi imperium usurpauerat uita donauit, indignum existimans mulierrem interimere. author in uita ipsius Aureliani Vopiscus. Sentētia est Virgiliana lib. 2. Aeneidos.

Nullum memorabile nomen
Foeminea in poena est.

Plinius li. 8. Naturalis Historiæ, rem satis mirā dicit, leonē ubi sæuit in uiros plus, quam in foeminas fremere, ue

luti

luci eum natura docuerit foeminas clementius, quã mares tractandas. Et huc quoq; pertinet quod ex Seneca adduximus supra, in.7.cã nu.3. in fi.
3 † Theologi asserunt uirum cæteris per oĩa paribus grauius peccare, quam foeminã. Hinc diuus Tho.2.2.q.163.art.ult. autumat Adam plus peccauisse, quam Euã, considerata conditione peccantium, quoniã ille erat ista perfectior, licet aliis circũstantiis minus peccauerit. Quod & uoluit diuus Bonauẽtura in.2.lib.sent.dist.22.arti.1.q.3.& ibi ẽt Scot.& alii, & e nostris Archi.in c.illud.40.dist.
4 † Hinc quoq; uir fornicando, aut adulterãdo grauius peccàt, quam foemina, habito ad id respectũ, quod plus rõnis uir habeat, quam foemina. licet aliis considerationibus plus peccet mulier de quo per docto. Theologos in.4.sent.dist.35.ubi diuus Tho.in.4.q.& diuus Bonauent. in expositione textus & Richar.art.7 q.4.& Rober.Hol.in sapientiã Salomonis lectione.46.& Ant.Flor.in.1.parte.3.partis principalis, tit.1.§.quantũ ad primum certũ est, uersi.secundo debet esse in operibus.& Ioã.Nider.in expositione Decalogi, in primo præcepto, post princ.& e nostris Archi.in. c.1. col.1.de poen.dist 1.per text.in.d.c.indignantur. Et nos quoq; plenius diximus ĩ nostris Legibus. Cõnubialibus l.1.nu.postremæ editionis.85.incip sed & eodem, & seq.
5 † Et quod huius rei ea rõ sit, quam supra scripsimus, satis cõstat ex his, quæ dicta sunt, quoniã uidelicet minus habeat rõnis foeminæ, quam mares, ut latius quoq; disseruimus ĩ nostris Legibus Cõnubialibus.l.1.nu.69. ĩcip. secundũ quoq, & multis seq. Vnde cõsentaneũ, ut minus etiam sint puniẽdæ, si quid admiserint. Quod uel hinc satis constat, quod uir ab altero lacessitus, si in defensione modũ excesserit, puniendũ est, licet mitius, ut multis probauimus supra in prima cã, At si brutũ animal, quod omnino rõnis est expers, alterũ prouocans interemerit, nulla domino cõpetit actio.l.1.§ cũ arietes.ff.ad leg. aquil. quoniã, ut ait Fel.in.d.c.dilecti.co.6.uer.prouocatus delinquẽs, de excep. Deus dedit rõnẽ hominibus, qua affectus omneis ac perturbatiões uincãt. In brutis uero nul

la

2 col.10.† Et illorum authoritate respōdit Ro.cōs.228.pro plena discussione.col.2.uer.secundo quia cū ipse.parcendum esse ciui nouello,qui ignoranter quidquā facit contra statuta ciuitatis.quod & idē uoluit ipse Rom.consil·251.clarissimè dicitur,ante medium,& rursum con.491. in casu propositæ cōsultationis,& in repe.l. si uero.§. de uiro.fat.51.uer.21.ff.sol.ma.& sing.73.nunquid ciui nouello.Et idem propemodū ante eum dixerat bal. in l.cunctos pop.col.antep.uer.circa maleficium.& ibi Ias. apertius in 2.lec.15.uer.itē inquātū.C de sum.tri.& fid.car. & idē bal.ī.l.dara opera,co.5.uer.quæ de iure cōi. C.qui accus.non pos.Et hoc quoq. uoluit Barb.in d.rub.qui admit.a bo.pos.& in rub.ff.de uerb.ob.co.8.uers. sed profectò uenia dignus sum.& Frā.Cur.senior.cōs.27. magnificus uir col.10 uers.2.præmitto.& Fel.in c à.nobis . post prin.de excep.& Frā.Cūr.Iunior con 19.uiso, ac diligenter considerato processu,col.3.uersi.& tanto maximè. & Io.Crotus in repe c.cū aīarū,in 3.no.de consti.lib.6. ubi dicit se per hoc defendisse scholasticū,qui contra statuta Bononiensium, ex alieno territorio pannū faciendis ue
3 stibus attulerat Bononiā.† Et ut ex cæteris authoribus aliquid adferam,Quintil.ille declamator,auus ut nōnulli putāt.Fabii Quintiliani rhetoris,declam.376.nouitiis ertiā seruulis ignoscitur.Et his germanū est illud Græcorum prouerbiū,à Diogeniano in collectaneis relatū, *συγγνώμη πρωτομείρῳ*, idest,uenia primum experiēti.Quod & D.Chrysostòmus probat in quadam Homilia, *καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πεσόντι συγγινώσκομεν ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν*.Et ei qui lapsus est ī initio,ueniā damus oēs ob imperitiam·Et aliud quoque non a simile prouerbīum, *συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτανόντι*, u nia primum delin
4 quenti. † Verum,si tales iterato deliquerint , nō iā illis parcitur,sed poena cōpetēti afficiuntur,ut est tex.in d.§. si plures,& facit tex.in l.3.ante fi.c.de epi.aud.ī illis uerbis,remissionē nenie crimīa nisi semel cōmissa nō hēant. ex quo tex.not.bal.ibi,quòd qui gdminauit delictū, non debet sperare ueniā per illum quoq; dicit sing.Gul. Cu.

quem

quē sequūtur Bal.ipse, & Pau.ca. ꝙ si quis a prīcipe gratiā habuit de vno homici.facitq; postea alter homicidium,& de illo obtinuit gratiā, nulla primi homicidii mentiōe fcā,hmōi gratia est subreptitia.Hoc quoq; sequitur Ro.in.l.de pupillo.§.si ī plur.ubi hoc reputat sing.& ibi quoq; Ias.co.pe ī fi.ff de ope no.nū.sequit itē Io. Ana.ī c.ad abolendā,col.2.de hære. & Barb.ī.d.c.ul.col.2 & ibi quoq; Rochur Cur.col.ēt.2.de cōsuet. & idē Barb.ī c.super.literis.col.23.ver.& ꝑ istā gl.de rescri.ubi dicit uidisse si aliquē decapitari Bononiæ,qui in sua gratia nō facerat mentionē de primo homicidio Io.Cro.in d.c.vt animarū.co.ul.vbi hoc dicit esset sing.& Math.Afflict. in cōstitu.Siciliæ,incip.cū uniuersis.col.3.in 10.not.facit præterea tex.in c.si uir.in fin.de adulte. & quod ibi no.gl.& Panormit.& capitu.ad abolendam de hæreti. cum simil.

5 † In quem sententiam princeps Lyricorum Pindarus,

τὰς δύο ἀμπλακίας φερεπόνους,

Tanquā.s.iteratum facinus non oportere esse impunitū. Et in eos quoque iterum eadem re peccant, est senarius prouerbiali à Zenodoto ī collectaneis adagiorū relatus,

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν εἰσκρούειν λίθον:

Iterū ad eundem turpe lapidē impingere. cuius meminit Cic.epist fam.10.epist.19.& Ausonius ī epist.3.ad Paulum,Ad quod ēt alludit Ouid.li.2.Tristiū,post prīc.

At nunc tanta meo comes est insania morbo,
Saxa memor refero rursus ad ista pedem.

Quo quidem prouerbio planè significatur, iterāti culpā non esse dandā ueniā. A quo nō longè dissidet ille Publii Syri apud Gell.lib.17.c 14.& Macrobium li.Satur.2. c.7

Improbè Neptunū accusat, qui iterū naufragiū facit.

6 †Facit & ad hoc quod scribit Albert.Gaud.in tit.de homicid.col. vlt, versi.illud autē not. Quòd si quis homicidium,aut aliud crimē à se aliàs perpetratū iterum perpetret,præsumitur in dubio dolosè, & malo animo fecisse. Quod dictū pro sing.citat Hip.Marsil.in l.1.§.diuus co. ul. ff.de sica.Sed tu aduerte,quod hoc Alberti nō dicit, quin illud simpliciter tradit, illū qui alterū uulnerauit, uel

uel occidit, præsumi dolose, & malo animo fecisse, nec loquitur de crimine alias cõmisso: & ad hoc ẽt alleg. text. hoc simpliciter uolentes. ſ. in. l 1. de sicar. & l. si nõ conuitii. C. de iniur. in quibus probatur dolum præsumi in his, quæ sunt ex se mala. de quo latius scribam infra cap. 14. Propterea nullũ omnino dubiũ est uideri illũ dolose cõmittere, qui delictũ iterat, cum & id quoq; præsumatur,
7 si semel tantum commiserit. † Nec desunt, qui uel Deum Optimũ Maximũ non parcere iterũ peccantibus, ẽt poenitẽtibus asseuerãt, alioqñ. n. ut ipsi dicũt, remisso, esset ad peccatũ inuitatio, uel iuxta eiusdẽ Publii aliũ mimũ,

Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.

Quis enim, inquiunt, nõ semper peccaret, si redire semper speraret? Propterea Deũ semper mali incitatorem futurũ dicebant, si semper poenitẽtibus subueniat, eiq; placere peccata, quibus præsto semper esset gratia. Cæterũ, inquiũt, quẽ Deus bis illuminauit? quẽ leprosum bis mũdauit? quẽ mortuũ bis suscitauit? non Lazarũ, quẽ dilexit? non filiũ uiduæ, quẽ misertus, matri suæ reddidit, nõ filium dissipatorẽ legitur bis suscepisse, non filiam Abrahæ bis a dæmonio liberasse, in nulla persona bis iterauit factũ, dicens, ut illi inquiũt, a Domino non sæpe fieri remedium. Dixit multis, Vade, & noli amplius peccare, ne quid tibi deterius cõtingat, promittẽs poenã, non ueniã: quibus posset uideri accedere diuus Paulus ad Hebr. 6. c. Impossibile est, ait eos qui prolapsi sunt, rursus reno-
8 uari. &c. † Sed istorũ opin. abunde redundanterq; reprobat, atq; illorũ importunis argumẽtis rñdet diuus Aug. in lib. de poenitẽ, cuius uerba repetũtur in. 4. lib. sen. dist. 14. ubi longe lateq; doctores Theologi, & in decretis Canonicis. c. adhuc, de poen. dist. 3. atq; etiã Alexã. Ales in quarta parte summæ, q. 64. membro 2. & 3. in quibus locis ostendunt, probantq; prope superfluenter, Deum ẽt iterum, atq; iterũ lapsis parcere. Nam Dominus Petro interroganti, Domine quotiens peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usq; septies? respondit, Non dico tibi, usq; septies, sed usq; septuages septies, ut scribitur

Matthæi. 18. c. Verum non dubium est grauius peccare, difficiliusq; veniam obtinere, vulnus enim iteratum, vt dicit Augustinus in libro Soliloquiorum, & in Decretis, vbi supra citauimus, sanatur tardius, frequenter peccās, & lugens vix veniam meretur.

CAVSA VNDECIMA.

SVMMAE.

1 *Delinquens ignoranter, rusticitate, aut simplicitate, mitius puniendus, cum minus peccet, & nu. 2.*
3 *Iuris ignorantia excusat a dolo.*
4 *Factum ignorantia probabili quòd puniatur, nullus a Principe inferior, facere potest.*
5 *Iuris error an omnino excuset a dolo.*
6 *Iuris implicati, & intricati error probabilis est non secus ac error facti.*
7 *Ignorantiam, rusticitatem, & simplicitatem excusare, quomodo sit accipiendum, & nu. 8. 9. 10. 11. 12. 15. et 25.*
13 *Tropus interdum ad coniecturas pertinet.*
14 *Clam fieri quando quid dicatur.*
16 *Iudicis est considerare, cuiusmodi sit rusticus, et quæ qualisve contrarietas in eo inueniatur, ad hoc ut ille excusetur.*
17 *Rusticus sagax non excusatur si quid peccarit.*
18 *Rusticitati non parcitur in his, quæ sunt introducta ad rigorem iuris conseruandum.*
19 *Rusticus non excusatur in his, quæ faciunt ad formam et solemnitatem actus.*
20 *Rustico parcitur, erranti in iure ciuili, cum peritiores consulere non potuerit.*
21 *Scire omnes natura desiderant.*
22 *Rustici peritiores consulere debent.*
23 *Rusticis succurritur in expressis a iure ciuili tantum.*
24 *Iuris ignorantia, simplicitas, uel rusticitas in quibus excuset. 26.*

1 VNDECIMO, non solum i.i casu precedenti, sed & semper alias, cum quis ignorantes rusticitate, aut simplicitate ductus deliquit, quãuis regulariter nõ omnino excusetur, quin peccet, & puniatur. l. 1. ff. de legi. & ibi concor. in gloss. & c. qui secundum carnẽ. 23. q. 4. & c. si quis dederit. 24. q. 1. & ibi quoq; concor. in glo. & in. c. quemadmodum & ibi glo. 32. q. 7. & in eam rem multa adducit diuus Hierony. in dialogo contra Pelagiũ, & noster Gratianus. 15. q. 1. in summa, & Alex. Ales 2. parte summæ, q. 172. membro 1. & in 4. parte. q. 65. membro 2. arti. 1. & diuus Bonauentura in. 2. senten. dist. 22. & ibi quoq; alii.

2 † 2 Licet (inquam) non omnino excusetur, is tamen minus peccat, ut omnes Theologi asseruut. d. dist. 22. & diuus Thomas. 2. 2. q. 76. art. 3. & seq. ideo mitius cũ eo agitur. quin, & plerũq; ei parcitur. l. 2. ff. si quis in ius uoc. non ier. l. si quis id quod. §. 1. ff. de iurisd. om. iud. ubi recentiores multa ad hoc iura adducunt. Et præterea. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. de sc. Syllan. & ibi cõcor. in glo. & l. senatuscõsul. C. de his qui sibi ascrib. in testa. & c. super literis, de rescrip. & ibi glo. quæ adducit concor. & doc. & c. cũ uniuersorũ, & ibi etiam gl. de rerum permut. & c. inter, in fi. de transla. epis. & . 2. & ibi glo. Panor. & Io. and. de sortileg. & c. pe. 8. dist. & . §. criminis, uer. peccata. 25. dist. & c. tanta nequitia. 86. dist. & c. tantta. 1. q. 7. & c. si quis dederit. & ibi glo. in uerbo, dederit. 24. q. 1. & c. sciendum, de poen. dist. 2. & c. 2. de consec dist. 2.

3 † Pro quibus facit etiam, quod ignorantia iuris (de ea enim loquimur) excusat a dolo, ut uoluit glo. not. in. l. plagii. C. ad legẽ Flaui. de plag. quam ad hoc dicit sing. Io. Ana. ĩn c. per tuas, huins initii 3. & ibi post cũ Fely. in. 3. no. de simo. Et ibi quoq; Panor. not. per illum tex. minus peccare, qui iuris ignorãtia peccat, quam qui scienter facit. sed est glo. illi similis in l. 1. in glo. ult. ff. de abig. & alia quoq; in. l. uenditioni ff de usucap pro empt. & pro illis est text. in. l. sed etsi lege. §. scire, & ibi Barto. ff. de petit. haered. & etiam text. in. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. uersic. etsi sciens, de senatusc. Syllan. & in

l. si quis id quod . . er. doli, & ibi Ang. & Alex. qui hoc limitat. ff. de iurisd. om. iud. Et hoc et uoluit Pet. Ancha. & Card. Floren. in cle. 1. in prin. de sepul. ubi & ad hoc ipse Card. allegat tex. in l. 1. §. si publicanus. ff. ui bon. rapt. & idē uoluit Pau. cast. cōsil. 277. in cā incarceratorū. col. 2. ver. 2. præmittendū, lib. 2. & iterū cons 292. ad primum videtur rńdendum, in fi. 3. dubii, rursumq; consil. 430. circa primū quæsitum, post prin. eod. li. 2. Ioā. Pla. in. l. 1. in fi. C. ut digni. ordi. lib. 12. ubi tamen intelligit, nisi sit color quæsitus, & Philip. Dec. consi. 37. in causa rigorosæ accusationis, col. 4. uer. similiter requiritur quòd hoc factum sit. Et per glo. in. d. l. plagii, dicit no. Bal. consi. 9. ad cuidētiam dicendorū, lib. 3. quòd ignorantia siue iusta, siue iniusta excusat à poena corporali. Et faciunt, quæ latè dicemus infrà in. 43. cau. 24. Facit præterea quod no. uoluit Rom. in. l. de pupillo. §. nunciatione. ff. de oper. nou. nūt.
4 † quod nullus inferior à principe pōt facere, quòd ignorātia probabili factum puniatur. dicitq; hoc fuisse sing. dictum Compostel. in. c. capitulū, de rescrip. ideoq; legatus hoc non pōt, secundum Arch. in. c. si apostolicæ. de præben. lib. 6. Papa, de quo uide gl. in. c. si quis iusto, de elec. lib. 6. & tex. no. & ibi doc. in. c. 1. post prin. de conces. præ-
5 ben. eo. lib. † Et licet id quod suprà diximus, † errorem iuris excusare à dolo, non omnino uideatur sine dubio transisse in rem iudicatam, propter tex. in. §. quia tamē. insti. ui bon. rap. quē in iuris ignorantia, nō facti intelligit Innoc. ille cano. coryphæus in. c. cum in officiis, col. vlt. de testa. super quo uide Ioan. Ana. in. d. c. per tuas. At illud
6 certè caret omni scrupulo, † errorē iuris implicati, vt loquimur, atq; intricati esse, diciq; probabilē, non secus ac errorem facti, vt est tex. quem in id ponderat Ant. in ca. cum dilectus, & ibi quoq; Imol. col. 4. ver. potes dicere, Card. Floren. Pet. Anc. & Panor. qui dicit multum not. & ipse Card. in cle. 1. in. 4. q. de regular. & in cle. 1. §. fanè, in 3. oppo. de vsur. & in cle. 1. in. 25. quæst. de reb. eccl. non alien. Spec. tit. de expensis. §. nunc videndū, col. 1. & Io. And. in. c. vt debitus, per glo. ibi in verbo. rationabili, de

appel.

appel.& in c.1.de post.præl.li.6.Bal.ī prin.ff.col.ul. uer. sexti.dicunt,Ange.in l.destitisse.ff.de iudi. & in l.properandū.§.sin autē alterutra.C.eo.Anto.in c.de quarta, & ibi Pan.col.2.de præscrip.Imo.in c.si diligēti, & ibi Pan. col.7.uersi.in ea.glo.ibi habeat,eo.tit. & iterū in repe.c. ult.col.ulti.eo.tit.Pan.in c.ult.in 2.not.de consti. & ī c. dudū.col.5 uersi.itē nota quòd,de deci & Ro. cons.123. circa primum dubiū,colu 3.uersi. secundò quia credidit. & Alex.consi.92.perspectis his.col.ult.lib.1. Corn. 290. ꝙ fuerit iuste cōdēnatus.col.4.uersi.& probabile, libr. 1. & iterum con.323.clarissimū est,in fi.eo.li.1.& cōsi.147. quia cā,col.2.uer.adeò quòd probabile,lib.2. & con seq. in præsenti consultatione.col.3.uersi.& quando ius,eod. lib.2.Id quòd et dixerat consil.127.primo aspectu col.an tep.uer.adeò ꝙ qui dicit,eo.li.2.ubi dicit no. ad hoc tex. in d.c.cum dilectus,& iterū cō.181.cuius uisa copia, col. pe.uers.ex quibus rectè,lib.3.& cō.189.quāquā, ante fi. li.4.& Soci.cō 33.uiso istrumēto.domine.co.ult.li.4.ubi ad hoc dicit sin.gl ī.d.c.cū dilectus,cū aliis cōcor. latè adductis per Fely.in c.de quarta col.9.uers. limita utiliter, de præscrip.quibus addes quod not.scribit Io. Fab.in §. hæc āt col.2.uerb.credere tamē,Inst.de poe.teme.litig.ꝙ
7 error iuris dubii inducit iustā cām litigandi. † Restat, ut quæ diximus multis modis intelligenda,declaremus; Ergo,quod dictū est ignorantiā,siue rusticitatē,aut simplicitatē excusare intellige primò nō procedere in his,quæ fierēt cōtra ius naturale,aut ipsius iurisnaturalis rōnē, ut est tex.ī l.2. & ibi gl. & doc C.de ī ius uoc.& uoluit ēt glo.in l.respiciendū.§.delinquunt,& ibi Bar.ff. de poen. glo.in summa.38.dist.& in §.notādū 1.q.4.ubi est bonus tex.Dy.in c.ignorātia.col.pe.de reg.iur.li.6.Cy.& Bal. in l.1.C.de interd.mat.Cul.de nō.Lau.in cle.1.& ibi ēt Card.in 5.q.de cōsan.& affini.Bal.in l.actionibus.§.planè.co.pe.ff.de in lit.iur.& iu c.ult.col.3.uer. itē nō parcitur,de confes.Panor.in ca.super literis.co.6.super glo.in uerbo,simplicitate,de rescrip.& è Theologis Alex. Ales in 2.parte summæ.q.41.memb.4.arti.2. & bene facit tex.

in l. si adulterium.§.stuprum,& ibi glo.in uerbo; iure gẽ
8 tiũ.ff.de adul.† Intellige secũdò,ut procedat quod diximus in præcedẽti arti.nõ solũm,si quid fiat contra ius naturale,sed ẽt si contra ius gentiũ,per id quod not. scribit Bald.in l.si quis in tantam. col.3.uersi.septimò quæritur. C.unde ui, quòd non excusatur, qui possessionẽ ab alio occupatam propria authoritate inuadit, arbitratus simplicitate quadã,& errore hoc sibi licere,quia simplicitas hmõi mala est,& contra ius gentiũ,quæ non excusat,nisi peruenìret ex alia causa rõnabili,ut in casu quem subiũgit,ante bal. verò glo.ibi,in qõne,dixerat militẽ. & rusticum ea lege teneri,cùm inuadere,sit contra ius naturale, per tex.in d.l.2.C.de in ius uocan.& illam glos.sequitur Bald.ibi.col.1.uers.nunquid miles, & rusticus.ubi ẽt dicit,quod uiolẽtia est delictũ, quod cõmittitur contra ius gentiũ,in quo nulli parcendũ est,per text. in d.§. stuprũ. ubi tamen glo.exponit iure gẽtiũ.i.iure naturali.Ex quibus patet Accursiũ illud ꝙ dictũ est, iure naturali assignare,quod Bal iuri gentium.Sed utrumcunq; sit,quanuis & utrunq; esse possit,hoc dictum est ualde notãdum.† Intel-
9 lige tertiò,nõ ꝓcedere in eo,qui erraret in iure ciuili notorio,& indubitatio.per id quod dicit no.Ange.in l.ex cõsensu.§.ult.ff.de appel.quòd sicut causa, quæ a iure naturali est reprobata nõ excusat à uero dolo,ita nec cã reprobata à iure ciuili notorio,& indubitato,& cum hoc dicto transit Imo.ibi,circa prin.ulti.char.& Alex.cõ.103. hoc initio,uidetur prima consideratione dicendum.colu.pen. uersi.& dato quòd comes Nicolaus,lib.1. & uide quæ di
10 cam infrà in causa.42.in fi.Intellige quarto, non procedere in his quæ sunt contra speciem honestatis, ut pulchrè uoluit Bald.in l.quicunque.col.pen.uer.& no.quòd in his.C.de sèr.fugiti.referens ad id tex.in dict.l.1. C.de interd.mat. ubi, & hoc dictum sequitur Alexand.in addit.ad Bald. ibi & Firmianus in tractatu de episcopo.in quarta parte libro quarto in sexagesima quæstione uersicu.item sciendum. & Iason in d.l. si quis id quòd. colum.8.uersicu.tertiò fallit. ff.de iurisdictione omni. iudi.
11 In

11 † Intellige quinto, non procedere in his, quæ clã facta sunt, in quibus, etsi prætendatur ignorantia uel simplicitas, præsumitur tamẽ dolus, neq; excusatur alias excusandus, tex. est nó. in l. ult. ff. de rit. nup. & ita per illũ tex. uoluit glo. no. in l. qui cõtra, in uerbo, errore. C. de inceft. nupt. & glo. in d. l. 1. C. de inter. mat. & ibi doctores inter quos Bal. ĩ 1. lect. dicit ex hoc habere notabilẽ limitationem legum, quæ dicunt sexũ, & rusticitatem excusari. Et in 2. lect. dicit menti esse tenendam eam glo. contra rusticos, & idem Bald. in l. error facti, col. 3. ĩ 1. q. C. de iur. & fact. ignor. & Bart. in l. si adulterium in prin. col. pe. ff. de adulte. & Roma. singu. 714. regula est quod quecunque: & consi. 506 in repræsenti breuiter, &c. col. 1. ubi ad hoc dicit sing. tex. in d. l. 1. secundum lect. glo. & Ioã. Ana. in ca. cũ ex iniuncto. in 3. no. & ibi etiam Feli. in prin. de hæret. ubi est bonus tex. ad hoc, & Panor. in ca. de homine, de celeb. miss. & Alex. in addi. in Bart. in l. penul. C. de iuris, & fact. ignor. Firmianus ubi nuper citauimus d. quæstione sexagesima uersi. item neminem excusat. Fely. in cap. consuluit. col. penult. uersi. gloss. in uerbo, lucem. de offi. & potest. iud. deleg. & in cap. porro. de senten. excommu. & in cap. quoniã. col. 3. uersi. quinta conclusio. de simo ubi, & de hoc dicit esse text. in cap. ulti. §. si quis uero. de claud. despon. ubi certe est tex. elegans, in hæc fere uerba, Cum illi clam contrahendo nõ expertes scien-
12 tiæ, uel saltem affectores ignorantiæ uideantur. † Et huc pertinet illud Ioannis cap. 3. Qui male agit, odit lucem. quod usurpauit Pontifex in d. ca. consuluit, quo loco glo. & docto. multa iura congregant, quæ actus clandestinos simulationis, doli, & fraudis insimulant. Quod, & facit Roma. consi. 54. uisis circa id col. 3. uersi. similiter. & Coepo. in tractatu, de simulatione contractuum. ĩ 20. præsumptione, Barb. consi. 53. præclare scripsit Psalmista, colum. 12. uersicu. & præmitto pro euidentia, libr.
13 2. & latissime Hippo. Marsi in rub. ff. de sica. col. 2. † Concinit quoque supradictis, quod scribit Fabius lib. Oratoriarum Institutionum 5. c. 10. quo, de argumẽtis differit,

Tropon interdum ad coniecturas pertinere, ut si dicã bona mẽte factũ, iõ pallam, mala, ideoq; ex insidiis, noctu, ĩ solitudine. Et quod demonax philosophus celeberrimus Impe. Hadriani tẽporibus, nunquã adduci potuit, ut ad sacra mysteriaq; Eleusina accederet, quo nõie accusatus ueluti patriæ religionis cõtemptor, id in concione excusauit, testatus ea sacrificia iure sibi eẽ suspectissima, quod clanculũ, & in occulto fierẽt, quoniã si bona essent, ea oĩno in aperto fieri oporteret, quo alios ad amplectẽdã eã religionẽ inducerent, si mala, ad cauẽdã. Testis Lucianus
14 ĩ uita illius. † Si ãt scire uelis quã lo aliqd dicatur clare, uide per gl. & Bar. in l. 2. C. de his. qui ex pub. rat. li. 10 gl. in c. ult. de claud. despon. Bar. in l. pupillus. §. ult. ff. de autho. tut. & in l. 1. C. de præd. decur. lib. 10. Bar. in l. nõ intelligitur tacita. ff. de iur. fisc. Ang. ĩ l. in tacitis. ff. de lega. 1. Bal in l. nec quicquã, §. ubi decretũ in 7. col. ff. de offi. procõs. late Ale. & Ias. in l. clã possidere, ff. de acq. pos.
15 † Intellige sexto, nisi ĩ eo, qui taliter dicitur deliquisse, insit cõtrarietas, puta, quia cõtraria in testimonio deposuit, quo casu nullo mõ excusatur, ut no. dicit Bal. ĩ l. scripturæ. ante fi. C. de fid. instr. allegãs ad hoc dictũ Io. and. quod dicit esse no. in c. cum Ioãnes. de fid. instr. dicẽtis, quod nõ põt esse simplicitas, ubi ẽ cõtrarietas. & hoc bal. dictũ sequitur Alex. in addi. ad Bar. in d. l. pe. C. de iur. & fac. ign. & barb. ĩ rep. c. Raynaldus. co. 50. uer. 2. limita nisi. de testa. & cõs. 3. clemẽtissimi Dei patris, co. 14. uers. & sic uera sit cõclusio, l. 2. ubi hoc dictũ Io. And. allegat, ꝓ sing. & cõs. 5. supremi optimi principis. col. 4. uersi. item ponderet, eo. lib. 2. & cõsi. 11, illud in mediũ afferã quod gloriosus Paulus co. 2. uer. & dicit bellissime, li. 4. & Feli. in d. c. quoniã, & Phil. Dec. in c. ex parte. huius initii. 2. col. 5. uer. 9. fallit. de offi. deleg. & ĩ c. sollicitudine. co. 2. in 8. no. de appel. & in c. pastoralis. co. 6. in fi. primæ con
16 clusio. de excep. & in l. ubi repugnãtia. ff. de reg. iu. † Cõtrariũ tamẽ ĩ hac ipsa specie tenuit Ange. in §. licet. co. 2. uersi. ibi eos dereliqui, nota quod quãdo testis, & c. ĩ authẽ. de testi. ubi dicit, ꝙ si rusticus testis sit sibi cõtrarius,

nō tñ punitur de falso,nisi cōstet,quòd ex malitia falsum depofuerit dicitq;, ꝙ ad hoc deb-t iudices multum aduertere. Et hãc partē sequi videtur Ias.i.d.l. si quis id quod col.8.vers.itē si rusticus,iuncto versi. septimo limita.hoc quidem relinquo arbitrio iudicis,qui prudēter considerabit,cuiusmodi sit is rusticus,quæ, qualisve cōtrarietas in-
17 veniatur,&c. † Intellige septimò,procedere,nisi is,qui dicitur rusticus,& per rusticitatē deliquisse, sit rusticus sagax,quia is nō excusatur,vt voluit gl.no. in l. athletæ.§. de rusticis.ff.de excu.tu.quē sequitur Bal.i.d.l.1.i.vtraq; lec.in fi.C de inter.matr.vbi in 1. lec. dicit esse mēti tenēdū,& per eā dicit idē.Bal.in l.2 in 4.q.in fi.C.de resci vēdit.quòd ei demū rustico subuenitur,qui vere est rusticus opere,& cōuersatione.Eā quoq; gl. sequitur idē bal.in l. si quis id quod.col.2.in 1.lec.& ibi quoq; Raph. Fulg.& idē bal.i.c.vlt.co.5.ver.itē fallit i rustico.de cōfes.& i sua Margarita,in verbo,rustici.Pau.Ca.Alex.& Ias.i l.2.C. si quis in ius voc.non ie.& Barba.in repe d.c.Raynaldus. col.50.versi.limita secūdò nisi.& consi.76 illud in mediū afferā quod pulchre scripsit col. vlt. lib.3.in quibus locis ipse Barb.illā facit sing.& Ias.i d.l. si quis id quod.d.col. 8.versi.limita prædictā regulā.& Cornel. consi.165.circa
18 primū.col.8.versi.confert,quia sagax erat lib.2. † Intellige octauò, non procedere in his, quæ sunt introducta ad rigorē iuris cōseruandū,in illis enim rusticitati nō parcitur,vt voluit glo.in summa.38.dist.& in §.notādū. in gl. 1.in fi.1.q.4.afferentes pro exēplo l.si quis in tantam. C. vnde vi. Et idē voluit gl.iuris ciuilis, in l.cū quis. Et ibi Bar.Bal.& Pau.de cast. oēs ad fi.C. de iur. & fact. ignor. & glo.i l.iuris.huius initii.2.eo tit.quæ ponit exēplū in eo, qui triennio cessauit soluere canonē.Gul. Cu.in l.si quis ex argētariis.§.vlt. cū lege seq.ff.de edē.Bal. Raph. Fulg.Pau.cast.Ro.Alex.Frā.Are.& recētiores in l. iuris ignorātia.C.qui admit. Ex quibus & aliqui ad hoc allegāt tex. in §.ulti.in authē.de hæred. & falc. idē Bal. in l. vlti.in prin.in 3.quæst.C.de iur.delibe.vbi per hoc dicit non excusari rusticum,qui nō fecit inuentariū, sed stādū

esse

esse rigori iuris. & Bar. & Saly. in l. 1. C. de iur. & fac. igno. & idē Bar. in l. 1. §. nunciatio. col. vlt. ff. de ope. no. nunt. & con. 154. maritus fecit hæredem. Saly. in l. pe. C. qui ad mit. Ang. in l. vbi in prin. ff. de edē. Pet. Anc in repe. c. 1. ī q. prin. versi. sed hic quæro, statuto cauetur. de constit. & Ro. cons. 125. mater & soror prædictæ. col. 2. versi. tertiò confirmatur. Alex. in addi. & Bal. in l. 1. C de interd. mat. & cons. 40. hoc capite viso themate, & oībus. lib. 6. & cō- si. 165. dubitatur, col. 2. eo lib. 6. Fel. in d. c. quoniā, col. 3. in 4. fal. de simo. & Iaf. in l. ult. co. 39. uer. 16. qu ro. C. de
19 iur. emphyteu. † Intellige nonò, nō procedere etiam in his, quæ sunt introduta ad sollennitatē, uel formā actus, quia uidelicet omiserit rusticus solennitatē, uel formam rei, uerbi gratia, in testamento non adhibuit septem testes, certe non patrocinatur ei error iuris, ut dicit Bald. loquens in rustico. minorē, milite, muliere, in d. c. ult. co. 3. uersi. item non patrocinatur. de confes. quia ut subdit, ubi agitur de productiōe alicuius actus in esse, ut ipse loquitur, omissio, modi, & formæ, ominibus nocet, & ēt error tabellionis, aut aduocati, ut optimè not. l. ambiguam. C. de testa. & idem dicit ipse Bald. Saly. & alii recentiores ī l. iuris ignorātia C. qui admit. per l. ul. C. de testam. iuncta glo. in l. ambiguitatē. in uerbo, ex mente. eo. tit. & idē bal. in l. ult. in prin. col. 3. C. de iure delib. & Alex. d. consi. 166. lib. 6. & consi. 7. attentis & ponderatis. col. ult. lib. 7. cū aliis multis concord. traditis per ipsum Alex. in
20 d. l. iuris ignorantia † Intellige decimò, ut rustico parcatur erranti in iure ciuili, cum peritiores consulere non potuerit, at si potuerit, nec fecerit, non illi parcitur, per tex. in l. bonorum ff. de bono. poss. & in l. 2. § ult. ff. quis ordi. in bono. poss. serue. & not. Bald. & Saly. Roma. & alii recētiores in d. l. iuris. C. qui admit. Anton. in cap. 2.
21 de consti. Roma. in l. si duo. ff. de acquir. hæred. † Cuius rei ratio est, ut scribit Bald. in d. cap. ult. quo loco nuper citauimus. dc confess. quia homines natura scire desiderant, ideoq; contra naturam est, non consulere peritiores, quorum doctrina, imperitorum & rusticorum mens
illu-

illuminatur, per tex.no.& elegantem in l.si auiam.C. de inge.manu.in fin.cum dicitur, si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres. Ergo non est rustico parcendum, qui in hoc contra naturam peccauit, ex his quæ deduximus in 1.limitatione.
22 † Et hoc quoque intellige, ut si etiam non essent periti in loco habitationis rustici, tamen non excusatur, si sint in ciuitate quadam uicina, ut uoluerunt Bal.Saly.Roma. & recentiores in d.l.iuris ignorantia.per tex. in l.diuus. ff.de tutor.& curat.dat.ab his.& in l.1.§.si quando.ff. de magistra.cõue.ideo, inquiunt, quemadmodum mulieres ad ciuitatem pro indulgentiis, & rustici ad nemus pro li
23 gnis, ita debent ire ad ciuitates pro consiliis.† Intellige undecimò, ut rusticis succurratur in casibus à iure expressis tantum, ut uoluit glo.in cap.ulti.1.quæst.4.Anto.in c. 2.col.4 de cõstit.Alex.qui alios citat, in l.si quis id quod col.3.uer.itē not.quòd rusticitas.ff.de iurisd.omn.iud.Philipp.Deci.con.274.incip uiso puncto, col.2.uersic.sed supradictis qui ad hoc dicit, faceret ext.in d.l.ult.C.de iur. & facti ignor.Et illa quidē gl.idē expressè statuit in mu-
24 lieribus.† Possem & alia pleraq; huc adducere à nostris doctoribus longè lateq; tractata, uidelicet, an, & quãdo, & in quibus aliis casibus iuris ignorantia, siue simplicitas, uel rusticitas, aut excuset, aut non excuset. Quæ quoniam iam sint trita, & omnibus obuia, consultò prætermittenda duximus. Omnia enim perscribere ad rem pertinentia, nec uoluimus, nec possumus.

CAVSA DVODECIMA.

SVMMAE.

1 *Poena minuenda his, qui quadam ingenii subtilitate aberrantes peccarunt.*

2 *Subtilitas nimia an æque improbetur, atque nimia grossities. et nu mero 3.*

1 Tuo-

1 Duodecimo, qui è diuerso quadam ingenii subtilitate aberrãtes delinquũt, mitius etiam sunt puniendi. Si enim qui simplicitate peccauerunt, leuius sunt plectendi, ut dictum est in præcedenti causa, multò magis his est mitior statuenda poena, cùm & minus peccét, quàm superiores. Hos enim compellit falsa subtilitas, in quam non cadũt uoluntarii, sed ueluti inuiti, illos decipit ignorantia uoluntaria. Ita dicit glo. not. in cap. schisma. in uerbo, magis est. 24. quæstio. 1. quam ad hoc commendat Felyn.
2 in capitu. 1. de hæret. † Et simile quidpiam uoluit Bald. in capitul. dilecti. post princ. de iudi. cum dicit, quòd magis reprobatur nimia grossities, quàm nimia subtilitas. Quem ita refert & sequitur Ias. i l. cùm stipulati sumus. §. sequitur. in 3. not. ff. de uerbo. obliga. & Anton. Buuer. in repe. leg. cum filio. column. 2. ff. de legat. 1.
3 † Sed caue, quia Bald. ubi suprà, si solerter eius uerba introspiciantur, uidetur sentire contrarium. Primùm enim no. ex eo tex. quod nimia subtilitas reprobatur, subdit autem confestim, nisi sit mendum in codicibus, quibus circumferuntur huiusmodi uerba, Adeò quòd magis reprobatur nimia grossities, l. vlt. C. de hæred. insti. in quibus uerbis puto deesse dictionẽ, quàm, ut scribi debeat, adeò quòd magis reprobatur, quàm nimia grossities, alioquin non quadrárent huic, quod primùm dixerat, neque uerbis sequentibus, quæ sunt huiusmodi, Nam nimia subtilitas tendit ad pernicem, l. sed hæc nimium. ff. de excus. tut. & nimia grossities est quædam ineptia, quæ à iure reprobatur. Hæc ibi.

CAVSA DECIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Delictum eorum, qui casu, aut impudentia, siue etiam facti ignorantia, non de industria, aut dolosè quicquam admiserunt, aut nõ punitur, aut certe leuius. et nu. 2.*

3 *Fato plerunq; non noxæ attribuũtur, quæ nõ cõsultò, sed ex improuiso casu accidunt.*

4 Nu-

4 *Numæ Pompilij decretũ super morte liberi hominis. Et de iusiurando solennissimo Romanis.*
5 *Solon monet Areopagitas, ut perpendant, an scelus, mors, uulnus, uel incendium prouidentia commissum sit.*
6 *Moises statuit, ut imprudenter factum, clementius puniretur.*
7 *Delictis non uoluntarijs, sed fortuito et casu contingentibus refugium fuisse aras apud Græcos.*
8 *Athenienses seueri religionis cultores, iuuenes duos per imprudentiam templum Cereris ingressos, interficiunt.*
9 *Aspidis spectrum uinitorem ad insaniam adigit.*
10 *Statutum aut alia constitutio puniens capitaliter homicidium, aut aliud delictum, quomodo sit accipiendum.*
11 *Imprudentia non modicam uim obtinet in partibus purgationis.*
13 *De Homicidio non dolose commisso, an quis puniatur in foro conscientiæ, uariæ hincinde opiniones.*
14 *Accusans aliquem de crimine quod ignorantia excusari potest, exprimere debet nominatim reum id scienter commisisse. Et quo modo id accipiendum nu. 15. et 16.*
17 *Qualitatem allegare sufficit, ex qua infertur illud, quod ius præsumit sine illius allegatione.*
18 *Indifferentia semper in meliorem partem sunt accipienda.*
19 *Maleficijs quando scientia sit alleganda.*
20 *Præsumptio, quod quis ex certa scientia et dolo aliquid feceris, an releuet, si non allegetur, et nu. 21.*
22 *Ignorantia iusta et probabilis excusat in delictis.*
23 *Scientia an comprehendat ignorantiam affectatam.*
24 *Ignorantia affectata æquiparatur scientiæ fictæ, non ueræ.*
25 *Lex puniens occupantem rem alterius, non comprehendit occupantem rem hæreditariam, quæ ficte et non uere est alterius.*
26 *Constitutio, quæ aliás stricte est interpretanda, loquens in casu uero tum demum comprehendit casum fictum, quando casus uerus et casus fictus æquiparantur à lege antiqua.*
27 *Ignorantia affectata, minor est, quàm scientia.*
28 *Verba quæ large et stricte accepi possunt, in materia restringibili stricte sunt accipienda.*
29 *Ignoranti crassa in delictis, punienda quidem, sed non æque seuere atque crebe, et nu. 30.*

1 Decimotertio, qui casu, aut imprudentia, siue etiam facti ignorantia, non industria, aut dolose quicquam admiserunt, aut non puniuntur, aut leuius puniri debent. l. 1. §. diuus. ff. ad leg. Cornel. de sicar. & l. absentem. §. ult. & l. Metrodorum & l. respiciendum. §. delinquunt, & ibi glo. not. ff. de poen. quo in postremo loco est casus de eo, qui dum uenaretur, telo in feram misso, hominem interemit. Quæ ipsa species aliquando cōtigit in Adrasto Phryge, Gordii filio, qui uibrato in aprum iaculo, non illum, sed frustrato ictu Atym, filium Croesi, Lydorum regem adeptus interemit, cui ipse Croesus rex, quòd imprudens fecisset, pepercit, at nihilominus Adrastus, sese super bustum ipsius Atydis confodit, author Herodotus lib. 1.

2 † Sed & præcedentibus adde tex. in l. 3. §. sed etenim. & l. qui ædes. & l. si fortuito. ff. de incend. rui. naufra. & l. ult. ff. de decre. ab ordi. fac. & ibi concord. in glo. & l. ferè. & ibi glo. ff. de regul. iur. & c. lator. & c. dilectus. & c. ex literis, & duobus ca. seq. de homi. & c. 2. & ibi glo. de cog.

3 spi. & c. si homicidium 23. q. 5. † Et ad excusationem huiusmodi ignorantiæ multa congessit Roma. in repe. l. si uerò. §. de uirò. in 51. fal. ff. sol. matri. & consi. 473. circa propositam etiam consultationem, Felyn. & Philipp. Deci. in c. à nobis, in princ. de excep. & ide Deci. in cap. 2. in glo. ultim. in 1. conclusione. de consti. & consi. 64. fermè per totum, & omnium uberrimè Hipp. de Marsi. in l. qui falsum. col. 10. uersicu & circa hanc mateiiam, cum duabus col. seq. ff. de fals. quibus adde text. elegantem in l. 1. C. de sicar. quòd que ex improuiso casu accidunt fa-

4 to plerunq; non noxe imputantur. † His suffragatur lex. Numæ Pompilii illius antiqui Romanorum regis, his uerbis, authore Festo Pompeio, lib. 14. concepta, Si quis hominem liberum morti sciens duit, parricida, esto. scies enim, scienter dixit, ne uel imprudentem includere uideretur. Illud quoque solemnissimum iusiurandum, quo ueteres Romani conceptis etiam uerbis magnis rebus, præsertim uerò in sanciendis foederibus, utebantur, Si sciens fallo, me Iuppiter, salua urbe arceq;, bes eiiciat,

unde

unde ego lapidem hunc eiicio. Apud Festũ Pompeiũ lib. 10. statim post prin. & nõnihil meminit Cic. epist. famil. lib. 7. & latiùs Polyb. lib. 3. ut non prætermittã quod ad Romanorũ quoq; leges moresq; pertinet, lib. 3. Decad. lib. 10. scripsisse, latũ ad populum Romanũ esse, ne Cn. Seruilio fraudi esset, quòd patre, qui sella curuli sedisset, uiuo, cum ad ignoraret, Trib. pleb. atq; Aedilis fuisset, cõ
5 trà quàm sancitũ legibus erat. † Quin & Solon Athenien sium legislator, suis legibus monet iudices Areopagitas interstinguere perpendereq; num cædes, uulnus, incendium prouidẽtia cõmissum sit, id est consultò, ut interpre tator Galenus in cõmentariis præsagiorum Hippocratis lib. 1. ca. 6. quo loco adscribit uerba eius legis. Loca erãt in Attica iudiciis constituta. si quis consultò & præmedi tate mortẽ alicui ĩtulisset, in Martio pago, sin præter uoluntatem & cogitatã rationẽ, in Palladio, sin uerò cædẽ factam esse cõfiteretur, iure an iniuria patratũ esset, idq; in dubiũ uocaretur, in Delphio rõnes iudicabãtur Cuius rei testis est Aelianus uariæ historiæ lib. 5. cap. 15. Arcades quoque eos, qui sponte Lyceum ingrediebantur lapidibus obruebant. Qui uerò per ignorantiam intrauerant, ad Eleutheros mittebant, ut refert Plutarch. qui
6 id declarat problematon cap. 152. † Hoc quoque legibus Mosaicis obseruatum est, ut imprudenter factum clementiùs puniretur. Nam licet qui hominem sponte, & scienter interemerat, morte multaretur, qui tamen imprudenter, & non uoluntarius idipsum commiserat, exilio tantùm, eoq; non perpetuo puniebatur, eratq; locus constitutus, qui ei pro refugio erat, ut scribitur Exodi uigesimoprimo capite, Nume. 35. Deuteronom. decimo nono, atque Iosue uigesimo capite, & meminit Diuus
7 Ambrosius in ca. illa, 15. quæstiõe prima. † Et apud Græcos eadẽ fermè lex erat, uel authore Thucidide, qui lib. 4. belli Peloponensis introducit quospiam Athenienses ita loquentes, Etenim delictis non uoluntariis refugium esse aras. In quam sententiam moribundum quidam apud Xenophontem lib. Pediæ Cyri. 3. Tygranem allo-

quens, Noli Tygranes, inquit, quicquam succensere patri de morte mea, non enim ulla maleuolentia hoc fecit, sed imprudentia. Quæcũq; uerò per imprudentiã ab hominibus delinquuntur, hæc omnia arbitror esse inuita. Claudius autem Saturninus Iurisconsultus elegantissimus in l. aut facta. §. euentus. ff. de poe. scribit apud ipsos Græcos fortuitos casus exilio uoluntario lueri solitos, adfertq; testimoniũ Homeri poetarum, inquit, præcipui

Εὖτέ με τυτθὸν ἐόντα μενοίτιος ἐξ ὀπόεντος,
Ηγαγον ὑμέτερον δ' ἀνδροκτασίης ὑπὸ λυγρῆς,
Ημάτι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον ἀμφιδάμοντος
Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' ἀστραγάλοισι χολωθείς,

Qui quidem elegãtissim & uenustissimi uersus, ad poenarum aut remissionẽ, aut imminutionẽ accõmodatissimi sunt inscripti in Pandectis Florentinis, suntq; deprõpti & petiti ex lib. 23. Iliad. quãquam sunt, qui in eo loco Iurisconsulti alios uersus eiusdẽ Homeri substituissent. Nec apud Græcos tantum, sed & apud Memphitas, qui casu & imprudẽter aliũ occidisset, ex lege exulabat,
8 ut tradit Philostratus in uita Apollonii, lib. 6. † Nec interim prætermittendũ est, quod à Tito Liuio scriptum est, 4. Decad. li. 1. Contraxerunt, inquit, cum Philippo bellũ Athenienses, haudquaquã digna causa, Arcananes duo iuuenes per initiorũ dies non initiati templũ Cereris ĩprudentia religionis cũ cætera turba ingressi sunt, facile eos sermo prodidit, absurdè quædã pronuntiantes, adductiq; ad antistitẽ tẽpli, cum palàm esset per errorẽ ingressos, tanquã ob infandũ scelus interfecti sunt. Quod tã foedè, ac hostiliter factũ gens Arcananum ad Philippũ detulit. Ex quibus uerbis facile intelligas Liuiũ factũ ipsum nõ
9 probare. † Et huc quoq; spectat alia historia, aut potius fabula ab Aeliano relata lib. De natur. anim. 11. c. 32. Vinitor, inquit, dũ scrobẽ fodit, pulchrã & generosam uitẽ plantaturus, ligonis ictu Aspidẽ sacrã & nime infestam hominibus, quæ forte illic latebat, imprudens mediã dissecuit. Deinceps cum terrã dimoueret, posteriorem eius partẽ, quæ caudens continet, in arena latentẽ, comperit, anteriorem

anteriorē uero, quæ a uentre ad ceruicem tēdit, adhuc re ptāte, & cructā. Quā obrē obstupefactus, & mētis inops, totus ad insaniā, eamq; uehementē, redactus est. Et cū in terdiu, nec apud se, nec rōnis cōpos eēt, tū noctu ēt delirās a lecto exiliebat, & Aspidē se psequi dictitabat, & ue luti morsu læsus, terribili clamore uociferabatur, & auxi liū iplorabat, & īterēptæ ab ipso Aspidis simulacrū, se ui dere dicebat, idq; frēdēs & minās, & aliquādo morsu se īpetitū eiulatu quidē se dolere arguebat. Cū āt idē aliqn̄ durasset morbus, cognati eius supplicē ipsū ī ædē. Serapi dis ducūt, Deūq; ut spectr illud Aspidis amoliri, & cohi bere dignetur, orāt. Misertus aūt ille uirū curauit. At ni mium certe durus ac seuerus in se fuit Charōda ille Tyrio si, aut (ut alii scribūt) Turiorū rex & legislator, q cū cauisset, ne quis cū ferro, in concionē prodiret, capitisq; poenā indixisset. si quis id fecisset. interiectoq; deinde tē pore, ex lōginquo rure, gladio accinctus, domū repetēs, subito indicta concione stās erat, in eā prodiit, ab eoque qui proxime cōstiterat, solutæ a se legis monitus, Et idē, inquit, illā sanciā, ac protinus ferro, quod habebat, distri cto, incubuit ut a Valerio Max. proditū est li. 6 c. 5. in fi. Et meminerūt c. 1. nostris Iac. Aluarot. ī 5. ad palatiū, tit. de pace Cōstā. & Matth. Affic. ī cōsti. intentionum, col. 4. uers. in 6. quæst. Et omniū prior Dioderus Siculus lib. 12. Biblioth. ubi tradit quosdā scriptores id tribuere Dio 10 cli Syracusanorū legislatori. † Quid, quod est legalis sē tentia, quod statutū, aut alia constitutio puniens capitaliter homicidiū, aut aliquid delictū, intelligit, si dolo fuerit cōmissum, non casu, etiā si culpa interuenerit? textus est in l. cū aūt. §. excipitur, §. de ædil. edic. ubi dicitur, Ca pitalē fraudē admisisse accipiemus dolo malo. & per nequitiā, cæterū si quis errore, si quis casu fecerit, cessabit edictū. Et ita uoluit Io. An. in c. pro possessore, col. 2. de reg. iur. li. 6. in merc. & Guid. Suza. ī quomb. stat. co. 2. cy. Bald. Ang. Pau. Cast ad fi. & Iason col. pen. ff. de legi. inter quos Ias. dicit illum tex. in d. §. excipitur esse ad hoc meliorem de iure. & hoc ét dicit ipse Iason. in l. non du-

bium.col.8.uerſ.itē adde,quod licet ſtatutū. C.de legib. Eandē quoq; ſnīam tenuit ipſe Cy.in l.ſi quis nō dicā ra pere.col.3.uer.quinto,& ultimo caſu.C.de epiſ.& cleri. & Bar.in l.1.§.1.ff.ſi quis teſta.lib.eſſe iuſſ.fuer Et ī l. 1. in prin.col.3.uerſ. quædā uero ſunt.ff. ad Turpil. & in l. quid ergo.§.poena grauior.co.3.uerſi.iuxta hoc quæro. ff.de his,qui not.infa.& in l.quod Nerua.ff.depo.& Bal. in l.oēs populi,col.9.uer.ī cōtrarium uidetur.& ibi Io. Cacia.ī repe.co.107.ff.de iuſt.& iur.& idē Bal.ī l.i actio nibus.col.2.& ibi Iaſon late col.5.& 6.ff.de in litē iurā. ipſe Bal.in l.1.§.quod prætor.& ibi Iaſ.col.1.uerſi. item adde.ff.ne quis eum qui in ius uoca.& idem Bald.in l. 3. §.quicunq;.co.ult.uer.quo ad tertium.ff.de iure iur. & ī repe l.cunctos populos.in ult char.C.de ſum.tri & fide catho.& in l.quicunq; col.5.uerſi.quarto caſu,& iterum uerſi.item pro hoc.& ibi Pau.Caſt.C.de ſer.fugi.& in.l. ſi ſeuerior.ubi &.Saly.pau.ca.Alex.& recētiores poſt gl. ibi.C.ex quib.cau.infa.irrog.& idē Bal.in l.ex morte.C. ad leg.Aquil.& in l.data opera.col.2.uer.nunc de ſecun do.& iterū uerſ.itē ſi ſtatutū.C.qui accu.nō poſſ.& in l. 2.per illū tex .ubi ēt Saly.C.de.noxa.& ipſe Bal. cōſi.3. qui mortē aliter uitare.lib.4.ubi plus dicit,quod nūquā repetitur.quod ob ſimplicē culpā,quis fama perdere de beat,nedum mēbrum,aut uitā,ut dicit no.in.§ ſuſpectus. Inſti.de ſuſpec.tut.& aliis locis per eū allegatis,& Ang. in l.ſi uſufructus.uerſi.& hoc ēt tātum.ff.de uſufruc.& i l.is qui cū telo.C.de ſicar.& in l.plagi.C. ad leg.Fla.de plag.& in l.Gracchus.C.de adulte.& conſi.27.pro deciſione.in fi.& iterū conſi.288.uiſu themate,col.ult.Anto. in c.de conſti.per tex.in l.lege Corne.ff.de ſica.Saly. in l.ſenatus.C.de his.qui ſibi aſcrib.in teſta.& ī l.ſi quis ne candi.C.de ſica.Pe.An.cōſi.283.iure ſcripto.ad fi & ite rum con.391.uidetur prima facie.ante fi.Cardi.Flo.in d. c.lator.de homi.ubi dicit,& poſt eū Io.An.& Fely.quod ſtante ſtatuto,quod qui occidit,occidatur, ſi ex culpa le ui,uel ēt lata,caſu quis occiderit,non occidetur.& ita di cit ſe cū plurib.cōſuluiſſe pro quodā qui uolens incidere

ramos impediētes piscationē cū proacha(ita.n.appellat, ferrata sine dolo sociū o cidit. Et ita uere consuluit ipse Card.cō.44.pro domino Christoph.circa fi.& idē Card. cō.94.hæc est quædā inquisitio. Pau. Cast.in l.§.in 2.no. C.de epis.audi.ubi hoc reputat sing.& ī l.1.C.ubi senat. uel clariss.ubi hoc dicit no. & utrobique coarguit assessores ignorātes,qui simpliciter uerbis statī cōtrarium faciunt,& cō.277.in cā carcerat.ī prī.li.2 Raph.Co.cō.134. uisis denuncia.& in c.in fi.pan.& alii recētiores in c.2.de cōstit. Io.Ana.in c.sicut.col.pen.de Iudæ.& in c.ult.col. 19.uersi.adde etiā,de maled.& in d.6.literis. huius initii 2.in fi.& iterū in c.presbyter.col.1.de homi.Io.Plat.i l. 1.ī.2. o.C.de his qui se defe li.10.Floria.ī l.ossa.§. si locū,post glo.ibi,in uerbo dolo ff.de relig. & sump. funer. & ī l.3.§.iniuriarū co.2.ff.ad leg.aqui. Alex.cō.109.uisis & ut oportet cōsideratis,col.4 uersi. tertiò principaliter cōsidero.li.1.& cō.140.uidetur ī casu ꝓposito.co.2. uer. cum ergo nō habuit,li.2 & cum.19.circa primō,& tertiō co.pē.uer.& posito,li.7.& Ang.Are.in trac.malef. in uerbo,sciēter,& dolosè,in prin.& ibi late Laud.ī addi.& Frā. Are cō.165.sicut Ioā.dicit in Apoc.'paulò ante fi.Barba. con.40.illud adduco in prospect m,co.9.uersi. & adduco quod uoluit,li.2. Cep.caut.12.statutum dicit,& seq.cau. & in cō crimi.cō.29.uiso processu,co.ante.& iterum cō. 30.Ragacii scholarum,col.1.ver. & quod hoc sit uerum. rursumq; con.31.super homicidio,co.4.uer. quæ quidem decē,itemq; consi.33.multa possent,col.2. atq; confi.34. si unquā,co 9.uer.modò ad propositum,& cō.37. uisa inquisitione,& Socy inter con Fran.Curt con.20.sæpenumero,co.19 in 3.c.q.4.& Ias.latissimè in l.3.§. quod prætor,quē legit cō.1.col.eiusdē.§.1.ff.ne quis eum.& Lud. Bol.cō.36.secūdò de iure,col.4.in fi.& cō 63.uers.in quibus locis ponitur col.ulti.& nouissimè Phil.Dec.in c.cognoscētes,co.5.uer.ex quibus infertur, de cōst. in 1. lec. & cōs 9.de homicidio commisso,in prin & consi.83.in cā accusationis Perretæ,colum 3.uersi. tertio respondetur, Fran.Cur.senior.cō.7.diligēter ac maturè consideratis,

col. 4. uersi. eandem doctrinā, & copiosissime oīum Hipp. Marsi. in l. de minore, col. 6. uer. & quando homicidiū, & seq. ff. de q. & ī l. 1. §. præterea, col. 3. uer. ulterius dico, ff. de sica. & in rub. ff. de fals. col. 1. uersi. sed hodie cōiter.
11 † Quanquā tamen, ne hoc prætermittā, cōtrariū tenuit Bal. (ut ipse sibi hic & aliàs sæpe male constat) in l. quæ fortuitis, col. pe. uersi. & scias ꝙ nulla poena. C. de pign. act. sed admodū difficile est ut cōtra se ipsum pugnas, & simul cōtra infinitū propè numerum, & ueteranorū & no uitiorū militum tot armis munitorū, uictoriā reportet, ut in simili latè dicemus infra ī 51. causa. nu. 45. audacis est
12 profectò, & duobus seq. † Apud Oratores ī partibus purgationis nō modica uim obtinet imprudentia. Propterea Aristo. in lib præceptorum Rhetorices, de causis ciuilibus, in exordii generis iudicialis, ita scribit, Si uerò quorum nos accusator criminatur, ea fecisse fateamur, ex iusti, ac legitimi partibus defendere pergamus, magis legitimas res nostras, iustioresque demonstrare elaborabimus. Quòd si minus cōmode fieri potuerit, ad imprudentiā, casumq; defugiemus, & ignoscendum nobis esse argumentabimur, demonstrantes quòd omnium quidem hominū per imprudētiā delinquere cōe sit, sed afficere iniuria, improborū esse propriū, dicas ēt, & æquū, & bonū esse, & iustū, ac conducibile his ignoscere, qui per imprudentia deliquerunt, nemine. n. hoīum scire, si quid aliquā do sibi hmōi euēturū sit. Et M. Tullius oratorū princeps, li. 2. Rhetoricæ ueteris, posteaquā duas partes concessionis esse dixit, uidelicet purgationē, & deprecationem, ita subiungit, Purgatio est, per quā eius qui accusatur, nō factū ipsum, sed uolūtas defenditur, & habet partes tres, imprudentiā, casū, necessitatē moxq; exēpla earū ꝓponit, quæ cuique uidere licet. Idemque fermè ait ipse Tullius (si is fuit qui libros Rhetoricorū ad Heren. conscripsit) lib. 2. idem quoque lib. 2. de Oratore, inducit Antonium in hæc verba disserentē. Iure aūt oīa defendamus, quae sunt eius generis ut aut oportuerit, aut licuerit, aut necesse fuerit, aut imprudentia, aut casū facta esse uideātur.

13 †Adde quod notabiliter uoluit gl. in c. presbyterũ. de homi. quòd in foro conscientiæ nõ punitur quis de homicidio nõ dolo commisso, et si culpa præcesserit, quam gl. ad hæc no. & sequitur Ioã. Ana. ibi, & Pan. & Fely. qui, & ad hoc allegat dictũ Inno. ĩ c. sicut dignũ eo. ul. eo. tit. quòd si damnũ datũ est alicui ex culpa alterius, ut quia nõ bene ign cooperuerit, qui ob id domũ vicini cremauit, nõ tenetur in foro conscientiæ ad resarciendum dãnũ, licet pro culpa sit ei iniũgenda poenitẽtia. sequuntur itẽ illud dictũ Inno. ipse Pan. in c. 1. col. 2. & ibi Fely. col. 11. vers. tertius casus, & Phili. Dec. in lec. 2. col. 5. versi. 5. adde. de consti. idem Pan. in c. dilecti. co. 5. ver. sed tu distingue. de arbi. & in c. quoniam, col. 9. uer. in gl. in verbo, negligentiam, de probat. & in c. cũ causam, col. 5. versi. circa quod notabiliter, de testib. & in c. si egressus. in 1 no. de iniur. & rursum in c. vlt. in 1. no. vbi multum dubitat. & in c. 1. de custod. reo. Ex quibus nonnulli distinguũt inter latã, & leuẽ culpam. & an adfuerit animus nocendi, necne, ut apud eos uidere poteris. Rom. qui id dicit unicum in mũdo, sing. 105. pridie fui interrogatus. Barb. in repe. c. Raynaldus. col. 114. uersic. inquantum dominus ab. de testa. ubi uidetur tenere contrarium, Anto. Corset in suis sing.
14 in verbo, forum conscientiæ. †Ex his aũt procedit, quòd cũ delicta, quæ imprudẽter sunt commissa, ex magna parte impunita relinqui soleant, ut dictum est, ideo cũ quis alterum de crimine accusat, quod ignorãtia potest excusari, debet nominatim exprimere reum scienter id commisisse, ut no. Bar. ĩ l. omnis ad fin. C. de agri. & censi. li. 11. & Angel. in §. pen. in fin. in authen. de ecclesi. tit. & in l. 2. col. 2. C. de Nili agger. nõ rump. ubi dicit quẽdã fuisse liberatũ, quia nõ fuerit articulatum (ut ipse loquitur) ꝙ sciens opem bannito tulerat, & ita latè consuluit, multasq; concord. adducit Barb. consi. 51. illud in mediũ referã, in prin. lib. 3. & cõsi. 5. illud ĩ medium adducã, in prin. lib. 4. & consi 62. Paulus apostolus, col. 7. versi. cum ergo in proposito. eo. li. 4. & Fely. in c. à nobis, col 1. de excep. & Phil. Dec. cõsi. 62. in causa qua agitur inter monasteriũ.

 15 In

15 †In qua re tamẽ ne quid deesse uideatur, ita existimo distinguendũ post ipsũm Dec. in.c.à nobis, in.1.no.de except. Aut lex, uel statutũ, in quo poena pro delicto imponitur, exprimit eã poenam esse ipositã ei delicto. quod sciẽter factũ est, & tunc proculdubiò debet expresse articulari in libello tale delictũ fuisse scienter factũ, illa.n.qualitas requisita in lege uel statuto, debet allegari, & probari.l.1.§.ait prætor. & ibi no Bar.ff.ne quid in lo.pub. &.l.pe.§.docere.ff.ne quis eũ qui i ius uoc.ui exi.& not. Io.and.in.c.1.de homic.lib 6.in nouella, Bal.in l.si quis non dicã rapere.C.de epis.& cle. & in l. si qui ad ciuilia. C.de app. Alex.cõsi.ult uiso processu, lib.2. & cõsi 41.uisis, & optimè discussis oibus, col.2 ver. & prædicta maxime procedũt, lib.4. & ipse Phil. Deci in.c.licet cãm, col. 14.ver.6.idẽ dicendũ, de proba. & cõsi 13. an appellatiõe cognatorũ, col 4 ver. difficultas est. & uis tota. & consil. 18.uiso puncto, col.3.in prin. Et faciunt no.per Bart.in.l. non solũ.§.sed ut probari.ff.de ope.non. nũt. Et hæc qui
16 dem de primo illo mẽbro. †Aut uerò lex, uel statutũ puniens, nõ loquitur expresse de crimine scienter facto, & tunc, aut sumus in casibus, in quibus dolus, & scĩa præsumitur, puta in his, quæ de sui natura mala sunt, & de gñe prohibitorũ, quæ quanuis aliquo casu possint excusari, tamen cõtra ea præsumitur.l.1.C.de sic &.l.si non cõuitii.C.de iniur.&.c.1. & ibi Bal. & alii de præsumpt. &.c. 2.& ibi Panor.de reg.iur. uoluit Alb.de Gan.in tract.de homi.col.ult.uer.illud aũt.& Bal.in.l.dolũ.C.de dolo & cõtu.& cõsil.79.dauanti da uoi col.1.in fin.lib.2.& Petr. anch.in c cũ dilecti, per illũ tex.de accu.quẽ ibi sequitur Io.de ana.col.2.uer.est hic mirabilis, & Alex cõs.36.uisis his quæ egregiè, in prin.lib.1.quod cõ.iterũ repecitur in lib.3.cõsi.79.& idẽ Alex.consi.3.ponderatis uerbis inquisitionis, col.1.lib.1.& cõsil 24. in aduersis his, quæ tã per testes, post prin.lib.2.& Corn.cõsi. 173.uisis processu & statuto.col.5.uer.nec obstat quod dicit. li.1.Et hoc quidẽ casu nõ uidetur opus esse sciam, aut dolũ allegari, secundũ Ang.in.l.si uacãtia.C.de bon.uac.lib.10.& Fel.

c. cogno-

17 c.cognoscẽtes,col.2.in fi.de cõsti.† Cuius rei est rõ,quia satis ẽ allegare qualitatẽ,ex qua infertur illud quod ius præsumit sine illius alleg.nã libellus quantũ ad hoc præ sũptione cõcludit.l. oĩs.§. lucius.& ibi glos.& alii.ff.de his quæ in frau.cre.& Bar.& alii in.l.cum quid.ff.si cert. pet.& Bal.cõsi.295.Pet.Lõb.in fi.lib 3.& Frã.de Spoleto inter cõsi.ipsius Bal.cõsi.368.uisa petitione porrecta, lib.2.& Ang.cõsi 250.primo uidendũ ẽ,factũ uero illius incip.dñа Libertina,post prin.& Ant.in.c.si cautio,de fide instru.& Roma.consil.105.uiso themate,post princ.

17 † Aut deniq; sumus in casibus,in quibus sciẽtia,uel dolus non præsumitur,puta in his, quæ se possunt hẽre ad bonũ,& malum,quæ indifferẽtia uulgo philosophi nuncupãt,quae semper in dubio ĩ meliorẽ partẽ praesumuntur,& debent interpretari.l.merito.ff.pro soc. & c.2.de reg.iur.ubi facta,quæ dubiũ,est,quo aĩo fiant,in meliorẽ partẽ interpretãda sunt,quod.n scriptũ est,Ex fructibus eorũ cognoscetis eos,de manifestis dictũ est,&.c.absit,& ibi gl.11.q.3.& Bar.in.l.non solũ.§ sed ut probari.& ibi late Alex.ff.de no.ope.nunc. Bal.in.l.1.col.4.uer. & no. C.de ser fug.& ibi late Ias.col.5.uer tertio multũ no.& Panor.cõsi.68. uidetur primo, col.2.lib.1.& consil.113. tria sunt,in primo dubio,lib.2.Rom.cõsi.353.quo ad primum,in fi.Alex cõsi.28.quoniã abũde,lib.4.Frã.Are. cõsil.70. sicut decet. col 3.Brba.in. l.2 § ex his,col.ult.ff. de uerb.ob.& copiose Phil.Dec cõsi.189 laetatus sũ plurimũ,col.2 Et hoc certe casu debet sciã siue dolus allegari.Et ita loquitur Bar.in.d.l.oĩs,& Angel.locis supra, in princip.adductis,si tamen esset aliquid,quod esset cõiter notum ideoq; praesumeretur sciã.c.ult.qui ma.acc.pos. cum si.tũc nõ opus allegari sciãm,ut dicit Bar in.d.l.oĩs.

19 † In hac re tamẽ aliter(ne illud prætermittã)distinguit Bal.in l.1.char.4.uer.super secũdo puncto.C.qui accus. nõ pos.uidelicet ꝙ quãdo aliquis accusatur pro.facto negatiuo,puta quod non denuntiauit maleficiũ,debet fieri mentio sciẽtiae,sed cum accusatur,quod aliquid fecerit, non debet necessario allegari sciã,allegat gl.not.l. male

ficiis.§.longe minus.ff.de.act.& obl. Et hanc Bal.dist. sequitur Io.Ana.in rub.de accu circa fi.& Rom.d: consil.105.post prin.ubi ad hoc facit sing.glo.in.d.§.longe minus,& Ang.Are.in tract.malefi.in uerbo,necnõ ad quæ rclam col.pen.uer.aduertas tn.ubi dicit eam glos.aureã. Sed Augu.in sua ad Ang.addi.hanc distinctionem reprobat,per multa quæ ibi alleg.& post eum Fely. & Dec.in
30 d.c.a nobis,col.1.ad quos legentem remitto.† Sed illud non prætermiserim quod huic quod diximus,nõ requiri dolum,aut scientiã allegari in his actibus,in quibus præsumitur,cõtradicit Alex consil.35 in cã.& lite uertente inter dominũ Benedictũ,co.ulti.lib.5.ubi expresse dicit. q̃ alias præsumeretur,quod quis ex certa sciẽtia,& dolo aliquid fecerit,tamen semper esset hoc allegandũ, alias hmõi præsumptio in hoc nõ releuaret, per tex.no. & ibi no.l si adulteriũ cũ incestu.§.idẽ Pollioni.ff.de adult. & quod ibi not.Bar.in d.l.cũ quid .ff.si cer. pet. ad quod ẽt
21 multa faciunt quæ dicã in trac.nostro de præscr.† Verũ, ut ego dicã quod sentio,arbitror Alex nõ fuisse in ea re sanae opin.nã.d.§ idem Pollioni,& alia per eũ alleg. intelliguntur,quãdo id q̃ presumitur,p̃cedit ex facto, uel animo eius,qui huic præsũptioni innititur,ut bona fides, de qua is tex.loquitur quo casu oĩno requiritur ut alleget,sed quando proficiscitur ex facto aut aĩo alieno, ut in casu nostro,sufficit allegare qualitatẽ,ex qua infertur id quod præsumitur,per.d.§.lucius. Et ita expresse distinguit Bar.in.d.l.cũ quid,& ibi quoq; alii post eũ,& Bal.d. consi.295.in fi.& Ant.locis supra citatis & idẽ Alex.sibi
22 contrarius,cõsil.1.col.pe.lib.5.† Sed quod dictum est in prin.ignorantiã excusare,intelligẽdũ est sane, procedere in ignorãtia iusta,& probabili,non aũt in affectata crassa,& supina,quia ista aequiparatur sciẽtiæ.c.eos,de tẽp. ord.&.c.cum inhibitio.§.1 de cland despon.cũ si & per Theologos,in.2.sen.di.22.& Alex.Ales in.2.parte summae.q.129.mẽbro 7.& in 3.parte q.41.mẽbro 2. art 2.& Diuũ Tho.in.1.parte.2.partis.q.76.ad quartũ,ideoq; uoluit glo.no.in.c.ult.§.ut aũt,in uerb.sciẽter,de offi.dele. lib.6.

li.6. quòd cōstituto poenalis in sciēter delinquētes lata, ligat, & ignorātes ignorantia affectata, & non probabili. & ibidē Dominic. dicēs hoc esse bene no. & est gl. similis in cle. 1. i uerbò, sciēter. de cōsang. & affi. cū quibus similiter trāseunt Gul. Laud. & Card. Flo. in 3. q. ibi. & Fely. in. d. c. à nobis, col. 1. de excep. & Phil. Frā. in c. ut aīarū, in vlt. no. de consti. lib. 6. & Hipp. Marsil. in. l. qui falsam, col. 13. ver. itē prædictā cōclusionē. ff. de fals. & in. l. 1. §. cū latrones, col. 3. ver. ad prædicta ēt facit. ff de quæstio.

23 †Sed Io. Cro. in. d c. animarū, col 3. ver. ultimò not. allegās solū gl. in. d. cle. 1. dubitat de veritate illius, quatuor potissimū rōnibus. Primò quia quòd scientia cōprehendat ignorantiā affectatā, nō est ex proprietate sermonis, sed ex quadā extētione, per text. in. d. c. eos. in uerbo, seu affectata ignorantia, quod uerbū est ampliatiuū præcedētis sermonis. l. si quis ita legauerit. ff. de auro & argē. leg. sed in materia poenali nō debet fieri extensio de casu ad casum, in quo nō uersatur omnimoda rō; nec de casu vero ad fictū. l. pe. & vlt. C. de interd. matr. ēt si ex larga significatione uoc bult posset ille casus comprehendi. l. si uxor, in prin. ff. ad legē iul. de adult. quā pro sing. allegat

24 Frā. Are. in. c. per tuas. de probat. † Secūdò quia affectata ignorātia nō æquiparatur sciæ ueræ, sed sciæ, fictæ, p tex. in d. c. cū inhibitio §. 1. ibi affectatores ignorantiæ, quod verbū importat fictionē. l. si antequā, iuncta. l. seq. ff de sc. Syllan ubi poena imposita hæredi nō uindicanti necē defuncti, non cōprehendit fidei cōmissariū qui est hæres fictus. l. si filius. ff. de eo quod cer. loc. & ita illū tex. not.

25 Fran. Arc. in. l. 1. ff. de vul. & pup. † Et facit quod no. Bar. in l. ult. C unde ui, quod ea lex puniēs occupantē rem alterius non cōprehendit occupantē rem hereditariam, quæ fictè, & non uerè est alterius. l. 1. § 1. ff. de rerū diuis. iūcta. l. haeres quādoq;. ff. de acquir. haere. Et q. licit idē Bar. quē sequuntur doct. in. l. si quis maior. C. de trāsact. quòd poena illius legis, quæ īponitur maiori uenienti cōtra iuramentū, non ligat minorē uenientē contra iuramētū, quia licet minor iurās reputetur maior, auth. sacra pu-

beres

berum.C.si aducr.uẽd.hoc tamẽ est per fictionẽ, non per
26 ueritatẽ.†Et si dicatur,quòd quãdo casus uerus, & casus fictus æquiparãtur à lege antiqua,tunc ẽt cõstitutio,quę aliàs est strictẽ interpretanda, loquẽs in casu uero, cõprehendit casum fictum c.ad audiẽtiã,&.c.cũ dilectus,& ibi Imo.& Panor.de cle.non resid.sed sciã,& ignorãtia affectata æquiparantur, per.d.c.eos igitur, &.c.respondetur quòd hoc uerũ est, quãdo hmõi constitutio continet idẽ, quod ius cõe,quod æquiparat illos duos casus, ut decla-
27 rat Panor. ubi suprà.†Tertio, quia minor est ignorantia affectata,quàm scientia.d. c.cum inhibitio, in uerbo, uel saltẽ affectatores ignorãtiæ, quod uerbum denotat diminutionem.c.5.pe.de don.inter uir.& uxo. & c.cãm quæ, & ibi Panor.de elec. Sed dispõ poenalis non debet extendi de maiori ad minus,ut est tex.in d.l.si uxor, in princ.
28 ff. de adult. † Quartò quia ex proprietate sermonis sciã non cõprehendit affectatã ignorantiã, ut dictum est, sed quãdo sumus in materia restringibili,uerba quæ possunt capi & largo,& stricto mõ,debent capi stricto, & non largo mõ.c.Rodulphus,de resc.& ibi not. Panor. & l.quòd si nepotes,in prin.ff.de testa.tutel. & uoluit Matthes. in
29 no.149.notà quòd hoc uerbũ: in fin. † Et hæc quidẽ,sed & longo antè interuallo,Luc. Pen.quẽ ipse non allegat, in.l.1.col.3.in prin.C. de colo.illi.lib.11.cõstanter scribit minùs puniri ignorantem, quàm scientem,ẽt si crassa ignorantia fuerit,& supina,per quædã iura, quæ illic al-
30 legat.quæ an illius dictũ pbẽt, alioũ sit iudicium.†Ego uerò ut tandẽ meum in hac re iudiciũ interponã,crediderim hãc crassam. & supinã ignorãtiã puniendã quidẽ,sed nõ tñ seuerè quàm sciam quoniã hmõi ignorãtia sufficit ad excusationẽ doli.l.1.in fi.ff.si ag.uect. quàm ad id citat Bal.di.cõs.98.ego psuppono. an fi.l.3. Sed affectatam ignorantiã quàm.s.sibi ascisicit delinquens, ne deliquisse uideatur,grauius aut saltẽ æque puniẽda esse atq; sciam. ar.tex.in no.in.c.ita fidei.ff.de iure fis.Quod,& cõfirmatur ex eo quod dixi suprà in sexta causa, nume.10. incip. de qua re dum loquor de ebrio,qui se inebriauit, ut se excusaret à crimine quod inebrietate uolebat patrare.

CAVSA DECIMAQVARTA.

SVMMAE.

1 *Delinquens si fuerit in lata culpa, mitius cum illo agendum est, modò dolus absit.*

2 *Puniendus corporaliter ne sit is, qui uolens percutere Titium, percußit socium, et nume. 4.*
Et quid si uolens unum percutere, duos percußit, nu. 3.

5 *Culpam capitaliter puniri.*

6 *Culpæ lata quando æquiparetur dolo, et nume. 7.*

1 DECIMOQVARTO, non solũ si aliquid imprudenter, aut ignorãter admissum fuerit, sed & si culpa etiã lata, dolo tamẽ non interueniẽte, mitius quoq; agendũ est cũ delinquẽte, ut patet ex multis, quæ dicta sunt in præcedenti cã, & ẽt in causa omnium prima, & est tex. in leg. §.2. & l. in lege. ff. ad leg. Cor. de sica. Et ita cõsuluit Pet. Anc. consi. 283. iure scripto, & cõsuetudine in fi. cũ dicit, ꝙ nõ est corporaliter puniendus, qui per latã culpã, sine dolo tñ deliquit Et in hãc sñiam dicit Nellus de sctõ Gemini. in trac bãnitorum, in 2. parte secundi tẽporis, q. 37. quòd si stante statuto, quòd bãnitus possit impune occidi, aliquis alterũ occ dit nõ bãnitũ, eum falsò existimãs esse alterum quẽpiã, qui fuerat bannitus, nõ debet hmõi occisor decapitari, cùm fuerit in culpa tantum, nõ in dolo, sed pro modo culpæ arbitrio iudicis est puniendus.

2 †Quanquã cõtra hanc decisionẽ uidetur esse tex. expressus in l. eũ qui. §. si iniuria. ff. de iniur. & in l. sciam. §. sed & si defendendi, ff. ad l. Aquil. quarum authoritate dicit Bart. in l. respiciendum, § delinquunt, in fi. ff. de poen. ꝙ si quis cum uellet percutere Titium, percussit socium, debet puniri corporaliter. licet idem Bart. sibi reliquerit

3 cogitandum. s. in l. si cum seruo. ff. de iniur. † Et per tex. in d. §. si iniuria, dicit idem Barto. in l. diuus, ff. ad le. Corn. de sica. quòd si quis, dum uellet unum duntaxat percutere, duos percussit, debet puniri secundum rei euẽtum, nõ

secũdum animum,& sequitur Io.Ana.in c.2.co.16.uers. adde etiam quia,Ang.de male.& Pan.in c.1 de cust.euc. tum per d.§.si iniuria,tũ etiã ne delicta maneant impuni ta,tum quoq; quia in delictis sufficit dolus in genere.allegat Ioã.Ana.in reg. cum quis,de regul.iur. i Merc. Et hanc sentẽtiam cõfirmat, quód scribitur Exodi 21. quòd si litigabant duo uiri,& percusserunt mulierem prægnan
4 tẽ:& c.†Sed Ang.in d.l si cũ seruo, per illũ tex. reprehen dit decis.Bar.quã supra citauimus,dicitq; hunc qui unũ percutit,putãs aliũ percutere,nõ debere puniri lege Cor nelia,neq; iniuriarũ,sed pro motu iudicis,propter culpã, si qua fuit,secus si nulla.& idem tenet ipse Ang.in d.§.de linquunt,& consi 289. uiso facto col.1.Floria.in d.§.& si defendendi,& Cepol.cõsi.33 .multa posset, col.4.& Ias. dicẽs hanc partẽ in iudicando seruãdam,in l.1.col.3.i fi. ver.quid aũt si volebã.ff.de leg.& i l. si pater suus,col.3. ver.gl.in uerbo,auferẽdũ.C.de hære.institu. & ante hos oẽs bal.cuius tñ nõ meminerunt,in l.ait prætor,§.quacũ que,versi.quò ad tertiũ.ff.de iureiur.& Signo. Homo,cõ si.1.statuto ciuitatis Papiæ, ub cõsuluit de eo, q cũ rixa retur cũ alio, uxorẽ illius prægnãtẽ casu pcussit ex quo aborta fuerat. Et in eandem fermè sentẽtiã remigrat idẽ Homod.cõsi.27.statuto ciuitatis Papiæ cauetur, col.pe. vbi cõsuluit non esse decapitandũ eum,qui cũ uellet pro hibere ne se canis mordicus p̃hẽderet, lapidẽ in eũ proie
5 cit,quo hoĩem iteremit,idq; i loco publici itineris.Quid plura?Bar.in d l.in lege.ff.de sica.& i l.1.§.1.ff.si quis te stã.dicit,quòd nulla lex ẽ,quæ culpã morte puniat,quod & uoluit Bald.cõs.109.qui mortẽ aliter uitare,lib.4.ubi plus dicit,nusquam reperiri,quòd ẽt famã propter culpã amittãmus.Quód tamẽ reprehendit Ang. i d l. in lege,& id.1.§.1.siquis test.& in l.plagii.& C.ad le. F.au.de pla gi.& i l.is q cũ telo.C.de sic. r.& cõsi.238. viso themate supradicto.co.ul.& aliis cõpluribus locis,i qbus multos casus allegat,i quibus quis capitaliter ex sola culpa puni tur,uidelicet l.pe.C.de custo.reor. ubi ẽt no. Bald. & l.si qs aliquid.§ qui abortionis.ff.de poen.& l.omne delictũ
§.qui

§.qui in acie.& §.exploratores,uer.ſed & caligatus,ff.de re mil. & l.milites. vbi ēt Ang.de cuſt.re.& l.1.ubi idem Ang.C.de priuat.car.& l.ult. C. ad leg.Iul.de vi. & l.1. C.nemi,lice.ſig.ſalua.& l.excipiũtur ff. de SC. Syll. vbi etiã impubes negligens punitur capitaliter,qui caſus eſt no.ſecundũ ipſum Ang.in d.l.plagii, alibi ãt idem Aug. in l.impuberẽ.ff.de furt.loquens de illo caſu,audi,īquit ſeueram ſentẽtiã capitalem latam contra impuberẽ . Sed & tu ultra Angel.adde aliũ caſum,in quo culpa capitaliter punitur, ſ in l.3.§.alio ſenatuſcõſulto.ff.ad leg.Cor-
6 nel.de ſica.† Propterea Ang.ipſe ī multis ex dictis locis quibus eum,citauimus nu præced. dicit doctrinam Bart. tũc ſolum procedere, quando ad poenam inferendam requiritur dolus,ut uidelicet eo caſu lata culpa dolo nõ æquiparetur, neq; ſit quis propter latam culpam ea poena puniendus, per d.l.ī lege.& l.ſi quis id quod.§.doli.ff.de iuriſdictiõe omn iud.cuius ſententiæ adſtipulator eſt Io.
7 Ana.in c.presbyterũ,in 1.no.de homi.† Sed quod ad hoc caput pertinet,illud certum eſt, quòd ubi nominatim dolus punitur,lata culpa non æquiparatur dolo . Ita uoluit gloſſ.in d.l.in lege ff.ad leg.Cor.de ſica.& ī l.2.§.ſi quis ff.ne uis fiat,& in l.magna,ff.de uerbo.ſigni. & Bart.in l. quòd Nerua,col.7.uerſic.illos enim tres, in 2.lect.ff.depo.& in l.1.in princ.ff. de legi.ubi dicit, quòd in maleficiis lata culpa dolo non æquiparatur,& Bal.conſ.4.277. in cauſa Gulielmi,lib.5.& Panor.conſi.4 facti contingẽtia,quædam mulier,lib.1.ubi hoc quoque dicit procedere,cum agitur de poena pecuniaria,& conſil.68.in Chriſti nomine amen,uidetur 1.col.2.uer. ſed his non obſtantibus,eo lib.1.ubi hoc dicit probari in d.l.1.§.ſi quis.ff. ne ui fiat,& in l.2.§.hæc actio.ff.ui bono.rap.& in cap.ſi quis ſuadente,12.q.4.iuncto ca.ſi uerò huius initii 2. de ſenten excom.De qua re abundãter uidere licet apud canoniſtas,maxime recentiores in c.2.de conſti.& latè per Hippo Marſi in d.l.in lege. poſt prin.ff.de ſica. & in ſingul. 76.uoluntas.& per Iaſ.in l.ſi pater tuus,col.2. uerſ. Berta rixans cum Scio,C. de hæred.inſti.

CAVSA DECIMAQVINTA.

SVMMAE.

1 *Poena minuenda in minorē uel leui quopiam dolo.*
2 *Præsumptio delicti quibus modis mitiganda.*

1 Decimoquinto, in dolò quoque iudex debet poenam minuere si fuit minor, aut leuis quispiam dolus vt aperte sentit Bald in l. & si seuerior. colu 2. versicu ex prædictis uidetur concludendũ, & ibi etiam Sal. ex quib. cau. infra. irro. & Alex consi. 144. post redditum primum cõsilium, ante fin. lib. 2. & consi. 160. vihs narratis. co. ult. uer. cõfirmo ẽt prædicta li. 7. ubi hoc reputat no. & Fran. Are. cõs. 80. sicut decet. col. 3. uer. cõfirmantur prædicta, ubi & ad hoc alleg. tex. i l. bi, i ff. C. de fals. & nouissime Lud. Bol. cõ. 37. licet alias penitẽti causa cõsuluerim, col.
2 4. uer. plus dico. † Propterea subdit Fran. Are. ubi suprà, quòd ubi quis punitur ex dolo præsumptio, si tamen ipsa doli præsumptio habeat multa aduersantia, que eam præsumptionem, siue probationem, quæ extat de praesũmptione doli, attenuent, est iusta causa mitigandi poenam quæ ex ipso dolo præsumptio in igitur. uerbi gratia, quispiã homicidiũ perpetrauit, fuitq; præsumptiue probatus occidendi animus, sunt tamen quæ faciunt, ut huiusmodi præsumptio nõ sit usquequaq; euidens, quin aliqualiter dubia reddatur, & non tam certa, quam si non adessent, putà consanguinitas, amicitia bona conuersatio præcedens, modus, & causa offendedi, hoc certè est iusta cã minuendi poenam arbitrio iudicis. ita dicit probare tex. no. in l. omnis. in princ. ff. de re milit. & optimè facere l. 3. §. is qui ad hostẽ, eod. ti. uer. sed improuiso, ff. eod. ti. Et hàc quoq; cõclusionẽ firmare dicit Nic. Mathe. cumq; sequi Bal. i l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & hoc se credere esse uerũ, sicut euangeliũ, & id certè credo uerissimum, licet Nico. Mat. & Bal. ubi suprà, id non adeò specialiter dicant.

de

SVMMA.

1 *Pœnam possit ne minuere iudex ratione amicitiæ, quæ illi intercesſit cum eo, qui deliquit, et nu. 2. Diſting. nu. 4.*
3 *Papæ et Principi tantumne liceat poenā uel minuere, uel remittere, ob amicitiam ſibi iunctam cum delinquente.*
5 *Intellectus ad c. pen. de Iudæis.*

1 DECIMOSEXTO, poteſt iudex ratione amicitiae, quæ illi eſt cum eo qui deliquit, poenam minuere, ut uidetur probare tex. in c. niſi, in prin. de offi. delegat, ubi papa cuipiā poenam peccati remiſit rōne ſpecialis dilectionis, ut illic dicitur. Et quòd iudex id quoque poſſit, not. ibi per eum tex. glo. Inno. & Bal. qui eam gl. dicit ad hoc no. dignam, & limitat procedere in his ſolum, in quib. iu-
2 dex habet arbitriū, & Ant. Butr. ibi. † Et hoc ſequi uidetur Io. Fab. dū eā gl. ſimpliciter allegat, in l. & ſi ſeuerior. C. ex quibus cau. infa. irro. & Iaſ. in l. 1. in prin. co. ult. in fi. ff. ſi quis ius dicen. nō obtemp. ubi illam gl. allegat pro no. ſed eam facit ſing. Roma. in repe. l. ſi uerò. ff. de uiro. in 25. fal. ff. ſol. mat. ubi tamen reprobat, & Barb. in repe. c. Raynaldus, co. 117. uer. & idem dicas in principe, de teſta. ubi intelligit ſicuti poſteà dicemus, & in repe. l. cum acutiſſimi, col. 12. uerſi. & ſi uerbis. C. de fideicō. ubi eam ſimpliciter allegat. & Pet. Ra. in ſuo alpa. in uerbo, ami-
3 cus † Sed & illū tex. no. Lucas de Pen. in l. 1. col. 10. uer. itē quia ratione amicitiæ. C. de deſer. lib. 12. ubi tamē clā culum hoc reprobat, uti etiam Barb. nuncupatim eam gl. carpēs in d. c. Raynaldus. quo loco nuper citauimus, intelligit illū tex. procedere in papa tātum, de quo & ille tex. loquitur. Latam. n. eſſe differentiam inter principem, & ſimplicem iudicē, quia ille dominus, iſte ſeruus, & miniſter legum, §. oportet, in authē. de iudic. Nec mirādum ſi Papa, aut princeps poſſit ob amicitiā poenā remittere, cū & aliàs oēs poenæ ſint in eius arbitrio conſtitutæ, l. 1. C.

de

de sum. tri. & no. per Bart. in l. rescripta. C. de precib. im per. offer. Hæc ferme Barba. † Cæterum Io. Ana. in c. pen. col. 1. uer. nota decisam de Iudeis, de hac ipsa re loquens, dicit solere distingui, utrum poena sit arbitraria, an non, utrum concernat uindictam, an non, utrum hmōi remissio tendat in graue præiudiciam aduersarii, an nō, utrum deniq; fiat à principe, an ab inferiore. Et ego certè latius ducerem nullum esse in his locū amicitiæ, si intersit Rei. aut priuati cuiuspiam, uel testimonio Cæsaris in ea ele gātissima oratione, quam habuit apud Salustiū, in Catili na. Cuius in exordium est, Omnes homines qui de rebus dubiis consultant, ab odio, amicitia ira, atq; misericordia vacuos esse decet. De quo & nos amplissimè dicemus infrà in 51. causa, nu. 62. incipi. At hoc ipsum, & seq. † Quid
5 quod nonnulli intelligunt d. c. nisi, procedere in amicitia quæ orta est ex uirtutibus delinquentis? & inter cæteros Panor. cuius authoritas apud omnes magna est, in eo ip so c. in 1. no Neque enim, inquit, alia amicitia consideran da est, cum scriptum sit, Non erit apud te acceptio perso narum, Deuteron. 1. cap. quod & repetitur in cap, nouit. de iudic. propter merita autem, ut subdit, præcedentia potest minui poena delicti, iuxta illud psal. 36. Si ceciderit iustus, non collidetur, quia Dominus supponet manū suam. De quo, inquit, dic, ut latius habetur per Ioan. An drēm ca. accusatus de hæret. li 6 post diuū Thomam secunda secundæ quæst. 86. Et ita quoque eum text intelligit Barba. in leg. titius column. 19. ff. de uerbo. obliga. Sed hoc pertinet ad causam 51. de qua inferius tractabimus.

CAVSA DECIMA SEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Iudex an possit minuere pœnā nomine eius qui pro delinquēte inter cedit. Et de Ptolomeo, qui amore Galatæ, condemnatis ad suppliciū (pepercit.*
2 *Venia quando detur intercessoris causa et nomine.*

1 *Deci-*

1 Decimoseptimo, si uerum est quod in prin. præcedentis capitis dictum est, certè, & illud possumus dicere, non solum rõne amicitiæ, quã iudex habet cũ eo qui deliquit, sed, & cum alio qui pro delinquente intercedit, clementius cum eo agi posse, per tex. a paucis ad hoc annotatũ ĩ cap. cleros. l. dist. in illis uerbis, pro amore Dei, & tuo. & tex. in ca. ueniã. 33. quæ. 9. ibi, tam bonis, quã charis, quẽ & ipsum põderat Barb. in d. cap. Raynaldus. Et hoc quoque probari potest exemplo externo. Aelianus enim omnifariæ historiæ lib. 1. cap. 30. scribit Ptolomæũm regem amore Galetæ supplicitantis pro quibusdam ad supplicium condemnatis, idipsum remisisse.
2 † Sed profecto illi tex. iuris canonici loquuntur etiã in summo pontifice. Proinde uideant studiosi, an id quoque in cæteris obtineat. Sed tu tamen interim uide tex. in summo, pontifice non loquentem, in cap. miror. 17. quæst. 4. cum ibi dicitur, Tuus si de tuo amico præsumere fugitiuus, posset proculdubio intercessoris causa ueniam promoueri.

CAVSA DECIMA OCTAVA.

SVMMA.

1 *Pater si filium iudici obtulerit puniendum, mitius est cum eo agendum. Et super his Cæpolæ iudicium, nume. 2.*

3 *Patris summa in filium crudelitas et immanitas, qui filium suũ reuinctis manibus, iudicibus plectendum obtrudit. Et utrque eorum ad Artaxerxem adducitur.*

1 Decimooctavo, si pater filium qui crimen etiam capitale commisit, iudici obtulerit, remissius est puniendus filius, ne uideatur pater ad suppliciũ filiũ obtulisse, tex. elegans in l. milites argum. §. desertoré, & ibi glo. ff. de re milit. & per illũ tex. Ray. Forliui. homicidam, quẽdam, qui à patre captus fuerat, & ad iudicẽ ductus, liberauit à morte, sicut etiã retulit Saly. in l. propter ĩsidias, C. qui accu. non poss. ubi etiam Pau. Ca. dicit se in eã sen

rentiam aliquando consuluisse de filio quem reum maiestatis pater imperatori obtulerat, cuius uiso consilio lectoq; eo tex.quẽ Pau.in id citauerat, imperator non vltimo supplicio delinquentẽ puniuit, sed tantum decennio relegauit,sicuti refert Cepol.cautela.1.qui hoc dicit singulariter mẽti tenẽdũ,& Fely.in.c.accusasti, pau.ò post med de accusa.ubi & illũ text.pro sing.allegat, & Hipp. de Marsil.in.l.inauditũ,col.2.uersic.modò ulterius.ff. de sicar.& in.l.1.§.ad qõnem,col.5 uer. ulterius nota.ff. de quæstionibus,in quibus locis illum quoq; tex.ad hoc dicit sing.
2 † Miror tamen Cepól.Fely. & Hippol. retulisse Pau.Castr.hoc scripsisse super eã.l. propter insidias, cùm in eam, & ne in totũ quidem lib.9.C.quidpiam scripserit Pau.Quocũq; tamen res se modo habeat, hoc idẽ uoluit per illũ tex.Fely.ipse in.c.quærenti,col.3.versi.tertius est quãdo,de off.deleg.ipse quoq; Hipp. in.l.unius.§.nec si.ad si.ff.de quæstio.ubi ẽt illum tex.in.d.§.desertorem.dicit sing.& in.l.diuus,col.2. uer. quod ego intelligo.ff.de partic.& Ias.in.l.1.col.2. uer. limita istud non procedere.C.de his quib.ut indig.& facit etiã text.in.l. qui cum uno.§.qui filiũ.ff.eod.tit.de re mil. quem etiam ad hoc citat glo.in.d.§.desertorem, & Cepol.d. caute.1.
3 † Hic etiã in memoriam reducit historiã ab Aeliano, li. omnifariæ historiæ.1.c.34.eodemq; ult. Homo quidam genere Mardus,nomine Rhacones,filium habebat nomine Cartonẽ,qui Magos,& sapientes multi dãnis affigebat. Primùm igitur pater eum instituere,erudire, & uerbis reducere in uiã tentabat. verum cum ille nõ admitteret disciplinã,& quodam tempore uicini iudices eò uenirent,ubi sedes suas habebat adolescẽtis pater, ille cõprehensam filiũ,& manibus in tergũ reuinctis,ad iudices adduxit,ibi,quæcunq; unquã per audaciã deliquisset, cũ accusatione cõmemorauit.& à iudicibus postulauit,ut adolescentem ad mortem raperent. At illi animis consternat, suis sentẽtiis eum condẽnare noluerunt,sed utcunque ad regem Persarũ Artaxersem adduxerũt. Mardo uerò semper instante,& eodẽ contendente,excipiens rex, ait, Po-

tisne

tisne es etiam ferre, vt filius in tuo conspectu uita priuetur? Qui respondit, Maximè, quoniam cum in horto nascentium lactucarum surculos amaros defringo, & amputo, tantum abest vt dolorem ex eo mater ipsorum lactuca patiatur, vt etiam magis efflorescat, item magnitudine, & dulcedine plus augeatur. Ad eundem modum, ego, ò rex, cum videro eum, qui meam familiam lædit, & vitæ fratrum officit, obstatq;, vitam amittere, & à suis in ipsos iniuriis prohiberi, etiam ipse amplificabor, & reliquos mei generis similiter mecum prosperam fortunam agere conspiciam. Quibus auditis Artaxerxes Rhaconem collaudauit, & in collegium regiorum iudicum cooptauit, his uerbis præsentes allocutus, Qui tam seuerè, & iustè de propriis liberis sententiam audet pronunciare, omnino etiam in alienis criminibus incorruptum, & syncerum iudicem se præstabit. adolescentem uero præsenti culpa liberauit, grauissimam mortem interminatus, si præter antecedentia peccata in posterum simili in crimine deprehensus fuisset.

CAVSA DECIMANONA.

SVMMAE.

1 *Filius si patrem puniendum offerat, mitius cum patre agendum.*

1 VIGESIMO, Non solum si pater filium offerat, sed è diuerso, si filius patrem, idem quoque quod diximus in praecedenti capite, agendum est, per id quod notabiliter dicit Ang. in l. si adulterium cum incestu §. liberto in fi. ff de adul. quòd si filius patrem bannitum capiat, & ad magistratum ducat, debet patri uita concedi, propter filium, qui illum praesentauit, per tex. in d. §. desertorem, quod dictum sequitur dicitq; notandum Hippoly. in d. l. inauditum. & d. §. ad quaestio em, quibus locis curauimus in proximo capite octauo.

CAVSA VIGESIMA.

SVMMAE.

1 *Filius si patrē accuset, et plectēdū obtrudat, cū illo ē mitiūs agēdū.*
2 *Bannitum, et cum quidem consanguineum receptans, contra statutum, mitius punitur. Limit. nu. 5.*
3 *Militi, qui militiam deseruit ad tempus, ob affectionem parētum, et affinium, parcitur.*
4 *Falsum cōmittens, ut patris honorē tueretur, mitius est puniēdus.*
6 *Statutū licet pmittat bannitū impune occidere, filius tamen patrē bannitum occidere non pot. Contrariam opinionem uide, nu. 7.*
8 *Intellectus ad authen. hæc inter liberos C. de testam.*
9 *Banniti qui se ad hostes recipiunt, non perdunt ea, quæ sunt communia iuris gentium. Et quid in uiolatore pacis, nu. 10.*
11 *Filius non tenetur alere patrem, qui pugnauit contra patriam.*
12 *Filios naturales, et legitimos non differre, quomodo sit accipiendū.*

1 VIGESIMO, Cùm quis vt consultat consanguineo, vel affini pietate motus quidpiā legibus prohibitum admiserit, clementius est puniendus, text. est aureis literis scribendus in l. ff. de recep. ubi scribitur, nō seuerè admodum puniendos, qui cognatos, vel affines apud se receptauerunt, non. n. par esse eorum delictum, & eorū qui nihil ad se pertinētes latrones recipiūt, & illū tex. not. gl. Cy. & o. Fab in l. 1. C. de his qui latr. uel aliis cri. re occul. & gl. in c. felicis, post prin. in uerbo, receptauerit de poe. lib. 6. & gl. in § conuenticulas, versi. receptatorib. in uerbo, feriendis tit. de pa. iur. firm. & gl. Zenze. in extrauag. Io. 22. inci. ad nostri apostolatus, in verbo, receptauit, ti. de priuile. & Alber. de Gan. in trac. malefi. tit. de furib. & latro. col. 7. ibi prætereà, si scientes, & iterum, col. 8. uersic. verum cum sit frater, & Lucas de Pen. in l. si apparitor, col. 9. uersi. item persona alterius. C. de cohor. li. 12. & Ang. Are. in trac. maleficiorum, in verbo, dicto malefi cio semper assit. col. 4. uersi. quod si recepit.

2 †Et per illum dicit Bart. super eũ ipsum, & ibi post eum Alex. in ipsius addit, quòd mitius punitur, qui contra statutũ receptauit bannitum cõsanguineũ. Quod & idẽ dicit Bal. in d.l.1.C. de his, qui lat. & Alber. in ult. parte statutorũ, q.7 incip. sed nunquid filius, uersic. sed quod nõ. & And. Iser. Iac. Bel. & Matthæ. Afflic. in d.§. receptatoribus, idẽ And. & Matt. in cõst Siciliæ, incip. Pacterenorũ & Ioã. Ana. in c.2. col.5. uer. pone quod statuto cauetur, de delic. pue. & Nellus de S G mi. in tract. bannito. in 3. parte, q.21. & Domi. in d.c. felicis, & Io. Plat. in l. ult. C. de fabri. lib. 11. & in l.1. C. de deser. lib. 12. & Ro. in l.1. col.4. uersi. itẽ inducit. f. ff. in ius uoc. ut eant. & in repet. l. si uero. §. de uiro. in 17. fal. ff. sol. mat. ubi allegat illum tex. pro not. & Alex. consi. 144. post redditũ in fi. lib.2. & Feli. in c. literas, col. pe. de præsump. & in c. cũ quidã. co.
3 pe. de iureiur. †E huc quoq; pertinet tex. in l. qui cũ uno. §. ult. ff. de re mili. ubi datur uenia militi, qui ob affectionẽ parentum, & affiniũ ad tempus militiã deseruit, licet aliàs grauissimè esset puniendus. Et tex. in c.2. de aposta. ubi mitius quoq; punitur, qui ut fratri salutẽ cõpararet, baptismũ iterauit, & quod uoluit gl. in c. peruenit. 1. q.3 non tantum peccare, qui dat consanguineis, quod dare non debet. quam qui extraneis. Et quod in pulchro casu consuluit Bal. consi. 34. casus est talis. Guid. in fi. lib. 1. eã quidẽ esse leuius puniendũ, qui pietate in fratrẽ motus, ipsius fratris tractatum de proditione non reuelatur, ad
4 quod tamen nihil allegat. †Et quod item respondit Pau. Cast. con. 371. præmittendum est ad euidentiam, col. ult. lib.1. notarium, qui ut honorem patris tutaretur, falsum commisit, mitius esse puniendum, ut qui magis affectione sanguinis, ac pietate paterna, quã dolo ductus est, per multa, quæ ibi allegat. Nec hic lõgè abest, quod Tullius Philipp. 5. cõtẽdit, duobus Cn. Pompeii summi, & singularis uiri filiis pietatẽ fraudi esse nõ debere, quibus uide licet cõtra Cæsarẽ paterna pietate ducti, arma sũpsissẽt.
5 †Sed illud, quod diximus receptantẽ bannitũ consanguineum mitius puniẽdũ, existimant pleriq; ita limitandũ,

ut non procedat in receptante bannitū hostē publicum, & condēnatū de rebellione contra principē. Cuius sniæ fuerunt Bart.in d.l.de recep.Andræ. Iser. in d.§. receptoribus,& Matth Afflict.in d.consti. Pacterenorum.ea rōne ducti,quoniā hostis publicus, & rebellis perdit cognitionē, & agnationē, sicuti & ciuitatē.l. postlimum.§.filiusfa.ff.de capt.

6 † Proptereà, licet statuto permittente bannitū impune occidere, non possit tñ filius patrē bānitū occidere,ut uoluerūt Dy. Bar.& Ang.in l. si adulteriū cū incestu.§.liberto,per illū tex.ff. de adul. Ac ne frater quidē frēm bānitū,ut uoluit Nelli i d.trac.bānitorū in 2. parte 2.tēporis,q.53.incip.quæritur, duos ciues. vbi refert ita tenuisse Aegidiū in quadā disputatione,quod pro ualde no.sequitur Cepol.cōsi.5.casus talis est, colum.4. uersi.sextò pro hoc possunt tamē & filius,& frater impune interimere parentem,fratrēq; bānitū, hostē ciuitatis, ut dicit ipse Bart. in d.§.liberto.per tex.in d.§.filius.& l. minime.ff de religio.et sumpt.fun. vbi & hoc quoq; uoluit Bart.

7 †Sunt tamen, & qui indiscriminatim senserunt posse filium patrē bānitum occidere ex forma statuti, & contra quos uidere poteris(ne hic latius uagemur) apud Iaso.in l.oēs populi.in 2.lec. col.11.uersic.3. aduerte,ff. de iusti.& iur Quibus adde Pau.Cast.ab eo non memoratum,con.426 quòd isti officiales,in prin.lib.1. & Pan. consi.108 placet mihi sententia,circa medium,libr.1.Verum pedibus non statim eundum in illam Bar.And. Iser. & Matth.sententiā consuerim.cum d.l.2.de recep. uideatur considerasse naturalem consanguinitatis affectionē, quæ nos monet,ac ueluti urget,atque impellit,inuitosq; propemodū trahit, ut consanguineorum saluti .i. nostro sanguini consulamus, quam quidē affectionē propterea non amittimus,quòd leges ipse ciuiles consanguinitatis effectus tollunt ob delictum. Nec enim desinit esse naturaliter cognatus, & consanguineus,hostis ipse publicus, cū ea sanguinis qualitas nullio pacto aboleri,nulloq; iure dirimi possit. ut oībus perspicuum est, & leges proclamāt in l.ius aūt,ff.de pac.& l.iura sanguinis, ff.de reg.iu.

8 Qua

8 †Qua ratione motus Rom.cōsi.179. amplissime doctor. col.5. versi.non refragatur secunda ratio,notabiliter consuluit,aut.hoc inter liberos,C.de testa.habere locum inter liberos etiā non successibiles.licet.n.sublatum sit ius successionis ciuilis,non tamen est sublatum ius coniunctionis naturalis illic consideratum,quod nulla dispositione tolli potest,per dicta iura.† Quin ipse Bar.ī l.amissione,§.qui deficiūt.ff.de ca.dimi. dicit quòd hi banniti, qui se ad hostes conferunt, ideoq; & ipsi pro hostibus habentur,iuxta l.hostes.ff.de capti.& postli.reuer.& l.3.in fi.ff.de sicar.perdunt ea,quæ sunt iuris ciuilis, non tamē ea quæ sunt iuris gentiūm cōia, uidelicet omnibus gentibus,per l quidam sunt.in fi.ff.de poen. & idem quoq; uoluit ipse Bar.in sua disputatione incip. Lucanæ ciuitatis colu.7.vers.restat uidere quæ perdat. & ex recentioribus Ias.in l.de pupillo,§.si in pluribus,col vlt.ff.de oper.no.nunti.ubi & ad hoc ponderat tex.in l.si mādauero tibi.§.is cuius.ff.manda.Et bene facit quod pulchrè uoluit Bal. con.54.incip.statuto terræ Nursiæ,li.5. quòd bāniti affectionem naturalem retinent,nam natura cōmunis est oibus,l.hos accusare,§.vlt.ff.de accusat, ideoq; in pulchro casu illic consuluit,statutum considerans naturalem con-
10 sanguineorū affectionē,hēre locū in bānitis.† Ideoq; cogita.Neq;.n.ēt ausim pertinaciter refragari snīæ Bal.legū clarissimi oīum interpretis,, t īterī cæteros eiusdē sētētiæ prermittā,præsertim cùm in leuiori casu Bar.alter iuris prudentiæ oculus,in d.§.receptatoribus, quē legit sub §.cōuenticulas col.1.uideatur restringere d.l.2.de recep.ut uidelicet nō procedat īuiolatore pacis. quē sequitur Alex.in additionibus ad Bar.ī d.l.2. & Matthæ. Afl.
11 vbi supra.†Et pro opi.Bar.& aliorū optimè facit,q. licet filius teneat alere patrē bānitū,ut dicit ipse Bar.ī.l.si qs a liberis.§.sed utrū.ff.de libe.agnosc.per tex.iūcta gl.ī §.si uerò cōtigerit,in aut.de incest.nup & in l.mutus.§.manēte.ff.de iur.dot.Hoc tamē fallit in eo qui fēt bānitus, ob id quòd fuisset contra patriā,ut dicit Ale.ī addit.bar. in d.§.sed utrū,per dic.l.minimè;iūcta l.necessariò.ff.de

religio. Sed, & multi tenét indistinctè filium non teneri, nec debere alere patrem bannitum, uidelicet Bal. in ca. 1. in prin. tit. de pac. const. per tex. in uerbo, pôderauit, & in l. si quis. C. de incest. nup. & Aluar. in c. 1. §. si uerò pacis per illum tex. tit. de pac. tenen. ubi & per hoc no. quòd quis priuatur debito iure naturæ, propter bânum. Sed ut cũq; licet potior sit causa patriæ, quàm parẽtum, ut satis declarat d. l. minimè, non possunt tamẽ mihi aliter persua dere, quam ut non sit eius tã graue delictũ, nec adeò gra uiter puniẽdũ, qui patrem quacunque ex causa bãnitum neci subtraxit, modò ne id faciens patriam ipsam subuer
12 teret. † Ceterum quæ supradiximus, intellige habere lo cũ, & procedere nõ solũ ĩ parẽtibus, liberis, & aliis cõsan guineis legitimis, & naturalibus simul, sed, & in naturali bus tantum, erga quos parẽ affectionẽ, & amicitiam habe mus, ac in legitimos, & naturales. Neq;. n. natura differẽ tiã facit inter utrosq;. §. si uerò nõ habẽs in auth. quibus modis naturales efficiantur legitimi. & §. si quis ergo fi- lios. in aut. quibus modis naturales efficiãtur sui. Nam & affectio & uolũtas cõsideratur ex iure naturali, nõ ciuili. l. hos accusare. §. in omnibus. ff. de accusationibus. & huc quoque spectat lex, adoptiuus. §. seruiles. uersic. unde nec uulgo. ff. de ritu nuptiarũ. Cuius authoritate Pet. Anch. cõ. 225. videtur ĩ facie. co. pe. dicit, ꝙ proles naturalis ha betur pro legitima, quo ad foedus naturale. Et quòd scri bit Bal. in c. quæ in ecclesiarũ, col. vlt. de cõstitutionibus. quòd filius illegitimus communis est amore, & natura, ꝑ dictũ §. in omnibus. Et quod idem Bal. in l 1. co. 5. ver. Ex pedita est. C. vnde vi. tradit, ꝙ ut quis potest se defende- re, ita, & filium, siue legitimum. siue illegitimum quia na tura cõmunis est, per dictum §. in omnibus. Nec (ut sub- dit) constitutio naturam immutare potest, aut coarctare stimulos naturales. l. amicissimos. §. Lucius. ff. de excusa- tione tutorum. Et facit (inquit) l. 2. & 3. ff. de liberali cau sa. Sed & idem ecõtrariò, ut filius possit defendere patrẽ naturalem, ut seipsum, quemadmodum idẽ Bal. in l. cùm acutissimi. col. 2. versi. quæro, quid si statutum. C. de fidei

commiss.

commiss.per dictum § in omnibus. Ob idq; dicilt puniri, ut particidã, qui occidit patrẽ, aut filiũ naturalẽ. Quod, & ipsum dixerat idem Bal. Bar & caeteri post eos, in l. parentes. ff. de in ius nocandẽ. ubi ipse Bald. dicit singularẽ text. in d. §. in omnibus. Et praeterea idem Bal. ia l. ius ciuile. col. 2. uersi. & illa faciũt. de institia, & iure. & ĩ l. cũ acutissimi. col. 2. uers. quæro quid si statutum. C. ff de fideicommiss. & in l. quisquis. col. 2. uer. sipræterea de spurio. C. ad leg. Iul. maiestatis. & ĩ c. naturalis. co. ult. tit. si de feud. fuerit controuersia. Et consilio 457. ad euidentiam col. 2. uer. præterea sicut patri. li. 5. Imo. in l. Lucius §. ulti. ff. de legatis 2. & in l. ex facto. §. si quis rogatus. & ibi quoque recentiores. ff. ad Senatusconsultum Trebel-
12 lianum. † Et huc quoque pertinet. l. uxorem §. codicillis in fin. ff. de legatis 3. ubi pietas, quæ proprie parẽtum, & filiorum est, ut dicemus infra, eadem quoque dicitur de naturalibus. Et d. l. parentes. ff. de in ius uocãdo. ut filius naturalis nõ potest uocare in ius patrem sine uenia, quia ut ibi dicitur, una omnibus seruanda est. reuerentia. Ex quo Gulielmus Cuneus, Bald. & Angel. & omnes prope dicunt, nihil interesse inter filium mere naturalem, & legitimum in his quę meram naturãm tangunt, cuiusmodi est reuerentia, & affectus naturalis. Id quod denique uoluit Bald. in l. 1. colũ. 14. uersic. pone, filius. C. de confess. quod sicut pater legitimus, & naturalis potest reuocare confessionem criminis de filio factam, & probare contrarium, per multa iura, quæ illic allegat, ita & pater merẽ naturalis, cum natura sit cõmunis, per dictum §. in omni-
13 bus. † Et huc quoque facit quod scribit idem Bald. consilio ducentesimo sexagesimosexto, ad euidentiam præmitt. co. 3. uersicul. praeterea, sicut patri. lib. tertio. Vt tamen non prætermittam saepe accidisse, ut parentes uehemẽtius amarẽt suos filios naturales, & illegitimos, quam legitimos Quod Pelopem, & Hebiũ fecisse tradit Plutarchus Parallelorum capite sexagesimo secundo, & sequẽ, authoritate Dosithei in Pelopidarum lib. in libro tertio rerum Italicarum.

Causa

CAVSA VIGESIMAPRIMA.

SVMMAR.

1 *Pœnæ aut omnino remittendæ, aut certè minuendæ his qui compatres receptauerunt et defenderunt.*
Quid de commatre. Quid de filio spirituali.
Quid item de alijs spirituali uinculo iunctis.
Et quid, si contra leges, statuta, et consuetudines id fiat.
2 *Pater spiritualis amandus non secus, quam carnalis.*
Patrem spiritualem occidens, ut puniatur.
3 *Filius, ut non potest uocare in ius patrem aut matrem naturalem, si uenia, ita nec patrem, nec matrem spiritualem.*
4 *Patrem naturalem non potest quis furti actione conuenire, cum reuerentia actionem excludat.*
5 *Iudex uel hoc ipso recusari potest quòd sit compater, siue pater filius spiritualis partis aduersæ. Limit.*
In quo mos patriæ considerandus.
6 *Pater spiritualis an sit idoneus testis. In utranque partem copiosissime et nume. 7.*
Pater spiritualis non omnino repellendus a testimonio ferēdo, sed eius fides non est usquequaque integra.
Compatres non sunt testes omni exceptione maiores.
9 *Patres sp̄ūales tenētur alere filios, quos ex sacro fonte susceperūt.*
Actio honoraria prodita contra compatres.
10 *Patres spirituales nō possūt cōueniri, nisi inquātū facere possunt.*
11 *Mulier potest accusare occisorem sui compatris, ut alias suorum iniuriam prosequi.*
12 *Compatrem, patresq; ac filios naturales receptans, mitius puniendus, cum ad id affectione ducatur.*

1. VIGESIPRIMO, non temerè contenderim id quod diximus non solum in consanguineis naturalibus, & (vt vulgò loquimur) carnalibus obtinere, sed & in partibus, matribus, & filiis spiritualibus, quos vulgò patrinos, matrinas, & filiolos vocamus, atque in eis

quo

quos compatres, & cōmatres etiam uulgo appellamus aliis q; huiuscemo di spūali uincolo iunctis. Qua in sententia fuit Pau.cast.consil.229.uiso suprascripto pūcto, & contentis in eo, col 4.uers.& confirmantur prædicta, lib.1.dum dicit, quod sicut e parcitur qui receptauit bānitum cognatum, per.l.2 ff. de recept. & dictum est in praecedenti causa, ita & ei qui compatrem receptauit, eademq; ut dicit ratione uti etiam, inquit, qui promisit quempiam defendere aduersus omnes, non intelligitur promittere aduersus compatrem, sicut nec aduersus se, & suos, per nota.in cap.petitio, de iureiuran. cum simil. In qua re multa hic repetēda ducimus, quæ & nos quoque diximus in nostris commentariis. in.l.si unquam, in uer.susceperit liberos utpote & hic admodū necessaria.

2 † Primum, quod, ut scribitur in ca.primo.30.q.3.ita debet diligere homo eum, qui ipsum de sacro fonte suscepit, sicut patrem. Quin & glossa in cap.sequenti, incipiente, Pycratium in uerbo, multo magis, dicit argumento illius tex. patrem spiritualē esse magis diligendum, quam carnalem, nec huic rei obesse quod ca.superiori dicitur æque esse diligendum. Non enim propterea tollit, quin plus diligi debeat. Subditq; paulo post, plus deferendum esse patri spirituali, in exhibitione reuerentiæ, quam ipsi carnali. Et illam glossam dicit singularem Barbat.in.l.2. colum.7.ff.de uerborum obligationibus, & in repetitiōe l.cum acutissimi.colū.116 uersicu. & ad hoc allego C. de fideicom. Quanquam & huic similis est alia singularis glo in cap.qui dormierit, uigesimaseptima quæstione secunda, inquiens si affinitatem spiritualem maiorem, & superiorem esse, quam carnalem. Ideoq; & alibi gl. in cap.aut facta.in uerbo, parentem, de poenitētia, distinctione prima, dicit per textum in dicto capit. Pyctacium. non minus esse puniendum, qui occidit patrem spiritualem, quam qui carnalem. Quam quidem gloss. singularem sequitur Alexander in additionibus ad Bartolum in leg.diuus, & eodem etiam accedit Hyppolitus Marsiliē.

3 in fine.ff. de patricid. † Hinc ex sententia multorum, maxime

maximi in legibus nominis, quemadmodum filius non potest in ius uocare patrem, aut matrem naturalem sine uenia, ita nec patrem, aut matrem spiritualem. Huius opinionis, fuerunt celeberrimi Iureconsulti, Guliel. Cuneus, Bal. & Angel. Pau. cast. Roma. Alex. & Ias. in l. generaliter. ff. de in ius uoc. Angel. & Fulgo. in l. adoptiuum per illum sing. tex. ff. eod. tit. Alex in l. 1 in prin. C. eod. tit. Ang. Are. in. §. poenales, col. 4. uersi. ex quo infertur, & c. ibi Ias. col. 10. uer. nunquid ergo, & Zasius co. 2 & Ludo Gomes col. 11 uer. & omnia prædicta, instit. de act. & Benedict. in repe. c. Raynutius, in uerbo, & uxorem nomine Adelasiam. in. 1. glo. nume. 765. Paris a Puteo in
4 tract. Syndicatis, in uerbo, suspicio, col ult. † Quauis Io. Fab. in. d. §. poenales, uersi. & in eum. in prin. dicit nõ esse necessariam ueniæ petitionem, cum non reperiatur iure cautum, curialibus tamen (ut ipse loquitur) esse, ut petatur, sed & quod non requiratur ueniæ petitio, tenuit Roma. sibi cõtrarius in. l. sed si hac. §. prætor ait. ff. de in ius uoc. Sed prima opin. cõior est, & uerior, quam & confirmat quod scribit Bal. in. c. 1. §. ult. col. 4. uer. dubitatur tã dem. tit. de prohib. feu alie. per Fed quod cum reuerẽtia actionem furti excludat, ideo non possit propterea quis patrem spiritualem actione furti conuenira, arg. l. nõ de-
5 bet. ff. de dol. † Quadrat & superioribus, quod plerique nõ contemnendæ authoritatis uiri scripserunt, posse recusari iudicem compatrem, siue patrem, aut filium spiritualem partis aduersæ. Nam id uoluit, Spec. tit. de appel. §. nunc dicamus. uesic. circa hoc autem, in 2. parte, & sentit in tit. de relat. §. qualiter, in tertia forma, incip. sanctissimo, & c. nouerit sanctitas uestra. & c. & Ioã and. qui id tamen dubiũ esse dicit in. c. Romana. §. quod si obiiciatur. & ibi Domi. col. pen. uersic. in fin glo. & ex primo, de appel. lib. 6. & in. c. cum speciali super 4. glo. & ibi etiam Imol. col. 5. uer. & nota quod ut etiam, Pa or. col. 2. uer. & pone exemplum. Phil, Dec. col. 2. eod. tit. Imol. in ca. prudentiã, col. 6. uersi. in gl. duobus, de offi. deleg. Philip. in. c postremo, col. ult. de appel. Firmia. in tract. de epis.
in 4.

in 4.parte,lib.4.col.8 versi.secunda si est compater,& in suo fertili indice,seu mauis repertorio, in uerbo, compater,uersi.13.& Ias.in.l.cùm apertissimi, col.3. ver. sexta causa.C.de iud.Bene.in repet.d.c. Raynutius, in uerbo, in eodem de testamento relinques. huius initii 2. nu. 20. de testa. ubi tamen id dicit tum demum procedere, si ex more patriæ tāta ex hac necessitudine oriatur amicitia,
6 quanta inter consanguineos.†Quin & non parùm multi maxime authoritatis fuerunt in ea sententia,ut existimarint istos non esse testes idoneos, in hac enim fuit Bal.in d.l.generaliter.ff.de in ius uoc.& ibi Alex.col.2. uersi.ex ista æquiparatione, Saly.in.l. testis idoneus.ff.de testi. p tex.in.l.si quis alūnā,& ibi no.C.de nupt.& Raph.Fulgos.in.l.4.§.prætor ait.ff.de in ius uocā. Alex.subdubius tamen,cōsi.143.quoniā abunde,& rectè conclusium,col. 3.uer.quidā et ex illis testibus, lib.2.& consi.34.uiso processu causæ uertentis inter Cer.co.6.uer.ad hoc et accederet,lib.3.ubi tamen dicit in ea re non se facere magnū fundamentū Phil.Fran.qui id dicit sing. in.c.1.in princ. col.3.uer.in glo.in uerbo,spiri. uale,de cogna.spir.lib.6. Bertran.consi.178.uiso processu.nu.13.lib 2.& Matthæ. Afflict.in consti.Siciliæ, cuius est exordiū, mores dissolu
7 té uiuentiū,uer.30.† Contrariū tamen tenuerut alii multi,& numero & authoritate superiores, & nōnulli ex illis.f.Bar.consi. 92. in qōne uertente inter dnm Simonē, col 3. uer. nec obstat qd' ipse est Sanctolus pater. & Bal. sibi cōtrarius in.l.parentes,col.2.uer.quæro igitur utrū lex nostra,& ibi et Saly. sibi quoq. cōtrarius. C.de testi. idem Saly.& Flo.in.d.l.testis idoneus.ff.eo.Rom.Alex. sibi contrarius.Soci.& Ias in d.l. generaliter.ff.de in ius uoc.Io.Ana.in.c.cum dilectus,col. ult. de accus.alter.Io. Plat.in.§.testes.instit.de test.Alber.Maleta.in tractā.de testi.in 1.parte 1.partis,co.8.in patuis,uer.sed quid erit de patre.Alex.in addi.Bar.in.l.legibus.ff.de testi. & cōs. 42.in cā & lite uertēte,co.ult.uer.nec obstat quòd unus, lib.4.& cōsi.125.uiso themate,col.2.lib.4 & consil.186. uiso processu causæ uertentis inter Ser. Ioannem, col. 2.

uer.non obstat et si diceretur,lib.7.Fra.Are.in c.cũ opor teat,col.4.uer. nunquid aũt consanguinitas, de accusat. Corn.cõs.61.uisa copia processus, col.3 ver.ostẽsa itaq;, lib.3. Cepola cautarũ ciuiliũ,consil.5 in qõne uertente, col.1.uer.nec etiam ex eo,& Fely.in.c. cùm nuntius, col. 1.uer.& inquantũ Doct. de testi. & Ias. in d l.cum apertissimi,col.2.uer.facit quod singulariter. C de iudi. & in d.§.poenales,ubi suprà,instit de actio.Carol.Ruin.cõsi. 81.uiso processu,col.7.nume.19.lib.3.Lafrã.Oria.in repet.c.quoniã contra falsam,in materia testiũ, de probat. Aufrer.in trac.de reprobationibus testiũ,in litera p,uer. pater spũalis.Bened.in d c.Raynutius, in uerbo, & uxorem nomine Adelasiam,nu. 767. Steph. Bertran. sibi itẽ contrarius,,consi.300.nobilis,non multò ante fi.lib.2.& nouissimè Vigilius Phrygius in.§ pater,in gl 1.i fi.insti.
8 de testa. † Quia in re illud uerissimũ esse existimo, quod traditum est à Fulg.consi.11 emphyteuta,ad medium nõ omnino hos repellendos esse, sed eorum fidem non esse usquequaque integram,quod, & ipsum quoq; uoluerunt Alex.consil.237. respectis his, col.ult.uer. & posita, lib. 6.& Firm in d.suo repertorio, in uerbo, compater, uersi. 14.Phil.Dec.qui id dicit relinqui arbitrio iudicis,in ca. cum speciali,col.2.uer.14 tertiò Abbas concludit. de ap pel.Fran. Ripa in.l.admonendi,nu. 181.ff de iureiur.Al ciat. dum dicit illos non esse omni exceptione maiores, in d.l.1.in prin.C.de in ius uoc.At Fran . Cur.in d.trac. de testibus,concl.30.adeo obscurus,ut uix intelligi possit,quid ipse sentiat,licet in hanc partem inclinare uidea
9 tur.†Adde & tu superioribus quòd huiusmodi patres spi rituales hos filios teneantur alere,ut patres naturales,ex sententia Ioan.Fab.in l.1.C.de alien.lib. & Bal. qui tamen dubitat,in authen.nisi rogati col.ult.C. ad Trebell. Philip.Franc.qui id dicit no.in d.c.1.de cogna, spiri.lib. 6.Nicol.Perusi. & ipse quoq; notabũdus in tract. succes. ab intesta.char.3.in paruis,uersi.septima, & ultima species,Barba,in repe.c.Raynutius, col.37 uersi.& adduco, de test.Fran.Cur. in d.tract.de testi conclu 30.ad finem.

Catel.

Catel.Cot.qui id singu dicit in memo.inci.cōmater. Budeus uir utiq; admirādus in li.1 de Philogia,ubi scribit proditā esse quandam actionem honorariam, ad horum nutrimentum,si egeant,& nouissime Ludo Gosia, consi. 13.in hac causa.col.2.nu.18.licet contrarium non obscu re uideatur tenere Bened.in repet.d.c.Raynutius. in uer
10 bo,& uxorē nomine Adelasiam.nu.767.† Sed, & adde. quod ipse Io.Fab.tradit,in §.sunt præterea.uer. sed si qs col.1.& ibi quoq; Ioan.Plat.& Ang.Are.uterque item. colu.1.Insti.de actio.quod hæc personæ spirituales, de quibus loquimur,non possunt conueniri nisi inquātum facere possunt,quemadmodū nec parentes naturales,de quibus ī d.§.Et quod itē Barb.cōstāter firmauit in repe. l.cum acutissimi.col.125.uer.faciat elegans.C. de fidei-com.hos filios naturales excludere substitutos Sed huic sententiæ aperte resistit Bal.in d.authēt.nisi rogati. col. pe.uer. sed tunc quæro.C. ad Trebell. & plerisq; omnes quos tibi colligimus in d.l. si unquam. in uerbo, suscepe
11 rit liberos.num.26.incip.nec itē spirituales.† Sed quod minime dubiū est nostris legū interpretibus, licet nulla lege cautū sit,mulier pōt accusare occisorē sui cōpatris, ut alias suorū iniuriā prosequi,id.n. magna authoritate scribit Bal.ī l.1.co.12.uer.sed an commater.C.qui accu. nō poss.Rom.loquēs de filia spirituali,ī l. quāuis col.ul. ff.de in ius uocan.Alex.d.consi.34.ubi supra citauimus, lib.3.Io.Ana.ī d.c.cum dilectus col.ult.de accu. Bertrā. Laud.ī addi. Albert Gand.in ti.qui accu.poss.c.3 Das. in d.l.generaliter.col.1.ff.de in ius uocan. & l.apertissimi. col.2.uer.6.cā C.de iudi.ubi id dicit sing.sed utrobiq; et rāter citat Bal.ī l.1.C.unde ui. Catel. Cotā.qui,& hoc di cit sing.ī dict.memor. cōmater. & Steph.Bertr. cōs.178.
12 li.2.Cætera aūt hos spirituales necessarios tāgētia uide bis in dictis nostris cōmētariis in d.l.si unquā Sed quod ad hunc nostrū casum specialiter pertinet,sequendū arbitror Paul.Cast.qui hoc casu mitius puniēdū cēset, qui compatres,patresq; ac filios spirituales receptarunt, neque enim deesse affectionem,quæ illos moueat.

CAVSA VIGESIMASECVNDA.

S V M M A R I V M.

1 *Amicorum causa facit, ut eorum causa admissum, mitius sit puniendum.*
2 *Amicitiæ, quàm fraternitatis, arctius uinculum.*
3 *Societatum omnium quæ nam præstantissima.*
4 *Amicitiam propinquitati anteferendam.*
5 *Charitas necessitudini in ordine scripturæ prælata.*
6 *Amicitiæ fraternæ modus herculanus.*
7 *Darij uxor, Intaphernis, fratrem præfert & uiro & filijs.*
8 *Fratres sororesq; dulcissimi dicuntur.*
9 *Frater fratri in periculis fere adest.*
10 *Amicitia æquat aut superat fraternam affectionem, & nu. 13.*
11 *Frater dicitur quasi fere alter, amicus, alter ipse.*
12 *Frater ex commilitio amicitiæ factus, si fratri commilitoni quidpiam donaueris, id in peculio castrensi habendum.*
14 *Amicus amico non inutiliter stipulari potest.*
15 *Stipulari pijs locis, & causis quilibet potest uerbis directis.*
16 *Amicus uicem procuratoris obtinet.*
17 *Amico pro amicum potest acquiri.*
18 *Pacisci amicus pro amico non potest Iasoni.*
19 *Amici quæ faciunt, nihil differunt ab his, quæ nos facimus.*
20 *Stipulatio nō solum amici, sed et extranei ab eo ratificata pro quo fuit interposita, æque prodesse debet atq; stipulatio procuratoris qui mandatum ab initio habuit; ut ratihabitio retrotrahatur.*
21 *Frater fratri stipulari, an et quando possit.*
22 *Filiorum appellatione, ueniunt nepotes, quos testator ob singularem amorem filios nominabat ac tractabat.*
23 *Inter amicos locum habet quicquid à iure statuitur inter coniunctos et necessarios ratione affectionis sanguinis.*
24 *Ab amico relictum, præsumitur relictum contēplatione personæ.*
25 *Amicum suum si quis relinquat executorē sui testamēti, sub nomine dignitatis, uidetur nō dignitatē, sed amicitiā considerasse. Et an mortuo executor, transeat officium in successorē in dignitate.*
26 *Amici legata ex testamento minus solenni an capiantur.*

27 *Amoris*

27 *Amoris liciti ardor non habeat uim clausulæ codicillaris, modo libertatis fauor concurrat.*
28 *Amoris liciti ardor, uim habet reuocationis clausulæ derogatoriæ in primo testamento adpositæ.*
29 *Legata debentur amicis testatoris, licet hæreditas non fuerit adita ex testamento.*
30 *Amicus quem testator diligit, ut coniunctum, licet re uera non sit coniunctus, habetur tamen pro coniuncto.*
31 *Amicitia, et pietas fraternizant.*
32 *Amicis singulares an ueniant appellatione suorum, et nu. 33.*
34 *Amicus pro amico an admittatur ad agendum sine mandato, cum cautione rati.*
35 *Absentis coniuncti tacita uoluntas arguitur ex affectione.*
36 *Amici, et consanguinei pari passu non ambulant Panor. et Alex.*
37 *Amicus electi, an sine mādato cōfirmatione petere possit eius noīe.*
38 *Amicus an possit pro amico suo eius mandato impetrare literas ad beneficia.*
39 *Sacerdos alioqui postulare prohibitus, potest tamen pro coniunctis personis, si necessitas suadeat.*
40 *Religiosus potest esse procurator pro amico monasterij, etiam laico, sicuti, et pro monasterio, etiam sine abbatis consensu.*
41 *Agere quis potest sine mandato ad implementum eorum, quæ ad pias causas disponuntur.*
42 Amico *licet uim illatam coniuncto sibi stricta amicitia, repellere.*
43 Amicus *etiam inuocatus iuuare potest amicum, resistendo etiam de facto, officiali iniuste exequenti.*
44 Amicitia *tantum operatur in considerandā affectione, quantum sanguinis coniunctio.*
45 Amicitia *intensa maioris est ponderis ad repellendum testem, quàm fraternitas Baldo.*
Amicitia *an semper repellat a testimonio.*
47 *Iurans defendere alium contra omnem hominem, non tenetur defendere aduersus suos amicos.*
48 *Mulier sicut non potest pœnam promittere, si non nupserit, nec illi quibuscum est mulier consanguinitas, aut magna amicitia.*
49 *Stipulatio huiōi cum demum ualet, promitto centum si Titius plagium fecerit, cum Titius sit meus consanguineus aut amicus.*

0 *Amicorum præsentia excludit præsumptionem fraudis, & metus, & nume. 52.*

51 *Tutor potest bonorum possessionem pupillo delatam repudiare, pupilli amicis interuenientibus.*

53 *Amicis inuicem contrahentibus fraus, & simulatio plerunque præsumitur.*

54 *L. cum acutissimi, an habeat locũ in amico sũma amicitia iuncto.*

55 *Amicus pro amico potest appellare.*

56 *Amicus procurator constitutus, uidetur tacite non contradicendo acceptare mandatum.*

57 *In iudicio si quis agat meo noĩe, me sciẽte, et nõ contradicente, tum demũ uideor id ratum habere, si inter nos amicitia intercesserit.*

58 *Donatio & liberalitas præsumitur ratione amicitiæ.*

59 *Factum in obscuro, ex affectione cuiusque interpretationem capit.*

60 *Amicos uexare, tanta est, quanti consanguineos.*

61 *Vasallus perdit feudũ si cum amicis domini inimicitias cõtrahat.*

62 *Amicitiam quanti fecerint tum Philosophi, tum Iureconsulti.*

63 *Amicitia paterna qui aliud impendit, non repetit.*

64 *Amici sponsi si quid donent sponsæ, sponso quæritur, non sponsæ.*

65 *Amici parentum possunt petere illorum liberis tutores dari.*

66 *Amicorum, et consanguineorum opus æquiparatur.*

67 *Amici adhiberi solent negociis rebusq; mortalium.*

68 *Ad amicos qui peruenit, ad nos reuersus intelligitur.*

69 *Amici absentis uocandi, quãdo quid fieri debet in eius præiudiciũ.*

70 *Amici debitoris absentis sunt citandi, antequam perueniatur ad secundum decretum.*

71 *Clam facere dicitur, qui se opus facturum non denuntiat amicis, his absentibus, quibus erat denuntiandum.*

72 *Amicus pro amico admittitur sine mandato ad recuperãdam possessionem, qua spoliatus fuerat absens.*

73 *Amicis nostra secreta committimus.*

74 *Amicitia facit, ut uel seruos filios proprios nominemus.*

75 *Amici conuocandi sunt in contrahendis nuptijs.*

76 *Amicorum consilio utendum in nostris negotijs.*

77 *Amicus non cogitur esse aduocatus contra amicum.*

78 *Amicus præsumitur patrocinari gratis pro amico.*

79 *Amicis conuocatis factum præsumitur deliberatum.*

80 *Amici possunt facere, hæreditate delata absenti, ut ei decernatur bonorum possessio.*
81 *Amicus et sine satisda ione admittitur ad allegādas cās absentiæ.*
82 *Amicorum potentia, facit hominem excellentem.*
83 *Amicus si impediat citationem peruenire ad amicum, tanti est, ac si ipsemet impediret.*
84 *Amici uerba latam interpretationem admittunt.*
85 *Amicorum causa patratum, clementius puniendum.*
86 *Eua an grauius peccarit, quàm Adam.*
87 *Lysander Lacedæmonius multa facinora cōmisit amicorum causa.*
88 *Amici causa, non peccandum, maxime contra Rempu. Ciceroni.*
89 *Amicitia improborum reijcienda.*

1 VIGESIMO secundo, Si consanguineorum fauor efficit, ut quod propter eos admisimus, non si seuerius puniendum non minus, & amicorū causa id efficere debet, cum amicitia necessitudini anteponenda, sit aut certè nō posthabenda, uel ex Platonis Philosophorum an tistitis sententia, in qua etiam fuisse uidetur Solon Atheniensiū legislator, qui cum permisisset pro uoluntate cuiusque, nisi sui essent filii, hæredem constitui, ex hoc enim uisus est (ut ait Plutarchus in uita illius) amicitiam propinquitati, & gratiam necessitudini etiam in bonorum successione præferre, præterquam tamen filiorum, quos is excepit. Isocrates orator eximus ad Domenicum scribens, miris effert laudibus Hipponi cum ipsius Demonici patrem, quoniam magis approbat sui studiosos quam propinquitate ulla coniunctos, existimabatq; ad societatem esse potentiorem natura legem, mores genere, de-
2 lectum necessitate. † Nec desunt Latini scriptores huius sententiæ assertores. Diuus enim Ambrosius (nam à diuis primum exordiendum est (ait, Plerunque amici se potius beneuolentiae quisque committit, quàm fratris necessitudini. Valerius Maximus, author grauissimus, capitul 7. libr. quatuor. in haec verba exorditur, Contemplemur nunc amicitiæ vinculum potens, & praeualidum, neque ulla ex parte sanguinis uiribus inferius,

 hoc

hoc etiam certius, & exploratius, quia illud nascendi fortuitum opus, hoc uniuscunque solido iudicio inchoata uoluntas contrahit. Itaq; celerius sine reprehēsione propinquū auertere, quā amicū, quia altera direptio utique iniquitatis, altera utique leuitatis crimini subiecta est. Cū.n. deserta sit futura uita hoīs nullius amicitiæ cincta præsidio, tā necessariū subsidiū temere assumi nō debet,
3 semel aūt apprehensam rectè sperni non conuenit. † Sed & utroque prior Tullius, lib. 1. Officiorū, sanguinis, ait, coniunctio, & beneuolentia deuincit charitate hoīes magnum est, n. eadem habere monumenta maiorū, eisdemq; uti sacris, sepulchra habere cōia, sed omnium societatum nulla præstātior est, nulla firmior, quàm cū uiri boni moribus similes sunt familiaritate cōiuncti. Idem quoq; in Lælio, hanc sniam hac item rōne comprobat. Ex propinquitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia nō potest, sublata .n. beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis remanet, ergo illud ī quo necessario beneuolentia pmanet, anteponēdū est ei à quo beneuolentia remoueri potest, Hæc ille. Quòd aūt ex propinquitate beneuolentia tolli possit, imò uerò plerunque tollatur, satis docet illud Ouidij uulgo notissimum, lib. 1. Metamorph.

Fratrum quoque gratia rara est.

Cuius è nostris meminit Barba. consil. 20. illud afferam in medium quod Deo supremo colum. 12. uersicu. cum ergo tempore, lib. 2. & consilio 53. à Ioue principium. columna penultima, libr. 3. & consi. 87. prope est dominus, columna tertia, uersicu. & in hoc fratre, lib. 4. Secundum quam sententiam, Treuellius Pollio in Claudio, uice miraculi esse opinatur fratres amare, cum dicit, Amauit, &
4 fratres, iam potest esse dignum miraculo. † Id quod aperte ex Ciceronis sententia, & argumento demonstrat amicitiam propinquitati longo esse interuallo præferēdam. Quod & recentiores Theologi astruunt, qui cùm ordine charitatis differunt, censent coniunctos sanguine in his duntaxat, quæ ipsam concernunt, amicis anteponendos in cæteris postponendos arbitrantur, ut licet ui-

dere

dere per diuũ Tho. 2. 2. q. 27. & Ant. Flo. in 4. parte summæ tit. 6. c. 5. §. 6. At alibi idem diuus Tho. in eo uidelicet opusculo, quod scripsit de dilectiõe Dei, & proximi, simpliciter asserit amicitiã consanguinitati præponderare.

5 † Apud Iurisconsultos, qui ordinẽ scripturæ inspiciendũ iubent. l. generaliter. ff. de fideico. liber. cum ff. non semel reperimus charitatẽ necessitudini i ordine scripturæ prælatã. l. si seruus plurium. §. ult. ibi, legatarii charitas, & necessitudo ff. de leg 1. & l. Theoponipus, in illis uerbis, amici mei, & cognati. ff de dote prælega. & l. sed si plures §. in arrogato, in fi. ibi, amicus, uel cognatus. ff. de uul. & pupil. subst. & l. affectionis, ibi amicos, uel necessarios. ff. de dona t. Et hoc quoq; satis sentire uidetur Panor. in c. ult. ad fi. de postu. notans ex dicto Vincent. quod ibi propinquitas profertur amicitiae, quasi dicat secus esse alibi.

6 † Quid plura? fraterna propinquitas, atq; amicitia cæteras omnes (paternã semper excipio) facile antecedit, est Hesiodi sñia in eo ope cui titulus est, Ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον,

Sed nec germano quisquam est æquandus amori.

Cui accedens Mycipsa in oratiõe, quã moriens ad filios habuit, apud Salust. in Iugurtha, inquit: Quis aũt amicitior, quàm frater fratri? Et Quintilianus ĩnus declamation. 321. Quæ põt amicitia esse tam felix, quæ imitetur fraternitatẽ? certẽ quoties blandiri nolumus, h s, qui esse amici uidentur, nulla adulatio procedere ultra hoc nomen põt quàm ut fratres uocemus. Et paulo post, Nam quid est aliud fraternitas, quã diuisus spũs? Et ut inquit P. Nigidius apud Gell. lib. 12 c. 10. atq; etiam Fest. Pompeius lib. 6. frater dicitur quasi fere alter. Ideoq; Cic. lib. 2. Epist. Famil. ad Coelium, de fratre loquens, Quoniam, inquit, alterum me reliquissem. Quam copiose, ut scribit Vale. lib. 5. cap. item 5. in prin. suauitatis illa recordatio est. In eodẽ domicilio antequã nascerer, habitaui, in iisdem incunabulis infantiæ tempora peregi, eosdem appellaui parentes, eadem pro me uota excubuerunt, ad rem ex maiorũ imaginibus gloriã traxi, chara est uxor,

dulces liberi, iocūdi amici acceptis affines; sed postea cognitis nulla ēt beneuolētia accedere debet, quæ priorem exhauriat. †Refert Herodotus in Talia, quòd cùm Darius, qui primus huius noīe fuit, rex Persarū, Intapherně capite dānasset, eiusq; liberos, atq; oēm demum eius familiā ad necē uinciri iussisset, uxor ipsius Intaphernis illum tandē ad eam misericordiā adduxit, ut ei obtulerit unius electionē ex uinctis domesticis suis, quē uellet liberari, illa aūt ex oībus frēm delegit. quod admiratus rex, ab ea quæsiuit, quāobrē uiro filiisq; prætermissis fratrē elegisset, ut superesset, qui, & remotiori ab se gradu, quā filii, & minùs iocūdus, quā maritus? cui illa rudens, Rex (inquit) maritus mihi alius, atq; alii liberi, si hos amisero esse pōt, alius frater parentibus meis iā uita defunctis nulla rōne esse pōt. Quo rnso delectatus Darius, eū, quē mulier optauerat, missum fecit, & filiorū natu maximū, cæteris oībus interfici iussit. Cui simile est quod Antigone apud Sophoclē in fabula eiusdē nois, dicit se frēm uiro ac filius anteponere, his. n. amissis alios facilè cōparari, frēm uerò, si parentes obierint, nunquā sibi nasciturū esse, Quod, & retulit Aristot. lib. Rhetoric. 3. cap. 46. uersus autem Sophoclis in eam sententiam, hi sunt,

Πόσις μὲν ἄν μ.ι κατανόντος ἄλλος ἦν.
Καὶ παῖς ἐπ' ἄλλου φωτὸς, εἰ τοῦ δ' ἡμήλακον.
Μητρὸς δ' ἐ ἄδου, καὶ πατρὸς κεαυθότοιν.
Οὐκ ἐσ' ἀδελφὸς ὅσις ἂν βλασοίποτε.
Marito mortuo alius esset,
Et alius gnatus, si hunc amittentem.
Sed matre, & patre sepultis.
Non potest iterum nasci frater.

8 †Apud Iurisconsultos nō semel frēs sororesq; uocantur dulcissimi. l. cū pater. § dulcissimis ff. de le. 2. & l. Thais. §. sorore. ff. de fideicō. lib. Et alibi charissimi. in eadem. l. Thais. §. lucius, extatq; decisio domin. Rot. nō ualere resignationē beneficii factam, ut frater liberetur e carceribus, tanquā metu factā, cùm illata fratri cōtumelia, mihi inferri censeatur, per iura quæ allegant decis. 463. dubitatur

9 tatur an ualeat resignatio, in nouis.† Vetus est apud Platonē lib.2.de Rep.adagiū, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id est, frater uiro adesto, de fido auxilio dici solitū, quoniam in rebus periculosis uix unquam frater solet deesse fratri. Quod ex Homero sumptum idē Plato testatur in Protagora ubi Socr.Prodicū aduocans, ut Simonidē eiusdē ciuitatis hoiem à Protagoræ calūnia tueatur, Videor equi (inquit) aduocare te (quēadmodū ait Hom.) Scamādrum ab Achille obsessū Simoentē aduocasse.f.lib.Iliados.21.

φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ σχῶμεν. id est, ad uerbum,
Dilecte frater fortitudinem uiri ambo
Impediamus.

At Plutarchus in Cæsarē tradit Cascam Cæsare retinente gladium fratris auxilium uerbis Græcis inuocasse, ἀδελφὲ βοήθει.

10 †Verùm hanc tam magnā affectionē fraternam superat, aut certè æquat amicitia. Est.n.amicitia ipsa ueluti quædam fraternitas, ut est tex.in.l.uerū.in prin. iuncta gl ff. pro soc.& not.Soci cōh.263 capio primū, col.6.uers.sed ad ista rñdeo, & Ias.in.l.quæ dotis, colū.13.in.3.casu.ff. sol.mat, Ideoq; quos impensē diligimus, plerūq; frēs uocamus. ut iā diximus ex Quītiliani snīa, & attestatur Iurisconsultus in.l.nemo.§.1.ff.de hered. insti. ubi & illud quoq; dicitur nō uitiari instōnē amicī extranei, sub fratris appellatione facta, nec immeritò, nam (ut Menander

11 ait) puta frēs ueros amicos. † Propterea quēadmodū frater (ut dictū est) dicitur quasi ferè alter, ita & amicus ueteri prouerbio dicitur alter ipse, quod ad Pythagorā authorē pleriq; referūt, alii ad Zenonē Stoicorū principē, qui interrogatus quis esset amicus, Alter (inquit) ego, author Laert. Cuius snīe meminit Arist.li. Ethic.li 9.c. itē.9 Idē lib.Magnorū moraliū, ἔστι γὰρ ὥς φαμεν, ὁ φίλος ἕτερος ἐγώ, id est, Est enim, ut dicere solemus, amicus alter ego, & Cic.in Lælio, & diuus Hierony.ad Augustinū sic scribēs, Cum amico quasi cū altero se esse loquendū, & è nostris Bab.consi.3. clementissimi Dei patri nostri,

col. 5. ver. ité adduco iura, lib. 2. & in repe. c. Raynutius, quam Ioanni uocant. de test. & in repet. l. cũ acutissimi, col. 11. ver. & si uerbis daretur audacia. C. de fideicõ. Cui simile est quod Pythagoras effici in amicitia uolebat, ut
12 unus fiat ex pluribus, sicuti tradit Tul. li. 1. offic. † Quid? quòd leges pluris æstimarunt amicitiã, quàm fraternitatem, ut quæ sanxerint magis amicitiæ, atq; cõsortii rõne esse habendã, quàm fraternitatis, ad uetiendã qualitaté rerum à fratre, eodemq; cõmilitone donatarũ ut est tex. not. in d. l. cũ allegas. C. de castré. pecul. lib. 12. ubi si frater ex cõmilitio amicitior factus, fratri cõmilitoni quidpiã donauerit, id in peculio castrensi habendũ est, cõsiderata potius qualitate amicitiæ ex militia auctæ, quã fraternitatis, estq; oĩno similis tex. nisi quòd gñaliter de agnatis loquitur, in l. pe. in prin. ff. eo. tit. quarũ legũ authoritate subnixus Alberi. in. l. sed & hæ personæ. ff. de procu. dicit amicitiam plus habere ponderis, quàm fraternitatem.
13 † Itaq; Salomon ille oĩum sapientissimus pverb. 18. c. in fi. Vir, ait, amicabilis ad societaté magis amicus erit, quàm frater. & Esdras ille propheta, & scriba Hebræus, sermonis ordine palam docuit cedere fraternitaté amicitiæ. cum scribit c. 4. Non meminerunt, cum biberũt, charitatem nec fraternitatem, Homerus ille ingeniorũ fons ubertimus, suum Odysseae lib. 8 ita claudit.

Ἤτις που καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα
Ἐσθλὸς, ἐπεὶ οὐ μέν τοι κασιγνήτοιο χερείων
Γίνεται, ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ,

Quibus significatur amicum, siue sociũ gratum, bonum,
14 & prudentem fratre inferioré non esse. † Ex quibus forsitan plerisq; poterit uideri. quòd sicut frater fratri non inutiliter põt stipulari, quãuis alter alteri stipulari non possit, ut est glo. no. in § 2. instit. de stipul. ser. ita & amicus amico nõ ĩefficaciter stipulari poterit. Quae sentẽtia primò confirmari uidebitur per tex. sing. nõdũ ab aliquo (quẽ uiderim) põderatum in l. si libertus arté. ff. de oper. lib. ubi si patronus fuerit stipulatus operas à liberto, qui arté pantomimi, uel medicinae exerceat, ea stipulatio

&

& ad amicos patroni ext dirur, qbus ludos edētibus, uel ægrotātibus uidetur ipse patronus fuisse stipulatus liber tū. operā gratuitā præbiturum. si ergo ex stipulatione in fauorem amicorum præsumpta, atque coniurata tātum, quis amicis obligatur. multo magis est stipulatione pro amicis expresse facta, & quę reuera interuenit, ne plus ualeat præsumptio in casu præsumpto, quàm ueritas ī casu uero, habeatq; tacitum plus roboris atque uiriū, quā expressum, contra tex. in l. qui ad certum ff. loca. & l. fi-
15 lio. ff. de lib. & posthumis. cum similibus. † Hanc opinionē secundo adiuuat hæc ratio, Si id facit pietas, siue piacā, ut alter alteri possit stipulari, ut certe facit, per gl. in ca. quoties cordis oculus. in uerbo, ex parte. 1. q. 7. per quam dicit Bal. in l. illud, col. 2. uersi. ego addo. C. de sacrosf. ecclesi. quod etiā uerbis directis potest quilibet stipulari piis locis, & causis, & ad hoc facit illā. sing. & post eū Barb. consi. 87. propè est dominus, col. 2. lib. 4. de quo plenius dicemus in priuilegiis piæ causæ, cōsequens est, ut id quoque amicitia efficiat. Sunt. n. amicitia, & pietas quadam cognatione connexæ &, quodammodo fraternizāt cuius rei etsi deessent alia testimonia, illud sanè ad id probandum sufficeret, quòd quemadmodū amicitia diis, & parentibus peculiariter priuatimq; debetur, utpote cū duobus præceptis decalogi, primo, scilicet primæ tabulę, & primo item secundæ tabulæ speciatim præcipiatur, ita & pietas propriè, & ueluti domesticè erga deos, & parentes dicitur, ut perspicuū est omnibus, & probatur. Primū quidē de Deo, per id quod scribit Cicero ī Topicis, æquitatē tripartitā, quòd una ad superos, deos, quæ pietas appellatur, &c. Et qđ ī libris quos scripsit, De natura deorū, in multis locis ostēdit pietatē obseruari, potissimū circa obseruātiā diuini cultus, quod, & diuus Augustinus sæpius scriptū reliquit, & præsertim libris De ciuitate Dei, & ī eo li. qui Enchiridiō scribitur, ubi, & eādē dicit appellari, quæ à Græcis εὐσέβεια, uel certè θεοσέβεια dicitur, quarū utraq; ad religionē, & ad Deū ptinet. Ideoq; Speusippus Platonis discipulus ī ipsius Plat. diffinitionibus

hanc

acquiritur liberatio eius rei, ĩ qua ꝑpter me grauabatur, uerbi gratia, quia pro me fideiusserat, in quo casu loqui tur tex. ibi. Sed utcũq; ea gl. ĩtelligatur, est proculdubio in rõne amicitiæ maiorẽ in modum notãda, atque (quod
18 monent ipsi Bal. & Ang.) menti tenenda.† Sed Ias. ibi illud nõ admittit, dicens hmõi interesse amicitiæ nõ satis esse, ut quis alteri stipulari possit, uel paciſci, ut uoluit glo. not. in. l. fideiussoris, in uerbo, neq; enim, & ibi doct. ff. eod. & uidetur esse tex. in. l. 3. §. sed & si forte. ff. iudic.
19 sol.† Sed & quinto ad supradictam sententiã, quæ admittit stipulationẽ fratris pro fratre, accedit, quod pulchre dicit Bal. cõsi. 431. & quia in accusatione institu a, uersi. quarta ratio, lib. 4. ea quæ fiunt ab amicis nihil ab his distare, quæ nos ipsi facimus. arg. l. cum seruus. ff. de uerb.
20 obl. & l. liberto. ff. de negigest.† Sexto, hanc sententiam fulcit hæc ratio, Ratihabitio sequẽs retrotrahitur, & mãdato æquiparatur. l. ult. ĩ fi. C. ad Maced. Ergo stipulatio non solum amici, sed & potius extranei ab eo ratificata, pro quo fuit interposita, aeque debet prodesse, atq; stipulatio procuratoris, q mandatum ab initio habuit, ut
21 ratihabitio retrotrahatur.† Hæc quidẽ scripsi magis exercendi mei aliorũq; ingenii, quam ut sperarẽ me legum peritis persuasurũ amicũ pro amico posse stipulari, cum nec frater fratri stipulari possit, nisi cũ sunt ĩ eiusdẽ ptãte, ꝑut ẽt intelligit gl. quã citauimus in. §. 1. insti. de stip. ser. eadẽ uidelicet ratiõe, qua pater filio, quem habet in ptãte, stipulari põt, & cõtra filius patri, in cuius est ptãte & seruus domino, ut ẽ tex. ĩ. d. §. 1. & ĩ lege quodcũq; ff. de uerb obl. Quod si filius sit emãcipatus, non põt stipulari patri, per. l. debitor. §. ult. ff. ad trebel. & uoluit Bart. in. l. quod dicitur. § ult. ff. de uerb. obl. & Bal. in. l. executorẽ col. 3. uers. si uero non est præsens. C. de exec. rei iud. ubi reddit rõnẽ, quia patria ptãs, quæ inuenta est ad acquirẽdum, euanuit, subditq; per eãdẽ rõnẽ, idem esse in filio naturali tantũ, ut uidelicet nõ possit patri stipulari. qa in eo cessat patria ptãs, & utrũ sequitur Ias. in d. l. quodcũq;, in princ. & in. d. l. quod dicitur, col. 13. uersi. quinto
quærit.

quærit. Nec è diuerso pater filio emácipato, ut tenuit Petrus Bellutius in d. l. quod dicitur, per tex. in l. si genero, cũ glos. C. de iure dot. & alia quæstã quæ allegat, de quo tñ uide Bal. in l. cũ dos. ff. de pac. dot. Bar. Imol. Raph. Cu. Alex. & Ias. l. quod dicitur, Bar. in. l. stipulatio ista hæc. § si stipulet. in. 8. fal. l. ff. de uerb. obl. Imo. Paul. Ca. Alexã. & Iason. d. l. quodcunq;, §. si quis ita, eod. tit. Nec ẽt mater stipulari filio põt, quod sine dubio est, id attestãtibus Bar. in l. pactũ dotale. C. de pac. couen. & in. l. pater, per illum tex. ergo. Cy. & aliis in. l. 2. C. de præt. stip. Bal. in d. l. executoré, & in l. cum dos. ff. de pac. dot. & l. Caius, & ibi Imol. ff. sol. mat. & nemo hactenus contradixit, licet uideatur tex. in contrariũ in d. l. publia. ff. depot. Nec ẽt in contrariũ filius matri, per. l. inter socerũ. §. cũ pro se. & ibi Bald. ff. de pac. dot. & in l. debitor. §. ea quæ, & ibi not. Alex. ff. ad trebel & not. ẽt glo. in. l. publia. in prin. in uerbo, filio. ff. depo. Cy. in d. l. 2. C. de contrahẽ. & cõmit. stip. & doct. in. l. quod dicitur. ff. de uerb. obl. Nec deniq; maritus uxori, secundũ Raynal. & Alexã. in l. pactum. C. de pact. cum tamen amor coniugum cæteros superare uideatur. ut late diximus in nostris cõmentariis ad l. si unquam, in præfatione, nu. 12. incip. sed ut redeamus. C. de
22 reuo. dona. † Quid si ostenderimus, uel nostrorũ doctor. authoritate, amicitiã superare parentum affectionẽ, qua nullã esse maiorẽ ferũt, ut & late ostẽdimus in uerbo. libertis, nu. 96. incip. nam amicitia, & multis sequi. Sed ut clare id quod proposuimus, liqueat, id primũ scire oportet, esse tex no. l. alimenta. §. 1. ff. de alimẽ. & cib. leg. ubi licet alias appellatione libertorũ nõ ueniãt liberti libertorũ, ut est tex. in. l. pater. §. duobus. ff. de leg. 3. & l. modestinus. ff. de uerb. sig. ueniũt tñ liberti libertorũ, quos ex singulari dilectione testator, qui testõ quidquã libertis suis reliquit, ut suos tractabat. & ex hoc no. Bar. in l. d. §. duobus. q licet appellatione filiorũ, non ueniant filii filiorum, id est nepotes. l. quod si nepotes. ff. de testa. tute. & l. filii, & l. iusta, & l. liberorũ. ff de uerb. sig. fallit tñ in nepotibus, quos testator ob singularẽ amorem, ut filios

nomi-

nominabat. atque tractabat. quod dictum sequitur Alex. ibi in addi. & Rom in repe. l. si uero. §. de uiro. in l. 35 fal. in princ. ff. solu. ma. Ex quo facile colligitur maiore haberi bone affectionis, & dilectionis, quam qualitatis nepotis, 23 nisi & singularis adsit dilectio. † Igitur bium sitil, amicitia nulla ex parte sit necessitudini post habeda, ideo quicquid à iure statuitur inter coniunctos, & necessarios bone affectionis sanguinis, hoc ipsum quoq; obtinet inter amicos, ut not. Panormit. uir omnium opinione iuris peritia clarissimus, in cap. requisisti, col. pe. de testamen. per glo. ibi, in uerbo præsumitur, & in uerbo, nec est. & Alex in l. exigendi, col. 2. uersi. & id quod dicitur, & ibi et Ias. col. 2. & rursum col 5. uersi. contrariã opinionem, C. de procurat. & Barb. in l. sciendum, col. 33. uersi. ego tetigi istũ passum. ff. de uerbo. oblig. ubi facit sing. glo. in d. uerbo, præsumitur, & in cap. cum M. ferra. col 6 uersic, quinimo dico fore de constit. de rescrip. & in cap. coram nonnullis, col. 5. uersi. pro declaratione. de offi. deleg. & in repe. cap Raynal. col. 118. uersicu. 11. limita. de testa. & consil. 75. sapienter scribitur. col. 5. uersic. Item dicit ille, lib. 4. Fely. in d. cap. quoniam abbas, col. 3. uersi. capio illud. ubi & illam glo. dicit singu. & Iason. in l. si res obligata, col 2. uersicu. adde aliud. ff. de lega. 1. & in l. Titia. col. 6. uersi. ultimo circa istam. ff. de uerbo. obliga. & consil. 70. constat ex instrumento, col. ulti. lib. 1. Alciat. in l. latæ §. amicos. ff. de uerbo. signifi. Hippo. Marsil. in repe. rub. ff. de fideiuss. nume. 234. Ioan. Montefert. in 1 pet. l. frater 24 à fratre. co. 6. in 4. not ff. de condic. indeb. † Innititur autem (vt iam diximus) Panor. huius sententiæ princeps in d. c. requisisti, authoritate duarum istarum glossar. & alterius, quam postea designabimus, quæ, & ad hanc rem (de qua tractamus) maxime pertinent, priore quidem in eo ipso cap. requisisti, in uerbo, præsumitur, & in uerbo, nec est, quæ dicit quod sicut relictũ prælato à cõsanguineo, præsumitur contemplatione personæ nõ ecclesiæ relictum, ut ibi est textũ ita, & relictũ ab amico, per text. ad id optimum in cã. quicunque, quod est 2. in prin. cum

dicit

dicit, atq; amicitia. 12. q. 3. quod & ipsum uoluit Inno. in cap. 2. col. 1. in uerbo, disponere, de sepult. & Bal. post Pet. in authen. licentiam col. 1. C. de epis. & cleri. arg. l. si seruus plurium. in fi. ff. de leg. 1. & in l. si quis seruum, §. inter fiduos. ff. de leg. 2. & l. qui habebat. ff. de reb. dub. &
15 in l. socium qui in eo, §. ult. ff. pro soc. † Altera autē glo. quam citat Pan. in d. c. requisisti, est in cap. 2. in uerbo, expresserit. de testa. lib. 6. quæ dicit, ut ipse Pan. refert, quòd si quis reliquerit executorem testamenti amicum suum, sub nomine dignitatis, videtur non dignitatem, sed amicitiam considerasse, ideo mortuo ipso executore, non trāsit officium in successorem in dignitate, quod & idem uoluit ipse Pan. in c. quoniā abbas. co. 2. uer. sed cōclude sic. de offi. de leg. ubi & ad hoc facit no. gl. ī d. uerbo, expresserit, quæ tamen nullā de amico facit mētionē, sed tātùm
16 de propinquo loquitur. † Stat ergo hmōi conclusio statuta in cōsanguineis, ratiōe affectionis trahi & ad amicos, ex quo & illud manare potest, quòd quemadmodum liberi, nec etiam cæteri capiunt legata ex testamēto minus solenni, l. ult. C. fami. ercis. & l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. utpote cum in huiusmodi testamēto condito à patre inter liberos, semper intelligitur clausula codicillaris, ut uoluit gl. reputata sing. ī l. cohæredi. §. cum filiæ, in uerbo, non ualuit. in fi. & ibi Imo. & recētiores. ff. de uulg. & pup. Raph. Fulgo. in l. filii. C. fami. ercis. ubi pōderat gl. similē ibi, in verbo, ab intestato. & Alex. in l. vlt. in 2. col. C. de codi. & idem Alex. & Iason, qui illā gl. dicūt sing. d. § ex imperfecto. Ita quoq; & amici, veluti liberorū nō absimiles, ex testō itē minus solēni legata capiūtur, ut uoluit gloss. no. in. l. in testamento. ff. de fidei. liber. quā alibi nō reperiri dicit, & sequitur Bal. in l. si iure. C. de testa. manu. cā quoq; sing. dicit Matthes. in no. 41. nota mirabilē, doct. & Barb. cōs. 3. illud referā i medium quod bellissimè scriptum, est col. 3. uers. sic, ita in proposito, lib. item 3. & Iason in l. 1. col. 5. uer. & clarum est. C. de sum. tri. & fid. catho. in lec. Ticinensi, & in l. nō dubiā. col. vlt. ver. ideo tu respōdeas. C. de testa. & ī l. cū

alie-

alienam, col 2. in 3. limitatione. C. de leg. Barb. in repetitione dictae l. cum acutissimi, dict. col. 11. & iterum cõsi. 22. clementissimum Deum oro, uer. 1. dicit in pũcto col. 3. lib. 4. qui posteaquam dixit eam gl. reputari sing. ab omnibus, subiungit similem esse in d. l. si iura. & pro his esse tex. quẽ in d. l. cum acutissimi, scribit a nemine usque ad sua tempora fuisse ponderatum in d. l. cum alienã. Sed (quod pace illius dixerim) illum ipsum tex. ad hoc lõgo ante interuallo allegauit gl. in d. l. in testamẽto, ubi & in eã rẽ multo melior est tex. quẽ & ipsũ ad hoc facit sing. Rom. in repe. d. §. de uiro. ĩ 26. fal. in prin. ff. sol. matri. & cõsi. 179. amplissime doctor. col. pe. uer. ad quod dicendũ
27 moueor. & Mathes. d. not. 41. † Hincq; s. ex eo, quod dicit ea gl. in d. l. testamẽto, assumit Bal. in d. l. si iure. C. de testa manu. quod ardor liciti amoris habet uĩ clausulae codicillaris, quod quidẽ licet non audeat simpliciter affirmare, sed tum demum solum, si libertatis fauor cõcurrat. Tametsi ipse idẽ id sine ullo delectu uoluit per eandem glo. ipse Bal. in sua Margarita, in uerbo, Codicillus, uersi. pen. ubi gl. dicit singul. & Roma. in illis duobus locis nuper citatis. Alex. in d. l. cum alienam, co. 2. & ibi Iason in d. 3. limita. & Barba. in. d. l. cum acutissimi dict. col 11. & in repeti. c. Raynaldus col. 118. uersi. undecimo limita. de test. & in rubri de rescrip. in clemen colum 8. in partis, & in tracta. de praestan. Card. ĩ 3. quaest. 1. partis, col. 1. uersic. & pro tanto dicit. & iterum col. 14. uersic. & quod dixi. & d. consilio 3. co. 5. lib. 4. & cõsi. 77 praeclare scribitur. col. 2. lib. 4. Soci. qui id singu. dicit, an. 58. Ioannes. colu. 3. uersi. accedit, lib. 1. Iason qui ubiq; fere id dicit sing. in d. l. 1. C. de sum tri. & in l. exigendi. in 3. not. uer. 2. facit. C. de procur. & in d. l. nõ dubiũ. C. de testam. & in l. eam quam, col. 6. uersi. 1. fallentia. & iterum co. 9. uersi. circa decimum casum. C. de fideicom. & in l. uerbis ciuilibus, colu. 3. uersicul. 3. casus. ff. de uulga. & pupil. & in l. si mihi & tibi. §. ĩ legatis, co. ult. ff. de lega. 1. & Fely. in c. 1. ad fi. de testib. Catel. Cota in memor. incip. amor licitus, Alcia. in d. l. latae. § amicos. ff. de uer. sig. Pãthal.
Calde.

lecto,cui uidelicet testator sæpe plus afficitur,quã cõiũ-ctis personis,& ibi etiã Pau.Cast loquẽs in familiari dile cto,qui lõgo tẽpore seruiuit testatori,& ibi quoq; Ias.in d.3.limit.& Barb.in c.Raynaldus d.co 11 ubi ad hoc allegat glo.quã dicit ualde sing.in d.l.cũ alienã,quãuis gl. ibi nihil dicat,sed credo quod uoluerit allegare tex.ĩ d l. cũ alienã,qui optime ad hoc facit in illis uerbis,Vel aliæ

30 personæ † Ad quod facit quod supra diximus,pietatẽ,& amicitiã ueluti frater nifare,nã ualet legatum rei alienæ ignoranter factũ piæ causæ, ut singul.uoluit Rom.consi. 235.quo ad primũ,col.2.uer.ult.uidẽdũ per tex.in l.paulus,ff.de fideicommiss.liber ubi fauore libertas ualet legatũ,etiã si testator ignorauerit seruũ,cui libertatẽ reliquit,esse alterius,putans esse suum,ualet aut argumentũ à relicto libertatis,ad relictũ ad pias causas,ut asserit Bal. in l.proxime,ad fi.ff.de his, quæ in testa.delen. & in l Ti tio usufructus. § ulti ff. de condit & demõst.de qua re di

32 cã latius in priuilegiis piæ causæ.† Facit præterea,quod sing.dicit Bal.in l.1.col.12.uers quid de singulari amico. C.qui accusa.non poss.quod singulares amici ueniunt ap pellatione suorum.Nã amicus amico dicit,Tuus sum in omnibus,& me tuũ esse recognosco, ut dicit glo in l.coloni, uerbo,& cuius ipsi sunt C in quib. cau.li.11. quod dictũ bal.pro sing.commendat Firmi.in suo Repertorio, in uerbo,suitas.uersi.32.& Catel.in d.memo.incip.amor licitus,& iterum in alio memor.incip.suorum appellatio ne.Et idem quoq; uoluit per illam gl.in d l.coloni barb. in d.l.cũ acutissimi d col 11.ubi dicit ea glo.esse scribendã literis aureis,tacito tamen noie Bal Et rursum,co.41. uersi.ego superius,ubi facit illè glo.singu.& iterum,col. 49.uer.& ẽt tunc erit,ubi allegat bal in d.l.1.& hoc dicit probari per tex.in l hac consultissima,§ si quis autẽ, iuncta d.gl.in d.l.in testamento.C.de testamen. Et idẽ Barba.in d.l.sciendum,col.41.uersi. secundò partes eligunt, ff.de uerbo.oblig.& in d.c.Raynaldus,ubi supra, & in d. con.77 col.2.li. .in quibus tribus locis illã glo.pro sing allegat.suppresso etiam noie Bal.& idẽ Barb.d.consi.22.

col.3.uersic.primò dicitur,lib.4.ubi dicit illam reputari sing.& Fely.ad hoc allegans d.gl.nulla quoq; Bal. facta mētione in d.c.quoniā abbas,col.2.de offi.deleg. & in c.
33 cum dilectus, ad fi.de accusat. † Non omitto tamē quo Bal.in d.l.1 nu.33.C.qui accus.non poss.dicit, quod illa gl.abusiue loquitur, nec aliquo iure probatur, & Roma in repe.d.§.de uiro.i 26.fal.dicit,quod loquitur referendo cōmunem loquendi consuetudinem, & Bar.d.consil. 3 col 6.uersi.& sic existis, & iterū col.11. uers.nec obst. si quispiā, lib.2, dicit illam gl.quā posteriore loco facit sing.loqui secundū morem laicorū & uulgariū. Nam secundū iuris dispositionem non ueniunt amici appellatione suorum.secundū glo.quam etiā in d.col.11.dicit sing. & meliorē de iure, in l.si foemina.C. ad Turpi.ubi tamē gloss.nihil omnino de amico loquitur. Sed,& quod id lege non probatur, asserit Ioā.Ana.in cap.cū dilectus, col ulti.de accu post Bald in d.l.1.ob idq; subobscurè negat. uterque amicum posse accusare pro iniuria illata amico.
34 † Huc quoq; spectat, quod ex multorū snia, sicut coniūctus pro coniuncto admittitur ad agendum sine mandato,cum cautione rati,ut sunt iura uulgata,ita etiam amicus pro amico. Ita uoluit Specu.cuius uel unius authoritas apud oēs quam multorū pluris semper ualuit,titu.de aduo.§.obiicitur, uersi.est, & quartus ordo.Io.And. Ant.Pā.qui tamē nutat ī c.vlt.de postul. Gul.cū.cy.in addi Bal.Raph Fulg.& Pau.Cast.in l.sed,& hæ.de procu & Fely.ī c.cū feria.col.7.uers.nota semper.de consti Pe. Cy.& Io.Faa.in l.inultus.& in l.exigendi,& ibi ēt Saly. Ias.C.de proc.& in l.mādatū.C.manda. Bar.in l.non solum.§.qui alieno.uersi.ita intelligunt.ff de procu.Bal.ī l.maritus,post prin.C.eo. Fulgo.in l.tutori.C. de nego. gest.ubi dicit illū tex.qui uidetur innuere cōtrarium,intelligi de amico leui amicitia cōiūcto,Pet.Anc.ī cle.1.de proc.Pan cōsi.7.tria.circa primū dub.co.3.uersi.si enim, quisquis agēs,l.2.Alex.in d.l.cū alienā,col.2.C.de lega. Barb.in d.l.cū acutissimi,col.11.& cōs.60.illud in mediā afferā,col.8.uers.præterea facit,lib.3.& Soci.(si is est)in

tractatu

tractatu falletiarũ, regula 2 9. quæ incipit, lex genera liter loquẽs uersi. fallit rũne amicitiæ, & cõs. 263 capio primum, col. 6. uei si. sed ad ista respondeo, dum allegat not in d. § qui alieno, & in d. l. exigendi, & Philip. Corn. cõsi. 71 primus cõsultationis articulus, col. pe. uers. hinc uidemũs, lib. 1 & Ias. in d. l. Titia, in pri. col. 5, uers. ulti,
35 circa istam, ff. de uerbo obligatio. Alcia. in l. latæ, § amicos ff. de uerbo. signi. † Et ad hoc optime facit huiusmodi ratio, Non põt uiri alia ratione statutum ut coniunctus pro coniuncto possit agere sine mandato, quam propter affectionem, ex qua tacita uolũtas absentis coniũcti arguitur, quia contra ipsius uoluntatem nõ admitteretur coniunctus, ut est tex. expressus in l. Pomponius §. ulti. ff. de proc. & ita expresse hanc solam huiusce rei rationem esse dicit Pan. in c. nõnulli §. sunt, & alii, col. 5. uers. & ulterius ẽt suaderi posset, de consti. ubi, & eadẽ rõne tenet cõtra cõem opi, admitti concanonicum pro concanonico, cum ratio admittendi coniunctum militet in cõcananico. Qua ẽt rõne possumus intrepide asserere amicum pro amico admittẽdum, cũ maior sit affectio inter amicos quam cõiunctos, potiusq; illis nostra negotia cõmittimus, quam istis, ut satis dictum est, & postea itẽ di
36 cemus. † Sunt tamen plerique non contemnendæ authoritatis uiri, qui multis magnisq; rõnibus, & argumentis contrarium tenuerũt, quos si quis scire uelit, legat Pan. in d. c. ulti col. 3. uers. aduerte, de postul. qui licet teneat hanc partẽ, dicit tamẽ quod forte cõtrarium teneretur. legat inquam Alex. in repe. l. sæpe, col. 33. uersi. secundo põt saluari dictũ Inno. ff. de re iud. & in sua addi ad Bar. in d. §. quia alieno. Sed omnibus eorũ argumentis, & rõnibus respõdet Iasõ in d. lex igẽdi, ut ibi uidere poteris.
37 Verum, primam sñiam non minimũ comprobat glos. in cap. quam sit, in uerbo, petere, uersi, sed pone, de elec. lib. 6. quæ hic sumpta occasione, quod tex. ibi statuit, ut electus infra tres menses post cõsensum electioni præstitum cõfirmationem petat, alioquin electio eo ipso uires amittat, Quærit, an sit satis, ut electi amicus eius nomine

hanc confirmationem petat sine mandato? & cõcludit sa tis esse, modo electus ratũ habeat infra illos tres mẽses,
38 & illã gl. sequitur Domi. ibi. † nec hîc quidẽ lõge abest, quod dicit Pan. in c. dura, col. 2. uer. idẽ in literis. de cri mi. fal. quod amicus pro amico põt sine mãdato impetra re literas ad beneficia, ut dicit not. per gl. i c. ad aures, & cap. non nulli, de rescrip. id quod ẽt dicit Barb. nulla Pa nor. facta mentione in d. c. Raynaldus. quo loco supra ci tauimus, & d consil. 3. col. 11. uersi. nec obstat si quis ad duceret, li. 2. & cõsi. 54. à Ioue principiũ, col. 5. uersi. er go nullo modo, lib. 4 & vbiq; ad hoc allegat dd. gl. quas in primis locis dicit sing. nec alibi in cẽsura canonica re periri. Veruntamẽ ille gl. nihil de amico loquũtur, imo dicunt unũquemq; sine delectu posse pro alio sine man dato rescriptum ad beneficia obtinenda non ẽt ad lites impetrare. & quod de amico dictũ est, longe latęq; exa minat ipse Barba. in d. rub. de rescrip. in cle col. 8. & seq.
39 † His quoque accomodari potest, quod uoluit Host. & post eum Io. And. & Anto. in d. ca. ult. de postul. quod queadmodum sacerdos, alioquin prohibitus postulare, potest tamen pro coniunctis personis, si necessitas im mineat, ut est ibi tex. ita ẽt potest pro amico intimo fra
40 terna charitate dilecto. † Cui accedit quod tradit In noc. in cap. cum i. & 2. de re iud quod religiosus potest esse procurator pro amico monasterii, etiam laico, sicu ti, & pro monasterio, etiam sine consensu abbatis. sequi tur Ant. in cle. & si principalis, & ibi Barba. colum. 12. uersi. an autem possit esse arbiter, de rescrip. ubi per hoc dicit quod religiosus põt esse arbiter inter amicos mo nasterii, sicuti ubi uersatur utilitas ipsius monasterii, & idem Anto. in c. [illegible] col. vlt. de synd & in ca. peruenit, i 1. not. qui fil. sunt legit. Ro. sing. 276. monachus non põt, ubi hoc dicit sing. cum aliis concord. adductis per Fely. in d. cap. cum 1. & 2. col. antepe. uersic. casus in quibus.
41 † Adiuuat quoq; hãc opi. hmõi ratio. Nã quis sine mã dato, potest agere ad implementum eorum, quæ ad pias causas disponũtur, ut est tex. in §. fin aũt qui hoc facere,
in

in authē.de eccl.tit.Spec.ti.de instru.edi.§ nūc uero ali qua uer.sed nonne quilibet de populo.& post illū Rom. qui illum tex.dicit sing.cōsi.69.uiso.quæstionibus ī the mate,col.1.uersi.secūdo principaliter, & expressius cōsi. 428.in terminis propositæ cōsultationis.col.3.uer.3.ad idem.& alibi forte latius dicemus. Ac iā supra demōstra tum satis est,amicitiam,& piam causam æquo iure ince dere.Igitur,& hoc quoq; in amicitia, ut ī pia causa obti
42 nere debet.† Confirmantur supradicta,quod quemadmodū quis potest uim consanguineo illatā impunē pro pulsare,ut uoluit no.Bal.in l.raptores.per illum text.ī 2.no.C.de epi.& cleri.cū concord alibi per me traditis. ita,& uim amico magna,&(ut nostri dicunt)stricta ami citia coniuncto illatam licet repellere. Ita no.dicit Bal. in l.ut uim.col.3.uer.5.quæritur an liceat.ff.de iusti.& iur.quoniam tales amici(ut ait) æquiparantur cōsangui neis allegat d.l.cū alienā.C.de leg. Et ueri(ut subdit) amici,sūt uera aīa ī pluribus corporibus,ut dicit Aristo teles,quē is citat,li. Ethic.9.c 8.id ꝙ iisdē fere uerbis refert,& sequitur Barb.ī.d.l.cum acutissimi,co.11 ver. & si uerbis daretur audacia.Sed,& illud Aristotelicū ci tat idē Bal.in l.imperialē.ī pri.tit.de prohi.alie.feu.ac illud quoq; dictū ī d.l.ut uim,sequitur corne.cōsi.107. uisa inquisitione col.3.uer.quinimo etiā,lib.1. Idē aūt Bal.alibi,uidelicet in c.cū inter R.seniorē,uer.dicit sta tutū,de elect.quod amico licet amici sāguinē redimere.
43 † Quinetiā plus dicit Bar.(aut quisquis is fuit)ī l.deuo tū,ī fi.ꝑ illū tex.c.de meta.& epidime.li.12.ꝙ amicus pōt resistere cuicūq; īferēti uī amico ēt ī rebus.ꝙ dicit esse notādū.quod & ibi tenet Io.Plat.per illū ipsū tex. & sequitur corn.d.cōsi.107.co.3.ver.quī insuper.& cō si.204.ꝑ decisiōe,co.2.ver.& ꝑ defensiōe,li.1.uide Bar. ī d.l.ut uim.& ibi oīno Claudiū de sess.& Bal.ī repe l.1. c.unde vi.Idē quoq; Bar.in l.prohibitū.c.de iur.fisc.li. 10.dicit ꝙ amicus ēt īuocatus pōt(sicuti, & cōsāguine us)iuuare amicū resistēdo ēt de facto officiali iniuste exe quēti,refert,& sequitur Bal.consi.143.super q.uertente

col.2.lib.item 2.ubi per hoc pulchre dicit, quod amicus amico potest suffragium defensionis impartiri et sine re
44 quisitione.† Et quibus iũcta gl.in d l.ut uim quæ uoluit in metiẽda alterius licita defensione affectionẽ cõsidera ri, manifeste colligitur tantum operari, amicitiam ĩ cõsi deranda affectione, quantum coniunctionem sanguinis. Ideoq; B rt.in l.culpa carer. ff.de reg iur.dicit quod illa glo.nõ tãtũ intelligitur de affectione sanguinis. Quodq; ex ipsius Bart.in eo loco sententia scribit Bal.in c.sicut huius initii 2. col ult uer.dicit Bart.de iureiur.quod lici tum est consanguineis & amicis etiã nõ requisitis obses sum motu proprio iuuare. Et idem ferme dicit ipse Bald. in c.1.col.ul.uers.quæro utrum quis, quod met cau. Sed si uera dispicimus, longe ualẽtior est amicitiæ affectio, quam consanguinitatis, si Iustino credimus ita scribenti lib.5. Alii fratres, aut filios, aut parẽtes deflent cognatos alii amicos chariores cognatis, & supra quoq; satis dixi
45 mus.† Et Bal.qui cõs.39.factũ super q o cõsiliũ petitur, lib.2.dicit fratrẽ pro fratre admitti testẽ ĩ causa ciuili.ni si ratione intensæ amicitiæ repellatur. Bal. ergo ad testis repulsionẽ pluris æstimauit intẽsã, ut cũ eo loquar, amici tiã, quã fraternitatẽ, qua nulla propè charior est, ut dixi mus, cõiunctio. Et idẽ fermẽ uoluit Bal in l.parentes C. de test.ubi & ad hoc allegat d.l.cũ allegas.C.de cast pe- cu.li.12.& idẽ Bal.in l.1.C.de epi.& cler.ubi & in eã rẽ allegat d.l.cum allegas, & in tracta.de duobus fratribus.
46 & Barb.in c.repellantur, de accusa.† Sed quoniam huc prouecti sumus, nonne magna amicitia semper repellit à testimonio, ut uoluit glo.in summa.3.q.5. & Specul. tit. de testib.§.1.in princip.& Bal.in c.1.de testi.uer. quæro nũquid & Roma.cõsi.405.q.proposita.& Alex.cõsi.78 ĩ cã & lite uertẽte inter Bartolomeũ, col.2.vers.nec obstat ẽt si dicatur, li.1.Fely in c.quotiens, col.2 de testib.& fa cit tex.in l.3.ad prin.ff.de testib.& in §.testiũ 4.q.3.cum §.Nulla tamẽ consanguinitas præter eã, quæ est inter pa rẽtes & liberos.oĩno repellit in causis ciuilibus, nisi pro pter aliud quidpiã aduẽtitiũ, ut plenè not.per legũ inter-
preteo

prętes in d.l.parentes, & per canonũ interpretes in c.accedens, huius initii.1.ut lit.nõ cõtest.† Nec uidetur à ꝓ
47 cedens,huius initii.1.ut lit.nõ cõtest.† Nec uidetur à ꝓ pôsito aliẽnũ,quod uoluit Ab.antiquus ĩ c.petitio.de iureiurã. quod si qsispiã iurauit aliũ defendere cõtra oẽm hominẽ,nõ uidetur iurasse,nec tenetur illũ defendere aduersus suos ipsius amicos, sicut nec cõtra cõsanguineos. quod & Pan.ibi.col.ult uer.non tamẽ placet,admittit in magna amicitia cõiunctis,ad quos ipse iurãs uidetur, eãdẽ,quã ad seipsum habere affectionem allegat no in d.l. sed & hæ.ff.de procur.& alia iura,& sequitur Barb.in d. l.cũ acutissimi,col.91.uer. & faciat quod uoluit.C.de fideicõ.ubi & ex hoc no.quod æquiparantur sanguinis cõiũctio,& magna amicitia. Et idem uoluit nulla prædictorum doc facta mentione Io. Montefer.in repe.l. frater à
48 fratre.col.6.ff.de condi.indeb.† Confine est & quod uoluit Cy.in.l.ult.col.pe.in.8.q.C.de sponsal. quod sicut mulier non potest poenam promittere si non nupserit, quia matrimonia debẽt esse libera,ut ibi no.& in l.Titia. ff.de uerb.obli.sic nec illi quibuscum est mulieri consanguinitas. aut magna amicitia,propter quos, ne uidelicet ipsi soluẽdo poenã,incõmodũ paterẽtur,nuberet mulier, quod & idẽ uoluit Bar.ĩ d.l.Titia post prin.& ibi quoq; Ang.in prin.Frã.Are.col.6.uer.in ea gl.ibi, & Io.And.ĩ c.gẽma,ad fi.uer.alii loquũtur,de spõsa.& ibi etiã expres
49 sè Collec.& Pa.col.3.uer.uenio ad secũdũ †Cui & simile est quod dicit Bar.ĩ l.si plagii.uer.quæro si ualeat.ff.de uer.ob.quod tũ demũ ualet hmõi stipulatio,Promitto cẽtũ,si Titius plagiũ fecerit.cũ Titius ille sit meus cõsanguĩneus,aut amicus.ut qui uerebitur facere plagiũ, ne ĩcidã
50 in poena.† Adde quod sicut cõsanguineorũ præsentia excludit præsũptionẽ fraudis & metus.l. Polla, & ibi Bal. C.de his quib.ut indi & idẽ Bal.ĩ.l.unica.col.12.ver. sed pone minor.C.de confess.& in c sicut.col.2.de probat.& cõsi.199.refutatio nõ ualuit.li.5.& ĩ c.1.circa mediũ, de trãsac.q hoc dicit sing.no.ĩ d.l.Polla.Ita & amicorũ quoque l transactionẽ,& ibi doctor.C.de trãsact. & Bar.in l. 1.C.de præd.cur.lib.10.& Bal.ĩ.§ itẽ sacramenta, col.4.

51 uersi. itē potest introducere. tit. de pac. iur. fir. † Propterea licet tutor. non possit bonorū posses. pupillo delatam repudiare. l. tutor. ff. de bon. poss. pōt tamen amicis pupilli interuenientibus, quasi tunc cesset omnis fraudis suspitio, ut uoluit gloss. in d. l. tutor. quam sequitur Bal. in l. pupillorum, post princ. C. de repu hære. & ibi Ias. qui eā facit sing. & idē Bal. ī rub. C. qui admit. co. 2. uer. & ideo de facto dicebam, ubi eā quoque facit sing. ad hoc quod non sufficit amicos esse præsentes, nisi sciāt quid agatur,
52 & intelligant negotiū. † Et dicit pulchrè Bar. in l. frater à fratre, in ulti. char. uersi. tertiò quæro. ff. de cōdict. ide bi. quòd licet paterfa. non possit emere filio bona, quorū est legitimus administrator, cum de his non possit filius disponere sine patris authoritate, nec possit pater se authore emere per text. in l. 1. ff. de aut. tut. Nec fortè (ut ait) cōtraheretur obligatio etiā naturalis, sicuti dicimus de pupillo contrahente cum tutore, l. pupillus, eo tit. fallit tamen quando id fieret præsentibus amicis, tanquā ēt cesset omnis suspicio, uideaturq; factum palā, & bona fide, per d. l. transactionem. ideo ualeret. l. cum ipse. C. de contrah. empti, quod dictum dicit singu. & memoria dignum Ias. in d. l. frater à fratre. col. 22. uersi. signa. tamen unum, in prin & in l. singularia co. 6. uersi. pulchrū, ff. si cert. pet. & in l. pacta nouissima. in 3. not C. de pac. & in c. 1. col. 3. uer. confirmo etiā per id tit. qui feud. dar. pos.
53 † Sed, & è contrario, quemadmodum inter consanguineos inuicem contrahentes plerunque fraus præsumitur, & simulatio, l. data, & ibi docto. C. de dona. Barto. & alii in l. post contractum, ff de donatio. tum simili ita, & inter amicos quoque, ut singu. uoluit Barba. d. consil. 22. col. 3. lib. 4. & Panor Pic. in repet. d. l. post contractū.
54 col. 12. uersi. ultimò dominus Bart. concludit. † Quid? quòd idem Barba. in repe. d. l. cùm acutissimi, col. 11. (in qua superius illum sæpe citauimus) dicit quòd lex illa loquēs in filio, aut alio descendente hærede instituto, & rogato hæreditatē restituere, habet locum in amico grandi amicitia iūcto. Ad quod citat pleraq; ex his quæ suprà

dixi-

diximus,dicitq; hoc sibi uideri uerissimũ, & nouum dolẽdum tamen, quòd à nemine graui,& excellenti doct.hoc fuerit auditũ.Quod iterũ scribit,& affirmat col.11.ue.& si uerbis daretur c seq.& refert.Ias.in.l.exigendi.col.5. uer.adde ẽt illud C.de procu.ubi tamen nõ firmat, quin subobscure reprobat idem Ias.in.d.l.titia,in prin. colu.5. nu.14.ver.vltimò circa.ff. de uer.obl. & apertius Soci.in repe.l.cum auus,col.3.ff.de condi.& demon. vbi respon-
55 det omnibus rõnibus Barb.† Nec silentio prætermittendum id quod dicit Archi in.c.statuimus, de elec. lib.6. & in.c. non soleat. 2.q.6. quòd licet non audiantur appellantes,nisi quorũ interest , uel quibus est mandatum.l.1. ff.deappel.recip.amicus tamen pro amico põt appellare. sequitur Luc.Pen.in.l.1.colu 2.uer. item scias quòd. C. de castren.pecul.mil.lib.12.Alex.in addi. Bart. in.d.l.2. Et optime facit glo.ibi,cum exponit illa uerba quorum
56 interest,ita dicẽdo,uel peculiariter,uel affectione.† His succinere uidetur quod post Pet.uoluit Cy.in.l.inuitus. C.de procu.col.5.ver.ex his pendet, quòd sicut coniunctus procurator constitutus uidetur tacite non contradicendo acceptare mãdatum, licet sit secus in extraneo, per tex.in.l.si filius.§.inuitus.ff.eod.Ita quoque, si magnus amicus constituatur procurator,ut.s. uideatur(nisi expresse contradicat) mandatum acceptare, & sequitur ibi Bar.in 2.lect.Bal.qui dicit notandum,col.2. uers. primò quæro,Saly. & Pau.cast. inferuntq; Cy.& Bal. quòd si quis apud amicum eo præsente aliquid relinquat, uidetur ipse amicus huius rei custodiam suscepisse, licet secus in alio uideatur,per tex.in.l.1.§.adeò.ff. de pace. & utrunq; sequitur Pet.Anc.in.c. licet, de procur.lib.6.& in cle.1. eo tit. sequitur item quod priore loco dictũ est, Ias.in.l.quæ dotis,col.13.in tertio casu.ff.sol. matr. licet contrarium teneat Ant.in cap.ex parte decani, de rescri.
57 & Domi.in.c qui ad agendum.de procur.lib.6.† Sed, & è diuerso ('licet non omnibus inconfesso sit) quod scribit Inno.in eo ipso.c.ex parte decani, de rescrip. quòd si quis me sciente,& non contradicente , meo nomine agat
in

60 facit sing.atq; etiã tex.in.d.l.capiéda.† Præterea, quemadmodum nihil interest,an iudex consueuerit uexare cõ sanguineos appellantium,an appellantes ipsos, ut uoluit Bartol.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori,in.9.q. ff.de oper.noni nuntiatio.& alibi latissimè differemus. Idem quoque,si amicos appellantium molestare solitus sit, ut nominatim dixit Ang.in addit.ad Bar.to.super... qõ. per id quod not.ipse Bar.in.l.si stipulatus fuero. ff de uerbo. oblig.ubi dicit,quòd non prodest alicui habere ius habitandi in aliquo domo,nisi possit secum ducere amicum.

61 † Item,sicuti uasallus offendẽs dominum perdit feudum iuribus uulgatis,ita & offendens amicũ domini,ut uidentur uoluisse Iac.Bel.Bal.Aluar.in l. imperia em.§. illud quoq;,tit.de prohib.feu. alie.per Fede.& Nicol. Eueraldus(uir certè non mediocris eruditionis) in nouo pulãchroq; tracti de locis legalibus,in loco à contraris, sine oppositis,col.3.mouenturq;, quod quemadmodũ uasallus.si cum inimicis domini amicitiam ineat,feudum perdit, ut est tex.in cap.1.tit.quot sunt testes necess. & no. in cle.pastoralis, de re iud.ita quoque ut contrariorum eadẽ sit disciplina,si cũ amicis domini inimicitias cõtrahat,illosq;offẽdat,trahũtq; ĩ hũc sẽsum id quod dicitur

62 in d.l.§ illud quoq;.†Sed & ut legẽtes magis atq; magis cognoscant quanti leges nostræ,earumque interpretes fecerunt amicitiam, postremò huc multa, primum ex nostris legibus deinde ex legum ipsarum interpretibus,nullo ordine seruato in eam rem afferemus, ut interim taceam Aristotelem, Theophrastum,Tullium, Senecam, atque alios externos scriptores qui de amicitia tam multa scripsere, ut non nisi iusto uolumine complecti ne-

63 queas.† Primum igitur adduco tex in.l.:s qui amicitia. ff.de negotiis gest. ubi quemadmodum pater non repetit,quod in causam filii paterno affectu erogat, iuribus ad hoc uulgatis,ita nec alius,qui paterna amicitia quicquam impendit per quem textum dicit Lucas Pen. in l.prima,colum.prima.C.de castren.pecul libro duodecimo, quod amicus quodammodo loco patris habetur.

Secun-

64 † Secundo, text. in l. sed si plures. § i arrogato. ī fi. ff. de vul. & pup. ubi donatū filio ab amico patris, uidetur donatū ipsius patris cōtéplatione. & illi quæritur. Ex quo not. Bar. ꝙ donatum spōſe ab amicis sponſi, sponſo quæritur, nō spōſæ, de quo late ibi per alios, & per Cor. cō. 81. primus cōſultationis articulus, col. antepe. & ſe. l. 1.
65 † tertio, tex. in l. 2. in prin. ff. qui pet. tut. ubi amici paréntū, ſicuti & cognati poſſunt petere illorum liberis tutores dari. Quin & dum datur tutor, ā curator infanti, aut minori, non tantum conſanguinei, ſed & amici uocandi ſunt, ut uoluit Bal. in c. 1. col. pē. uer. quid ergo, ti. de mi
66 li. uaſ. qui contu. eſt. † Quarto, text. in ipſa l. 1. ex quo no. Lucas Pen. equiparati opus propinquorū, & amico-
67 rum † Quinto, text. in l. ſciédū. ff de uſur. & in l. amiciſſimos, in prin. ff de excu. tut. & l. ſcio, in prī. ff. de ann. leg. quibus iuribus conſtat homines negotiis, rebuſq; ſuis,
68 ſuorumq;, amicos adhibere ſolitos. † Sexto, in l. poſtliminii, poſt prin. ff. de cap. & poſtlī reuers. ubi reuerſus ad nos intelligitur, qui ad amicos noſtros peruenit, nō minus quam ſi intra noſtra præſidia eſſe inceperit.
69 † Septimo, tex. ī l. vlt. ff. ubi pup educ. deb. ex quo not. gl. uocandos eſſe amicos abſentis, cū debet aliquid fieri in eius præiudicium & eſt ſimilis fermè tex. quem ea gl. allegat in l. ergo. ff. ex quib. cau. maior. ubi non aliter illud edictum habet locū, quàm ſi amici fuerint interrogati, an uelint defendere, & ex eo no. Bar. & alii, quod ut quis dicatur uerus cōtumax, requiritur ut ipſius amici īquirātur, an, uelint defendere. Et l. hæc autem. § i. qui. ex cau. in poſſ. ea ubi amici pupilli requirēdi ſunt, ut defendant antequam iudex decernat bon. poſſeſſionem, neque enim ueriſimile eſt, ut illic dicitur, amicos omiſſuros pu-
70 pilli defenſionem. † Propterea plerique uoluerunt citandos eſſe amicos abſentis debitoris, antequam perueniatur ad ſecundum decretum. in qua opinione fuit gloſſ. in cap. conſultationibus, de offic. de leg. ibi, interrogandi ſunt amici, & gloſſa. in cap. cauſam, quæ. de dol. & contu. & in c. ult. in glo. vlt. & ibi quoq; Inno. & Io. And.

Io.And.de eo qui mil.in pos.& glo.in cle.1.in uerbo, liceret,de rescrip.& in cle.1.in uerbo,ex certa scia, & ibi Card.Flor.i 6.q.de iudi.& Azo iu Sūma.C.de bo. auth. iudi.possi.uersi.sed nunquid.Spec.tit.de citatiōe.§. sequitur,uersi.sed nunquid, Bar.in auth.qui semel,circa med. C.quo.& quā,iudex,Ang.in l.ut perfectius,col.2.C. de ann.excep.Saly.in l.3.C.de procu.& latè Alex.qui adducit concord.in l.si finita.§ Iulianus,col.18.ff. de dam.in fec.& ibi etiam Lud.Bol.in repe.char.11.& 2.seq.Sed.& cū datur curator bonis absentis,citadi sunt eius amici,ut consiluit Rapha. Fulgo. consil.114. Nicol de Quinto,
71 colum.2.† Octauo, text.in l.aut qui aliter, uersicul.& si fortè.ff. quod ui aut clam, ubi clam facere dicitur qui se opus facturum non denuntiat amicis,his absentibus,
72 quibus erat denuntiandum. † Nono,text.in l.2.C.si per uim,uel ali.mo.ubi amicus etiam sine mandato admittitur ad recuperandum possessionem, qua quis absens spoliatus est,quod bene facit ad id quod supra diximus,ami
73 cum pro amico posse agere.† Decimo,tex.in l.1.§. similique modo,huius initii.2.C. de lati.lib.tol.in illis uerbis,& hoc neque secreto, neque inter solos amicos. ex quibus colligitur nostra nos secreta solere amicis com-
74 mittere.† Vndecimo,tex.in eo ipso §.in illis uerbis, tali affectione fuerit accensus,ut etiam filium suum nominare,&c.Ex quibus item colligitur amicitiam tantū habere uirium, ut uel seruos filios proprios nominare fa-
75 ciat.† Duodecimo,in l.si donationum in fine.C.de nup. ex quo notanda sunt duo ad hūc locum maxime pertinentia. primum, quod in contrahendis nuptiis amici sunt conuocandi. secundum,id certè multum habere ponderis, & momenti, quod amicorum fide, & consensu usurpatum est. † Decimo tertiò, text. in capit.de iudiciis,
76 3.quæst.3.ubi in nostris negotiia quærenda sunt amico-
77 rum consilia. † Decimoquarto, quod tradit gloss.1. § ait,prætor.ff.de post u.quod licet alias quis possit cogi ut sit aduocatus,non tamen contra amicum. quem facit singu.Pet.Rauen.in suo Alph.in uerbo.amicus. in fi.
78 Deci-

78 † Decimoquĩto, quod ſcribit Bar. in l. 2. col. itẽ. 2. c. ne go. geſt. quòd amicus alias nõ cõſuetus patrocinari præ
79 ſumitur gratis pro amico patrocinari † Decimo ſexto, quod tradit idẽ Bar. in l. gerit, col. 3. uerſi. quæro quod ſi cõuocatis, & c. ff. de acq hære. Actũ præſumi delibera tũ, quẽ cõuocatis amicis cõficimus, p tex. ĩ l Pãphilo. §. propoſitũ, ff. de leg. 3. ibi, acceſitis amicis, de quo ẽt per alios i d. l. gerit, & eundẽ Bar. ĩ l. ult. ff. de teſta. & Iaſ. in l. 1. c. de ſũ tri. i utraq; lec. uidelicet ĩ Padu. col. 3 uerſ.
80 nõ ob. ĩ lec. aũt Tici. ĩ 5. col. uerſ. & nõ ob. † Decimoſepti mo, quod dicit Bal. in rub. c. qui. admit. col 4. ĩ 6. q. uerſ. itẽ ſi hæreditas ſit delata, quòd ſi delata ſit hæreditas ab ſenti, qui uagatur per mundũ, & neſcitur ubi ſit, poſſunt amici pro eo comparere ſine mandato & efficere, ut ei
81 decernatur bonorũ poſſ. † Decimooctauo, quod uoluit idẽ Bal. in c. cõſultationibus, in fi. de of deleg. quod ami cus ẽt ſine ſatiſdatione admittitur ad allegãdũ cãs absẽ tiæ quod dicit eſſe menti tenẽdũ, & allegat glo. quã ad hoc dicit ſing. in l. in eo. §. nemo. ff. de reg. iur. quæ tamẽ indefinite loquitur de tertio ut admittatur nulla amici
82 facta mẽtione. † Decimonono, quod uoluit idẽ Bal. ĩ c. ſuper eo. huius initii. 2. de teſtib. quod potẽtia amicorũ facit hoĩem excellẽtẽ. Sed, & ibi Pan.. col. 2. uerſi, tertio no. de potẽtia, dicit quod quis propter amicos eſt poten tior. in eumq; ſenſum trahit text. ibi loquentẽ de potẽ tia, cui plane cõſonat Plautinum in Truculento adagium, Vbi amici, ibi opes.
Quod & Quĩtilianus uſurpauit lib 5. tit. de exẽplis, cui potiſſimũ locus fuit apud. Scytas, qbus is ditiſſimus exi ſtimabatur qui certiſſimos, optimosq amicos poſſideret, ſicuti apud Luci. retulit Toxaris, & ipſe Scyta. Propte rea, & ãtiquis celebratũ ẽ illud prouerbiũ, Amicus igni, & aqui magis eſt neceſſarius. cuius meminere Ariſtot. i Moralibus, Cicero in Lælio, Plutarchus in cõmentario,
83 quem ſcripſit De aſſentatoris, & amici diſcrimine. † Vi geſimo, quod dicit ipſe Pan. in c. quoniam, frequenter, §. porro, col. 3, uerſ. quæro an ille, ut lit. non conteſt. quod
ſatis

satis uidetur probari aliquem impedire, ut citatio ad eũ
84 perueniat. ex eo quod amicus eius impedit † Vigesimo-primo, quod Ias. in d.l.1 in utraq; lect. uidelicet in 1. col. 3. & in 2. col 5. C. de sum trin. dũ respõdet ad tex. ĩ l. pãphilo. § propositũ. ff. de leg 3. per quẽ Bar in l. serui electione. in prin. ff de leg. 1. dixerat quod ista uerba, Volo, uel uellem relinquere Titio fundũ, disponunt in ultima uoluntata, licet non in contractibus. Nam contra Bar. tenent oẽs, præter Ang. in d.l. serui electione, quos sequitur Ias. ubi inter quæ illud est, quia hmõi uerba fuerunt prolata ergo personã uerisimiliter multum dilectã, arg.
85 d.l. in testamento, cum glo. ff. de fideicom. lib.† Plura de amicis amicitiaq; ex legum authoritate cõgessi in unum locum, unum forte anteà à quoquã ex nostratibus sit factum. Nunc uerò tempus est ut ad id redeamus, de quo præcipuè nostra est disputatio. Quæcunque à nobis de amicis dicta sunt, eò certè tendunt ut demonstrem quẽadmodum clementius puniendũ est, quod pro cõsanguineis cõmissimus, ita & quod pro amicis, quod & apertè (ne authoritate alterius careamus) sentit Alex. uir in legibus omniũ iudicio consummatissimus, consil. 144. post redditũ primum consiliũ in fi. lib. 2. ubi per text. in d.l.2. ff. de recep. loquentè de consanguineis, dicit plus excusari receptantem bannitum amicũ. quam alium, quasi ea lex magis consideret amicitiam, quae plerunq; nobis est
86 cum necessariis, quam ipsam consanguinitatem.† Et hoc quidem sententia, uel Theologorum scriptorum authoritate põt comprobari, Petrus enim Lombardus, uulgo magister sententiarum uocatus lib. 2. dist. 22. & ibi Theologi scholastici dicunt Euam simpliciter loquendo plus peccasse in transgressione praecepti diuini quam Adam, cuius rei hanc inter alias rationè afferũt, quod Adã ipse peccauit uictus amicabili quadã n Euam beneuolentia, qua plerũq; fit, ut offendatur Deus, ne offẽdatur amicus. quae uerba sumpta sunt ex diuo Augu. 12. super Genesin cap. ult. & rursus idẽ Aug. de ea re loquẽs, Noluit (iquit) contristari suas delitias, consensit in actum prohibitum.

77 † Lysan-

87 †Lysander Lacedæmonius uir alioquin & uirtutibus,& rei militiaris peritia clarissimus,plurima tamẽ ꝓpter amicos.facinora cõmisit,plurimes ꝓ illorũ dominatione, & potentia cædes cõfecit,sicuti Plutar.refert tũ in uita illius, tũm in eiusdẽ,& Scyllæ Romani cõparatione. Chilo item Lacedæmoniũ (qui habitus sapiẽs & unus ex septẽ) falsum pro amici salute consiliũ dedisse dicitur, ut testis est Gell.lib.1.c.3.ut hic sapientũ uirorũ authoritate, & exẽplo discamus nõ esse tã graue scelus, quod amici caussa cõmittitur. Nã ut scribit Cic.De amicitia,si qui fortuna acciderit,ut minus iustè amicorũ uoluntates adiuuandæ sint,in quibus eorũ,aut caput,aut fama agatur,declinandum est de uia,modo ne summa turpitudo sequatur. Est enim quatenus amicitiæ dari uenia possit. Quam sententiam deprõpsisse uidetur ex Theophrasto qui, & eiusdem tituli libros cõposuit,sic.n.propemodũ de eã rescribit li. 1.Parua & tennis uel turpitudo,uel infamia subcũda est,

88 si ea re magna utilitas amico quæri põt.† Verũ ipse Tullius uidetur uisse sibi contrarius,ante.n scripserat nullã esse excusationẽ peccati, si amici cã peccauerit, hancque primã in amicitia legem sanciuerat,ut neq; rogemus res turpes,neq; faciamus rogati,turpis.n. excusatio est, & minimè accipiẽda,cũ ĩ ceteris peccatis.tũ si qui cõtra Rẽpu.se amici cã fecisse fateatur.Et paulò post.Talis, ait, improbor ũ cõlensio non mò excusatione amicitiæ regendã nõ est sed potius supplicio oĩ uindicanda est.hæc ille. Secũdũ quã sniam Pericles Atheniẽsis ab amico rogatus ut pro re,cãq; eius falsũ deieraiet.respõdit se ad arã usq; amicũ esse.sic uti referũt Plutarc.in uita illius, & in Apophth. Græcorum,& Gell.quo loco nuper citauimus. Publius quoq; Rutilius amico cuidã per indignationẽ quærenti Quid mihi opus est amicitia tua,si quæ rogo.nõ facit resdondit.Imo qd mihi tua,si propter re aliqd inhoneste facturus sum?testis Valer.lib.6.rerũ memorabilium, c.4 & è nostris recenset Panor.in c.repellãtur,in.2. no. de accu.ubi ipse quostquam ex eo tex.notauit affectionẽ amicitiæ,quandoq; hominem inducere ad blasphemandum

dum, & malè loquendum de inimico amici, subdit tamen nihil pro amico inhonestum esse faciendum, citatq; eam legem Ciceronis.

89 † Saly quoque in l.nullos.C. de mal.& mathem.not.ex tex.ibi amicitiam reprobatum esse repellendam, quod dicit notandum ad hoc, ut amicitia inueterata non excuset receptantem bannitum. Et illi legi consonat & Charondae Thurii lex, qua improborum statim amicitiae renunciari iussit, graues insuper poenas sanxit, si quis aliquando cum malis amicitiam iniisset, aut initam non statim discidisset. testis Diodorus in lib. Bibliothecae 12. Verū ut id caput tandem concludam, non nihil recte uidetur dixisse Sal. per ea quae longè lateq; diximus fateor tamē non esse peccandum propter amicum, si tamen peccaueris ob id solum, ut saluti eius consulas, non tam seuere id peccatum esse puniēdum censeo, quàm si extranei causa idipsum admiseris. Sed de his prope nimium diximus.

CAVSA VIGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Pœnæ delictorum, aut remittendæ, aut minuendæ propter uicinitatem.*

2 *Scientia præsumitur in factis uicinorum.*

3 *Vicini possūt propria authoritate resistere officiali, in causa uicini.*

4 *A uicinis ut multa commoda habemus, ita et incommoda plurima sustinemus.*

5 *Temistocles agrum uenalem commendat à probitate uicinorum.*

6 *Vicinum oportet docere fines prædij, quod emit.*

7 *Marci Catonis præceptum obseruandum in emptione prædiorum.*

8 *Agrum empturos quaenam oporteat obseruare. Ex Plinio.*

9 *Vicinus malus, magna pestis.*

10 *Damnum datum in agro, præsumitur datū potius a uicinis, quàm ab alijs.*

11 *Italiæ statuta, ut damna data à transeuntibus, sarcinantur a uicinis locorum.*

Quod et obseruatum a Celtis et Celtiberis nu.12.

L 1 *Vige-*

1 Vigesimo tertio, in uicinis quoq; id obseruandum arbitror, quod in consanguineis, & amicis dictum est, Vicinitas enim pro quadam affinitate est eamque Terentius in Heautonti. reputat in propinqua parte amicitiæ. Quin Solomon Prouerb. 27. Melior, ait est uicinus iuxta, quam frater procul. Et cicero lib. 1. Officiorum, Vicinum, inquit, citius adiuueris in fructibus percipiendis, quam aut fratrem. aut familiarem. Herodotus lib. 1. tradit Persas illos in primis obseruare reuerentur, qui proxime habitãt, secũdas tribuere his, qui a primis proximi, atq; sic deinceps progredientes, quo uicinores, hoc arctiori necessitudine iũctos existimare. Hesiodus ĩ li. lib. 1. cui ẽ tit, Opera & dies, uicinos potissimum ad conuiuiũ uocandos esse monet. Proĩde apud diuum Lucam c. 15. Qui ouẽ inuenit, quã perdiderat, ueniẽs domũ conuocat amicos, & uicinos (de cõsãguineis aũt nihil dicit) dicẽs illis, Cõgratulamini mihi, quia inueni ouẽ meã, quæ perierat. ꝙ & repetitur ĩ decretis canonicis, ĩ c. poenitẽtẽ, 26. q. 7. Ex quo facile possumus colligere arctiorẽ quodãmodo, & amicitiam, & familiaritatẽ nobis eẽ cum uicinis, quam cum cõsãguineis. ideoq; sacræ literæ ĩ ordine scripturæ uicinos cognatis anteponũt, Lucæ 1. c. Et audiuerũt, & cognati eius.

1 Nõ mirũ igitur si quemadmodũ præsumitur sciẽtia ĩ factis cõsãguineorũ, l. de tutela. C. de i integ. resti. & l. octaui. ff. unde cognati. & l. si filiũ. C. de liber. cã. ita quoq; & uicinorũ. l. filiũ. ff. de his qui sũt sui uel ali. iur. & l. si ita. §. ult ff. de fun. instru. & c. quosdã. & c. quãto. de presũp. & c. cũ dilectus. de purga cano. & ibi Pan. & uoluit gl. ĩ c. paratus, ĩ uerbo, ĩ nescire. 23. q. 1. & gl. not. ĩ §. i. uer. sãci, in uerbo, officii, ĩ authẽ. de testib. quæ dicit, ꝙ uicinus ꝓsumitur scire bonitatẽ, & legalitatẽ hominis, melius quã alius nemo. Ad ꝙ ẽt allegat l. cũ de lanionis. §. afinã. ff. de fund. instruct. & l. de minore. § pẽ. ff. de q. quam glo. & ibi not. Angel. & ultra eã allegat l. 2. C quãdo fiscus uel priua. & per hoc dicit (subdubius tñ ualere dictũ testis deponẽtis aliquẽ eẽ bonũ. & legalẽ uirum, & se id scire, quia ẽ uicinius. De qua re asta i disserũ. doct in l. 1. ff. si cert pet.

&

& Alex.cōſi.92.uiſo,& opo: tunc.co.2.uerſi hoc præſup p'oſitó,nu 8.lib 5.& utrobique concord plurimae.

3 Item ſicut cōſāguinei,& ami i, uel inuocati poſſunt propria authoritate reſiſtere officiali,ut diximus ī præcedenti capite,nu.43.incip.cōfirmantur ſupradicta,ita etiā vicini,ut ſcribit Bar.in l.prohibitum.uerſic.item nota ꝙ licet.C.de iur.fiſc.allegat tex,nominatī de uicino loquētem in l.ſi quis in ſeruitute.ff.de fur.

4 Illud autem ſciēdum,quod quemadmodum ex bonis probiſq; uicinis multa nobis cōmoda,& oblectamēta ꝓueniunt,non ſecus atq; ab cōſanguineis,& amicis, ſic & ab improbis multa quotidie incōmoda,atque detrimēta oriuntur Heſiodus(quem multi Homeri anteponere nō dubitarunt)hanc de ea re ſententiā protulit, in eo opere, cui eſt tit. Ἔργα καὶ ἡμέραι. lib. 1. Πῆμα κακὸς γείτων. Sed ego integrā eius ſniam adſcribendā latius duxi.Ea ē

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται, (hmōi
Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ,
Ἔμμορέ τοι τιμῆς, ὅς τ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

id eſt,ut uertit Nicolaus Valla.

Si aduerſi quicquam acciderit de more repente,
Prim[illegible] illa occurret,quæ ſi ſine veſtibus eſſet,
Nu[illegible] etiam uen[illegible], quod nec tibi ſanguine iunctus
No[illegible] ger,iſte ſibi ueſtes,atque omnia ponet,
I[illegible]bi,damnoſa eſt uicina,ſed pruba,ſi ſit,
V[illegible]s.Hæc agitur cupienda eſt pectore toto.
[illegible] quam laudis opus, neque enim lamenta refundes
[illegible] iſiſſe bouem,proba ſi uicicina tecum eſt.

Quem locum aliter traducit,

Si qua domi inciderit tibi res,tunc illico omiſſis
Adſunt uicini zonis, cinguntur at ipſi
Affines,noxa eſt uicinis ut improbus ingens,
Contra ita maxima commoditas,ſi commodus adſit,
Deeſt honos hinc,bona quem uicinia deficit,at nec
Intereat bos,ni uicinus ubi improbus adſit.

L ii Illam.

Illam autem sententiam, cladē esse malum vicinum, tanquam prouerbialem adfert Callarius in epistola ad Callem inter epistolas rusticas Aeliani Πάλαι μὲν οὖν λέλεκται κακὸν εἶναι γείτων κακός

5 Quam quidem sententiam cum Spartiata quidā laudibus efferret, audiens Diogenes ille Cynicus, Atqui, inqt, & Messenii periere, & eorū boues in uicinia uobis cōstitutis. Quippe Messanam bello Lacedæmonii afflixerant, author Pausanias. Themistocles aūt Atheniensiū princeps, vt Plutarc. in Apophthegmatis, & in vita ipsius retulit, cūm agrū uenalē proscriberet, cæteris commēdationibus illud addere pconē iussit, Ὅτι καὶ ἀγαθοὺς γείτονας ἔχει, id est, q vicinos bonos haberet, quasi vicini cō mendatio ne futurus esset longè vendibilior. Cui, & suffragatur qđ scribit Cicero in epistolis ad Atticum, li. 12 epist. eius li. 27. omnium verò 258. Domum tuam pluris video futuram vicino Cæsare. Et illud Martialis lib. 6. epig. 19.

Non de vi, neque coede, nec ueneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini quæror has abesse furto.

Et alibi, scilicet lib. 7 epigr. 92.

Propter uicinum qui pretiosus erat.

Nec hìc omittēdum esse duxi extare apud Iouianum Pōtanum in Actio, dialo. 1. exemplum instrumenti ueteris uenditionis, in quo inter cætera illud scribitur, Tribules ac uicinos bonos habet, quos mox nominat.

6 Ex legibus Romanis quanuis vēditori prædii demonstratione fundi facta, nō sit necesse cōfines emptori nominare, l. cū seruo. §. vlt. ff. de cōtra. empt. veruntamē si quis in vendēdo prædio confinē celauerit, quē emptor si audisset, empturus nō esset teneri, venditorem ad interesse dicit Iurisconsultus l. quod sæpe. §. vlt. ff. eo. quē text. intelligunt glossa & docto. in vicino malo, & p illū text. dicit Bal. consilio 482. magnifici uiri domini. col. 1. li. 1. quòd propter malos uicinos res minoris ualet, minorisq; emit, & uenditur, sed corrupiè allegat bald. l. quid tamen, cū d. l. quod sæpe uellet allegare, per illū quoq; tex. dicit Cor

neus

neus confi.282. circa primum confultationis articulum. col.3. uerfic. facit canon, lib.1. quòd plurimum intereft non habere malum uicinum.

7 Propterea Marcus ille Cato omnium bonarum artiũ magifter, lib.1.de De re ruftica illud monet, ut cum præ dium comparare cogitabimus, animaduertamus, uicini quo pacto niteant. Quod referens Columella, & illud quoque Hefiodicum fuprà citatum li. Rei rufticæ.1.c.3. De uicini cõmodo (inquit) nõ eft quidem certum quem nonnunquam mors, aliæq; nobifcum diuerfæ caufæ mutant. & ideo quidam refpuunt Catonis fententiam, qui tamen multùm uidentur errare. Nam quemadmodũ fapiẽtis eft fortuitos cafus magno animo fuftinere, ita demẽtis eft ipfam fibi malam facere fortunam, quod facit, qui nequam uicinum fuis nummis parat, cùm à primis cunabulis, fi modò liberis par tibus eft oriũdus, audiffe poterit.

Μήδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

id eft, ut obiter illud Hefiodicom interpreter,

Nec bos intereat, uicinus, fi improbus abfit.

Quod non folum (ut ad Collumellã redeam) de boue dicitur, fed oĩbus partibus rei noftræ familiaris, adeò quidẽ ut multi prætulerint carere penatibus, & propter iniuriã uicinorũ, fedes fuas profugerint. nifi aliter exiftimamus diuerfum orbem, gẽtes uniuerfas petiiffe relicto patrio folo, Achæos dico, & Hiberos, Albanos quoq; nec minus Siculos. & ut primordia noftra cõtingã, Pelafgos, Aborigines, Arcadas, quàm quia malos uicinos ferre non potuerint. Ac ne tantũ de publicis calamitatibus loquar, priuatos quoq; memoria tradidit, & in regionibus Græciæ, & ĩ hac ipfa Hefperia deteftabiles fuiffe uicinos, nifi Antolycus. ille cuiquam potuit tolerabilis effe cõterminus, aut Auẽtini mõtis incola, palatinis ullũ gaudiũ finitimis fuis Cacus attulit. Malo.n.præteritorũ, quàm pſentium meminiffe, ne uicinum meum nominẽ, qui nec arborem prolixiorẽ ftare noftræ regionis, nec inuiolatũ feminarium, nec pedamẽti quicquã adnexum uineæ, nec etiã pecudes negligentius pafci finit. Iure igitur (quantum

mea fert opinio) M. Porcius talem peſtem uitare cẽſuit.
8 Plinius lib. 17. cap. 5. Agrum (inquit) paraturos ante omnia intueri oportet aquarum uim, & uicinũ, ſingula, magnas interpretationes, nec dubias. Palladius quoque qui de eadem diſciplina ſcripſit lib. 1 capitul. 6. Tria, inquit, mala a què nocent, ſterilitas, morbus, uicinus. Ante hos Plautus in Mercatore, actu 4. ſcena quoque 4.

Nunc ego uerum illud uerbum eſſe experior uetus,
Aliquid mali eſſe propter uicinum malum.

Et hùc quoque nonnihil alludit illud Virgilii, Eglo. 1.

Nec mala uicini pecoris contagia lædent.

Et glo. 9.

Mantua uæ miſeræ nimiùm uicina Cremonæ.

Vnde, & illud Martialis ſumptum & lib. 8. epig. 55.

Iugera perdiderat miſeræ uicina Cremonæ.

E noſtris Lucas Pen. in l. quicũq;. co. 8. in uerbo, uicinos. C. de om. ag. deſer. multis probat uicinitatẽ malorũ obeſſe, atq; inter alia citat illud Saluſtianum in bello Iugurtino, Vti quiſq; potenti cõfinis erat, ſedibus pellebatur.
9 Vt iterim nõ omittã illud Demoſthenis aduerſus Callicleã, Οὐκ ἦν ἄρα, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. Nõ erat quicquã, uiri Atheniẽſes, perniciofius, quàm improbũ uicinũ, nec ſuis contẽtum eſſe, nactũ. Cui adſtipulatur illud Ariſtidis in Themiſtocle, Ἔστω τὸ γειτόνειμα ἁλμυρὸν, ὥς φασιν. Sit ſalſaginoſa (ut aiunt) uicina. id q̃d illius interpres tradit ex Alcmane poeta lyrico ſumptum. Ex quo, & illud quoque Platonis li. 4. De legibus, Μάλα γειτνιῶντος, ἁλμυρὸν γειτόνημα. Non ſanè uerè ſalſuginoſa, & mala uicinia.
10 Huc nimirũ referri poteſt quòd poſt Iac. Aret. ſcriptũ reliquit Bar. in l. ſi ita teſt. §. ul. ff. de fund. inſtr. ar. illius tex. ꝙ damnum datum in agro, magis præſumitur à uicinis datum, quàm ab aliis. Sicuti, & furta quoque, uti ſubdit, à uicinis, potius quàm ab aliis facta præſumuntur, ẽt arg. l. dominus horreorum ff loc. ubi & hoc ſentit ipſe Bar. in fin. & idem quoque ipſe Bar. in l. 2. ff. de ui pub. & in d. l. col. 2. ff. de min. dum loquens de uicinis alleg. d l.

ſi ita

si ita test. §. ul. & Ang. Are. in tract. maleficioru, in uerbo, fama publ. præcedéte co. 15. uer. quæro ī quo casu testes.

11 Hincq; multa sunt Italiæ statuta, quibus dãnum datũ transeuntibus, sarciri debent à uicinis locorum, tanquam .f. præsumatur ab illis, aut culpa eorum facta, de quibus nostri doct. ubique tã in lec. quã in consi. Quibus adstipulatur quod ab Aristotele traditum est. Ex Italia uiã esse adusq; Celtas, Gallos, & Celtiberos, Heracleã uocatã, in qua Græci, & indigenæ trãseuntes ab incolis obseruãtur, ne quid eis forte mali accidat nã, & hi poenas pẽdunt, dã numque lege sarciunt, in quorum finibus datum fueritt

12 Hæc tamẽ intelligenda censeo de malis uicinis, nõ ẽt. de bonis, ex sententia Bald. in l. 1. in princ. & rursũ ī fin. C. loc. ubi pulchre admodũ, & elegãter loquitur. & Ale. in addi. ad Bart. ī d. l. 2. ff. de uia publ. & Augusti Ari. & Bernard. Lãdri. ī addi. ad Ange. Are. loco nup citato. & Iason in l. actionibus. col. pen. uersicu. intellige, nu. 42. ff. de de iureiur. & Matthæ. afflic. ī cõstit. Siciliae incip. in quaestionibus. col. ulti. & Hippo. de Marsil. in l. qui falsã. col. penulti. uersicu pro quibus etiam facit. ff. de fal.

CAVSA VIGESIMA QVARTA.

SVMMAE.

1 *Pietas exercenda in quosuis homines, et cum eis humaniter agendum, ac non summo iure utendum in poenis infligendis.*

2 *De misericordia reprehendi satius est, quàm de seueritate.*

3 *Natura homines mutua quadam cognatione deuinxit.*

4 *Delinquens salutem cuiusque hominis tutando, leuius puniendus, at multò etiam mitiùs, qui quidpiam admiserit, causa consanguinorum, amicorum, aut uicinorum.*

1 Vigesimoquarto quãuis nullatenus sit ab officio boni uiri ne tãtulũ quidẽ discẽdendũ, uel propter salutem alterius, c. primum, uer. septimum genus & cap mihi autẽ, & melius c. ne quis. & ca. faciat. & .si quis ad te. 22. q. 2. & per Theologos in 3. li. sententiarum, dist. 38. Tamẽ quia facile culpa abstergitur quã mater boni opis pietas ipsa

comitatu,ca.si quælibet.22.q.2.Ideo,nõ solùm, si pro salute consanguinei,amici,aut vicini(de quibus affatī diximus)sed & alterius prorsus extranei, & nulla alia ratiõe coniuncti,quàm quòd homo est,peccauerit,ueluti quadā pietate motus,mitiùs est etiā puniendus tex.est not.in l. & elegāter.§ item Labeo.ff.de dol.mal.vbi qui cõpeditū alterius seruū misericordia ductus,ut fugere soluerit, in factū actione duntaxat,si non misericordia furti quoque tenetur.& tex.in l.vlt.post prin.ff.de custo.reor. ubi qui misericordiæ custodiā dimiserit,mitius est puniēdus, quā qui fraudulenter idipsum admiserit.

2 Et huc quoque accedit text.in ca.alligant.26 q.7. vbi hæc verba adscribuntur.Deinde etsi erramus,nónne melius est propter misericordiam rationē reddere, quā propter crudelitatem.cuius tex.authoritate Panor.in c.2.de reg.iur.dicit quòd melius est reprehēdi de misericordia, quàm de seueritate.Et facit quod uoluit glo.in c.2.ī uerbo,intentio,de aposta.ex quo no.Pano.ibi,quòd facilius expiatur delictū ex quadā pietate commissum,quàm vbi impietas præstat cām delicto.hāc partē sequitur Luc.Pē. in l.1.col.12.ver.itē cum delinquēs.C.de defer.lib.12.& in l.si apparitor.col.7.uers.causa & hæc multiplex C.de cohor.lib.12.dū inter causas minuēdæ poenæ, illā affert, cum quis ex pietate delinquit,per tex.in d.c.si quælibet.

3 Adde,q inter oēs hoīe cognationē quādā Natura cõstituit.l.ut uim.ff.de iust.& iur.& facit l.nõ solū.ff.de appel.& ibi gl.& doc.illū tex.ad hoc referētes.Tullius li.1. de legibus.Omniū,ait,quæ ī hominū doctorū disputatione versantur,nihil est ꝑfecto præstabilius,quàm planè intelligi nos ad iustitiā esse natos,neq; opinione, sed natura eē cõstitutū ius ēt patebit, si hominū inter ipsos societaté cõiunctionēq; perspexeris. Nihil est.n.unū uni tam simile,tā par,quàm oēs inter nosmetipsos sumus.Idē lib. 5.& ultimo Finium,In omni aūt honesto,quod per se expetēdum dicimus, nihil est tā illustre,nec quòd latius pateat,quàm coniunctio inter hoīes hoīum,& quasi quædā societas,& cõicatio utilitatū, & ipsa charitas generis ut

humani

humani, quæ nata à primo satu (ita.n. legendū est, non sta 1
gitur) quo à procreatoribus nati diligūtur, & tota domus côiugio, & stirpe coniungitur, serpit sensim foras cognationibus, primū cū affinitatibus, deinde amicitiis, post in ciuitatibus cū ciuibus, & his qui publicè socii, atq; amici sūt de ide totius amplexu gēris humanæ quae aī affectio suū cuiq; tribués, atq; hāc, quā dico societatē cōiūctiōis humanae munificè, & æq; tuēs, Iustitia dr̄, & caetera quæ
4 sequūtur. Sed dicet aliquis, si semper est mitius puniendus, qui ut alterius qualiscūq;, & prorsus extranei saluti cōsuleret, deliquit, quid (si Diis placet) tot uerba de coniunctis, amicis, & uicinis frustra effudisti, ut probares dādā eē aliquā in ea re cōsanguinitati, amicitiæ, uicinitati ueniā? Nēpe ut demonstrarē aliquam esse inter hos differentiam, ut uidelicet sit clementiùs is puniendus, qui, ut salutem cuiusq; hominis tutaretur, iniustum quidpiā ad miserit. Sed iterū isto leuius sit plectendus qui pro coniūctis, & cæteris hmōi peccauerit. Istic.n. ad delinquendum adducit generalis cognatio, quæ inter humanum genus intercedit, hæc & eadem generalis cognatio, & præterea specialis animi, uel corporis, uel utriusque coniunctio ex consanguinitate, amicitia uicinitate producta quæ tantò maior est, quo specialior est, atq; propinquior, & sint duæ rōnes una fortiores, auth. cessante. C. de leg. hær. cū si.

CAVSA VIGESIMAQVINTA.

SVMMAE.

1 *Baptismo si quid donetur post patratum delictum, leuius est plectendus. Et quid si dissimulanter id fecerit, nu. 2.*
3 *Delinquētes plerunq; priuatū quēpiā lædunt, semper uero Remp.*
4 *Punitus in foro pnali, potest accusari, et puniri in foro iudiciali.*
5 *Delinquendi occasio præcidenda.*
6 *Baptismus restituit hominem pristinæ innocentiæ.*
8 *Clericus effectus, aut religionem ingressus post commissum delictum, an pœnam effugiat.*

1 *Vigesi-*

4 Et in simili dicimus, quod punitus in foro poenit tia li pôt accusari, & puniri in foro iudiciali, ut uoluit gloss. in d.c.de his, & ibi êt doc.de accu.ubi Pan.Mari. & Frãc. extêdunt êt, si fuerit imposita publica poenitêtia, de quo latè Anto.Burg co 3 uer.capio gl. cũ multis sequ. de em pt.& uẽdi. Et absolutus à crimine i foro ecclesiastico, pôt nihilominus in foro seculari conueniri, ut latè probat Pe.Anc.in c.ea quae.de reg.iu.li.6.anto.Bu.& Pan.in c. 1.de of.ordin.& Io.Ana in c.2.de adult.& dicit Bal in l. placet.C.de sacro eccle.quòd absolutio facta ab ecclesia, nô intelligitur in praeiudicium fori secularis. Deniq; fa
5 cilè posset quisque Iudaeus, aut alius ethnicus poenã cri minis uitare, ad baptismũ êt in fraudê côfugiés & ita pstaretur occasio deliquêdi, cũ esset uia paratissima ad poenã euitandã, quod nô ê dicêdũ.l.côueniri.ff de pac. dotal.& l.si maritus.§.legis, uer caeterũ ibi, euitandis criminis si ne cã ff.ad leg.Iul.de adul. Et ita i hãc partê q baptismus
6 nihil remittat ex foro iudiciali, côcludit gl.in c.admonere, in uerbo, poenit.32.q. .& gl In.& Hosti.co.ult. in fi. Io.And.Pe.Peru.Ant.& Pan.in d.c gaudemus, per tex. ibi.in fi.de diuor.pã.& Io.Ana.qui dicit hãc eẽ côem op. Maria.& Frã.Are.in d.c de his.accu.& Car.in cle.1.§ sanè in 14.q.de usur.Luc.Pẽ.in l si appariror.co.pe.c de cohor.li.12.& è recêtioribus, phili.Dec.in c. quae in ecclesiarũ.co.8.uer 3.& vlt.de consti.ubi & in hanc partê dicit se côsuluisse paduae cũ ex facto huiusmodi species incidisset, & secundũ ipsius consiliũ fuisse iudicatũ per 1 ho miam Macomũ, potest itê Paduanũ. Eius aũt in eam rem cô.est 130.proponitur quod Iudaeus. ubi hãc partẽ mul tis rationibus, & argumentis longè lateque confirmat.
7 Et hoc quoque è Theologis sentit Alex.Ales. in 4. parte suae Sũme, q.20.mêbro 1.art.2.cum dicit, quòd in baptismo omnis culpa deletur, & restituitur homo in pristinã innocentiam, quantum ad animam, quasi secus sit de corpore, & idem quoque iisdem omnino uerbis dicit Diuus Bonauentura in d.4.sententiarum, disti.2 arti.1.q. itê 1. Sed & hoc uoluisse uidetur diuus Tho.in 3 parte sũmae,

q 68. art. 5. ī fi. dū scribit, quod baptizati debent satisfacere proximis, de iniuriis añ baptismū illatis. Sed & expressius hanc sententiā sequutus est q. sequen. arti 2. in fi. dicit n quod licet homicida liberetur a reatu poenæ p baptismum, quo ad Deum, remanet tamē obligatus quo ad hoies, quos iustū ē ædificari de poena, sicut scādalisati de culpa, pie tamē talibus prīceps poenā indulgeret. hæc ille. quem sequitur (loco iā tacito Astesanus lib. 4. suæ Sūmæ, tit. item 4. art 1. col. ult. uersi. utrū iudex secularis, & in eadem fuit opinione Anto Flo ī 1. parte 3. partis prīcipalis Sūmae, ti. 14. c. 13. post prin. dicēs quod omnis poena debita in Dei iudicio remittitur ī baptismo, sed nō debita in iudicio hominum, quia nō tollit poenam mortis debitam pro maleficio commisso.

8 Quid autem de eo, qui post commissum delictum efficitus, uel ingreditur religionem, uide Oldra. cōsil. 4. quod laicus delinquēs. Bart. & alios. ī. l. 1. ff. de poen. Bal. ī. l. 1. ad fin. C. an ser ex fact. su. Cæpol. caut 9. cuius ē exordiū si quis commisit. Iason in l. pe. in princ. ī ult not. ff. de iurisd. om. iud. Bart. Gul. Iac. bu. & bal. ī. l ult. ff. qui satisd. cog. Io. And. ī c. 1. de obl. ad rati Cy. ī auth. causa quæ fit. C. de epi. & cle. Iac. Are. ī l. iā tamē. ff. iudi. sol. bart. brix. q 32. incip. aliquis litigabat.

CAVSA VIGESIMA SEXTA.

SVMMAE.

1 *Liberorum nomine cum delinquente mitius est agendum.*
2 *Sergius Balba poena et iudicio soluitur, liberorum ratione.*
3 *Menecrates pœnam euitat, sui nepotis praetextu.*

1 VIGESIMOSEXTO, cum is qui deliquit, plures habet filios, est cum eo mitiius agendum fauore liberorum, l. unic. §. si plures liberos. ff. de portion. quæ lib. damn. conced. cuius hæc uerba sunt; Adrianus imperator in hæc fere uerba eleganter cuidam rescripsit, Fauorabilē apud me causā liberorū numerus facit. quē text. ad hoc not. Ro. in repe. l. si uero. §. de uiro. ī 45. uersi.

9.ff.sol.matri, & facit sing.barb.i repe.l.cũ acutissimi co. 28.uersiculo, sed ut quisque reliquat. C.de fideicõ & facit text.not.in l.qui ĩ prouicia.§ diuus Marcus ff.de rit. nupt.quẽ & ad hoc dicit sing Bal.in cap.naturales tit. si de feud.fuerit cõtro.quod liberorum numeros inducit facilitatem dispensandi.facit etiã tex.ĩ cap.2.de his qui fili.occi, quem etiã ad hoc ponderauit Luc.Pe.in l 1 colũ. 10.uersic.ecõtra uidetur.C.de deser.lib.12. & ĩ l.si apparitor.col.7.uersicul.itẽ futuræ.ut.C.de cohor.eod.lib.12 Et text.itẽ ĩ cap.quia circa, & ibi glos ultima ante fin.de cõsãgui.& affin.& text.ĩ cap 1.35.quæstione 8.& quod dicit ibi glossa, in uerbo, filios, & glossa ĩ cap.cũ haberet in uerbo, multiplicitas, & ibi etiã Host.Ioã.Andr.& i anor de eo qui dux.in matrim quam pol.per adulte.

2 Qua ratione Sergium Galbam temporum suorum eloquentissimũ (si Suetonio credimus in Galba cap.3.) iudicii ammã euasisse accepimus. Tradit enim M. Tullius ĩ lib. De claris oratoribus, cui, & tit. est Brutus, Lusitanos ab ipso Sergio Galba prætore cõtra interpositã (ut existimabatur) fidẽ interfectos, ex quo Titus Trib pleb.populum Rom.incitauit in Galbam, & ĩ eum rogationẽ tulit similem priuilegii. M.quoq; Cato Cẽsorius legẽ suadẽs luculenta oratione ĩ illũ inuectus est, tum quanta eloquẽtiæ uis ĩ Galba foret cognitũ est, qui liberos suos paruulos, filiũque etiã Sulpitii Galbæ suis ipse manibus circũferens, fletu, ac cõmiseratione mouit populum Rõ.ad misericordiam, & ita se eripuit flãmæ, atque euasit damnationẽ. Cuius rei quoq; fit mẽtio à Fabio lib.2 Oratoriarum Institutionum, quo loco de Rhetorica, eiusque fine dissferit ĩ hæc uerba, Sergium quidem Galbã miseratione sola, qua non suos modo liberos paruulos in concione ꝑduxerat, sed Galbæ etiam Sulpitii filiũ suis ipse manibus circuntulerat, elapsum esse cum aliorum monumentis, tũ Catonis oratione testatum est. Sed & idẽ quoque retulit Valerius Maximus li.8.c.1. ibi dicit quòd quae innocentiae tribui nequiuerat absolutio, respectui puerorũ data est, & L. Florus.lib.Ephitome Liuii 49.

3 Simile

3 Simile quidpiã tradit Lucianus in Toxari, q̀ cũ Menecrates Massiliẽsis à sexcẽtũ viris cõdẽnat s, facultatibus exutus fuisset, & ĩfamis ꝓnũciat̃, tãdẽ curia sup ipsius nepote cõmota, q̃ illi ex Zeno hemi geneco, & Cydimacga filia natos erat, remisit mulctã menecrati, estq; rei & famę restitutus Itaq; Quintil. ipse lib. 6. Affert, inquit, in his momẽtũ, & ætas, & sexus, & pignora, lib. dico & parẽtes, & ꝓpinqui, quæ omnia tractari variè solẽt, & paulò põ illud monet, vt eos ĩ iudicio producamus, qui periclitãtur squalidos, atq; deformes, & liberos, & parẽtes. Itẽ paulo mox quare & obsecratio illa iudiciũ ꝑ charissima pignora, vtiq; & si reo sunt liberi, coniunx, parẽtes, utilis erit.

CAVSA VIGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Puniendus mitius est, qui ex uehementi præsumptione, non ex euidentibus probationibus condemnatus est, et nu. 9.*

2 *Ex præsumptionibus, et indicijs an procedatur ad poenam corporalem. et nu. 10 11.*

3 *Lex Lõbarda non plectit morte eũ, qui per duellũ alterũ occiderit.*

4 *Fama fallax est et mendax in utranque partem.*

5 *Poena minuenda est in his, in quibus ex sola fama proceditur ad condemnationem.*

6 *In poenis corporalibus mitius agitur in dolo præsũpto, quã in uero*

7 *Homicidium qui confessus est se fecisse ad sui defensionem, capitaliter non est puniendus.*

8 *Dominus mãdãs, seruo, ut nũq̃ redeat domũ, quĩ rescis cat aliquid de huiuscemodi negocio, et ille hominẽ occidat, an sit capitaliter puniẽdus.*

1 VIGESI o septimo, Cum quis condemnatur nõ ex euidentibus probationibus, sed ex vehemẽti præsumptione, ut fit interdũ, aut aliàs quouis modo, leuiùs certè est puniendus, ut uoluit Abb. antiquus, & post eũ Io. And. Collec. & Card. qui hoc dicit sing. & Pe. Ancha. Anton. Imo. Pan. & Fely. in c. afferte, per illum tex. de præsum. vbi Salomon ·

lomon quoniam non euidentes, sed ex præsumptione cõpertum habuit delictum meretricis, eã ad filii restitutionẽ solùm, non ẽt ad aliquã poenã corporalẽ cõdemnauit., & idẽ voluit p tex.ĩ d.c.afferte.in no.ĩ c.quia uerisimile, eo.ti.ubi dicit ꝙ cũ iudex procedit super delicto ex præsumptione debet multũ temperare sententiam, nec debet condemnare nisi raro & modicè, & non ad poenã corporalem. & eum ibi sequuntur Hosti. & Bald. qui hoc dicit esse notandum. Petr. Anch. Pan. qui tamen distinguit.

2 Et quanquam ille tex. in d c.afferte, plerisq; nõ uideatur istud probare, quia ibi solũ agebatur ad filiæ restitutionẽ, & nõ ad poenã corporalẽ, tñ in eã sentẽtiã pleriq; omnes conueniũt, uidelicet Alber. Gandi. summæ authoritatis uir & magnus practicus testimonio Io. An. in addi. Specu. ti. de procur. §. 1. uer. itẽ quòd cã est criminalis in addi. incipi. per hoc uidetur, ipse inquam Alber. in suo tractatu maleficiorum, titu. de præsump. & indi. indub. ex quib. cõdem. poss. sequi. col. 3. uer. sol. uidetur, per multa, quæ illic allegat, & iterũ paulò ante fin. d. titul. ubi dicit, quòd ex praesũptionibus & indiciis quantũcunq; uiolẽtis, & urgentibus atq; ẽt indubitatis non proceditur ad condẽnationẽ poenae corporalis. & ita dicit tenuisse oẽs doc. Bononiae & quoscunq; suae aetatis quos uiderit, & se uidisse de cõsuetudine obseruari & idem quoq; uoluit Specu. ti. de praesnmp. §. species ãt. ver. in summa. Oldr. con. 192. uis. diligẽter & bal. ĩ l. presbyteri. eius initii 1. co. pe. uer. & adde quod qñ. C. de epi. & cler. & in l. nõ est uerisimile, ante fi ff. ꝙ met. caus. & ĩ l. eius. §. 1. ĩ fi. de testa. & in l. sciãt cũcti. ad fi. uer. sextò probatur põ Nicol. Mat. C. de proba. bi ẽt Pau. Cast. qui ex hoc dicit, se quẽpiã à morte liberasse, qui uisus fuerat exigere gladio euaginato ab agro quodã ĩ quo repertus occisus inimicus patris illius, qui eneo die domo egrediẽti iusserat ne rediret quin prius aliquid noui audiret, & cũ domum redisset, dixit ei pater, ut fugeret. Et ipse Bal. ĩ. l. fugiti. co. 2. uersi si aũt nõ est certum, & ibi Caep. in ult. char. C. de ser. fug. & ipse bal. ĩ. c. 1. si ti. qui. mod feu. amit. huius initii 2. & ĩ

rub. de offic deleg. col. pe. uer. item dicit quod principes. & con. 250. in q. domini Milani. col. 2. uer. secundò est vi dendum, lib. 1. & con. 364. quia quæstio ista. co. 2. ver. præ tereá mitiganda est. lib. 3. Anto. in c. quanto. de præsump. & Imo. in l. ult. ff. de hære. insti. Pe. An. in regula iuris, se mel malus. col. 10. de reg. iur. li. 6. & Domi. in c. habuisse. in 1. not 33. dist. Pano. cap. 2. ad medium. de coha. cleri. & mul. & in ca. accedens de accus. & in cap. auditis. colu. pe. versi. sed contra prædicta, de praescript. & Paul. Cast. cōs. 299. visa inquisitione suprà scripta col. ult. li. 2. vbi & ip se dicit, se quendam defendisse à poena capitis, cōtra quē erāt ita fortia indubitata īdicia, vt animus & intellectus hominis nō potuisset credere aliū quàm e fecisse homicidium, subditq; t merarium fore contra decisionem tāti viri & tam experti (loquitur autem de Alber. Gand. quē ipse ibi allegat) Ro. in l. 1. §. si quis ī villa. in fi. ff de. SC. Sylle. & Frā. Are. in l. eius qui §. si cui. de testa. & bar. cō. 26. illud in medium referā quod prophetæ clarissimo. co. 7. ver. modo extat solennis, li. 1. & con. 23. sapiētissimus dixit Ecclesiastes. col. vlti. uersicul & existis, lib. 2. Alex. in l. 1. Columna octaua, versic. ad vnum tamen. ff si cert. petatur. ubi multa ad hoc adducit. & cō 15. viso processu inquisitionis formatæ per potestatē Parmæ. co. 2. versi. 3. per id quod dicit, lib. 1. & con. 115 in causa inquisitionis formatæ contra dominā Helenā. ad fi. li. 3. & con. 2. uiso processu, post prin. li. 7. & con. 183. & viso processu inqui sitionis. co. vlt. li. 7. & Caepo con. criminaliū con. 6. veri tas primi dubii. co. 2. ver. & licet secūdū. & con. 27. requi situs. co vlt. & con 32. quidā rustici. col. pē. & con. 34 sin unquam in 4. q. & con. 39. baptista Meonii. col. 2. uer. nec obstat. & oc. in rep l. 1. co. 4. de uulg. & pup. & Aug. Ari. in addi. Ang Are. in tract. maleficiorū, in uerbo, de anno praesenti, & iterum in uerbo, comparuerunt colu prima, Fely. in cap. aliter & quando. eius initii 2 §. ult colu 7. uer. tertia causa. de accu. ubi hoc reputat sing. & in ca. ue nerabilis col. 4. uer. secundo no & ibi latè Philipp. Dec. colu. 11 cum seq. de except. & idem Decius in cap. tertio loco.

loco,col.pen.uersi & pro talibus,de proba Hipp. Mars. in l.1.§.diuus,co.5.uersi,quo est,ff.de sica. & in rep.rub. C.de prob.l.col.5.q.uers.teneas menti,ubi, & illud dictũ Inno.dicit sing.& Ias.in l.ut iurisiol 3.uer.moneo per illud,ff.de iusti.& iur.& l.l.1.col.5 uer.tu aduerte licet. C de ser.fugi.& Matth.Afflict.in cõsti. Siciliæ incip.sit la noxia,col.2.& de hoc est text.sing.ut dicit Frãc.Aret. in ca.inter solicitudines,de purg.c.ano.secundũ lecturã glo.ulti.quã & ad hoc no.A ex 11 d.l.1.ff.si cer.pet. & d. consi.2.li.7.& Ias.in d.l.1,& Fely.i d.c.afferte.
3 † Et hoc quoq; lex Lõbarda uidetur obseruasse. nã cũ probatio, quæ fit per duellũ,nõ sit uera,& indubitata, quoniã multi sub iusto clypeo perierunt, ut est in ea.l. Lõbarda,tit. qual.quis se defend.debe,l.recolimus,& dicit gl.i d.l.quia actiones,§.si quis in colluctatione,i uerbo.nisi domino cõmittente,in fi.ff.ad leg.Aquil,& in § si quis hiem. & ibi etiã Bal.tit.de pace tenen.& Cy.in authen. generaliter,C.de epis.& cle,& Bald.in l.ex hoc iure,col.3.uersi. octauo quæritur,ff.de iusti.& iu.& i rub.C.de Lat. libe. tol.con.555.quidã fuit interfectus,li.5.& est de hoc tex. in c.2.de purg.uulg. Nã incerti sumus de iudicio Dei,ut dicit gl.i d.§.si quis hoĩem,& ut dicit Psalmista Ode.35. iudicia dei abyssus multa.Et diuus Paulus ad Ro.c.2.Incõprehẽsibilia iudicia eius.Ideo si aliquis per duellũ probetur occidisse hominẽ ex lege Lõbarda,nõ punitur ad mortẽ,queadmodũ,& hi qui uere,& indubitate idipsum cõmisisse probatur,per l.nemo,C.de epi.audi. sed tantũ manus amputatione,ut scribi ur in tit.de homici.liberorũ hominũ.l.qui nec intra treuguã,& in d.l.recolimus, & ita referũt glo.in d.§.si quis hoĩem,& ibi bal. col.5.& Nico Mat.quẽ refert idem Bal.in d.l.ulti.in fi.C. de probat.& Ioã.Ana.in cap.1.col.ulti.de cleri.purg. in duel & Barb.d.consi.62.col.7.uersi & quidem Bal.in d.ca.lib.1. & Paris de Puteo i trac.de re mili.lib.1.tit.quid sit duellum,& nouissime Catel.Cot.uir,& legum,& artium humanarũ peritissimus i memor.per duellionis,reus,ad fin.
4 † Hinc quoq; fit quod cũ fama plurimũ fallax sit,& men

M dax,

dax, nec tunc quidē cum aliquid veri afferit, fine menda cii uitio eft, vt fcribit Tertullianus in Apologetico ca. 7. cui accedit diuus Hierony. ad Ruffinū inquiēs, Multum in vtranq; partem crebro fama mentitur, & tā de bonis, mala, quam de malis bona falforum ora concelebrant. Quod & fatis probat illud Virg. eclog. 6.

Quid loquar, aut Scyllam Nifi, quam fama fecuta
Candida fuccinctam latrantibus inguina monftris.

Nā nifi filia, haec Scylla non fuit, fed Phorci uerū. Virg. τὸ πρέπον famae feruauit, quae plurimum ex falfo trahere folet. Sic & apud Oui. Penelope ī epift. ad Vlyffem,

Siue quis Antiochum narrabat ab Hectore uictum.

Cùm non ab Hectore uictū, fed à Memnone, Aurorae filio, necatum fuiffe conftet ex Quintio Calabro, aut quifquis is fuit, qui Iliada exorfus eft à fine Homeri. Sed & famā fequebatur, quae id falfo narrabat. Apertiffime aūt Virgilius in Aethna,

Haec eft mendofae uulgata licentia famae,

Et id quoq; atteftātur leges noftrae ftatuentes folā famā non inducere plenā probationē, at ne femiplenam quidē regulariter, fecūdum Bar. & alios in l. at qui natura. § cū me abfente, cum concor. ibi adductis per recentiores.

5 Cùm igitur fama talis fit, hinc fit, vt in quibus cafibus ex fola fama proceditur ad condēnationē, vt in cafu. ca. cum confideres, §. fecundae quaeftionis, de fenten. excō. & in eo qui traditur per glo. & Bar. in l. 1. ff. de excep. eft certè poena minuēda, ne uidelicet tā grauis & feuera imponatur, quā fi ex certa probōne fieret cōdēnatio. tex. eft in c. illud. de cleri. excō. mi. fecūdū Fely. ī d. c. qualiter, & qn, huius initii. 2. §. ul. co. 7. uer. quarta cā, de acc. Et hoc quidem uerū eft per ea, quae dicta funt, fed ille text. hoc expreffim non probat, fed bene facit in arg. nam ibi mitius punitur, qui habens notitiam excōicationis per folā famam celebrauit, quā fi alias fuiffet uere certioratus.

6 Sed & hinc quoque prodiit, quod pulcre, & notabiliter fcribit bal. ī c. ad fi ti. ui. mo. feudi amit. huius initii. 2. q. ī poenis corporalib. in quis agimus ī dolo praefūpto, quā in

in vero, per.l.1.ff.ad legē cor.de sicar.cū simil. Credo, quod uoluit allegare.l.1.eiusdē tit. Et licet Bald.solus sit in ea sententia, saltē quod nunc meminerim, tamē cum nō habeat contradictorē, imo uero habeat assertores in similibus supra adductis, nisi & ipsa eadē sint, non uideo, cur eum non sequamur tam excellentem iurium interpretē.
7 † Ex hoc itē fit, quod quāvis is qui confessus est se homicidium fecisse ad sui defensionē, possit ut homicida puniri, nisi defensionē probet, ex snia Bart.ī l.idem quaesiit. §.aurelius.ff.de lib leg & Bal.in.l.1.col.8 in.10.q.C.de confes.cū aliis concor.adductis per Alex.in.l.1.§.si quis simpliciter, uer.ex praedictis infertur.ff.de ver.ob.tamē quia hmōi probatio resultans ex hmōi confessione non simplici & pura, sed qualificata, nō est adeo euidens & indubitata, nō debet capitaliter puniri.ita sing uoluit Pā. in d.c.auditis, col.pe.de praescrip.innixus ea generali sententia, quā diximus de probatiōe praesumptiua. Et sequitur & dicit alibi nō reperiri & esse ī solemni cultu apud recentiores practicos Fely.ibi co l.7.uer.obstat secundo. Et licet, inquit, cōtra id uideatur decisio Bal.in.c.dudū, eius initii 2.in fi.de elec.& Lanfrā.in c.quoniā, chari.15. uer.pro decisione huius qōnis, de proba.tamē satius putat illā Panor.opi.sequi. Cuius ēt meminit idē Fely ī.c. significasti.eius initii 2.co.pe.uer.& ista not.de homici. ubi tamē dubitare uidetur, cū dicit hanc esse stupendā limitationē d.snīae Bar.si ea uera sit. meminit itē Alex.qui id dicit signanter notandū, licet nō certo firmet, in.l.nō solū.§ sciēdum, col.2.uersi.& ibi subdit.ff.de oper.noui nunt.& Hipp.Marsil.qui id singu.dicit in,l.repeti.co.8. ver.quartus est casus, de qōn.& sing.185.cōfessio inquisiti, in fin.& Ias.qui.etiā de hoc dubitat, in d.l.ut ui, ubi supra.ff.de iusti.& iur.ubi tamen dicit id sibi fecisse magnum honorē in actu practico. Sed ut non omittā, illam Bar.sententiā non omnibus placuisse, ut uidere licet ex Saly.in.l.1.uer.quarto opponitur C.de confes. Et certe ea mihi admodum dura esse uidetur, si homicidiū aliter non sit probatum quā per huiusmodi confessionem tri-

8 † Ex quibus non satis tuta uidetur decis. Bart. in l. si quis mihi bona. §. pater Seio. ff. de acquir. hære. de quodam milite Florentino, qui cùm ab aliquo passus fuisset iniuriam, dixissetq; famulo ut nunquam domum reuerteretur donec aliquid resciret de huiusmodi negotio, confestim illum famulus interemit, ob quod miles fuit decapitatus, tanquam eius mandato fuisset homicidium perpetratum, de quo dicit esse tex. tum ibi, & sequuntur Bal. Imo. Pau. de cast. & alii ibi, & Bal. in l. non ideo minus C. de accus. Pe. Anc. cons. 117. alias 266. Pano. in c. sicut, col. pe. ver. nec obstat si dicatur, ne cleri. uel mon Lo. An. cons. 59. uisa inquisitione formata per magnificum dom. capitaneum Florentinum, Roman. sing. 714 tu scis quod Bar. & Ang. Arc. in trac. maleficiorum, in verbo, Sempronium mandatorem in 21. q. & Matthes. not. 188. not. quod vbi creditor, ubi hoc ampliat et procedere, si dns per huiusmodi verba prohiberet expresse ne interficeret, per tex. no. in c. ult. de homic. lib. 6. & Anto. Cors. in suis sing. in uerbo, præceptum, huius initii primo, vbi hoc late examinat. † Item Ias. in l. 1. col. 5. versi.
9 quæ tamen quod in prædictis casibus ff. si cer. pe. dicit se dubitare de dicta decisione, ea ratione, quod ex præsumpta probatione debet quis mitius puniri, ut diximus. & Alex. quoq; in addi. ad Bar. in d. §. pater Seyo. subobscure eam decisionem impugnat, alia tamen ratione. Idem tamen Ias. in l. 1. col. 5. uersi. tertiò multum no. C. de ser. fug. postquam dicit eam ipsam decisionem uideri dubiam ea qua diximus ratione, & aliis, quæ allegat, tandem tamen illam approbat cum sex notab. limitationibus, quas ibi uide per
10 eum. † Quod autem dictum est non esse imponendam poenam corporalem, quando ex præsumptione solum proceditur ad condemnationem, intellige procedere in præsumptione hominis secus autem in præsumptione legis, ex qua cum quis condemnatur, non debet poena minui. Ita uoluit Panor. in d. c. accedens, col. 2. uersic. nec obstat quando dicitur, de accu. quem sequitur Ioan. Montefer. in repet. l. nemo potest, col. 5. de leg. 1. & facit tex. nota in l. si quis adulterii. C. de adul. ubi ex præsumptione illius imponitur

 poena

poena capitalis. quem ad hoc ponderat Mathes. in singu. 116. nota, quòd præsumptio, & quod uoluit gl. in ca. cum
11 contumaci. de hære. lib. 6.† Alias limitationes tradit fe ly. in d. c. afferte quas hic ponere supersedi, tum quia illic in promptu sunt omnibus, tum quod, quòd quædam ex illis mihi non uidentur proprie h nc decisionem limitare, tum quia in aliis, dum uult tantum limitare, omnino destruere uidetur. Sed & in eam rem alia pleraque addu cit Hip Marsi. in l. repeti. col. 6. uers. uideamus ergo. cum duabus sequent. col. ff. de quæst. quæ illic quoque omnibus uidere licet.

CAVSA VIGESIMAOCTAVA.

SVMMA.

1 *Delinquenti, si patrato crimine resipiscat, et poenitentia capiatur, aut remittenda poena est, aut certe minuenda.*
2 *Pater filiam quæ in corpus suum peccauerit, si ad bonam frugem, redierit ducta poenitentia, non potest exhæredare, nec alimeta, nec dotem negare.*
3 *Patris interfectorem, si agat poenitentiã, an possit licite accusare.*
4 *Accusari puniriq; potest in foro iudiciali is, qui absolutus est in foro poenitentiali.*
5 *Glaucus Apollinem consuluit, super pecunia apud se deposita.*

1 VIGESIMOOCTAVO, Si perpetrato crimine delinquentem illius poeniteat, fiatq; bonus ipse delinqués, certè puniri nõ debet. ita allegatur uoluisse Specu. in ti. de accusatore, § 1 uersi. quid si quis interfecit patrẽ, per tex. in cap. accusasti. de accu. & in c. opio. 76. distin. quòd pro no. & sing. refert & sequitur Hippo. Marsil. in l. qui falsam, col. 7. versi. & non obmitto. ff. de fals. Cui consonat quod scribit Aristoteles lib. orbicularium quæst. 29. c. 13. nihil errare iudices qui reum usq; adeò emẽdatum
2 liberãt. ut nihil prætereà delinquere vellet.† Et hoc quoque confirmat huiusmodi limite, quòd licet pater possit filiam, quæ in corpus peccauerit, exhæredare, ut est

tex. in l. si filiam. C. de inoffi. testa. possit item illi, & dotē & alimenta denegare, ut noluit Specul. tit. qui fil. sunt le git. unr. quid si filia, tamen si filio ad bonos mores couer sa poenitentiam egerit, iam non est ius patri ea quæ diximus facere, ut dicit Speculator, ubi suprà, & Antonius in cap. quinta uallis. col. 2. ver. & dicit Io Andr. de iureiur. & Alex. in l. 1. col. 9. uersi. sed Imo. ibi dicit. ff. sol. matri. & Iason qui hoc dicit esse mirabile, in authen. non licet col. 1. uers. item diligenter aduerte. C. de liber. præter. Et bene facit. l. imperialis. C. de nupt. & ca. ferrum. 50. dist.
3 cum similibus. † Sed quod pace Hippo. dixerim, nec tex. in d. c. accusasti, à Specul. citatus ne ipse hoc dicit, sed il lud tantum quærit, an si quis patre meo interfecto agat poenitentiam bonusq; fiat possim eum licitè accusare? in qua re dubita. Nam si non accusem, inquiunt hæreditatē perdo. l. 1. C. de his quib. ut indig. Rursum si accusem, ui deor ex odio procedere, cum sit emēdatus, per dictum ca. accusasti, & d. c. odio. Et huic parti magis fauere uiden-
4 tur, ut uidelicet sit potius abstinēdum. † At Io. And. in c. accusasti, & post eum Pan. alteram partem intrepidè sequuntur, quoniam absolutus in foro poenitētiali potest accusari, & puniri in foro iudiciali, ut uoluerunt gloss. & doct. in c. de his, eo. ti. Et faciūt quæ diximus suprà in 25. causa. Et illud præterea, quòd in cōsummatis delictis nō iam est locus poenitentiæ ād euitandam poenā delicti, ut plenè no. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler. Sed fortassis posset attētari hūc esse aliquanto mitius pu niēdum, si planè cōstaret eū vere emēdatum esse, ex his,
7 quæ dica inferius. † Nec tū inde prius discendā, quā retu lerim historiā ab Herodoto quoq; relatā li. 6. de Glauco Lacedæmonio, uitæ sanctitate satis cōmendato, ad quem uir quidam Milesius, uexāte Ionia assiduis bellis, diuē dita parte bonorū accessi t, & apud eū pecuniā deposuit, existimans fore, ut & salua esset, & sibi redderetur cū allatis symbolis reposceret. Lōgo aūt post tēpore, filii eius qui pecuniā deposuisset, Spartā ueniunt, Glaucum conueniunt, exhibitisq; symbolis pecuniam repetunt. at ille
repel-

repellere hoies,neq; eius rei quicquã se reminisci dicebat. Ipse aũt Glaucus Apollinẽ cõsulit, an iureiurãdo pecuniã prædaretur, quã apud se depositã a quodã Milesio, filii eius reposcebãt? Respõdit aũt Pythitia his uersibus.

Γλαῦκ' ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω
Ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληΐσσεσθαι,
Ὄμνυ, ἐπὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα:
Ἀλλ' ὅρκου παῖς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες,
Οὐδὲ πόδες, κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
Συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν, καὶ οἶκον ἅπαντα,
Ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

Quos ita latinos reddidit Valla interpres,

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tẽpus,
Sic orco uicisse, interuertisseq; numos,
Deiera, & Euorcum, & quoniam manet exitus idem,
Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis est pedibus, repide aduenit, usq; adeo, idum
Conuoluens omnem perdat proleniq; domumq;,
Cum sobole Euorci melius sed postea agetur.

Subditq; Herodotus, His auditis Glaucus sibi ueniã eorum quæ dixisset ut daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idẽ pollere tẽtare deum, & facere. Tũc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniam reddidit. Cur autẽ haec oratio apud uos instituta est, dicetur, Glauci nunc nulla, superest neque soboles neq; domus, quae illius cẽseatur, sed ex Sparta radicitus extrita est Ita bonũ est nihil aliud de deposito cogitare, quã ut repentẽtibus rẽdatur. Hactenus Herodotus. Sed & hanc quoq; historiam recenset Iuuenalis Satyra 13.

Spartano cuidam respondit Pythia uates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere, & fraudem iure tueri.
Iurando, quaerebat enim quae numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo
Reddidit ergo metu non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, ueramq; probauit.
extinctus tota pariter cum prole, domoq;.

Et quamuis longa deductis gente propinquis,
Has patitur poenas peccandi sola uoluntas.

Quáquam, ut uides ex historia Herodoti, ó hic fuit nuda uoluntas, cum ad denegationé depositi semel processerat, ideo non excusabatur ex eo quod postea poenituerat. Chrimen.n. denegatione perfectum erat, uti & ex uéditione rei depositæ, postea redemptæ in causam depositi, quæ si etiá sine dolo malo perierit, tenetur tamen depositarius depositi, quia semel dolum fecit, cum uéderet, ut est text. singulari in §. si rem depositam. ff. deposi. Quod si sola uoluntas siue cogitatio fuisset, certe nostris legibus id impune tulisset, p l. cogitatióis. ff. de poenis. Apud Deum uero id non impune ferimus. Scitum est illud decalogi. Deutero. ca. 5. Non cócupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrú, non seruum, non ancillam, nó boué, nó asinú, & uniuersa, quæ illius sunt. Et illud Matthæi 5. Qui uiderit mulierem ad cócupiscendum eá, iam moechatus est in corde suo. Cui assentiens Iuuenalis ad ea, quæ ex eo supra diximus, hæc subdit.

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. cedo si conata peregit?

Leges aút nostræ í hoc secutæ sút leg. Moysis, quibus nó animú, sed manú tátú puniebat, sicut alibi late diximus.

CAVSA VIGESIMANONA.

SVMMARIVM.

1 *Pœna mitius infligenda, ubi à patrato scelere multum temporis intercessit. Limit. nu. 3.*

Domitianus incest a. Vestalium à patre Vespasiano Titoq; fratres neglectu auarie coërcet.

2 *Exceptione uiginti annorum tollitur quærela eius, qui à familia occisus, est ante, quàm mortem eius ulcisceretur. Limit. nu. 7.*

4 *Delictum non desinit esse delictum solo temporis cursu.*

5 *Emendatum esse quempiam unde colligatur.*

6 *Delinquens, ex pœna fit emendatior atque correctior.*

8 *Augustus Cæsar diuturnorum reorú, et ex quorum sordibus nihil aliud quàm uoluptas inimicis quæreretur, nomina aboleuit.*

1 VIGESIMO NONO leuius quis punitur cum post de lictum a se cõmissum iam multũ temporis est transactũ. tex. est de hoc singul. quẽ ita plerique omnes antiqui legũ interpretes intelligunt, i l. si diutino. ff. de poen. Quãob rem Domitianus imperator Roma. authore Trãquillo, incesta Vestaliũ a patre Vespasiano, Titoque fratre negle cta, uarie coercuit. Prima capitali supplicio, arbitrio qui dem puniendarum relicto, posteriora uero, seuerius, mo re, s. ueteri, ut uiuæ defoderentur. quod erat atrocissimũ mortis genus apud Liuiũ. 1. Decad. lib. 3. M. Diuillius tri bunus plebis edixit, uetera peccata iam obliterata non
2 eẽ repetenda. † Et huc nõnihil facit, quod eius qui a fa milia occisus est, antequã mortem illius ulcisceretur, & cæterorum quoque criminum quærela. 20. annorum exce ptione excluditur, ut de primo est tex. in l. in cognitiõe. ff. de sc. Syllan. De reliquis in l. quærela. C. ad leg. corn. de fal. & quod habetur in c. cum uenerabilis, ante fin. de excep. Præter tamen pauca de quibus per glo. & doc. in d. l. quærela. Sed an hoc de iure canonico & in foro ec clesiastico obseruetur, uide glo. in c. admonere, in uerb. poenitentiam. 33. qõ. 2. & Panor. in c. licet, & ibi omnino Philip. Dec. col. 18. de proba. & ipsum Panor. in c. cũ ha beret, in 3. no. de eo qui dux. & in c. ult. post prin. de pur gat. cano. Io. An. in c. super eo, de crimi. fal. & Aufrer. in deci. Tholo. q 188. itẽ fuit quæsitũ si aliquis commisit cri
3 men. † Intellige tamen, vt quæ iã diu cõmissa sunt, leuius puniri debeant, cũ sint momẽtanea, vt homicidium, & cæ tera hmõi, & quæ semel sunt perpetrata. Quia si sint suc cessiua, ut matrimonium prohibitum, hæresis, aut alia id genus, in quibus quis diu perstiterit, eò grauius coercen dus est quo diutius permanserit. nam ut dicit tex. in cap. non debet, in fi. de cõsang. & affin. diuturnitas temporis nõ minuit peccatũ, sed auget, tantoque fiunt grauiora crimĩa quantò diutius infelicẽ animam detinent alligatã. & est similis tex. in c. ult. in prin de consue. & in d. c. cum habe ret, de eo qui dux. in matr &. c non satis, in fin. & c. ca. cum in ecclesiæ, in medio, de simon. & c. sicut nobis, in fin. de

regula.

regula. & transf. ad relig. &. c. schisma. 24. q. 1. Et vt dicit eleganter tex. in l. inficiando §. infans. ff. de fur. quid tam ridiculū est, quàm meliorē furis conditionē esse propter continuationē furti æstimare? Sed, & si quæcunque delicta fuerint iterata grauius quoq; sunt punienda, ut infrà lātius dicemus. Et ita eā. l. si diutino. intelligunt glo. Bar. & alii qui ad hoc multa alia iura afferūt, quæ illic in prōptu sunt oībus; & Pe. An. Barb. & Roc. Cur. in. d. c. vlt. de
4 cōsue.† Illius aūt legis ita intellectæ vt diximus, rō non est, q crimen sine culpa processu tēporis aboleatur, aut minuatur, vt est tex. in. l. sicut C. de fals. ex quo not. Bal. in. d. l. quærela, ante fi. eo. ti. quòd delictū solo cursu temporis nō desinit esse delictū. & ita ēt no. per glo. in. c. citò in uerbo, multiplicis. 1. q. 1. quæ ad hoc multa iura adducit. Sed nec ullā ab aliquo scriptam rōnem comperi, nec aliam cogitare possum, nisi quòd qui alias quidpiā admiserit, diutius tamē posteà à delictis abstinuerit aut magis uidetur peccauisse impetu, ignorātia, infirmitate, & cæteris id genus, quæ delictū minuūt, quàm dolo, & peccandi consuetudine. uita. n. sequēs iā diu bene recteq; ac longe à sceleribus acta, satis ostēdit atq; declarat nō illud facinus cōmisisse peruicaci quadā aut inueterata ingenii malitia. Ex sequētibus. n. cū in oībus rebus, tum maximè in his quæ ad mores attinēt, praecedētia mirū in modum declarātur. l. si hi qui, & ibi Bal. & doct. C. de adul. & §. vlt. & ibi gl. in uerbo, ut appareat. in auth. de resti. & ea quae
5 par. cū simil. † Aut quocūq; id aīo fecerit, si tamen aliqn post tēpore. id est. triēnio, bene honesteq; uixerit, uidetur satis atq; satis emēdatus, vt est text. penitissimis memoriae precordiis infigendus, in §. 1. ver. hinc aūt nobis. in auth. de mona. cū dicitur. Attamen sufficit ad meliorē purgationē delictorū, & ad virtutis argumētū, (sic. n. malo legere, quàm augmentū) triennalis temporis testimoniū. & quod no. Ang. & Saly. qui illū tex. facit sing. in l. si fideiussor. §. si satisdatū, & ibi Alex. & Ias. co. per ff. qui satisd. cog. & idē Saly. l. l. si minorē, co. 2. uer. & iō ut tollā obiecta. C. de i integ. resti. mi. & Luc. pēn. in. l. pricipēs, i 83.
prae

præsump.C.de prin.agē.in reb.li.12.Imu.in c.cū deputati,& ibi Fely.co.1.in prin.de iudi.& Pan.in c.testimoniū in 3.no.de testib.& ibi Barb.in repe.circa fin.& Lud.Ro.consi.236.ut præmissa cōsulta:io,col.2.uersi.3.ponderandū,ubi & illū tex.facit sing.& Frā.Curt.in trac.de seque stris,quē posuit ī l.1.C.de prohi.seq.pec.ī 6.q.pri & Anto.Corse.qui hoc reputat sing.in suis sing.ī uerbo,præsumptio regula est,& c.l.s.qui illū tex.solēnā uocat,ī l.si priusquā.co.14.uer.tu ergo dic.ff.de ope.nou.nū.Phili.Dec cōs.163 ī cā matrimoniali,co.7.uer quartò nō deponi*,& uide infrà in 5 ī cā.au.171.incip.igitur neminē.

6 †At inter alias puniēdorū delictorū cās hac primē posuit Plato ī Gorgia,Taurus philoso.in cōmēt.eius li.in prin.& Seneca lib.1.de Cle & Gellus lib.6.c.14.ut qui peccauit,ex poena fiat emēdatior,atq; correctior.de quo est & tex apud nos ī l.si poena.ff.de poenis,& ī c.qui ea.38.di.& c.cū dicitur.33 q.2.& late diximus ī nřis ll.Cōnubia lib.leg.9.nu.224.inci.Propterea cū Plato·Quæ cā cū cesset,utpote cū iste satis(ut iā diximus)uideatur emēdatus cōsequēs est,ut aut nullo mō,aut certe mitius sit puniendus.

7 †Sed hīc nō prius discedēdū putaui,quā id dixerī,q etsi uerū ē,vt qui iā lōgo ante tēpore deliquit,& sēper postea bene uixit,mitius sit puniēdus,rōni.supra adductis,id tn̄ non probatur ex d.l.si diutio.sed id potius,ut q diutino tpe ī reatu fuerit,aliquatenus poena eius subleuanda sit.hæc.n.sūt uerba eius l.quid āt reatus sit,& quō ea l.intelligatur nemo vnus est qui ignoret post annotationes Bud.ī eū locū,ad qué studiososrego.illud tātū dixeri,eo uocabulo primū oīum usum esse Messalā,ut scribit Quinti.li.8.c.3:Aug.Cæsar diuturnorū reorū,& ex quorū sordib.nihil aliud quā voluptas inimicis quæreretur,noia aboleuit,ut si quē quis repetere uellet par periculū poenæ subiret.vt tradit Sueto.ī uita illius,c.32.Et Domitianus reos qui ante quinquenniū proximum apud ærarium pependissent,vniuersos discrimine liberauit,nec repeti nisi intra annum,eaque concitione permisit,vt accusatori qui causam teneret,ex illū poena esset,vt idē scribit in uita quoque ipsius Domitiani,cap.9.

CAVSA TRIGESIMA.

SVMMAE.

1 *Crimen si quis confiteatur ultro non conuictus, cum eo mitius agendum.*
2 *Confitenti ultro plerunque parcitur.*
3 *Ciceronis in Verrem locus, elucidatur.*
4 *Crimen negantibus, et conuictis tamen difficile uenia conceditur.*
5 *Atheniensium leges ueniam concedunt sese manifestanti.*
6 *Mosaicæ leges leuius puniunt sponte confitentem delictum a se commissum, quam conuictum.*
7 *Delicti confessio multum ponderis habet ad sedandam iram.*
8 *Alexander magni faciebat ad ueniam, delicti confessionem. Chrysostomi s. per hoc sententia.*
9 *Confitens metu alterius, pro conuicto habetur. limit. nu. 11. 13. Et quando quis dicatur sponte confessus nu. 10.*
12 *Iudex si fuerit oneratus probandi necessitate, an et quando reus sponte confitens, mitius puniendus.*
14 *Poenam et supplicium ubi quis demeruit, an et quo casu confessus mitius, quam conuictus, puniatur.*
15 *Poena minuitur in casu fauorabili.*
16 *Poena, si iam ipso iure imposita sit, et etiam iam quæsita patri et fisco, siue Reipublicæ, per confessionem, aut aliud quid aduentitium, an et quomodo sit pœnitentiæ locus.*
17 *Delictum si quis fateatur, qualitatem tamen eius neget, nihilo mitius accipiendus est.*
18 *Conuictus ex præsumptionem tantum, mitius puniendus est, quam conuictus ex ueris et indubitatis probationibus.*
19 *Confessus sponte quo casu mitius puniatur, quam conuictus.*
20 *Statutum, ut propter confessionem dedicatur quarta pars poenæ, non habet locum, quando poenam nullam diminutionem recipit.*

1 TRIGESIMO, † Cum quis côfitetur crimen non conuictus, est cum eo agendum mitius, quam si negans conuincere tur. l. 1. C. ne tuto. uel cura. uectig. condu. authent. sed nouo iure, C. de poen. iudicis, qui male iudica. & c. ult. & ibi glo. de fur. & ex infret corporalia, versiculi lane quoniam, de transla. epis. & cap. 3. ibi glo. 56. dicto & c... in prin.

priu. 82. di. & c. si quis oẽm, ante fi. 1. q. 7. & c. imprimis, uer. si aũt episcopi, & ibi gl. 2. q. 1. & c. nõ dicatis. 12. q. 1. & c. qui admisit, & c. si quis præsbyter. 15. q. 8. & c. facilius, in prin. & ibi gl. de poenit. di. 1. & not. gl. in. l. nõ ois. §. ult. ff. de re milit. & uoluit Pano. in c. at si clerici, & ibi
2 Fely. col. 2. & Phili. Dec. col. 4. in 6. no. de iud. † Quin interdum oĩno parcitur sponte confitenti seipsumq; deferenti. l. edicto, in prin. ff. de iur. fis. & l. 3. §. ult. de adu. iud. mut. cau. fa. & ibi gl. quæ adducit multas concor. & ultra illas. l. in eos, in fi. ff. de custo. reo. & ibi et concor. in glo. Quibus adstipulatur illud Salomonis prouerb. 28. Qui confessus fuerit scelera sua, misericordiã consequetur. Illud quoq; Fabii lib. 6. quo loco de altercatione disserit, Nocet et diu pugnare in his, quæ obtinere nõ possis. Nã ubi uinci necesse est, expedit cedere, quia siue plura sunt quibus quæritur, facilior erit in cæteris fides, siue unum, mitior solet poena irrogari uerecũdiæ, nã culpã pſertim
3 deprehẽsam pertinaciter tueri, culpa altera est. † Ad quã sententiam referendũ est, quod scribit Cic. in. 3. actione in Verr. ante fi. Nemo ita in manifesto peccatu tenebatur, ut cũm impudens fuisset in facto, tũ impudentior. uideretur si negaret. Quod aũt apud Cic. peccatu legendũ sit, uel refragãtibus omnibus exẽplaribus, admonet Gellius lib. 12. c. 19 id. n. obiter lectorẽ admonere uoluit. Eãdem aũt sniam aliter expressit Pli. lib. Epist. 4. ad Vrsum, epist. eius lib. 9. Rem, inquit, manifestã inficiari, augentis
4 erat crimen, non diluentis. † Cæterùm, Arist. lib. Rhetorices. De causis ciuilibus, ad Ale. Si te, inquit, accusarit, ea dixerit deliquisse, ut ueniam consequare facilè præsta his. Titius quoq; Liu. 3. Dec. li. 10. de Asdrubale loquẽs, qui cum uaria oratione usus esset, nũc purgãdo crĩa, nũc quidẽ fatẽdo, nec imprudẽter certa, negantibus difficilis uenia eẽt, & c. Et Liban. Antiochenus ad Richomenẽ scribit ipsã delicti cõfessionẽ mereri ueniã, ac genus quoddã defensionis credi supplicẽ confessionem. Itaq; Domitianus uir alioqui crudelis & sãguinarius, stupratores Corneliæ maximæ uirginũ Vestaliũ in comitio ad necẽ cædi

imperauit,excepto prætorio uiro,cui dubia etiam tum causa & incertis quæstionibus atq; tormētis, de semetipso professo exiliū indulsit. testis Suetō.in uita illius.c.8.
5 † Sed & secundū Atheniensium leges omnium optimas, & ex quibus maxima pars nostrarū deprompta est, teste Liui.1.Dec.lib.1.manifestanti seipsum etiam impunitas constituebatur.Cuius legis profugio suad te Timeo, ut recenset Plutarch,Cheronen.in Alcidiade, Andocides, qui ob Mercurii statuā perfractam iussu populi in carcerem trusus fuerat,sese innocentē nocentem cōfessus, ob
6 id liratus est.† Qui et ex legibus Mosaicis leuius quoq; puniebatur sponte confessus,quàm cōuictus Quod hic cuiq; manifestū est,quod fur cōuictus puniebatur in duplum,uel quadruplū,uel quintuplum,secundū eā distinctionem,quae traditur Exodi 22.c.quia si fuisset sponte confessus,in id solū puniebatur,quod ultra rei ablatæ restitutionē quintam quoq; partē ipsius rei reddere cogebatur,ut legitur Numer.quinto, post princip. & ita intellexit ibi Nicol. de Lyra,interpres Bibliorum nominatissimus,& ante eum diuus Augustinus cum dicit, quia annunciauit, non eo damno plectendus fuit, quo furem conuictum plecti oportet ,atque etiam Alexan. Ales in tertia parte Summæ q.47 membro 5. articu.2.&
7 in 4.parte q.86.membro 2.arti.item 2.in fin.† In hac re aūt leges naturā hominū sunt quodāmodo imitatæ, usu enim & experientia cōpertum est,confessionē delicti, ad mitigandā placandamq; irā,ulciscendiq; cupiditatē eius in quē peccauimus,magnū habet momentum,tanquā id nobis natura præscripserit,ut mitius in confitentes agamus,Sic Dauus ille Terentianus se crucē meritum cōfessus est,quo se ab ira & uerberibus Pāphili uidicaret. Sic Demipho apud eundē poetam in Phorm. quo Nausistra tam Chremeti placatā redderet.Verum,inquit,quādo iā accusando fieri infectū non potest, ignosce, confitetur, purgat.quid uis amplius?Sic deniq; Horatius uates ingeniosissimus lib.1.Carminum, Ode 16.in princip.ut sibi Tindaridem,quam læserat, conciliaret, crimen fatetur.
Oma-

O mater pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cuique uoles modum
Pones Iambis, &c.

8 †. Arrianus historicus, quem pleriq; eũdẽ esse autumãt, cuius multas leges habemus, in rebus gestis Alex. lib. 6. scribit erroris confessionẽ apud Alex. ipsum plurimũ ualuisse, nec quicquã ad impetrãdã ueniã hoc uno apud eũ, fuisse efficacius. Sed idem author lib. 7 de hac re ipsa nõ minus sancte, & religiose loquitur, quã si Christianorũ sacris, atque disciplina initiatus fuisset, pleriq; (inquit) quãuis se deliquisse sciãt, id tñ tãquam recte factũ pertinaciter defendunt, culpã suã, per hũc modũ celatã iri existimãtes. Qui mihi quidẽ magno errore teneri uidentur, Sũma.n medicina peccati est, quãtũ ego existimo, & peccatum confiteri suũ, & eiusdẽ pnĩam præ se ferre. Nam qui iniuriã accipit, illã haud dubie aliquanto leuius perfert, si eũ qui intulit, & fateri se deliquisse, & iniuriæ poenitere aĩaduertat. Ad hæc qui uiolat alterũ, si dolore se facto doceat, bonam spem cæteris praestat se posthac nihil admissurum tale. Hæc Arrianus. Denique ex Seneca, aut quisquis est in Prouerbiis quae eius noĩe circũferuntur, proximũ (inquit) ad innocentẽ tenet locũ uerecũdia, &

9 peccati cõfessio. † Intellige tamẽ praedicta procedere in spõte cõfesso, citra metũ probõnis, uel tormẽtorum, nã si propter metũ alterutrius cõfiteretur, pro cõuicto habendus est nihilq; ab eo differt, quo ad poenae impositionem, ut uoluit gl. de hoc. in uersi. in iure, de simo. quod Pan. ibi sequitur, & dicit esse singulariter notandũ, quia quotidie solet allegari, & sequũtur alii ibi, & idem Pan. qui illã quoque dicit not. in c. at si clerici. col. 2. uersi. nota paria esse, & ibi ẽt Fely. col. 2. uersi. nota etiã quod mitius, & Philip. Dec. in 6. not. de iudi. & est similis glos. in c. 3. 50. dist. per tex. in d. c. u ti. 24. distin. ubi & idem glo. uoluit in ult. gl. in fi. & ibi Domi. & rursum glo. i. d. c. nõ dicatis. 12. quaestio. 1. & item in Summa. 15. quaest. 8. atque etiam in d. c. qui admisit, & in c. ex tempore, in glos magna, uersi. si mediocre & manifestum. de tempo. ordi.

10 † Dicitur aũt sponte cõfessus, & nõ timore probationis, qui nullo præcedente stimulo sponte se offert iudici, crimenq; confitetur, secus, si iam accersitus erat ad iudiciũ, ut expresse uoluit Pan. in d. c. de hoc. de simo. nihil tamẽ allegãs. Verùm cõtrariũ uoluit Bal. post Bar. in l. ea quæ in 11. q. C. de condi. indeb. ut uidelicet uideatur spõte cõfessus, ad hoc ut ei prosit, si confiteatur, postquam est tractus in iudiciũ, modò statim cõfiteatur. etiam equã testes sint recepti, per tex. in l. eũ qui. ff. de iureiur. & idẽ uoluit Ioan. Ana in d. c. de hoc, & ibi post eum Fely. de simo.

11 † Imò plus dicit Bal. in d. l. ea quæ. in 10. q. & prodesse si post negationẽ statim confiteatur, per not in c. ulti. de iura. cal. li. 6. quod & idẽ uoluit ipse Bal. in d. l. cum qui. in prin. per illum tex. & ipse Bal. in. l. contra negantẽ co. 1. C. de lege Aquil. & in c. uasallus, ibi col. 3. uersi. tertio quærit, tit. si de feu. fuer. contro. int. do. & agn. & l. c. 1. §. porrò. col. 4. ver. nũc generaliter quæro, tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & Ro. cõsi. 59. ad discutiẽdũ in ul. dubio, ubi multa allegat. & iterum con. 70. visis themate, & qõ. in 2. q 3. dubii. & Ange. in §. ex maleficiis, co. 8. uer. & ad uertas secundum Bal. insti. de acti. & latissimè Barb. cons. 82. illud referã in medium, per 4. primas co. de quo tamẽ per intelligendum est, modò aduersarius, uel iudex non fuerit oneratus probandi necessitate, per d. l. cum qui. & ita uoluerunt omnes fermè, quos suprà citauimus & Ange. in §. si enim in authen. de trini. & semis. cum concor.

13 adductis per recentiores in d. l. eum qui. † Sed & ista prima limitatio intelligenda est, ut etiam ille qui metu probationis cõfessus est, debeat aliqualiter (ut nostri loquũtur) elementiùs puniri, eritq; in iudicis arbitrio, quantũ sit de poena remittendum. Ita dicit not. Host. in d. cap. de hoc. de simo. arg. c. ulti. de transact. Quem etsi reprobat Panor. ibi, quoniam hoc nullo iure probetur, idem tamẽ Panor. in d. c. at si clerici, col. 2. uer. nota patria esse, de iu di. dicit hoc dictum uideri ualde æquum, & ibi etiam sequuntur Philipp. Franc. & Fely. in d. cap. de hoc.

14 In-

14† Intellige secundò id quod in principio diximus, ut non procedat quando p legem, uel statutū quis incurreret poená ipso iure delicto cōmisso, neque.n. hoc casu confessus punitur mitius, neque conuictus seuerius, sed æqualiter uterq; textus est, & ibi bar. pulchræ hoc notans, in d.l. id quod seruo, §.1.ff. de pecul.lega. & l. palā §.ulti. he si de prehensa, ff. de rit. nupt. Et ita ēt dicit per illos text. Ang. Are. in tract. malefic. in uerbo, cōparēt inquisiti, vbi hoc dicit sing. notādū, & ante eū Bal. in l. ea quæ in 2 q. C. de condict. indeb. ubi & hoc dicit notab & Pet. Anc. in capi. perpetuæ, col 1. de elect. lib. 6. ubi id dicit esse mēti tenendū, & in c. 1. col. ulti. de homic. li. 6 Flo. in l. 2. circa med. ff. ad leg. Aqui. Alex. in l. eum qui. in princi. ff. de iureiur. Cardi. Alex in c. uasallus, col. 1. tit. si de feu fuer. cōtro. ī terdo & uasal. & Felyn. in d.c. de hoc. de simo. glo. valde no. in c. imprimis, in uers. spōte 2. q. 1. quæ tamē nihil de hac re dicit, & nouissimè Hipp. Marsi in l de unoquoque, nu. 88. ff. de re iud. & in repe rub. ff. de fide iu. nu. 142. & ī
15 l. 1. nu. 66. C de rap. uirg.† Sed Aug Ari, ī suis ad Ang. Are. in addi. in d. trac. malefi ubi suprà, hoc dictū subobscure. in addi. in d. trac. malefi. ubi suprà, hoc dictū subobscure reprehendit, neq; .n. id ut ipse dicit, probat tex. in d. l. id quod seruo. §. 1. sicuti ēt declarat bal. ī d. l. ea quæ. Sed nec tex. in d. §. deprehēsa. si rectè expēdatur, quia ibi materia est odiosa, nos aūt loquimur in casu fauorabili, cum uidelicet poena minuitur propter cōfessionē delinquentis, per ea quæ dicit bal. in c. 1. §. porrò, tit. quæ sit cau. bene amit. Hæc Augu. Quā sniam nulla Augustini mentione fcā, uidetur fuisse imitatus Philip. Dec. in d.c. at si cle
16 rici in fin 6. no.† Sed non propterea discedendū arbitror à prima opin. quæ uel nemine defendente satis seipsam tutatur, Qui.n. fieri pōt, ut poena quæ iā est in ipso iure imposita, & quæ iā quæsita est parti, & fisco, siue Reipu. per cōfessionē, aut aliud in aduē. itiū, minui possit quādo ēt uidemus in ea nullū esse pnīæ locū? ut uoluit gl. in cle. ne in agro, §. quia uerò, in uerbo, ipso facto, de stat. monac cū mult. cōcor. à me collectis in cōment. l. si unquam in uerbo, reuertatur, nume. 307. incip octauum, ubi quid

fit, C. de reuoc. donat. nec itē locū esse purgationi more, l. si is cui. & ibi Bar. ff. de leg. 2. cū aliis quoq; multis cō cordan. à me item congestis in d. l. si unquam, ubi supra,
17 nu. 310. incip. decimum, quod & à superioribus. † Intelligē tertiò, ut non procedat, quando quis sponte confitetur delictum, negat tamē qualitatē delictū ipsum alterā tem, nam si posteà cōuincatur de qualitate negata, æque punitur, ac si oīno negasset, de quo tamē quia id nō indiscriminatim procedit, uide abūdāter per Bar. in disp. ici. per Italiā cōiter sunt statuta, & ī d. l. eū qui, ff. de iureiu. & in l. proinde. §. notādū. ff. ad le. Aqui. Bal. in d. l. ea quae in 7. q. & in d. l. cōtra negātē, col. 3. uer. quaero nūquid il le, & ī d. §. porrò, co. ul. & Flor. in l. lege Aquil. ff. ad leg. Aquil. & in l. si ex plagis. §. tabernarius, ff. e tit. An. Are. ibi nuper allegauimus co ul. uer. quaerit Bal. Barb. in ad di ad Bal. in §. item si uasallus, tit. de cōtro. inuē. & Fel. ī
18 d. c. de hoc col. 2. de simo. † Quartò intellige, ut mitius puniatur confessus sponte, quam conuictus ex ueris, & in dubitatis praesumptiōibus, secus, si ex praesumptione tā tum sit cōuictus, quia is mitius puniēdus esset, quā spōte cōfessus, ut uoluit gl. meo iudicio sing. ī c. 1. super uerbo capitalē, tit. de pac. tenē. & eius uiol. & ibi no. Bal. col. 5.
19 uersi. deinde tu habes. ubi monet illā glo not. † Quintò intellige dūmodo poena sit mitigabilis, alioquin nō mitius punitur spōte confessus. xempli gratia, si poena sit ut electio non rite facta sit irrita, illa enim poena mitigari non potest. Ita dicit Domi. īn d. c. ult. 24. dist. & in d. q. imprimis. 2. q. 1. per tex. in cap. innotuit. de elec. & Fely.
20 in d. ca. ad hoc. de simo. † Et facit quòd scribit Ang. Are. in d. tractatu maleficiorum in uerbo, deducta quarta parte propter beneficium confessionis. post princi. quòd stāte statuto, ut propter confessionem deducatur quarta pars poenae, non haberet tamen locum huiusmodi statutum, quando poena nullam reciperet diminutionem, per multa iura quae illic allegat, & Bal. in l. ul. co. 2. uer. modo quaero C. de exec rei iudi. & in l. de aetate §. ul. ff. de interro. acti. & Ias. in d. l. eum qui. ff. de iureiur.

Causa

CAVSA TRIGESIMAPRIMA.

SVMMAE.

xilium ferat, eadem pœna ferietur atque ignobilis mādatarius. Et quid si ignoret mandata, ij qualitatem, nu.32.

33 *Contumacia facit, ut nihilo mitius agatur cum nobili delinquente, quam cum plebeio.*

34 *Nobilis, et ignobilis in quibusnam eadem pœna teneantur, et n.35*

36 *Statuta punientia leuius nobilem delinquentem, quam plebeiam, quomodo sint accipienda.*

37 *Nobilis grauius punitur in foro poenitentia, quam ignobilis.*

38 *Nobilium peccata, et in dignitate constitutorum, trahuntur in exemplum ab inferioribus.*

39 *Princeps qualis fuerit in Remp. tales ciues.*

40 *Nobilium non puniendum, nisi consulto Principe quomodo sit accipiendum.*

1 Trigesimoprimo, Propter dignitatem natales, & maiorum nobilitatem, cum delinquente agitur mitius, sed antequam progrediamur, dicere uolumus nos hic bonam huius causæ partem mutuari ex nostris Com. de Nobil. c.20. quod libenter omisissemus, cum locum designare conteri, sed ne id faceremus, suasit primum, quod ea res priuatim, & peculiariter ad hunc nostrum tract. pertinet mox, quòd illud Nobilitatis opus ingentis molis est, & non modici precii, ut non omnib. per facultates emere liceat, hoc uerò multò minoris pretii, ut facile pauperrimus quisq; emere possit. Item ut non pauca hic illis adiiciamus. Deniq;, ut satisfaciam ueter illi prouerbio, Bis, & ter quod pulchrũ est. à Platone in Philebo, & in Gorgia, & in lib.6.de Legib. usurpatum. Id igitur quòd diximus in prin. huius causæ, probat. l. sacrilegii poe. in prin. ibi. Pro qualitate personæ, & iterum in §.1. ibi, Aut si honestiore loco natus. ff. ad l. Iul. pecu. & l. Pedius, ibi, si sordidiores erunt, & iterum. l. ul ibi, si humiliore loco. ff. de incen. rui. & nau. & in l. annonam §. poena aũt. ibi. Humiliores ad opus publicum dati. & l. ul. ff. de sep. uio. & l i. §. quanquam. ff. de ambig. & l. i. in fi. ff de furib. balne. & l. 1. §. expilatores, & iterum. § ult. ff. de effrac. & l. stellionatus §. solent, & §. poe. ff. de cri. stelli. & l. 2. ff. de term. mot. ubi Bar. qui eam legem priorem legit, dicit poenam

fustiũ,& uerberũ a nobilibus esse alienũ.&.l.1.§.vlt.ite rũq; l.3.§.legis,rursumq;.l pe ff.ad leg Corne.de sica.& l.in seruorũ in prin.ff.de poenis ubi serui.& humiliores in hoc aequiparãtur.& l.mores §.sed.n & rursum.l.capi tal:ũ.§.nõ omne &.§.& uenerarii.eo.ti.&.l.1.3.§.poena milicũ & .§.is qui ad hostes.ff de re mili & l.1.& l uete ranos.ff.de priuileg.veter.d.l.3.tutores. .de suspec.tut. & l.nemo.C.de sum tri.& fid.cath.& l.Arriani.& l.qui cũq; ver.sin uero ignorãte & ibi Rapha.Fulgo.C.de hæreti.& l.ult,& ibi Saly C.de pac.& l.1.c.de aduo.diuer. iudi.&.l 2.& ibi Saly.C.ut nemo priu.&.l.ne cui C.lo cat.& l.seruos.& ibi gl.C.de ui pub & l.1.& ibi gl in. verb.mediocris.& l.milites.& l.diuo,& vtrobiq; Sal.C. de qõ.l.1.C.ut nemo ad suũ patri.lib.11.& §.1.& ibi gl ĩ uerbo.uiles ĩ authẽ.de inc.nup.& c.pastoralis.ĩ fi.prĩ.ibi Dignitati deferatur,& psonae de off.deleg.& c.vlt.ibi,uo lẽtes tũ nobilitati parcere Comitis,& ibi gl.ĩ uerbo,no bilitati.Host.Ant.ĩ 2.no.Pet.Anch.& Pan.de poenis.& c.qui cõtra.ubi ẽ.tex.in id expressissimus,& ibi gl.24.q. 1.& c.cõtra & ibi gl.26.q.5.& faci ẽt c.1.ver.qui uero. de usur.lib.6.& c.cũ beatus.& ibi gl.ĩ verbo,grauiorib. 45.dist.& cle.multorũ,& ibi gl.ĩ uerbo,inferiores,et ibi Cardi.Alex.in 9.no.hæret. Et præterea uoluit glo.in.l. aut damnum.§.in mnisteriũ,in uerbo,foeminæ.ff.de poe nis et in c.vlt.in gl.vlt.in prin.de trãsac.et ĩ.c.cũ quidã, et ibi alii.de iureiur.Alberi.ĩ.l.illicitas §.qui uniuersas. in fi.ff.de offic.praesid.ubi dicit,quod plerũq; nobiles so lẽt deportari,ubi ignobile; decapitarẽtur.Saly.ĩ l.et si se uerior.col.1.nu 3 C.ex qui cau,infa.irro.late Cæpol.in 5.q.et in 6.priuilegio nobilitatis,et pleriq; oẽs ubique.

2 † Et haec quidẽ adeo pcedũt ut si poenalis cõstitutio ex presse dicat nullã misericordiã ex quopiã delicto delin quẽtẽ cõsecuturum,ut ĩ casu c.2.de male tamẽ ut dicit Host.ibi ĩ uerbo,misericordiã,si is qui ita deliquit,sit no bilis,quẽ nõ decet publice poenitẽtiam agere,de qua is tex.loquitur,et paratus ẽ magno pcio.siue eleemosynis redimere,audiẽdus est.ꝙ dictũ sequitur,et dic satis æquũ

3 Pan.ibi.i 5.no. Ex his aūt fit,ut cū poena laquei sit ignominiosissima, uilissimaq; ac foedissima omniū poenarū, ut tradit Bal.in rub.de offi.deleg col per uer.cōtra notoriū,& in l.omnes,& ibi quoq Io.Pla C.de delato.lib.10. & Ang.in authē.sed nouo iure,ante fi.C.de ser.fugiti.Id quod multis ante seculi dixerat Euripides in Helena.

Turpes quidem laquei sublimes,

Et seruis indecorum existimuntur.

Et liuius li.2.decadis 5.loquēs de morte Q Fuluii Flacci,Hic,inquit,foeda morte periit Nam(ut posteà subdit) serui manè cubiculū ingressi laqueo depēdētē inuenere. Ex quo & id mortis genus informe appellarunt Decreta Canonica a paucis in hoc animaduersa, in c sceleratior de poen.di.3.quod de Iuda loquitur, qui sese laqueo suspenderat. Quam etiam historiam recensens Iuuencus ita scribit,

Informem rapuit ficus de vertice mortem.

Similiq; modo appellauit Iosephus apud Aegesippū li. 3. Informis,ait,lethi laqueum homines inuenerūt, feræ ne sciunt.Et ante hos Virgilius lib.12.Aeneid.

Et nodum informis lethi trabe nectit ab alta.

Quo in loco Seruius informe ideo dicit appellari, quoniam in pontificalibus libris cautū fuerat,ut qui laqueo uitam finiuisset, insepultus abiiceretur,quòd ea mors esset
4 infamissima.† Plinius autèm lib.14 c 19.scribit in ueteri Romanorum religione nefastum fuisse liberare diis uino uitis,iuxta quam hominis mors láqueo pepéderat. Idé li.2.c.25.hāc poenā scite præposterā uocat, quia.s.includitur spiritus,cui debet quæri exitus.Dicit.n de terra loquēs,Quin & uenena nostri miserta instituisse credi potest,ne laquei torqueret poena præpostera,īcluso spiritu, cui quæreretur exitus.Quem secutus Se t Aurel. Victor Maxim.ait,Herculeus à Constantino apud Massiliam obsessus,deīde captus poenas mortis genere præpostero fratis laqueo ceruicibus,luit.Et hāc sanè poena ueluti grauissimā & īfamissimā iussit Deus O.M. quibusdā idolatris sacerdotibus īfligi,Num.c.25.Atq; ét Iosue iudex principesve

cipesve Iudæorum hac poena, ut attrocissima plurimos
5 reges Ethnicos affecit, Iosue.7. iterumq; 10.† Leges autẽ nostræ suspendiosos (ita uocãt eos, qui eam poenam passi sunt) lugeri uetant. l. liberorũ. §. non solẽt. de his qui no. infa. Alibi aũt in illis scribitur, uiles & abi ctos, & infimæ sortis hoĩes eo genere mortis affici solere, non etiam Decuriones, aliosq; honestiores. l. mortis. §. sed etiam. ff. de poenis. Proindeq; dicit glo. in. l. 3. §. 1. in erbo, torquẽtur. ff. de iure mil. milites ex quo delicto plebei suspendũtur, nõ eo genere mortis plecti, sed, ut dicunt Doct. decapitari, aut alia poena nõ adeò graui & ignominiosa affici. Ita. n. voluerunt ibi Bar. & Alex. in addi. illius, qui & id trahit ad nobiles, & alios id genus honestiores, & idẽ Bar. in l. capitaliũ. §. serui. ff. de poenis. Bal. in l. data, statim post prin. C. qui accu. nõ pos. & in. d. c. 1. §. si rusticus, in fi. & ibi Marti. Laud. ẽt in fi. & Card. Alex. & Matth. Afflic. col. 2. tit de pac. tenẽ. idẽ Bal. in. d. c. cum quidã, in fin. & ibi ẽt Panor. col ult. & Fely. co. 3. ver. tertia declaratio de iureiur. ipse Bal. cõsil. 426. præmittendum est, in prin. li. 1. & ipse quoq; Pano. in. d. c. pastoralis, in prin. in 6. no. de off. dele. Luc. pen. in. l. quãuis, col. 2. C. de dec. li. 10. & in. l. 1. colu. 6. iñ verbo, de generis. C. de deser. libr. 12. Io. Pla. in l. oẽs iudices, post prin. de dignit. eo. lib. 12. Rom. in repet. l. si uerò §. de uiro. in 4. fal. ver. 2. ff. sol. mat. Io. Ana. in c. ult. de collu. deteg. Cepol. consi. can. cri 40. Lucius, col. 3. uer. & idem ubi dicit no. Barb. in prooem. cle. in uerbo, salutẽ, col. 13. uer. 28. Lud. Bol. cõsil. 37. nobilis quidam, col. antepe. ubi dicit d. gl. ad hoc sing. Philip. Deci. in. c. at si clerici, in 7. no. de iud. ubi ita dicit se consuluisse, uti fecit consi. 65. statuto cauetur. col. vlt.
6 † Quanquam scio id genus mortis nõ atrox atq; ignominiosum existimari quibusdam populis, ut de Gallis scribit Bar. ĩ d. l 3 §. 1. ff. de re mil. ubi dicit eam poenam non adeo infamem esse in Gallia, vt in Italia. Quilibet etiã nobilis suspenditur apud Gallos, & quod & repetit, & dicit not. Cepol. in dicto consil. 40. col. 4. uersicul. & hoc quantum ad torturam. Nescio autem an temporibus eorum id

apud nos obseruabantur, nunc autem uideo alter fieri, nisi si nobiles, aut i dignitate cõstitui crĩa quaepiã sordida cõmiserint. Illud aũt scio apud plurimos Germanorũ eã mortem olim non fuisse deformem hábitã, ut qui morientũ propinquorum gulã laqueo frangerent. ut memoriae prodidit Bardesanes i dialogo de fato, & eius authoritate. Euseb. Caesarien. de praeparatione euangelica li. 6. c. 8. Tibareni quoq; suos impense dilexerunt, senes suspendebant in patibulis. ut retulit D. Hierony. in Iouin. libro. 2. Id quod et Persas facere tradit Sextus Empiricus, Sed, & apud Eurulos Dãnubii accolas uxor defuncti si nõ multò post uiri sepulchrũ laqueo uitã finiuisset perpetuae ignorãtiae nota inurebatur, ut Procopius testis ẽ Aelianus aũt li. 13. de uaria historia cap. 36 tradit quòd cùm Olympias misisset Eurydicae Philippi, & cuiuspiã Illyridis filiae cicutã. laqueũ, & ensem, ut mortis genus
7 delegeret, illa laqueũ delegit. † Nec omitremus uetusto more Romanorũ nefas fuisse, uirgines strãgulare, ut scribit ipse Sueto in eodẽ Tiberio, quem refert ob id ipsum, puellas quasdã carnifici uitiãdas dedisse, deinde strãgulãdas. Lege aũt Mosaica maledictus à Deo qui pemdebat i ligno, ut scribitur Deutero c. 21. in fi. & repetitur in c. si uerò. §. tanquam. de poen. dist. 2. De qua re loquens Alexander Ales summae authoritatis Theologus, i. 3. parte Summae. q. 47. c. scribit, in lege Mosaica quatuor tãtum mortis genera fuisse statuta, uidelicet, Lapidationẽ, Cremationẽ, Decapitationẽ, Suspensionẽ. Cuius rei rõnem reddens, subnectit quatuor esse potissimum, quae solẽt i poenis timeri. s. Diuturnitatẽ, Acerbitatem, & eã quã uocat Irremediabilitatẽ, & Ignominiã. At diuturnitatẽ esse i lapidatione, Acerbitatẽ in crematiõe, Irremediabilitatem in decapitatione, Ignominiã uerò, siue utilitatẽ i suspẽsione, quod, ut subdit, ignominiosissimũ est mortis genus Vnde illud profectũ autumat quod nuper adduximus. Maledictus homo & c. Vt non mirũ sit, quod scribit Sueto. in Tiberio, ca. 53. quod cum ipse Tiberius Agrippinã nurum crudelissime, aliter tamẽ, quàm laqueo itere-
merat,

nerat, pro tali clementia interponi decretũ passus est, quo sibi gratiae agerentur, quod & retulit Tacitus histo riae Augustae lib.5. Caeterum lex illa horrẽdi criminis ĩ perduelliones arborẽ, qua quis suspendebatur, in foelicẽ uocabatur. lib 1. Infoelici, inquit, arbori reste suspẽditur
8 testis. Liui. 1. Decad.† At mirum est quod de superstitionibus hmõi suspendiosorum a bonis authoribus scriptũ est, quod nos obiter memorare uoluimus, praesertim ꝙ nonnihil ad hujusmodi miserabile, ac ueluti prodigiosũ monstrosumq; uite supplicium pertinet, scilicet peritissimos artis magicae multa ex carnibus, ossibusq; horũ suspendiorum ad rem ipsam magicam pertienntia conficere solitos, eaq; ĩ magicis ueneficiis medicatissima existimare Quod est testatur Lucanus lib.6 Pharsaliae, de Erithone Magices consultissima tradit.

Laqueum modosq; nocentes
Ore suo rupit, pendentia corpora carpsit,
Abrasitq; cruces, percussaq; uiscera nimbis.
Vulsit, & incoctas admisso sole medullas,

Et Apuleius Madaurensis & ipse magicae deditissimus, cum de ferali officina Pamphiles Thesali ae mulieris, in ea arte instructissime loqueretur, lib.3. Metamorph. Hic, ait, nares & digiti, ille carnosi claui pendentiũ, &c. Caeterum, Plin. lib 18. c. 1. scribit Antheum ex caluaria suspẽdiosi interẽpti catapotia fecisse, contra rabidi canis morsum. Et cap. eiusdẽ lib. tradit laqueum suspẽdiosi cir
9 cundatum temporibus, dolorẽ capitis sedare.† Sed hæc ueluti superstitioso, & omnimodo ridicula missa faciamus, & ad præcipuũ nostri instituti propositũ redeamus. Ex his quæ supra diximus, satis õstat ex nostris legibus earumq; interpretũ opinionibus, mitius in poenis agendum esse cũ nobilibu, ut et aliis personis honestioribus & in dignitate constitutis, quam cum ignobilibus et aliis personis uilioribus Quod & aliorũ authoritate probare possumus. Nam Quintil. oratorũ sũmus, lib 6. instõnum ora. c 1. de conclusione differens, Periclitantem inquit, commendat dignitas et studia fortia, et susceptae in bel

lo cicatrices, & nobilitas, & merita maiorum. Idem lib. 7. quo loco de qualitate loquitur, scribit ad poenarum deprecationem prodesse nobilitatẽ, dignitatem propinquos comites. Tullius quoq; ante illum, lib. 2. Rhetor. de deprecatione loquens, Hæc, ait, ignoscendi ratio quæretur ex his locis, plura aut maiora officia, quam maleficia uidebuntur cõstare, si qua uirtus, aut nobilitas erit in eo, qui supplicabit. Idẽ in defensione Lucii Flacci, maiorum & generis honores, imperium, & rerum gestarum gloriam non prætermisit. Ob idq; in eo etiam si quid errasset, ut ille inquit, omnes boni conuiuendum esse arbitraretur. Idem quoq; in defensione Aemilii Scauri, meritorum, nobilitatisque maiorum commendatione maxime usus est, ut tradit ipse Quintil. in eo loco, quem primum citauimus, sed eius oratio non extat. At Valer. Maxi. lib. 8. c. 1 rem ipsam refert, scribitq; Scaurum ipsum, cuius salus obruebatur criminibus, tamen propter uetustissimã nobilitatem, & recentẽ patris memoriam absolutum fuisse. Apud Liu. 1. Decad. lib 4. familia Claudia requirit populum, ut Appius Claudius Decenuir, qui reus erat, Claudiorum nobilitati condonetur. Sed & apud Suet. in Augusto, c. 5. C. Lectorius adolescens patricii generis, in deprecanda grauiore poena adulterii, natales inter cætera allegat. Et huc quoq; appositissime referri potest illud Euripidis apud Stobæum, Sermone 84.

Parcamus uiris nobilibus parcamus,
Malos autem respuamus ut digni sunt.

Sed ut redeamus ad Tullium, facit ad hoc caput quod is scribit in 2. oratione de lege Agraria, Quẽadmodum, inquit, cum petebam, nulli me uobis authores generis mei commendabant, sic si quid deliquero, nullae sunt imagi-
10 nes, quae me a uobis deprecentur. † Sed & huc pertinet, quod nobiles rei criminis non detinentur in carceribus, ut tradit Lucas pẽ. quibusdam iuribus suffultus, in l. mulieres, col. 5. uer. octauo. C. de dignit. li. 12. Et si quando ex criminis qualitate ĩ uinculis cãm dicere debet. nõ
adeò

adeo stricte detinendus est, ut probatur in c. quisquis, & ibi Arch. 2. q. 8. super quo uide ipsum Luc Pen. in l. quoties col. 2. uersi. item no. secundum C. eo ti. de dignita. Sed ita, ut non praetermittendum sit, quod apud Liuium, 1. Deca. li. 3. C. Claudius quaeritur uirum honoratissimae imaginis, uidelicet Appium Claudium, in uincula fuisse coniectum. Ex quo quoq; paulo post Quintus Cincinnatus pronunciauit, Agite, vbi hic curiam circunsederitis, & forum infestum feceritis, & carcerem
11 pricipibus impleueritis, &c.† Hicq; Bal. ĩ l. 2. co. 2. uer. aut poena ē. C de exhi. reis. Dũ quaeritur, ait, an qs reus criminis sit detinẽdus in carcere, & qñ, & qualiter? Si nõ dum, inquit, sit cõuictus, aut cõfessus, si est vilis persona, debet mitti in carcerẽ, sin nobilis, debet honeste in palatio detineri, atque ita iudex arbitrabitur, per l. 1. ff. de custo. reor. Quod & idẽ ipsum propemodũ scripserat Cy. in d. l. 2. in 4. no. Ex quo facile intelliges nobilem non adeo esse stricte detinendũ. In quam etiam sñiam Franc. Are. in l. si quis post accusationẽ, col. ulti. ff. de testam. tradit honestam personam rõne officii, uel dignitatis nõ prius debere trudi in carcerem, quã fuerit cõuictus, per l. filio exhæredato, §. eius qui agitur, ff. de iniust. testamẽ. & per
12 legem vltimã, circa med. C. de accusa.† Quibus etiam adstipulatur, quo ab Angelo proditum est, in l. pe. ff. quod metus. caus. quod potestas non solũ potest assignare nobili totum palatium pro carcere, sed & totã ciuitatẽ, atq; ita faciens satisfacit statuto disponẽti, quod accusatus de delicto debeat poni in carceribus, quod ipsum refert, & sequitur Franc. Cur. senior. in repet. l. admonendi. & ibi quoque Ias. ẽt ĩ repe. nu. 174. ff. de iureiu. & ipse. Ias. in l. si pecuniam, §. ult. in fin. ff. de cõdic. ob caus. ubi id dicit singu. & diligenter esse notandum, & Catell. Cota in
13 memor. incip. carceres uariantur.† Propterea idem Angel. in l. si a bonae fidei, ff. de rei uendi. per eum textum dicit se excusauisse in syndicatu quendam potestatem, qui nobili uiro quem Aritiani Bononiae ei custodiendũ tradiderant, palatium pro carcere assignauerat; a ...
is nobi-

is nobilis aufugerat, quod dictũ multũ cõmẽdat Barb. in ca. accedẽs, nu. 2. co. 2. ut lit. non conte & in c. 1. col 4. de cõmod. & in extraua. uolẽtes, in uerbo, nobilis, & cõs. 62. illud in mediũ, col. 4. lib. 1. & alibi sæpe. Frãc. Cur. senior qui id dicit mirabile. in d. l. admonẽdi, & ibi ẽt. Ias. locis supra designatis, & præterea ipse Ias. nu. 182. & ĩ d. l. si pecuniã. §. vlt. & ĩ authẽ, iubemus, co. vlti. C. de iud. & Fely. in c. cũ cõtingat, col. 3. uersi. prima cõclusio de rescri. Catel. Cotta iu memo. nobilitas. Alciat. in trac. de præsump. 48. nu. 2. Hip. Mars. l. 1. §. ad qõnẽ, co. 4. ver. & facit not. ff. de qõ. Io. Lup. in rep. rub. de dona. inter ui. & vxo. §. 9. col. 3. nu. 14. Pe. Geral. qui id sing. dicit sing. 30. inci.
14 pro nobilibus. † Quæ tamẽ intelligẽda sũt, nisi is nobilis semel aufugerit a palatio, quod illi fuerat loco carceris assignatũ. Nã debet postea in uinculis, & carcere detineri, nec debet cum fideiussoribus relaxari per glo. no quã sequũtur bal. & Ro. qui illã dicit notatu dignam. ĩ lege Cornelia, in uerbo, ex uĩculis, ff. de Senatuscõ. Syllania. Sequitur itẽ ipse Alex. ĩ d. l. si pecuniã. §. sed si acciperit, qui est uit. col. 2. versi. limitat tamẽ, ff de condic. ob. cau. vbi id declarat, & in addi. Bar, in l. 1 ff. de custo. reo. ubi illam dicit sing. & Ange. Are. in trac. malef. in verbo, fama publica, col. 32. in paruis, uersi. 4. notandũ est, ubi ẽt illã dicit sing. Frãc Cur Senior in repe. d. l. admonẽdi, co. 48. uersi. Quod limito ff. de iureiur. & Barb. qui illã quoq; dicit sing. in cap. nullus de præsump. & consi. 76. incip. sapiẽter scribitur, co. 4. & Io Lup. qui in hoc casu noiatim loquitur, in d. rub. de donat. inter uir. & uxo. §. 9. col. vlt. uersi. intelige tamen prædicta. Et bene facit quod noluit
15 Bal. in l. nemo. in si per illum tex C. de epi. audi † Sed ad hoc quoque caput spectat, quod nobiles non subiiciuntur qõnibus plebeiorum, ut dicit Io Ray. in trac. nobilitatis, in 7. n. post princi. per text. in d. l. desertorem. §. 1. ff. de re militari, & l. milites, & l. diuo, C. de quæstio. & l. seueram. C. de digni. lib. 12. ubi scribitur seuerã indignatione (aut, ut alii legunt, indagationẽ, quod mihi magis placet) per tormẽta quærenti a clarissimo homine submo-

mouemus. Sed hmōi text. non de oibus passim nobilibus loquūtur, sed de certis quibusdam, ut et expedi Luc. Pen. in d.l. mulieres, col. 3. uersi. 13. priuilegiali sunt C. de dignit. lib. 12. Sed est text. omnium optimus pro omnibus nobilibus, uc. f. nō torqueatur inscio pricipe. in l. nullus. in verbis, generis, aut dignitatis, C. ad leg. Iul. maie. ubi tamē excipitur crimē læsæ maiestatis, Nisi & illū tex. interpreteris secundū alia iura nō generaliter loquētia. Et faciunt, quæ scribit Barb. cons. 47. scribitur præclare, col.
16 12. nu. 15. & 16. † Hoc tamē nō obseruatur in regno Franciæ, vbi oēs nullo dignitatis, nobilitatisve discrimine, qōni subiiciuntur, si res exigerit, ut in Comite declaratum fuisse aresto retulit Auferius in 4. parte eius operis, cui titulus est, stylus parlaméti, c. 9. Tametsi qōnes olim nō nisi seruis, non et liberis, vt plurimū adhibebantur, vt satis uidere est ex titu. ff. de quæs. Nā, ut scribitur in §. vlti. in authen. vt nulli iudi. grauior est ipsa tortura, quàm vtriusq; manus abscissio, vt non leuiter ea dāda sit liberis hoībus præsertim nobilibus. Sed eò res progressa est, ut indiscriminatim oībus, & in oībus criminibus adhibeatur. Nam & licet Decùriones ex iure cōi non retorqueātur, l. decuriones C. de quæst. tamen inualuit consuetudo, ut torqueantur, vt scribit Matth. Afflict. in cap. si vo-
17 luerit, col. 2. nu 14. de tit. de cap. qui curi vendi. † Ex quibus clare liquet in criminalibus mitius agendum esse cū nobilibus, & in dignitate constitutis. Sed id tamen multis modis intelligendum est, primò, nisi nobilitas, aut dignitas augeat delictum, quod plerunque facit d. l. quædā delicta, & ibi Bar. & Albert. de poenis, & in l. 2. l. & omne delictum, §. augetur, ff. de re milit. & cap. homo, & ibi gl. 40, dist. & c. quia sanctitas, 50. dist. & nullus itaque. & ibi glo. 1. quæstio. 1. & ca. nulli. 25. q. 1. & cap. vlti. 30. quæst. 1. & cap. 1. de cleri. vena. & ca. excōicamus, § credentes, uersi. si uerò clericus, & ibi gl. in verbo, exerceatur; quæ concor. citat, de hæret. c. inter corporalia, uers. sanè quoniam de transla. episco. ubi gl. in hac sententiam allegat illud Iuuenialis, nōmine tamen authoris tacito.
Omne

Omne animi uitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto qui peccat, maior habetur.
Quod ét citat Fely. in c. mulieres, col. 3. de senten. ex cō. Et facit etiā quod uoluit glo. in c. hi qui. 15. q. ulti. cū si.
18 †Tunc. n. cū. s. nobilitas, uel dignitas aut delictū, ut poena delicto respōdeat, iuxta tex. in d l. quaedā & c. nō afferamus. 24. q. 1 grauius puniūtur cōstituti i dignitate, sicuti grauius peccāt. d. l quaedā, & ibi Bar. Alberi. & alii. ff. de poenis, & d. l. 3. §. is qui ad hostes. ff. de re mili. & l. presbyteri. C. de epi. & cler. quae, & reperitur in §. presbyteri. 5, q. ul ubi multò magis poena digni sunt, quibus cum plurimū honoris per nostrā iussionē delatū ē si i occultò crimine īueniatur, & l. oēs. & ibi Bal. C. de Decurio. li. 10 & l. 1. in fi. C. de conduc. & procur. li. 11. cum dicitur, grauior. n. poena cōstituēda est i hos, & ibi Luc. Pen. & l. per id tēpus, & ibi quoq; idē Luc. Pen. C. de decur. lib, 12. & c cū quidā de iureiur. & c. 1. & ibi glo. Io. Ana. & alii de cler. uena. & d. § credētes, & d. c. quia sanctitas, & c, nulli. & ibi glo. 19 di. & c. praecipuae, 11. q. 3 & c. ul 30. q. 1, glo. & Bal. in d. §. si rusticus, gl. in c. 2. in uerbo, sacerdotali. de offi. dele, lib. 6 Lco. Are. Dy. Cy. Bal. & Saly. in d. l. nemo C. de sum. tri. & Iac. bel, & Bal. in d. §. si quis uerò ausu. Io Plat. in l, ult. per illum tex. C de fabr. li. 12. Coepol. d con. 40. col 4 uer. tamē ista regula. Et huc pertinet illud Thucidydis li. 6. Neq; hoc minus uestra refert, qui quò maiores caeteris estis, eo maiori, si labemini, eritis
19 poenarū magnitudine digni. †Tū aūt dicitur crimē agere dignitate, cū i his peccamus, quae dignitatē nostrā cōcernūt, atq; illius administrationē, el in his, propter quae dignitatē, uel honorē sumus cōsecuti, uel cum delictū cedit in dedecus, & cōtumeliā ipsius dignitatis, ut patet ex iuribus citatis in duobus praeced. uer. Et ita uoluerūt ét fermè oēs, quos supra citauimus, & praeterea Bar. in. d. l. quaedā. & Alex. in d. l. 2. paulò ante fi. C, ut nemo priua. Vel etiā qū delinquimus praetextu, colore, & uelamēto dignitatis secūdū Ray. & Saly. in d. l presbyteri, per tex. ibi in illis uerbis, quòd nihil metuant. C. de episc. & cler.
20. Diuus

20 †Diuus aũt Tho. 1 2.q.37.art.ul.scribit ex quatuor auge ri crimen dignitate, ex quibus suprà aliquot tetigimus. Huius uerba haec, sunt doctiora, quàm elegantiora. Primum propter speciale repugnantiã actus peccati aut magnitudinẽ; ueluti si Princeps iustitiã uiolet, qui ponitur iustitiae custos. & si sacerdos fornicetur, qui castitatẽ uouit. de quo ultimo exẽplo, uide gl. in c qui uiderit. 32. q. 5. Itẽ propter exẽplum siue scãdalum, quia, ut Greg. ait in Pastorali, In exemplũ culpa uehementer extenditur, quãdo pro reuerẽtia gradus peccator honoratur. Ad plurium aũt notitiã ueniunt peccata magnorũ, & magis homines indignè ferunt. Tertiò propter igratitudinẽ; quia omne bonũ, quo quis magnificatur, est Dei beneficiũ, cũ homo sit ingratus peccãdo, & quãtum ad hoc, quaelibet maioritas, ẽt in tẽporalibus bonis. peccatũm aggrauat, secundũ illud Sapiẽ. 6 Potẽtes pòtẽter tormẽta patiamur. Quartò, quia facilius põt resistere peccato maiores, ut qui excedũt scientia & uirtute. Vnde dicit do. Lucae 12. Seruus sciens uolũtatem domini, & nõ faciens, plagis uapulabit multis. Ex quibus nõnulla huic loco conueniunt, quaedam minimè sed quisq; quod sibi uidetur accipiet.

21 ‡ Ex his aũt fit, ut cum nihil magis repugnet uere nobilitati, quã proditio. nam & proditor nobilitatẽ amittit, ꝙ ex eo cõstat. ꝙ nobilitatis insignia illius delenda sunt. l. eòs qui. ff. de poen. quã in id sing. dicit Ro. sing. 476. eorum arma & iterũ sing. 669. an arma. & à principis facie arcendus, ut dicit Matthae Afflict in, c. 1. col. 3. nu. 22. tit. an ille qui interfe. frat. do. citans Bal. ibi, qui tamẽ in uniuersum loquitur. Certè si nobilis adeò suae dignitatis oblitus fuerit, ut in proditionẽ incurrat, non modò poena ignobiliũ, sed ẽt grauiori puniendus est, testimonio. Bal. i d. c. cum quidã, de iureiur. ubi & ex hoc limitat quod suprà diximus, nobilem ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur, decapitari, aut aliàs puniri debere, ut nõ ꝓcedat, si proditionẽ nobilis cõmiserit, tunc enim altioribus furcis suspendendus est, ut dicit obseruari in nostro regno Franciae. Et sequitur Fely. ibi, col. 3. uer. tertius est; & ite-

& iterum versiculo,quod autem dictũ est,& in d.ca.pasto
22 ralis.co.1.uer.2.fallit.de offi.deleg.† Et ne hãc ĩ re exemplo careamus,Quis nescit grauissimum attrocissimumq; ne dicam crudelissimum,supplicium Metii Suffetii,Albanorum principis ob proditionem ab eo in Tullum Hostilium regem,& Romanos perpetratam ? Is enim admotis duabus quadrigis,in currum earum distetus, & deligatus est,deinde equi in diuersum ĩter cõicati, lacerum corpus qua in hæserant membra portarunt,vt tradit Liui.1.Decadis lib.1. Dionysius Alicarnass.lib.3. Aluxarchus li.3. rerũ Italicarum,& ex eo Plutarchus Paral.c.14. Plinius secundus(si is est)in lib.de uiris illustribus.c.4. in fi.Gellius lib.20.c.1.in fi.Paulus Orosius lib.2.ca.5.Ex quo illud Virgilii lib.8.Aeneid.

Non procul inde citæ Metium in diuersa quadrige
Distulerant.

Et ibi quoque Seruius.Et illud etiam Claudiani in bello Gildonico,

Et si non cupidis essem præraptus ab astris,
Exemplum sequerer Tulli,laniandaq; dumis
Impia diuersis aptarem membra quadrigis.

Subdit aũt Liuius vbi suprà, Auertere omnes à tanta foeditate spectaculi oculos, primũ ultimũq; supplicium exẽpli parũ memoris legũ humanarũ fuit,in aliis gloriari licet nulli gẽtiũ mitiores placuisse poenas.Verũ,quod obiter dicere uoluimus, id supplicium non primùm inuentũ fuit à Romanis . Nã Hercules Pyrechmen Euboæ regẽ à se uictũ simili supplicio affecit ut ex libro de fluminibus
23 tertio prodidit Plutarchus Paral.cap.13 † Et cum ẽt falsitas sit admodum aliena à nobilitate,nã & hæc est proditioni affinis & cognata, ideo si nobilis crimen falsi commiserit,grauius quoq; puniendus est ut scribit Alberi.in d.l.quædam. ff. de poenis , & Matthæ.Affl.deci. Neapo. 404 eademq; ult.fuit per illustrem.col penul.uer. nec alleuiat,allegãs in idẽ gl.in c.singul.89.di. ubi tñ nulla est gl.quæ id dicat,quæ ue de ea re loquatur, nisi mẽdũ sit in meo codice.Sed in id facit bonus text. in l.presbyteri.C.

de

de epi.& cle.loquens de crīe Falsi.ubi ita scribit, Multò magis etenim pæna digni sunt,quibus cū plurimū honoris per nostrā iussionē delatū est, occulto inueniuntur in crīe.& alius tex.in l si quis Decuriò.C.de falsis.ubi ī crimine falsi Decurio quæstioni subiicitur,licet aliàs minimè.l.Decuric es.C.de quæsti.Luc.autē Pen.in l.mulieres.co.5.ver.vlt.not.C.de digni.lib.12.scribit nobilitatē amitti per periuriū & falsū testimoniū.Quod & ipsū uoluit Matth.Affl.in c.ul.ti.quib.mod.feud.amit.& d.deci. Neap.ult.& Maria:Soci.iunior.cō.39.perspectis his, nu. 41.li.2.At Cy.in l.trāsigere.col.3.ver.quidam modernio res.C.de trāsa.dicit,hominē ad nihilum redigi per falsitatē,vt qui semper posthac sine fide sit,nec ei vnquā credatur.hæc.n.illū lucrifacere,ut nunquā posteà ei credeatur

24 ut Aristoteles de mēdace dicebat. † Adeo autē id crimen leges XII.tabularum exhoruerunt,ut qui id cōmisisset, è saxo Tarpeio deiici iuberēt,ut uidere licet ex Gellio li. 10.c.1.Tametsi ea poena adeo nostris Iurisconsultis crudeliabilis,atq; inhumana uisa est,ut eam omnino aboleuerint.l.si diutino.in fi.ff.de poenis.Polybius autē li.6.tradit eos qui crimē cōmisissent,fustibus,& lapidibus obrui solitos.E nostris,Bart.in l.Lucius.in fi.ff.ad SC. Turpil. scribit statuta de prælaxēdis carceraris, nō prorogari ad crimē falsi.Sed & Barb. in tract.de præstan. Cardi.q.9.1. partis co.2.tradit,id priuilegiū,qđ nōnulli tribuūt Cardinalibus præstādi īmunitatē sceleratis eius occurrētib.de quo per Bar.& Saly.ī l.addictos.C.de appel. nō recip. & de hoc quoq; dicemus infra in cau.55.nō habere locum ī reis criminis falsi. Quæ omnino ēt approbat Marc.Māt. Apophth.15.incip.occurrit.Quin Io.Ana. in rub.de crimine falsi.dicit id crimē tam abominabile,quā aliud nullū.Et Ang.in.§.minorē.in aut.de nupt.scribit id esse detestabilius homicidio, & ueneficio. quē sequitur Matth.Afflic.d.deci.vl.& Maria.Soci.Iunior.d.consi.39.col.2.nu. 1.lib.2.Adeo quoq; id crimē atrox existimat Hipp. Mar. singul.163.incip.crimen falsi,& in practica crimi.§.attingam.col.2.§.cōsi.105.itē ultra prædict.col.2. ut propter

id liceat leges transgredi ex sentētia Inno. in c. 1. de cōst.
25 † Hic itē fit, ut nobilis errās ī fide, plus puniēdus sit, quā ignobilis, aut certè æquè, & secundū formā iuris, ex snīa Archi. in d. c. qui cōtra. 21. q. 1. & Fely. in d. c. pasto. co. 2. uer. 6. fallit, & in d. c. cū quidā. col. 3. uer. 5. est de iureiur. Nā quis neget nobilē, qui Deo suā nobilitatē debet, si in fide & religione ipsius D. O. M. errauerit, multò magis ī eū peccare, quā ignobilē? quanquā id alio referri potest,
26 ut dicā postea. † Sed & ex eò quoq; illud fit, ut nobilis cōtēnens vel trāsgrediens mandatum principis, grauius puniatur, quā ignobilis, ut magna authoritate affirmat Bal. in c. 1. §. si quis uerò ausu. per illum tex titu. de pace iur. firman. & nuncupatim sequitur ibi Matth. Affl. qui eum. §. Legit cum prin. col. pe in. 10. no. & id dicit not. & Fel. in illis duobus locis, s. in d. c. pastoralis col 2. uer. 4. fallit, &
27 in d. c. cū quidam. col. 2 uer. secundus est. † Secundo intellige, ut nobiles in poenis criminalibus mitius puniātur, at in pecuniariis magis puniantur, cæteris quidem paribus. l. properādū. § fin autē utrinq;. & ibi Bart. & alii, C. de iudi. & d §. si quis verò ausu, & ibi gl. in verbo, eētum Bal. Card. Alex. Matth. Affl. ti. de pac. iura fir. glo. in ca. 1. §. si rusticus. uersi. similes rusticū, in verbo, aut diuino ī fi. & ibi Bal. Aluaro. & Cardi. Alex. titu. de pace tenēda. gl. & omnes in d. c. cum quidam. de iureiur. gl in cap. non cogātur 41. dist. & in d. c. qui cōtra. 24. q. 1. Odof. Cy. Albe. Bal. & alii in d. l. nemo. C. de sum. tri. Host. & Io. And. ī c. ea quæ de stat. mo. Albe. Gād. ī tract. mal. tit. de poenis reor. co. 31. i paruis, ver. itē quæro an pari poe. Bar. & alii ī d. l. quædā. ff. de pænis. idē Bar. ī l illicitas § ult. ff. de of. præsi. & ī l. 1 col. pe. ver. sequitur ī diffinitiōe acceptus. C. de digni. li. 12. Alb. ī d. l. presbyteri, co. 1. C. de epi. [& cle, Io. Fab. & Ang. Are. ī §. 1. ver. licet āt, inst. qui & ex quib. caus. manu. nō lic. Sal. ī l. seruus. C. ad leg. Iul. de ui pub. Luc. pen. ī d. l. 1. col. ul. C. de cōdu. & procu. li. 11. Io. And. ī d. c. 1. de cle. vena. & ī c. ult. co 4. ver. no. ꝙ maior poena de maled. & in d. c. excōmunicamus. § credentes, col. ult. ad fin. de hæretic. Masuer. tit. de poenis. § ad infligendā,

Mattæ.

Matth. Afflict. in c. si. rusticus, col. 2. versi. deinde. glo. no. 28. tit. de pace tenen. † Cuius differentiae ratio in proptu est. Nã affligitu magis nobilis ex parua quapiam paena corporali, quam ex magna ignobilis. Ideoq modica poena maior in eo censetur, quam magna in plebeio, & ediuerso in poenis pecuniariis, ut dicunt prope oẽs quos supra citauimus. Et cũ poena ob id i:et alias multas causas imponatur, ut peccantes emendatiores fiant, & ut metu poenæ ipsi & cæteri deterreantur, ut late diximus in legibus cõnubialibus, l. 9. nu. 224. propterea cũ Plato. Consequens est igitur, ut ea poena imponatur, quæ magis timetur. Poena aũt pecuniaria, n. si magna sit, nõ admodũ timetur nobilibus. & iis qui ĩ dignitate cõstituti sũt, utpote frequẽter locupletib. ut satis patet ex historia memorãda, q. ã retulit Phauorinus ex Q. Labeone ĩ libris quos ad XII. tabulas cõscripsit apud Gelliũ, lib. 20 codẽq; ult. cap. 1. Nã cũ illa lex XII. tabularũ hmõi esset, Si iniuriæ alteri facit 25. æris poenæ sunto. Neratiu quispiã hõ improbus pro delectamento habebat, os hoĩs liberi manus suae palma uerberare, Eum seruus sequebatur crumenã plenã assium portitãs. & quẽcunque depalmauerat, numerari secundum XII. tabulas 25. asses iubebat, propterea hãc legẽ abolescere, & relinqui censuerũt, iniuriisq; aestimandis Recuperatores se daturos edixerunt. Accursius aũt noster in l. illicitas, §. ne potẽtiores, ff. de off. præsid. dicit per eũ tex. in uerbo, lumine unico, ut ipse legit, quod tenuioris fortunae hoĩes nõ pluris lumẽ, siue ocilũ aestimant, quam porcellũ. quod & annotat Bal. ibi, & ĩ authẽ. nisi breuiores. C. de sẽ. ex peri recit. & Caep. ĩ t:a de seruitu. urb. praed. c. 34. col. 1. et Georg. Nath, in repl. cle. saepe, col. 77. uer. quae aũt dicat cã breuis, de ueb, sig. Sed ut hoc in transcursu dicã, mendũ est manifestũ in eo tex. & ĩ eo uocabulo, lumine, ex quo Accursius illud sumpsit quod diximus, neq;. n. lumine, sed limine, pro domo, legi debet, ut scite tradit Catel. Cot. ĩ nemo incip. Lumẽ pro domo, ut ẽt diximus in nostris ll. Conubialibus, l. 10. nu. 27. Sed & huc. Quãquã Bal. & ipse secutus Accursii

uestigiā in authē. sed nouo iure, co. vlt. verſ. ſed hæc ſnīa C. de ſeruis fugi. dum allegat d. §. ne potentiores, ī eo le
29 git, lumine, nō limine. † Caeterū ad cōfirmationē eorū, quæ diximus, Bar. ī l. 1. §. vlt. ff. de poenis, ſcribit id quod dici ſolet, quālibet poenā corporalē, uel minimā, eē grauiorē qualibet poena pecuniaria, uel maxima, nō procedere in perſonis uilibus, per l. hoc opere, in fi. ff. de oper. liber. Et certe ſicut nobili maxima poena ſiue iniuria eſt etiā ſola facti infamia, l. nō debet, ff. de dol. mal. Ita ignobili quaelibet infamia quātuncunq; magna eſt, illi modica, uel nulla poena, ut probat tex. in l. 2. C. vt intra certū tempus. cuius hæc uerba ſunt. Et ſi perſona uilior fuerit, cuius damnū famae non ſit iniuria. Et ita illos tex. expendit Bal. cui nihil, ut reor, ignotum fuit, cōſi. 116. quod pe
30 titur poſt prī. lib. 3. † Tertio intellige quod diximus mitius agendū cum nobili, quā cū ignobili, non procedere in pænis relatiuis. verbi gratia, ſi nobilis accuſet plebeiū nec probet delictū, eadē oīno poena punietur, qua puniri debuiſſet plebeius, ſi delictū probatū fuiſſet, ut eſt text. in l. ad Cōmētarienſem. C. de cuſto. reo. & ibi glo. Gul. Cu. Bal. in utraque lect. ſ. in 1. lect. co. vlti. verſi. vlti. format, & in 2. lec. col. 1. & etiā Ang. in l. athletas. §. itē calūniator. in fi. ff. de his, qui not. infa. idē Gul. Cun. in l. 2. & ibi quoque Bal. in fi. C. de fid. inſtru. Io. Ana. in c. ſuper his, col. pe. de accuſa. Fely. in d. c. paſtoralis, col. 2. verſi. 8. fallit. de offi. deleg. & in d. c. cū quidam, col. 3. verſi. quarta declaratio. de iureiur. & in ca. cum dilectus, col. pe. de calumnia, & Iaſ. con. 144. facti contingentia. ad fi. li. Quāquam uidetur text. in cōtrarium in l. ab imperatore. ff. de praeuaric. & ibi Bal. Sed tu hic uide Io. Ana. in d. ca. cum dilectus, col. vlti. verſic. quaero circa praedicta. de calum.
31 † Quarto cum nobilis mandauit pauperi, vt delictum cōmittat, uel auxiliatus ē pauperi delinquēti. Nā tunc iſte nobilis eadem poenae punietur, qua pauper mādatarius. uel cui auxiliatus eſt. noluit Bar. loquens in caſu diuerſo, cum. ſ. nobilis mandato prebeii deliquit, in l. vtrū uer. & iſtam legem. ff. ad leg. Pompe. de parricid. per tex. ibi.

Ex quo aperte colligitur,inspici,qualitatē,quæ in faciēte est,non quæ in mādante,& idē Bar.in l. is qui opē.co. vlti.ff.de fur.& in l.qui seruo.§.item placuit,eo.tit.& cō si.66 ad declarationē,in fi. De quo & tu uide latè Bal. in l.non ideo.minus,col.3.in 4.q.C.de accusa. & Saly.in l. 1.col.8.versi.quæro,si propter qualitatem, & 2. sequen. C.de rap.virg.& Ang.in tract.malefi.in verbo,dicto maleficio semper astitit,col.3.versi.quæro qua pena,& multis sequen.& latissimè Cæpol cons.34.si vnquam in 2.dubio,& Fran.Aret. in l.si stipulatus fuero per te, col.2.ff.
32 de verbo.obli.†Et in multis ex illis locis poteris intelligere,an & hoc procedat,cùm mandâs,vel auxiliâs ignorat qualitatem mādatarii,siue eius cui opitulatus est,de qua quoniam alii quoque id tenēt,alii contrarium, uide Ange.in l.1.col.1.C. de Nili agge.non rumpen. & Fely. post alios in cap.1.col.6.versi tertium membrum, de offic.& pote.iud.deleg.quos tu,si opus sit, videre poteris,
33 ne hic diutius immoret ad alia properans.† Quinto intellige quod diximus,nobilem aut alias in dignitate constitutum mitius esse puniendum, nisi forte aliter suaserit fieri nimia contumacia,vt probat tex.iisdem verbis vtēs in cap.2.in fi.de offi. deleg.lib. 6 quem ad hoc quod diximus,annotant Ioan.And.& Anto.in cap.ea quæ de statu mona.& Henri.in d.c.cum quidam,& ibi Fely. col.2. versi.quartus,Luc.Pen.in d.l.1.col.vlt. C. de conduc.& procur.lib. 11.Fely.in d.cap.pastoralis, colum.2. versic. quinto fallit.Matth.Afflic.in d.ca.1.col.vlti. num.98.titu.de pace. iur. fit. Et hoc vitium frequens est in nobilibus, ideoque magis in illis puniendum , ut sint exemplo
34 cæteris.l.aut facta,§.vlt.ff.de poenis.†Sextò intellige in poenis arbitrariis,quæ scilicet , quoniam certè non sunt ex legibus, vel statu.relictae sunt arbitrio iudicū , quas & ideo nostri difformes vocāt. Secus in pænis vniformiter certè , & determinatè, indistinctèq; & indiscriminatim impositis.tunc enim ea poena aequaliter puniri debent nobiles & ignobiles,secundum Ia.Bu.Guil. Cu.& Bald.in d.l.nemo.C.de sacro.eccles.Bald. in d.§.si rusti-

Dei ambulastis. Horrēde & cito apparebit uobis, quoniā iudicum durissimum in his qui præsunt, fiet. Exiguo. n cō ceditur misericordia, Potētes autē potenter tormēta pa
38 tientur. † Tum item quod nobilium & in dignitate con stitutorū peccat trahi solēt ab inferioribus in exēplū, vt dicit tex. in d.c cum quidam ubi glo. Imo. Fely. & alii. & hoc dicunt, quod diximus, magis illos puniendos in hoc foro poenitētiali, & alius tex. in c. sicut. & in. c. pastoralis 2. q. 7. & c. ex merito. 6. quæst. 1. & omnium optimus in c. præcipue. 11. q. 3. quem aureum dicit Barb. consi. 40. clementissimum. col. 6. lib. 4 & tex. item in c. magnae, de uoto. ubi ad hoc citat glo. ibi & in d. c. ex merito illud Claudiani, eius tamen nomine tacito.

Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et mox sequitur apud eundem Claudium,

Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta ualent, quam uita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

39 † Quibus simile est & illud sapiētissimi illius Ecclesiastici, c. 10. Secundum iudicem populi, sic & ministri eius. Et qualis est rector ciuitatis, & tales ihabitātes i ea. Et subdit, Rex insipiens perdit populum suum. Est & Platonis sentētia a Cicerone Epistolarum. li. 1. ad Lentulū usurpata, Quales in Repub principes essent, tales reliquos esse ciues. quam etiam citat Barb. consi. 1. colū. quīta, versic. & si quispiā, dixerit, quod loquitur, li. 1. & d. cōsi 40. cōsi. 6. lib. 4. ubi dicit. Platonem huiusmodi sentētiam afflatu spiritus sācti protulisse quod & idem dicit ipse Barb. cōsilio 82. clementissimi, col. quinta eod. lib. 4. & in prooemio Cle. in uersic. quoniā nulla. col 5. Et ipse Cicer. lib. 3. de legibus, legem XII. tabularum enarrās, qua cauebatur, ut magistratus uitio vacarent, atq; caeteris specimē essent, hæc ue ba ad e i . Vt en m cupiditatibus principū & uitiis infici solet tota ciuitas, sic emēdari & corrigi cōtinentia. Et paulo post, Nā licet uidere, si uelis replicare memoriā temporū, qualesq; summi ciuitatis uiri fuerūt

1 TRIGESIMOSECVNDO, Satis constat ex eo quod diximus in superiori capite, mitius esse agendum cum pauperibus quam cum diuitibus cum agitur de poenam pecuniaria, nedum cum de mulcta tractatur. Nam quantum ad mulctam pertinet, omnibus inconfesso est, minui aut remitti posse paupertatē, per tex. in l. illicitas. §. vlti. ff. de offi. praesi. quē id dicit no. Bal. in. c. atsi clerici. co. 4. ver. quaero nunquid episcopus. de iud. atq; etiā per text. in. l. eos, in fi. C. de mod. mulct. & id quoq; not. gloss. ī. l.
2 & in mulctis. C. de appel. † De poena uero non oēs cōueniunt. Bar. enim in. l 1. in fin. principii. ff. si quis ius dicē. non obtemp. dicit mulctā ex paupertate minui. nō etiam Poenam. & idem sentit ipse in. d. §. illicitas. §. ulti. & in. l. iudex posteaquā in 1. oppo. ff. de re iud. & Bal. in. d. c. atsi clerici, col. 4. uer. quæro in quibus criminibus. de iudi. & Ioan. Fab. in. d. l. eos, col. 2. C. de mod. mulct. Paul. Ca. & Roman. in. d. l. 1. §. 1. ff. si quis ius dicen. & Ias. in. l. si quis id quod, col. 3. ver. quarto limita. ff. de iurisd. omn. iudic.
3 † Verum Bal. sibi contrarius, dicit poenā quoq; propter paupertatem minui, in. l. certa ratione, col. 3. versic. illud etiam not. C. quando prouoc. non est necess. quē sequitur Ias. sibi quoq; contrarius in. d. l. 1. in prin. col. vlt. ff. si quis ius dicen. dicens hanc uideri esse doctrinam Barto. Bal. & Ange. & aliorum ī. l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui. not. infā. & in hanc partem uidetur inclinare. Guid. Pap. in statuto, si quis per literas, in uerbo, mitigatione, in fin. & faciunt quae supra diximus praecedēti
4 causa. † In qua nostrorum controuersia. ut eorum opiniones concordes efficiamus, illud dici' potest, mulctam etiam postquā imposita est, posse minui propter paupertatem, poenam uero non nisi ante ipsius impositionem, & hæc solutio sine mauis distinctio, elicitur e Bar. ī. d. l. iudex posteaquam, & eam nominatim adscribunt Bald. Anto. & expressius Panor. in c. nisi, de offi. leg. & Iason
5 vbi supra proxime. † Ex eo autem quod de mulcta dictū est, sequitur quod cum bānum mulctae æquiparetur, ut uoluit glo. in. l. 1. §. ex hoc rescripto. ff. de vent. inspici &

in l.

in.l.1.in prin.ff.de administ.tut.ideo & bannum quoque remitti potest propter paupertatem. Ita dicit pulchre Barto.in.d.l.illicitas.§.vlti.post prin.ff.de offic.praesid. ubi hoc dicit esse notandum. sequitur Panor.in.d.c.nisi, de offic.deleg.qui etiam dicit tex.in l.illicitas.§ ult.esse multum not.ad duo Primum ad hoc, quod iudex possit remittere mulctam etiam impositam, & per consequens bannum, propter paupertatem cōdemnati. Deniq; propter inopiam soluendi mulctam, non fit mutatio ipsius
6 mulctae in corpus.† Illud quoq; dictū.Bart.sequitur & dicit singu.Ang.Aret.ī tractatu malefic.in uerbo, qui iudex uidens quod inquisiti non comparent, col. 8. versic. quaero an cō inuatum sit delictum, ibi, ex quo sequitur. Et id quoq; sequitur Guido Pap in.d. verbo, mitigatione, post princ.& Fely.in.c.qualiter & quando huius initii 2.§.ulti.col 7 uersic.quinta causa, de accusat.

CAVSA TRIGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Fame urgente si quicquam admittat, mitius cum illo agendum.*
2 *Necessitas magnum pondus ad ueniam habet.*
3 *Necessitas soluta est legibus.*
4 *Necessitas a multis alioqui prohibitis excusat, multaq; contra iuris regulas inducit.*
5 *Necessitatis graue imperium.*
6 *Necessitati ne dij quidem resistunt.*
7 *Necessitas multum ualet contra iustitiam.*
8 *Fames inter necessitas primum locum sibi uendicat.*

1 TRIGESIMOTERTIO. Et id quidem aliquid habet.cōe cum praeced.q, etsi nunquā liceat obtentu paupertatis delinquere, ut est text.in.l.palam.§. quæsitū.ff. de ritu nupt.&.c.qn,de simo.Is tamē leuius peccat, qui ob paupertatē, ut gente videlicet fame ac necessitate, qc quam admittit, ideoq; & semper leuius est puniendus. quam si ultro nulla re impellente id fecerit, per ea quæ

nor.

not.per doct.in d.c.quoniam,de simo.& in c. si quis propter.de furt.cum si.& nominatim uoluit Gofre. in Summa de furt uersi excusatur autem. ubi dicit ꝙ si quis necessitate compulsus, ea tamen non extrema,quicquā furatus fuerit,licet non omnino excusetur,mitius tamē puniendus est, nec tantū peccat, quantum si nulla omnino necessitas adfuisset,per d.c.si quis propter. quod dictum pro sing.citat Cæpola in repe.auth.sed nouo iure, colū. 25.in paruis.C. de seruis fug.ubi dicit se ita consuluisse.
2 †Id quod etiam astruit Demosthenes Græce eloquētiae princeps,Fas est,inquit,magis irasci aduersus iniquos diuites,quam pauperes. Necessitas enim ueniam aliquam habet apud humaniter iudicantes, multa nāq; cogit liberos inopia facere, ī quibus misericordiā iustius quā poenam inueniant. Cui conuenire uidetur Plato,qui in Legibus ait, pauperū peccat ob huius uitæ īcōmoda leuius
3 apud inferos puniri,diuitium uerò grauius.† Erūt & qui huc trahenti id quod uulgò dicere solemus, Necessitas non habet legē,ut dicit tex.in c.sicut,de cōsec. dist. 1.& glo.quæ ad hoc multa allegat in l.1. in uerbo,expedire. ff.de offic.consul.& gl.in l.itē quāuis,in uerbo, necessitatem,in fi.ff.cōm.diuid.& in l.generaliter.§. spurios.ff. de decur.& in l.1. in fi.ff.de oper.lib. Idq; est quod alibi dicitur,quod non est licitū in lege,necessitas facit licitū. c.quod non est,de reg.iur. ubi glo. adducit concor. Item quod alibi scribitur, inculpabile esse iudicandum, quod necessitas intulit,in c.ad limina.30 q.1.& c. 1.34.qō.1.
4 †Propterea necessitas ipsa siue mauis paupertas, quae & necessitatis est species,à multis alioquī prohibitis excusat,multaq; contra regulas iuris inducit,ut latè tractant gl.& doct.in c.querela,de iureiu.gl.in c.ul. 34.q.1.& Archid.in ca.pauper. 11.q.3.& in c.statutū.§. insuper de rescrip.li.6.& Zēzel.in extrauag.Io.22.incip. cū ad sacrosanctā.uer.hoc licet,in uer.paupertati. & Luc. Pen in l. 1.col.2 C.de dela.li.10.& ī l.curiales, eius initii 2.post prin.C de decu.eo.li.10 & Bal.& Fely.ī c.si qui testamētū.de testi.idē Bal.& Alber.ī l.1.ff.de off.cō.& Ro.ī rep.

l. si uero. §. de uiro, in 25. fal. & iterum in 54. ff sol. matri. Matthes. in ult. no. Alex. in l. præsidiis, quã legit cũ. l. prĩcipalibus, & ibi Ias. col. 2. ff. si cer. pet. Firmian. in suo reperto. in uerb. necessitas, ferè per totũ, & in uerb. paupertas, ver. 61. & multis seq. Barb. in c. significantibus. & ibi etiam Felyn. col. 3. ver. & tu notabis, de offic. deleg. idem Barb. in c. 1. de fer. & in c. 1. de pignor. Fely. in ca. cùm accessissent. col. 9. ver. 3. restringitur. de consti. & in c. nihil, col. ul. de præscri. & in d. c. querelam, col. pe. de iureiur. & in c. ex rõne, in prin. de app. & in c. 2. col. pen. de sponsa, Fran. Cur. senior, in repet. l. admonendi, char. 16. col. 3. & ibi etiam Ias. in repe. col. 74. nu. 214. versi. circa secundam conclusionem, & seq. ff. de iureiur. & idem Ias. in l. 1. in prin. col. penul. uer. glo. in uerbo, non aliter, & ibi ẽt Franc. Purpur. col. pe. & seq. ff. de eo cui man. est iuridi. & idem Ias. in d. l. principalibus, col. 2. ff. si cer. peta. & in l. de pupillo. §. si quis riuos ff. de ope. noui nũt. & ĩ auth. res quæ, col, 3. ver. vndecimo, & iterum col. 6. ver. sextò, & vltimò. C. cõia de leg. & Card. Alex. in c. non debet, de consang. & affin. & Phil. Dec. in repe. c. 1. versi. restringitur hæc prima limitatio, de probat. & in l. quæ pro parte. ff. de reg. iur. Fedi. Loaz. in repet. l. filiusfamilias. §. diui. nu. 219 & multis seq. ff. de leg. 1. & Catel. Cota ĩ memor. incipiẽ. paupertas excusat. & Geraldus de Petra sanct. in sing. 100. cuius est princip. necessitas nõ habet legem. & Hipp. Marsil. in. l. 1. §. præterea, col. 18. 19. & 20. ff. de qõ. & Matth. Afflic. in consti. Siciliæ, incip, cum per partes. § vlt. in. 1. not. cum aliis cõcor. à me adductis in nostris cõmentariis utriusq; Retractus, tit. 1. §. 26. glo. 1. nu. 16. in-
5 cip. illam aũt, & multis seq. † Sed & hic quoq; repetenda ducimus quæ de necessitatis vi scripsimus in illis iisdem commentariis quoniã huc maximè pertinent & aliis rationibus quas diximus suprà in 31. causa. Ea igitur sunt, Orpheus, in Hymno noctis, scribit grauem necessitatem omnibus dominari, aut si mauis omnia fortificare.

Δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατεῖνει.

Tales Milesius apud Plutarc. lib. 1. de placitis philoso-
phum,

phum,c.25.& Diogenem Laertiũ in ipsius uita,dicit ualidissimum siue fortissimũ quidem necessitatẽ esse, ut quæ uniuersæ naturæ præualeat.ἰσχυρότατον ἀνάγκη,κρατεῖ γὰρ πάντων. Trismegistus in li.de voluptate diuina,qui Asclepius inscribitur,ca.14.tradit εἱμαρμένην,idest,fatũ, & ἀνάγκην.idest,necessitatem, ambas sibi inuicem indiuiduo connexas glutino,alterã uero rerum omnium parere initiua necessitatẽ autẽ cogere ad effectũ. Parmenides verò & Democritus atque ét Heraclitus & Plutarchus ubi nuper citauimus & iterũ. c.27. necessitatẽ eandem atque fatũ esse uoluerunt,omniaq; ipsius præscripto fieri. Plato(& ut idẽ Plutarch.in eo opere tradit.c.26.) euentorũ partem prouidentiæ,partẽ necessitati adscribit. Idẽ & cũ eo Stoici necessitatem quidem fixam cãm & uiolentã dicunt,uti ét refert ipse Plutarc.in illo.c.27.Idẽ Plato lib. de Repub.10.atque Plotinus eiusdem sectæ philosophus necessitatẽ Deam faciunt,Parcarum matrem,quæ & ipse ineluctabiles atq; inexorabiles uocantur.Nam & Pausa. lib.7.quo Corinthia tractat,scribit Corinthi.Necessitatis ac uiolentiæ sacellũ fuisse quod ingredi minime cõsue uerant.Ex quo intelligis & necessitatem pro Dea fuisse habitã,eandemq; uiolentiæ cõiunctã, tãquã ea cũcta uiolet.Val.Max.libr.1.c.6.quo loco de Cn. Põpeio loquitur inuictas leges necessitudini esse dicit. ibi.n. Necessitudo pro Necessitate, ut sæpe fit, tum à cæteris probatis authoribus,tũ uero maximè atq; perpetuo à Sallust.ubique
6 ponitur,† Simonidis sñia est ex arcanis Homericis, quo loco de morte Sarpedonis loquitur,ni fallor,deprompta, Necessitati ne deos quidẽ resistere, Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται.quã aduocat Plato tũ ĩ Protagora,tũ li.de legib. 5.rursumq;.7.+amq; expressisse uidetur Liu.lib. ab vrbe cõdita 9.cũ scribi, Pareatur necessitati, quã ne dii quidẽ superãt.Sed & idẽ lib.4. ita facit loquentẽ Vectiũ Volscorum regẽ.Necessitate,quæ ultimũ ac maximum telum est superiores estis. Vnde opinor illud uice prouerbii celebratum, Ingens telum necessitas. quo Plinii nõnulli esse tradunt.Cæterum Euripides in Helena ex sapientum sen

tentia

tentia dicit, nihil plus posse graui necessitate,

Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. Item,

Κρεῖσσον οὐδὲν ἀνάγκης εὗρον. Hoc est,

Potentius nihil necessitate inueni.

Idem suam Hecubam ita claudit,

Στερρᾶς γὰρ ἀνάγκη. Id est,

Dura (siue mauis rigida necessitas.

Nā & hāc quoq; durā sæpius uocat diuus August. enarrās illud Psal. 30. Saluam fecisti de necessitatibus aīam meā.

Te semper anteit sæua necessitas.

Et lib. 3. Ode 24. diram, quod non longe abest,

-Si figit adamantinos

Summis uerticibus dira necessitas

Clauos.

7 †Quintilianus auus declam. 260. Multū, ait, cōtra iustitiā necessitas valet. Palladius li. Rei Rusticæ 1 c. 6. Necessitas feriis caret. Valerius Max. li. 7. ti. 6. qui de necessitate est, scribit, abominādæ necessitatis leges amarissimas esse, & truculētissima imperia. Tullius li. 2. Off. necessitati parendū esse iubet. & Herodianus. li. 5. parendū, inquit, necessitati fuit græcus est versi. Menandri.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται ταχύ,

A necessitate omnia in seruitutē rediguntur uelociter.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.

A necessitate multa facimus mala.

Græco aūt epigramatæ πατόλμος ἄναγκη. appellat, quòd oīa audeat. Porcius aūt Latro i illa in Catil. decla. grauissimos pronuntiat morsus irritate necessitatis. Et Plato in Phædro tradit necessitatē o b. rebus cuiq; grauem esse,

Καὶ μὲν τόγε ἀναγκαῖον εἶναι βαρὺ πάντι πράγματι ἂν λέγεται. Hom. autē necessitatē fortem uocat, li. 6. Iliados,

-Κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.

Et rursus lib. 10. Odyss.

-Κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.

Inter cæteras autem necessitates nulla est sæuior miseriorque quàm fames, de qua loquuntur maxima eorum quæ supra in prin. diximus.

Causa

CAVSA TRIGESIMAQVARTA.

S V M M A E.

1 *Pœna aut remittenda, aut minuenda ei, qui deliquerit mandato principis, domini, parentis, magistratus, uel alterius superioris, quamuis alioqui non sit eis parendum contra ius in grauioribus nu. 2. 3.*

4 *Superioris authoritas licitum reddit, quod alioqui illicitum erat. Limit. nu 5.*

6 *M. Claudii pœna minuitur, quòd in re illicita, domini uotis obsecundarit.*

1 TRIGESIMOQVARTO, Licet in grauioribus non sit contra ius obediendum mandato principis, domini parentis, magistratus, uel alterius superioris, quē potest ēt ratione timere. l. sed & si unius. §. si iussu domini. ff. de iniur. & l. ult. in fi. & ibi gl. ff. de bon. damna. & l. seruus, & ibi etiam gl. ff. de acti. & obligat. & l. liberorum. §. excusantur. ff. de his qui not. infa. & l. liber homo, huius initii 2. in prin. & ibi glo. ff. ad leg Aquil. & l is qui in puteum. § si tutoris. uer. & an ignoscitur. ff. quod ui aut clam. & l. ad ea. ff. de reg. iur. & l. si mulier. §. 1. & ibi gl. ff. rer. amot. & authen. sed nouo iure. in fi. C de custo. reo. & l. si seruus. & ibi Io. Fab C. de sepul. uiol. & l. 1. & ibi Ioā Plat. C. de cōmea. lib. 12. & c. uniuersitatis, & ibi Fe y. de senten. excom. & cap. quicunq;, & ibi not. in u erbo uti, eod. tit. lib. 6. & not. gl. in c. mulieres eod. ti. & in c. oībus. 29. q. 2. & Bar. in l. non solùm. § si mandato col. 1. ff. de iniur. & in l. seruus. C. de noxa. & Guido Papae ī deci. Delphi.
2 q. 240. † Et ut elegāter differit Gellius li. 2. c. 7. quaeri solitū est in philosophorū disputationibus. An semper inq; omnibus iussis patri parēdū? super qua re Graeci nostriq; qui de officiis scripseunt, tres sententias esse, quae spectādae considerandeq;, sin tradiderūt, subtilissimeq; diiudicarūnt, inter quas ea approbata est, in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum, sed tamen ea quae

obsequi

obſequi non oportet leuiter & uerecundè, ac ſine deteſta tione nimia,ſineq; opprobratione acerba reprehenſionis declinanda ſenſim,& relinquenda eſſe dicunt,quā reſpuē da. Apud Quintilianum auum declā.257. filius à patre ab dicatus,quod uxorē iuſſu eius non repudiarat, multa in hāc ſententiā dicit,Non obſequeris, inquit, mihi,ſi hoc ad abdicandum ſatis eſſet, ſuperuacua erāt omnino iudi cia ipſa, cur.n.uobis defenſionis poteſtatem dediſtis ? Si nihil noſtris conſiliis libertis relictū eſt,ſeruo me hercu- le quædam liberius ex bona mente faciunt, & aliquando iudicium fidei putant,pretio empta mancipia nō paruiſ ſe & paulò poſt,Non coges tēpla incendere,non coges o- peribus publicis manum inferre. Leuiora certè mediocri tatis noſtræ eſſe manifeſtum eſt &c. In hanc ſententiam multa affert Pontanus noſtri ſeculi Cicero(neq;.n. eum ſine honoris titulo nominare poſſum)in eo libro, quē ele ganter,ut alia,de obedientia conſcripſit, quæ quia illic
3 patēt oībus,huc adſcribere ſuperſedo.† Sed ut quod dixi mus reſumam,licet in grauioribus non ſit cuiuſuis ſupe rioris iuſſui parendum,mitius tamē puniendus eſt, qui id fecerit,quàm qui ultro ſuoq; conſilio idipſum perpetra- rit tex.eſt in l.ſeruos, & ibi Bal.& Saly.C.ad leg.Iul.de ui publi.& in l.2.& ibi gloſ.Fab.& Doct.C. de ſepul.ui ol.& illos duos tex.ad hoc egregios appellat. Soci.ſi is eſt,in tractatu fallentiarū reg.202.& ita uoluit gl.in d.l. ad ea.& in d.l.ſeruus.& gl.in l.2.§ 1.in uerbo,obtempe- rare.ff.de noxa.acti. Hoſtien.Io.And.& Pan.in ça. qui ex timore.de reg.iur.& cæpol.cautel.66.ſecūdū numerū pri mæ impreſſionis,ſecundū uerò nouos codices, 40. cuius initiū eſt, nota quòd licet mādatū,per tex.in d.l.ſeruos. & Phili. Dec.in l.uelle non creditur.col.2.ff.de reg.iu.&
4 in l eius uerò.eo.tit.† Et facit quod dicit gl.in c.dixit do minus.14.q.5.dicit authoritatē maioris excuſare ī illici tis,ad ꝙ multa iura allegat.quibus adde c.de rebus 12.q. 2.& idē dicit l.quod principis,ff.de aqua plu.arcē.ubi gl. quoq; multa ad hoc allegat,quæ ad iudicem peculiariter ſpectāt,ut uidelicet oſtēdat iuſſum iudicis excuſare, face req; il-

req; licitum, quod alias esset illicitum quibus, & tu adde l. ait prætor. §. quod cũ. ff. de minor. ubi ẽt glo. adducit cõcord. & l. non uidetur. §. qui iussu. ff. de regul. iur. ubi nõ uidetur dolo malo facere qui iussu iudicis aliquid facit. & ibi gl. multa in eam rem affert, ultra quos est in idem tex. in c. quod quis. de reg. iur. lib. 6. ubi late per gl. Dy. &
5 Io And. in Merc. † Sed, & multa in eandem sententiã afferunt docto. in l iuste possidet. ff. de acquiren. possess. ubi reperies, an, & quando istud procedat, ut etiam per Fely. in c. cũ causa, col. 2. de offi. deleg. & per Iason. in l. si quis maior, col. 5. in 8. oot. versi. quid autem si non impleuit. C. de trãsact. Alex. in addi. ad Bar. ĩ l. liber. ad leg. Aquil. & per Matthæum Afflict. in constitu. Siciliæ, incip. uiolẽtias col. 11. in 9. quæst. & Hippo. Marsil. in l. 1. in prin. co.
6 vlt. ff. de sicar † Idq; etiam cõprobatur illustri exemplo Nam cũ M Claudius cliẽs Appii Claudii decẽuiri iussu ipsius Virgineam in seruitutẽ asseruisset. quo facilius Appius ea potiretur, ut scribitur in. l. 2. §. & cum placuisset. ff. de origin iuris, ob idq; ipse Appius in carcerem coniectus sibi mortem cõsciuisset, bonaq; ipsius fuissent publicata, M. Claudio ultima poena remissa, exilium tantũ est inductum Sed apud Appianũ Alexandrinũ in bello Mithridatico, Mitridates Attilium, qui ei insidias struxerat supplicio affecit, seruos autem, qui Attilio hac in re obsecuti fuerant, impunitos esse uoluit, vtpote qui suo domino paruissent.

CAVSA TRIGESIMAQVINTA.

SVMMAE.

1 *Principium preces, armatæ itaque si quis peccat blanditiis illorũ illectus, mitius cum illo agendum.*

2 *Principum preces importunæ iustam metuendi causam inducunt.*

3 *Principum preces, pro iussu sunt. et nu. 5.*

4 *Papa si quid roget, præcepti uim habet.*

6 *Zeno Antigoni preces, pro iussu accipit.*

7 *Nero equites Romanos operas arenæ promittere subigit, ingẽtibus donis.*

Ausonius testatur se carmen condere ad preces Augusti.
8 *Laberius prodit in scenā, et mimos agit ad preces armatas Cæsari*
9 *Preces superioris inducere iustum metum, quomodo sit accipiēdū*
10 *Seruus meus si quid mihi debeat, nec sit soluendo, et ab alio acci pit, mihiq; soluit, in me competit actio de dolo malo.*

1 TRIGESIMOQVINTO, Quod de iussu diximus, idē quoque efficiunt preces & blanditiæ principum, aut aliorū, quos non temere metuimus, quæ & ipse uim quā dam iussus habent, & praecepti, iustūq; metū inducūt, ut uoluit gl. ho. in l. unica. in uerbo, pignora. C. si rector pro uinciae. quam sequuntur recentiores ī c. 1. de offi. deleg. & eā dicit ualde sing. Barb. cōsi. 60. inci. sapienter scripsit Psalmista. col. 6. uer capio nunc tertiū, lib. 1. & cōsi. ulti. col. antepe. ver modo reducendo, lib. 2. & consi. 30. bene etenim cuncta geruntur, col. 3. uer. ideo dixit glo. singularis. lib. 3. & consil. 45. illud ī medium rreferam, col. 5. uer.
2 minæ. n. potentum. & lib. 4. † Sed non multum ab illo d. f sidet quod uice prouerbii citat alia gl. in l. 1. quod iussu, rogatio domini praeceptū ē, per quā dicit Bart. ib tract. de tyrannide in 7. q. quod rogamē maiorū iussus est, per illū quoq; dicit Pau. Cast. consi. 70. quia frustra disputaretur, còl 4. ver. item non obstant litere, lib. 1. quod rogatio principis preceptum continet, & necessitatem ad fert. Idē fere uoluit Inno. in c. petitio, in erin. de iureiur. cū dicit not. quod importunae preces prīcipum inducūt iustam metuēdi causam Quod dictū sequitur Soci. cōsil. 263. incip. capio primū, col. 4. lib. 2. uer preces autem im portunae. Ias. in §. quadrupli. col. 11. uer. dixit ēt alibi, In sti. de actio. loquēs tamē de maritorū precibus, quāquam
3 Inno. de prīcipibus tātū loquitur. † Et quod preces prī cipiū iussu sint, uidetur eē tex. ī c. cū inter R. seniorē. ibi ad cōponēdū coegit inuitū, de elect. iūcta expositione Inno. ita dicētis īnitiū, id ē instātia precū deuictū, qua. ī Papa non tā illū iussu coegerit, quā precibus & ad hoc illū text. allegāt Bàrb. & post eū Fel. d. c. 1. de off. deleg. idem Barb. d. cōsi. 60. li. 1. & d. cōs. 30. li. 3. & d. cousi. 45. lib 4. ad

id quoq; facit tex.in.c.nullus.36.q.2.Ex quo iuncta glo. palam colligitur, quòd nõ dicitur liberè fieri quod fit ad
4 postulationem principis. † Quibus maximè adstipulatur tex in.c.beatus,in.7 q.1.& in.c.rogo.11.q.3. vbi uerbũ, rogo,à summo Pontifice prolatum, habet uim præcepti. Ideoq; in glo.utrobiq; & Archi.11.q.exponunt, rogo,id est,præcipuo quod & idem facit glo.in.c.1.super uerbo, vult.dist.1.& in.ca reuertimini, in uerbo,hortor,16.q.1. quod Arch.ibi exponit,præcipuo. Ad idem quoq; tex. illud expressius demõstrans in.cã.1.§.porrò,de stat. regul. ubi Papa in prin.utitur illis uerbis,rogamus,requirimus obsecramus;postcà uero euidenter ostendit uelle se id ui cem obtinere præcepti.cum ad id quod prius rogauerat, censura ecclesiastica cõpelli statuit. & ibi hoc no. Domi. Tex.item in cle.1.de testi.in uerbo,exhortamur ubi glo. dicit esse illi exhortationi necessariò parendũ. An tamen id semper uerum sit, ut uidelicet talia uerba uim præcepti habeant,latè disputant doct.& maximè recentiores ĩ c.nam concupiscentiam, de cõstit. propterea illuc te rele
5 go † In hanc autem sententiam uersus est tritissimus, au thore tamen incerto,

Est rogare ducum,species uiolenta iubendi.

Quem citat Arch.in.d.c.rogo,ubi,& ipse dicit, quòd pre ces maiorum pro iussu habetur.& Bal.in.l.si mãdator.c. quod cũ eo.ubi,& idẽ dicit.& in.l.2.col.1.C. cõia deleg. & consi 121.à capite inchoantes,post prin.lib 3. & And. Iser.in.c.si quis miles, tit de defend.sine cul.non amit.& Alex.consi.124.omissis superfluis,col.ult.uers. nec facio
6 differentiã,lib.1.& Barb.consi. supra alleg. † Huc quoq; uergit qd' de zenone illo Stoicorũ principe tradit Laertius ad quẽ cũ Antigonus rex Macedoniæ literas misisset, quibus eũ obnixè orabat,ut ad se proficisceretur, respon dẽs zenone dicit se id facturum ꝙ iuberet Antigonus,nisi ætas obsisteret,cũ tamen nõ iussisset Antigonus, sed orasset sed zeno preces pro iussu accepit. Simile est ꝙ apud Virg.iuris ciuilis,(ut Flauiã.apud Macr.ait,)doctissimũ Aeneas Didone alloquẽs ait lib.2.Aeneid. statim in prin.

P 2 Infan-

Infandum regina iubes renouare dolorem.

Cum tamen illa non iussisset, verum postularat, tâquam omnis superioris postulatio apud inferiores pro iussu haberi debeat. Captabat enim Aeneas beneuolentiam ex eo quòd se illo verbo, Iubes, inferiorem ostendit, etsi minimè, esset. Quod & inibi scitissimem vt alias, semper anno

7 tauit Donatus uir certè reconditæ eruditionis.† Idé comprobat Tacitum libr. 14. cum dicit de Nerone loqués, Nostros quoq; equites Romanos operas arenæ promittere subegit, donis ingêtibus, nisi quòd merces ab eo, qui iubere potest, uim necessitatis affert. Eodê quoque pertinet illud Ausonii ad Theodos Augus. in quadam ad Paulum alias Pacilum, epist.

Scribere me Augustus iubet, & mea carmina poscit
Penè rogans, blando uis latet imperio.

cum de Valentiano Imperatore loqueretur. Sed quíd facerem (iussum est, quodq; est potentissimum imperandi genus, rogabat qui iubere poterat. Et illud quoq; Quintiliani aut declamatione 281. habet gladium, instrumentum parricidii, accedit ad patrê, manuq; sublata, rogo dicit, imo iubet, non sunt enim preces, ubi rogandi libertas

8 non est.† Illud item quod scribit Macrob. lib. 2. Saturnalium, Laberiũ asperæ libertatis equitem Romanũ Cæsar quingentis milibus inuitauit, vt prodiret in scenã, & ipse ageret mimos quos scriptitabat. sed ptãs non solum si inuitet, sed etiam si supplicet, cogit, vnde se & Laberius à Cæsare coactum in prologo restatur his uersibus,

Necessitas, cuius cursus transuersi impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt.
Quò me detrusit penè extremis sensibus.

Sed & sententia est Platonis in epist. quam scripsit ad Dionis propinquos, preces tyrannorum necessitati esse permistas. Quod & ex eo vsurpauit Tull. libr. epistolarum ad Atticum 9. cuius initium, Tuas cuius hæc uerbá sunt, Ego autem non tam peregrinam, huius timeo quam persuasionem necessitatem inferentem, inquit, Plato, id est, Tyrannorum enim preces (inquit Plato) nosti

nosti quàm permistæ necessitatibus sint. Mimus quoque est in eam sententiam elegantissimus.

Rogando cogit, qui rogat potentior.

9 † Id tamen quod dictum est, preces superioris inducere iustum metum intelligunt plerique procedere in eo qui solet sæuire in subditos, non etiam in caeteris, ut uoluit expresse Pan. in d.c.cũ inter.col.3.vers. ex quo, & in c.abbas.col.1.uersi sed quæro hic, quod met.cau.& in ca. ult.in fi.post Ioan.And.ibi, qui clerici uel uoue. ubi hoc dicit esse sing.notandum, & facere ad eam quæstionem, nunquid teneat matrimonium contractum precibus principis? Quod utiq; uerũ est, quantum ad rescindendum ea, quæ precibus principum essent facta. Illud autem indistinctè verum est preces ipsas principium, uice praecepti obtinere, esseq; clementius puniendũ, qui precibus principis delictũ quodpiam cõmiserit, æquè ac si iussu ipsius
10 id fecisset, per ea quæ dicta sunt. † Neq; velim tamẽ prætermittere, esse apud nos tex. supradictis mirè aduersantẽ in l.seruis tuis.ff.de dol.mal. ubi si seruus meus cũ mihi deberet, nec soluendo esset, hortatu meo pecuniã mutuam ab alio accipit, & mihi soluit, danda est in me actio de dol.mal. ex quo certè colligitur hortatum non haberi loco iussus; nã si pro iussu esset, cõpeteret actio, quod de iussu, & non de dolo. quæ tum demum habet locũ, cũ alia nõ cõpetit, ut est tex. in l.1.§.uerba.& §.ait prætor.ff.eo. tit. Ideo cogita quid huic obiectioni sit respondendum.

CAVSA TRIGESIMASEXTA.

SVMMAE.

1 *Delinquentes inuicti ac coacti, ui metuue impulsi, mitius puniendi.*
2 *Occidens quenquam mandato alicuius, qui alioqui mortem et minatur, an excusandus. et nu. 5.*
Vel, an teneatur lege Cornelia de sicar. nu. 3.
4 *Delinquentem inuitum metuue coactum excusandum esse, quomodo accipiendum.*

7 Trigesimosexto, non solum in præcedentibus casibus, sed, & alias semper, qui inuiti ac coacti delinquunt, ut po te ui, metuve compulsi, ne uitam aut bona amittant, sunt leuius puniendi. cap. sacris. & ibi latè doct. de his quæ ui metusve causa fi. & c. presbyteros. 50. distinct. & c. in primis. ver. episcopi uerò. & ibi gl. in uerbo, metu. 2. q. 1. & c. ult 11. q. & c. eos de conse. distin. 4. & no. gl. in cap. 1. in uer error. e. 15. q. 6. & è theologis antesignanus ille Theologorum scholasticorũ. Alex. ales in 3. parte Summæ, q. 2 41. membro 4. articulo ult. aliàs 3. †Et propterea mi pulchrè dicit Bal. i §. iniuria. in uerbo, seu furtum ti. de pac. iura. fir. quòd si aliquis potens mihi mandauerit, ut occidam Titium, aliàs me interficiet, idq; ipsum perfecerim a poena homicidii excusari de eo. allegat. Pet. illud dicentem in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aqui. ubi et per Cy. quod, & idem uoluit ipse Cy. in l. 1. & Io. Fab. co. ulti. C. unde vi. & idem Bal. in sua Marga. in uerbo, homicidiũ. uer. ult. Flo. in l. liber homo. col. 1. ff. ad leg. Aquil. & in l. si quis fumo. §. 1. eo. ti. dum se remittit ad Cy. in d. l. 1. C. unde ui. & Alex. in addi. Bart. in l. liber homo ff. ad leg. aquil. & Bar. cõsi. 60 sapienter scripsit psalmista. col. 6. uer. capio nũc 3. lib. 1. Lauren. Calca. cõ. 2. licet ista materia, col. 11. & Ias. in. §. si minus. col. antepe. uers. nũquid autẽ, insti. de acti. & hippo. Marsi. in l. 1. col. 12. uers. 18. ff. de sicar. & Phil. Dec. in l. uelle nõ creditur, col. 2. uer. ult. notandum est, in fi. ff. de reg. iur. et in l. eius uerò, eo. ti. et idem sentit Bart. in l. 2. ff. de noxa. sensit, et ante hos oẽs glo. in l. si familia, uer. et si seuus, i gl. 1. in fi. ff. si fami. fur fec. dic. quã ibi ponderat, et cõmendat Alex in addi. Bart.

3 † Et profectò si isti intelligant hãc excusari, ne puniatur lege Corn. de sic. sed mitius, id haud dubiè uerũ. Si uerò, ut omnino nõ puniatur, nõ admitterẽ, sicut nec admittit pan. in d. c. sacris. qui ad iura, & rationes aduersariorũ respondet. Cui concinit id quod plutarchus in Lucullo tradit, ipsum Lucullum Mitylenos, quoniã non sponte à Romanis defecerãt, sed metu, mitiori supplicio affecisse. Huiusq; rei euidens est ratio. Nam qui vi metusve compul

sus

sus est,is dolo caret.l.imo.ff. de lib. cau.qui autem circa dolum peccat,mitius est puniendus,ut supra latè tradidimus in causa 36.
4 † Sed quæ diximus, intelligéda sunt in coactis conditionaliter(vt uulgò loquimur) videlicet metu maiorum malorum,qui certè puniuntur mitius, puniuntur tamen vtpote qui peccant, ut habetur in iuribus supra alleg.& in.c.quisquis.11.q.3.&.ca.si quis coactus. 22.q.5.& no.glo.in.cap.non solum.11.q.3.& in c.potest, in uerbo,neget, de poenite.distinct.1. quæ loquuntur de his qui metu mortis Christum verbo tantum abnegant, coacta.n.uoluntas est, ut habetur in.l.si mulier.§.si metum, &.l. metum autem.§.sed quòd prætor.ff.quod met. cau cùm si & latè differit Aristot.Peripateticorum princeps.lib 3 Ethic.c.1.& Grego. Nissenus lib. philosophiæ 5. debemusque potius quælibet mala pati, quam malo consentire.l.isti quidem.ff.quod met.cau.&.c.ita ne.32. q.3 Neque timendi sunt occisores corporis cõtra iustitiã homines impellentes.c.ult.31.q.2.Ideoque Tullius lib. ueteris Rhetoricæ 2.Si quam,inquit,necessitudo turpitudinem uidebitur habere,oportebit per locorum communium implicationem redarguentem demonstrare quiduis perpeti,mori deniq; satius fuisse, quam eiusmodi necessitudini obtemperare. Et,ut inquit Liodes Oenonis filius apud Home.lib.21.Odysseæ, multo melius est mori quàm uiuus peccare,

Et de hac coactione,ut puto, est illud quòd à Plutar. refertur in Apotheph. Laconũ ignobilium, de Lacone quo piã,qui ad eũ,qui puniebatur, & dicebat se inuitũ peccasse,Castigaberis,ĩqt,igitur,& ĩuitus.
5 † At coacti absolutè siue præcise, ut cũ nr̃is quoq; loquamur, qui videlicet nihil cõferũt secũdũ propriũ motũ,nihil certè peccãt,neq; puniũtur,vt qui potius pati quàm agere videãtur, ut est tex ĩ.d.c.sacris,& ibi gl.& doct.&.d.c presbyteros. uer. qui aũt fugientes,&.d c.ita ne.& ibi ẽt gl.&.ca.cõstat.1. q.1.& in sũmã 15.q.1.cũ multis seq.c.&.l.1.§.remouet. ff.de postu.&.l.si uxor.§.si quis planè,&.l.vim passã.ff. de adul.&.l.foedissimã C eo.Ex quib.iurib.multa pserti

posteriora loqunntur de muliere uim passa,ut uidelicet nihil ei sit imputandum,sicut etiam lex Mosaica sanxit Deutero.22 Itaq; Ouid lib.1.Fast. Iunonem increpat, quod Calistonē a Ioue uim passam,in ursam mutauerit.

Quid facis inuito pectore passa Iouem?

Quasi nihil ob id pati debuerit.

6 † Et de hac præcisa coactione,ut si omnino impunita relinquenda,scribit ēt Ale...Ales ubi supra,& Archi.in.c. qui bona,col.8. 17.q.1.& affatim Arist.& Grego. Nissenus,quibus locis nuper citauimns,Sed antequā hinc abeam.libet huc adscribere exēplū historicū huic loco accōmodatissimū.A.Posthumus Albinus,qui cōsul cū Lucullo fuit,res Romanas oratione Græca scriptitauit, in cuius historiæ exordio scriptū erat in hāc snīam, Neminem succensere sibi cōuenire.si quid in his libris parum cōposite aut minus eleganter scriptū foret,nā sum, inquit,hō Roma.natus ī Latio,Graeca oratio a nobis alienissima est,Ideoq; ueniā gratiamq; malæ æstimationis si quid esse erātū,postulauit. Eam cū legisset M.Cato, Næ tu,inquit,Aule nimiū nugator es,cum maluisti culpa deprecari,quam culpa uacare.Nam petere ueniā solemus aut cum imprudentes errauimus,aut cum cōpulsi peccauimus.Tibi,īquit,oro te,quis perpulit,ut id cōmitteres, quod priusquā faceres peteres ut ignosceretur?Author Plinius aut quisquis ē ī lib. de Illustribus uiris, Plutarchus ī Catone Vticensi,Gellius lib.11.Nocti.Attic.c.8. Macrobius in prin.Saturnalium,&. Suidas.

CAVSA TRIGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Delictum qui a tentauit,nec tamen perfecit,leuius puniendus.*

2 *Delictum inchoatum quod pro consumato habeatur,ex fictione est,et prater rerum naturam.*

3 *Statutotū pœna non habet locum in delictis attētatis.Limit.nu.4.*

5 *Statutū certa pœna puniens eū,qui rapuerit rem alienam, locum ne habeat in eo qui fregit ostium alterius.*

6 *Statutum si puniat facientē tractatum,delicti consummatio non requiritur Limit.nu.7.*

1 Trige-

1 TRIGESIMOSEPTIMO, licet de iure communi conatus proximus delicto aeque puniatur in atrocioribus, ac si delictũ fuisset consumatũ, ut est text. in. l si quis dicã, & ibi gl. & doct. C. de epis. & cle. & in. l. is qui cum telo, & duabus legibus seq C. de sicar. quae oẽs repetuntur de poen distinct. 1. cum multis concor. adductis per Fely in tractatu quem super hoc priuatim conscripsit, tamẽ si ex statuto delictũ quodpiam certa poena puniatur, certe qui hmõi delictũ conatus fuerit perpetrare quantũcunq; proximè ad delictum accesserit, tamen nisi perfecerit, nõ ea poena punietur, sed alia mitiori poena,
2 secundũ qualitatem admissi facinoris. † Nam quod delictum attentatum habeatur pro consummato, non est secundum rerũ naturã atq; ueritatem, sed est ex fictione, quae non habet locũ in statutis, cum sit quaedam improprietas, nã statuta proprie. & naturaliter nõ fictitie debent interpretari, ut no. in. l. 3 §. haec uerba. ff. de negot. gest. & in. l. quicquid astringendæ, & . l. ex ea parte. §. mulier. ff. de uerb. obl. & . l. tutela. ff. de capi. dimi. & . l. statius § cornelia. ff. de iure fis. & . l. ult. C. de his q ve. aeta. ĩpe.
3 † Et hoc quidem, uidelicet quod poena statutorum non habet locũ ĩ delictis attẽtatis, uoluit Bar. in. l. 1. §. diuus. ff. ad legẽ corn. de sicar. ubi dicit quod hac rõne conatus nõ punitur per totam Italiam, ubi omnia ferme delicta secundũ statuta puniuntur, & iterũ in. l. si in rixa, colũ. 1. eo tit. & in. l damni. §. sabini, col ult. in prin. & ibi Rom. col. 2. uer. inquantũ aũt. ff. de dam. infect. & ipse Bar. ĩ. l. senatus, col. ult. de accus. & ĩ d. l. is qui cum telo. ubi hoc dicit esse perpetuò menti tenendũ, & ibi etiam Bal. & Saly. & idem Bal. in. d. l. si quis non dicam, col. 3. uersi. iuxta hoc ĩcidẽter cadit ista quaestio, ubi dicit ita tenuisse Ia. Butr. in quadam quaestione. per eum Venzioli disputata & idem Bal. in. l. 1. & iterũ in. l si fugitiui, co. 1. & ibi cae pola in repe. C. de ser. fug. & ipse Bar. in. l. & si percussor §. si appetitus, in prin. per illũ tex. ff. de sc. syllan & in. l. ult. per glo. ibi, in uerbo uoluerit ff de rerũ diui. & ĩ. l. 1. §. haec uerba. ubi etiam Ang. in fin. ff. quod quisq; iur. &

l. si uero. §. de uiro, in 25. fal. & iterum in 54. ff sol. matri. Matthes. in ult. no. Alex. in l. præsidiis, quã legit cũ l. prĩcipalibus, & ibi Ias. col. 2. ff. si cer. pet. Firmian. in suo repert. in uerb. necessitas, ferè per totũ, & in uerb. paupertas, ver. 61. & multis seq. Barb. in c. significantibus. & ibi etiam Felyn. col. 3. ver. & tu notabis, de offic. deleg. idem Barb. in c. 1. de fer. & in c. 1. de pignor. Fely. in ca. cùm accessissent. col. 9. ver. 3. restringitur. de consti. & in c. nihil, col. ul. de præscri. & in d. c. querelam, col. pe. de iureiur. & in c. ex rõne, in prin. de app. & in c. 2. col. pen. de sponsa, Fran. Cur. senior, in repet. l. admonendi, char. 16. col. 3. & ibi etiam Ias. in repe. col. 74. nu. 214. versi. circa secundam conclusionem, & seq. ff. de iureiur. & idem Ias. in l. 1. in prin. col. penul. uer. glo. in uerbo, non aliter, & ibi ẽt Franc. Purpur. col. pe. & seq. ff. de eo cui man. est iuridi. & idem Ias. in d. l. principalibus, col. 2. ff. si cer. peta. & in l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de ope. noui nũt. & ĩ auth. res quæ, col. 3. ver. vndecimo, & iterum col. 6. ver. sextò, & vltimò. C. cõia de leg. & Card. Alex. in c. non debet, de consang. & affin. & Phil. Dec. in repe. c. 1. versi. restringitur hæc prima limitatio, de probat. & in l. quæ pro parte. ff. de reg. iur. Fedi. Loaz. in repet. l. filiusfamilias. §. diui. nu. 219. & multis seq. ff. de leg. 1. & Catel. Cota ĩ memor. ĩcipiẽ. paupertas excusat. & Geraldus de Petra sanct. in sing. 100. cuius est princip. necessitas nõ habet legem. & Hipp. Marsil. in. l. 1. §. præterea, col. 18. 19. & 20. ff. de qõ. & Matth. Afflic. in consti. Siciliæ, incip, cum per partes. § vlt. in. 1. not. cum aliis cõcor. à me adductis in nostris cõmentariis utriusq; Retractus, tit. 1. §. 26. glo. 1. nu. 16. in-
5 cip. illam aũt, & multis seq. † Sed & hic quoq; repetenda ducimus quæ de necessitatis vi scripsimus in illis iisdem commentariis quoniã huc maximè pertinent & aliis rationibus quas diximus suprà in 31. causa. Ea igitur sunt, Orpheus, in Hymno noctis, scribit grauem necessitatem omnibus dominari, aut si mauis omnia fortificare.

Δεινὴ γὰρ ἀνάγκη πάντα κρατεῖνει.

Tales Milesius apud Plutarc. lib. 1. de plácitis philosophum,

phum,c.25.& Diogenem Laertiũ in ipsius uita,dicit uali dissimum siue fortissimũ quidem necessitatẽ esse, ut quæ uniuersæ naturæ præualeat.ἰσχυρότατον ἀνάγκη,κρατεῖ γὰρ πάντων. Trismegistus in li.de uoluptate diuina,qui Asclepius inscribitur,ca.14.tradit εἱμαρμένην,idest,fatũ, & ἀνάγκην.idest,necessitatem, ambas sibi inuicem indiui duo connexas glutino,alterã uero rerum omnium parere initiua necessitatẽ autẽ cogere ad effectũ. Parmenides ve rò & Democritus atque ẽt Heraclitus & Plutarchus ubi nuper citauimus & iterũ. c.27. necessitatẽ eandem atque fatũ esse uoluerunt,omniaq; ipsius præscripto fieri. Plato(& ut idẽ Plutarch.in eo opere tradit.c.26.) euentorũ partem prouidentiæ,partẽ necessitati adscribit. Idẽ & cũ eo Stoici necessitatem quidem fixam cãm & uiolentã dicunt,uti ẽt refert ipse Plutarc.in illo.c.27.Idẽ Plato lib. de Repub.10.atque Plotinus eiusdem sectæ philosophus necessitatẽ Deam faciunt,Parcarum matrem,quæ & ipse ineluctabiles atq; inexorabiles uocantur.Nam & Pausa. lib.7.quo Corinthia tractat,scribit Corinthi.Necessitatis ac uiolentiæ sacellũ fuisse quod ingredi minime cõsue uerant.Ex quo intelligis & necessitatem pro Dea fuisse habitã,eandemq; uiolentiæ cõiunctã, tãquã ea cũcta uio let.Val.Max.libr.1.c.6.quo loco de Cn. Põpeio loquitur inuictas leges necessitudini esse dicit. ibi.n. Necessitudo pro Necessitate, ut sæpe fit, tum à cæteris probatis authoribus,tũ uero maximè atq; perpetuo à Sallust.ubique
6 ponitur,† Simonidis sñia est ex arcanis Homericis, quo loco de morte Sarpedonis loquitur,ni fallor,deprompta, Necessitati ne deos quidẽ resistere, Ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοὶ μάχονται.quã aduocat Plato tũ ĩ Protagora,tũ li.de legib. 5.rursumq;.7.‡amq; expressisse uidetur Liu.lib. ab vrbe cõdita 9.cũ scribi, Pareatur necessitati, quã ne dii quidẽ superãt.Sed & idẽ lib.4. ita facit loquentẽ Vectiũ Vollco rum regẽ. Necessitate,quæ ultimũ ac maximum telum est superiores estis. Vnde opinor illud uice prouerbii celebratum, Ingens telum necessitas. quo Plinii nõnulli esse tradunt. Cæterum Euripides in Helena ex sapientum sen

tentia dicit, nihil plus posse graui necessitate,
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. Item,
Κρεῖσσον οὐδὲν ἀνάγκης εὗρον. Hoc est,
Potentius nihil necessitate inueni.
Idem suam Hecubam ita claudit,
Στερρὰ γὰρ ἀνάγκη. Id est,
Dura (siue mauis rigida necessitas.
Nā & hāc quoq; durā sæpius uocat diuus Augu st. enarrās illud Psal. 30. Saluam fecisti de necessitatibus aīam meā.
Te semper anteit sæua necessitas.
Et lib. 3. Ode 24. diram, quod non longe abest,
-Si figit adamantinos
Summis uerticibus dira necessitas
Clauos.
7 †Quintilianus auus declam. 260. Multū, ait, cōtra iustitiā necessitas valet. Palladius li. Rei Rusticæ 1 c. 6. Necessitas feriis caret. Valerius Max. li. 7. ti. 6. qui de nece[ssi]tate est, scribit, abominādæ necessitatis leges amarissimas esse, & truculētissima imperia. Tullius li. 2. Off. necessitati parendū esse iubet. & Herodianus. li. 5. parendū, inquit, necessitati fuit græcus est versi. Menandri.
Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλεῦται ταχὺ,
A necessitate omnia in seruitutē rediguntur uelociter.
Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.
A necessitate multa facimus mala.
Græco aūt epigramatæ πατόλμος ἄναγκη. appellat, quòd oīa audeat. Porcius aūt Latro i illa in Catil. decla. grauissimos pronuntiat morsus irritate necessitatis. Et Plato in Phædro tradit necessitatē o b. rebus cuiq; grauem esse,
Καὶ μὲν τόγε ἀναγκαῖον εἶναι βαρὺ παντὶ πτρατιπαν ἂν λέγεται. Hom. autē necessitatē fortem uocat, li. 6. Iliados,
-Κρατερὴ δ' ἐπικείσετ' ἀνάγκη.
Et rursus lib. 10. Odyss.
-Κρατερὴ δέ μοι ἔπλετ' ἀνάγκη.
Inter cæteras autem necessitates nulla est sæuior miseriorque quàm fames, de qua loquuntur maxima eorum quæ supra in prin. diximus.

CAVSA TRIGESIMAQVARTA.

SVMMAE.

1 *Pœna aut remittenda, aut minuenda ei, qui deliquerit mandato principis, domini, parentis, magistratus, uel alterius superioris, quamuis alioqui non sit eis parendum contra ius in grauioribus nu. 2. 3.*

4 *Superioris authoritas licitum reddit, quod alioqui illicitum erat. Limit. nu 5.*

6 *M. Claudio pœna minuitur, quòd in re illicita, domini uotis obsecundarit.*

1 TRIGESIMOQVARTO, Licet in grauioribus non sit contra ius obediendum mandato principis, domini parentis, magistratus, uel alterius superioris, quē potest ēt ratione timere. l. sed & si unius. §. si iussu domini. ff. de iniur. & l. ult. in fi. & ibi gl. ff. de bon. damna. & l. seruus, & ibi etiam gl. ff. de acti. & obligat. & l. liberorum. §. excusantur. ff. de his qui not. infa. & l. liber homo, huius initii 2. in prin. & ibi glo. ff. ad leg Aquil. & l is qui in puteum. § si tutoris. uer. & an ignoscitur. ff. quod ui aut clam. & l. ad ea. ff. de reg. iur. & l. si mulier. §. 1. & ibi gl. ff. rer. amot. & authen. sed nouo inre. in fi. C de custo. reo. & l. si seruus. & ibi Io. Fab C. de sepul. uiol. & l. 1. & ibi Ioā Plat. C. de cōmea. lib. 12. & c. uniuersitatis, & ibi Fely. de senten. excom. & cap. quicunq;, & ibi not. in u erbo uti, eod. tit. lib. 6. & not. gl. in c. mulieres eod. ti. & in c. oībus. 29. q. 2. & Bar. in l. non solùm. § si mandato col. 1. ff. de iniur. & in l. seruus. C. de noxa. & Guido Papae ī deci. Delphi.
2 q. 240. † Et ut elegāter differit Gellius li. 2. c. 7. quaeri solitū est in philosophorū disputationibus. An semper inq; omnibus iussis patri parēdū? super qua re Graeci nostriq; qui de officiis scripseunt, tres sententias esse, quae spectādae considerandeq;, sin tradiderūt, subtilissimeq; diiudicarunt, inter quas ea approbata est, in quibusdam parendum, quibusdam non obsequendum, sed tamen ea quae obsequi

obsequi non oportet leuiter & uerecundè, ac sine detesta tione nimia, sineq; opprobratione acerba reprehensionis declinanda sensim, & relinquenda esse dicunt, quã respuẽ da. Apud Quintilianum auum declã. 257. filius à patre ab dicatus, quod uxorẽ iussu eius non repudiarat, multa in hãc sententiã dicit, Non obsequeris, inquit, mihi, si hoc ad abdicandum satis esset, superuacua erãt omnino iudi cia ipsa, cur. n. uobis defensionis potestatem dedistis? Si nihil nostris consiliis libertis relictũ est, seruo me hercu le quædam liberius ex bona mente faciunt, & aliquando iudicium fidei putant, pretio empta mancipia nõ paruis se. & paulò post, Non coges tẽpla incendere, non coges operibus publicis manum inferre. Leuiora certè mediocri tatis nostræ esse manifestum est &c. In hanc sententiam multa affert Pontanus nostri seculi Cicero (neq;. n. eum sine honoris titulo nominare possum) in eo libro, quẽ ele ganter, ut alia, de obedientia conscripsit, quæ quia illic
3 patẽt oĩbus, huc adscribere supersedo. † Sed ut quod dixi mus resumam, licet in grauioribus non sit cuiusuis supe rioris iussui parendum, mitius tamẽ puniendus est, qui id fecerit, quàm qui ultro suoq; consilio idipsum perpetrarit tex. est in l. seruos, & ibi Bal. & Saly. C. ad leg. Iul. de ui publi. & in l. 2. & ibi gloss. Fab. & Doct. C. de sepul. ui ol. & illos duos tex. ad hoc egregios appellat. Soci. si is est, in tractatu fallentiarũ reg. 202. & ita uoluit gl. in d. l. ad ea. & in d. l. seruus. & gl. in l. 2. § 1. in uerbo, obtemperare. ff. de noxa. acti. Hostien. Io. And. & Pan. in ca. qui ex timore. de reg. iur. & Cæpol. cautel. 66. secũdũ numerũ pri mæ impressionis, secundũ uerò nouos codices, 40. cuius initiũ est, nota quòd licet mãdatũ, per tex. in d. l. seruos. & Phili. Dec. in l. uelle non creditur. col. 2. ff. de reg. iu. &
4 in l eius uerò. eo. tit. † Et facit quod dicit gl. in c. dixit do minus. 14. q. 5. dicit authoritatẽ maioris excusare ĩ illici tis, ad q multa iura allegat. quibus adde c. de rebus. 12. q. 2. & idẽ dicit l. quod principis, ff. de aqua plu. arcẽ. ubi gl. quoq; multa ad hoc allegat, quæ ad iudicem peculiariter spectãt, ut uidelicet ostẽdat iussum iudicis excusare, face

req; il-

req; licitum,quod alias esset illicitum quibus,& tu adde l.ait prætor.§.quod cũ.ff.de minor.ubi et glo.adducit cõcord.& l.non uidetur.§.qui iussu.4.de regul.iur.ubi nõ uidetur dolo malo facere qui iussu iudicis aliquid facit. & ibi gl.multa in eam rem affert,ultra quos est in idem tex.in c.quod quis.de reg.iur.lib.6.ubi late per gl.Dy.&

5 Io And.in Merc.† Sed,& multa in eandem sententiã afferunt docto.in l iuste possidet.ff.de acquiren. possess. ubi reperies,an,& quando ĩstud procedat,ut etiam per Fely. in c.cũ causa,col.2.de offi.deleg.& per Iason in l. si quis maior,col.5.in 8.oot.versi.quid autem si non impleuit. C.de trãsact.Alex.in addi.ad Bar.ĩ l.liber.ad leg.Aquil. & per Matthæum Afflict.in constitu.Siciliæ, incip. uiolẽtias col.11.in 9.quæst.& Hippo.Marsil.in l.1.in prin.co.

6 vlt.ff.de sicar † Idq; etiam cõprobatur illustri exemplo Nam cũ M Claudius cliẽs Appii Claudii decẽuiri iussu ipsius Virgineam in seruitutẽ asseruisset.quo facilius Appius ea potiretur,ut scribitur in.l.2.§.& cum placuisset. ff.de origin iuris,ob idq; ipse Appius in carcerem coniectus sibi mortem cõsciuisset,bonaq; ipsius fuissent publicata,M.Claudio ultima poena remissa,exilium tantũ est inductum Sed ap d Appianũ Alexandrinũ in bello Mithridatico,Mitridates Attilium,qui ei insidias struxerat supplicio affecit,seruos autem,qui Attilio hac in re obsecuti fuerant,impunitos esse uoluit,vtpote qui suo domino paruissent.

CAVSA TRIGESIMAQVINTA.

SVMMAE.

1 *Principium preces, armatæ itaque si quis peccat blanditiis illorũ illectus, mitius cum illo agendum.*

2 *Principum preces importunæ iustam metuendi causam inducunt.*

3 *Principum preces, pro iussu sunt. et nu.5.*

4 *Papa si quid roget, præcepti uim habet.*

6 *Zeno Antigoni preces, pro iussu accipit.*

7 *Nero equites Romanos operas arenæ promittere subigit, ingẽtibus donis.*

id quoq; facit tex.in.c.nullus.36.q.2.Ex quo iuncta glo. palam colligitur, quòd nõ dicitur liberè fieri quod fit ad
4 postulationem principis. † Quibus maximè adstipulatur tex in.c.beatus,in.7 q.1.& in.c.rogo.11.q.3. vbi uerbũ, rogo,à summo Pontifice prolatum, habet uim præcepti. Ideoq; in glo.utrobiq; & Archi.11.q.exponunt, rogo,id est,præcipuo quod & idem facit glo.in.c.1. super uerbo, vult.dist.1.& in.ca reuertimini, in uerbo,hortor,16.q.1. quod Arch.ibi exponit,præcipuo. Ad idem quoq; tex. illud expressius demõstrans in.cã.1.§.porrò,de stat. regul. ubi Papa in prin.utitur illis uerbis,rogamus,requirimus obsecramus;posteà uero euidenter ostendit uelle se id ui cem obtinere præcepti.cum ad id quod prius rogauerat, censura ecclesiastica cõpelli statuit. & ibi hoc no. Domi. Tex.item in cle.1.de testi.in uerbo,exhortamur ubi glo. dicit esse illi exhortationi necessariò parendũ.An tamen id semper uerum sit, ut uidelicet talia uerba uim præcepti habeant,latè disputant doct.& maximè recentiores ĩ c.nam concupiscentiam, de cõstit. propterea illuc te rele
5 go † In hanc autem sententiam uersus est tritissimus, au thore tamen incerto,

Est rogare ducum,species uiolenta iubendi.

Quem citat Arch.in.d.c.rogo,ubi,& ipse dicit, quòd pre ces maiorum pro iussu habẽtur.& Bal.in.l.si mãdator.c. quod cũ eo.ubi,& idẽ dicit.& in.l.2.col.1.C. cõia deleg. & consi 121.à capite inchoantes,post prin.lib 3. & And. Iser.in.c.si quis miles, tit de defend.fine cul.non amit.& Alex.consi.124.omissis superfluis,col.ult.uers. nec facio
6 differentiã,lib.1.& Barb.consi. supra alleg. † Huc quoq; uergit qđ de zenone illo Stoicorũ principe tradit Laertius ad quẽ cũ Antigonus rex Macedoniæ literas misisset, quibus eũ obnixè orabat,ut ad se proficisceretur, respon dẽs zenone dicit se id facturum ꝙ iuberet Antigonus,nisi ætas obsisteret,cũ tamen nõ iussisset Antigonus, sed orasset sed zeno preces pro iussu accepit. Simile est ꝙ apud Virg.iuris ciuilis,(ut Flauiã.apud Macr.ait,)doctissimũ Aeneas Didone alloquẽs ait lib.2.Aeneid. statim in prin.

Infandum regina iubes renouare dolorem.

Cum tamen illa non iussisset, verum postularat, tāquam omnis superioris postulatio apud inferiores pro iussu haberi debeat. Captabat enim Aeneas beneuolentiam ex eo quòd se illo verbo, Iubes, inferiorem ostendit, etsi minimè, esset. Quod & inibi scitissimem vt alias, semper anno
7 tauit Donatus uir certè reconditæ eruditionis. † Idē comprobat Tacitum libr. 14. cum dicit de Nerone loquēs, Nostos quoq; equites Romanos operas arenæ promittere subegit, donis ingētibus, nisi quòd merces ab eo, qui iubere potest, uim necessitatis affert. Eodē qnoque pertinet illud Ausonii ad Theodos Augus. in quadam ad Paulum alias Pacilum, epist.

Scribere me Augustus iubet, & mea carmina poscit
Penè rogans, blando uis latet imperio.

cum de Valentiano Imperatore loqueretur. Sed quid facerem (iussum est, quodq; est potentissimum imperandi genus, rogabat qui iubere poterat. Et illud quoq; Quintiliani aut declamatione 281. habet gladium, instrumentum parricidii, accedit ad patrē, manuq; sublata, rogo dicit, imo iubet, non sunt enim preces, ubi rogandi libertas
8 non est. † Illud item quod scribit Macrob. lib. 2. Saturnalium, Laberiū asperæ libertatis equitem Romanū Cæsar quingentis milibus inuitauit, vt prodiret in scenā, & ipse ageret mimos quos scriptitabat. sed ptās non solum si inuitet, sed etiam si supplicet, cogit, vnde se & Laberius à Cæsare coactum in prologo restatur his uersibus,

Necessitas, cuius cursus transuersi impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt.
Quò me detrusit penè extremis sensibus.

Sed & sententia est Platonis in epist. quam scripsit ad Dionis propinquos, preces tyrannorum necessitati esse permistas. Quod & ex eo vsurpauit Tull. libr. epistolarum ad Atticum 9. cuius initium, Tuas cuius hæc uerbá sunt, Ego autem non tam peregrinam, huius timeo quam persuasionem necessitatem inferentem, inquit, Plato, id est, Tyrannorum enim preces (inquit Plato)

nosti

nosti quàm permistæ necessitatibus sint. Mimus quoque est in eam sententiam elegantissimus.

Rogando cogit, qui rogat potentior.

9 † Id tamen quod dictum est, preces superioris inducere iustum metum intelligunt plerique procedere in eo qui solet sæuire in subditos, non etiam in caeteris, ut uoluit expresse Pan. in d.c.cū inter. col.3. vers. ex quo, & in c.abbas. col. 1. uersi sed quæro hic, quod met. cau. & in ca. ult. in fi. post Ioan. And. ibi, qui clerici uel uoué. ubi hoc dicit esse sing. notandum, & facere ad eam quæstionem, nunquid teneat matrimonium contractum precibus principis? Quod utiq; uerū est, quantum ad rescindendum ea, quæ precibus principum essent facta. Illud autem indistinctè verum est preces ipsas principium, uicē praecepti obtinere, esseq; clementius puniendū, qui precibus principis delictū quodpiam cōmiserit, æquè ac si iussu ipsius

10 id fecisset, per ea quæ dicta sunt. † Neq; velim tamē prætermittere, esse apud nos tex. supradictis mirè aduersantē in l. seruis tuis. ff. de dol. mal. ubi si seruus meus cū mihi deberet, nec soluendo esset, hortatu meo pecuniā mutuam ab alio accipit, & mihi soluit, danda est in me actio de dol. mal. ex quo certè colligitur hortatum non haberi loco iussus; nā si pro iussu esset, cōpeteret actio, quod de iussu, & non de dolo. quæ tum demum habet locū, cū alia nō cōpetit, ut est tex. in l. 1. §. uerba. & §. ait prætor. ff. eo. tit. Ideo cogita quid huic obiectioni sit respondendum.

CAVSA TRIGESIMASEXTA.

SVMMAE.

1 *Delinquentes inuicti ac coacti, ui metuue impulsi, mitius puniendi.*

2 *Occidens quenquam mandato alicuius, qui alioqui mortem et minatur, an excusandus. et nu.5.*

Vel, an teneatur lege Cornelia de sicar. nu.3.

4 *Delinquentem inuitum metuue coactum excusandum esse, quomodo accipiendum.*

7 Trigesimosexto, non solum in præcedentibus casibus, sed,& alias semper,qui inuiti ac coacti delinquunt,utpote ui,metuve compulsi,ne uitam aut bona amittant, sunt leuius puniendi.cap.sacris.& ibi latè doct. de his quæ ui metusve causa fi.& c.presbyteros.50.distinct.& c.in primis.ver.episcopi uerò.& ibi gl.in uerbo, metu.2.q. 1.& c.ult 11.q.& c.eos de conse.distin.4. & no.gl. in cap.1.in uererror.e 15.q.6.& è theologis antesignanus ille Theologorum scholasticorū. Alex.Ales in 3.parte Summæ, q.
2 41.membro 4.articulo ult.aliàs 3.†Et propterea pulchrè dicit Bal.i §.iniuria.in uerbo,seu furtum ti.de pac.iura.fir.quòd si aliquis potens mihi mandauerit, ut occidam Titium,aliàs me interficiet,idq; ipsum perfecerim a poena homicidii excusari de eo.allegat.Pet. illud dicentem in l.sciéti.am.§.qui cum aliter.ff. ad leg.Aqui. ubi ét per Cy.quod,& idem uoluit ipse Cy.in l.1.& Io.Fab.co. ulti.C.unde vi.& idem Bal.in sua Marga.in uerbo,homicidiū.uer.ult. Flo.in l.liber homo.col.1.ff. ad leg.Aquil. & in l.si quis fumo.§.1.eo.ti.dum se remittit ad Cy.in d. l.1.C.unde ui.& Alex.in addi.Bart.in l. liber homo ff.ad leg.Aquil.& Bar.cōsi.60 sapienter scripsit psalmista.col. 6.uer.capio nūc 3.lib.1.Lauren.Calca.cō.2.licet ista materia,col.11.& Ias.in.§.si minus.col.antepe.uers.nūquid autē,insti.de acti.& Hippo.Marsi.in l.1.col.12.uers.18.ff. de sicar.& Phil.Dec.in l.uelle nō creditur,col.2.uer.ult. notandum est,in fi.ff.de reg.iur.et in l.eius uerò,eo ti.et idem sentit Bart.in l.2.ff.de noxa sensit, et ante hos oēs glo.in l.si familia,uer.et si seuus,i gl.1.in fi.ff.si fami.fur fec.dic.quā ibi ponderat,et cōmendat Alex.in addi. Bart.
3 † Et profectò si isti intelligant hāc excusari,ne puniatur lege Corn de sic.sed mitius,id haud dubiè uerū.Si uerò, ut omnino nō puniatur,nō admitterē,sicut nec admittit Pan.in d.c.sacris.qui ad iura,& rationes aduersariorū respondet.Cui concinit id quod Plutarchus in Lucullo tradit,ipsum Lucullum Mitylenos,quoniā non sponte à Romanis defecerāt,sed metu,mitiori supplicio affecisse. Huiusq; rei euidens est ratio. Nam qui vi metusve compul

sus

sus est,is dolo caret.l.imo.ff. de lib. cau.qui autem circa dolum peccat,mitius est puniendus,ut supra latè tradidi
4 mus in causa 36.† Sed quæ diximus, intelligéda sunt in coactis conditionaliter(vt uulgò loquimur) videlicet me tu maiorum malorum,qui certè puniuntur mitius, puni untur tamen vtpote qui peccant, ut habetur in iuribus supra alleg.& in.c.quisquis 11.q.3.&.ca.si quis coactus. 22.q.5.& no.glo.in.cap.non solum.11.q.3.& in c.potest, in uerbo,neget, de poenite.distinct.1. quæ loquuntur de his qui metu mortis Christum verbo tantum abnegant, coacta.n.uoluntas est, ut habetur in.l.si mulier.§.si metum, &.l. metum autem.§.sed quòd prætor.ff.quod met. cau cùm si & latè differit Aristot.Peripateticorum princeps.lib 3.Ethic.c.1.& Grego Nissenus lib. philosophiæ 5. debemusque potius quælibet mala pati, quam malo consentire.l.isti quidem.ff.quod met.cau.&.c.ita ne. 32. q.3 Neque timendi sunt occisores corporis cõtra iustitiã homines impellentes.c.ult.31.q.2.Ideoque Tullius lib. ueteris Rhetoricæ 2.Si quam,inquit,necessitudo turpitu dinem uidebitur habere,oportebit per locorum communium implicationem redarguentem demonstrare quiduis perpeti,mori deniq; satius fuisse, quam einsmodi necessitudini obtemperare. Et,ut inquit Liodes Oenonis filius apud Home.lib.21.Odysseæ, multo melius est mori quàm uiuus peccare,

Et de hac coactione,ut puto, est illud quòd à Plutar. refertur in Apotheph. Laconũ ignobilium, de Lacone quo piã,qui ad eũ,qui puniebatur, & dicebat se inuitũ peccas
5 se,Castigaberis,ĩqt,igitur,& ĩuitus.† At coacti absolutè siue præcise, ut cũ nr̃is quoq; loquamur, qui videlicet nihil cõferũt secũdũ propriũ motũ,nihil certè peccãt,neq; puniũtur,vt qui potius pati quàm agere videãtur, ut est tex i.d.c.sacris,& ibi gl.& doct.&.d.c presbyteros. uer. qui aũt fugientes,&.d c.ita ne.& ibi ẽt gl.&.ca.cõstat.1. q.1.& in sũmà 15.q.1.cũ multis seq.c.&.l.1.§.remouet. ff.de postu.&.l.si uxor.§.si quis planè,&.l. vim passã.ff. de adul.&.l.foedissimã C eo.Ex quib.iurib.multa pserti

posteriora loquuntur de muliere uim passa, ut uidelicet nihil ei sit imputandum, sicut etiam lex Mosaica sanxit Deutero. 22. Itaq; Ouid. lib. 1. Fast. Iunonem increpat, quod Calistonē a Ioue uim passam, in ursam mutauerit.
Quid facis inuito pectore passa Iouem?
Quasi nihil ob id pati debuerit.

6 † Et de hac præcisa coactione, ut si omnino impunita relinquenda, scribit ēt Alex. Ales ubi supra, & Archi. in c. qui bona, col. 8. 17. q. 1. & affatim Arist. & Grego. Nissenus, quibus locis nuper citauimus. Sed antequā hinc abeam, libet huc adscribere exēplū historicū huic loco accōmodatissimū. A. Posthumus Albinus, qui cōsul cū Lucullo fuit, res Romanas oratione Græca scriptitauit, in cuius historiæ exordio scriptū erat in hāc sniam, Neminem succensere sibi cōuenire, si quid in his libris parum cōposite aut minus eleganter scriptū foret, nā sum, inquit, hō Roma. natus ī Latio, Graeca oratio a nobis alienissima est, Ideoq; ueniā gratiamq; malæ æstimationis si quid esse errātū, postulauit. Eam cū legisset M. Cato, Næ tu, inquit, Aule nimiū nugator es, cum maluisti culpa deprecari, quam culpa uacare. Nam petere ueniā solemus aut cum imprudentes errauimus, aut cum cōpulsi peccauimus. Tibi, īquit, oro te, quis perpulit, ut id cōmitteres, quod priusquā faceres peteres ut ignosceretur? Author Plinius aut quisquis ē ī lib. de Illustribus uiris, Plutarchus ī Catone Vticensi, Gellius lib. 11. Nocti. Attic. c. 8. Macrobius in prin. Saturnalium, & Suidas.

CAVSA TRIGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1. *Delictum qui attentauit, nec tamen perfecit, leuius puniendus.*
2. *Delictum inchoatum quod pro consumato habeatur, ex fictione est, et præter rerum naturam.*
3. *Statuto totū pœna non habet locum in delictis attētatis. Limit. nu. 4.*
5. *Statutū certa pœna puniens eū, qui rapuerit rem alienam, locum ne habeat in eo qui fregit ostium alterius.*
6. *Statutum si puniat facientē tractatum, delicti consummatio non requiritur. Limit. nu. 7.*

1 Trige-

1 TRIGESIMOSEPTIMO, licet de iure communi conatus proximus delicto aeque puniatur in attrocioribus, ac si delictũ fuisset consumatũ, ut est text. in. l si quis dicã, & ibi gl. & doct. C. de epis. & cle. & in. l. is qui cum telo, & duabus legibus seq C. de sicar. quae oẽs re petuntur de poen distinst. 1. cum multis concor. adductis per Fely in tractatu quem super hoc priuatim conscripsit, tamẽ si ex statuto delictũ quodpiam certa poena pu niatur, certe qui hmõi delictũ conatus fuerit perpetrare quantũcunq; proximè ad delictum accesserit, tamen nisi perfecerit, nõ ea poena punietur, sed alia mitiori poena,
2 secundũ qualitatem admissi facinoris. † Nam quod delictum attentatum habeatur pro consummato, non est secundum rerũ naturã atq; ueritatem, sed est ex fictione, quae non habet locũ in statutis, cum sit quaedam impro prietas, nã statuta proprie. & naturaliter nõ fictitie debent interpretari, ut no. in. l. 3 §. haec uerba. ff. de negot. gest. & in. l. quicquid astringendae, & . l. ex ea parte. §. mu lier. ff. de uerb. obl. & . l. tutela. ff. de capi. dimi. & . l. statius § cornelia. ff. de iure fis. & . l. ult. C. de his q ve. aeta. ĩpe.
3 † Et hoc quidem. uidelicet quod poena statutorum non habet locũ ĩ delictis attẽtatis, uoluit Bar. in. l. 1. §. diuus. ff. ad legẽ corn. de sicar. ubi dicit quod hac rõne conatus nõ punitur per totam Italiam, ubi omnia ferme delicta secundũ statuta puniuntur, & iterũ in. l. si in rixa, colũ. 1. eo tit. & in. l damni. §. sabini, col ult. in prin. & ibi Rom. col. 2. uer. inquantũ aũt. ff. de dam. infect. & ipse Bar. ĩ. l. senatus, col. ult. de accus. & ĩ d. l. is qui cum telo. ubi hoc dicit esse perpetuò menti tenendũ, & ibi etiam Bal. & Sa ly. & idem Bal. in. d. l. si quis non dicam, col. 3. uersi. iuxta hoc ĩcidẽter cadit ista quaestio, ubi dicit ita tenuisse Ia. Butr. in quadam quaestione. per eum Venzioli disputata & idem Bal. in. l. 1. & iterũ in. l si fugitiui, co. 1. & ibi Cae pola in repe. C. de ser. fug. & ipse Bar. in. l. & si percussor §. si appetitus, in prin. per illũ tex. ff. de sc. syllan & in. l. ult. per glo. ibi, in uerbo uoluerit ff de rerũ diui. & ĩ. l. 1. §. haec uerba. ubi etiam Ang. in fin. ff. quod quisq; iur. & idem

idem Bal.in.l.data,col.2.verſ.itē in poenis ſtatutorū,& itetum uer.dico aūt. C.qui accu.po .& ī.l. arboribus.§. Iulianus.ff.de uſufruc.& in l.qui aūt ex his.ff.de his qui not.infa.& In.l.ſi proprietati.ff.de iure dot.& in.§. item lex cornelia, inſti.depub.iudi.& in.c.1.co.1.tit.qui.mo. feu.amit.& in c.1.§.iniuria. tit.de pac.iur.fir.& ī addit. Spec.tit.de accuſatore.§.1.ver quid ſi primo actū fuerit, in addi.quæ incipit,ſecundū ſtatuta terrarū,& eleganter conſi.294.ad euidentiam præmittēdū eſt,lib.1. & cōſil. 361.quidā rumor iam pluribus diebus.in fin.eo.lib.1.& conſi.136.proponitur quod Titius percuſſit,lib.2.ubi di cit,quod in poenis ſtatutorum magis conſideratur ictus, quam animus.& conſil 430.qui uoluit aliū facere,lib.2. & conſi.443.Cechus cōfecit uenenū,col.1.& iterū colū. 2.lib.3.& conſi.28.uiſo ſtatuto apparet,lib.4.& conſilio 301.præſuppoſitis uerbis ſtatuti quod conſil. errore Im preſſorum repetitū eſt in conſi.356.in co.lib.& Alber.in 2.parte ſtatutorum,quæſtio.158.incip.Cy.quærit, & ite rum.q.218.ſtatuto Bononienſi cauetur.& Imo.in.c.1.& ibi Panor.col.1.uer.nunc primo not.& late Fely. col.3. ver.fallit nono,de præſump.& in.l.idem. Imo l.in.l.1.ff. de publ.iud.Panor.in.c inter,ante fi.de purg.cano. in.c. 2.col.ulti.ver.ſecundum dictum.de eo qui mit.in poſſ.& in c.mulieres.de ſen.excō.col.4.uerſi.in contrarium fa- cit.Floria.ī.l.lege Aquilia,circa med.ff.ad legē aquil.& Pau.Ca.conſil.277.in cauſa carceratorum, col.1.verſic. nec obſtant.lib.2.& cōſi.296.uiſa inquiſitione ſupraſcri pta,col.2.ver.præterea ſi aliud ſtatutum,eo lib.2.Ange. Are.ī tractatu maleficiorū,in verbo, & ex interuallo di- ctus titius ex dictis vulneribus mortuus eſt,co.pe.Alex. conſi.15.uiſo proceſſu inquiſitionis formatae, co.2. uer. ſed præmiſit non obſtantibus,lib.1.& Frā.Are.cōſil. 80. ſicut decet.col.3.uer.nec obuiat præmiſſis, & conſi.146. viſa conſultatione,col.pe.ver.ſecundo qu a ſtatuta. Bar ba.cōſil.23.ſapientiſſimus,col.6.ver.etſi quiſpiā. & mul tis ſeq.lib.2.Socin.in tract.fallentiarū,in regula.31.ī.3. fal.& Iaſ.in rub.inſti.de act.col.pe.& Fel.in.c. ſignifica-

ſti,eius

sti eius initii, 2. col. 2. uersi. aduerte tamē, de homi. & I. d. tractatu quando conatus puniatur, col. 3. uersic. fallit 8. & ulti. & Hippol. Marsil. in l. 1. in prin. col. 15. uersi. quod tamen hodie, ff. de sicar. & in leg. qui falsam, col. 5. uersi.
4 alius est etiā, ff. de fal. † Sed hoc proculdubio intelligendum est, quādo uerba statuti non uerificarentur (ut nostri loquuntur) in attentante solum, puta quia statutum punit homicidā, adulterum, & caetera id genus. Secus si uerificarentur in solo conatu, uerbi gratia, si puniat assassinatum. Nam cum assassinatus crimen sit perpetratum, ex eo solum quod quis pecuniam recepit, ut faciat homicidium, etsi nondum fecerit, ut uidetur probare tex. in c. 1. de homici. li. 6. & ibi not. Domini, & etiā Ang. cōsi. 14. nos Carolus. Ideoq; poena dicti statuti habet locū in eo, qui tunc uulnerauit, vt occideret, quāuis reuera non occiderit, ita consuluit eum ex facto incidisset. Philip. Cor. consi. 249. licet uideatur prima facie, li. 1. ubi ita, ut diximus limitat, quod supra dictum est, poenas statutorum non habere locum in attentantibus. respondetq; ad Dynum, & Angelū, qui uidentur sensisse contrarium in leg. item apud Labeonem. §. si curauerit, ff. de iniur. uide tamen Bald. consi. 430. lib. 2.
5 † Huic autem sententiae congruit quod scribit Alberic. in tractatu statutorum, in 2. parte, quæstio. 229. quid si statuto caueatur, statutum certa poena eum puniens, qui rapuerit rem alienam, procedere in eo qui fregit ostium alterius, ut raperet, per textum in l. Marcellus, ff. de uerborum significatione. ubi uerbo, rapuisse, cōtinetur scissum, & fractum, dicitque hoc ibi uoluisse Dyn. quod no. ad confirmationem dicti Cornei, qui tamen huius decisionis non meminit. Quanquam id nihil pertinet ad hūc articulum, neque enim rapere est frangere ostium ad rapiendum. Et ego certe putarim hunc non esse puniendum ex illo statuto, sed aliter ob fracturam osti. † Facit
6 quoque quod tradit Panor. in ca. tua nuper, col. 2. uer. in glosa in uerbo, tractatu, per tex. & glo. ibi, de his quæ fi. a praela. quod si statutum punit faciētem tractatū, nō se

quiritur delicti consummatio, & sequitur Alex. no. in ad di. ad Bart. in l. utrum. ff. de patri. & ibi Hippo. Marsi. co. 2. in fi. qui hoc dicit no. & summè notādum, allegat & ad id alia iura, quæ nihil ad hoc faciūt, & idem Hippo. in d. l. qui falsam, co. 2. uer. adde etiā prædictis, ff. de fal. Quin & alias semper conatus perinde punitur ac effectus, quan do dispositio puniens considerat affectum sine effectu, l. & generaliter. §. 1. & ibi doc. ff. de calum. & l. si amicis. ff.
7 de adulte. cū si. † Sed hanc limitationem declara procede re, vbi esset manifesta legis, aut statuti intentio. vt tracta tus puniatur, alia. n. licet uerba ipsius simpliciter sonarēt in tractatū & voluntatem, nihilo tamen minus reducun tur ad intellectum iuris, uidelicet si delictū fuerit perpe- tratū, per gl. in l. ult. in fi. ff. de rer. diui. quæ exponit text. trascendentem uoluerit, id est, uoluntariè transcenderit. quē sequitur Bar. ibi dicēs ualere ad statutū, quòd si quis uoluerit aliquem corrūpere, capite puniatur, ut ītelliga tur, id est, uoluntariè corruperit, quod est, ut dicit, notan dum. & etiam per gl. ī cle. 1. in uerbo, mādauerit, de poen. quæ intelligit illum text. punientem eum qui madauit, it uidelicet, si secutum est delictum. Et per illas gl. hanc de clarationem tradit Fran. Are. in l. si seruum. § prætor ait, col. 3. uer unde quando factum. ff. de aquir. hæred.

CAVSA TRIGESIMAOCTAVA.

SVMMAE.

1 *Delictum attentans tantum, ex consuetudine mitius punitur.*
2 *Consuetudo contra ius diuinum, non admittenda.*
3 *Exodi locus c. 21. explicatur.*
4 *Testamenti ueteris scripta trifariam diuiduntur.*
5 *Moysi præcepta, et præceptorum diuinorum partitio. nu 6. 7.*
8 *Mosaica præcepta a Christo in multis mutata ac reprobata.*
9 *Moisi leges non excusantes à peccato.*
10 *Delictum attentatum quando puniatur æquè atque perfectum.*
11 *Delicta fere puniuntur secundum statuta, et non secundum ius cō mune.*

1 Trige-

1 Trigesimooctauo, Non solum si ex statuto puniantur delicta, sed etiã si ex iure cõi conatus ẽt proximus delicto, æque puniatur atque si delictũ iusum cõsummatũ force, queadmodum nos amplissimè, & copiosè in superiori cã, nẽpe trigesimaseptima disseruimus, & ĩ casibus ĩ quibus dicitur delictã attentatũ æquè puniri ac consumatum. Ex gñali tam consuetudine nõ tã grauiter puuitur qui attẽtauit, quàm qui perfecit, ut voluit Spec. tit. de accusatore, §.1.uer. quid si primo actũ fuerit. cũ dicit quòd de consuetudine vulnerans animo occidendi, non tñ occidens. nõ punitur tanquã homicida, arg. l. aut facta. §. euẽtus, ff. de poen. refert & sequitur Cyn. in l. si quis non dicã rapere. C de epis. & cler. & ĩ l. is qui cũ telo. in 3. oppo. & ibi ẽt Io. Fab. Bal. (quẽ vide) & Saly. & Pe. Iac. in tit. de act. leg. Aqui. col. 6. in paruis, & Bar. in l. 1. §. diuus, ff. de sica. Io. Fab. in §. itẽ lex Iulia. co. pe. uer quidã aũt dicũt, Inst. de pub. iudic. vbi tñ distinguit Bal. in l. data, col. 11. uer. itẽ nota quòd poenæ personales, & iterũ, col. seq. uersi. dico aũt. C. qui accu. poss. vbi ita loquitur, ut uideatur hoc ẽt ne iure cõi procedere, cessante consuetudine respondetq; ad iura, quæ videntur innuere cõtrarium, & idẽ Bal. in c. vlti. col. 2. de consuet. vbi dicit hanc consuetudinem esse aequam, & naturalẽ, aequitas. n. dictat propositũ cũ actu imperfecto mitiùs puuiri, quã cũ actu perfecto, l. si fugitiui. C. de ser. fugi. ubi & hoc uoluit ipse Bald. & idẽ Bald. consi. 359. statuto Placentiae cauetur, lib. 1. & cons. 361. quidam rumor, eo. lib. 1. & consi. 443. Cechus confecit uenenũ, lib. 3. Ange. Pau Ca. Alex. & Ias. ĩ l. 1. §. haec verba, ff. quod quisque iur. ubi & hoc Ang. dicit esse notabile, & Pau. Ca. esse perpetuo menti tenendũ, dicitq; Ange. ita tenuisse Archi. ĩ c. si ergo. 8. q. 1. ubi tamẽ nihil dicit & idẽ Ang. in l. 1. §. fuit iniuria, ff. de uar. crimi. & idẽ uoluit ipse Pau. Ca. d. cõ. 296 uisa inquitiõe, col. 2. li. 2. Flori. ĩ l. itẽ si obstetrix, co. 2. ff. ad leg. Aqui. & Masuerus in ti. de poen § item secundũ cõsuetudinẽ, Rapha Fulgo. cõ. 149. super inquisitiõe formata, co. pe. uer. superest de tertio. Frã. Are. cõs. 80 sicut decet, co. 3. & Barb. in l 4. §.

Cato. col. 3. ff. de uer. ob. & in addi. Barb. in c. 1. in prin. ti. quib. mo. feu. amit. & cō. 64. scribi? lib. Hester, col. 9 in fi. cū seq. lib. 1. & cō. 23. sapientiss dixit Ecclesiastes, colu. 6. uersi. cū ergo in casu nostro, li. 2. & Ale. cōsi. 15. uiso processu, col. 2. & iterū, col. ult. li. 1. & cōsi. 40. videtur ī casu proposito, col. 1. uer. & primo præsuppono, li. 2. & ī addi. Bar. ī l qui ea mēte, ff. de furt. ubi hoc reputat sing & corneus, consi. 23. licet in hac cōsultatione, col. 1. uers. his tamē nō obstātibus, lib. 1. & Fely. in c. consulere, ante fi. de simo. & in c. significasti, eius principii 2. col. 2 uers. aduerte tamē, de homi. uide Alex. in d. l. 1. §. hæc autē uerba, ff. quod quisque iur. & Matth Afflict. in consti. Siciliæ inci. mala noxia, col. 2. uer. sed aduerte, & Hippo. Marsi. in le
2 ge, eiusdem, col. 2. uersi. no etiā. ff. de sica † Videtur tamē hāc consuetudinem non ualere, neque esse obseruandam, quoniā sit contra ius diuinum, Exodi, 21. cap. ubi qui percusserit hominem uolens occidere, morte moriatur cui non potuit consuetudo derogare. ca. ultimo. & ibi et plane not. de consuetudine, & cap. quæ ad perpetuum, & c. nulli, & cap. sunt quidam, 25. quæst. 1 cum similibus. Neque enim potest Papa, princeps, uel populus, tollere legem superioris, l. nam & magistratus. ff de arbit. & ca. cū inferior, de maio. & obedi. c. 1. 10. di. & quod tradit Spec. in tit. de lega. §. nunc breuiter. & glo. & doc. in ca. cùm ad monasterium. de stat. mona. & quòd non ualeat hmōi consuetudo, sentit hac, quàm diximus, ratione, Barb. d. consi. 64. col. antepe. uersicu. quinimo dico, lib. 1. subdens quòd istud debent ponderare iudices, quoniam quotidie hoc
3 accidit. † Sed quod huic respondeamus, in promptu est. primum enim non satis fideliter illum Exodi locum fuisse conuersum, quoniā in Hebræo scribitur ad hāc sniam, Qui percusserit hominem, & occiderit, morte moriatur, ut testatur Lico. Lyr. in expositiōe eius loci, subiungens, quòd si non occiderit percutiens, quantumcunque uoluerit occidere, non est morte plectēdus Cui mirè suffragatur, quod alibi scribitur Leuitici 24. ī hæc verba. Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur. deoque

secun-

secundum hoc non erit hæc generalis consuetudo legi Mosaicae contraria, imo potius conformis, & per omnia
4 similis.† Sed & illud quoq; dici pōt, & fortassis melius, diuū Hierony. interpretē Bibliorū (si tamē is ē) arguan, quod sancita veteris testamenti trifariā diuiduntur. Alia enim moralia, alia cerimonialia, alia rursum iudicialia. quae oīa nominatim speciatimq; tanguntur Deutero. 6. cū scribitur, Haec sunt praecepta, cerimoniæ, atque iudicia, & c. Iudicialia aūt. quæ nōnulli legalia vocant ipsius ueteris testamenti. quale est illud Exodi, supra citatum, non ligant, nisi quatenus reperiuntur in nouo testamento approbata, ut ex antiquis uoluerunt Tertullianus in libro aduersus Iudaeos, Origenes in Exodū Homilia 10. & in numeros Homilia 11. Diuus Hieron. in epistola ad Augusti. cuius exordiū est, Tres simul epistolas, ipse diuus Augustinus lib. 6. contra Manichaeū, per totū prope eū librū, & rursum li. 19. c. 18. & ad Bonifaciū cōtra duas Pelagianorū epistolas, lib. 3. c. 4. & D. Ambrosius in epistolam Pauli ad Colossēōses c. 3. & epist. 72. ad Tronem.
5 † Et ex recentioribus Marsilius Ficinus, uere Theologus simul, & philosophus, & medicus celeberrimus, in eo lib. in quo de religione Christiana tam pie, quam eleganter disseril, c. 34. ubi praecepta Moysi multifariā distīguit, ea asserens esse praecipua, quæ in decalogo cōtiuētur, Data enim fuisse a Deo absque medio, ī tabulis lapideis populo uniuerso, deīde tāquā perpetua in arca testamēti in sancta sāctorū inclusa, caetera uero minutiora esse, ac data per Moysen. & ab eo chartis inscripta, atq; extrā sācta ēta sanctorūposita. nter haec aūt alia simpliciter moralia eē. quae quoniā naturae legē imitātus, sempiterna sūt sicut praecipua. Alia ad iudicia pertinēt, quae ī aequitatis arbitrio posita, put rerū usus exigit, uariāt. Alia tursus ad cerimonias, quæ suut parui momēti. Idq; probat
6 testimoniæ, ac authoritate ipsius ueteris testamenti.† Et e Theologis, quod scholasticos appellāt, horum primus ac princeps Alex. Ales in 2. parte summae, quæstio. 15. i ēbro 1, atq; in tertia patte Summae, quaestio, 59. mēbro 1.

& diuus Tho. Aquinas eius discipulus ĩ prima secũdæ, q. 104. articu. 3. & iterum in secũda 2. q. 87. arti 1. & in quo libeto 2. arti. 8. & alter eiusdẽ discipulus Diuus Bonauẽ. ĩ 4. snia. di. 3. artic. 1. q. 2. in qua ẽt dift. copiosius doct. omniũ suptilissimus Scotus in ulti. q. ad fi & idẽ Bonau. ĩ eodem, 4. senten. dist. 37. artic. 2. q. 1. & Richardus in eo. 4. di 17. Ant. Io. in 1. parte Summæ, tit. 14. c. 6. in prin co. 3. uersi. 3. differunt Nicol. Ly in Exod. c. 2. 21. in prin & Ang. Cla. ĩ uerbo, decima, ver. nouissime Gabriel Biel ĩ 3. sentẽ. dist. 37. q. unica, articulo 2. cõclusione 5. ad finẽ, Et rursum in 4 sentẽ. dist. 1. q. 4. arti. 4. dubio itẽ 4. per totũ.
7 † Nec desunt nobis nostri iuriũ interpretes, qui & ipsi huius snię fuere, & ĩ his Cardi. Flo. con. 2. circa statutũ, ad fi. Imo. in l. stipulatio hoc modo cõcepta, col. 3. & ibi etiã Ro. co. 10. uer duodecimo cũ quid. ff. de verb. oblig. idem Imo. in l. 3. col. ul. & ibi quoq; Fran. Are. co. 3 uer. prima ratio ff. de testa. & ipse item Imo. in ca. ulti. co. 3. uersi. & ibi Panor. col. 2. glo. 2. de consue. & idẽ Imo. cõ. 1. in casu præmisso, in fi. Bellame. consil. 28. in facto mihi tradito, col. 2. uer. ad partẽ contrariã Marti. Laud in tractã. Primogenituræ, col. pe. uer. rursus. quæritur nũquid, Alex. cõ. 13. attẽtis his. co. 4. uer. præterea præcepta, li. 7. Frã Are. in l. ult co pe. uer tertio quod non ualet, C de paç. Barb. consi. 39. clemẽtissimũ Dei, col. 1. li. 2. & Ias. in l. qui se patris, col. 5. uersi. & nota quod inter iudæos. C. unde liberi, & Philip. Dec. in c. cõsului, ĩ 2. not de appel. Zasius con. 1. illustres, nu 61. lib. 2. & faciũt no per gl. & Archi. in §. his itaq; per tex ibĩ. 6. di. & p Pan. & alio ĩ c. 3. de homic. & ipsum Pan. in c. 2. col. 3. uersi. de probatiu.
8 † Nã & uidemus multa Moysi præcepta legalia, siue iudicialia fuisse a Christo dño nostro mutata, atq; reprobata, Matth. 5. c & iterum 19 & Mar 10 & Luc. 16. c. quod aperte probat legalia hæc non fuisse iuris diuini, quia si hmõi fuissent, perpetua, & immutabilia quoque fuissent uel testimonio principis illius uatis, psal. 88. Nõ prophanabo testamẽtũ meum, & quæ procedũt de labiis meis, non faciam irrita Et Esaiæ c. 40. Verbũ domini manet in æternum.

æternum. Et ipsius Christi, dũ dicit Matt. 24. Marci. 13. Luc. 21. Coelũ, & terra transibunt, uerba aũt mea nõ trãsibunt. Et eiusdẽ Lucae. 16. Facilius est coelũ & terrã pterire, quam de lege uno apicem cadere. † Vt interim nõ omitta nõnullas Moysi leges nõ excusasse a peccato, ut ea quæ libellũ repudii permittebat. Deutero. 24. In ea. n. sn a fuerunt Nicol. Ly. i eodẽ ipso c. 24. & magni Theologorũ pars in 4. senten. dis. 33. Alex. Ales. in 3. parte suae Summae, q. 46. memb. 2. arti. 1. & 2. Et e nostris glo. in cã. cũ in lege. 23. q. 4. Archid. in c. qui peccat 23. q. 4. Host. i cap. gaudemus, col. 3. in uerbo, qui autẽ de diuor. Bal. aũt certe Io. Montegranarius inter consi. illius consi 428. inquisitio dicta col. 2. uersi. & quod de iure. lib. 5. Et ea quæ permittebat suã cuique iniuriã sine iudice uindicare, ut ex authoritate Leuitici tradit Diuus Gregorius in Matthæ. c. 22. cuius sñia repetita est in decretis canonicis c. cum in lege, 23. q. 4. nam & is peccabat, qui id faciebat, ut scribit Archi. in d. c. cum in lege. Ex quibus illud continuo consequitur, huiuscemodi legem, quã qui sequebãtur, peccabant, ius diuinũ non constituisse, quod nemini laqueũ inii cit, & omni labe caret. Nã uia domini impolluta est, psal. 27. & lex ipsius immaculata, psal. 17. Non immerito igitur dãnata est hæresis Cerinthi, Ebionis, & Nazareorũ contendentiũ legẽ Moysi in oĩbus esse obseruandã, sicuti nouũ testamentũ, authoribus D. Augustino & Philostrato in suis libris De hæresibus, dicitq; Io. Gerson i tract. de cõtractibus, parte 2. cõsider. 10. haereticũ esse si quis credat iudicialia Moysi pre epta nos tenere.

10 † Valet ergo (ut tandẽ ad principalẽ nostrũ institutum redeamus) cõsuetudo, ut nõ puniatur delictũ attentatũ, vt perfectum hec dici põt esse contra ius diuinũ. Sed non obtinet in crimine læsæ maiestatis, & patriæ, i quo conatus etiã de cõsuetudine punitur, atq; si secutus esset effectus, ut not. Ang. Pau. Ca Alex. & Ias. in d. l. 1. §. ult. quod quisq; iur. per l. quisquis. ubi etiã idẽ Ang. C. ad leg. Iul. maie. & Barb. d. cõsi. 23. lib. 2. & Alex. in addi. Barb. in l. q ea mente, ff. de fur. Nã & in hoc crimine sola scientia nõ

1 reuelata punitur, l. quaesitū. ff. qui & a quibus.† Sed nō est praetermittendum, non deesse qui hoc caput secundū praecedens intelligāt, uidelicet Specul. a quo hoc totum depromptum est, uoluisse legibus punientibus conatum esse derogatum per consuetudinem contrariam, quoniā ferme ubiq; puniuntur delicta secundum statuta, & non secundum ius commune, & ita requiritur delicti consummatio, per id quod dictum est in praecedenti capite, quasi uelint quod si ex iure communi puniantur delicta attrocia conatum quoq; puniri, neq; esse consuetudinem, quæ huic rei deroget, nisi, propter statuta, de quo per Fey. late in d. c. 1. de præsump. & in tract. de conatu. & plerosq; ex his quos supra citauimus.

CAVSA TRIGESIMANONA.

SVMMAE.

1 *Delicta attentata mitius fere puniuntur, etiam de iure communi*
2 *Iudex an possit arbitrium extendere, ut scilicet procedat in delictis consummatis, non in attentatis tantum.*
3 *Iudex arbitrium reformare debet iuxta iuris regulas.*

1 TRIGESIMONONO, Non solum de consuetudine mitius puniuntur attrociora delicta attentata solum, sed etiam semper de iure communi, ubi lex expressim nō eandem poenā imponit delicto attentato, & cōsummato, aut nullam poenam certam, & limitatam imponit, id est (vt loquar breuius) in arbitrariis mitius punitur, qui attētauit, quā qui perfecit, scilicet extra ordinem iudicantis arbitrio, ut probatur in l. 1. in prin. ff. de extraord. cri. iūcta l. quāuis adulterii, ī fi. C. de adult. Ita uoluit Ray. & post eū Bal. dicens hoc esse notabile, ī l. 1. §. hæc autē. ff. quod quisq; iur. & sequitur Alex. cōsi. ponderatis uer
2 bis īquisitionis. col. pe. uer, præterea quāuis. lib. 1. † quā sententiam confirmat bal. ipse in co si. 43. Cechus confecit uenenum. colum. secunda, uersic. item non obstat, quod noc lib. 3. ubi noc. limitat gloss. reputata singul. in

§. in

§.in summa.Insti.de iniur.quæ uoluit iudicem posse extẽdere arbitrium usq; ad poenã mortis,ut uidelicet procedat in delictis consummatis,non etiam in attentatis solum.& idem uoluit Flor.de sancto Petro.in l item si obstetrix in fin.ff ad leg Aquil. quem refert, & sequitur,nulla Bal.mentione facta,Cæpol.in repe,l.si fugitiui. colũ.12. uer.Flor.autem,& iterum col.14.uer.3.casu.C. de ser.fugi.in paruis & Fely.referens Bal.nulla è contrario Flor. mentione facta,in c.ex literis,co.12.uer.2.declaratio.de consti.& bene facit quod alibi consuluit idẽ Bal.cõsil.34.
3 hoc capite,casus talis est,Guido.in fi.lib.1.† Sed hoc tamen Phil.Dec.in d.l.ex literis,col.pe.uer.3. modo,de cõsti.hoc constantissimè impugnat,ea ratione, quòd iudex debet arbitrium reformare secũdũ iuris regulas,vt latius dicemus infrà,quo loco de poenis arbitrariis differemus.

CAVSA QVADRAGESIMA.

S V M M A E.

1 *Delictum attentatum mitius punitur quàm consummatum, d. iure communi. Et an iudex cogatur id facere, etiam non obstante consuetudini,nume.2.*

3 *Voluntas pro facto apud Deum habetur .*

4 *Peccatum operis grauius esse, quam cordis,quomodo accipiendum, et numero 5.*

1 Qvadragesimo, Vt generalius loquamur, etiam de iure communi regulariter (ut ita loquar) minus punitur delictum attentatum,quam consummatũ, ut est text. no.ĩ d.l.1.ad fin.ff.de extra.crimi. cuius hæc uerba sunt, Profecto flagitio punitur capite , imperfecto in insulam deportatur.loquitur autem de eo qui puero stuprum persuaserit,aut mulierem puellam ue interpellauerit.& l. si quis aliquid.§.1.ff.de poe.iuncta l.si fugitiui.C.de ser.fugi.ubi gl,Iac.Ra.Iac.Are.Bal. & Cæpol. in repe. col.3. & doc.ĩ l.1.§.hæc autẽ uerba,ff quod quisq; iu.cũ cõcor.

2 † Sed in delictis quoq;, in quibus lex æquè punit conatũ, atq; actum consummatũ, potest iudex si velit, uel cessante omni consuetudine, mitius punire, qui solùm attentauit, quanquam non cogitur facere. Ita dicit no. Saly. in l. is qui cum telo. C. de sicar. audiuisse se à Bald. uiua uoce, per tex. in l. aut facta, §. euentus. ff de poen. & no. in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infa. irrog. & ita etiam uidetur voluisse Bart. in d. §. euentus. & in l. 1. §. diuus. ff. de sica.
3 † Quid? quòd etsi apud Deum O. M. qui solum cor intuetur, votum pro opere, id est, uolũtas pro facto reputatur? c. magna. in fi. de poen. dist. 1. cum si. Tamen non debet tãta poena imponi pro uoto, quàm pro facto, etiam in foro cõsciẽtiæ, vt uoluit gl. no. in c. qui uiderit. 32. q. 5. quoniã vt dicit glo. alibi, scilicet in capit, si cui non cõtingat. in gl. 1. de poen. dist. 1. plus peccat perficiens, quàm attẽtãs. quam sequitur Archi. in c. qui bona col. 6. versi. confiteor tamen 17. quæstio. 1. idemq; voluit alia glo. in cap. periculosè. in gl. ult. in fin. eadem dist. quam etiam sequitur Bal. in l. data colum. 12. versicul. dico autem. C. qui accu. poss.
4 † Et ita etiam è Theologis voluerunt Alex. Ales in 2. parte Sũmæ, quæst. 133, membro, & diuus Thomas in 1. 2. q. 73. diuus Bonauen. in 2. senten. dist. 42. & Anto. Flo. in 1. parte Summæ, titu. 9. capitul. 1. §. 1. versicul. potest attendi tertia diuersitas. in quibus locis affirmat peccatũ operis esse maius, & grauius, quàm cordis. Plato quoque in suis legibus non tantùm puniuit conatum, quãtum opus ipsum. Nam cùm homicidium morte puniat, eum tamen qui interficiendi consilio, vulnerauit, iussit in uicina ci-
5 uitate, dum viueret, exulare. † Cæterum autem, an, & quãdo, & quomodo puniatur conatus, aut affectus, effectu non secuto, vide latè per gloss. & doct. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & Cler. vbi locus est huic rei veluti peculiaris, & domesticus, in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. latius per Fely. post alios in ca. 1. de præsump. & in d. tractatum, quem priuatim de ipsa re conscripsit. omnium autem latissimè per Hippo. Marsil. in di. l. qui falsam. ff. de fal.

Causa

CAVSA QVADRAGESIMAPRIMA.

SVMMAE.

1 *Carceribus diu mancipatus, clementius plectendus est.*
2 *Carcer libertatem nobis aufert, et ideò miserrimus.*
3 *Carceris pœna, num pœnam exilii minuat, et cæteris etiam.*

1 QVADRAGESIMOPRIMO, Cum quis diutius in carcere detentus est, clementius quoque est puniendus, ita uidelicet ut à poena, quam pati debuisset, detrahatur, quod ob diuturnum carcerē passus est. tex. est fortè sing. in l. omnes. C de poenis. ubi tempus carceri computatur in tempore exilii, Nam ut ibi dicitur, sit satis immensorum cruciatum semel luisse supplicia, ne hi qui diu priuati sunt auræ communnis haustu, & lucis aspectu, non intra breue spatium catenarum ponderibus prægrauati, e-
2 tiam exilii poenam sustinere iterum compellantur. † Ex quibus facile colligitur huius rei ratio (uide Ioã. de Pla. in l. si quis uer. quid C. de commea. lib. 12.) Quoniã uidelicet nō mediocriter afflictus fuisse uidetur, cui diutinus carcer (quem malam mãsionem uocat Iurisconsultus in l. itē apud Labeonē. §. quæstionis. ff. de iniur.) domus fuit poena omniũ miserrima, atq; molestissima, ut quæ nobis rem auferat omnium contrà gratissimã, atque pretiosissimã, libertatem dico, rem inæstimabilem, ut dicit tex. i §. ult. Insti. quib. ex cau. manu. non licet. Et quam nemo bonus nisi cum anima simul amittit, si uerũ dicit C. Mãlius apud Sallustium in Catil. Est n. carcer genus seruitutis, per tex. in l. Titio centũ §. 2. ff. de condi. & demon. & l. 2. ff. de liber. homi. exhib. Ex quo plerIq; uoluerunt nō ualere pactũ, quod debitor possit carcerari, ut not. per Bar. & alios in d. l. Titio cētũ §. 2. Dy. Bart. & alios i l. alias. §. eleganter. ff. sol. matri. cũ concord. utrobiq; adductis per recentiores. Propterea dicit pulchrè Bal. in c. 1. deniq; in uerbo, parricidii, tit. quæ fuit prima cau. bene. amit. non minus atrocē iniuriã facere, qui alterũ in carcerē trudit,

1 QVADRAGESIMOSECVNDO, Consuetudo etiã improba excusat a poena, ne uidelicet puniatur ĩ foro iudiciario (de foro aũt cõsciẽtiæ statim dicemus) qui fecit quod temere fieri solitũ est, licet præ se ferat spem delicti. gl. est no. in. c. cũ uenerabilis. in uerb. migrasse. de cõsue. quã sequũtur ibi Card. Flor. Pe. Anc. Ant. & Pã. qui eã dicit sing. Et per eã dicit ipse Pe. Anc. se excusauisse a poena priuati carceris quẽdã Archid. qui clericos ponebat in cippis, ex eo quod ipsius prædecessores ita facere cõsueuerant. Sequitur quoq; idẽ Pet. Anc. cõsil. 51. cõsuetudo quæ habet, ad fi. ubi per eã dicit ẽt se excusasse electum quendã, qui ex cõsuetudine improba, & iuri cõtraria ante cõfirmatiõnẽ admĩstrauerat, & iterũ consi. 283. iure stricto, & cõsuetudine, ubi per eã cõsuluit, quod cũ Bononiæ mos esset puerorũ, ut iactu lapidum luderẽt, & aliqñ vnus alterũ, quẽ lapide offenderat, ĩteremisset, nulla pœna debeat puniri ipse occidẽs, propter cõsuetudinẽ. Id quod ẽt retulit in. d. c. cũ uenerabilis, & post eũ Frãc.
2 Cre. ĩ no. 149. mos puerorũ. † Sequũtur itẽ illã gl. Oldr. cõsi. 9. uer. unde licuit. in fi. & Pau. Ca. cõsi. 289. in fin. & Rom. cõsi. 466 uidebatur prima frõte, ubi dicit, q̃ cõsuetudo super iuramẽto nõ obseruãdo, excusat a poena temporali periurii, sed nõ a poena diuina, quod & idẽ uoluit Ant. Flor. vir. sane nõ mediocriter eruditus, in. 2 parte 3. partis ti. 3. c. 1. ver. secundũ genus poenarũ, sequitur praetereã illã gl. idẽ Ro. sing. 19. an cõsuetudo reprobata, ubi & illã facit sing. & limitat procedere in poena tpali, non diuinã, per gl. in. c. deniq; 4. di. quẽ ẽt in praeced. loco citauerat, sequitur ẽt Pan. in. c. ult in fi. de cõsti & Io. Ana. in. c. cũ ĩ ecclesia, ĩ pri. de simo. & in. c. 1. post prin. de tornea. & Alex. ĩ addi. Bart. ĩ. l. de q̃bus, col. 2 ff. de legi. vbi & illã dicit no. & cõ. 107. p̃ ĩuestigatiõe p̃dictorũ. co. ul. li. 2. & cõ. 233. põderatis his, co. 3. ver. accedit. li 6. & cõs. 240. p̃spectis & põderatis ĩ. l. 2. ver. 7. & 8. e li. 6. & Mar. ĩ. c. cũ cõsuetudĩs, co. 19. de cõsue. Barb. ĩ. c. prudẽtiã. co. 2. ĩ de of. del. & cõ. 47. scribit p̃clare, co. 3. ver & iõ dixit. li. 1. & cõ. 29. altissimi opt. dei, co. pe. ver. etsi oppõitur li. 2. &

consil.51.illud in mediũ referam,col.3.lib.itẽ 3.& consi. 13.modo quidam,col.ult.lib.4.in quibus locis eam facit sing. & consi.51.clementissimũ Deũ,col.2.eo.li.3.& cõsi. ult.eo quoq; lib.4,ubi ẽt facit sing.& Frã.Aret.consi.11. procedendũ est breuiter,col.3.ver.sed tamẽ his nõ obstãti bus,& iterũ cõsi.154.cõsultatio proposita,circa med.cõ-sil.in quibus locis dicit per illã gl. ꝙ cõsuetudo ẽt nulla tribuit iustã ignorãtiæ cãm,& excusatã poena(uide Bal. in l.de quibus,char.5.ff.de legib.)& Bar.Soci.cõs.209. licet nulla mihi sit exhibita,col.pe.ver.8.ad idem, Fran. Curt.senior cõsi.70.Christi noĩe, ad fi.& Fel. in c.ex te nore,col.7.ver.declara,ẽt omnia prædicta,& in c.non satis,in prin.& in c.ea quæ de simo & Ias.in d.l.de quibus col.3.uer.ultra tamẽ effectus.ff.de legib.& ĩ l.1.col 1.ff. quod quisq; iur.& in l.qui iurasse,col.2 & iterũ in l.ait prætor,eius initii 1.§.iurari.col.pe.ff.de iureiu.& nouissimẽ Phil.Dec.consi.9.de homicidio cõmisso, col. 2 uer. 3.hoc efficaci rõne probatur,& Bal.nouel.ĩ trac. de dote,in 6 parte,in 16.speciali.colum.3.& Hippo.Marsil.in l.1.col.12.uer.19.ff.de sicar.& in repe.l.ult.in 6.q. extra
3 ordinaria.in fi.C.de proba.†. Iuxta quã sententiã refert Plutarchus author grauissimus Problemat.c.83.ꝙ cùm Romã olim Barbaros quosdã Diis immortalibus hoĩem immolasse accepissent,magistratus eorũ accersendos,pu niendosq; putauerũt. quos tamẽ postea cũ id consuetudi ne quadã fecisse accepissent,ĩpunitos dimiserunt,aliàsq; id posthac facere prohibuerũt.Domitianus quoq; imperator Ro.alioquin sæuissimus, sanguinisq; auidissimus, scibas quæstorios ex consuetudine negotiantes,uenia in præteritũ donauit,cũ tamẽ lege Clodia fuisset prohibitũ scribas quæstorias exercere negotiatione. testis Sueton. in uita illius,c.9. Huc item pertinẽt uerba Castricii uiti quidẽ summa authoritate,ac grauitate apud Gell.lib.13 cap.20.Sed si hic uestes,inquit, huiuscemodi uestitus de multo iam usu ignoscibus est,soleatos tamen uos populi Ro. Senatores per urbis uias ingredi, nequaquã decorũ
4 est.†Et quãquã pleriq; ut diximus faciant sing.illã gl.in d.c.

d.c.cū uenerabilis, est tamē & illi in ea re similis altera in c.deniq; suprà alleg. quæ ut iā diximus, istud intelligit in poena tēporali, sed nō gehēnali, per tex. in c. schisma 24 q. 1. & c. flagitia 32 q. 7. & c. nō satis, de simo. quā & è Theologis citat, & sequitur Ang Cla. in uerbo, cōsuetudo, vers. 15. Imo consuetudo, inquit, ueniale peccatū facit mortale. §. cris. 25 di de quo ultimo postea dicemus. Sed est alia quoq; utriq; similis in. c. lanè, de tēp. ordi. quæ, & eandē ponit limit. per tex. in. d. c. non satis, & c. ulti in 1. respō. de cōsue. & in. c. cum habet, de eo qui dux. in mat. quā pol. per adul. Et bene facit gl. in c. ecce ego, in uerb. error, 95. di & uide Io. Fab. in. §. per contrarium, instit. de hære. quae ab intest. defe. & in. §. iniuria, col ul. instit. ad legē aquil. ubi idē uoluit quod d. glos. quas tamē nō allegat.

5 † Quin cōsuetudo interdū à peccato quoq; , & ita a pena gehēnali excusat, secūdū gl. in. c. obiiciūtur, 32. q. 4. quae not. cōsuetudinē à crīe, & peccato interdū excusare, ar. illius tex. qui est hmōi. Obiiciūtur Iacob quatuor uxores, quod quādo mos erat, crimē nō erat. ut per illum tex. & no. gl. no. Luc. Pen. in l. missi, col. 3. uer. cōsuetudo est altera, ante fi. C. de exac. tribu. li. 10. quòd cōsuetudo facit delictū non delictū. Sed, & quòd cōsuetudo à peccato excuset, uoluit ēt Inno. in cap. 1. de treug. & pac. & è Theologis diuus Tho. quolib. 2. art. 4. ubi dicit, quòd quāuis cōsuetudo nō possit itroducere, ne quis soluat decimas, cū sint quodāmō iuris diuini, tamē ī terris, ī quibus ex cōsuetudine decimae nō soluūtur, si ecclesia nō petit, nō peccāt hoīes nō soluendo. Durū. n. inquit, esset, quòd oēs hoies Italiae, & partiū orientaliū dānarentur, qui decimas nō soluūt. Haec ille admodū notāda. & idem e nostris uoluit Host. ī c à nobis, de deci. quē notatim sequitur An. Cla. ī uerbo, decimas, uer. 2. de quo uide Io And. in d. c. à nobis. Pan. An. & Panor. in. c. peruenit, eod. titu. de deci. & eūdē Pan. ī. c. ī aliquibus eo. tit.

6 † Imò uerò qñ cōsuetudo nō excusat à peccato, facit tamē ut leuius peccemus per id qd' scribit Io. An in. c. ul. super gl. in uerbo, cōtrahitur, de cog spir. lib. 6. cū dicit, quòd cum unus nō

plures

plures accedere debeāt ad ſuſcipiendū infantē in baptiſmo, per tex.ibi &c.nō plures.de cōſe. di. 4. ideo peccant cōtrauenientes,ſi tamē ſit cōſuetudo, ut plures accedant, leuis eſt culpa eorū, qui id ex hmōi cōſuetudine fecerit. ſequitur Domi.i: i,& Fely.in c.nā cōcupiſcentiā; col.3. ver.praedicta tamē de cōſti.& ibi ēt Phil.Dec.col.2 uer. ſecundò fallit,in.1.lect & iterū in.2.lect.col.pe.uer.ter-
7 tio adde.†Id quoq; uoluit Ant.Flo.in.1.parte Sūmae,ti. 16.c.1.§ 4.ubi poſteaquā retulit id quod ſuprà diximus, uidelicet cōſuetudinē excuſare à paena tēporali, non ge hēali,per gl.in.d.c. deniq;, cōfeſtim id quoq; ſcribit, facientes illud quod alii cōſueuerūt,ob id putātes eſſe licitū,cū tamē ſit prohibitū iure diuino uel naturali,nō excuſari à peccato mortali,minuitur tamē grauitas peccati propter cōſuetudinē. Innuit aūt Flor.imò uerò ſatis ex preſſe uidetur dicere in prohibitis de iure poſitiuo tantū cōſuetudinē excuſare,nō ſolū à poena corporali,ſed & à peccato.quod ēt ſentit gl.in.d.c.flagitia;& ī d.c.ſanè.in fi.& Panor.in.d.c.cū uenerabilis,& Phil.Deci.in.d.c.nā
8 cōcupiſcentiā.in utraq; lect.†Facit,& ad praedicta text. no.ī.l.quis ſit fugitiuus.§.apud labeonē.ff.de aedi.aedic. in illis uerbis,quia id facit quod ei publicè facere licere arbitrabatur.Ex quo dicit Bar.ibi,quòd ſi quis facit actū uel cōtractū, qui publicè ſolet fieri,& cōiter aeſtimatur eſſe licitus,ſapit tamē uſurariā prauitatē,nō eſt propter ea uſurarius ſequitur Alex.cōſ.39.uiſis,& conſideratis, poſt prin.lib.3.& Cæpol.conſ.8.dicēdum eſt,col.ult.rur ſumq; in tract.de ſimulat.cōtract.in caſus poſitione, col. 2.iterumq; in.5.caſu principali,col.pe.& Firman ī trac.
9 de epiſcop.li.3.1.parte.q.14.† Et per illum quoq text.in d.§.apud labeonē,dicit gl.quā ſequuntur Bart.Bal.Saly. Pau.ca.& doc.ī.l.pignus,ubi eſt,& bonus tex.C.de pig. act.quòd nō ītelligitur culpa,quā cōſuetudo admittit,ad quod ēt allegat tex in l.3.ff.ad mace. & hoc ēt dicit Pe. An.cōſ.348.pro deciſiōe quæſiti.Sed, & per eum tex.dicit Bal.ī.l.1.col 3.uer.ſed ſi cuſtos C. de ædil.act. quòd non puniēdus eſt, qui ex cōſuetudine publica quicquā facit.
10. Et

10 † Et etiam bene facit tex.l.si pignore.§.vlt ff.de pig. act. Ex quo no gl.propter consuetudinem à dolo quem excusari.& allegat côcor. & ibi doc.inter quos Bar. ex eo no. quod qui id facit,quod ab aliis fieri solet, non solû nô in dolo est,sed ne in culpa quidê. Quod dictum pro bene signando cômendat Ias.in.l.certi condictio.§.si nûmos, in 3.not.in fi.ff si cer.pet.ubi & illû tex.î d.§ ult facit sing. Ante Ias.uerò Roma.in.d.l.si nûmos per tex.ibi not.consuetudinem facere licitû,quòd alias est illicitû. Quibus adde quod dicit Bart.in.l.1.in fi.prin.ff. quod quisq; iur. quòd iudex qui côtra legê iudicauit,excusatur, ne in syndicatu teneatur,si ita erat côsuetudo. Et quod inter côsi. Bal.scribit oã.zenobius uir legû peritissimus,côsi.370. uerba rescripti.lib.3. quod consuetudo generalis bonã fidem inducit.†Succurrit,& illud hoc loco dicendû, quod
11 tradit Bal.in.c.1.post prin.tit.de feu.cogni.quòd Perusii sunt tres côseruatores monetæ, & qñ solutiones fiunt in côi,consueuit notarius ponere,& adscribere noîa ipsorû triû,licet aliquis eorû sit absens, quod licet, ut dicit ipse Bal.sit falsum,excusatur tamê notarius scribens a poena falsi, propter consuetudinê. Consuetudo ergo excusat à poena falsi,sicut êt uoluit ipse Bal.in.l.vnica,co 6.versi. modò iuxta prædicta quæro.ibi,item est, sic se habet generalis consuetudo,quæ excusat,& iterû co.seq.ver.modo sequitur alia quæstio,ibi,tamen ego non puto, &c.C. de côfes.& in rub.C.de fide instr.col.5. vers.quaero ergo quid de eo quod quotidie fit. Et ante eû Inno Hostiê.& post eû Io.And.Ant.Imo.& alii,in.c.2.in fi.de fid.inst.& Host.in.c.quãto,de his quæ fiunt à præl.& Rom.in sing. 381:fuit interrogatus.ubi tñ limitat,& Ang.in tract. malefi.in ver.falsario,col.2.ver.& est aduertêd. vbi hoc cômêdat.& Alex.cô.70.viso processu inquisitiôis,co.2. ver. & licet Odoricus li.1.& côs.107.pro îuestigatiôe,co.ult. ver.ad id quod no.li.2 & d.côs.39.post pri.li.3. & cô.65. attenta dispône statuti,col.2.ver.licet.Bal.alibi lib. 3. & côsi.41.visis,& optiê discussit,col.2.uers.sed quod Demetrius li.4.Ias.i.d.l.de quibus,co.3.ver.côfirmo p id.ff.de

si te a malis exemplis authoritates,& rõnes philosophiæ nõ abducũt,ne illius quidẽ Demosthenis nostri snĩa tibi in mentem uenit? quæ quia lepidis,& uenustis uocũ modis uinctã est,quaedã cãtilena rhetorica facilius adhærere memoriae tuae potuit.Verũ ne dicas sic esse actũ sæpe numero,sed hoc fieri,sic decere.Nõ.n.si quid aliqñ contra ll.actũ iã est,tuq; id secutus es,propterea iure queas euadere,quinimo eo magis idcirco in te debeat statui. ut .n.si prius ĩ aliquẽ foret aiaduersum,tu minime hoc scriberes,ita si ipse in præsentia punieris,nequaquã deinceps alius scribet,haec ibi.Sed & alterũ eloquentiae columen Cic.in actione 4.in Verrẽ in eadẽ snĩam pedibus vadit, sed eius in eã rẽ verba sunt lõgiora,quã ut operis angustia(ut ita dixerim)capi possint,quæ sunt illic oĩb.obuia

14 qui uidere uoluerit.† Sed quod ad iura nostra pertinet, dicẽdũ est,priuatã cuiusq; consuetudinẽ nõ solũ non excusare a delicto,sed & delictũ augere,p aliqua ex dictis iuribus,quibus cauetur diuturnitatẽ tẽporis nõ minuere delicta,sed augere,& per text ĩ l.nemo,C.de epi.audi. cũ si.Et grauius quoq; delinquere cõsuetũ peccare, per tex.no.in d.§.criminis.25.dist. qui ponit ebrietatẽ inter crĩa,siue peccata uenialia,nisi ea sit assueta,tũc.n. pecca

15 tũ mortale est.† Publicã uero consuetudinẽ,quae uideli cet uno omniũ cõnsensu,& inducta est,& iã longo tẽpore obseruata,excusare,modo non sit cõtra ius diuinũ,aut naturale,de qño in d.c.ulti.de cõsuet.& ibi Pan.cũ si.Et non sit ẽt per principẽ,aut legẽ abolita,& vt vulgo dicimus,cassata,per id quod no.uoluit Bal.ĩ authẽ. nauigia. per illũ tex.C.de fur.quod cõsuetudines,& statuta quae sunt cassata a pricipe,nõ ualẽt,nec excusant transgressores a poena,quod & idẽ uoluit ipse Bal.ĩ authẽ. oẽs peregrini ẽt per illũ text.in uersi.ulterius no.(.cõia de success.ybi hoc dicit esse menti tenẽdũ,& idẽ sentit Fely. in d.c.ex tenore,cũ dicit,quod cõsuetudo inualida nõdum reprobata excusat,allegando,d.gl.in c.cum venerabilis, & idẽ quoque uoluit Ang.Cla.in d.verbo, consuetudo, uersi.13.& Roch. Curt.in c.ult.col.10. de constitutio.

& i.l.si seruum quis,§ ait p ætor,ff.de acq.hae.ut citatur à Ro.quo loco postea citabimus,& in l.clàm.possidere,ī prin. in illis uerbis,aut aliqua rōne,ff de acquir.poss.uti et illū in hoc e pendunt Frā.Are.& Ias.ibi,ille in 1. no.
2 hic in 6.†Idq; ipsum uoluit gl.in l.1.in fi.ff.de abig.quæ dicit expresse iniustā cām excusare à delicto, & idē dicit gl.no.i l.plagii,eius initii 2.C.ad leg.Flauiā de plagiar. & ibi late Ang.& Bar.in l.1.§.nō aūt.col.ul. uer. assesso res,ff.si quis testa.liber esse iuss.fue.& ī l. iustè possidet. in fi.ff.de acqui.poss.& Bal.in l.procurator,ff.de poen.& in l.nouissim ,§.si quis cōpulsus,ff.quod fal. tut. & in l. cris.C.qui accus.nō poss.& in l.qui nō probasse,C.de ca lum.& i l.1.C de poenis,& in c.si qui testium,col.1.uer. quaerit uer.utrū testes,de testib.ubi dicit quòd leuis occasio excusat,& con 401.ad euidentiā dicendorum,col.2. uersi 5.quia à poena,li.1.& consi.140.haec qō fuit, uer. quartò hoc probatur,lib.4. ubi in eam rem ad uerbum refert Iaco.bel.& Iac.bu.& idē Bal.consil.345.ille iusta rōne,in prin.eo.li.4.& consi. 431. in accusatione instituta, uersi 6.eo.li.4.& consi.58.quidā est accusatus,ante fi.li. 4.Alberti.li.1.statutorū,q.30.item quaero an substituti. Ange.in l.ulti.ff.de adult. & in l.praetor,§. hac actione, ff.ui bono.rapto.& con.288.uiso themate supradicto,co. 5 uersi.non obstat ēt,& Cardi.Floria.in cle.1.& ibi Pet. Anc.in 2.no.de sepul.& idē Pet.Anch.con. 391. uidetur prima facie,paulo ante fi.Io.Ana.in c.2.in prin.de cler. pug.in duel.Pau.Cast.consi.199 licet ista quaesti.col.1. lib.1.& consi.271.præmittendū est ad euidentiam, col.1 uersi.postremò dico.eo.lib.1.& consi.377. quantū ad illa,quae.col.1.eo.li.1.& cō.3.in causa,quæ uertitur, ī fi. lib 2.& con.21.ad primū quaesitū uidetur dicendū, in secundo quaesito,eo.lib.2.& consi.205.quātum ad primū, in.3.dubio,eo.li.2.& cō.361.incipiendo ab ultimo quaesito,circa mediū,eo.lib.2.& con.277.in causa incarcera torum,col.2.uer.secundò praetermittendum,eo. li. 2. & consilio 457.ecclesia seruorum,col. ult. eo.lib 2. & Ro. consilio.224 ista captura,fermè in medio,& Rapha.Co.
consi.

cõ.134.uulneratur ab aliquo nõ lethaliter,in fi.Alex.in l.qui Romæ,§,duo fratres.co.6 ff.de verb obl,& cõ.37. nõ puto hũc notariũ,co.3.versi.attẽto quod nedũ li,1. & cõ,92.prospectis his quæ ĩ themate narrata sunt, co.vlt. eo.li.1 & cõ.75.uidetur ĩ praesenti cõsultatio.co.3. uer. cũ rõ,in fi.li,5.& cõ.233.põderatis his,co.3.uer. quarto blasphemia dicitur,li.6.Vincẽ.Paliõ ĩter cõ.ipsius Alex. con,106.in hac hæsitatione,li.4.Frã.Are.in l.clã posside re,in prin.in,4.no.per tex.ibi,& in l.in ciuilẽ.C,de furt. Barb.con.77.praeclare scribitur.3.Regũ,col 2.li.4. Guido Papæ,consi,31 in Iesu Christi noĩe uiso ad plenũ,co. vlti.vbi facit sing.gl.in d.l.1.ff.de abig.& Philip.Corne. con.17.in hac cõsultatiõe,col.pe.ver.nã quaelibet cã ẽt, lib.1,& cõ.62.primo aggrediẽdo,co,3.eo.li.1.& cõ.247. quoniã multa,col.4.uersi.aliud est,eo.li.1.&.con.313.in hac cõsultatione paulo ante fi.eo.li.& con.329. offenso, col.7.uersi.Ange.ẽt,eo lib.1,& con.205.uidetur Prima frõte.col.2.uersi.quod aũt,li.2.& cõ.211.uidetur prima facie,col.ulti,eo.lib.& con.243.uidetur prima facie,col. ulti.eo.lib.2.& consi.280.uisis quibusdã,col.ulti.lib.3. & idem inter consi.Soci.consil.108. in hac consultatione.col.7.ubi dicit,quod quaelibet cã,ẽt iniusta,& bestialis excusat a dolo,& ipse Soci.consi.118.uisa narrati pũcti petitione.col.4.uersi circa tertiã dubitationẽ,li. .ubi & illud idẽ dicit.& consi.59.in cã nobiliũ, col.pe.l.3. & con.13.insignis docto.col 5.uer.secũdo respõdetur. li.4. & consi.54.uisa breui narratione,in fi.eo lib.4. & Frãc. Curt.senior,consi.56.super processu.col.6. uer. non obstat quiutũ,& cõ.70.Christi noĩe,ad fi. Et iunior consi. 29 uiso,ac diligẽter considerato,col.2.uer.oĩs.n.& Ias. in l.si quis id quod col.8.& in 7.& iterũ in 8.not.ff. de iurisd.om.iud.& in l.1.§,ulti col.4.uersic.in eadem glo.ff. si quis iudi,nõn obtem.Philip Dec.consi. 178. in cã quæ proponitur,col 3.uersi & quia quælibet causa,& consil. 192.in casu proposito non laborando,colum.2. uersicul.
3 & quia quælibet causa etiam iniusta † Quibus concinit,quod scribit Baldus in lege prima,in fi.per glos.ibi.

i in

in uerba,recessit.C.ubi causa status.quod bona fides po test causari non solū ex iustis, sed ēt iniustis ac temerarius rōnibus.sequitur Barb.consil.18 praeclare scriptū est,col.pe.uer.quia bona fides lib.2.& consil.45.ill d ī medium,co 8.uer,& ibi Ang dixit,lib.4.& consi.67.ele mētissimi Dei,col.pe.uer.praeterea accedat, eo.lib.2.& consi.51.clementissimū Deum.&c.col.2 uer.& ideo nul lum,lib.4.Ias iu.d.l.si quis id quod col.8.in 8.nota. & ī l.si quis maior,post prin.ver nota hanc decisionē.C. de transac.& Soci.cōsi 11.in causa dominæ Catherinæ, co. ult.lib.3 & cōsi 38.in causa dominorū marchionum,co. 2 eo.lib.3.& cōsi 66.uisa donatione.col.8.uer. primum patet.eo.lib.3.Pau.cast.quorū isti non meminerunt,cōs.
4 98.visis quibusdā actis,ante fi.lib.1.† His quoq; adstipu latur quod tradit idē Bal. cōsi. 9.ad euidentiā dicendorum.uer.5.lib.3.ꝙ ignorātia siue iusta,siue iniusta excu sat a poena corporali.Estq; simile quod idem dicit cōsi. 98.ego præsuppono,ante fi.lib.3.quod ignorātia supina sufficit ad excusationē doli.allegat l.1 in fi.ff. si ager ve ctig.& alibi nisi fallimur,supra diximus. Nec lōge abest quod,& ipse dicit cōsi 200.quod incipit,in cā ista, lib.3.
5 quod redditio malæ causæ excusat testē a dolo.† Sed huc uergit,qđ uoluit Ang.in.l.mariti.§.plectitur.ff.de adul. quod ubi requiritur dolus,non sufficit nimia credulitas. Cui non absimile est,quod idē dicit in.l.1.in prin.ad fin. ff.de eo per quem fac.erit.quod quælibet credulitas etiā fatua excusat a dolo, & poena.ꝙ & idē voluit Frā. Are. cōsi.80.sicut decet col.1.ver pro his facit.Et quod dicit idem Ang in d.l.plagii.C.de plag.quod temeritas a do lo excusat.& Imo.ī.l.si insulā.ff.de uerb.obl. quod cre-
6 dulitas bestialis a dolo ēt excusat.† Adde,ꝙ a contumacia quæ,& ipsa delictū l.omne delicte,in prin.& ibi Bar. ff de re mil.cum si,excusat ēt modica,& iniusta cā gl. in l.unica.§ vlt.in gl.magna,ī fi.ff.si quis ius di.nō obtēp. quā sequuntur Bar.Bal.uterq; Saly.Ang Pau.cast qui il lam facit sing.& recentiores ibi & Bal.i l.ea quae, circa fin.C.qūo & quando iud.ubi tamen limitat,& in.d.l.de-

beri. C. de fideicom. liber. ubi eã facit sing. & in cap. plerunq; col. pe. uersi. quæro quare negligentia. de rescrip. Angel. in l. imperator. ff. de stat. hom. & in d. l. prætor. §. hæc actio. ff. ui bono raptor. & in l. 1. § 3. ff. de ui, & ui armata. & Roma. d. consi. 224. ferme in medio. & in repe. rub. ff. de arbitr. col. 21 uer. itẽ facit alia gl. Pau. Cast. i l. Celsus ff. de usuca. Fran. Are. in l. iuris ignorãtia. in fi. C qui
7 admit. ad bono. poss. vbi illã gl. dicit aureã. † Estq; illi gl. alia similis in d. l. ex consensũ. ff. de appel. quam Ang. Raph. Cu. & omnes sequuntur, & eam etiam facit. sing. Bal. in d. l. 1. ff si quis ius dic. & Barb. d. cõsi. 77. co. 2. lib. 4. Alia quoq; in l. satisq;. ff. de in ius uocan. An tamen sit undecunq; uerum, ui te per Bal. in cap. cum parati. in fin. de appel. Alex. & Ias. in d. l. 1. §. ult. ff. si quis ius dicen. & eundem Alex. in d. l. qui Romæ. § duo fratres. col. 7. uer. sed hæc distin. ff. de uerb. obli. & ipsum Iason. in l. ult. co. ult. uer. 3. not. quod. C. de carb. edicto. uide oino Hippo.
8 tit. de. q. fo. 31. col. 2. post princ. † Nec longe abest ab his quæ diximus, quod uoluit Bart. & alii post eum, in l. iuste possidet. in fi. ff. de acqui. poss. Sententiam nullam atque inualidam excusare a dolo, per d. l. igitur. ff. de liber. cau. & sequitur Alex. consi. 160 cuius caput est, uisis. narratis. col. 2. ver. sed præmissis non obstantibus, lib. 7. Sed & idem uoluit Pau. Cast, cõsi. 207. i causa quæ uertitur,
9 ante fi. lib. 2. per illam ipsam l. igitur. † Sed illud notandũ est, quod dicit Bart. in l. inter omnes. §. recte. ff. de furt. quod cũ quis ad suam excusationem, & doli exclusionẽ, allegat hmõi causam iniustã, certe nõ præsumitur talis i iusta causa mouisse delinquẽtẽ, sed dolus potius, & animus delinquendi, nisi per probabiles uehementesq; cõiecturas id ipsum probauerit. & idẽ uoluit ipse Bar. loques de errore iuris. & Ang. in l. sed. & si lege. §. Seiæ. ff. de peti. hære. & idem Ang. Imo. & expressius Raph in d. l. ex consensu. §. ul. ff. de appel. & Phil. Corn. consi. 23 c. labo riosa plurimum. col. 2. uer nec possunt se excusare, lib 4. & Frã Are. qui hoc pro sing. celebrat d. cõsi 80, & Alex. tima cõsideratione. col. pe. ver. & dato

10 quod comes, lib. 1.† Illud quoq; non prætermittendo & huic quod in uniuersum diximus, iniustā causam à dolo excusare, aduersari tex. in l. doli uerbum, ibi vel alia probata, atq; iusta ratione. ff. de seruo corrupto. Vbi non nisi iusta aut probata causa à dolo excusat, & alius text. in l. 3. §. & generaliter. ff. de lib homi. exhiben. ubi non uidetur dolo malo facere, qui iustam causam habet hominis liberi apud se retinendi, tanquam sit secus, si iniustā causam habeat. Id quod expressius ostenditur in §. seq. ubi dicitur dolo malo retinere. qui non bona uel probata ratione hoc facit, ideo cogita quid his respondeas. prætterquam si dicas non omnino excusare, id est, à toto, s d tan
11 to, sic n sæpe dicimus in similibus causis.† Sed nec illud omiserim, id quod dictum est iniustam etiam causam excusare à dolo, sing. limitari à Baldo in l. qui non probasse. in 2. nor. C. de calū. procedere in delictis extra iudicialibus, in delictis uerò, quæ in iudicio committuntur, sicut est delictum calumniatoris, non excusat iniusta causa, præsumpta calūnia, arg. illius tex. a cōtrario sensu. Quod dictum not. perpetuò, quia pauci illud ponderauerunt.
12 † Sed & hoc alio modo limitat idem Bal. in l. qui contra. C. de incest. nupt. in secunda lect. ut uidelicet hoc procedat, quando exigitur uerus dolus. secus, si sufficiat dolus præsumptus, uel lata culpa, per textum ibi & hoc dicit ei
13 se notandum.† Hoc quoq; tertiò limitare poteris ut non procedat, ubi huiusmodi causa esset re probata à iure naturali, aut etiā ciuili notorio, & indubitato, ut uoluit Angel in d. l. ex consensu. §. ulti. & ibi post eum. Imo. col. 17. vers. à dolo autem uero. ff. de appellat. Alexand. d. consi. 103. quo loco suprà citauimus, libro 1. & Franc. Curt. cō 56 incip. super processu. col. 6. ner̄scu, quia bene cribit, de qua re item alibi diximus.

14 † Sed, & quarto modo potes limitare, ut uidelicet quælibet causa etiam iniusta à dolo excuset, non etiam à lata culpa, ut pulchre uoluit Bar. & alii, si bene aduertas, i d. l. iustè possidet. ff. de acquir. poss. id quod Ias. ibi reputat notabile, & id quidem uidetur noluisse Bal in d. l. qui cō. C. de incest. nupt.

30 *Dolus commissus in faciendo, facit quem teneri de casu.*
31 *Culpa leuissima, quæ in faciendo, consistit, etsi ueniat in actionem legis Aquiliæ secus tamen in omittendo.*
32 *Culpa leuissima in faciendo commissa, æquiparatur et leui et latæ in negligendo.*
33 *Culpa leuis in faciẽdo, punitur criminaliter, nõ autẽ in omittendo.*
34 *Libertus seruitutem reuocatur pro leui culpa in faciendo cõmissa.*
35 *Notarius delinquens in omittendo, si scumq; uel Rempubli. ledens, ut quia dolose omisit scribere solutiones tributorum, manus amputatione punitur.*
36 *Sententia lata contra absentem dolo aduersarÿ, nulla est ipso iure.*
37 *Aduocatus si præuaricatur, aliquid scienter omittendo, et inde causa cadat; an sententia ualeat.*
38 *Rescriptum subreptitium, an det iurisdictionem mero iure.*
39 *Rescriptum ad beneficium, quo quis dicit se modicum habere beneficiũm, non uitiatur.*
40 *Rescripta ad lites, nulla sũt ex obreptiõne secus ãt ex subreptione*
41 *In rescriptio si quid ueritatis taceatur, illud solum caput uitiatur in quo subreptio facta est.*
42 *Testis quod in parte tãtum falsus, omnino falsus habeatur, eiusq; testimonium in omnibus cæteris partibus, etiam separatis, nihil ualeat, quomodo sit accipiendum.*
43 *Minor omittens facere inuentarium, restituitur in integrum.*
44 *Pupillus si in omittendo deliquerit, mero iure non punitur.*
45 *Minor xiiij. annis, non tenetur de delicto in omittendo.*
46 *Prodigo parcitur in delictis in omittendo.*
47 *Delictũ commisionis quãdo quis admittit, monitio non requiritur.*
48 *Pater si peccet in administrandis bonis filiorum, ĩ omittendo, nón eo tollitur illi administratio.*
49 *Statutum promittens impunitatem alicuius offensæ, an æque in omittendo, atque in committendo sit accipiendus.*
50 *Moræ purgatio difficilius admittitur, ubi stipulatio commissa est propter male factum, quam propter non factum.*
51 *Agentes ei consentientes pars poena esse puniendos, quõ sit accipiendum,*
52 *Error expressus uitiat, non tacitus.*
53 *Peccata mali exempli, grauiũs puniẽnda.*
54 *Peccata facto commissa, grauiora, quam quæ solo animo.*

ce.ex quo not. Ange.ibi,iuncto text.in l.1.C. ad leg.Iul. maiest.quòd magis punitur negligens,quàm faciẽs quòd & idem not Alex.in addit.Bar. in d.l.vl de extraord.cog. ubi & ipse rationem adducit,qua ostendit plus peccare iu dicem qui negligit,quàm qui imprudenter malè iudicat.
3 Et faciunt quæ supra diximus post prin. huius glo † Secundo in hanc partem facit, quod dicit Bart.in l.demonstratio falsa,in prin.in 7.q.ff.de cõd.& dem quòd minus uitiat inepta uel erronea expressio, quàm omissio, per
4 tex.in l.1. in prin.C. de rei uxo.actio. † Tertiò id quoq; Platonis legibus comprobatur,qui omnium philosopho rũ grauissimus fuit,& rerum omnium nedum peccatorũ iustus æstimator. Is.n.in eodem genere delicti non equè quidem,ut Moyses, sed grauius omissionem quàm commissionem puniuit. Nam si quis furtum commiserit duplum tantum reddi iussit,lib.de Legib.9.Alibi uerò libe rum qui sciẽns furtum non iudicauerit,infamem esse Ser uum morte supplicium luere uoluit. Grauius ergo puni uit eum qui furtum non iudicauerit,quam qui illud ipsũ
5 perperrarit.†Quartò quod uoluit Alex. Ales à quo tanquam doctrinæ quodam seminario multi uiri theologiæ peritissimi prodiere,in secunda parte suæ Summæ.q.138. silentium grauius,quam peccatum locutionis,idq; multis rationibus,& argumẽtis,ut alia quoque, comprobat.
6 † Quintò,quòd saltem sint æqualia crimina in committẽ do,& omittendo,facit tex.no. in l.necare.ff. de agnosc.li be.ubi necare uidetur,non tantum qui partum perfocat, sed & is qui alimoniam denegat.& est similis tex.in c.pa sce.86.di cuius hæc uerba sunt.Quisquis pascendo homi nes seruare poteris,si non paueris,fame occidisti,& c. de cimæ ante si.16.q 1.& c inter cæteras.22.q.4.ubi matricidium,& fratricidium uocatur,matri,& fratri indigentibus nihil alimoniæ impendere,sicut,& hoc no. glo.ibi.
7 † Quibus,& simile est quod scribit D.Aug.lib.15.contra Faustum,Illud,inquit,præceptum,quod est,non occides, ex eiusdem erroris peruersitate non seruas. Itaque si incurras in eũ famelicum, qui mori possit, nisi porrigendo

cibum ſubuenias, iam tu homicida tenebris. Et gl. quam ordinariam Theologi uocant, enarrans illud Exodi 20. Non occides, ita, inquit, manu & mente uel ſubtrahendo ſubſidiũ vitæ, ei cui dare debes. Et alibi Deutere. 5. in expoſitione eiuſdẽ præcepti, Nõ occides, re, inquit, vel voluntate, qui. n. odit fratrem, homicida eſt, vel ſubtrahendo quod põt præſtare. Nec longè abeſt illud Lactantii diuinarum inſtitut. li. 6. cui de uero cultu titulus eſt, c. 11. Qui ſuccurrere perituro põt, ſi non ſuccurerit, occidit.
8 †Epigrammatarius Martialis, ut de Ethnicis quoque loquamur, Pontiam quandam, quæ duos filios ueneno necauerat, de qua Iuuenalis Saty. 6.

Tunę duos una ſeuiſſima uipera coena
Tune duos. &c.

aſſerit non eſſe Gala deteriorem, quae patiebatur filios fame necare. huius autem carmen eſt huiuſmodi libr. 2. Epigram. 34. in Gallam ipſam,

Cum placeat Phileros tota tibi dolore redemptus.
Tres pąteris natos Galla perire fame.
Præſtatur cano tanta indulgentia cunno,
Quem nec caſta poteſt iam decuiſſe Venus.
Perpetuam Dii te faciant Philerotis amicam,
O mater, qua nec Pontia deterior.

9 † Sextò non diſſimile eſt, quod authoritate diuinorũ ſcriptorum dicitur, non minus crimi is perpetrare, qui indigentibus denegat, quã qui habenti ſubtrahit, ut eſt text. in ſumma 42. diſt. ubi ex ſnĩa D. Hieronymi aliena rapere cõuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere probatur. &. c. ſicut hi, ante ſi. 47. diſt. ubi D. Ambroſius, Neque. n. ait, minus eſt crĩs habenti tollere, quàm cũ poſſis & abundans ſis, indigẽtibus denegare. cuius ſnĩæ authoritate cõcludit Alex. Ales in. 3. par. Summæ. q. 36. mẽbro. 5. arti. 1. Non minus eos furtũ cõmittere, & rapinã, qui pauperibus non ſubueniũt, quàm qui aliena furantur, & rapiũt. Et facit in eandẽ rem tex. in. c. nolo 12. q. 1. &. c. aurũ. 12. q. 2. & quod habetur in. c. ſæpe, & ibi gl. de reſt. ſpo. cũ ſi.
10 †Ex quo fit, vt dixerit glo. in. d. c. ſicut hi, in uerbo, eſurientium

rientium, q; pauperes possunt ecclesiæ eum denuntiare, qui non dat, vt eũ cogat dare, ar.c.ad apostolicã.de simo. quã glo facit sing.Rom.in repe.l.si uerò.§.de uiro, i 25. fal·ff sol.mat.in.3.art.& Fran.Are.cõsi.48. reuocatur in dubiũ.& Sequitur Spec.in tit.de instru.edi.§. nũc aliqua col.17.ver.sed an pauperes.Panor.& Fely in.ca.humanũ genus.1.dist. Idem Panor.& Io.ana.in.cap.si quis per necessitatẽ,de furt.idem Panor.in.c.at si clerici.§.de adulteriis,ver.de iudic.Io.Ana.in.d.c.ad apostolicã. de simo. Ant.& Imo.in.c.1.de empt.& uend.Ia.zochus in.ca.iter opera,de sponsa.Firmi.in tracta.de episcopo, in 4.parte, lib.4.col.1.ver.& episcopus,Fely in.c.1.de off.ord.& in c.si quis testium,ante fi.de testi. Et idẽ fermè uoluerunt duæ aliæ glo.quas soli ex supradictis Firmi.& Fely.citauerunt,in.c.domino,in uerbo,necesse,50 di.& in.ca.exigunt.1.q.7. cum dicunt elemosynam posse peti officio iudicis.† Septimò inuadere uidetur res alienas, qui quod debet nõ soluit,ut est tex.in.c.decimæ,16.q.1. ubi in hæc uerba scribitur,Decimæ ex debito requirũtur, & qui eas dare uoluerunt,res alienas inuadunt.& est fermè similis tex.in.d.ca.sæpe,de rest.spol.vbi expresse dicitur, q; non multum interest,an iniustè detineas.an inuadas alienũ,& ibi cõcor.†Octauo quod voluit glo.not.l.si ab hostibus. §.1.ff.sol matri.esse paria,si maritus uxorè interemerit, quod in faciendo est,& si illã ægrotantem contempserit, atq; dereliquerit,aut vt dicunt B l.Raph·P..u. de ca. & Ias.ibi,si uxori alimenta,atq; alia necessaria non suppeditauerit unde illa moriatur,quod & idẽ voluit ipse Bal. in.l.quod si uxorẽ.C.de neg.gest.Et pro dicto illius glo. est bonus tex.in.l.si seruũ,in prin ff.de uerb.obl. ubi paria sunt,vel quod quis promissum à se seruũ interficiat, vel quod eum morbo laborantẽ derelinquat. Et per illã glo.dicit Bal.in.l.si captiui,post prin.C.de epis. & cleri. quod eum quis necare videtur,quẽ à carcere in quo moritur,non subducit.uide Catellianum,in verbo, maritus punitũr,† Nonò,qui patitur,quod prohibere põt, id ipsum facere videtur,ut not.glo.in.l.adigere.ff de iur. pat.

12 (margin, at "dicis.† Septimò")
12 (margin, at "ibi cõcor.†Octauo")
13 (margin, at "punitũr,† Nonò")

per

scriptione,& ibi Iacob.Bu.& Bar.in fin.& Iason.C. si cōtra ius uel vtil.public.& l.presbyteri,& ibi etiam Bar. & Bald.C de episc.& cler.& expresis in ca. 1. & ibi Innoc. & Panor.& alii.de crimin.fal & in can.quisquis 11. q.3. & §.1.& ibi Angel.in authent de testibus.& Bart.in l.ea quæ ff.de cont.empt.&.in l.data,col.6. vers. falsus testis. C.qui accusare non possunt & l.3.paulò ante fi C. de calumn ubi & ad hoc allegat l.nec exemplum. C. de falsis. & alia iura,& idem Bald.in l. argentarius.§.cum autem. & ibi,etiā Angel.ff.de eden.& ipse Bald.in l.idem & si.§. si tibi,post princip.ff.de condict.ob turp. caus. ubi id tamen dicit procedere in teste producto & iurato, non in contumace,qui uidelicet nō vult uenire,aut iurare.& ipse Bald.in ca.1.titul.si de inuest.int.domi. & vasalis ori. & in cap ab excommunicato,circa medium.de rescri. ubi ad id dicit notā.dict.legem presbyteri.& in cap.fraternitatis in fin.de testibus,& in sua Margarit.in uerbo, testis Petr.Anc.consil.224.iste dominus executor,col.1. Alex. consi.2.aliàs,11.viso processu in causa inquisitionis, co. 3.versiculo,alia ratione non probat.libr.7.& Guido Papæ consilio 211.iuxta materiam processus.columna prima.& Felyn. in capite 2. columna prima. de testibùs cogen.vbi limitat tribus modis,& nouissimè Hippo.Marsi. in rub.ff.ad leg.Corn.de fals.co.3.uer.vlterius circa hāc,

16 & in l.1.§.sed & si quis eo. titu. † Quod etiam procedit in notario,vt dicit Bartolus in d.l.presbyteri.& Bal. in l. iubemus,ad fin.C.de testa.& Petr.Anch.consil.224. iste dominus executor.columna prima. Atque etiam in alio, qui cùm dictaret instrumentum notario, dolosè omisit quædam necessaria, ut voluit Bartolus in l. si quis obrepserit,uersiculo quæro,cùm pars dictaret.ff.ad leg.Corne de falsis.Et huic certè capiti concinit,quod scribit Cicero in oratione pro Roscio Comedo post princi. Nam quemadmodum turpe est scribere, quod non debeatur, sic improbum est non referre,quod debeas. Aequè enim tabulā condemnantur,eius qui verum nō retulit,& eius, qui falsum perscripsit.

Diuus

Diuus Auguſtinus lib.1.de uerbis Domini,Reus eſt, & qui mendaciũ loquitur,& qui ueritatẽ tacet,ille, quia
17 nocere cupit,iſte,quia prodeſſe nón vult.† Vndecimo,tã tum peccat qui non facit quod debet,quantum qui facit quod non debet,argumen.can.1.16.q.6.& cap. abbates. 18.quæſt.2.& can.ſi cuſtos.27.quæſt.1.& ibi hoc no. Archi.& Hug.& etiã Lucas de Pen.in l.omnes iudices.co. 5 uerſiculo.& nota quod interdum.C. de Decur.lib.10.
18 †Duodecimo,quod no.uoluit Inno.ille Cano.facile prĩceps in c.tua nos.col.1.de hom.quod medicus ita peccat omittendo medicinas propitias,ſicut dãdo non propitias
19.Decimotertio,quod ſcriptum reliquit Diuus Hieronymus,Non ideo,ait,putes aliqua contemnenda eſſe mandata,quia leuiora ſunt,Tã.n.maxima illa,quam minima imperata ſunt,& contẽptus cuiuſq; præcepti, præcipientis iniuria eſt,in quouis præcepto,in quouis gradu æquale peccatum eſt,uel prohibita admittere,uel iuſſa non facere.Fely.in capite cum dilecta. columna decimaſeptima,in 10.ampliatione, extra de reſcript. in nouis.
20 † Decimoquarto confirmo authoritate legis Moſaicæ. Nã cum Leuitici 4.inſtitutum ſit ſacrificium pro peccato,quod in faciẽdo conſiſtit,nulla peccati quod in omittendo eſt,mentione facta,Nicol.Ly.in ea re Chriſtianos Bibliorum interpretes,uel reclamantibus Iudæis, ſecus huiuſmodi ſacrificium,& ad peccatum in omittendo trahit tanquam utriuſque ſit idem iudicium,eadem culpa, & grauitas,idem piaculum,ſubdens in ſacra ſcriptura omiſſionem ſemper intelligi in commiſſione.Quã ego ſententiam veriſſimam eſſe arbitror,niſi enim illa ſacrificii inſtitutio pro commiſſo,ad commiſſum trahatur, uidebitur lex Moſaica manca eſſe,nec ſufficienter data,cũ alibi
21 nullum ſit aliud inſtitutum pro omiſſo ſacrificium,† Decimoquinto,& id quoq; comprobatur ex eo, quod ſcribitur eiuſdem Leuitici cap 5. Si peccauerit anima,& audierit uocem iurantis,teſtisq; fuerit,quod ipſe uidit aut cõſcius eſt,niſi iudicauerit,portabit iniquitatẽ ſuã Quẽ locũ enarrans Adamantius Origenes,Sciendum eſt, ait,
quod

quod si quis ea quae uidet in delicto proximi sui, uel nõ indicat, secundum regulam superius datam, uel in testimonium uocatus non quae uera sunt dixerit, peccatum quod cõmisit ille quem celat, ipse suscipiet, & poena con
22 missi reuoluetur ad cõsciũ.† Vltimo ne authoritate alicuius e nostris legum interpretibus ista pars caret, hãc. apertè tenuit Bart. (bone Deus quis author) in l. 1. ff. de iur. patro. notãs ex eo text. quod minus peccato est in faciendo, quam in non faciendo. Et in eam inclinare uidetur Iason in duobus locis, uidelicet in d. l. si mora. ff. sol. matri. & i d. l. sancimus. col. pe. uers. 9. not. C. de iudic. per
23 aliquas quidẽ ex praedictis rationibus.† Verũtamẽ Ias. (de Bar. aũt quid sentẽtiã postea dicemus) in hoc errasse (pace tãti uiri dixerim) uidetur, qui a tã uulgata, ab omnibusq; probata sentẽtia desciuerit, nixus leuibus admodum, infirmisq; atq; exilibus argumẽtis, & rationibus. Nam apud omnes inconfesso est delictum quod in committẽdo cõsistit, grauius esse, ideoq; seuerius plecti oportere cæteris paribus, quam quod in omittendo est. Nam primũ, ut a diuinis scriptoribus incipiã, ita uoluit Diuus Thomas 2. 2. q. 79. arti. 4. ubi post multa ĩ utranq; partẽ adducta tãdẽ cõcludẽdo dicit, quod peccatũ tãtũ e graue quãtũ a uirtute distat, cõtrarietas aũt est maxima distantia, ut dicit Philosophus 10. Metaphysicæ, unde cõtrariũ magis distat a suo cõtrario, quã simplex eius negatio, sicut nigrũ plus distat ab albo, quã simpliciter nõ albũ. Oẽ nigrũ est non albũ, sed non conuertitur. Manifestum est autẽ quòd cõmissio, siue trãsgressio cõtrariatur actui uirtutis, omissio uero importat negationẽ illius, puta peccatũ omissiõis ẽst, si quis debitã reuerẽtiã parẽtibus nõ exhibeat, peccatũ autẽ trãsgressionis, si cõtumeliã uel iniuriã eis inferat quod est grauius, unde manifestũ est quod simpliciter & absolute loquendo, trãsgressio est grauius peccatũ, quàm omissio licet aliqua omi · o possit eẽ grauior aliqua trãsgressiõe. hæc Thomas. Ex quibus colligere possumus apertã solutionẽ ad multa pro cõtraria parte allegata. Et ante eũ licet nõ alleget, ut alia semper idẽ

scribit

scribit Alex. ales eius præceptor in 2. parte Sũmae quæst. 130. mẽbro 6. ubi & hoc copiose differit, multaq; obiecta scitissime dissoluit, & rursũ quæstio. sequẽti, mẽbro 2. & diuus Bona. li. 2. sen. dist. 4. arti. 1. q. 1. vbi ẽt plus dicit, ꝙ licet cõmittere in præceptũ, sit semper peccatum non tamen omittere præceptum semper peccatum est, sed solũ cum actus ipse omittitur, nõ aũt circũstãtiæ actus, &c. Et idẽ alibi ĩ eodẽ 2. lib. videlicet dist. 42. super tex. dicit quod non omnis omissio bonæ circõstantiæ dicitur delictũ, sed tãtum omissio boni actus debiti. quod & idẽ dicit ipse Thomas quo loco nuper citauimus articu. 3.
24 † Et ut ad nostros tãdẽ ueniamus, iã diximus glos. esse ĩ ea sentẽtia, vt delictũ cõmissionis, sit grauis delicto omissionis, in d. l. si mora. ff. sol. ma. quã literis aureis scribẽdã dicit Bal. ibi, & sequũtur Imo. Pau. cast. Alex. Frã. Are. & oẽs præter Ias. ibi, & Bal. in l. legis uirtus. ff. de legib. & ĩ l. imp. in 1. lec. col. pen. ff. de stat. ho. & in l. 1. in prin. ff. de eo per quẽ fac. erit, ubi dicit per eã, quia licet una culpa cõpẽsetur cũ alia, ut dicit glo. ibi, tũ leuissima culpa ĩ faciẽdo nõ cõpẽsat cũ alia leuissima in omittẽdo, quia prima est grauior. & in l. oẽs iudices co. 4. in uerbo. 50 C. de dec. l. 10. & in c. ex literis. col. 3. uer. pone duo sũt stat. & & in sua margarita. ĩ uerbo, ubi illã gl. dicit sing. & Pet. anc. ĩ. repe. c. peccatũ, ĩ 5. op. de reg. iu. lib. 6. & cõs. 158. ex narratis in facto. col. 6. uersic. de suis autem, & cõs. 411. & prima facie videtur. col. 1. & Rom. cons. 330 circa primum. columna ultima barb. in lege secũda §. ult. columna quinta, & iterum in l. si ex stipulatu, col. sexta. ff. de uer. obl. & cõs. 3. clementissimi Dei patris. col. 2. lib. 2. & in rep. c. Raynaldus. col. 52. ego adduco rationem de testa. & Phil. Cor. con. 51. in hac consultatione, col. 3. in fi. lib. 1. & con. 178. circa primã consultatiõnẽ. col. 2. eo. lib. 1. ubi dicit illã gl, cõmuniter reputari sing. & con. 38. quãuis in præsenti, col. pe. uer. item potest dici. lib. 2. & con. 40 in hac consultatione. co 2. uersi. & insuper. eod. lib 2. Philip. Deci. in. l. posthume. columna quinta, uersic. præterea magis. C. de bono. possess. contra tabulas. & consi. trige.

trigesimoseptimo in causa rigorosæ accusationis, col. quinta, uersic. secunda ratio est. & consilio centesimo nonagesimosecundo in casu proposito col.2.ubi per hoc pulchre cōcordat duas opiniones super liberatione tutoris a testatore facta de non reddendo rationem, nec inuētarium conficiendo, ut uidelicet per hoc liberetur tutor a dolo in omittēdo, nō in cōmittēdo. & Ias ipse sibi repugnās in l.2 col.4 uer.sed ego strictius. C. de iure emphyteu. & in l.ult.col.33.uersi.& pro hac sententia. eod.tit. & in authen.qui rem, columna 2.C.de sacr.eccles.& in l. nemo col.2.ff de uerb.oblig.& iterum in l.inter stipulantem §.stichum ff.eod.& iterum in l si seruum Stichum. §.sequitur, columna secunda, uersiculo quinto not.eo. quoque titu.& in l.qui Romæ,§.cohæredes columna.5. uersicu.confirmatur quia mora.eod.tit.& in l.si quis ini
25 quum.§ si filius meus.ff.si quis cau.† Sed est & alia gl. quæ hoc quoq; uoluit, uidelicet in l.2.ff.de SC.Syllan. quam etiam ponderat bal.in rub.extra,de treug. & pac. circa princ.ubi eam quoque facit sing. & paul. Cast.in l. 1.C.de repud.bono.poss.Alia item cæteris expressior in l.lege Cornelia.in principip.ff.quam ad hoc annotauit Lucas Pen.in d.l.omnes iudices in col.4 in uerbo 50.C.de Decur.lib.10.& Corne.d.con.178.circa primā lib.1.l.2. & ibi Bal.col.2.& Pau.Castr.col.ulti.C.de liber.& eor. liber.Alia quoque in l.si seruum.in gl.2 ff.de uerbo.obl. Et pro illis glo.facit optime text.in l.qui uas §.1.ff.de
26 fur.& in d.l.1.ff.de iur.patro.† t hoc certe ultra prædictos uoluit pen.de bel.Pet.in § ultimo.Instit.de his qui sunt sui uel alie.iur.cum dicit grauius esse facere, quam non facere per text.in l.4.ff.de impen.in reb. dot. & in l.ita uulneratus.ff.ad leg.Aquil.& uoluit item Cy.i authen.qui rem.in 5.q.C.de sacr.eccle. & Ioan.Fab. in §. non autem omnes, circa princ.Insti.de perpe. & tempor. actio per tex.in l.si sterilis.§.cum per uenditorem, & ibi not de act.emp. & in l.ei apud in prin.ff.de pos.ex hocq; dicit Fab.ubi supra, quod cū delicta, quāto sunt grauiora, plusq; cōcernūt delictum defuncti, tanta, sunt minus
transmi-

transmissibilia in hæredes, ideo actio, quae datur in officiales & magistratus, ob delictū uel quasi, quod cōsistit in omittendo, nō trāsit in haeredes. l. iulianus. ff. de iudi. Si aūt in committendo delinquerin, transit. l. 4. § vlt. ff. de dā. infec. In hac quoq; opin. est Bar. in l cum par delictum. ff. de reg. iur. & in. l li et. § vlt. aliàs. § si filius, eius initii 2. ff. de pecul. ubi dicit per illū tex. & Bal. i. l. nulla, in 3. not. C de his qui. ut indig. & Saly in. l. vlt. col. pe. C. de iure emph. Raph. Co consi. 164 prælatus certæ ecclesiae col. 3. ver. cum igitur cōditio Ioā. an. in. c. qualiter
27 & quando §. vlt. col. 6. de accu. † Ex hoc dicebat Dyn. in d. l. 2. per gl. ibi quā supra allegauimus ff de sc. Sylla. leges prohibentes trānsigere uel pacisci super criminibus publicis. l. trāsigere. C. de transf. intelligendas in criminibus, quæ in cōmittendo consistunt. secus si in omittēdo. quod & idem uoluit ipse Dy. in. l. 1. §. usqueadeo. ff de iur. & Cy. in. d. l. trāsigere. & Barb. in repe. c. Raynaldus col. 52. ver. ego adduco rōnē, & iterum col. 253. ver pro dicto tamen de testa. ubi ad hoc facit sing. glo. in. d. l. 2. ff. ad Sylla. De quo tamē vide Bar. in. d. l. 2. uide Bal. in. l. iurisgentiū. §. si paciscar. ff. de pac & omnino uide in cōsue
28 tudine bituri. fol. 41. col. 2. in med. usq; ad fi. † His quoq; conuenit, quod cum dolosus teneatur ad dāna & interesse ut est tex in. l. vlt. C. de magistrat in. cōue. quae quidam probato dolo, solo partiū iuramento probantur, ut patet. per. l. semper. §. hoc interdictum. & ibi glo. & doct. ff. quod ui aut clam, &. l. si quando, & ibi etiam docto. C. unde ui. c. ult. & ibi etiam glo. & doct. de eo quod metus cau. & glo. in. c. dilecti, de foro compet. & doct. in. l. 1 C. de sent. quae pro eo quod inter. profe. & Bal. & Alex. ā. in l. qui accusare. ff. de eden. Istud tamen procedit, quando dolus consistit in faciendo, secus si in omittendo, siue in non faciendo, nam tunc ad probanda dāmna & interesse non sufficeret iuramētū partis, sed deberent plene probari, tex. in. l. argentarius. §. cum aūt. ff. de ēdē. & ibi Pe. Cy. Bal. Ang. Saly. Alex. & recentiores ad hoc notant & facit sing. Bal. in. l. ult. col. pe. in ver. quinto quaero. C. de

edem & Alex.d.l.qui accusare.in h.& Iason in l.si prius, in r.q.principali, ff.de oper.no.nūntia.& ita etiā uoluerunt Cy.in 3.q.Alber.Iason,& alii in d.l si quādo, Cum d. u.Bart.Angel.Imo.& Alex.in d.l.si prius,bart in l. si per alium,§.in eū,ff.ne quis in ius uoc.ui exi. & Ro.ī repe.l.admonendi,ff.de iureiur.& ibi Fran.Cur.ī repet. char.22.col.3.uersi.limitat ta men.ubi post Ange. i d.§. cum aūt limitat,redditq; huius rei rōnem,quoniam c.i men in committendo maius est,& grauius quam ī omic tendo,& ipse Roma.singu.403.incip.Soci.in tract. fallē. reg.109.cuius est initium,interesse per solum iuramētū.

29 † Quanquam in contrariū(ne illud omittamus) uidetur esse tex.in l.in actionibus,§ plane.secundum ueram lectu. Azo.& ibi ēt Bar. Ang. Saly.Alex. & Iason, ff.de in li.iuran.& uidetur etiam uoluisse gloss.li tolerter.inspi ciatu ,in l.nummis.eo.titu.& aperte barto.in l.1,§. si cū sta.ff.deposi.& Alex.consi.214.quando dolus. post principium,& iterum,colum.secunda, uersi. præterea potest

30 esse,lib.7 ubi allegat, l.si cui,§. 1.ff.loca.† Cōuenit illi communiori sententiae,& illud,quod dolus commissus in faciendo,facit quem teneri de casu,licet non sit ordi natus ad casum,quia uidelicet casus propter ipsum dolū non euenit,ut est text. in l.1 §.si rem , ff.depoli. ubi hoc no.Pau.Cast.dolus autem in non faciendo non facit teneri de casu,nisi quādo est ordinatus ad ipsum casum, l. & in totum.ff.de impen.Pau.Cast.in l.si uehēda.§. 1.ff.

31 ad leg.Rhod.de iac.† Accedit,& huc,quod licet leuissi ma culpa,quae in faciendo consistit,ueniat in actionem legis Aquiliae, l.ī lege Aquilia, huius initii 2. ad leg. Aqui.Secus tamē,si ī omittēdo,tex est not.l.si cuius alt as incipit,si ususfructus,§.deniq;,ff. de usufruct. quem ad hoc mu'tum no.Barto Bald.Angel.ibi , dicitque ipse Bart.per illum limitari totum titulum , ff. & C. ad legē Aqui.& idem Bar.in l.qui bona,§.cum inter.ff. de dam. infect.& Bal.in l.data,cō .secunda,uersiculo ex hoc sequitur,C.qui accu.poss'ubi reddit huius rei rationem. quoniā est maior culpa facere, quam omittere,per hoc,

S in

36 † Ad hoc respicit, quod sententia lata contra absentē dolo aduersarii, uidelicet ex falsis allegationibus, est nulla ipso iure. l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudic. Quod si aduersarius falsum non allegauit, sed ueritatē suppressit, puta. quia omisit allegare aliquā exceptionem absenti competentem, ualebit quidem sententia mero iure, ut uoluit Innocen. in cap. præterea. de dila. & Ioan. And. in cap. si duobus. de appella. & Mathesila not. 18. incip. nota, quod sententia, ubi & huius rei rationem reddit, quoniam minus est delictum facere ius uerum aduersarii, quam fal-
37 sum exprimere. cap. 14. quæst. 4. † Consimile est quod Bald. dicit post gloss. in l. 1. C. de aduc. diuers. iudi quod secūdum aliquos, si aduocatus alicuius præuaricatur, aliquid omittendo sciendo scientier, ex istaque omissione perdit causam, ualet sentētia mero iure, estq; opus in integrum restitutione. l. minor autē. §. 1. ff. de minor. si autē præuaricatur committendo. puta reuelando patti aduersæ secreta causæ, & illum instruendo, aut aliud huiusmodi, sententia est nulla ipso iure, per d. l. 1. quoniam. ut dicit Bal. maior est commissionis præuaricatio, quam omis-
38 sionis, ut in simili no. in d. l. si mora † Sed & cōsimilē uim habet, quod rescriptum subreptitium da iurisditionem mero iure. ualet. n. processus, nisi opponatur ab initio. Secus si sit obreptitiū, ut uoluit Inno. in c. cū olim, de rę iudi & sequitur Io. Fab. in l. præscriptiōe, circa mediū. C. si cōtra ius uel util. publ. per tex. in d. c. cum olim, de scrip.
39 † Ex eodēq; fōte manat, quod scribit idē Inno. ac pleriq; ex antiquioribus, quod etsi uitietur rescriptum ad beneficiū, quo quis se dicit nullū habere beneficiū, cum modicū, aut minus sufficiēs habeat, c. si proponēte. de rescript. Nō tamē uitiatur si tacuerit se habere modicū, quod habebat, ueluti nō sit tantū uitium tacere uerum, quam mētiri. Sed tamen hæc opinio longe lateque explosa est per gl. & doc. in d. c. si proponente, & in c. proposuisti, eo. tit. Quorum sentent. a decreto perpetuo cōprobata est, in. c. si motu proprio. de præben. lib. 6. idq; multis rationibus adductis per Bald. & alios in d. c. si proponente.

40 † Et poſtquam de reſcripto loquimur, illud quoque ſubiungendum eſt, antequam ad alia pergamus, quod reſcripta ad lites nulla ſunt ex obreptione, non autẽ ex ſubreptione, quæ ſunt per exceptionẽ annullãda, ut no. in ca. cæterũ, & c. plerunq;, & c. ſi aũt, de reſcrip. cum ſi. Cuius rei rõnem reddens Panor. in c. quia circa, de conſang. & affi. quoniã deteſtabilius eſt falſum exprimere, quam uerum tacere ubi tamen limitat non procedere in reſcripti ad beneficia aliiſq; gratioſis de quo latius per eum, & alios in c audientiam, eius initii 2. de reſcrip. & Soci. con-
41 ſi. 169. circa primum, in prin. lib. 2. † Item ſi in reſcripto aliqd ueritatis taceatur, illud ſolũ caput uitiatur, ĩ quo ſubreptio facta eſt, non aũt alia capita ab illo diſtincta, et ſeparata, ut eſt tex. in c. ſi eo tẽpore, de reſcrip. li. 6. quem ad hoc ualde ſing. dicit Barb. conſi. 33. bene etenim cuncta geruntur, col 2. lib. 3. & no ẽt in c. fraternitatis, de hæreti. Quod ſi falſum aliquid fuerit ſuggeſtũ, non ſolũ articulus (ut cũ noſtris loquar) in quo id ipſum fuerit factũ corruit. ſed & alii ẽt ſeparati tex. eſt in cap. ſedes apoſtolica, de reſcri. ubi not. Pan. multũ diſtare ĩ reſcriptis, utrũ uerũ taceatur, an uero exprimatur falſum, illic, n. totũ reſcriptũ corruit, hic ſolus articulus, quia non eſt ita odioſus tacens uerum, ſicut exprimẽs falſum, & facit ẽt ſing. tex. in d. c. ſi eo tempore, & allegat prætereà in arg. c. deteſtanda in princ de conceſſ. præben. lib. 6. & idem uoluit
42 Barb. d. con. 33. col. 3. ad fin. libri. † Nec hinc lõge abeſt, quod in ſimili dicimus, ꝙ licet teſtis in parte ſolũ falſus, oĩno falſus reputetur, eiusq; teſtimoniũ non ſolum in ea parte repellatur, ſed & ĩ cæteris quoq; ẽt ſeparatis, ut uoluit gl in c. in noſtra, in prin de teſtib. & gl. in c. ſi ad ſcripturas, 9. di. & c. quid ergo, 23. q. 5 Inno in d. c. fraternitatis, de hæret. Bar. Ba. & alii in l. ſi ex falſis. C. de tráſac. Bal. in l. certi condictio, §. quoniã, col. pe uerſi. decimus. ff. ſi cert. per. & ĩ l 2, C. de fideic. libert & ĩ l. ſi uteris. C. de fid. inſtru & in l. ulti. in quarto contrario, C de edict. diui Adri. tol. & ĩ l. 1 §. ſi qui ſimpliciter, ubi &c. Ang. Imo. Ro Bar. co. 11. alii recentiores, ff. de uer. obli. & ipſe

Bal.

Bal.in c.1.co.2.uer.idē in positione uel,de cōst. & ī c.cū adeo,col.1.de rescrip.& Pan in ca 3. in fi.de fid instru.& Car.ī cle.1.in fi.de testib.Hoc tamē uerum est, si falsum cōmiserit in cōmittendo, uide. falsum aliquid exprimendo,secus si i omittēdo,puta,quia uerum aliquid interrogatus suppressit,quia tunc ualet eius dictum in eo quod deposuit nec uitiatur propter illā ueritatis negationē,ut sing.dicit Iac.But.in l.Lucius,ff de his qui no infa.quod dictū refert,cōmēdat,& sequitur Ange.cō 194. uisis processibus causæ,in fine.2.col.Hippol.Marsi. sing.76. incipit cōis conclusio.ubi hoc dictum dicit sing.& in repe l. vlt. C de probat.& facit.quod dicit bal.in §.notādum tit. de notis feud.& in ca.1.§.si.n.domino,tit. quid sit inuestit.
43 † Ad hæc facit quod dicit Ang.in tract.de inuentario, q̄ minor omittens facere inuētarium,restituitur in integrū cum illud delictum cōsistat in omittendo, & de hoc dicit esse glo.quā facit sing in l.auxiliū,in uers. cessabit,ff.de minori.& sequitur barb.in repe ca Raynaldus,col. 152. uersi.ita & pariter dicemus,de testa.& Ant. Cors. in suis sing.in uerbo,poena,licet poena, &c. Et per illā gl dicit Barb.d.cō.3.co.2.li.2.& ī l sed si ex stipulatu,col.7.ff de verb.obl.quòd restituitur minor aduersus delictū, quod cōsistit in omittēdo,nō āt si cōsistit in cōmittendo, & ad hoc facit sing.illā glo.Sed est alia expressior in l si ex causa,§.nunc uidendū.ff.eo.tit.ad hoc referens opinionē aliquorum ita distiguentium.per tex in l.ult.C. si aduer.delic.quorū sniām quāuis ipsa glo. uideatur reprobare, sequitur tamen Pau.Ca.in d.l.2.col.3. uers. hinc est quod C.de liber.& eo.lib.& con.48.ultra ea, quæ superius allegata sunt,lib.2.& Alex.in l.1.col.1.in fi.ff.de uerb.obl. & cons.103.uidetur prima consideratione dicendum,col. 6.uer.non obstat,lib.1. & Ang.Are.in trac.malefi.in uerbo,sciēter & dolosè,col.4.uersi.quid in prodigo, & Mathesi.in not.165.cuius est prin.not.quod minor.† Quin
44 etiam pupillus si in omittēdo deliquerit, non solū nō est opus restitutione in integrum,sed mero iure non punitur,tex.est not.in l.1.§.impubes,ff.de SC.Sylla. ubi Dy.

Bar.& alii per hoc limitationes iura, quæ uoluit impubere doli capacē teneri ex delicto, ut.s. intelligatur de delicto, quod faciēdo consistit, secus si in nō faciēdo, quod & idem uoluit Cy. in l. 1. & ibi ēt Saly. in 15. not. C. de fal. mo. Bal. Ang. Ro. & alii in l. is cui bonis, ff. de uerb. obl. & Io. Ana. in c. 1. co. pen. de delic. puer, & Hippol. Marf. in
45 l. infans, col. 2. uersi. item scias quod, ff. de sicar. † Imò uerò minor 18. annis, nedum impubes, non tenetur de delicto in omittendo, per tex. in authē si captiui. cum sua gl. C. de epis. & cler. & Iaco. Aret. & Iaco. Butr. Saly. & fere oēs in l. si quis in tantā. C vnde ui. & Anton. qui ad Bar. remitti, in c. 1. col. 2. ver. nūquid aūt ex delicto, de dol. & contum. Phili. Corne. consil. 247. quoniā multa neniunt,
46 col. 5. uers. insuper. lib. 1. † Item de prodigo dicimus, qui tametsi ex delicto, quod in committendo est, punitur etiā corporaliter, puta si hominem interemerit, aut alia id genus perpetrarit, ut decidit Bal. in l. furiosum. ad fi. C. qui testa. face. poss. & Ange. in l. Fulcinus, §. adeò, ad fi. ff. ex quib. caus. in pos. eat. Si tamē delinquat in omittēdo, uel negligendo, putà, quia non uindicauit næcem defuncti, uel mater prodiga non petiit tutorem filiis, non propterea priuabitur eorum successione, quia ī delictis in omittendo illis parcitur, tex. est not. in d. l. Fulcinius. §. adeò. uersi. idemq; in prodigo. vbi si prodigus non compareat, ei parcitur, & ita not. Ange. ibi & Bald. ipse, Ange. Imo. Ias. & oēs fermè in d. l. is cui bonis, & Maria soc. in repe. cap. ad audientiā, in 24. qō. quintæ q. prin. de homi. & Ange. Are. in d. uerbo, scienter, & dolosè, col. 4. uers. quid in
47 prodigo. † Adde prætereà, quod dicit Inno. in c. extirpandæ, uersi. item hæc habent locum, de præben. quòd quando quis committit delictum cōmissionis, non requiritur monitio, sed bene requiritur in delicto omissionis, & sequitur Bald. in cap. 1. §. publici latrones, ti. de pac. tene.
48 † Nec silētio prætereundum est, quod scribit Bal. in l. cū oportet, §. nō autē. col. 1. quòd si pater, qui est legitimus administrator bonorū filiorū, male eā administrationem gerat in committendo, ei aufertus administratio, si in ne-
gli-

gligēdo,secus,sed compellitur administrare, & sumptus facere,l. 1 C.de bon.mater.Nec est,inquit,nouum,q̄ aliter punitur culpa commissionis, quàm omissionis, allegat nota in d.l.si mora,& in d.l.si citius,§.de prætoris. de quo tamen vide Bar.Ang.& alios in d.§.autem, Imo. in.l.Imperator,ff.ad Trebell.& Franc.Are.cons.72. præ
49 supponitur in facto, in 4. quæsito † Nec alio respicit, quod not.cōsuluit Ang.cōsi.72.pro parte negatiua, factū vero illius cōsi.incipit,statuto antiquo. Quòd statutum promittens impunitatem alicuius offensæ,quæ fit in cōmittēdo,ita debet interpretari ex vi attractiua, vt idem videatur disposuisse in offensa, quæ in omittendo consistit,cùm illa sit grauior,hæc leuior. quemadmodum,inquit, in simili dicitur, q̄ statutum permittens occidere bannitum,videtur etiam permittere illū offendere,quod minus est,per tex.in l.nec in ea,ff.de adulte. ubi qui occidere pōt adulteriū,multò magis poterit eū iure contu
50 melia afficere· † Succurrit, & illud quod in hanc sententiam prodit Bart.post And.pist. in l.si insulam, colum.5. in sexta quæst.ff.de ver .oblig. quòd difficilius admittitur moræ purgatio quando stipulatio est commissa propter malè factum, quàm propter non factum, per multa, quæ illic allegat distinguendo,& sequitur Franc. Areti. consi.157.quod incipit,visis diligenter narratis,col.vlt.
51 † Eiusdem notæ est quod not.tradit Ioan.Plat.in l.placet,in 3.not.C. de excusatione mu. libro 10. quòd illud quod dicimus agentes, & consentientes pari poena esse puniendos,c.quanto.de sent.excom. cum si. intelligendum est de his,qui cooperando consentiunt, secus si negligendo,vel omittendo consentirent, sunt enim hi mitiùs puniendi,per tex.in d.l.placet, & hoc ante Io. Plat. voluit gl.1 i d.c.quanto,quam sing.not.monet Pan.ibi.
52 † Supradicta confirmat,quòd error expressus uitiat,non itē tacitus l.& ex diuerso,§.fin in iudicio,& ibi gl.Imo. & recentiores,ff.sol.mat.& Alex.in l.cum quid,ff.si cer. pet.& ibi Ias.in vtraq; lect.videlicet in 1.lect.col.2.ver. tertiò limito,vbi dicit ita debere intelligi tex.in l actos

legitimi & in l. expressa, de reg. iur. & in 2 lect. col. 4. ver
sicu. tertia conclusio, ubi dicit quòd per hoc redditur du-
bia d. decisio in d. l. demonstratio, ff. de condi. & demonst.
dum dicit quòd inepta expressio minus vitiat, quàm taci
ta. Et facit quod dicit Bald. in l. eleganter, §. si quis post.
colum. 5. versi. ex lectura antiqua, ff. de cond. indeb. quod
nō est par virtutus taciti, & expressi quò ad hoc ut actus
sit nullus, l. si quis legatum, ff. ad leg. Cor. de falsis.
53 † Postremò adde omnibus supradictis hmōi rationes,
Primum. n. delicta eo grauiora reputantur atrociusq; pu
niuntur, quo sunt maioris atque perniciosioris exempli.
l. 3. sed & ex senatusconsulto, ff. de leg. Cor. de sicar & l.
qui abortionis, ff. de poen. & expressius in c. praecipue.
11. q. 3. per quem tex. dicit glo. in ca nemo. 32. quaestione
4. quòd manifeste siue palam delinquentes ob id grauius
peccare dicitur, quoniam pluribus praebet exemplū pec-
candi secundum quam sententiam Cicero lib. 3. de Legi
bus. Sicque, inquit, plus exemplo quàm peccato nocent.
quem imitatus Ammianus Marcellinus, lib. 22. Plusque,
ait, exemplis, quàm peccandi licent a laederent multos.
Atqui delicta, quae sunt in committendo, sunt longe ma-
ioris, euidentiorisq; exempli, quem in omittendo consi-
stunt, cum & illa oculis hoīum, & animis subiaceāt, ista
animis tantum, non etiam oculis. Nam quae non fiunt, ui
deri non possunt, sed tantùm considerari, vt scribit Inno.
noster in c. extirpādae, §. quia vero, & ibi post eum Host.
Io. And. & alii de praeben non facta latent, c. cum in cun
ctis § 1. tex. de electione facta aūt patēt, c. quāto, de trāf
la. Nihil est quòd tā animos cōmoueat, atq; irritet quàm
quae sunt oculis subiecta fidelib. vt vtar verbis Horatii
in arte poetica, quem citat Accursius in §. vlt. instit. de
gra. cog. & facit quod not. voluit Bal. in l data, col. 8. uer
si. super situ. & etiam in col. 10. uer. octauo modo. & uer-
54 si. facere probatur, C. qui accusare non poss. † Deinde cer
tum est, ea delicta esse grauiora, quae man factoq; sunt
cōmissa, quàm quae aīo, cùm ista de iure ciuili nulli poe-
nae sunt obnoxia, l. cogitationis ff. de poen. quae reperi-
tur

tur in decretis canonicis, c.cogitationis de poe. di.1. cū
si. Quod ius nostrum in ea re uidetur fuisse secutū.l.mo-
saicam, quæ tantum manū puniebat, non animum, ut à scri-
ptoribus annotatum est, & a Paulo Burgēsi, & à Matthia
relatum super Genesin c.3. & Nicol. Ly. Exo. c.20. & gl.
ordina. ad Philip.3. & ex Israelitis scriptum reliquit Io
sephus legum Mosaicarum peritissimus, lib.12. Antiqui
tatum. At delictum in cōmittendo manu fit. & facto, al-
terum in omittendo, animo prope semper consistit, unde fit
55 ut necessario sit illud hoc grauius. † Præterea virtus quæ
est in non faciendo (si tamen virtus appellari meruit) nō
tam insignis est, quàm quæ in faciendo. Præterea n. quæ
in faciendo sunt, multo plus habent meriti, ut cū Theolo
giæ loquar) si obseruaris, quàm quæ in non faciēdo. imo
illa semper meritū habet, ista plerunque non habēt. Nā
cū mereri qui Deum toto corde, & aīo coli, qui parētes
veneratur, qui proximū, ut se ipsum diligit, nemo est qui
dubitet, nullus aūt ut opinor dixerit non occidendo, nō
furando, & alia id genus non faciēdo. quenquā meritum
reportaturum, aut coelestia regna assecuturum, nisi etiā
benefecerit, vt est tex D. Hieron. in c. duo sunt, in fi. 12.
q.1. Ideoq; Petrus Lombar. lib.2. Snīarum, dist. 24. De-
clinare, inquit, à malo, semper vitat poenam, sed nō sem
per meretur, sed tamen hoc intelligemus, ubi cā subest,
quæ id nos facere mouet. Vbi autem non interuenit cau
sa ad nos ad malum impellens, non meremur si à malo de
55 clinamus. † Nec ignorarunt Ethnici scriptores. Aristo-
teles enim lib. 4. Ethicorū c.1. Est ipsius, ait, virtutis ho-
nesta potius agere, quàm nō agere turpia, & Seneca pru-
dentissimus uirtutis morumq; æstimator, lib 2. De bene
ficiis, c.23. Arcesilaum, inquit, nihil fecisse laude dignū,
quòd furtum non recepit, videlicet à filiofam. oblatum,
pecuniā non accepit. Et alibi lib.7. Declamationū, c.21.
Non est beneficium, à scelere abstinere, quam sniam ci-
tat e nostris Bal. in c.1 §.dominus, ti. de for. fidel. Apud
Philostratum in Apollonio, Iarchas, Bracmanarum prin
ceps, libro 3. eadem prope sententiam edidit. Nam cum
Apollo-

Apollonius ipse paulo ante iustitiæ, atque humanitatis opera esse censuisset, non perdere hominū vitam, & mercatorum facultates non dispergere, subridens Iarchas, Videris, ait, existimare iustitiæ quandam speciem esse, in iuriam non referre, quòd & omnes Græcos existimare video, vt enim ex Aegyptio quodam qui huc accessit, audiui, veniunt ad Romani magistratus, nudam erectamq; securim super vos ferentes etsi nondum nouerint, bonisne an malis vobis imperent. Vos aūt, nisi causarum iudicia peruenerint, iustos illos esse prædicatis, perinde ac seruorum caupones ibidem facere accepi, qui ex Caria seruos captiuos adducentes cum eorū mores vobis enarrant, inter primas laudes enumerare solent, non eos fugaces. Magistratus igitur, quib. subestis, tali gener laudis subordinatos esse, quo etiam serui laudantur, admirantes iudiciò vestro dimittitis, &c. Sed & lib. eiusdem scriptoris. 5. Thomacion adolescens iniustè, ait, egisse nihil nulla est laus. Quam snīam cum Apollonius excepisset, ex Iarchæ iudicio comprobauit.
57 † Idq; est, quod iura canonica conclamant, Non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est, c. de forma 22. q. 5. & clem. vlt. de poen. & glo. in l. iustitia, §. secundo, ff. de iust. & iur. & in §. iuris præcepta, Institu. eo. titu. Diuus Hieronymus libro primo contra Iouinianum, capite septimo, in fine, enarrans illud Psalmi 33. & iterum 36. rursumq;. 1. Pet. c. Declina, inquit, a malo, & fac bonum, illud ait, declinemus, hoc sequamur, in altero initium, in altero perfectio est. Et facit tex. in l. in illa stipulatione, ff. de verborum obliga. quam Barto. Ange. Imo. Rapha. Co. & ferme omnes summant, ut nostri, loquūtur, ex illa quam diximus sententia. Non sufficit abstinere à malo, &c. Et eam quidem sententiam huiusmodi carmine complexus est Prosper Aquitanicus,

Dignus laude quidem vitam sine crimine ducens,
Et quæcunque sibi sint nocitura, cauens.
Sed non hoc pietas contenta est limite claudi:
Nec iustis, vetitis abstinuisse, sat est.

Maior

Maior cura boni est, fratrum releuare labores,
Et ferre optatum tristibus auxilium.
Pascere ieiunos, nudos uestire, ligatos
Soluere, discordes conciliare sibi.
& cætera, quæ sequuntur.

58† Itaq; cum sit plus laudis, præmii, uirtutis, consequēs ē ut in generibus delictorum, sit quoq; lōge plus grauitatis, culpæq;, atq; poenæ in faciēdo, quam in non faciēdo. Nam ut testis Arist. lib. 7. Eth. maiori bono maius malū opponitur. Et ut idem inquit, & uulgo iam dicitur, quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum ī opposito. pro quo bene facit text. quem ita summat Bar. in l. ult. ff. de lega. 3. & l. si ex toto. ī prin. & ibi Imo. Rap. Co. Paul. Castr. Alex. ff. de leg. 1. & l. si contra tabulas, ff. de vulga. & pupil. substit. & ibi expressim not. Bar. & alii & l. ult. C. de sent. pass. & § si quis agens. uer. plus autē. Institu. de actio & ibi hoc nota Ioann. Plat. & Ias. & c. 2. de constitu. ubi & hoc no. Card. Flo. Imo. Bar. & Phil. Dec. uoluit Bar. in l. inter stipulantem. §. sacra, col. 4. ff. de uerb. obliga. ubi late examinat. & Bald. nominatim citans Arist. in l. 1. col. 2. C. quan. lice. ab empti. disce. & cō silio. 251. sententia quam tulimus, col. ult. lib. quinto. & Pet. Anch. consi 34. in hac causa quia Ludouicus. col. ult. & Fran. Aret. rub. ff. de acqui poss. col. 2. uersi. contingit etiam. Est que non absimile quod dicimus contrariorum eandem disciplinam esse, & naturam, & ut dicit Aristo. Problematon lib. 30. c. 11. scientiam, & ut dicit Bald. in l. ab emptione. per illum tex. ff. de pact. potentiam de quibus bonus est text. in l. 1. ff. de his qui sui uel alie. iur. sunt, cū infinitis prope aliis iuribus, quæ abunde, ut cætera omnia collegit Nicol. Euer. in suo eleganti tracta. De locis legalibus. in loco a contrariis, siue oppositis.

59† Et sic ex supradictis superfluenter ut uereor, cōstat delictum cōmissionis multo grauius esse, quàm omissionis. ad quam comprobandam sententiā non tam multa coniecissem, nisi Ias. uir alioquin maxime authoritatis, cōtrariā ut iam diximus, sententiam tenuisset, totisq; uiribus

cuer

tueri conatus fuisse, nã quod ad Bar. spectat quẽ supra di
ximus eandẽ cõtrariã sententiã tenuisse, in l. 1. ff. de iur.
pa. dũ no. ex eo tex. minus esse peccatũ in faciẽdo, quã in
nõ faciẽdo nemo sanæ mẽtis nõ intelligit hoc plus satis
esse manifestũ, scribẽdũq; maius, ubi minus scribitur, aut
certe illa dictio negatiua, quæ in secundo loco apponitur
in primo loco est ponenda. Nã ille tex. aperte probat cõ
trariũ eius, q̃d Barb. in mẽdosis codicibus ex eo no. ut ui
60 dere licet uel cæcutiẽtibus. Sed reliquũ est ut ad rões,
& argumẽta, quæ ad 1. partẽ adduximus, tandẽ respondea
mus. Igitur quod 1. loco dictũ est de iudice, q cũ in cõmit
tẽdo delinquit, iudicis arbitrio punitur, cũ in omittẽdo,
quãti partis læsæ interest, certe tãtũ abest, ut probet deli
ctũ omissionis, esse cõmissione grauius, ut magis cõtrariũ
esse uerius ostẽdat. Poena. n. cõmissionis. i. detrimentum
partis læse cũ iã sit à iure statuta. & determinata, ordina-
ria ẽ. Omissionis uerò poena, cũ iud. arb. reliquatur extra
ord. est, quæ multo seuerior cõsetur, atq; grauior, quã or
dinaria, ut no. per gl. Bal. & alios ĩ l. 1 C. ut intra cer. tẽp.
cri. q. ter. & Pet. Anc. cõ. 268. de iure diui col. l. idq; me-
ritò, poena. n. ord. augeri nõ pòt, ut late diximus supra in
præfatione vnde iudex qui in omittẽdo deliquit, tãtũ po
nitur solũ, quãti est detrimẽtũ partis, poena aũt extraor.
usq; ad mortẽ, q lõge grauius est, quã partis detrimentũ,
pòt extẽdi ut uoluit gl reputat sing. in § in summa. Inst.
de iniu. (& dicã latius ĩ fi. huius gl.) Propterea dicit Bal.
post Iac. Bel. in c. 1. § iudices post prin. tit. de pac. iur. fir.
quòd si iudex per dolũ male iudicauerit, punitur ad inte-
resse partis, & ultra, si iudici uidebitur. Subiungitq; quod
si Iac. illud, ultra, intellexit criminaliter, bene dixit, quia
in eã rem tex. est ibi, & in l. ul. C. de poe. iudi. si aũt ciuili
ter intellexit, ita exponendũ est ut teneatur actione iniu
riarum, ar. l. si uero. §. qui pro rei. ff. qui satisd eog. & fa-
cit l. seuerior. C. de exc. tut. Hæc ferme Bal. ex quibus fa
cile colligitur, iudicẽ seuerius esse puniẽdũ, cũ deliquit ĩ
cõmittẽdo, quã cum ĩ omittẽdo, hic. n. tãtum punitur quã
tũ partis interest solũ, ille uero nõ in id solũ, sed & ultra,

61 ut dictum est.† Quam sentētiā cōfirmāt Cy. & Bal. in. i. lec. in l. fi. dominus. §. duorū. ff. de his qui sūt sui, uel alie. iur. dū quærunt, an iudici possit auferri iurisdictio propter delictū, aut absum. Aut, inquit, deliquit iudex in omittēdo, & nūquā ppter id debet priuari, sed postea suo tēpore puniri §. super hoc, in auth. de quæstore, & §. 1. in authē. ut diffe. iud. Aut in cōmittēdo, & tūc priuatur, aut nō priuatur secundū distinctionē, quā faciunt, & quā adscribere supersedi, contētus dixisse quod ad rē nostrā facit. ideo
62 si quis ultra scire uelit, illic legat. † Non omitto tamen quod bar. in l. 2. §. si tamē hominē. ff. de uer. ob ad hoc aliter respōdet. uidelicet, ut id quod diximus delictū in committēdo esse grauius, &c. nō habeat locū in iudice, qui æque delinquit negligēdo facere iustitiā, sicut perperā iudicādo, per glo. quā dicit sing. in c. ea quæ. de offic. ordi. quæ dicit quod in superiore negligentia est peccatū mortale. in quā etiā sententiā adducit quosdā uersus italico sermone cōscriptos. quos bal. in c. ul de elcc. tradidit fuisse literis aureis scriptos sub ostio regis Roberti. Hi sūt.

Negligentia par de damno ogie farô doman faro cha
gia altrui for di guadagno.

Multa alia in eam rem adducit, quæ (ut dicam quod sentio) non mihi satisfaciunt.
63 † Ad secundū, in quo dictū est testimonio Bar minus uitiare ineptā, & errone ā expressionē, quā omissionē, dici pōt illud nō esse uerū. ut satis cōstat ex his, quæ supra dicta sunt, præcipue n. 52. incip. supradicta cōfirmat. Aut si illū parentē legū ab ea erroris iniuria uindicare uelimus dicendū est hoc illius dictū intelligendū esse (ut alias semper) secūdū legē quā ad hoc all. ex ipsius illius sen ī l. nō solum. §. si liberation s. ff. de libe. lega. quā oēs passim, sequūtur. Alle. aūt ipse Bar pro illo dicto l. 1. C de rei uxo. actio. quæ loquitur in eo casu, in quo nō requiritur aliquid nominatim exprimi, quia tacite presumitur. imò fingitur interuenisse quod tamē si re ipsa interueniat, uitiose tamē, & inutiliter, certe minus uitiat, quā si expressum nō fuisset, quia ut ibi dicit glo. si, quod est nullū, aliquid

tamen

tamē facimus, multo magis quod inutile est, facimus utile. Ad quod & alia iura allegat. Sed alias semper satius ē omnino tacere, quam uitiose & inepte siue imperfecte dicere, ut dicit gl. ī cle. cōstitutionē. ī uer. de nouo. de elec. Per quam dicit Phili. Dec. cōsi. 37. in cā rigorosæ accusationis col. 3. uersi nec obstat prædictæ conclusioni, quod plus nocet mala & inepta locutio, quam taciturnitas. ex hocq; not. cōsuluit, quod si statuto caueatur ualere dicta testium non expressa rōne uel causa sciētiæ, tamen si inepta causa sciētiæ exprimatur, certe nitiatur dictū testis. dicitq; in ea quoq; rē facere regulā iuris, Expressa nocēt. & ibi late not. & tex. in ca. super abbatia, de offi. deleg. & quod uoluit Bar. in l. edita. col. 3. uer. breuiter quandoq;. C. de eden. & in l. 1. in prin. ff. eod. quod licet utietur libellus generalis sine causa, parte non opponēte, l. ult. C. de anna. excep. uitiatur tamen, si inepta cā exprimatur. Et quod dicit Inno. in c. in præsentia. de renunt. quod licet ualeat, sentētia sine expressione causa c. sicut, de re iudi. si tamen causa inepta & non legitima exprimatur, uitiatur sententia. quod & idē dicit ipse Inno. in c. ult. de procur. ubi illū sequitur Pan. col. 3. uer. nunc descēdo.
74 †Ad tertiū de legibus Platonis, fateor equidē Platonē summū fuisse philosophū. & summæ prudētiæ & authoritatis uirū, ut etiā attestatur. Iurisconsultus in l. 2. ff. de nundi. sed hominē fuisse, qui errare potuit. Imo uero re ipsa ī plerisq; errauit, si eius discipulo Aristoteli, si oībus ferme credimus nemo mortaliū oībus horis sapit, ut eleganter atq; grauiter scribit Pli. li. 7. Naturalis Historiæ c. 15. Et qui sapiētes existimati sunt, multa scisse dicūtur, nō oīa, ut dicit Iunius Columel. in fi. sui operis. Neq; ipsi Cicer. Demosthenes qui omniū oratorū fuisse perfectissimus dicitur, satis perfectus esse uidetur, quē dormitare interdum, atq; ēt Homerū ipsū eloquētiæ parētē dicit Fab. Quintil. lib. 10. c. 1. & iterum lib. 12. c. quoque 1. Hinc illud Horatii.

Quandoque bonus dormitat Homerus.

Citat gl. in §. quanuis 32. q. septima, & Specul. tit. de aduoc. §. iam nunc uidendum, uersi. ex præmissis. Et Crates

Theba-

Thebanus,de quo in c. Crates.12.qō.2 dicebat possibi-
le nō esse inueniri qui lapsus nō sit,ueluti in malo puni
co granū etiā aliquod putidū est.Nemo ergo est(ut con
cludam)adeo absolutus.consummatus,perfectus,ut non
alicubi erret suiq; aliquādo dissimilis appareat. t sane
Plato hic lapsus est,eumq; non immerito in ea re repre-
bendit Eusebius cæsariensis multiiugae eruditionis uir.
13.Euangelicæ Praeparationis c.itē 13.quod morte nō
indicantem furtum crudelissime puniri praecepit,cū eos
qui furta ipsa & homicidia commiserint uiuere patiatūs
65 Et ita quoq; reprehendi po-est,ut ad quartū pergamus,
Alex.Ales,qui peccatum silentii opinatus est locutionis
peccato esse grauius,ut uel lippientibus,& caecis cerne
re licet,ex his quae supra dicta sunt atq; ēt ipsius Alex.
testimonio,qui alibi semper sensit omissionem quā com
missionem esse multo leuiorē, ut supra ostēdimus. Quā
quam non negauerim posse eē casum,uel speciē,in qua-
plus peccet tacens,quam loquens,habita ratione perso-
66 narum,loci,& temporis,&c.† Ad quintum de necante,
& alimoniam denegante,dicendum est, illud quod non
probare paria omnino esse delicta,& aequaliter punien
da,necare & alimoniam denegare,sed illud solum utrun
que esse homicidam.& qui interemit,& qui alimoniam
denegat.At cōstat inter homicida aliud alio esse grauī
us;ut est tex.in l.1.§ diuus.& §.ul.cū simi lib.ff.ad leg.
Corn.de sicar.Ergo si quis alimoniā denegat,ob idq; ne
care dicatur,non preterea sequitur,eū tā grauiter pecca
re,quā qui reuera occidit sunt.n.& in eodē genere pec
cati gradus quidā,ut ēt licet uidere in simili.Sunt.n.plu
res causae,propter quas pater pōt exhaeredare filiū, &
dominus uasallū fe do priuare,& qui donauit,donationē
reuocare.quae quidē causae quātū ad illū finē pertinet,
pares iudicātur,sunt tamē aliae aliis grauiores, ut mani
festius ē quam ut alia probatione indigeat. Sed & quod
in nostro casu non sit tā graue delictū denegare alimoni
am,quam necare,ex eo uidere licet,quod illud irregula
ritatem non induci, hoc semper inducit,ut scribit Card.
in cle.1.in 34.quaestio.de homi. 60 Ad

ego in cõtrarium est ius cõe. Itẽ & hac ratione, quòd vt alium iuuem possum pecuniã accipere. l. metum. §. sed licet, ff. quod met. cau. & l. si põt §. ulti. ff. de donat. quod vtique facere non possem si alias iuuare tenerer, l. pe. & ult. ff. de condic. ob caus. Denique de hoc est glo. in lege, culpa caret, ff. de regu. iur. vbi & ad hoc latè per Philip. Dec. & per Dy. in regula, nõ est sine culpa, & per doc. in c. 1. de offi. deleg. & in cap. quantæ. de senten. excom. & recentiores in l. ut uim, ff. de iusti. & iur. Quanquam legibus Platonicis grauiter quidem punitur, qui cùm prohibere potest ne alter alterum pulset, aut interimat, nõ prohibet, cũ plurib. in locis, tum maximè ad fi. libr. de legib.

71 † Ad nonum de supprimere uerum, illud item dici potest quod in 5. & seq. dictũ est, ut uidelicet quãuis falsum cõmittere uideatur, & de falso puniatur, qui verum suppressit, ut qui falsum deposuit, non tamen inde sequitur, ut æqualiter peccet, & puniatur. Sicut enim in falso, ut in cæteris delictis gradus atrocitatis sunt, aliudq; alio grauius est, & leuius. Nec omne falsum punitur, ut falsum, sed tantum illud falsum, quod lex Cornelia de falsis, uel alia ponit sub titulo falsi criminis, l. quid si falsum, ff. ad l. Cor. de fals. vt per illũ tex. uoluit Bal. in l. data, col. 6. uersic. & not. quòd quandoque, C. qui accusa. non poss.

72 † Et in hac specie exploratum est plus esse mẽtiri, quàm verũ tacere, ut nominatim scribit Inno. in c. si proponente. de rescrip. ar. c. postulasti. eo tit. & Ang. in l. qui interrogatus, in prin. ff. de peti. hære. & Franc. Are. in l. si quis extraneus, in prin. ff. de acqui. hære. Et hoc etiam apertè comprobatur ex his quæ diximus supra, nu. incip. consimile est cũ multis seq. Propterea diuus Augu. lib. Cõtra mẽdaciũ, Nõ est, ait, hoc occultare ueritatẽ, quod proferre mẽdaciũ, & è Theologorum sñia, tacere ueritatem nõ semper est peccatum, quinimo interdum licet nunquã tamẽ licet falsum dicere, ut per diuum Tho. 2. 2. q. 69. art. 2.

73 † Ad decimum, undecimũ, & duodecimũ de eo qui nõ facit quod debet, & de medico qui omittit dare medicinas, propitias & de eo quoque qui iussa non facit, in prõptu

responsio est ex illis ipsius quæ dicta sunt d.uer.5.& seq.
74 & idem quoq; dici potest de 14.& 15.† Ad ultimũ uero, quò Bar.& Ias.adduximus illius sñiæ assertores, non necesse est respondere, cùm constet Bar. si illud ita scripserit, & Iaso.in hac re lapsos esse quanquã Bar. non id mihi scripsisse uidetur, ut satis ostendi supra nu.incip. & sic ex supradictis Sed uereor ne in re tã aperta longius euagati simus. Illud tantum dixerimus, futuros fortasse plurimos, quibus hoc primũ, & quadragesimũ caput non conuenire huic loco uidebitur, in quo de causis minuendæ poenæ à iure, aut consuetudine statutæ disseremus, non ẽt de criminum peccatorumq; discrimine. Quibus illud statim respondebo, posse & hoc caput multis casibus, quos sciẽs prudensq; prætereo, ne sim longior, instituto negotio cõgruere, si recte animaduerterimus. Sed quocunque se res modo habeat, non hoc duxi silentio prætereundũ. Sed ad alia pergamus.

CAVSA QVADRAGESIMA QVINTA.

SVMMAE.

1 *Iudex num dispensare possit cum eo, qui pœnam non capitalem iure uel consuetudine statutam uerisimiliter meritus est. nu.2*

1 QVADRAGESIMOQVINTO, Cũ propter poenã non capitalem à iure, uel consuetudine statutam, & determinatam, delinquẽs ipse uerisimiliter moreretur, si ea poena puniretur, iudex potest cum eo dispensare, & mitiorem poenam imponere ne moriatur, per id quod eleganter uoluit Bald.in l.quicunque, col.4.uer.si.4. casu, c. de ser.fugi. quòd si statutum sanciat puniendum manus amputatiõe qui aliquid fecerit, & is qui tale huiusmodi commisit, sit ita iuuenis, senex, uel debilis, ut moreretur si ei manus amputaretur, potest iudex si uelit, illi mitiorem poenam infligere, non tamen cogitur, nec propterea potest appellari, arg.l.qui posthumus. in fi. in ratione, ff. de Senatuscon.Sylla.

2 Quod

2 † Quod dictum sequitur Alex. ibi, i addi ipsius, & et i l. 1. C. si aduer. delic. in addi. ad ipsum Bal & Ang. Are. i tra. malefi. in uerbo, quas si nō uoluerit infra decem dies, co. 3. vers. & aduertas quod in. & Gaspard. Valast. in repe. l. imperium, col. 49. versi. & est notandum, quod quando tortura, ff. de iurisd om. iudi. ubi hoc dictum sing. dicit.

CAVSA QVADRAGESIMASEXTA.

SVMMAE.

1 *Scandalum facit, ut aut remittatur pœna, uel certe minuatur. Limit. nu. 4.*
2 *Punitur interdum quis propter scandalum, alias non puniendus.*
3 *Propter scandalum multa fiunt contra ius commune.*

1 QVADRAGESIMOSEXTO, propter scaudalum minuitur, aut oīno remittitur poena delinquenti, puta cum interuenit clamor, aut tumultus popularis tex. in l. qui caeden. ff. ad leg. Corn. de sica. & ita dicit per illū tex. gl. in c. si ergo, in verbo. clamoribus, 8. q. 1. & est ēt tex. ī c. unusquisque, & ibi glo. 22. q. 3. & in hac sñiam dicit gl. ī c. si quis ordinatus, in glo. ulti. 92. dist. ꝙ alias excoīcandus excōicari non debet, si scandalum timeatur, glo. not. in c. lator. in uerb. reddere. 2. q. 7. quod propter scandalū receditur a poena. l. si quis in tantam. C. unde ui. Et Inn. in c. 1. de cler. coniug. quod propter scādalum toleratur clericus priuandus. Et Diuus Thomas secunda 2. q. 8. arti. 1. in fi. quod psinceps non punitur. ubi timet de scandalo. allegat gl. super illud Matthæi 13. Sinite crescere urticas, ne forte eradicetis & triticū ubi ex hoc dicit ꝙ princeps propter scandalum non punitur, nisi forte peccatū illius maius esset, quam scandalum. Et faciūt ad hoc quæ
2 dicam infra cap. seq. versi. intellige sexto. † Sed non hoc mirum uideri debet, quoniā propter scandalum interdū puntur non alias puniēdus, ut dicit Bal. in l. 1. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdic. per text. in l. qui caedit. ff. de sicar. Sed certe non id uerum est, quia ut dicunt Dyn.

& Bart. in d. l. qui cædem. nunquam occiditur, qui nō delinquit. propter tumultum popularē, per text. in l. decurionum. C. de poe. ubi gl. ex hoc infert Pilatū male Christum cōdemnasse, bene autem poena acceleratur, ut est text. in d. l. qui caedem. secundum eos, & ita etiam intel-
3 lexit Ro. sing. 573. licet iudex. † Sed alias propter scandalum multa fiunt contra ius commune. de quibus late per Ro. in repet. l. si vero. §. de viro. in 7. f. l. ff. sol. matrim. & Barb. cōsi. 11. scripsit bellissime. col 8. ver. & ad hoc accedat, lib. 1. & consi. 20. illud afferā in medium. col. 13 ver. & sic oriretur. eo. lib 2. & latissime per Fely. in c. 2. de rescri. & Phili. Deci. consi. 151. diuino implorato præsidio,
4 maximi ponderis est col. 3. † Sed tamen illud animaduerte, quod cōtra illud quod supra diximus propter scandalum poenā remitti, uidetur eē tex. apertus in d. l. decurionū. in illis uerbis, obnoxum crimine absolui. cui difficillimum est respōdere, nisi dixeris illū tex. loqui de uocibus populi citra scandalū. Sed certe illū tex. omnes intelligūt in scādalo, ad idq; allegant, ut propter scādalū populi nō sit innocēs puniēdus, sed an recte intelligāt, alii uiderīt.

CAVSA QVADRAGESIMAPRIMA.

SVMMAE.

1 *Multitudo ubi deliquit, mitius de pœna statuendum. Et quomodo id accipiendum, nu. 7. 10. 13. et 14.*
2 *Multitudo quādo punitur, pœna corpalis ī pecuniariā comutatur.*
3 *Multitudo facit, ut opem, auxilium, consiliumue præstante, non eadem pœna puniantur ac principalis.*
4 *Romanorum decretum, quando peccabat multitudo, atque etiam in disciplina militari.*
5 *Venia opus, ubi totus exercitus desæuit.*
6 *Platonis consilium, ubi cōtingit plures ex ciuitate, priuato cōsilio, sineq; cōmuni authoritate, aut pacem inire, aut bellum mouere.*
8 *Multitudo ubi deliquit, quomodo in pœnis procedendum.*
9 *Athenienses Mitylenensium authores, tantum qui à se defecerant, morte mulctant, cæteris parcunt.*

11 *Mul-*

11 *Multitudo delinquentium excusatur à pœna temporali, non autem à crimine.*
12 *Multitudo peccantium, errori non patrocinatur, Hieronimo.*
15 *Multitudo peccantium nihil facit adminutionem pœnæ, in religiosis personis.*

1 QVADRAGESIMOSEPTIMO, Cum multitudo deliquit, milius quoq; agendum est. Nam cum nõ huius aut illius periculum. sed multorum strages iacet, detrahendum est aliquid seueritati, ut scribitur in c. constitueretur. in fi. 50. di. c. ordinationes. in fi. & c. ipsa pietas. ante fi. & c. non potest, & igi glo. & c. quisque. 23. q. 4. & bene facit c. denique. & ibi glo. 4. di. & cap. comessationes 44. di. vlt. ubi magis monendo, quam minando, agendum cum multitudine peccantium, seueritas autem exercenda in peccata paucorum. & c. quotiens à populis 1. q. 7. & c. sane de tempo. ordi. ubi citat eum vulgarē uersum,

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

Et tex. in c. vlt. de trāsac. & c. latores. & ibi gl. de cle. exc. vel depo. mi. & ita etiā uoluit gl. iuris. ciuilis in l. aut facta. §. vlt. ff. de poe. per tex. in l. pen. ff. de sicar. quae tamē nihil facit. & Angel. in illa ipsa l. pe. & in l. is qui opē. ff.
2 de ser. fugi. cum infinitis similibus. † Propterea dicit Inno. in c. dilectus, huius initii 2. ad fi. de simo. & clarius in c. grauē. circa mediū. de sentē. excom. quod poena corporalis, cū multitudo punitur, in pecuniariā cōmutāda est. de quo late per Bar. in d. l. aut facta. §. vl. ff. de poe. & per Lucam Pen. in l. siue. col. 3. ver. alii dicunt & multis seq. C. de exac. & exec. lib. 12. & Pan. in d. c. dilectus de simo.
3 † Ex hoc quoq; Imo. ī c. 1. co. 4. ver. his aūt de offi. deleg. per tex. in d. c. latores, limitat id quod dicitur, præstātem opem, vel auxilium æque puniendum, ac principalem, ut procedat, nisi esset magna multitudo opē præstantiū quę uidetur sequi, cū illum allegat, Aug. Ari. ī addi. Ang. Are. in tra. mal. in uerbo, dicto maleficio semper astitit. col. 2. & sequitur etiā pro no. Hippo. Marsi. in l. si in rixa. co. 8. ver. vlterius adde. ff. de sica. Ang. in l. is qui opē. ff. de fur.

His autem conuenit, quod scribit parens linguæ Latinæ
4 Tullius in ea oratione, quæ à nostro Iuriscõsulto citatur in l. Cic. ff. de poe. uidelicet pro Aulo Cluentio habita, Statuerũt, inquit, maiores nostri, vt si à multis esset flagitiũ rei militaris admissum, sortitione in quosdã animaduerteretur, ut metus uidelicet ad oẽs, pœna ad paucos perueniret. Id quod cõprobat quod scribit Liuius 1. Deca. li. 2. Appius, inquit, Claudius Cõsul, Cẽturiones, Duplicariosq; qui reliquerãt ordines, uirgis cæsos, securi percussit. Cætera multitudo sorte decimus quisq; ad suppliciũ lecti. De quo ẽt Dionysius halicarnasseus lib. 9 & Iulius Frontinus lib. 4. stratagematõn, c. 1. & eãdẽ quoq; decimatione fecit M. Crassus apud Appianum, lib. 1. bellorum ciuiliũ, & Plutarchũ ĩ uita ipsius Crassi, ubi tradit hũc morẽ Romanorũ peruetustum fuisse, qui minorem dãnũ ignominiam continet, plurimumq; aspicientibus horrorem iniicit. Et Iulius Cæsar non semel apud eundem Appianũ li. 2. eiusdẽ operis, & Augustus apud illũ ipsum Illyrico, & Antonius apud eundẽ in Parthico, & Plutarchũ in uita ipsius Antonii, & Frontinũ quo loco supra citauimus, ubi alios quoq; memorat qui idẽ fecerũt. L. Appianus apud Cornelium Tacitum lib 3 At Scipio ex principibus factiõis, qui ĩ obsidione urbis, cui Loces nomẽ erat parere illi recusarẽt, cũ eos ĩ mediũ sortitus esset, tres dũtaxat mali authores supplicio affecit, ut tradit Appianus
5 in Lybico. † Stoicorũ Romanorũ princeps Anneus Sene. li. 2. De ira, In singulos, ĩquit, seueritas ĩperatoris distinguitur, at necessaria uenia est, ubi totus desæuit exercitus. Plutarchus in Scipione Aphricano scribit, q̃ Scipiõe ipso ægrotãte, cũ esset orta ĩter milites magna seditio, rẽ ipsam Scipio ad cõsiliũ retulit, cuius maior pars in eos à quibus initiũ tumultus ortũ erat, animaduertẽdũ, & reliquis ignoscẽdũ cẽsuit. Sic. n. fieri posse, ut pœna ad paucos exẽplũ ad multos perueniret. Idẽ ĩ Crasso author est, Crassũ ipsum dũ bellũ aduersus Spartacũ gereret, ex his qui fugã ceperãt, quingẽtos fugæ authores in quinquaginta decurias fuisse partitũ, ĩdq; ex earũ qualibet unũ sorte delegisse,

legisse, quē in totius exercitus oculis ultimo affecit supplicio, peruetustum sane (ut ille subdit) Romanorum puniendi morē reuocās. Apud Aegesippū li.5.c.5. Titus Imperator dicit animaduersionem in singulos usq; ad factū promoueri debere, in multitudinē uerbotenus, nam usq; ad poenam istam, usq; ad correptionem. Quod & idē retulit Iosephus lib.6 de bello Iudaico c.4. inquiēs, Nāq; unius hominis animaduersionē usq; ad factū promouendam putabat, multitudinis vero vsq; ad veniā. Idē Aegesippus eo. lib.5.c.25. Impediuit hoc, ait, uidictae seueritatē, quia innumeri reperti sūt tāto furori obnoxii. ideoque Titus qui uallare circunfuso exercitu Syros & Arabes proposuerat, cōtēplatione multitudinis reuocauit sētētiā. cuius etiā rei meminit Iosephus lib. quē supra citauimus. c.18. Sed & Vegetius de re militari idem tradit.
6 † Plato ille Philosophiæ & legū peritissimus, a quo maxima pars legū Graecanicarū manauit. unde & nos ex maxima etiā parte deriuarunt, si Liuius lib.3. & Pōponius noster in l.2.ff. de orig. iur. uerū scripserūt, Plato (inquā) li.vi. de Legibus, Si plures, ait, ex ciuitate, ꝑ cōsilio fine authorite cōmuni pacē inuerint, aut bellum mouerint, huius rei authores tātū morte puniri iussit, nulla aliorū
7 mētione facta, tāquā impune id sint laturi. † Id tū multifariā intelligendum est. Primum videlicet ut procedat nisi ipsa multitudo uellet delictum, quasi ex authoritate defendere, quo casu non esset ipsi multitudini quoquo modo parcēdū, c. 1. ante fi. & ibi gl. in uerbo, recidēda, de poen. dist.6. & etiā uoluit gl. i d.c. quoties. Et ut alibi scribitus, seuerius plectēdus est, qui sua nititur crimina authoritate defēdere c. plurimos. & c. quia aliquāti. 82. dist. & c praeditor. 16.q.i. & c. iter dilectos. de exces. præl. ubi dicit ita uoluisse Inn. i c. nin cū pridē. col. pe in gl. disti
8 guēdi de renūt. † Intellige secūdo, ut si seueritas detrahēda a multitudine, delīquētiū nō aūt a præcipuis, primisq; facinoris authoribus, qui debēt puniri, pro suo ipsorū delicto, & aliorū, ut cæteri metu detterreatur. l. quoniā. c. ad leg. Iul. de ui pub. & in d.l. fine uersi. prioribus eius militiæ,

tiæ, C. de exac. & execu lib. 12. & ibi not. Luc. Pen. col. 2. in fi. uersi. & no ex hac lege, ubi late prosequitur, & comprobat (ibi uide alios) & d. l. latores. de cle. excõ. mini ubi & hoc not. Pan. in 3. not. & ita uoluit per illũ tex. Inn. in d. c. sanè de tẽpor. ord. & Pan. in c. clericos per tex. ibi. de cohab. cler. & muli. & Bal. in sua Margarita, in uerbo, multitudo. & cõ. 367. uenerabilis in Christo pater, col. 2.
9 li. 3. † Apud Thucydidem libro belli Peloponẽsiaci 3. Cũ Mitylenei aliquãdo ab Athenienſi. defecissent, præcipuos defectionis authores tãtum Atheniẽses morte mulctarũ, in cæteros nihil est animaduersum. Arrianus itẽ lib. 7. de gestis Alexãdri, scriptũ reliquit, quò cum Macedones aliquãdo seditionẽ fecissent se se militiæ sacramẽto absolui petẽtes, Ale. seditionis tãtum authores numero tredecĩ, aliis impunitis, interfici iussit. quod & Curtius li. 9. memoriæ prodidit. Liuius quoque 4. decad. li. 3. scribit M. Acilium prætorem oppressa cõiuratione seruorum, quæ infestam Hetruriã fecerat, principes cõiurationis crucibus affixisse, alios dominis restituisse. Et iterum eiusdem decad. li. 8. recẽset, quòd cũ militum magna multitudo au thoribus Albio Galeno, & Atrio Vmbro seditionem fecissent, eos Scipio longa, & eleganti oratione coercuit, quã his uerbis tãtundem cõclusis. Itaq; quod ad uos uniuersos attinet, si erroris poenitet, satis superq; poenarũ habeo. Albius Galenus, & Atrius Vmber, & cæteri nefariæ seditionis authores sanguine lucent, quod admiserũt uobis, supplici eorum spectaculum, non modo non acerbum, sed laetum etiã, si sanã mẽtis rediit, debet esse. Et id quoque uidere est ex aliis quæ scripsimus suprà, num. 4.
10 † Intellige tertiò procedere in his casibus in quibus habet locũ dispensationis remediũ, alioquin si locũ habere non possit, non est aliquid à seueritate canonica detrahẽdum, propter multitudinem, ut putà in matrimonio, secũdum tex. in. c. ex parte. de trãsac. & ità per illũ tex. dicit gl. in d. c. comessatiões 44. di. & sequitur Feli. in c. dilecte in Christo col. 5. uer. quod aũt de excõicatiõe de except.
11 † Intellige quarto eo modo, quo suprà de consuetudine

iniqua

iniqua diximus ca. 42. ut uidelicet multitudo delinquen
tiũ excusetur a poena tẽporali,nõ tamẽ a crimine,& poe
na diuini iudicii,ut scribit uir iuris diuini,& canonici pe
ritissimus Ant.Flor.in 2.parte.3.partis principalis, ti.30
c.1.Pro quo tex.est elegãs ĩ c.multi.in fi.2.q.2. cum dici
tur.Nec gaudeãt,quia plures inueniãt sibi similes.Nam
propterea nõ minus ardebunt, quia cũ multis ardebunt,
& d.c.flagitia,ĩ illis uerbis,Quæ si gẽtes oẽs facerent,eo
dem crĩs reatu tenerentur,idq;not.gl.quòd rõne multi-
12 tudinis non excusetur quis à culpa.† Hinc illud Hiero.
ad Ausinum.Peccãtium multitudo nõ parit errori patro-
cinium, & ad Occeanum,Sic unũ tuere,ut plures accusa
re uidearis,& quẽ rõne nõ possis,societate peccãtium de
fendas.Et alibi scribens in quẽdã iuuenem qui uirginem
corruperat,Nec tibi, ait,de multitudine peccãtium blan
diaris,& dicas,Hoc solus,non egi, multos habeo socios.
Sed recogita quòd multitudo sociorum impunitatẽ nõ fa
cit criminũ,& in Sodoma,& Gomorrha, & in totis quin
que ciuitatibus innumerabiles utique habitabãt. Sed ec
ce oẽs pariter qui libidinose corpora sua tractauerunt,i-
bribus igneis cõflagrati sunt. Solus aũt Loth de illo ine
uitabili incẽdio effugit,quia ab illa turpitudine se præsti
13 terat alienum.† Intellige quinto hoc nõ procedere ĩ ma
ximis grauissimisq; delictis,ut uoluit Do.in c.deniq;,d.
4.per c.flagitia.32.q.7.& latè Lucas Pen.in d.l.siue. C.
de exac.& execu.li.12.& Fe.in d.c.dilecte ĩ Christo, co.
5.uer.quòd autem.de excep.& in c.dilectus,huius initii,
2.col.1.de simo.ubi,& idẽ uidetur uoluisse Pan.post Bar.
ĩ l.ex facta,§.ul.ff.de poen.Et ad hoc referri põt,quod ex
sñia Hierony.dictum est in præcedenti cap.de Sodoma,&
Gomorrha, illic.n. erat grauissimum,& nefandissimum
peccatum, de quo etiã loquitur d.c. flagitia. Huc quoq;
quadrat,quod Exodi.32. Moyses propter peccatum ido-
latriæ occidi præcepit 22.milia hominum. Quod uir ille
iustissimus nunquam præcepisset nisi iustum fuisse pec-
cantem multitudinem humano iudicio condemnari.
14 † Intellige sexto.ut aliqui cõtẽdunt, secundũ caput præ-
cedens,

cedens, ut uidelicet tunc multitudo mitius puniatur cùm timetur scandalum, non aliàs, ut uoluit glo. in dicto cap. comessationes, & in dicto ca. quotiens, & in d. c. 1. in uerbo recedenda, de poen. dist. 6. & in d. ca. latores, & ibi Panormita. Sed certè ego in ea sum sententia, uel citra periculum scandali, ut cum multitudine sit clementius agendum, ea ratione motus, quod iura de ea re loquentia, magis causantur quod in punitiõe multitudinis strages multorum iaceat, quàm quod scandali periculum timeatur, ut omnibus uidere licet. In qua plane sententia est, & gl. in cap. denique sacerdotes quarta distinctione in uerbo, uenia. dum ab altero alterum distinguens, dicit ignoscendum esse propter multitudinem, uel scandalum. Sustinenda enim esse crimina ratione scandali, & ratione multi
15 tudinis, & pro utroque iura separatim aduocat. † Intellige septimo, ut hoc non procedat, cum multitudo religiosorum deliquit, faciendo contra uotum, aut obseruantiam monachalem, ut nota. uoluerunt Ven. Gof. & Hostien. in cap. ea quæ, per illum tex. in uerbo, in parcendo, de statu monach. Fely. & sequitur Archi. in d. ca. ut institueretur quinquagesima distinctione dicẽs huius esse rationem, quia ex quo uenient contra obseruantiam religionis, non potest superior contra illam dispensare, capit. cum ad monasterium in fin. de stat. monach. sequitur quoque Domi. in dicto ca. comessationes, in fin. & Fely. in dicto cap. dilecte in Christo de excep. & in dicto cap. dilectus, huius initii, 2. columna prima, uersiculo tertio de simo. ubi hoc dicit singul. Sed certe ista limitatio secundum rationem Archi. dependet ex 4. limita. supra.

CAVSA QVADRAGESIMAOCTAVA.

SVMMAE.

1 *Poena minnenda, cùm eius, qui deliquit, conditione considerata alii ad meliorem frugem trahantur.*

2 *Poena scelerum non modo delinquentem ipsum respicit, sed et cæteros omneis.*

1 Qua-

1 QVADRAGESIMOOCTAVO, Cum eius,qui deliquit,considerata conditione, alii ad frugem melioris uitæ facilius traherentur, si poena minuatur.est ob id certe minuenda,arg.c.ult.de his qui fil.sũt legi.& c.ult. de diuor. & ca. cõueniẽtibus. 1.q.7.(vide ea loca)& ita per illa iura supra allegata,uoluit Lucas Pen.in l.2.co. 13.ver.igitur iudex.C.de defert.lib.12.& in l.si appari-
2 tor.colu.9.uer.magis magis illud.C. de cohor.l.12.†Et ad hoc certe facit,quod poena sceler um non modo ipsum delinquẽ tem respicit ,sed & caeteros omnes,ut illi uidelicet a criminibus formidine poenæ deterreantur,ut latius dicam infra,imò uero causa quæ ceteros respicit, eò magis uidetur consideranda, quàm quæ. delinquentẽ solũ cõcernit, quò latius patet. ergo si impunitas aut poenæ diminutio aliis est profutura, quàm poena,consequens est,ut potius eo casu impunitum crimen relinqui debeat,aut certe poena minui,quàm omnino delinquentem puniri.

CAVSA QVADRAGESIMANONA.

SVMMAE.

1 *Pœna aut remittitur,aut certe minuitur propter delinquentis,aut etiam maiorum et proximorũ ipsius merita,beneficiaq; in Rempub.collata.*
Et quomodo id sit accipiendum,nu.13.et 47.
2 *Leges,pœna afficiendos esse delinquentes,non præmijs, quomodo sit accipiendæ.*
3 *Deprecatio,quid. Et quando ei sit locus nu.11.*
4 *Marcus Aquilius à Romanis iudicio soluitur, quòd cum fugitiuus bellum fortiter gesserit , multis alioqui criminibus testimonijsq; conuictus.*
5 *Marcus Horatius populi Romani iudicio absoluitur,uirtutis admiratione potius, quam iure causæ.*
6 *Virtutis admiratio facit,ut delicta aut remittantur,aut certe minuatur.*
7 *Darius Sandocem ad crucem adigit.*
8 *Ionathas populi precibus liberatur à morte.*
9 *Statutorum prouisiones generales recipiunt tacitas exceptiones,ob casus emergentes.*

10 *Meri-*

10 *Merita maiorum, ad posteriores transeunt.*
12 *Appius cum uincula ducitur, maiorũ merita in Remp. cõmemorat.*
14 *Manlius Capitolinus ob affectatum regnum e saxo Tarpeio, preci pitatur, etiam post multa in rempub. merita.*
15 *Tirannidis affectatores morte mulstarunt Romani.*
16 *Leges etiam transgredi licitum ob sceleris grauitatem et atrocitatem, et nu. 26.*
17 *Pœna crescere debet ob facinori immanitatem.*
18 *L. diuus. ff. de fals. ut sit accipienda.*
19 *Leges transgredi, an liceat superiore inconsulto.*
21 *Appellatione tollit sceleris Magnitudo. limit. nu. 22. de crimine læsæ maiest.*
23 *Sceleris atrocitas facit, ut prohibiti accusare, accusent.*
24 *Crimen proprium confitentem neminem esse super aliena conscientia scrutandum.*
Fallit propter sceleris immanitatem.
25 *Testem alias non idoneum, admitti propter sceleris acerbitatem, ut sit accipiendum*
27 *Tortura potest etiam adhiberi diebus paschalibus, propter criminis immanitatem.*
28 *Clericus punitur a iudice seculari, propter sceleris grauitatem.*
29 *Sententia mandatur executione ob criminis atrocitatem, intra tempus decem dierum concessum ad appellandum.*
30 *Aduocatus denegatur accusatus in grauibus delictis.*
31 *Sententia criminalis in grauibus delictis executioni mandatur diebus etiam feriatis.*
32 *Delicti enormitas facit, ut liceat alteri alterum e medio tollere.*
33 *Delicti grauitas facit, ut priuato liceat sine mandato iudicis aliquem capere.*
34 *Accusator non probans, in grauibus delictis nõ dicitur calũniari.*
35 *Infamatus ob sceleris grauitatem à beneficio suspendi potest, quoad se canonice purgauerit.*
36 *Clericus degradatur, et curie seculari traditur in enormibus delictis, et nu. 37.*
38 *Ecclesia plures pœnas imponit uni delicto, quãdo delicti grauitas adest.*
39 *Animal etiam brutum puniri ob sceleris immanitatem.*

40 *Tu*

40 *Furiosus quando immane est scelus, capite punitur, ex crimine ante furorem commissa.*
41 *Actori quandoque defertur iuramentum propter summam sceleris immanitatem.*
42 *Corpus suspensi traditur feris deuorandum in delictis immanibus.*
43 *Crimen morte delinquentis, non tollitur in enormibus.*
44 *Sceleris immanitas facit, ut quis aliquando ad bestias condenetur.*
45 *Infantes et furiosi et alij non culpabiles pro aliorum delictis puniuntur, propter criminis atrocitatem.*
49 *Nobiles etiam suspenduntur, ob criminis immanitatem.*

1 QVADRAGESIMONONO, Propter delinquentis aut ẽt maiorũ aut proximorũ ipsius merita beneficiasq; in Remp. collata, ei parcitur, ut de primo scilicet ipsius delinquẽtis meritis ac beneficiis est tex. no. in l. 2. §. postea cum Appius ff. de orig. iur. ubi cum Flauius scriba librũ legũ Appio surripuisset, eũq; populo tradidisset, nõ solum nõ punitus fuit, quod surripuerat, sed & præmium ob id quod populo Ro. tradiderat cõsequutus est. Et ibi glos. notat aliquẽ ex dolo praemiũ cõsequi. Et tex. quoq; æque celebris in l. nõ oẽs. §. vl. ff. de re mi. ubi scribitur ei esse parcẽdũ, qui transfugit, & postea multos latrones deprehendit, transfugasq; demonstrauit. & illos text. ut notab. citat Roma. consil. 310. in casu propositae consultationes. col. 4. ver. caeterum uidemus & seq. & per d. §. postea dicit quod vbi ex delicto alicuius quicqam utile Reip. obuenerit, non solum poena remitti, sed & ipse delinquẽs remunerari põt, licet alias delinquẽtes egestate
2 debeant laborare l. bona fides ff. depo. † Alibi aũt idẽ Ro. in rep. si. vero §. de uiro ĩ 48. fal. ff. sol. m. per illos ipsos tex. limitat leges gñaliter dicẽtes, poenis efficiendos esse delinquentes, non praemiis, ut uidelicet non extẽdatur ad casum, quo quid utile pro Rep. egerint, quia tũc in remuneratione poterit superior eis dare impunitatẽ, eosq; multis donare praemiis. Et ita ẽt illos tex. põderat. Barb. con. 11. illud afferã. col. 4. ver. ubi qs remuneratur. l. 2. & con. 26. sapienter scripsit col. pen. eo. li. 2. Et postremum quoq; ad hoc annotat. Raph. Ful. con 124. praesuppositis

stat

ſtat.col.vl.vbi & ĩ id all, tex.ĩ l. quinq; ſumares.C.de de Dec.li.10.qui tũ nihil mihi uidetur facere. Illum quoq; tex.in d l.nõ oẽs ad hoc aanotãt ipſe Ro.ſing.538. nullus niſi prĩceps atq; ex eo pulchrũ caſum decidit,& Ale. cõ.19.circa primũ ad fi.li.7.ubi & ad hoc all.l.ſi quis in graui.§.is quoq .ff.de SC.Syl.Annotat quoq; & illũ tex. ĩ d.l.nõ oẽs.Soci.aut quiſquis ẽ,in trac.fal.ĩ reg.229.cuius eſt prin,lex gñaliter loquẽs,uer.fallit ratione beneficii Sed tu ꝑter illos tex.ad alios id quoq;(ſi nõ oſcitãter inſpiciãtur)probãtes.ſ.ĩ l.1.ad fi.ibi,ob merita indulſit. ff.de cõſt.prin.& ſimilẽ in.§.ſed & quod prin.ver.plane ex iis,Inſt.de iur.nat.ubi gl.in uerbo,ob meritũ.Io.Pla.
3 & Ang.Are.ita eũ tex.intelligunt.† In quã ſententiã locus eſt apud Oratores quã deprecationẽ uocant, de qua Tull.lib.ueteris Rhetoricae,2.Deprecatio eſt,inquit,in qua non defenſio facti,ſed ignoſcẽdi poſtulatio continetur.Et paulo infra.huius rei exẽplũ ſubiicit,ut ſi pro aliquo claro aut forti uiro,cuius ĩ Rẽp.multa ſint beneficia, dicere poſſis,&c.Et ipſemet Tullius & alii,quos tibi citabo inferius.nu.11.incip.cuius rei quoq;.& rurſus in 51. cau.nu.24.incip,huc quoq;.Et hoc quidẽ genere deprecationis utitur ipſe Tullius ĩ oratione pro An. Milone ĩ ipſo prope exordio,deprecãs ut Clodii interitus Miloni propter multa illius præclara in Rẽp.merita.cõdonẽtur.
4 † Idẽ in oratione pro Lucio Flacco refert Marc.Aquiliũ multis auaritiæ criminibus teſtimoniisq; cõuictũ, quia cũ fugitius tũ fugitiuus fortiter bellũ geſſerit,a Romanis iudicio liberatũ.Cuius rei ẽt rei meminit idem Tullius in 7.eadẽq; ultima actione in C.Verrẽ,ſtatim poſt princ. & in lib.2.de Oratore.Et eius authoritate Florus Epitome Liuii lib 70.in prin Addit autem Cic.in ea oratione pro Flacco, ſe conſulẽ,C.Piſonem defendiſſe,qui quia cõſul fortis conſtansq; fuerat,incolumis eſt Reip. reſeruatus.refertq; alios ob id ipſum quoq; abſolutos.& paulo poſt,Semper,ait,graues & ſapientes iudices in rebus iudicandis,quid utilitas ciuitatis,quid communis ſalus, quid Reip.tempora poſcerent,cogitauerunt.

5 Ipſe

5 Ipse aut Liu.1.Decad.lib.1.tradidit M. Horatiū qui paulo ante imperiū P.Ro.aduersus uirtute peperisset sua,ut qui tergeminos curiatios interemerat,sororéq; suā dū rediret a uictoria obuiā sibi factā morte unius ex curiatiis cui despōsata fuerat,flētē,gladio trāsuerberauit (siue trāsegit)à P.Ro.obsolutū fuisse,magis admiratione uirtutis quā iure causæ,ut tū cedes manifesta aliquo piaculo lueretur,imperatum patri Horatii, ut filiū expiaret pecunia publica. Quā historiam ēt conscripsit Aristides Milesius in lib.Italicarū rerū,& Dionisius Halicarnasseus li.3.& Cic.ī illa oratione pro Milone.val.Max.li.6.c.3. & iterū lib.8.c.1.& Aristides Milesius in li.rerū Italicarū, & ex eo Plut.ī Paralellis c.1.ubi & testimonio Demarati rerū Arcadicarū li.2.eādē quoq; refert historiā,cōtigisse apud Tegatas,& Festus pompeius, quo loco de Sororio tigillo
6 loquitur. † Sed & aliā historiā,ad hanc rē maxime pertinentē refert ipse Plutar.in Fabii Maximi uita, & Apophthegmatis eiusdē, quòd cum miles quidā Lucanus apud Nouū Fabiū esset accusatus quòd mulieris amore, noctu sæpe in castris uagaretur, alioqui vero mirabili amorum uirtute uir esse narraretur,mulierē quā ille miles deperibat,deprehēdi eo clā iussi,& ad se duci,& accersito homine,quòd præter legē,īquit per noctes haud me latuit, ac ne prius quidē latuerat, quod probitati studeres, quare fortiter tuis ac recte factis errata cōdonātur. At posthac nobiscū eris,habeo.n.sponsorē.& adductā mulierculā ei cōmendauit,ac tradidit.id quod etiā recensuit Plinius, si ne is est Suetonius,ut alii cōtendunt,siue Cornelius Nepos,ut & alii existimāt,ī.li.de uiris illustribus, quo loco de Fabio Maximo scribit,& Valerius Maximus.li 7.c.3.
7 † Sed & huc quoq; pertinet alia historia ab Herodoto relata,in Polymnia,qui liber est 7.Dariū, illū primū Persarū regē,Sandocē Aeolidis præfectū ab hanc causam cruce effecisse,quòd cum è regiis iudicibus esset, iniquam sententiā ob pecuniā tulisset,sed eius in cruce suspensi Darius reputās plura peccatis esse beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens agnoscensque properantius

se,

8 se, quàm prudentius egisse, hominem soluit. † Et id quoque exemplo diuinorum bibliorũ comprobare possumus. Ionatas.n. Esau regis filius contra ipsius regis edictum fauum mellis ante vesperum comederat, tamen quia illa ipsa die Philistheos deuicerat, salutemq; in Israel fecerat, piis populi precibus liberatus est a morte edicto regis proposita, sicuti scribitur primo Regum, capit. 14. & & repetitur in decretis canonicis 22. quæ. 2. §. vlt. Et hoc quidem ad hoc nostrum propositum annotauit. Io. Li-
9 gna. in tract. de bello, c. 29. † Ad stipulatur & præcedenti bus quod scienter ex facto respondit Bald. cons. 58. item prouiderunt, & ordinauerunt. lib. 2. quòd prouisiones generales statutorum recipiũt tacitas exceptiones, propter causas emergentes, in quibus oportet specialiter prouideri. vnde suadente causa spãli cessat prouisio generalis. Hinc est, quòd propter singularia merita singularis fit ꝓuisio, quæ secundum generalia stat. non posset fieri, per d. c. si quis in graui. §. is quoq; qui legitur cum §. vtrum, ff. de SC. Syll. ubi dicit no. Bart. quòd si est prohibitum forensi, acquirere possess. in ciuit. tamen propter singulare meritum. vt quia multum operatus est in recuperatione alicuius castri põt hoc ei cõcedi. Et hæc quidẽ Bal. vbi supra, qui ad hoc dicit facere. d. l. Aqui. & l. si pater. ff. de
10 don. † Quod aũt in principio de maiorũ meritis, & beneficiis vt prosint vt ad dimittẽdũ, aut certe leniendã poenã delinquentis, ex hoc satis probatur, quòd maiorũ merita ad posteriores transeunt. vt pulchre uoluit bal. cõn. 355. præmittendum est. col. 2. ver. quid igitur. lib. 1. quẽ refert & sequitur Soc. cõ. 84 accuratissime, col. 3. ver. ex quibus in proposito l. 3. Et hoc quidem uerissimum. Nam, & nostris leg. filii remunerantur ex parentum meritis, vt videre licet ex l. nemini, uer. filios autem. & l. petitionẽ uersi. filius scriberet C. de aduo. diuersi. iudicior. & l iubemus, uersiculo, & filio. C. de aduo. diuer. iudicium, quas le-
11 ges in id citat Roma consil. 29. in causa maiori. † Cuius rei quoque locus est apud Oratores. Nam & Tull libr. 2. de inuentione, ubi de deprecatione differit, Oportebit

bit,inquit,omni,qui sibi ut ignoscatur postulabit,cõme∙ morare, si qua sua poterit beneficia; Et paulopost, Deĩde maiorũ suorũ b ficia, si qua extabũt proferre. Hicq; Ma r us apud Sallustiũ in Ingurtha, Ad hoc alii si deliquere, vetus nobilitas, maiorũ facta, fortia præsidio adsũt. Quin til.lib.6.c.1.Periclitãtem cõmẽdat dignitas, & studia for tia, & susceptæ bello cicatrices, & nobilitas, & merita ma iorũ. Hinc apud Liuiũ 1.decad.lib.2. Appius cũ in uincu
12 la duceretur, maiorũ merita in Remp.collata cõmemora bat, ut poenã deprecaretur. † Suntq; eius rei exẽpla. Nã Berenice, aliis Pherenice dicta, cognomento Callipatera, cũ uirum habitu mẽtita ludis mulieribus interdictis ĩ terfuisset. vbi pisithodũ filiũ coronatũ uidit, meritis tamẽ suorũ absoluta est, cũ alias secũdũ legẽ ex Typeo præru- pto monte præcipitarentur, quæ id fecisse essent deprehẽ sæ. authores Pausanias lib.5.& Aelianus de uaria historia, lib.2.cap.7. Liuius 1.decad.li.4 scribit M. Posthumi um, Tribunum, ob rem malè ab eo cogestam, decem mili bus æris grauis fuisse damnatũ. verũ posteà ab oĩbus tribubus fuisse absolutã ab memoriã Connati patris, uenerabilis uiri, & iam exactæ ætatis. Sed & Tacitus lib.2.refert Plautio Laterano mortem quã ex sceleribus merue
13 rat, fuisse remissam ob patrui egregiũ meritum †Illud tamen quod diximus de poena remittẽda, aut minuẽda pro pter delinquentis aut maiorũ in Remp.merita, intelligẽ dũ arbitror, nisi quis atrocissimũ, grauissimũq; in ipsam Rẽp.facinus cõmiserit, nihilo.n.magis sua ipsius merita, & beneficia à punitione hmõi tam scelesti facinoris uin dicare censuerim, quam olim uindicarint Sp.Cassiũ.quẽ affectæ tirannidis conuictũ nulla rerum gestarum, & ho norũ promeritorũ rõne habita, populus Ro. capite mulctauit ut scribit Dionysius Halicarnasseus Antiquitatũ Romanarum lib.8.& lib.10.In oratione Siccii Dentati. vbi refert illum ter consulem, bis triumphantem, tot ho noribus, tot rebus domi forisq; gestis insignem, & nemini ætate sua secundum, ob tyrannidem de rupe datũ præcipitem. De qua etiam Liuius 2.decad.libro. 2.

14† Atque etiam Manliũ ob defensum Capitoliũ, Capitolinũ dictum, qui etsi sex decim annorũ uoluntariũ militem pro Rep. se obtulisset, 37. militaribus donis a suis ducibus ornatus, 23. cicatrices ĩ pectore habuisset, capta urbe author in Capitoliũ fugiendi quadã nocte clangore anseris excitatus, Gallos ascendentes deiecisset, Patronus à ciuibus appellatus, & farre donatus fuisset donũ ẽt in Capitolio publice accepisset, tũ quoniã regnum affectare, & ita libertatẽ Reip. opprimere conuictus est, nulla suorũ in Rẽp. meritorũ rõne habita, ex snĩa Ro. ẽ saxo tarpeio præcipitatus est, domus illius diruta, & bona publicata, in eiusq; notã factũ senatuscõsultũ, de cui de Manlia gente Marco cognomẽ esset. Cuius rei testes sunt locupletissimi Liuius 1. decad. lib. 6. Val. Maxi. li. itẽ 6. c. 3. Plinius (aut quisquis is est) in li. De uiris illustrib. & Plutarch.
15 in uita Camilli.† De qua re & aliis multis simili. loquẽs Portius Latro, orator clariss. in elegãti illa declamatione in Catilinã, Rectè, inquit maiores nostris summis laudibus efferẽdi sunt, qui Sp. Meliũ, qui Gracchos, qui Mãliũ Capitol. qui Drusum, qui Saturniũ, fortissimos homines & Reip. sæpenumero nõ mediocriter opitulatos ꝙ deuenissent in affectatæ tyrannidis suspitionem, morte mulctãdos esse putauerunt, Nec Sp. Meliũ fauor amplissimus ciuitatis, nec Gracchos aui sui amplissimi uiri memoria, nec Mãlio celeberrima gloria Capitoli liberati, nec Druso sanctiss sui penates, nec Saturnino ius sacrosanctæ dignitatis auxiliata est. Hæc ille. Cui adde quantũ ad Spurium Melium, Liuium 1. decad. lib. 4. Et bene facit quod in simili scribit Cepola caut. 3. incip. propter maximã de
16 quo dicemus infra, in seq; causa, nu. 2. † Neque id quidẽ mirum uideri debet, cum & alias ex Innoc. snĩa propter sceleris immanitatẽ, atrocitatem, grauitatẽ, licitum sit leges transgredi Ita. n. passim allegatur ipse Inno. in ca. 1. de cõsti, ubi dicit, quòd iudices possunt rõne casuũ emergentiũ leges trãsgredi, & poenas ordinarias augere. quẽ sequitur Host. ibi & Spec. dũ ad illũ ĩ ea re simpliciter remittit, in tit. de cõsti. §. 1. i. fi. & Arch. in c. qui bona. co. 7.

uerſi.itē cā cognita.17.q.1.& Bal.ſæpe,vcʒ in l. obſerua re.§.proficiſci.in.11.q.ff.de offi.proc.& ī l. quid ergo.§, poena grauior,co.4.ff.de his q no.īfa.& ī l,ſi qs filio ex hæredato,§.hi āt oēs in fi ff.de iniuſt.teſta.& in l,1.C.de precib.impe.offer.& ī l,1.co.5.C.qui acc.nō poſ.& l.& ſi ſeuerior,co.2.ue. ſecūdo op.& ibi ēt Saly.C. ex.qb.cau. infa.irro.& idē bal.ī l.1.ī fi.C.de iur.calū.& in authē.ho die,ubi & Saly.C.de iudi.& in authē.ſed nouo iure.co.1. C.de ſer.fug.in quib.duob.poſtremis locis hoc ītelligit ſolū procedere ī maioribus magiſtratib.ut hoc obiter re cēſeā,& idē Bal.in rub.extra de cōſti.& in c.2.in fi.de re iudi.ubi dicit,q hoc uerbū multū defendit aſſeſſores,qui pro bono publico quælibet ſtatuta trāſgrediūtur.& in c. 1.ti.qualiter olim feud.alie.poſ.& in c.1.§.iniuria.ī prī. tit.de pac.iura.fir & in c.1.tit.ī quib.cauſ.feud.amit. & conſi.152,plura tāgūtur,circa med.li.1.& con.364. quia qō iſta,col,1,li.3.& con. 43.Cechus cōfecit uenenū,co. 2.eo.lib.3.& Angel.in l.quod ſi nolit,§.qui aſſidua.ff.de ædi.edict.Pan.in c.ſuper his,col.pen.de accuſa.dum etiā ſimpliciter remittit ad Inno.in d.cap.1.Ioan. Ana.ī cap, 2.de adulte & in c.ulti.de fur.Io.Plat.in l.oēs.col.2.C. de dela.lib.10.Ro,conſi 429.conſidero in propoſita con ſultatione,col.1.& Alex. conſi.61.plura concurrere uidē tur,co.3.uer.accedit,quia ut inquit li.1.& cō.41. habita ſuper pteritis,co.uer.accidit,qa,ut īquit,li 2.Ang. Are.ī §.1.Inſti.ui.bo.rap.& in §.ex maleficiis,col.3.Inſtitu.de acti.& in tract.maleficiorū,in uerbo,& ueſtem coeleſtem abſtulit,col,4.& Coepol.in repe.l.ſi fugitiui,co.13.ī par uis.C.de ſer.fugi.& Barba.in repe.c,Ray aldus,col.17. uerſi.limita etiā prædicta,de teſta.ubi hoc dictū Inno. re putat ſing.& in rub de reſcr.in.ele.col.6.& con.47.ſcribi tur præclare apud Eccl.co.11.uer.& cū dicitur.lib.1.ubi & illud dictū dicit eē sīg.& eregas,& cō,64 ſcribitur lib. Heſter,co 2.eo.li.1,ubi itē facit sīg.& cō.ult.co.9.lib.2. & cō.8.vbi Xps,co.pe,li.3,& Fel.in c.qualiter & quando eius initii 2.§.ad corrigēdos,col.7.uer.ſed pulchrè dubi tari.de accu.ubi & hoc dicit ſing.& ī c,ita quorūdā, poſt

V 2 prin.

prin. de Iudæis, & nouissimè Matth. Afflict. in consti. Siciliæ incip. Castellanus, col. ult. & in cõsti. cuius est initiũ, Patterenorum, col. antepe. & Hipp. Marsil. in repe. l. ulti. col. 73. & seq. C. de probat. & in l. 1. co. 7. uer. sed prædicta
17 possent, ff. de sica. ubi, & hoc dicit no.† Sed Ro. sibi cõtrarius in repe. l. si uerò. §. de uiro. in 46. fal. ff. solu. mat. posteaquàm hoc dictũ. inn. allegauit, dicitq; pro eo posse allegari tex. optimum in l. ulti. ver. nec tamen, ad hmõi C. de mod. mulc. & alium quoq; tex. meliorẽ in c. felicis. §. cæterum de poe. lib. 6. ubi expresse dicitur, quòd propter immanitatẽ criminis debet poena crescere. Cui est, & alius text. similis, licet non alleget, in §. hoc ãt, 33. q. 2. Tãdem tamen ipse Ro. hoc dictum reprehendit, per tex. quẽ dicit sing. in l. diuus, eius initii. ff. de fals. secundum intellectum communẽ. & glo. in uerbo non possint, ubi ad hoc ut poena augeatur propter sceleris atrocitatẽ, consulendus est superior, nec id potest iudex facere propria authoritate, in consulto principe. Et secundum hoc, ut dicit, debent intelligi iura allegata pro sententia Inno. Quod dictum pro sing. reassumit Iason, aut quisquis is fuit in d. §. ex maleficus, col. 2. uersi. accedat quod sing. Institu. de acti. ubi tamen dicit esse diligenter considerandum circa illũ tex. d. l. diuus, quia peregrinus est, nec ei uidetur urgenter probare dictum Ro. Sed, & idem uoluit ipse Ro. in suis sing. & hoc sequitur, & dicit esse uerius, Coepo. in d. authen. sed nouo iure, col. 21. in paruis, uersi. præterea dicit, & Feli. in d. c. 1 col. 17. uersi. nihilominus. Ludo. de
18 consti. & Hipp. in sing. 244. inci. tu scis illud. † Verũ tex. in d. l. diuus, uel refragrante ipso Hippol. parũ facit, sicuti iam ex snia Ias. diximus, ad dictum Ro. nam ille tex. loquitur in eo, qui habebat iurisdictionẽ limitatã, & casus de quo ibi agebatur iurisdictionem ipsius excedebat, sicùti dicit glos. ibi. & Barb. in d. c. 1. de constitu. & post eum Philip Dec. in 2. lect. col. ult. ubi dicit, quòd pro dicto Ro
19 ma. est melior tex. in l. 1. § fi. ff. de quæstio. † Ipse tamen Barba. in rub C. qui admit. char. 6. colum. 2. uersi. item dico in hac re distinguit, ex mente ipsius, eo tamen tacito

cito

cito, An uidelicet de facili possit recurri ad superiore, & consulendus e superior, per d.l.diuus. alias potest iudex eo inconsulto in nostro casu leges trãsgredi, secũdũ Inn. sententiam, & hanc distinctionem sequitur Philip. Dec. in rub. col. 1. & dicit facere bonũ tex. in l. ad bestias. ff. de poe. & in d.l. 1. §. ult. & quod ibi uoluit Bar. ff. de q. subiũgitq; eandẽ dist. in c. si quis cõtra. de for cõpet. & in c. dilecti eius initii 2. de appel. ubi ipse Dec. eius rei affert cõcord. Et idẽ uidetur uoluisse Fely. in d.c. 1. in. 7. fal. ante fide cõstit. Quibus adde quod in simili no. Pan. in c. ul. co. 3. uersi. omnia prædicta. de eccle. ædi. & quæ ibi allegat.

20 † Sed. quodcũq; hoc modo se habeat, illud certũ est, multa cõtra hmõi immania flagitia a legibus esse introducta cõtra cõmunes iuris regulas. Imprimis tex. est in eã sententiã. in d.l. 1. C. de prec. imper. offer. ubi seruus alioquin incapax admittitur ad supplicandũ, & impetrandũ rescriptũ, propter sceleris grauitatẽ. & ex eo no. Bal. in 2. no. q propter enormitatẽ delicti non cõcedenda concedũtur.

21 † Secũdo in eã sententiã tex. est in d.l. si quis filio exhæredatos. §. hi ãt omnes. ff. de iniust test. ubi sceleris magnitudo tollit appellationẽ, nec propter eam suspenditur executio sententiæ. Et per illũ tex no. Bal. in d l. 1 ad fin. C. de iura. calũ quod in delictis enormibus, licet interdũ legẽ trãsgredi. Illi autẽ tex. similis est in l. cõstitutiones. ff. de appel. quẽ ad hoc facit sing. Gaspar. Val. in rep. l. imperiũ. co. 58. uer. ultra istã doctrinã. ff. de iurisdic. omn. iudic. Alius quoq; in l. 2. C. quo. ap. non recip. ubi ad hoc illũ tex. põderat Bal. & Sal. & alius l. 1. C de fals. mo quẽ etiã ad hoc no. Fely. in ca. sicut de simo. & alius deniq; in

22 capit. ut inquisitionis. de. hæret. lib. 6. † Verum Fran. Are uir emunctissime naris in l. Pantonius. §. rei perduellionis. in princi. ff. de acquir. hære. hinc occasione sumpta, quod gl. ibi sentit, quod condemnatus lesæ maiestatis audiutur appellans, dicit illam approbans contra Ro. quod magnitudo, & attrocitas sceleris nõ tollit appellationẽ, nisi alias iminceret periculũ maioris sceleris, aut dãni, ut probat tex. in d. §. hi autẽ oẽs. ibi, nõ poenæ festinatione,

 sed

sed præueniendi periculi causa, aut nisi reus esset conuictus simul, & cõfessus, per d.l.2.C. quor.appel. nõ recip.
23 † Tertio tex.in l.mulieré.ff de accu.& in l. in quæstionibus.ff.ad leg. Iuliam maie.& in c. tãta.de simo. Per quos not.Ro.in d.repet.l.si.uero.§.de uiro.in 46.fal.ff.sol.matri.quod propter sceleris attrocitatem, mulieres, & alii
24 accusare prohibiti, possunt accusare.† Quarto nõ absimiles sunt tex.in c.per tuas.de simo. & in c.in fidei.& ca.accusatus.§.licet de hæret.lib.6.ubi propter facinoris grauitatem.cõsors criminis admittitur ĩ testimonium, alioquin nõ idoneus. Et ita etiã not illos tex.Ro.in d.46 fal. Cui adde gl.in l.ult.C.de accu.quæ dicit illũ tex.quo cauetur neminẽ de proprio crimine confitentem, super conscietia aliena esse scrutãdum, fallere in multis casibus illic a se enumeratis, propter immanitatem scelerum, quã glo.ad hoc expendit Fulgo.consi.173. in causa inquisitio-
25 nis, col.1.† Verum lector amãtissime, ne fallaris, illud te admonitum uelim, quod diximus de teste alias non idoneo, ex tex.in d.c.in fidei, satisliques, non ei omnino esse credendum, nec passim, sed tum demum si ex numero testiũ, personarũ tã ipsorum testium, quam reorum qualitate & aliis circunstantiis hmõi testes uera dicere præsumũtur quod tibi ad modum notandũ, qui multi decipiuntur affirmãtes ex eo simpliciter, hmõi testes esse recipiẽ-
26 dos.† Quinto huc uergit textũ in l. si quis in hoc genus sacrilegii.C.de episc.& cler.per quẽ not. Angel. Aret. in tracta.malefi.in glos.1.col.4 uersi.secundo principaliter quod propter immanitatem criminis potest procedi ad
27 specialem inquisitionẽ, alias prohibitam.† Sexto suffragatur tex.omniũ.C. elegantissimus, in l.nemo.C. de episcop.audi.ex quo not.Bald.in uersicul.deinde not.quod in diebus etiam paschalibus potest adhiberi tortura adinuestigationem enormium delictorum, sed, & per eundem textum idem Bald.in uersicul.item not.argu.dicit, quod quando alicui conceditur arbitrium exarcerandi captiuos, sicuti uidemus quotidie in principibus non possunt illos excarcerare, qui propter enormitatem sceleris detinentur.

28 nentur † Septimo eiusdem notæ est tex. in l.addictos.C eo.tit.per quem not.glo.ibi,quod propter sceleris immanitatem punitur clericus a iudice seculari,secundum tamen distinctionem,quem ibi ponit.& satis cōcordat tex. in c.perpendimus.de senten excom. & quod ibi dicit gl. in uerbo coganter,in illis uerbis,Vel immiscēdo se enor
29 mitatibus. quæ & concord. adducit.† Octauò ad aliud quoq; huic loco a comodatissimum notandus est text. in d.l·addictos. quod propter criminis attrocitatem sententia executioni demandatur infra tempus decem dierum ad appellandum concessum.& ita illum not.Bal.super quo tamen uide Pau.Ca.ibi Bar.& ipsum Paul. Ca.ī leg.addictos.C.de appel.& Bar.ī leg. qui ult.ff.de poen-
30 † Nono huc pertinet text.in l.per oēs. C.de defen. ciui. ubi propter delicti grauitatem denegatur accusato aduocatus.& ita illum tex.allegat Ro.ī d.repe.l.si uero.§. de uiro.in d.fal.46.& Angel.Are.in tract.malefi. in uerbo, & uestē coelestē abstulit char.2.uer.& not.bene.& Barb. d.cōsi.46 scribitur præclate col.14.uersi.cū ergo in casu nostro.l.1.& d.cō.ul.col.9.li.2.ubi etiam facit sing. & d. cōsi.8.col.pe.li.3.& in l.4.§.Cato.col.38.ubi rursum facit sing dicitq; se audiuisse illū tex.allegatū fuisse ab egregio quodam aduocato coram Eugenio Papa in publico cōsistorio,ad hoc quod manifesto usurario erat denegādus aduocatus corrupte tamē illic allegat l. iubemus. pro d.l.omnes.& idem Barb. in c.quærenti,co.10. de off. dele.Et hoc quoq; ponderat Fely.in c.1.col.16. in 7.fal. de constitu.(uide Bal.in authēt.sed nouo,iure.C.de ser. fugi.& alicubi in authē.habita.C ne fili.pro pat.)& Hippo.Marsi.in repet.l.ult.in.74.char C.de proba. & in l.1. in prin.col.8.uersic.& inquantum supra.ff. de quæsti.
31 † Decimo, eccedit text.in l. prouinciarum.C.de fer.ubi propter facinoris enormitatem sentētia criminalis quocunque die etiam feriarum diuinarum potest demandari executioni, & hoc ibi not.Bal.quāuis alias fieri nō de
32 beat,ut dicit ipse Baldus per text. eo.tit.l. ult.† Vndecimo,text.in l.1. C.quam.lic.uni.sine iudi.antho.se uind.

per quem tex.dicit Bal.in l.amissione.§. qui deficiunt.ff. de ca.dimi.quòd propter grauitatem sceleris licet alteri alterum propria authoritate impune interimere, & ad
33 hoc et est bonus tex.in l.2.C. eo. tit.† Duodecimò, huc spectat tex.ĩ l.vlt.C.de male.& math.ex quo no. Bal. in sua Margarita,in uerbo,delictum.ꝙ propter delicti atro citatẽ potest quis capi à priuato, sine mandato iudicis,li cet alias secus.per tex.in l.ul.& ibi doct.C.de custo.reo.
34 cō.† Decimotertiò prædicta confirmãt text.in l.1.C. de fal.mo.& in §.ult.in authẽ.de nõ ali.per quos no.gl.in l. athletas.§.præuaricator.ff.de his qui no.infa. quòd pro pter enormitatem criminis accusator non probans nõ di citur calumniari, ut quis ad accusationem illius facilius prosiliat,licet tamen regulariter secus, l.1.C.de aduo.di uer.iudi.& hoc sequitur Pan.in c.2.de calum.Quod non passim admitterem,sed tum demum ; si probabili ratione aut præsumptione uerisimili mdius ad accusationẽ prosi
35 lierit.† Decimoquartò,ut ad ius canonicum accedamus, facit tex.in c.inter in prin.& ibi gl.ult.de purg cano.vbi propter delicti grauitatẽ ĩfamatus à beneficiò quoq;, ne dũ ab officio suspendi potest,donec se canonice purgaue-rit,licet alias secus. & ibi Pa.dicit illũ tex.esse ad hoc no
36 tabilẽ.† Decimoquintò in hoc albo est, & tex. in c.nobi mus.de uerb.signi.ubi in grauioribus, & enormibus deli ctis clericus degradatur,& curiæ seculari traditur, licet nõdum sit incorrigibilis,quãquã alias id nõ fiat,ꝑterquã in tribus casibus,& cũ est incorrigibilis,secũdũ gl.ĩ c. ad abolendã de hære.Et illa illum tex.intelligit, & sin.facit Pan.ibi in 3.no.& ẽt uoluit idẽ Pa.in d c.ad abolendã.& in c.1.col.ult.de his qui filii occidit. & in c. at si clerici. in c.cũ nõ ab domine.de iudi.& ibi ẽt Pet.An & idẽ Pet. in c ea quæ.in 19.q.de reg.iur.li.6.ubi dicit ita fuisse de cisum Venetiis i horrendo quodã h omicidio. & Domi.
37 in c.non licuit.17.dist & Barb.d.cō.64. † Quæ sententia nihil omnino dubia uidetur, si considerauerimus cleri-cos,uel citra degradationem posse puniri à iudice laico, propter enormitatem scelerum, ut dictum est. & uerum dicit

dicit glo.ĩ c.cum nõ ab homine,ĩ uerbo,nuntius.ibi, sed secus,si enormitatibus si immisceat de sentẽ. excom. per tex.ibi.& glo.in d.c.perpendimus,ẽt per illum tex. eo. tit.& etiã per tex.in c.in audientia, eo. quoq; tit. & glo. item in c.contingit in uerbo,ordinari.in eo.rursus tit. ui

38 de Pan.& Felinum in d.locis.† Decimosexto ut quoq; respicit tex ĩ c.ita quorundã de Iudæis.ex quo not. Feli. ibi in 1.not.quod propter immanitatẽ delicti ecclesia plures poenas uni delicto imponit,licet regulariter secus.c.

39 at si clerici.§.de alteris.de iudi.† Decimoseptimo tex.in c.mulier.15.q.1.ubi propter sceleris attrocitatẽ brutum quoq; animal punitur, & ita ad hoc ponderant illũ tex. Ro.in d.fal.46.& barb.d.cõs.64.li.1.& d.cõs.ul. li.2.ubi facit illum tex.sing.in d.§.Cato.ubi ẽt facit sing. & Fely.in d.c.1.ubi,supra citauimus.de cõstit.& illum ẽt tex. multum cõmendat Imo.in l.defuncto.ff. de publi. iudi. & Iason in l.furiosum col.ul.C.qui testa fac.poss.

40 †.Decimooctauo mirum in modum hoc cõprobãt,quod supra diximus in 3.causa,nu.6.incip.dicit tamen. & seq. quod furiosus,qui alias non punitur ex crrmine ante furorem commisso,tamen prodter immanitbtem facinoris

41 capite punitur.† Decimonono eiusdẽ notæ est,quod scribit glo.ut iam tex.relinquamus,in l.admonendi.in glos. magna,paulo ante fin.ff.de.iureiur.quod defertur interdum actori iuramentum propter enormitatem criminis

42 per tex.in l.si quando.C.unde ui.† Vigesimo,quod uoluit alia glo.in l.2.ff.arbor,fur.cæsa.quod propter delicti magnitudinem debet delinquẽs,posteaquam laqueo suspensus est,bestiis quoq; trahi deuorandus, licet tamen alias non animaduertatur in corpus mortum, per totum ti.C.si reus uel accu.mor fue.etiam si post latam sentẽtiã reus ipse obierit,ut uoluit Cy:in l.2.C.qui test fac.poss.& Bal.in l.1.co i.in fi.C.ex delic.defũc.& ita illã glo.intelligit & dicit not.Ro.in d.fal.46.& post eum Gaspar.Valãst.in d.l.imperium.col.7.uer.dictã tamẽ gl. ff.de iuris omn.iudi.& ibi quoq; Iasõ qui illam dicit gl. col.13.uer.secũdus.gradus,sed & illã gl.ad hoc no.Barb.

d.consi.

d.cōſ.64 li.1.& d.cōſ.ul.li.2.ubi eā facit ſing.& ī d.c. Cato.& Fely.in d.c.1.quo loco ſupra citauimus. de conſtit.
43 † Vigeſimoprimo nō lōge ab ea gl.diſſidet,quòd licet alias crimē morte delinquētis extinguatur.C d.tit.ſi reus uel accu.per totū tamē in enormibus quibuſdā, & accuſari & cōdēnari poſſunt poſt mortē eorum qui ea perpetrarūt,ut ꝑ hoc memoria eorū dānetur tex.& gl.in §. per cōtrarium,Inſt.de hær.quæ ab inteſt.defer. quā gl.facit ſin Imo.in c.quoniā frequēter,ut lite nō cōteſt. & ī l.defuncto.ff.de pub.iudi.& Bar .in d.cō.64. & d.§.Cato. & nouiſſime Hippo.Marſi.in l.accuſatio.col.vl uer. & circa
44 hāc materiā ff.de fal.† Vigeſimoſecundo, nō deſunt qui gl.ī d.l.2 ff.arbor.fur.ceſa.ad hoc allegāt, quòd propter ingēs facinus qui nō uulgari mortis genere plectendus eſt,ſed ad beſtias debet cōdēnari,ueluti horrenda attrociq; poena,ut cui ſecundū attrocitatis locū īter poenas dederit.Bal.in l data col.2.C.qui accu.nō poſſ. Quāuis huiuſmodi poena nō ſit hodie ī uſu,ut dicit Ang in l.eiuſdē §.legis ff.de ſicar.Cui glo.ſic intellectæ adſtipulat̄, quod refert Suetonius ī uita Claudii, ipſum Claudiū ī maiori fraude cōuictos legitimā poenā ſupergreſſum ad beſtias
45 cōdēnaſſe † Vigeſimotertio, propter ſcelerū immanitatē infant s,& furioſi,& alii nō culpabiles pro delictis aliorū puniūtur, ut patet in §. itē paruulos.1.q.4. & late probat Lucas Pen.in l.fine.col.5.C.de exac.& tribu.lib.12.
46 Vigeſimoquarto,his poſtremo cōcinit, quòd licet alias nobiles nō debeāt furca ſuſpēdi,ut uoluit gl.in l.3.§.poena militū.ff.de re mili.& dixi late in Cōmentariis Nobilitatis c.20 fallit tamē ſi enormiter deliquerīt,puta quia proditionē fecerunt,ut uoluit bal.in c.cū quidā,de iureiur.& ſequitur Hip.Marſi.ſing.15 inci. proditores,& di
47 ximus etiā in d tract.Nobilitatis eod.c.† Poſtremo, alia pleraq; oīm copioſiſſime in eā rē cōgeſſit Hipp.Marſi.in l.1.in prin.col.9.uer.3 & poſſunt ff. de quæſt. & rurſum in l.unius facinoris.§.cognitorū.col.13.uer.itē inquantū cū tribus ſeq.co.quæ huc adſcribere ſuperſedi,quoniā de his iā ſatis,& prode nimiū diximus.ex quibus illud affa
tim

tim probatur quod supra diximus, nō esse parcēdum etiā benemerito de Repub. si immane quodpiam facinus præsertim cōtra Remp. ipsam cōmiserit. Quod ad alios quoque casus trahi potest, quibus poenam aut minuēdā, aut remittēdam esse contendimus. sed iam ad alia pergamus.

CAVSA QVINQVAGESIMA.

SVMMAE.

1 *Delinquens potest propter insigne aliquod artificium, uel robur, impunitus dimitti, consulto tamen ante Principe.*
Excipe latronem manifestum, seditiosum, factiosum, et id genus sceleratum, nrom. 2.
3 *Tiberius Cæsar insignem artificem, qui uitrum flexibile componebat è medio tolli iubet.*

1 QVINQUAGESIMO, Propter insigne aliquod artificiū vel excellēs robur delinquētis, potest delinquens ipse cōsulto tamen principe, impunitus dimitti. Tex. est no. qui ad hoc ubiq; allegatur in l ad bestias. in illis uerbis. Sed si eius roboris uel artificii, & c. ff. de poen. & illum tex dicit ualde no. Ale. cō. 19 circa primū. in fi. li. 7. & facit sing. Ias. in l 1. col. 2. uer. itē p. opter. ff. de legi. E per illū dicit Lucas Pen in l. 1. colum. 13. ver. uerū est tamen. C. de desert. li. 12. & in l. si apparitor. co 9. C. de cohart. eo. li. 12. quòd ratione publicæ utilitatis, potest iudex minuere nam. Ad quod etiā utrobiq; allegat tex in c. suas 7. quæ. 1. qui parum mihi facere uidetur. uide Diuum Thomam
2 2. 2 quæstio. 65. † Hoc tamen limitat procedere Cæpola cautel. 3. incip. propter maximam, nisi iste insignis artificii, uel excellentis roboris, esset latro manifestus. seditiosus factiosus, & id genus sceleratus, tunc enim morti adiudicandus est, & tradendus, uel inconsulto principe per textū. in l. filio exhæredato. §. hi autem omnes ff. de iniust rubr. testa. quod not. ad ea quae late diximus in 49. causa, num 13. incip. aliud tamen, & alius multis seq.

3 Miror

3 † Miror autem quod dicitur de Tiberio Caesare, quod cũ quispiã illi obtulisset paterã uitreã eo artificio facta ut nitr flexibile eẽt, ab illo sciscitatus est, a quo didicisset, & an alterũ id docuisset. qui respondit ipsum se sine authore & magistro didicisse, neminem ãt docuisse con tinuo illum interim iussit, atq; totã illius artificis officinã abolere. ne æris, argẽti, auri metallis, quibus ipse abũdabat, pretia detraherentur. Cuius rei testis est plĩ. li. 36 cap. 26 ubi tamen eam famam crebriorẽ dicit, quam certiorem, fuisse. Sed si id uerum fuit, crudelissimus certe Tiberius Cæsar, in ea re, uti in cæteris fuit, qui hunc artificem etiam si deliquisset, uita potius donare debuisset, ob tam mirandum & insigne artificium.

CAVSA QVINQVAGESIMAPRIMA.

SVMMAE.

1 *Delicta eorũ, qui alias moribus, et uitæ integritate summa claruerunt, mitius accipiẽda sunt, et nu. 23. 49. 51. 52. 56. 57. et 162.*

2 *Dido, quàm lẽto pede desc uerit à uirtutis habitu, miris modis prius oppugnata, quam uicta.*

3 *Bonus semel semper bonus præsumitur.*

4 *Dissimulatio magna, obscuriq; recessus in animis mortalium.*

5 *Iustus ut quis sit in conspectu hominum, nõ tamẽ in conspectu Dei fieri potest.*

6 *Citharœdi non omnes, qui citharam habent.*

7 *Iustum ab iniusto, probum ab improbo, discernere, soli Deo cõperit.*

8 *Presbyter nemo ordinandus ante legitimam ætatem, quãtumuis sit dignus.*

9 *Hominis excellentiam facere, ut recedatur ab omni iure, omniq; statuto. Limi. nu. 10. et 13.*

11 *Appellasse si quis se dicat, uel procuratorẽ esse ad petẽdos apostolos ei nõ creditur, nisi legitime doceat, quantũuis sit famæ celebris.*

12 *Personæ honestas, uita probitas, et fama electi, non supplet defectum illegitimationis, ideoq; dispensatio necessaria est.*

14 *Intellectus ad c. nobilissimus. 91. distinct.*

15 *Medico*

15 *Medico soli, alioqui bono uiro, dicenti uulneratum mortuum esse ex febre, non creditur, cum agatur de magno praeiudicio.*
16 *De animae periculo ubi agitur, uiri sanctitas nihil facit, ubi quid piam dixerit, uel praeceperit.*
17 *Ficta omnia, et simulata, diu subsistere non possunt.*
18 *Res quaque ad suam naturam facile reuertitur.*
19 *Hominis probitas et integritas unde colligatur.*
20 *Cum simoniaco quem commendat anteacta uita, mitius agitur.*
21 *Religiosus peccans occultà, et sine scandalo, non ex contemptu, nec contra religionis uotum, in eodem genere peccati mitius est puniendus, quàm secularis.*
22 *Deum diligentibus omnia cooperantur in bonum.*
24 *Deprecationi quando sit locus.*
25 *Leges probos uiros quanti fecerint.*
26 *Credendum non est temere. Et quomodo id accipiendum nu. 27.*
28 *Emens ab alio tãquam testamenti executore, aut alias nomine alieno, si dicat se audiuisse a uiris fidedignis illum esse executorem, praesumitur bona fide emisse.*
29 *Credulus nimium non dicitur, qui credit homini fidedigno. et nu. 30.31.et 38.*
32 *Assertio uiri fidedigni excusat, et nu.43.34.*
35 *Fides ut improbis non adhibenda, ita et bonis credendum.*
36 *Seruus si a possessore bonae fidei fugerit, talis tamen habitus, ut custodiri non debuerit, absoluendus est possessor.*
37 *Ripam qui uult minuire, de damno futuro uel cauere uel satisdare debet, secundum personae qualitatem.*
39 *Diuitiae excusant a satisdatione.*
40 *Cauere tantum debet, qui non suspectus est satisdare.*
41 *Tutores legitimi licet satisdare debeant, remittitur tamen satisdatio, si sint personae honestae.*
42 *Idoneũ saepe nõ tã patrimonio et facultatibus, quàm fide metimur.*
43 *Cautio uiri pauperis, fide tamen digni, an sufficiat.*
44 *Filios optimos uix quispiam magnorum uirorum reliquit.*
45 *Patris et filij non est eadem persona in prudentia, et fide.*
46 *Suspectus tutor quis dicatur.*
47 *Iuramentum deferri in causa matrimoniali, an semper uerum.*
48 *Iudex iuramentum deferre potest in causis, quae sunt magni põderis*

92 Frater testis an fidem faciat.
92 Uxor, an et quando idonea sit testis pro marito.
93 Familiares domestici an et quando ad testificandum admittantur.
94 Electus ad aliquem dignitatis gradum, uirtutis nomine electus præsumitur, cæterisq; præstare.
95 Famuli tales habentur quales sunt domini, eorumq; fere mores re præsentant, imitantur, et exprimunt.
96 Simile simili gaudet.
97 Prælati si quid agant, a famulis in exemplum trahitur. et nu. 98
99 Consuetudo multum momenti et uirium habet tum ad deprauandos, tum ad corrigendos hominum mores.
100 Legatum sc. Papa, uel principis dicenti, an et quando credatur. Et quid, si dicat se literas legationis amisisse, nu. 101.
102 Nuntio delegati citanti aliquem an quis credere teneatur sine literis commissionis.
103 Crimunũ inquisitio licet non concedatur, nisi præcedente infamia tamẽ si quis denũtiantur a persona fidedigna, et superior famam uel infamiã ignoret, poterit super illis inquisitionem commitere.
104 Liber rationum an et quando præsumptionẽ inducat pro ipso scribente et eius hærede.
Et quid in scriptura priuata, nu. 105.
106 Testes singulares an & quando probent.
107 Testibus etiam uerisimilia non deponentibus creditur, quando sunt ualde digni.
108 Consilium nobilissimi, et celeberrimi doctoris an excuset uictum Et an etiam id possit partis integritas, n. 110. 111. (ab expensis
112 Iuramentum calumniæ non excusat ab expensis uenientibus ex temeritate absque dolo et calumnia.
113 Hæres non conficiens inuentarium, an, et quando non teneatur ultra uires hæreditarias, et nu. 114.
115 Instrumentum confectum in longinqua regione ab ignoto tabellione, an et quando probet.
116 Instrumenta producta a bono uiro, præsumuntur uera.
117 Statutum et si restringat facultatem probandi ad unam speciem probationis tantum, possunt tamen testes spectatæ fidei produci. et admitti.
118 Conclusio causæ, et renuntiatio productionis testiũ æquiparãtur.

119 *Leges magni faciunt probitatem, fidem & integritatem unius ho minis, et nu.* 120. 121.

123 *Testis unius probitas et spectata fides supplet defectum contestis minus idonei. Limit. nu.* 124.

123 *Testiũ certus numerus quando requiritur ad solẽnitatẽ uel substã tialẽ actus, aliorum testiũ integritas non supplet unius defectũ.*

125 *Notarii unius integritas, an alterius defectum suppleat.*

126 *Testium defectus suppletur per fidem et integritatem notarij.*

127 *Testis notæ et spectatæ fidei potest dictum suum corrigere usque ad publicationem testium.*

128 *Testis dictũ cum dubitatur an ualeat, quando.s. notarius, qui cũ examinauit, scribit, quòd idem per omnia deposuit, atque alij testes, indubitanter ualet, modo sit bonæ famæ et opinionis.*

129 *Testis si dicat se aliter deposuisse, quã scriptis exceperit notarius utri potius credendum.*

130 *Vitæ anteactæ qualitas excludit præsumptionem furti, aut ind cium alias sufficiens ad torturam.*
Et quid si res furto sublata, reperiatur apud quempiam, uirum alioquin spectatæ fidei, nu. 131.

132 *Testis dictum, non citati sed sponte deponentis, fidem facit, quan do persona est fidedigna.*

133 *Præsentia alterius partis an necessaria in iuramento testis, cuius dictio necessario standum est.*

134 *Consultor an et quando teneatur iurare se recte consulturum.*

135 *Xenocratis summa probitas et integritas, quanti ponderis fuerit apud Athenienses.*

136 *Testis iuratus deponere debet, alioquin eius dictum, nullum.*

137 *Testis non iuratus, uir spectatæ fidei, præsumptionem facit, alio rumq; testium fidem corroborat.*

138 *Instrumentum exemplari potest per priuatam, eamque hõnestam personam si publica desit.*

139 *Mercatores, præsumuntur fidei probatæ.*

140 *Mercatoris domus, ueritatis et æquitatis officina debet esse.*

141 *In mercatorum causis non conuenit de apicibus iuris disputare.*

142 *In mercatoribus exuberantissima fides requiritur.*

143 *Prælatus an possit suis cõsanguineis committere œconomiam ec clesiæ.*

144 Iudicis

1 Quinquagesimoprimo, Siquis alias optimis moribus, atque uitæ sanctimonia commendatus deliquerit, ut nemo uacat prorsum malo neq; crimine, teste Simonide apud Stobeum, et contra naturam pene est, ut quis sit in peccato, ut testantur decreta canonica in §. nomine. 25. di. ubi et glo. citat tritum, -Nemo sine crimine uiuit. est ꝓculdubio cũ eo clemẽtius agẽdũ, ut est tex. elegãs in l. non oẽs, in prin. ff. de re mili. ubi scribitur, nõ oẽs in eodẽ genere peccati similiter esse puniẽdos, sed habere rõnẽ ante actæ vitæ. quẽ tex. ad hoc not. Alex. cõs. 121. viso ꝓcessu, col. 2. uer. cõcurrit & alia. li. 7. Et ꝑ illũ tex. dicit gl. in c. si qui a simonia, in uerbo, probare. 1. q eandem. s.

à pudico in impudicum trahat amorem. proximus. n. est & facilis gradus ab amore spõsali & honesto ad carnalem & inconcessam Venerem, ut testis est & idem locupletiss. Hieron. in reg. sanctimonialium, ad Eustochium, c. 18. & & rursum in alia ad Rusticum epistola. & D. Thomas Aquinas in opusculo de modo confitendi, & puritate conscientiæ in c. de periculo familiaritatis dominarum.

2 Igitur ut ad Virg. & Did. redeamus, illa quidẽ nõ sua spõte à principio de uirtutis habitu deiicitur, sed ut ille ait, Veneris consilio, & cupidinis uirib. qu d suprà prætermiseramus, ac postremo virtutib. nobilitate generis, specie corporis, & suauiloquentia ipsius Aeneæ oppugnatur, interimq; insurgit aduersum rationem appetitus, cum. s.

Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni. Cumq;
Multa uiri uirtus animo, multisq; recursat Et cum
Gentis honos, hærent in fixi pectore vultus, Cum sentit
Verbaq;.
-Huic uni potuit succumbere culpæ.
-Veteris uestigia flammæ.

Neq; tamen uincit rõnẽ appetitus, sed uincitur cũ dicit,
Sed mihi uel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,
Pallentes vmbras Herebi, noctemq; profundam,
Ante pudor quàm te violem, aut tua iura resoluam.
Ille meos primus, qui me sibi iunxit, amores
Abstulit, ille habeat secum, seruetq; sepulchro.

In quib. quidem ex temperata (qui est ipsius virtutis habitus) continens duntaxat effecta est, nondum aũt incontinens. Mota. n. fuit, ut iam dictum est, à principio Dido; vt Aeneam amet, tum uirtute, quam unam in uita contẽplationi dedita intuemur, tum & his quæ humanis cetib. non solũ bona, sed & sũma bona existimabantur. Quis. n. generis nobilitatem, quis formæ dignitatem, atque excellentiam, quis denique mult ornatu insignem orationem inter sũma non adnumeret? Tandem uerò cũ ad tot acerrimos hostes, blandæ sororis Annæ persuasiones accessissent, superior euasit appetitus, & rõnem quãuis inuitam

& relu-

& reluctantem traxit, factaq; est demū mulier nō prorsus intemperans, sed incontinens, cum illi suis Anna dictis.

Incensum animum inflammauit amore,
Spemq; dedit dubiæ menti, soluitq; pudorem.

Postremò verò per ipsam incontinētiā obduxit habitū ī temperantiae. quod planè ostenditur, cum demū dicitur.

Nec iam furtiuum Dido meditatur amorem.

Quibus quidem mouemur, quam multi sint à uirtutū habitu ad habitum uitiorum gradus, quàmq; aegrè, & cum magna difficultate ab illis ad ista diuertimus, ut recēter ipsum vsu euenire prae difficultate & temporum interca pedine necesse sit.

3 Ex quo illud exiit, quod Iurisconsulti solent dicere eū qui bonus anteà fuerit, nūc & bonū praesumi, rationēq; anteactae uitae cōsiderādā esse, ad aestimanda metiēdaq; facta dicta ve hominū, l. ult. si ff. de actio. & oblig. & l. de sertoré. §. is qui ad hostes. ver. sed etsi ex improuiso, ibi, ī specto eius uitae praecedētis actu. & l. nō omnes. in prin. & §. à barbaris. & quod ibi not. glo. ff. de re mil. & l. deinde. §. Iulianus. ff. de libe. exhi. & l. diui fratres, post princ. ff. de libe. cau. & l. famosi. ff. ad leg. Iul. maiest. & l. ul. iuncta glo de. q. & l. 3. ff. de supec. tut. & l. 1. C. si quis impe. maled. ibi, ex personis dicta pensamus, & c. mādata. & c. cùm in iuuētute. in prin. de praesum. vbi nō est facilè credendum eū qui diu se honestum & prouidum exhibuerit statim fuisse adeò īmutatum, vt se uitiis turpiter cōtaminarit. & quod ibi dicit gl. & bald. & in c. in primis 2. q. 2. ante fi. ibi, nec ipsis de eo credēdum fuit, si uita & opinio eius talis ante nō extitit. & quod voluit glo. & doct. ī l. 2. C. de furt. & Bal. post Ioan. And. in c. dudū. eius initii 2. co. vlt. de elec. & Guido Suza in tractatu de tormētis co. 8. in paruis, ver. itē indiget. & quod per tex. in d. §. ex barbaris. voluit Bal. in l. quotiēs. §. sed etsi nō in corpore, in prin. ff. de haere. inst. & in l. 1. cōl. 5. uers. nota quod confessio. C de confes. & con. 133. quaedā mulier. in prin. 2. dubii lib. 1. & con. 176. Cecilia recessit a Fran. lib. 1. vbi dicit per illū tex. quòd rarò corrigitur quod venit in con

ſuetudinem.& cō.410.in cauſa & quæſtione Antonii. co. pe.li.2.& Io.Fab.in §.ius autem gentium.col.pe. ver.itē nota quòd ſi duo,inſti.de iur.nat.gen.& ciui.& Imo.con. 137.viſa inquiſitione.in fi.& Rom.con.54.viſis circa id. colum.2.ver.4.idem probat.Quibus mirè congruit dictū Ciceroniarum ſupra relatum,& quod dicebat Epicurus, ſi Laertio credimus,Eum qui ſemel fuerit ſapiens,in con trarium habitum tranſire non poſſe.

4 Sed iam de his ſatis ſuperq;.Nūc illis occurrēdum eſſe operæpretium eſt,qui fortaſſe dicent ſatis abſurdum uide ri,his tantū tribui,qui boni uiri putantur, ut illis paſſim credendū ſit,& pro eorū actibus præſumēdum, præſertim aliorum magnū præiudiciū, cùm ſint plerique qui ueluti ſepulchra dealbata(vt vtar verbis Dei Opti.Maxi.)Mat. 23.longè alios quam ſint,fronte & vultu mentiātur, & ſi mulāt,qui tametſi foris & in propatulo hominibus iuſti appareant,& probi atque veluti, impeccabiles, intercuti bus tamen uitiis madeſcūt,& ut idem Chriſtus teſtis eſt, ſunt pleni hypocriſi & iniquitate.

Qui Curios ſimulant, & bacchanalia viuunt.

vt ait Iuuenalis Saty.2.Quidq;,vt dicit tex.ī c.vt officiū, poſt prin.de hæreti.li.6.ſub agni ſpecie lupū gerūt. De q bus ēt loqnitur glo.ī l.illicitas.§.illicita miniſteria.ff. de offic.pſid.& D.Hiero.cum dicit eleganter. Sæpe ſub habi tu ouis lupus delitescit.Et ſane fuerunt ſemper ſuntq; no ſtra tempeſtate,& erunt poſtea,qui palliati , barbati ince dunt,nomē ſanctitatis tali habitu vſurpantes.vt non ſolū philoſophi habeantur,ſed & deorum cōſiliarii,& cerimo niarum antiſtites ſinceriſſimi exiſtimētur,cū re uera ſint animalia ſpurca, & probra,& impoſtores ſint mali & ma litioſi,nulla re prorſus bona digni,foris triſtes, domi diſ ſoluti,ueſtitu philoſophi,& factis,moribus ſpurciſſimi, flagitioſiſſimi nequiſſimi.Quod ansā præbuit Iuuenali, ut id qđ nup citauimus,paulò poſt ſubiiciēs exclamaret,

Fronti nulla fides.

Idcirco Cicerò in prima epiſtola ad Q.fratrē, periculoſū eſſe arbitratur iudicare,probuſne ſit quiſpiā an īprobus.

Multis

Multis.n.vt ille dicit,simulationũ inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdã obtẽditur uniuscuisq; natura,frõs, oculi,vultus ꝑsæpe mẽtiũtur,oratio vero sæpissime.Et alibi ĩ ea videlicet oratione,quã cõtra Luciũ Pisonẽ dixit,ĩ hũc modũ exorsus ẽ,Iamne vides belua,iamne sẽtis,quæ sit hominũ quærela frõtis tuæ?Nemo querit Syrũ nescio quẽ de grege nouitiorũ factũ eẽ consulẽ.Nõ.n.color iste seruilis,nõ pillosæ genæ,nõ dẽtes putridi deceperũt, oculi,supercilia,frõs,vultus deniq;,qui sermo quidẽ tacitus mẽtis ẽ,hic ĩ errorẽ homines ĩpulit,hinc eos quibus erat ignotus,decepit,bos fefellit,hic ĩ fraudẽ induxit,&c.locus.n.ĩ prõptu ẽ.rursũq; ĩ alia oratione ꝓ P.Sexto de eo dẽ Pisone loqu s, Altero Dii boni,quã teter incedebat, quã terribilis aspectu?vnũ aliquẽ te ex barbatis illis exẽplũ imperii veteris,imaginen antiquitatis, columen Rep.diceres intueri.& paulo post,Nã quid ego de supercilio dicam,quod tamen hominibus non supercilium,sed pignus Reipu .videbatur?tanta erat grauitas oculo, tãta contractio frontis.vt illo supercilio,tanquam virtutis vmbraculo niti videretur.Era hic omniũ sermone Reip. magnum firmũq subsidium.Et mox, Etenim animus eius vultu,flagitia parietibus tegebãtur.Ex quibus verbis colligere licet,Pisonẽ tãtã ꝑse probitatẽ ferre solitũ vt omnes hoc ipso deciperet,eũ talẽ eẽ qualẽ se gerebat existimãtes,cũ tamẽ reuera esset omniũ flagitiosissimus.

5 In quam etiã sententiã Origenes Adamãtius,qui dogmata disciplinasq; philosophorum omniũ prope tenuit, homilia in Lucam 2.illud enarrans,Erãt autẽ iusti ambo in conspectu Dei,ambulantes in omnibus mandatis,&c. sic ĩ ſi.elegãter simul & grauiter.Poterat simpliciter scribere,erant iusti ambo ambulantes in omnibus mandatis Nunc autẽ necessario additur,iusti ambo ĩ cõspectu Dei Põt quippe fieri vt sit aliquis iustus ĩ cõspectu hominũ sed nõ ĩ cõspectu Dei.Et infra pauci interiectis,Beatus, inquit,qui in conspectu Dei iustus est, atque laudabilis homines.n.quãuis certum judicium habere videãtur, tamen non possunt ad liquidũ pronunciare. Euenit quippe

interdum, ut laudẽt eũ, qui non eſt laudabilis, & ei detra hãt, qui minime detractione dignus ẽ. Solus Deus & ĩ laude & in vituperatione iuſtus ẽ iudex, unde digne nũc additur, in laude iuſtorũ, Etãt iuſti ambo in cõſpectu Dei. Quibus ſuccinit & tex. in c. titius, in prin. de poeni. diſt. 2. bi ſæpe homo multis occulte peccatis inuoluitur, qui in virtute magnus videtur.

6 Ex quibus exierũt multa a Græcis profecta prouerbi, quale illud eſt,

Πολλοί βȣ́κεντα, ταῦροι δ' ἐ γῆς ἀροτῆρες,

Qui tauros ſtimulent multi, ſed rarus arator.

Et illud,

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δὲ τε μα'ντιες ἄνδρες,

Plures thriobolos, paucos eſt cernere vates.

Cuius originem quanuis Zenodotus tradat, idem tamen Plato in Phædone vſurpat,

πολλοὶ τοι ναρθηκοφόρι, πα'υροροι δ' ἐ τε βα'χοι.

Plures Tyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos.

Sed & Marcus Varro De re Ruſtica lib. 2. c. 1. eandem ſententiã extulit diuerſa metaphora. Sed nõ omnes ĩquit qui habẽt citharã, sũt citharœdi. Quibus palã ſignificatum, vt elegãter deſcripſit ipſe Eraſmus cõpluribus mortaliũ adeſſe uirtutis inſignia, aut ẽt famã, qui tũ uera uirtute vacẽt. Sed & quod magis mirãdũ ſit, plerịq; aſtrorũ lege his aſtricti moribus ut præ ſe ferãt quod nõ sũt. ſcribit. enim. Firmicus Maternus lib. Maz. eos qui in horoſcopo habuerunt hoedum. fucato aſpectu, mentiri ſeueritatem ut Catonis frontem, & inſtitutum imitari uideantur.

7 Proinde cũ tot ſimulationẽ adũbrationibus mores hominũ obuoluãtur, & (ut ait Pli. lib. 3. epiſt. ad Corneliam Hiſpullã ſcribẽs) ulta hominũ altos receſſus magnasq; latebras habeat, proptereaq; ſit uix cuiq; niſi ſoli Deo poſſibile, probũ ab ĩprobo iuſtũ ab iniuſto, bonũ ſãctũq; a malo, atq; ꝓphano diſcernere, nobiſq; multũ ĩmineat in cõmodi, atq; diſpẽdii, ſi quod ſæpiſſime euenit, ꝓbos atq; ſãctos, mẽtiẽte eorũ uultu. exiſtimabimus, qui oĩb. uiciis atq; facinorib: erũt deditiſſima, uidetur nõ tãtũ illis eſſe

tribuen-

tribuendũ, qui boni apparent, ut eis in maximum aliorũ præiudicium temerè credamus, atque pro eis quidquid ipsi egerint, præsumamus, usq; adeo, ut a iure cõmuni recedamus, cõtra tex. in c. miramur. 61. di. ubi in hæc uerba scribitur, Non enim in cuiusque persona permittendum quod institutis generalibus continetur. ubi gloss. no. non esse propter personam à iure communi recedendum, in idq; citat & alia iura, quæ inibi uidere poteris
8 Quibus adde & tex. in c. 1. 78. di. ubi nullus ẽ ante ætatẽ idoneam proesbyter ordinãdus, etiam si ualde sit dignus. ideoq; no. gl. ibi, non esse derogãdũ iuri cõmuni propter personã. Adde itẽ tex. in c. 1. ut lit. penden. ubi nõ tenuit subreptitia impetratio di. Thomæ Cantuariensis episcopi. propterea ex eo. tex. no. Bal ibi in ult. not. non esse ptopter uitæ meritum, à iuris cõmunis dispositione discedendũ. quod dictũ sequitur & facit sing. Barb. con. 18. præclarè scriptum est, col. 10. li. 2. sequitur etiã Ias. qui hoc dicit nunquã esse obliuiscendũ, in l. qui iurisdictioni, col. ul. uer pro ista limitatione. ff iurisd. om. iud. Philip. De. in c. postremo, in fi. de appel. & ĩ repe. c. decernimus col. 15. uer. 2. conclusio, de iudi. & in c. at si cleri. col. 4. in 6. limitatione, eo. tit. ubi per hoc reprehendit post Barba. ibi dictum Bal. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excusa. tut. ubi uoluit per tex. ibi, ĩ illis uerbis. Maximè disciplinatus homo, ꝙ propter excellẽtiã hominis, receditur ab omni iure, omniq; statu. id quod reputat notatu dignũ
9 Quanquã hoc dictum Bal. ne id prætermittamus, secuti fuerunt Rom. Ale, & Ia. in l. cum quid. ff. si cert. peta idẽ Rom. in repe. l. si uerò. §. de uiro. in 53. fal. ff sol. matrim. & Barb. sibi cõtrarius in prooem. cle in uerbo salutẽ, col. 11. uer. 8 & seq ubi ad hoc dicit sing. tex. in d. l. sed & reprobari. & Fel. in rub de maio. & obed. col 3 & Ias. in l. 1. co. 2. ff. de legi. ubi ad hoc facit sing. tex. ĩ d. §. amplius.
10 Sed redeundo ad institutum, quod diximus, nõ eẽ recedendũ a iure cõmuni propter personæ meritũ, cõprobat & ipse Bal. in ca. sedes. paulò ante finem, de rescri. ubi dicit, quod ubi quaerimus de simplici iustitia, nõ curamus

merita personarũ,per l.cũ pater.§.rogo. ff. de lega.2. cũ adde & optimũ tex.a nemine,quẽ uiderim(nisi me fallat obliuio)in eã rẽ annotatum,in c.mulier in uerbo, sancta 23.dist.& quod dicit gl.in clem.ad nostram, in uersicul. 2.per tex.ibi,de haeret.Neminem sanè esse edeò bonum & perfectum, quin legi subsit. & sequuntur Cardin. & Pan.ibi,& iden Pan.in c.solitae.per illum tex. de maio. & obedi. & imo. in rub. de consti.li.6.colum.3.Felyn.in Propoem.rex pacificus,post prin.

11 Idq; quod no uoluit Bal.in c.cum contiguat, col.2.de rescrip.quod si quis dicit se appellasse,vel procuratorem esse ad petendos apostolos,nõ ei creditur,licet sit uir præ clarè famè,nisi legitimè doceat.Et idem Bal.in c.iurauit, col.3.uer.si item si esset aliquis.de probat. ꝗ post didisci ta testificata,nõ admittẽdus est ad ferendũ testimonium ẽtiã uir tãtae sanctimoniæ, ut nulla omnino esset subornatiõis suspicio.Etꝗ suprà diximus est Barb.authoritate de hærede magnæ sanctimoniæ,qui nõ cõfecit inuẽtariũ.

12 Et hanc quoque partẽ confirmat, quod suprà adduximus ad probandum sanctimoniã,& uirtutes hominũ,plerunq; ad dispensandum cum illis, contra iuris regulas ꝓ uocare.Nã cum sit opus dispensatione,satis demõstratur non id fieri ex iuris cõmunis dispositiõe. Propterea Ro. con.216.electio dicti domini.col.2.uer. cæterum nec est dicendum.notat ex tex.in c.innotuit.de elect. quẽ supra inter alia citauimus,quod personæ honestas,uitae probitas,& fama electi,non supplet defectum illegitimationis ideoq; necessariam esse dispensationem,ut ibi dicitur.

13 Quibus sigillatim ita respondẽdum esse dico. primum ad id quod de graui aliorum præiudicio dictum est,illud quidẽ quod suprà multorum authoritate cõprobatum ẽ, uidelicet personarum sanctitatẽ atq; integritatem, multum habere ponderis cõtra generalia legum decreta, ita intelligendum esse atq; procedere, nisi rei & negotii arduitas,& magnum aliorum præiudiciũ aliud suadeat, ꝓ id quod uoluit Bal.ĩ l.unica,co.3.in 2.oppo.uer.quid ergo est in codicibus mercatorum.C. de cõfes.stãdum esse

priua-

priuatæ scripturæ mercatoris etiã pro se, & in articu. separato, quãdo est notabilis & fidedigna persona, duntamen quãtitas si parua, alias secus. Cuius dicti authoritatẽ subnixus Fely. in c. literas. co. 3. uer. 1. est de præsump. asserit nihil operari uiri sanctitatem, in alterius præiudicium, quando causa est maximæ, ut dicit, importantiæ. Cui plane sententiae consonat, quod no. uoluerunt Ant. & Pan. in c. 2. & ibi latè ipse Fely. col. 3. uers. falli tertio. de fide instru. intelligẽtes quod supra diximus, priuatam scripturã aut rationes defuncti, qui laudabiliter uixit, facere præsumptionẽ, &c. quando scilicet non est immodica quantitas. Neque longè abest quod dicit Bar. aut quisquis is fuit, in l. palatinos. C. de colla. fund. fisc. lib. 11. ꝙ etsi ambasciatori, qui est notabilis persona, aut baiulo, qui notus est, debeat credi sine literis, procedit tñ, nisi agatur de magno præiudicio, per tex. ibi, & ĩ l. facultas. C. de iur. fisc. & l. missi opinatores. C. de exac. tribut. eo li. ꝙ & sequitur Fely. in c. quod super his. col. 2. de fid. instr. ubi & per hoc aliud dicit, quod licet Card. aut alteri ꝑsonæ, dicẽti se legatũ Papæ credatur sine literis, c. nobilissimus. & ibi gl. 91. di. cũ his quæ supra allegauimus, hoc tñ ĩtelligẽdũ ẽ, nisi ageretur de magno ꝑiudicio. & idẽ dicit ipse Fe ĩ c. ad euidẽtiã, co. 1. uer. limita oẽs, de sent. excõ.
14 Quin plus dicit gl. not. in c. sicut. eod. tit. quod dictum c. nobilissimus, intelligitur, cũ nulli fit præiudiciũ. quã sequitur Pan. qui illã facit sing. et Fel. ibi, et idẽ Panor. in c. cũ olim. eius initii 1. co. ul. uer. in eadem gl. de priuile. ubi et illã dicit no. et in c. cũ ĩ ecclesiis. de maior. et obe. et in d. c. 1. col. ul. de iud. et c. cũ in iure, et ibi Fel. in pri. de offi. dele. et Ang. con. 182. mandatũ principis. et Phil. Corneus con 155 quanquam uideatur, in fi lib. 1. et Fely. in c. sicut. col. pe. uer. fallit quarto, de iudic.
15 Et facit quod uoluit Bal. in addi. Specul. tit. de homic uer. an mortuus febre. quod nõ creditur soli medico dicẽti vulneratũ ex vulnere obiisse, etiã si sit bonus vir, cum agatur de magno præiudicio. Et quod dicit Pano. in c. 1. char. ul. co. 1. uer. an autem in casu. de iudic. quod si non
constat

constat de cõmissione iudicis, nuntius autẽ sit bonae famæ, & agatur de modico præiudicio, præsumitur interue nisse commisio, per no. ab Inno. in ca. 1. de cler. pereg. quæ supra adduximus Et quod post alios scribit Feli. i c. Albericus, co. ul. de testi. quod i actu cõfecto a probo uiro presumitur interuenisse solẽnitas extrinseca, cum agitur de modico præiudicio, per no. ab ipso Inno. in d. c. 1.

16 Ex qua limit. (ut vocamus) siue restrictione illud, pfectũ uideri põt, quod cũ aĩa oĩb. reb. & causis sit anteponẽda. l. sãcimus nemini. C. de sac. ec. ideo ubi agitur de periculo animae, nihil virorũ sãctitas facit, ubi quippiã dixerint, aut præceperint, nõ illis ante credẽdũ ẽ, quã sciamus illos adeo impetrasse quæ postulãt & tũc facere quod mãdãt, neque. n. statim videri debet diuina maiestate concessũ, quod fuerat humana pollicitatione promissũ, ut scribitur in c. si quis praepostera 50. dist. ubi gloss. vlt. ex eo no. nõ eẽ statim credendũ ẽt bonoviro. Ad quod ẽt citat. c. ego solis. 9 di. vbi, & ad hoc est tex. optimus, in hæc verba, Alios autẽ ita lege, ut quãta libet. sanctitãte polleãt, nõ ideo verũ putẽ, quia ipsi ita sẽserũt, & ibi no. gloss. nõ eẽ cõsiderãdũ quis dicat, sed quid dicatur. Ad quod ẽt allegat ca stãdũ. 19. di. ubi est tex huiusmodi, Adeo aũt nõ requiritur, quis, vel qualis prædicet, sed quid prædicet. & subdit gloss. in d. c. ego solis, paulo post, nõ prodesse sãctitatẽ personae, ut citius credas, per d. c. si quis præpostera. Denique diuus Thomas secunda secũdae q. 70 ar. 3. in fi. nõ esse de quolibet praesumendũ bonum, ubi alterius imminet periculum, ad hoc referẽs illud euãgelicum, Noli te credere omni spiritui. & illum refert, & sequitur Feli. in d. c. cum in iure. in prin. de offic. deleg.

17 Ad secundum, quãdo diximus iudicatu eẽ difficilimũ bonusne sit quispiã, an malus, & plerosq; uideri probos, qui sunt improbi, dicẽdum ẽ illud sane, ut dictum est, sæpissime accidere. Verum nemo fuit tã peritus, sagaxque & egregius simulandi ac dissimulãdi magister, atque artifex, quin breui præruptis atq; exutis paulatĩ inuolucris vel inuitus prodat, & detegat innata atq; ingenita vitia

quæ

quæ aliquãto tẽpore dissimulauit. Nã vt lib.2.Officiorũ scriptũ reliquit Cicero, ficta omnia celeriter tanquã flosculi decidunt, nec simulatũ quicquã põt eẽ diuturnũ. Et ĩ ea oratione quã nuper citauimus, pro P. sexto cũ illud dixisset, Etenĩ animus, vultus, flagitia parietibus tegebantur, mox subiunxit, Sed hæc obstructio nõ diuturna fuit. Sextus quoq; Pytagoricus (is est quẽ citãt decreta canonica in c.origo.32.q.4.in illis ipsis sentẽtiis in ibi relatis) Nulla, ĩquit, dissimulatio multo tẽpore latebit. Quã sẽtẽtiã cõprobat Seneca ad Neronẽ De clemẽtia, Nemo prodest personã diu ferre fictã, ficta cito in naturã suã recidũt. Ideo menãdri sentẽtia est, Latere vsque in finẽ ne putes, malus existens. Cui oĩno simile illud Platonicum libro 2. De iusto, Difficile vt malus quis semper lateat.

18 Sed & huc pertinet nostrorum sententia, Res de facili ĩ suã naturã reuertitur. ad quod allegat l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & c. ab exordio. 35. di. & ad id quoq; Maria. senior consil. 35. circa prædictam consultationem. columna 6. citat illud Seuerini,

Repetunt proprios quæque recursus,
Redituque suo singula gaudent.

Et faciũt quæ alibi differemus, tempus esse parẽs veritatis, nihilque omnium rerum diutius celari posse. Et quod dicit Menander ipse in Oedipode, Tempus solum iustum uirum ostendit.

19 Quæ cũ ita sint, nemini sane non erit explorata indubieque perfecta eius integritas, qui se probũ atque honestum virũ exhibuerit, non in vno actu solum, sed in pluribus, neque paruo quidẽ tempore, sed diutius ut omnis interim simulatio, si quæ esset, procul facessat. Et ideo ex cõcilio Laodicensi, hi tãtũ ad ecclesiasticã dignitatẽ episcopi iubẽtur promoueri qui plurimo tẽpore probati fuerĩt, tã uerbo fidei quã rectæ cõuersationis exemplo. c. episcopi. 24. di. Et ante Paulus ille ellectionis vas ꝓhibuerat, Neophitũ, id est nouiter ad fidẽ conuersum, in episcopum ordinari. 1. ad Timo. 3. c. & repetitur 48. di. per totũ Et alibi dicit glos. in ca. cõsuluit, decimoseptima quæst.

quarta.

quarta.ad id referens tex.ibi,quod Iudæis recẽter noſtræ religioni mancipatis nõ debent cõmitti officia publica, ſicut nec ipſis Iudæis,quaſi nõdum ſatis firma ſit,& probata huiuſmodi virorum noua fides, virtutes ad delicti commiſi veniam impetrandam prodeſſe.

20 Sed,& ẽ tex.nõ hoc minus cõprobãs,ĩ c. eos qui.prima quæſt.ſeptima.vbi remiſſius agitur cũ ſimoniaco quẽ alias vita cõmẽdat.Ad quod ẽt Pan. exiſtimat referẽdũ tex.ĩ c.niſi ſpecialis,de offic.deleg.vbi Papa cuidã remiſit penã ob ſpecialẽ quã erga eũ habebat dilectionẽ, ortã videlicet,vt ibi cẽſet Pan.ex ipſius,qui deliquerat virtutibus,& ita ẽt interpretatur Barb.dicẽs illũ text. ad hoc ſingul.ĩ l.Titius.co.nona.ff.de verbor.oblig.ꝙ,& nos alibi diximus ſupra ĩ decimaſexta cã,ĩ fi.Et bene facit quod ſcribit Bald.ĩ l.data,col.prima.C.qui accu.poſſ.quod iudex,dũ poenas imponit,debet reſpicere dignitatẽ, ætatẽ, & merita prioris vitæ,ſecundum no.in l.quid ergo.§.poena grauior.ff.de infa.& in l.& ſi ſeuerior.C.eo.

21 Ex hoc manare dicit Pan.ĩ d.ca.niſi ſpecialis.& rurſum in ca.cum quidam.colum prima.in fin de iureiur. id quod poſt diuum Thomam ſecunda ſecundæ, quæſtione 186.articulo primo,addit Io.An.ĩ c.accuſatus.§.vlti.de hæret.libro ſexto,quod in eodem genere peccati religioſus peccãs occulte,& abſque ſcandalo,non ex cõtemptu nec cõtra uotum religionis,peccat leuius,quã ſecularis, nã ex multis bonis,quæ facit,abſorbetur peccatũ ipſius religioſi,ſi ſit leue,& ſi ſit mortale,facilius ab illo reſurgit,propter intẽtionẽ quã habet erectã ad Deũ. quæ licet ad horã offendatur,tamẽ de facili reparatur,ſicut Petrus poſt culpã ſtatĩ amariſſime fleuit,ut pater Matthæi uigeſimoſeptimo,& quid dixit pſal.quĩquageſimo,Peccauit,& malum corã te feci.Ideo ſcribitur Prouerbiorũ uigeſimoquarto,& repetitur ĩ decretis canonicis ĩ capit. ſepties,de poe.diſtĩctione tertia.Septies ĩ die cadit iuſtus & reſurgit.Ergo licet iuſtus cadat,nõ tamẽ perdit nomẽ iuſti,ex quo per bona opera ilico reſurgit. Et propterea ſcribitur Pſal.trigeſimoſexto,Si ceciderit iuſtus,nõ collidetur,

detur, quia supponit Dominus manum suam. Et hoc quo que sequitnr idem Pan. in c. 2. vbi est bonus tex. & glosa de dol. & cõtu. & idem Pan. in c. sed nec. ne cleri. uel mõ. & Domi. in d. c. accusatus §. vlt. & c. homo christianus. 40 dist. & Feli. in d. c. cum quidam. in prin.

22 Et his succinit tex in c. talibus, de poe. di. 2. vbi talibus Deum diligentibus omnia cooperantur in bonũ. & usque adeò prorsus omnia, ut ẽt si qui eorum deuiant & exorbi tant, etiã hoc ipsum facit eis proficere in bonum. & glo. ibi addit occasionaliter, quia fortiores resurgunt. allegat in arg. c. considerandum, & ca. fidelior. quinquagesima di. & c. mutare. 6. q. 1. qui canones loquuntur de Petro, qui fidelior factus, est postquam peccauit.

23 Adde, & quod secundo Paralipo. decimonono capite in prin. Iesu propheta regem Iosaphat ĩ hæc uerba alloqui tur, Impio præbes auxiliũ, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeris, & idcirco irã quidem Domini mereba ris. Sed bona opera inuenta sunt in te, eo quòd abstuleris lucos, &c. Ex quibus verbis facilè percipitur p͂cã minui propter merita, & uirtutes & Deũ ipsum minus irasci his qui peccant, alioquin iustis, & bonis. Sed & huc vergit il lud Ezechiæ regis Iuda in eo. lib. capite trigesimo, Domi nus propitiabitur cuuctis, qui ex toto corde requirũt Do minum Deum patrum suorum, & nõ imputabit eis, qu d minus sanctificati sunt. Igitur si Dominus iustis probisq;, qui aliquando peccarũt, sit propitius, illisq; leuius illius succenset, idipsum quoque, & nos facere debemus, quos illius imitatores esse præcipit Diuus Paulus ad Ephesios capite quinto. uide Thomam in quarta dist. vigesimasecũ da quæst. prima, capite quinto, & Baldum in lege prima. C. si ser. uendi,

24 Huc quoq; pertinet locus Oratorum quem Deprecationem uocãt, cuius ĩ 49. causa, nõ semel meminimus, de quo Fabius oratorum (Ciceronem semper excipio) prin ceps, lib. septimo Oratoriar. Institutio. c. quo de qualita te disserit, in hæc uerba scribit, In senatu, & apud populum, apud prin[illegible]i, & ubicunque iuris clementina est,

habere

habere locum Deprecationem,in qua plurimũ ualent ex
ipſo,qui reus eſt,hæc tria,in uita præcedẽte, ſi innocẽs,ſi
bene meritus,ſi ſpes in futurum innocẽter uicturi,& ĩ ali
quo uſui futuri.Et ante eum Tullius, ſiue is Cornificius
fuit,ſiue item alius, in li.1.Rhetoricorũ ad Herennium,
Deprecatio eſt(ait)cum peccaſſe & conſulto reus feciſſe
confitetur,& tamen poſtulat,ut ſui miſereatur. hoc in iu
dicio non poteſt ferè uſuuenire. niſi quando pro eo dici-
mus cuius multa recta eſſe conſtat.Et iterum li.2. Depre
catione(inquit)utemur,cum fatebimur nos peccaſſe,ne-
que id imprudẽter,aut fortuitu,aut neceſſario feciſſe di-
cemus,& tamen ignoſci nobis poſtulamus.Hic ignoſcẽdi
ratio quæritur ex his locis, ſi plura aut maiora officia,
quã maleficia uidebuntur conſtare,ſi qua uirtus aut nobi
litas erit,ĩ eo qui ſupplicabit,ſi qua ſpes erit uſui futura
ſi ſine ſupplicio diſceſſerit,ſi ille ſupplex,mãſuetus & mi
ſericors in poteſtatibus oſtendetur fuiſſe.Hoc loco uſus ẽ
Quintilianus suus Declamatione 310.inquiẽs in ſi. Qua
ſecunque crimen donari meritis,donari uirtuti poteſt.
25 Quid?quod alias in multis iuris articulis,a regulis ipſi
us iuris cõmunis diſcedimus,multaq; ſpecialia(ut loqui
mur)ĩtroducta sũt ob merita, proboſq; mores atq; uirtu
tes perſonarũ?(ut ſic loquamur cũ noſtris in qua re quia
latiſſimè patet,eſtq; admodũ utilis, paulo longius expa-
tiabimur,ut ẽt legentes cognoſcãt,quanti leges noſtræ,le
gumq; interpretes bonos proboſque uiros faciant.
26 Imprimis occurit,ut ferè ſemper obuia eſt ĩ legum cõ
mentariis,gloſa in l.Titio fundus.ff.de cõdi. & demonſt.
Ex qua illud aſſumitur,quòd etſi nõ debemus alterius aſ
ſertioni facilè,citoq; temerè credere.l.1.§. dolum. ff. de
eo per quem fac.erit.& l.3.§.ſed ſi ſic accepit.ff. de in rẽ
uerſo.& in lege ſecunda.ff.quod ſal. tut.auth. & l.nimia
crudelitate.C.de actio.& obliga.& lege,ſicut. & ibi Bal.
in fin.C de fid.inſtrumen.& c.ſiquis præpoſcens.quiqua
geſima diſtinctione.& c.ſi quid ergo. 86.diſt. qui textus
etiam repetitur decimaquinta quæſtione ſeptima. & rur
ſum in cap.licet Hely.uerſicu.nam iu[illegible] de ſimo. & ad c.
Deus

Deus Optimus 2.q.1.& c.nullum.3.q.5.& c.uisis literis in fi.ibi,nimis factus credulus.16.q.2.Idq; est quod dicit vulgaris ille non tamen contemnendus author,

Nil temerè credideris.

Et alibi,

Noli tu quidem referenti credere semper.

Et Q.Cicero M.tulii frater de petitione cõsultatus,Illud, inquit,teneto neruos atq; artus esse sapiẽtiæ,non temerè credere. Ouidius quoq; lib.3.de Arte amandi,

Nec citò credideris,quantum.n.credere lædat,
Exemplum nobis non leue Mopsus erit.

Et Iesus ille filius Syrach,vir quidẽ sapientissimus, ĩ Eccle.c.19.qui cito,ĩquit,credit,leuis est corde. quã sẽtẽtiã citat Fely.ĩ c.cũ contigat,co.pen.in fi.de rescrip. Propterea dicebat gl.in c.omnibus in uerbo,bonis.2.q 5. eos leues eẽ,qui cito crederẽt.Cui & simi'e illud ẽ,quod diuus Hiero.in regula sanctimonialium ad Eustochiũ,c.16.scribit,Non omnibus qui loquuntur,sis facilis ad credendũ. leuitas.n.in credendo,leuem denotat mẽtem.Adde quòd credulitas,si Fulgentio credimus,est mater deceptionũ. Ex quibus manifestum est, non esse nimis leuiter alteri credendum,neq; auditis fidem temerè præstandam.

27 Tamen quoniam(ut scribit Seneca ad Luciliũ epist. 3. quẽ allegat Fel.ubi supra)vtrũq; uitium est, & omnibus credere & nulli,idcirco quod dictũ est,alteri non esse facile credẽdum,ita intelligẽdum omnes censent, nisi is sit probus & fidedignus,authoritate illius glos in d.l. Titio fundus,ĩ ver.actiones,ante fi.quã notat, & dicit mẽti tenendã Bar.ibi,uide Bal. & Ang.& Pau. Ca.qui dicit illã glo.semper ad hoc allegari.idẽ Bar.in l.nõ solũ.§. mortis aũt,co.16.ver.nũ videamus.& ibi ẽt Rom.ff de no.ope. nun Alber.Bal.in lec.antiq Ang Pau.Ca.Rom.Ias. in l. 1.ff.de eo per quem factum erit.inter quos Ang dicit illã glo.valde not.ipse Bal.ĩ l.iudicia.in 4.q.C.de rei uẽd. ubi per illam dicit,quòd dictum legalis & notabilis uiri adeò præbet iustam causam credẽdi,ut ẽt ex eo iudicetur iustus titulus sufficiẽs ad præscriptionem.Eandem quoq;

glo.ponderat idē Bal.con.144.præſuppoſito cōmunis Papiæ ſtatuto,col.2.li.1.vbi per eā dicit, q credere bono viro,nō eſt facere aliquid cōtra ius naturale.& ipſe Bal.cō.463.ſtatuto cōmunis Papiæ præſuppoſito,col.3 li. itē 3. (vide unū idē ſit cū praecedēti) & rurſum cōſi.436. uius idē eſt ut præcedētis exordium,li.5 & in c.cùm cōtingat. col.2.uer.dic q dictū.& ibi Pan.col.1.de reſcript.ubi ipſe Bal.dicit per eam glo.quòd dictum unius probi, & diſcreti uiri inducit credulitatē,& ibi omnino vide Felyn. col.3 & ſeq.& idē Bal.in c.ueniens.huius initii 1.ver.op pono ulterius.de teſti.& ī c.ſanctorū.de præſcrip.ubi no. dicit per illā gloſ.quòd ex dicto unius boni uiri cauſatur bona fides, id eſt, iuſta credulitas. Quod, & idē dicit ipſe Bal.ea tamen glo.non citata,cō.278.quando ſapiens con ſuluit,in ſi.li.4.& ante eum hoc idem ſcripſerat Cy.(poſt Iacob Are. in l.1.in 4.q. ubi etiam Bal.col.ult. C.de ſer uit.& aqua.vbi tamen nullus etiam illam glo.allegat.

28 Cui neùtiquam di ſimile eſt,quòd licet emens ab alio tanquā executore teſtamēti,aut alias nomine alieno,præſumatur mala fide,& temere emiſſe,niſi probet illū uēdētē fuiſſe executorē,aut alias hmōi,qualē dicit, vt voluit glo.in l.1.C.de rebus ali.nō ali.& eſt textus in l.ſltima. ff.pro empto. Si tū ſe probet hoc à fidedignis andiuiſſe, praeſumitur ob id adeò bona fide emiſſe, ut poſſit praeſcribere,ut uoluit ipſe Bal.ī d.l.1. uer. ſed pone quod aliquis emit.c.de reb.ali.nō ali.quē ſequitur Saly.ibi,& ante illū dixerat Bar.in l.qui fundū §.procurator.& in d.l. ult ff.pro empt.ſequitur Alex.coh.1.pōderatis hi col. ul. uer.circa ſecundum.li.4.& Fely.in d.cum contingat, co. 3.ante ſi.primae concluſionis.& in c.de quarta,col. 8. in prima doctrina,de praeſcri.& in c.ſicut,co.17.de re iudi. & Hippo.Marſil.in l.ſi quis ne q.col.19.uer.vlterius hic habemus,ff.de.q.quod dictum nihil à praecedenti differr niſi quod in plurali de fidedignis loquitur.

26 Sed ut ad noſtrā gloſ.in d.l.Titio fundus, repertamur, eandem quoque notant,& ſequuntur Ang. in l.mariti.§. plectitur.ff.de adul.ubi per eam dicit,quod nō dicitur ni-

nium

mium credulus, q credit homini fidedigno, Pet. de An ĩ c. ult. de appel. Ro. consi 6. quod dicta intimatio, ubi illã quoq; dicit no. Pau. Ca. cõ. 144 uiso processu, & attestationibus, col. pe. li. 2. & Frãc. Cur. senior, & Ias. uterq; ĩ repe. l admonẽdi, hic col. 78. uersalle, ff. de iureiur. idem Curtius qui illã glo. dicit sing. consi. 72. princeps defunctus, col. 9. uer. restant duæ difficultates. alter Fran. Curtius iunior consi. 19. uiso, ac diligenter considerato processu, col. 3. ubi & eã pro no. allegat, & Frã. Are. con. 35. uiso themate, col. ulti. & consi. 102. in cã, & qõ. uertente, col. 6. uer. dicemus igitur, & con. 154. consultatio proposita, col. ulti. lib. 1. quod errore impressorũ repetitur ĩ cõ si. 30. lib. 2. idem Alex. consi. 75. uidetur in præsenti consultatione prima facie dicẽdũ, col. 3. uers. ergo cum tõ ĩ si. lib. 5. & cõ. 80 visis themate suprascripto, & instrumẽto, col. 3. uersi. & non obst. eo. li. 5. & cõsi. uisis attestationibus, col. 3. uer sentio insuper, li. 7. Barb. in l. sciendũ, co. 40. ff. de uerb. obl. ubi eã dicit optimã, & in l. sed si ex stipulatu, col. 8 ti. ubi eã appellat celebrẽ. & cõsi. 27. scripsit doctissimus apud Græcos. col. antep. li. 1. & cõ. 3. clementissimi Dei patris, co. 13. li. 2. & cõ. 12. præclare scribitur sapientiæ, co. 4 eo. li. 2. & cõ. 18. præclare sciptũ est apud psalmistã, co. 9. uersi. eo. lib. 2. ubi eã gl. dicit elegãtẽ, & consi. 29. altissimi optimi Dei, co. pe. eo. li. 2. ubi eã dicit ualde sing & consi. 67. clemẽtiss. Dei patris, co. pe. in fi. eo. 2. ubi dicit elegãtẽ, & consi. 41. Deũ inuocẽt ad iutorẽ, col. 4. uer. eo li. 2. ubi dicit esse meliorẽ de iure. & con. 1. magnus scripsit Psalmista, col. 25. li. 3. ubi eã ẽt facit sing. & cõ. 46. illud adducã quod præclare, col. antep. li. 4. & con. 51. clementiss. Deũ co. 4. eo. lib. 4. ubi eã pro solẽni allegat, & consi. 27. præclare scribitur. 3. Regũ, co. 2. eo. li 4. Lanfran. in repet. c. quoniã cõtra falsã in materia testiũ, uersi. circa præmissa cadit vnũ not. de probat ubi eã gl. facit sing. Soci. q illã dicit no. cõ. 11. ĩ cã dominæ Catharinæ, co. ulti lib. 3. Feli. ĩ d. c. de quarta, quo loco supra citauimus, de præscri. & in ca. super his. in fi. de accus. & in c. licet Hely. col. 2. uersi. tertio limita & iterũ

in cá.per tuas,col.1.de simo.Philip.Deci. consi.178.ĩ cá quæ proponitur,col.3.& con.192.in casu proposito, co. 2.ubi eá glos.pro notabili allegat,& Hipp Marsi.ĩ repe. rub.C.de proba.col.65.uersi.adducebam etiam,& in l.1. §.ad quæstionem,colum.3.uersic. & pro hoc dicto. ff.de quæst.& infinitis prope locis illam glo ad hoc annotatã
30 comperies. † Et idem certe quod illa gl.uoluit, ea tamẽ non citata,Bart.in l.de pupillo §.si quis ipsi prætori ĩ 8. q.in fi.& post eũ Alex.ff.de no.ope.nunt.ubi habetur id quod dicitur a fide dignis,habere iustã causã credulita tis.ad quod allegat Cy.in d.l.1.de seruit.quod,& idẽ uo luit Pan.in d.c.cum cõtingat de rescrip.& in c.cura, co. ulti in duobus locis,de iure patro.(uide ibi Ino.&Fran. Are.consi.102.in cau.& q.col.antepe.ĩ duobus locis. Et alibi Bar.ipse in l.1.co.2.uer.ulterius procedo.ff.ad Tur pil.dicit ꝙ iustus error ẽ credere fidedignus quod,& idẽ dicit in l.athletas.§.colũniator,ubi ẽt Ange.ff. de his q not.infa.ubi dicit ipse Bar.eũ excusari a calũnia,q instã tibus personis fidedignis,& quibus uerisimiliter debuit credere,accusauit.quod,& ipsũ dicit in l.athletas, ff. de fal.ubi subiungit id esse notandũ pro sindicis comitatus, qui ad aliorum instigationẽ maleficia denuntiant ut ui delicet debeant credere,uel nõ credere instigantibus,secundũ qualitatẽ personarum,& idẽ quoq; dicit ipse Bar. in l.ulti.ad fi.ff.de hære.instit.in l.1.§.hoc interdicto,co. 3.uer.uenio ad sequentẽ gl.ff.de iti.actuq; priua. & Bal. in c.quoniã cõtra falsam,co.9.uersi.extra quæro, de pro ba ubi loquens in singulari, dicit instigatorẽ fidedignũ excusare a calumnia,& Ang.in l miles.§.mulier,in fi.ff. de adul.& in l.2.C.de calum.Inn.Pan.& Feli.in c.2.eo. li.ubi Pan.dicit ad hoc facere tex.in c. inquisitionis, de senten.excom.idem Panor.consi.178.uiso toto processu, col.ulti.uer.sed non instando,lib.1.Franc.Are.in l. cum
31 quidam.§.quod dicitur,col. 2.ff. de acqui. hæred.† Nec minus in hac parte notanda est,alia glo.in c.sicut.in gl. ult.de accu.quæ nominatim uoluit honestæ personæ me rito esse credendum , & alia item in cap. cupientes post

prin in uerbo,notitiam,de elect.libro.6.quæ dicit uideri notitiã certa eẽ,& indubitatã eius rei,quã a fide dignis accipimus.propterea consuluit Pet.An.consi.24. uisa in quisitione formata contra Philippinum,co.2.uer. postremo aduertendum,quod nõ debent puniri de falso testes qui deposuerunt se id scire,quod a uiro optimæ aniæ,& opinionis audiuerãt ꝙ dictum ut sing.& ualde cordi tenẽdum citat,& sequitur Ias.in d.l.1.col.ult ff. de eo.per quẽ fac.& rursum in d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori. col.8 uer.2.inquantum,ff de op no.nunt.Cui accedit ꝙ scribit Domit i c.de capitulis,per illum tex.20.di. quòd quis dicitur pro certo scire,quãdo est certificatus ab uno notabili uiro,& fidedigno.ad quod ẽt allegat d.c.sicut ꝑ certo.de simo.& hoc quoq; sequitur Ias.in d.l.1. col.pe. uer.2.limita.& in d.§.si quis ipsi prætori, colu.7.& in l. properandum.§ sin autem alterutra,col.4.in 6.conclusione.C.de iudic.& Franc.Cur.seni r consil.72 & ipem uoluit loquens tamen pluraliter de fide dignis,Roma.consil.403.pro decisione,col.pe. uersi.secundo quia ad hoc.

32† His finitimum est quod scriptis prodidit Lapus ille cõsistorialis aduocatus,cuius authoritas magna est,ut tradit Ro.sing.39 quod incipit, An habens. Is in allegatiõe cuius est principiũ,factum super quo iure cõsilium petitur,tale proponitur,longè lateque probat,assertionẽ hominis fidedigni excusare,propterea; excusandum esse religiosum a poena cle.1. de priuil. qui credit matronæ graui,& fidedigne dicenti aliquam habere licẽtiã(ut loquitur)à proprio sacerdote.quod dictum sequitur Feli.i

33 d.ca.cum cõtingat,col 4.de rescrip.† Cõsimile est quod tradit Pet Paludan.insignis Theologus in 4. Sententiarum di.18.q.6.me sẽper teneri eum uitare quẽ semel sciui esse excõunicatum,nisi de absolutione legitime cõstiterit,ut est text.ad literam in d.c. sicut de senten. excõ. Tamẽ si ille sit multum fidedignus,& dicat se absolutum uidetur satis constare de eius absolutione,ideoq; nõ pecco,si cum illo conuersor.Et hoc sequitur consummatissimus nostra tẽpestane Theologus Adrianus Florẽtinus in

quæstionibus quas elegãtissime in 4. Sniarũ conscripsit. quo loco de clauibus differit,in 7.exceptione eorũ qui li
34 cite possunt excõicatis cõicare. † Quibus haud dubie respõdet tex.elegãs & in penitissimis iuris studiosorũ præcordiis recõdendus,in l.nõ oẽs,§.a barbaris, ff.de re mil. in illis uerbis,Si bonus ante existimatus,est propè est,ut affirmatiõi eius credatur per quẽ text.dicit pulchrè Bal. in l.uniuersi.C.de vectig.ꝙ oĩs bonus uir est maximũ iudiciũ,ut credatur eius iuramento,& tex in c.1.de cleri ꝑ fal.promo.& quód ibi not.Pan. in 2.no.& in c. cũ in tua. de sponf.ibi,Si persona grauis,cui fides adhibenda, & in cap.talia.8.q.4.ibi quia de memorati uiri testimonio du
35 bitare o no non possumus. † Et oĩa hæc breui sñia cõclusit Isocrates ille, & philosphus & orator nobilis, cuius domus(ut scribit Cicero) cunctæ Greciæ quasi ludus quidam patuit,& officina dicẽdi, & ex cuius schola tanquã ex equo Troiano multi proceres prodierunt. Isocrates igitur in diuinis illis præceptis quæ ad demonicũ Hipponici filium scripta reliquit.velĩ,ĩquit,existimes æquè ducere ita improbis non adhibere fidem, ut bonis credere.
36 † Nec hinc longè distat tex.in pectore memori reponendus,ĩ l.à bonæ fidei.ff.de rei uẽdi ubi si a possessore bonæ fidei fugerit seruus,qui integræ opiniõis uidebatur,ut custodiri non debuerit,absoluendus est possessor.vbi Ange. per illũ tex.& per gl.in d.l.Titio fundus. dicit se excusauisse in syndicatu quẽdã potestatẽ,qui nobili uiro quiq; reputa atur integræ opi.& sinceræ fidei, palatiũ pro carcere assignauerat,à quo tandem aufugit. Et illũ tex. pro sing.citat Barb.in d.l.si exstipulatu,col.8.ff.de uer. obli. vbi & approbat & sequitur illud dictum Ang. sicuti ẽt facit idẽ Barb.d.consi.3.col.13.uersi. cum ergo,lib.2. & d. consi.18.col.9.versi.eo.lib.2.& d.consi.29.col.pe.eo.lib. 2.& d.con.46.lib.4.ubi & illum tex.dicit esse solenné, & in tract.de præstãtia Car.in 1.q.parte 2.membro 1. ad fi. & Franc Cur.senior in repe.l.admonendi & col.18.uers. & ideo,ff.de iureiur.vbi hoc dictũ allegat pro mirabili,& Feli.in d.c.cum cõtingat,col.3.uers. prima conclusio.de

rescrip.

rescrip.& Ias.in authē.iubemus, co.ult.in 6.simili.C.de iudi.& in l.si pecuniā,col.ult.ad fi ff de condict. ob.cau.
37 ubi & illud dictū pro sing.& illū tex.pro no.adducit.†Et eodē fermè pertinet tex.not.in l.1.§. his autē.ff. de ripæ muni.ubi qui ripā uult munire,de dāno futuro debet uel cauere,uel satisdare,secundū qualitatē personæ, ut si honestæ probatæq; uitæ fuerit, ut ibi annotat glo. sufficiat cautio,alioquin satisdatio requiritur.Quæ glosa ad hoc allegari solet, q cautio pro satisdatione est,si is qui satisdare debet,sit honestæ, & probatæ uitæ.& ad hoc eā sin. dicit Bal.ī c.2.co.3.uer.quæro iterū utrū si dubitetur de. in fi.ipsius uersi.de iudi.ubi & p eā elegāter dicit,q ipsa animi uirtus pro satisdatione est,& alibi idē Bal. citat illam gl.pro multū no.& ordina. in rub. de eo qui mit. in poss.in fi & cōs.176.Cecilia recessit,li.1. & illā quoq; sequitur Barba.cons.3.col.3.lib.2.& con.9. præclarè scribitur,col.antepe.in fi.eo.lib.2.& cons.12. illud afferā in medium,co.11.uer.& forte non esset,eo.li.2. & d.cō.29. col.pe.eo.quoq; li.2.ubi eā itē dicit sing. & in c.cū R.canonicus,col.2.uer.amplius dico de offi.deleg. & Ias.in l. 1.co.pe.uer.quintò facit, ff.qui satisd. cog.ubi eam dicit not.& in l.diuortio.§.interdum, col.3.uerb. quintò allego.ff.solu mat.& in l.si quis stipulatus sit.§.ult.in 1.no. ff.de uerb.obli.& Fel.in.c.ad hoc, de sen.excō. & in c.su
38 per his,col.pe.de accu.ubi eam ēt facit sing. † Ad cuius snīæ comprobationem citāt pleriq; quod in simili a Bar. ut dicunt scriptum est in l.quicunq;, eius initii 2.per illum tex.C.defun.patr.lib.11. quòd ubi ex forma statuti tenetur aliquis satisdare,antequam acceptet officium,potestatis,tamen si est idoneus,crederetur soli cautioni,cū generali hypotheca bonorū.quāuis tamē tex.ibi,& Bar. (si is fuit,nā de hoc dubitatū est, ut latissimè scripsimus in nostris legib.Cōnubialib.l.1.no.35.inci. sed illud te. & seq.de quo statim dicemus)loquuntur in idoneo facultatibus,non moribus,de quib. est nostra hæc dissertatio. Ex hoc tamē intelligi pōt magis credi bono uiro, quàm diuiti.Ille.n.ēt cum satisdatio requiritur, simpliciter.ca

uendo liberatur, hic.n.ẽt cũ hypotheca bonorũ. Idẽ quoque nisi quòd de hypotheca bonorũ loquitur, tenet idem Bar.aut quisquis is fuit, in l.pe.C.de muril.e.li.11.ubi & ad hoc allegat d.l.quicunq;.
39 †Illud aũt dictũ (ne id repete relinquamus sine examine, posteaquã in hanc rẽ a nõ nullis adducitur) sequitur Io.Plat.in d.l.quicũq;.& Ro. conf.67.uiso themate, col.2. uers. tertiò hoc ipso. ubi & ad hoc allegat tex.in l.de creationibus.§.fin autem C.de epi.audi.iuncta gl.in uerbo, sufficiente, quae dicit ꝙ diuitiae excusant a satisdatione. Sequitur & Pau Ca.ĩ d l.diuortio.§ interdũ, & in l.1.ff.qui satis.cog. & Alex.in l.4. §.ait praetor ff.de re iud.ubi hoc dictũ pro no allegat, & cons.37.uiso & opportunè discusso, col.4. uer. plus dicit Bar lib.2.& Fel.in d.c.ad haec de sen.excõ.& Ias in d.l. sancimus, col.2.in 5.fal.C.de uerb sig ubi hoc dictũ dicit sing.& latissimè in d.§ interdũ, & in.d.l.1 col.4 uers. adde quintum casum.ff qui satis cog. in quib.locis abunde refellit Alex.sibi cõtrariũ. & Fran. Are. contra hmõi Bart.sñiam tenẽtes.utrũ quidẽ in d.§. interdũ. & Ale.in d.l.1.& eorũ rõnib subtiliter respõdet. Nouissimè tamẽ Io.Sadoletus in.d.l.1.approbãs opi.Ale.ibi ad Ias.fundamenta respõdet, & illius respõsionem congruis rationib. euertit uter aũt iustius arma induerit, studiosis iudicãdũ relinquo, neq;.n.admodum pertinet ad hãc nostrã tractatione.
40 †Sed prop us ueniamus ad institutum. Ad eã gl.in d.l 1.§ is aũt ff.de rip.muni.accedit, & quidem propriùs, quã illud Bar.aut alterius, quisquis is fuerit. dictum in d.l.quicunq; (nã ut iã diximus, nihil fermè ad rem facit) alia gl.illi nõ multum absimilis in l.pen in gl.ulti. ff. de peti.haere.quae uult, quòd cauere tãtum debet, qui non suspectus est satisdare.quã ẽt glo.ualde sing.dicit Ias. in l.sancimus, col.ulti.C.de uerb.signi.& Anto. Corset. in suis sing in uerbo, cautio. & in repe c. si grandi. col.16. uersi.de supp.neg.prae.lib.6.
41 † Et utique quidem glos. calculum adiicit tex. elegans, nec uno digito notandus in.l.legitimos.ff.de legit.tut.ubi quamuis aliàs legitimi tutores debeant satisdare, idq; maximè suadeat

deat fauor & utilitas pupillorũ,si tamẽ persona sit honesta,ei remittitur satisdatio.ꝑ quẽ tex.no.Bal.ibi ĩ 1. no. ꝙ si persona tutoris legitimi sit multũ fida & honesta,remittitur.ei satisdatio.Et in 3.quoq; no.quod persona honesta a satisdãdo liberatur.Cui & germanũ ẽ, quod per gl.in d.§.is aũt,dicit idẽ Bal.in l.abstinẽdũ.C.quo.appe.nõ recip.quod si statutũ dicat cõdẽnatũ debere satisdare secũdũ qualitatẽ persone licet illud uerbũ s tisdare,intelligatur cũ fideiussor,d.l.1.ff.qui satisd.cog.t si quispiã
42 sit honestæ & ꝓbatæ uitæ,sufficit iuratoria cautio.† Huc quoq; pecu iarīter spectat tex.not.i l.si quis stipulatus sit Stichũ.§ ul.ff. de uerb. obli. cũ dicitur in fi. ꝙ plerũq; idonei nõ.tã patrimonio,quã fide æstimãtur,ubi & Pau. Cast.ꝑ illũ tex.dicit,ꝙ qui pauper est, nullaq; possidet immobilia,tamẽ est ꝑsona probat fidei,& cõsueta seruare promissa,ẽ idoneus fideiussor.Quod dictũ dicit multũ sing.Hippo.Mars.in l.1.§.ad q.col.3 ff.de q. Ale.in l.2.uer.itẽ limita.ff.qui satisd.cog.ubi Ias.ĩ 3 fal.sequitur. & pro eo nimirũ facit elegãs dictũ Bal.in l.præcibus. col 6.C.de impub.& aliis substi.quod idoneus est,quem uirtus probat,per tex.in l.1.C.de condit.i pub hor.lib. 10.
43 † Illud tamẽ d.Paul.Cast.reprobat Alex.ĩ d.l.2.& Frã. Are.& Ias.sibi cõtrarius in d.l.si quis stipulatus,ea potissimũ ratione quia nõ satis esse cautũ atq; consultũ ei,cui uir pauper alioquin fidus esset fideiussor datus,prout eẽ debet.§.suscepto.Instit.de repl.nã si iste fideiussor moreretur,forsitã hæres ipsius nõ eẽt huiuscemodi,qualis fuit quia sæpe legali & probo uiro succedit illegalis & ĩprobus.l.generaliter in prin.C.de reb.ere & ꝙ ibi not. Bal. in 2 no.& ex bonis plerũq; mali nascũtur,c.recurat 32. q.4.Quin ẽt dicebat Dem.ille eloquẽtiae Græcæ columen, a uiris egregiis proinde quasi fato quodã id accidat,ĩprobos ꝓficisci filios.Huius hæc uerba sũt,Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἱμαρμένη εἶν,φαύλους δ' προβαίνειν τοὺς υἱούς Quæ ipsa retulit Aristides ĩ Cimõe.cui us ĩtrepres ĩ eã sniam citat ꝓuerbium,Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα, μίματα virorũ h eroũ filii,noxæ.quo significatum ꝓflãtiũ uirorũ

filios multum solere a progenitorum moribus abesse. In quam etiam sententiam est illud Euripidis in Heraclidis.

Ενα γαρ ἐν πολλοῖς ἴσως,
Εὕροις, ἂν ὅςος ἐςὶ μὴ χείρων πατρός.

Quod sic uertit quidam,

Vnum forsan inter plurimos.
Inueneris, qui patre non sit nequior.

Illud quoq; Homærice Mineruæ Thelemachũ alloquentis lib. 2. Odysseæ.

Παῦροι γαρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται:
Οι πλέο νες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους
Pauci enim filii similes patri sunt,
Plures peiores, pauci autem patre meliores.

44 † Propterea Aelius Spartianus in uita. Seueri imperatoris, Cõstat (inquit Diocletianũ alloquẽs) Auguste, nemine prope magnorũ uirorũ optimũ & utilẽ filiũ reliquisse. Deniq; aut sine liberis uiri interierũt, aut tales habuerũt pleriq;, ut melius fuerit de rebus humani sine posteritate discedere & ut ordiamur a Romulo, hic nihil liberorũ reliquit, nihil Numa Põpilius, quod utile posset esse Reip. Quid Camillus? nũ sui similes liberos habuit? Quid Scipio? quid Catones, qui magni fuerũt? Iã uero quid de Homero, Demost. Virgilio. Crispo. Terẽtio Plauto cetærisq; aliis loquar? Quid de Cæsare? Quid de Tullio? cui soli melius fuerat liberos nõ habere. Quid de Augusto? qui nec adoptiuũ bonũ filium habuit, cum illi eligẽdi põttas fuisset ex omnibus? Falsus est ẽt ipse Traianus in suo municipe ac nepote deligendo. sed ut omittamus adoptiuos, ne nobis Antonini Pius, & Marcus numina Reip. occurãt ueniamus ad gẽtes, Quid Marco felicius fuisset, si Cõmodum nõ reliquisset hæredẽ? quid Seuero Septimio, si Bassianum nõ genuisset? Hæc Spartianus nõ minus grauiter, quam dolẽter. Et est apud Valerium Maximum titu

45 De his, qui a parentibus claris degenerãt. † E nostris quoq; Bal. in c. 1. co. 4. uersi. amplius quæritur. de iudi 1 3. lec dicit, quod non est eadem persona patris, & filii in prudentia, & fide, imo a communiter, inquit, accidẽtibus nimir

nimis sapiēs generat solidos, ut dicit patere in Roboam filio Salomonis, quo nomine non temere a philosophis quaesitum est, cur ex uiris sapientib. plerunq; ignaui ac dementes oriantur. cuius rei problema est apud Alexandrum Aphrodisaeum, & philosophum, & medicum pstantissimum li.1.proble.c.2.aut ex aliorum computatione, qui ex primo tria faciūt, 29.& nos diximus in nostris legib.cōnubialib.in 15.lege,nu.154.incip.praesertim si ani
46 mus.†Caeterū, ut redeamus ad nostrū principale propositū, supradictis mirū ī modū ad stipulatur tex. memoratu scituq; dignus in l.suspectū ff.de suspec.tut.cuius uerb:, etsi in promptu sunt omnibus, non tamen grauabor hic adscribere.Suspectū tutorē eum eē putamus, qui morib. talis est ut suspectus sit.Enim uerò tutor, quāuis pauper est, fidelis tamē, & diligēs, remouēdus nō est quasi suspe
47 ctus.†Facit praeterea ad cōfirmationē praedictorū, quod no.uoluit ille, quē supremū doctorē canonicaeq; cēsurae monarchā uocat Barb.ī l.sciēdū.col 38 ff. de verb.obli. uidelicet Host.i c.mulieri de iureiur.& ibi ēt Io And.in suis antiquis addi.quòd licet ī cā matrimonii, utpote ardua, nō debeat deferri iuramētum in supplemētum probationis, propter semiplena unius testis probationē, per no.in d.c.mulieri.& in c.ul.eo ti.& l 3 §. quacūq;.ff.eo. ti.cū si.Tamē si testis ex cuius depositione profecta est semiplena probatio, sit multū honesta persona, & bonae famae, & actor ēt huiuscemodi, poterit aliis cōcurrētib.deferri iuramētū ī supplemētum.sequitur Pa.ibi.& Bal.cō li.123.cā matrimonialis li.2.Pau.Ca.&Ale.ī d.l.3.ī prī. uterq; col.ul ff.de iureiur.ducētes idē uelle Io. And.ī c.
48 ult.eo.ti.†Quin ēt nō solum ī cā matrimoniali, sed, & in aliis causis, quae sunt maioris pōderis, & momēti, quàm ut possit deferri iuramētum ī supplemētum, si fuerit plus quā semi plene, quidpiā probatum, & persona sit multum honesta, poterit iudex deferre hmōi iuramētū, ut uoluit Sal.ī l admonēdi.cō.17.& Ias.ī l ec.cō.23.uer.limita oēs istos casus.& iterum ī repe.cō.100.uers. eiusdem initii. ff.de iureiur.Pau.Ca.ī d.l.3.ī prī.& ibi Ale.cōs & seq.&
notabi-

notabilius in col.ul.ff.eo.de iureiur.& Ale cõſ 264.uiſo proceſſu utriuſq; cauſæ col.3.uerſ.intelligemus ea & ut. & cõ .407.in cauſa & lite uertente inter Chriſtophorũ. col.ult.lib.3. de quo etiam eſt gl.no.in.c. uidua,eius ini
49 tii ult.col.in prin.de regular.†Nec põt ab hac menſa (ut utar uerbis Platonis in Phædro) abeſſe tex.no.in.c. niſi eſſent.in prin de præb. Ex quo iũcta gl.1.not. doc. ibi. ꝙ actus qui alias prima fronte præſumitur iniuſtus, ſi geſtus ſit a prouidis & honeſtis uiris,& poſſit certo caſu iuſtificari,tãtum abeſt,ut iniuſtus & iniquus præſumatur, ut ẽt iuſtus eſtimetur, & in caſu poſſibili & permiſſo geſtus,quod quidem dicit Pan ibi eſſe bene notãdũ.& idem quoq; per illũ tex.uoluit Fran.Are in l. illa.col.7.uerſ. quære igitur ff.de uerb.obli.Soc.cõſ.164. domus labia, & c.uiſa bulla bonifacii.co.2.uer.unde ex qualit.li.2.& illũ tex.facit ſing.Barb.in l.ſciendum.col.40.ff. de uerb.
50 obli.& Fel.in c.ſicut.co.8.uer.limitat 2.de re iud.† Et ꝑ hoc limitat Pan.i d.c.niſi dictũ not. Inno.in.c.2.de dilatio.ſcribẽtis,quòd ſi citatio prima fronte habeat in ſe iniuſtitiã,licet poſſit aliquo caſu ſuſtineri, tamen propter primã,& præſentaneam iniuſtitiæ præſumptionẽ nullius eſt momenti,ut ſcilicet hoc intelligatur procedere, niſi iudex qui eam citationẽ decreuit, ſit ualde circũſpectus, & honeſtus,ita ꝙ non ſit ueriſimile, quod illam feciſſet
51 in caſu a iure reprobato.†Ad quod etiam ipſe Pan.citat aliud dictum no.huic loco maxime accõmodatũ, eiuſdẽ Inn.in c.1.de cle. pereg. quòd ſi quòd ſi quis probat ſe fuiſſe ordinatum ad certum ordinẽ, a uiro multũ probo, & honeſto,præſumendum eſt,quòd habeat alios ordines præcedentes,neq;.n.præſumendũ eſſe hunc talem uirum illud ad maiorem ordinem promouiſſe, niſi certioratus fuiſſet de minoribus.Quod quidem dictum idem Pan. dicit ad hoc facere,ut ratione probitatis perſonæ actũ exercentis præſumatur ſolẽnitas extrinſeca,quod eſt ſing.notandum,& ſequitur Iaſ.in l.ſciendũ.co 7.uer.5. ultra.ff.
52 de uerb.obli.† Idẽ aũt quod Inno. in d.c.1. uoluit Ant. ibi,col.1.& ipſe Inn.in c.ſuper his,an e fi. magnæ gl. de

accu.

accu.& Pan.ĩ c.1.char.ul col.1.uer. si aũt appareat.de iu dic.& in c.fraternitatis.in fi.de testi.& in c. Albericus, ĩ antiqua lec.ubi & Fel.col.ult.hoc dictũ facit sing. eo.ti. & idẽ Pa.ĩ c.fraternitatis de cler.nõ resi.& Arch.ĩ c.Lug dunẽsis.9.q 2.& Rota de proba.4.in antiquit. Roma. in l.ĩ illa col.12.ff.de uerb.obl.& el.in c.1.col.1. de lit cõ te.& in c.super his col 9.uer.6.& ult.conclusio.de accu.
53 ubi ho facit sing.†Rursus Pa.ipse in d.c.1.de iudi.quo loco suprà citauimus, aliud dicit ex dicto Inno.in d c.1, quod præcedentib cõcinit,uidelicet quòd etsi alias facta citationẽ per nũciũ, nõ præsumitur iudicis cõmissio præ cessisse,nisi de ea appareat,ut uoluit Bar.in l. sciendũ.ff. de uerb.obli.quia hæc est solẽnitas,quæ præcedit actũ,& iõ nõ præsumitur per not.in l.1.C. de fide instru. & iur hast.fisc.li.10.de quo tamen alibi plenius dixit. Tamẽ si nuncius sit bonæ famæ, & agatur de modico præiudico, præsumitur cõmissio,ad quod allegat dictum Inno.in d. c.1.de cler.pereg.& eũ sequitur Fel. in c. super his.col. pe uer.adde ẽt de accu.& in c.sicut.col.antepe.uer fallit
54 q.de re iudi † Quibus adde tex.no.in c.ĩ nostra.uer. nos uero.de poe.ubi adeo non præsumitur uirũ honestum & prouidũ aliquid perperã aut fecisse aut facturũ esse, ut si ẽt id liqde appareat,uix tamẽ credẽdũ ẽ.Et tex ĩ c.facio, ibi maxime si laudabilis opinionis extiterit.de sẽ.excõ. & in c.eius in prin.7 q.1 ubi per illũ no.gl.bonũ & iustũ uideri quod a probo uiro factũ est. Cui & cõcordat tex. in c.qui mẽsa.ĩ prin.37. di.& in c.Lugdunẽsis. uer.legiti mus.9.q.2.& quod dicit gl.ĩ l 3 in uerbo, honesta,de te stib.quòd præsumitur bene fieri,quòd a bono fit.quod & uoluit per quædã ex prædictis iurib.Ro.cõs.328. præsẽs
55 consultatio.col.ult.†Adde quoq; quod per tex.in d.c.ni si essent.de præben.& in d c.in nostra. de procura scribit Io.And.post Ro.in addi.Spe.in rub.de censi. quòd cẽsua lis totum censum soluens ei qui partem solum cẽsus eme rat a dominio,tum demum excusatur a poena, si emptor ipse erat fide dignus.quod dictũ sequitur Hipp. Marf.in l.1.§ ad quæst.col.4.uers.facietq; quoq;.ff de quæstio.

Huc

56.† Huc itē uergit gl. no. in c. ad hæc, ī uerbo, examinētur de off. Arcl. quae uoluit, quod licet imputetur episcopo, qui indignū promouet ad praesētationē & relationē examinatorū, arg. l. 1. §. magistrū, ff. de exercit. Intelligit tamē nisi examinator talis eēt. ut nō sit uerisimile ipsū mētiri, quia excusaretur episcopus qui tali credidit, allegat tex. in c. significāte. de pig. qui nōnihil ad hoc facit. & eā gl. sequitur, & dicit notabilē Feli. in d c. super his col. pe. Et per illā alibi dicit idē Fel. in c Pet. col. pe. uer. 3. declara de hō. quod licet superior habēs officiales, uel famulos deputatos ad aliquid expediēdū, teneatur de facto eorū li. 1. ī pri. & §. famulo. ff. de pub. & l. 1 §. ait præto. ff de ui & ui arma. fallit. nisi deputatus a superiore ad certū of
57 ficiū esset persona ualde integra.† Idē pollet quod cōsuluit Oldradus ille cōsistorialis aduocatus cō. 92. excusādū eē custodē castri, qui quēpiā nobilē qui integrae opinionis existimabatur, ad custodiā castri substituit, qui postea castrū hostibus prodidit, aut illud alias male seruauit quod dictū sequitur Fe ī d. c. Pet. co. 1. post prī. uer. extra gl. & iterū d. co. pe. uer. supra allega. Sed & idē ferme uoluit tacito tamē Oldra. noīe Io. And. addit. ad Spe. ī rub de loca. ī fi. quē noīatī sequitur nulla quoq; Old. mētione facta, Barb. cō. 3. clemen. Dei patris, col. 13. uer. ubi dixit quod li 2. & d. cō. 18. supra saepius citato. co. 9. uer. fama & dignitas eo li. 2. & cō. seq. sapiēte scribitur, post prin. & co. 46. scripsit praeclare. col. antep. li. 4. & ī d. l. sed si ex stipulatu. col. 8. uer. u dēdū erit. ff. de uer. obli. ubi hoc dicit dignū eē memoria, & ī extrauaga. uoletes, in uerbo nobiles, & in tract. de prectantia Car. in 1. q. 2. patris, in prīo ad fi. & Fran. Cur. senior in repe. l. admo
58 nēdi co. 4. ff. de. iureiur.† Cui optime quadrat, quod aliquādo Bal. cōsultus. an dominus teneretur pro delicto famuli uel discipuli, qui res pignoratus uel alias apud depositas subtraxit, respōdit nō teneri, si discipulus ipse, a ut famulus uir erat ꝓbus, atq; fidus existimatus nō magis qdē quā de casu fortuito, alioqn teneri. Ita ba. cō 222. nec quaestio formatur ad ꝙ allegat ꝙ in simili dicitur

in l.eũ qui.§.ul.cũ duabus l.ſeq.& l.argẽtũ.ff cõmo. per quã ẽt poſtremã l.alibi dicit idẽ Bal.ĩ l.quæ fortuitis. co. ul.C.de pign.acti.nõ eſſe ĩ culpa qui bono uiro credidit. Sed & ide Bal.per d.l.argẽtum dicit in l.alienum.col.ul. uer.quæro nũquid ille C.de fur.ꝙ liberatur debitor qui per nuntium ꝓbum & qui cõſueuerat eſſe probus & dili gẽs mittit pecunia ad creditorẽ quã nũtius ille perdidit aut ſubtraxit.Et hæc oĩa nõ mediocriter confirmat tex. no.ĩ l.ſi res pupillaris.ff.de adm.tut.ubi ſi tutor pecuniã pupillarẽ apud argẽtarium depoſuerit,qui cum fuiſſet ce leberrimus,ſolidũ tamẽ reddere nequit, nihil eo noĩne ꝑ
59 ſtare cogitur. † Quibus ſatis appoſite ſubiiciemus ꝙ nota.memorat Bal in l.1.C.loca, ubi limitãs dictũ Nico. de Mat.dicẽtis.hoſpitatores(ſic.n.eos appellat)teneri de rebus,quas hoſpites ĩ archis ipſorum hoſpitatorum repo nunt tametſi archæ coperiãtur fractæ,ꝑ iura quę allegat Dicit ipſe Bal.nõ ꝓcedere ĩ hoſpitatoribus bonae famæ, & ꝓbatae fidei,qui quidẽ potuerunt ſe iuramẽto ſuꝑ hoc ꝑſtito purgare.arg.d.l.nõ oĩs.§.a barbaris.ff.de re mi. Si cut ĩ ſimili ut ille ſubdit,quòd et ſi dãna preſumatur data & illata a uicinis,ſicut & furta,ut per Iac.Are.& Bar.in l.ſi ita teſtamen.§.ul.per illum tex.ff.de fun.ĩſtr. & dixi mus ſupra ĩ.23.cã, nu.10.inic.huc nimirum hoc tamẽ in telligitur,niſi bona & laudabilis eorũ conuerſatio hanc præsũption excludat,quia pro bono bene præſumitur,& prudẽs prudẽter uiuit,ut ſubiũgit, & alia multa pulchra ſane & elegãtia poſtremo dicto dixi plenius d.23.cau.ĩ. fi.Sed quod ad primũ dictũ pertinet, idẽ ĩ effectu uoluit
60 ipſe Bal.ĩ rub.C.depoſiti.ĩ pri.† Eiuſdẽ claſſis, eſt quod & per d.§ a barbaris.no.dicit Spe.ĩ ti.de iud.dele.§. ſuper eſt.uer.quid ſi nõ eſt cõſanguineus , quòd licet quis non poſſit eſſe iudex non mõ in ſua,ſed nec in ſuorũ cã l. qui iuriſdictioni.ff.de iu.om.iud.cũ ſi tamen ſi perſona iudi cis eſt huiuſmodi,quòd omnis ſuſpicio ueriſimiliter ceſ ſe,,ut ſit monachus ciſterciẽſis,hoc nõ procederet, neq; talis poſſet recuſari.Ad quod ẽt allegat alia quædã iura Et hoc idẽ ante illũ tenuit Vinc.in c.poſtremo. de appel

lat.

lat. in c. mãdato de ꝑsumpt. & illlũ sequũtur Io. And. ĩ c. postremo & ibi Ant. col. 8. ubi ipse Ant. Idẽ dicit in alio uiro magnæ ſtĩmoniæ. & ibi itẽ Pe. An. Panor. ĩ fi & phi lĩ. Dec. ẽt in fi & idẽ Ioã And. in Addi. Spe. in d. §. nuper. allegato & Ale in d l. qui iurisdictioni. in. ĩ 5. alias 6. fal. & ibi Ia. ĩ 13. limitatione. vbi vterq; citat illud dictũ Sp. pro sing. idẽ Ale. in l. properãdũ §. finautẽ alterutra. col. 4. C. de iud. & Barb. cõs. 23. scripsit propheta optimus. co. 7. uer. & multo fortius, li. i. & d cõs. 3. col. 13. uers. ubi dixit ꝙ li 2. & cõ. 11. illud afferã in medium. co. 11. uer. facit ãt ratio. eo li 2. & cõ. seq. ꝑclare scribitur. col. pe. eo. lib. 2. & d. cõ. 18. col. 9. eo. li. 2. & cõ. 34 ꝑcla. e optimus dicit psal mista col. antep. uer. sanctmonia. eo. li. 2. & cõs. 41. Deum inuocãt auditorẽ, col. 4. uer. ubi cõsiderat. li. 3. & cõ. 43. il lud in mediũ referã. col 16. eo. li. & cõ. 77. præclare scribi tur col. 2. l 4 & Firmi. in trac. de epis. in 4 par. li. 4. ĩ 11. q. uer. 33. Soc. in trac fallẽ. in regula 203. & in. 7. fal. ubi & hoc pro sing. allegat Ias. in d. auth. iubemus col. pe. uer. 2. facit. C. de iud. & in repe. d. l. amonẽdi. co. 71. ver. cõfir mo per illud. ff. de iureiur. ubi illud quoq; dicit sing. Fel. in d. ca. super his, col. pe de accu. & in c. causam quæ. col.

61 3. uer. 6 de offic. deleg. † Quorũ omnium cõsensus, phil. Dec. nõ deterruit, quin alias tamen sibi cõtrarius idipsũ intrepide reprobarit in eo ipso c. causam quæ. in fin. tum per illũ ipsum tex. ubi episcopus recusatur in causa famu li, tametsi alioquin, præsumitur bonus, ut latius infra di cetur, tũ quoq; quòd hoc iure nõ probatur, tũ deniq; quod ẽt Cardinali, qui ut bonus præsumitur ut paulò põ quo q; dicemus, nõ creditur, ubi tractatur de praeiudicio alte rius, secundũ gl. no. c. quod sicut. & ibi Panor. de senten. excõ. Tũ deniq; quòd ubi alias agitur de præiudicio ter- tii, nõ attenditur illa præsumptio, quòd qui. praesumitur bonus, ut not. Pan. in ca cũ in iure. in prin. de offic. deleg.

62 † Audacis est profecto, & cõfidentis ingemi. Decius, qui solus cũ tot præstantissimis uiri in legali doctrina, ausus sit aperto Marte cõgredi, atq; manum conscerere & cala mũ, cũ ne Hercules quidẽ cõtra duos, ut est in uetere pro uerbio,

uerbio, ex Phædone platonis, & ut ait Iupiter apud illũ ingeniorũ fontẽ Homerum, Odyssex li. 1. nõ lõge a prin.

Οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων:
Ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος.

Vide Eurymachũ de Vlysse, eiusdẽ o is li 2. Aduersus duos vnus nihil poterit, & rursum Themacuũ. lib. 16. Difficile est uito forti cũ pluribus pugnare. vnde sũptũ uideri põt natũ aliud uetus adagiũ, cuius Pla. ipse li. 11. de legib. meminit. Arduũ est aduersus duos pugnare. Propterea catullus ĩ carmine nuptiali salubriter cõmune faciens inquit,

Noli pugnare duobus.

63 † Et profecto mirũ uideri debet, si Decius, cũ solus sit, recte senserit, quoniã nemo solus satis sapit, si Periplecto mino Plautino credimus illud ipsum dicẽtis in ea fabula cuius Miles titulus est. Sed modestius Aristoteles qui li. Politicõ. 3. ca. 12. asserit nõ facile esse unũ discernere Euripidis quoq; quẽ decreta canonica nõ dedignãtur citare in c. honorãtur. 32. q. 2. sentẽtia est in phoenissis, vir vnus nemo cuncta dispicit. Vnde & profectũ quoq; uideri põt aliud itẽ Graecorũ uetus prouerbiũ, uir quidẽ unus nullus est Recte Salomõ ille omniũ mortaliũ sapiẽtissimis ĩ Ecclesiastæ c. 4. illud proclamat, væ soli cũ paulò ante dixisset, melius duos esse simul quã vnũ. quod & usurpatur in c. in oibus. 31. d. in c. illud 7. q. 1 & ĩ c. 2. de stat. mo. Et alibi scribitur integrum esse iudiciũ, quod multorum sententiis cõprobatur, ca. extra conferentiam, 64. dist. & c. prudentiã, post. prin. de offi. deleg. & cle. 1. de senten. excom.

64 † In quã sentẽtiã Liuius 2. decad. li. 3. scribit plus pollere multorum ingenia cõsiliaq;, & ex medicis Ioã. Damascenus. aphorismo 26. Vni, inquic, plurimi cõcordãt & ratio attestatur, & experientia cõcordat, illud ante oculos pone. Et è nostris Domi. in c. per hoc. §. verum. de hæret. li. 6. dicit pillum tex. quod per plures ueritas melius inuenitur. Hinc opinio a pluribus approbata attenditur. l. 1. ff. de offi. quæ. ubi optimus tex. cum simi. adductis per recẽtiores in c. 1. ad fi. de cõsti. ad probãdum in dubio stãdum esse communi opinioni. proinde prudenter monet quisquis

quis is fuit, iudicium populi nunquam co tẽpseris unus. Quàm sentẽtiam ad tuendas cõmunes opiniones plerunq; citat barb. alioquin communium opinionum opugnator illa autem ita Græce extulit Planudes.

Μὴ ψήφου δήμοιο

Μορώτατως, ἐξολιγοώρει

65 † Tũ cui probabilior uidebitur Decii opin. cãq; sequi uolet, ita poterit dicere. Satis absurdũ uideri & minime turũ, quẽpiã quã tũ libet probũ ac bonũuirũ, iudicẽ esse in sua aut forum cã, cũ omnibus. usq; adeo īsita sit illa philautia, id est, amor sui, ut neminẽ tã probũ, tã modestũ, tã attẽtum, tã occultum inuenias, qui ĩ sua cã estimãda atq; introspiciẽda, quadã animi propensione corruptus cæcutiat, caliget lippiat, ucuet, hebetescat, deliret. Caecus est amor sui, ut dicit Horatius. † suus cuiq; crepitus olet, ut est apud Aposto. Bisantium. Nõ uidemus manticũ quid in tergo est, iquit, Catullus. Cui subscripẽs Persius, Nemo, ait, in sese tentat descendere, nemo,
Sed praecedenti spectatur mantica tergo.
Et seneca lib. 2. de ira Aliena uitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt, Et sane in suis quiq; negotiis hebetiores sunt, quam in alienis ĩ suis quidã myopes, luscios, tenebriores, in alienis lyncei, Arg aquiloculi, Aliorum medici, ipsi ulceribus scatemus, ut est seniarus prouerbialis, Plutarcho usurpatur in eo. li. cui titulus est, Quo pacto quis ab inimico iuuari possit. Festucã ĩ aliorũ oculis aspicimus, trabẽ nõ uidemus ĩ nostris, ut est in Euan. Ad nosmetipsos talpae sumus, cui uisum deesse memorant naturae per scrutatores, ĩ aliorum caprearum oculos possidemus, ut a D. Hieron. proditum est in Apologia ad Pãmachium & Occeanum. Idq; est quod post pet. dicit Accursius noster in l. error. C. de iur. & fact. ignor. Homines quidẽ alienos errores quàm suos melius uidere & corrige. e, ad hoc ipsum scacorum ludum ĩ exemplum afferẽs.

66 † Quae omnia ad suos cuiusq; necessarios & sãguine cõiũctos referri debẽt, atq; ad seipsũ Nihil n interest tuane an tuorũ causa agatur, ut aperte colligere licet ex tex. in

l. 1. §.

l.1.§.itē diuus ff.ad leg. Corn.de sica. ubi nihil refert mihi an meis uim īferas. Ideo cēset gl.ī l.ut uī. ff. de iusti.& iur. ꝙ queādmodum quis uim sibi illatā propulsare pōt,ita & suis ipsius cōsāguineis,& ibi seqtur Bar. & Bal.co.2.ī.3.q.ubi dicit ꝙ æque nō punitur īterficiēs aggressore cōsāguinei,ac suipsius. Qđ & idē dicit ipse Bal. in l.raptores.ī 2.no.per illū tex.& ibi ēt Saly.C.de epis. & cler.& late doct.i l.1.C.unde ui.& Flo.in l.sciētiā.§. qui cū aliter,ff ad leg.Aqui.& Ang.Are.in tract malefi.
67 in uerbo,& dictus Titius se defendendo col.1.† Itē & illud colligi pōt ex alio tex.in l.hæres meus.§.ul.ff.de cō di.& demō.ubi nihil refert cōditionē uiduitatis, siue de non nubēdo mihi adscribas,an meis coniunctis, propter quos,ne uidelicet dānū patiātur, abstinebo a nuptiis,& ita intelligunt Bar.Bal.& alii ibi,& gl.Bar.& alii ī l.mulieri Titio,ff.eo.& in l.1.C.de indi.uiduit. atq; ex tex. ī l.negāda.C.qui accu.nō pos.ex quo no.Bal.idē iūris eē in suis.ꝙ in se.& c.sciāt cūcti.de elec.li.6.& c.quoniā:de immunit.eccl.eo.li.6.& rursum in c.quicunq; de sent.ex cō.eo.quoq; li.6.in quibus aperte probatur,paria eē alique uexare,opprimere,grauare,aut cōsāguineos ipsius & æque puniri offendentem cōsāguineū clerici, ac si ipsum clericū offendisset,quod & uoluit glo.no.in cle. grauius.de senten.excō.in ue bo,quolibet,liber & ibi Pan.
63 & Feli.ī c.literas.col.pe.de præsump.† Ad idem quoq; tex.no ī l.1.& 2.ff.de libe.cau. & l.lex Cornelia. ī prin. ff.de iniur.ubi iniuria facta alicui, cēsetur facta oibus, qui sūt eiusdē generis siue consāguinitatis ꝙ & uoluit glo.Bar & Ang ea.l.lex Cornelia.& Bar.in l. tutor.§.si tutor inimicus ff.de suspe.tut.& ī l.cū scimus;C de agri. & cēsi.lib.11.Bal.post Cy.ī l.unica.in 5.not.C.de rap. uirg.ubi dicit,atq; ēt Ang.& Saly.p illū tex ꝙ iniuria facta uni de domo,intelligitur facta toti cōsāguinitati, & toti casatæ.quod & idē dicit ipse Bal.ī l. 1.p illū text. C.si quacun.prædi.potesta.& ī l 1 co.11.uer.quo ad primū artic.C.qui accu.nō pos.& in d.l.1.C.de indic.uidui. ubi dicit per tex. in d.l.1. C. si quācū. prædi. potesta. ꝙ

offenso uno offenditur alius eiusdē sanguinis, & idē bal. in rep.d.l.1.co.5.ver.secūda est an filius.C. unde ui.ubi d.cit per d.l.lex Cornelia,quod iniuria que fit alicui,totā eius gētē allidit.& ipse Bal. consi.173.ī ciuitate Cheri.col.1 lib 3. vbi per eūdē tex.dicit quod iniuria uni facta,totā domum decolorat.& Io.Pla.in l. uacātia,C. de bo.uacan.lib.10.& Alex consi. 115.uiso themate,col.2. li.4.Ad.quod etiā facit tex.ī c.Petrus.de homi.ubi,& di
69 no.Feli.ī princ.† Sed & e Theologis Diuus Tho 2.2. q. 65.arti.ulti.dicit quod iniuria alicui illata non solū ad eum pertinet,cui fit,sed & ad cōiunctos illius.Ideoq; iniuria grauior est,si offensus coniunctos habeat quam si nullos habet.ex hocq; aggrauatur delictū, quod eo ma-
70 ius est,quo in plures(ut ille ait)redūdat.† Ex hoc exiit quod in causa iniuriā,consanguinei eius, qui passus est iniuriā,non magis idonei sunt testes,quam ipse qui passus est,ut uoluit bart.& Ang. in d.l.lex Cornelia, & idē Bar.in l qui testamēto.§.1.ante fi.ff de testa.Cy & Bal. in d.l.unica C.de rap uirg.& ī addi.ad bal.§.1.uersi. sed nunquid frater Alex.con.24.aīaduersis his,col 6.uersic. non obstat quod ipsemet Thomas lib.2. & Lāfran. brix in repet c.quoniā cōtra falsam, ī materia testiū. de pro. Philip Corn.consi.172.primus cōsultationis articulus col.pe.uersic.in proposito lib 2.Fel.in ca.cum oportet, col.3.de accusa.& Philip Dec.con 133.uiso processu, &
71 sententiæ,col.4.uers tertio considerādum est † Facit, & ad prædicta,quod mihi inferri uidetur metus,qui meis īfertur,ut est tex.ī ca.ex parte,eius initii.1.ibi,tu uel tui de appel.& ita ēt uoluit Bar.ī l.de pupillo,§.si quis ipsi prætori in 9.q ff de ope.no nunt.ubi not.dicit per text. in d.l.hæres meus.§.ult.quod si iudex consueuit uexare consanguineos appellātiū ab eo.æque instus est metus,ac si ipsos appellātes opprimeret.sequūtur. Ale.Ia. & alii recē.ibi & idē Bar.ī tra.De tyrānide,ī.7.q. & bal. in l.interposita Sco.2.uer hoc considerato,C. de transa. ubi dicit quod tā rescinditur transactio metu illato cōsāguineis trāsigētis,quā ipsi.idē Bal.ī d.l.1.C.de indiuidui.

ubi dicit paria esse cōmittere in aliquē, uel ī illo;de sā guine suo,& parē esse metū ī se, & in suis, allegat l. isti. quidē.ff.quod met.cau.& idem bal.in c.ul.colu.2.uersi. porro scias.de appel.dicit quod metus ē mētis cōcussio siue trepidatio proueniēs ex aliquo accidētali terribili, siue in proprio corpore,siue cōiunctis personis, usq; ad, 7.gradū pro quibus pōt quis sumere defensionē armorū ut no.in l ut uim,ff.de iusti.& iur Nā naturalis affectio hoc facit,quia qui unū de agnatione tāgit,totā agnatio nē tāgere uidetur,ut dicit ille tex.not.i l. 1.C. si quacū. pd. pote.hæc bal.& Ang.cō.218.uisa narratione facti, co.3 uersi.colligitur,& Car.Flor.qui hoc reputat sing.ī c.1.i pri.ī 13.no de exces.prȩla.& ī 45.uer nota ibi ne ui dcatur,& Ro in l.nolle.ff.de acqui.hære.Barb in repe.l. cū acutissimi,co.3.C.de fideicō.& Fel.ī d.c.Pet.in 1.no.
72 Ias.late in l.1.ff.i ius uoc ut eāt.† Vnde decidūt domini Ro.decis.463 dubitatur an ualeat resignatio,in nouis, ī decisionibus uero nouiter cōpilatis est sub.ti de renū.cō sil.per tex.in d.c.sciāt cuncti,quod sicut cassatur renuntiatio beneficii facta per metū illatū clerico,ita & si fuerit illatus cōsanguineis clerici.sequitur Soci.ī repet.d.l. mulieri Titio.super.1 glo.ad prin.& Feli in c.ecclesia S. Mariæ,co.42.in 13.q.de cōstit.Ias.ī d.l.1.de indi. uidui.
73 † Quibus & simile est quod per illū tex.ī d.c.sciāt cūcti. uoluerūt Bal.in lect.antiqua.Ang.Alex.Ias.& alii in d. l.1.ff.in ius uocat.ut eant.quod quēadmodum nō uolet statutum cōtra clericos factū,sic neq; cōtra cōsāguineos eorum.quod & idem uoluit Bar.in l.1.ad fi.ff.de his quæ poen.nom.& in l.si penes,C.de agri.& cēsi.li.11. & Bal. Ang.& Ias.in d.l.1.C.de indic.uidui.Ange.in §.quia uero leonis in authē.de nō alie.ubi ēt dicit,quod hmōi statutum est contra libertatē ecclesiæ.Pet.Anch.in repet.c. in materia statutorum contra clericos editorū, uersi. ad de quod not.bald.de cōsti. Bal.Imo.& Pau. Cast. in d.l. hæres meus, §.ul.per illū tex.Ro.in d.l.nolle,ff. de acq. hæred.Lapus allegatione 30.cōsiliū fuit domini Gregorii,uer.septimo an statutū puniens propinquos,barb.cō,

29.ubi disputat an statutũ laicorũ clericos ligare possit, lib 4 Marc.Laud.in trac.de principibus conclusione 211. Soci.in repe.d.l.mulieri Titio.Feli.in d c.ecclesia S. Mariæ,col 27.in q.4 & iterũ d.col.42.& ibi ẽt Philip.Deci. col.19.uersi.secũdò prædicta cõclusio.& idẽ Feli.in c.literas,col.pen.de præsump Phili.Fran.in d.c.sciãt cũcti.
74 in prin.† Qui ẽt ea prorupti audaciæ Ro ut per illũ tex. in d.c.sciant cuncti.dixerit in repe.rub.ff.de arbit co.18. uer quid ãt si permissũ.ꝙ uulnerãs cõsanguineũ clerici. ob id quòd clericus ei quicquã fecerat, æquè est excõicatus.acsi clericũ uulnerasset quod dictum facit sing. illud tamen reprehẽdens Soci.ubi supra.& mirabile dicit Feli. d.c.ecclesia S.Mariæ col.42. & Ias.in d.§.si quis ipsi prætori.qui & ipsi carpunt.& Hippo.Marsi. sing.204. percutiẽs clericũ,ubi & hoc sing.& mirabile dicit,& sequitur.
75 † Et facit quod dicit Bal.in l.si quę.in fi.C.de ope.liber. idẽ esse libertũ operas patrono promittere, cã ouerandæ libertatis;aut ẽt aliũ ipsius liberti cõsãguineum; quia libertus satis uidetur grauari,cũ grauatur eius cõsãguineus allegat d.l.hæres meus,§.ulti. Et quod uoluit idẽ Bal. & post eũ Pau.Ca in eo ipso.§. ult. quòd sicut cõe nõ potest prohibere appellationẽ ad superiores,uel statuere cõtra appellantes,c.uenientes.de iure iur.sic nec contra cõsanguineos appellantiũ.quod & idem uoluit Ro.in repe.
76 d rub.ff.de arbitr.† Huc itẽ uergit,ꝙ scribit Pet.Anc.in in d.c.sciant cuncti.per tex.in d.c.quicunque. quòd si,inita pace inter inimicos, qui promiserunt non offendere, sub certa poena,alter alterius cõsanguineum offenderit, non minus in pænã incidit,quàm si ipsam offendisset, ꝙ & idẽ uoluit Ang.ĩ l.si ita stipulatus.§.Grisogonus,ff.de uerbo.oblig.& Lucas Pen.in l.1 in 20.quæ.C.publi. lætitiæ nũtia.li.2. ubi ad hoc multa adducit Soc. in repe. d. l.mulieri Tit.& Feli.ubi supra,& Ia.in d.l.1.ff.ĩ ius uoc. ut eant.ubi dicit hoc esse notabile,& cordi tenendũ,quia frequẽter occurrit.& in d.§ si quis ipsi prætori. ubi ẽt dicit esse notandũ.cũ loquatur ĩ poenalibus, & in d.l.1.co. 2.uersi.sextò ad idẽ facit,C.de iudi.uidui. & ita ẽt uidetur

tur tenere, si recte intueamur Io. And. i. c. frustra. in 2. q. de reg. iur. lib 6. in Mercur. Sed cōtrariū tenet Bar. post Dy. in d. §. Grisogonus, ad si quē sequitur Im ibi, & Bal. in d. l 1. col. pe. uer. reuoco in dubiū. C. si quac. prædi. o te. & in c. 1. §. mulier. tit. quis mō feu. amit. & cō. 185. lau dare uos. col. pe. li 2. ubi dicit hōc esse expressū ī c. 1. tit.
77 de eo qui ite f fr. domi. sui. † Sed & his attestatur, quòd per tex. ī d. l hæres meus, uoluit Cy. ī l. ult. ī 5. q. & ibi et Bal. co. pe. uer. sed penè nō opponitur, & Ang. & Saly. C. de spō. quòd quēadmodū mulier nō pōt ꝓmittere poenā, si nō nupserit, quia matrimonia debēt esse libera. l. Titia ff. de uerb. oblig. & c. gēma. de spō. ubi pan. ita nec eius cōsāguinei, ꝓpter quos ne dānū ícurterent, nuberet mu lier. quod & idē uoluit Io And. in. d. c gēma, ad fi. & Bar. in d l. Titia, & idē Bar. Bal Imo. & Pau. Cast. ī d. l. hæres meus §. ult. Ang. & Ias. ī d. l. 1. ff. in ius uoc. ut eāt. & Ro. d. l. nolle. Pan. cō 48. casus talis est quidā Frā. ad fi. li. 1. & Fel. in d c. eccle. sanctae Mariae col. 42. uer. hic quoq;.
78 † Idq; qđ per tex. ī d. c. ex parte de appel. dicit gl ī c cōs 33. dist. & ēt per tex. ibi, quòd nō cōparētē excusat nō so lū ipsius ualetudo, sed & suorū cōsanguineorū; sequitur, & cōmēdat Ale. ī l. quaesitū, ad fi. ff de re iudi. & Ias ī d. l. 1. ff de ī ius uoc. & ī d §. itē si quis ipsi praetori. utrobi que dic s esse not. & rursus ī. l. 2. § si quis in iudicio in prin. ff. si quis cautio, & ī l. 1. in prin. co. ul. uer. fac ergo cōclusionē & iterū. uer. & no. quòd praedicta ꝓcedūt ff. de off. eius cui mā d. ē iurisd. ubi dicit eē ualde not. & per eā dicit, quòd sicut ordinarius pōt delegare cās meri im perii propter ipsius ualetudinē, sic & suorū. Illi aūt glo. subscribit Cic. li. 1. Offi. Si cōstitueris te (iquit) aduocatū ī rē praesētē uēturū, atq; iterū grauiter filius aegrotare
79 coeperit, nō sit cōtra officiū nō facere quod d xeris. † Ad de ad ꝑdictā id quòd uoluerūt Per. Hispā Ab Antiquus, & Pet. Anc. ī c. petitio. de iureiu. quòd si iuraui defendere te cōtra oēm hominē, quēadmodum nō uideor iurasse te defendere contra me, ut dicit gl. ibi per tex. in l. praetor C. de serui. & aq a. sic neq; cōtra cōsanguineos meos.

per tex. in l. humanitatis C. de excuſ. tu. idē uoluit Cy. poſt Pet. l. inquiſitio. . de ſolutio. quē & ibi ſequitur Sal. idē quoq; uoluit gl. ſing. ī cle. 1. de iureiur. per te . ī d. l. inquiſitio. quē ibi ſequitur Imo. & alii, & Bal. in l. 1. in 24. q. ff. de rer. diui. & in. d. l. cū acutiſſimi. col. 2. uerſ. allegatur hic Barb. ēt in repe. col. 46. uer nota ibi ne uideatur, & iterū col. 91. ubi reprehēdēs Pan. in d. c. petitio, intelligētē dictū Hipſa. & Ab. Antiq. in illis ſolū cō iūctis, ad quos iurās, habet eādē, quā ad ſe affectionē, dicēs, quòd paſſim, & ſine delectu debet intelligi, uſq; ad 4. gradū, per tex. in l. petitionē. C. de aduo. diuer. iudic. In aliis ēt gradib. ſtādū eſſe arbitrio iudicis per id quod no. gl. ſing. in l. cùm alienā. C. de lega. & facit quod no Bal. in d. l. petitionē. per illū tex. quòd cōtra ſe, & ſuos nūquā uidetur quis promiſiſſe officium aduocationis, quod indiſtinctè ſuſcepit. & in l. 1. uerſi. ſed nunquid noīe ff de ſtat. ho. ubi dicitur, quòd in generali ſermone, nō præſumitur quis loqui cōtra illos qui ſunt de ſuo ſanguine, ar. l. obligatione, & d. l. humanitatis, ff. de pigno. & c. poſtremo de appel.
80 † Et ad omnia optimè facit tex ſing. in l. cū ſcimus. ad fi. C. de agri. & cēſi. lib. 11. ubi cōſanguinei noſtri, ſunt quodāmodo pars corporis noſtri, idcirco nemo carnem ſuā odio habuit, ut dicit diuus Paulus ad Epheſios 5. & tex. in c. nō æſtimemus 13 q. 2. & gl. in l. 2. ff in ius uoc. ut eant. quæ ob id dicit quòd neceſſarius neceſſarium illaqueari non patitur. Eſt nimirum nobis innatus quidā naturalis amor, & affectu in noſtros & neceſſitudine coniunctos, noſtris legib. id atteſtantib l. cum ſeruus ff manda. & l. Aurelius § Titius teſtamento. ff. de lib. le-
81 ga. & l. qui cum uno § ult. ff. de re mili cum ſi. † Ad hoc ipſum, ut tandem in noſtra qōne cōcludamus, amor. ſ. & affectio homines, uel lynceos occæcat, dicente Platone illo ſapientiæ antiſtite, lib. de Legi. 5. amorem in iudicis cæcutire. & Theophraſto, qui a diuinitate loquendi (ut ait Cicero) nomen accepit, affirmāte amātium caeca eſſe iudicio. Id quod poetae ſub uelamine quo dum poetico deſignāt, fingentes amorem ex oculatum eſſe, & caecum,
quoniam

quoniã scilicet homines cæcos efficiat, ut pote qui amore præpediti nesciãt discrimé recti prauiq;, & nõ noscnnt quid albũ sit, quid ve nigrũ proĩde decreta canonica i ea quæ iudicium humanum peruertũt, & amoré annumerãt c. quatuor 11. q 3. & c. 1. in prin. de sẽtẽt. ex. õ li. 6. Recte igitur Caesar apud Sallustium ait, Oẽs hois quide re us dubiis cõsultant, ab odio, amicitia, ira, atq; misericordia uacuos esse decet haud facile animus uerũ ꝓuidet ubi illa officiũt. Plutar. in lib. ciuilis cõstitutionis scribit cleoné, ut primum Rép. attingere destinauit, uocatis amicis omnibus dixisse se uelle soluere amicitiae uincula. Solere. n. amicitias pleraq; recta & iusta subuertere, quod homines, Remp. administrãtes, ut pote affectu & mollitie
82 occupatos, saepenumero a uia deducũt recti officii. † Sed ne quis putet ea solum procedere ĩ amore turpi, & foedo & inter hoies improbos; alias impares uincen is suis affectionibus, sed & in amore honesto & nascẽte, ex consanguinitate, de quo est tota nostra disputatio & inter homines alioquin integerrimos uirtutibus & sanctimonia cõspicuos, de quibus ét hic loquimur, audiamus Diuũ Gre. in 7 Moralium enarranté illud Iob. 7 c. Cõsiderare semitas The. itinera S. ba, & expectare paulisper. Sũt, inquit, pleriq; qui nõ solum nõ aliena appetunt, uerum ét cũcta quae possederãt ĩ mundo, dereliquunt, semetipsos despiciunt, nullã ꝑsentis uitae gloriã requirunt, ab huius mundi se actionibus sperãt, & pene qdquid prosperitati arriserit, calcãt. Sed tamé ahuc uinculo carnalis cognatiõis obligati, dum amori ꝓpinquitatis indiscrete deseruiunt, ad ea saepe ꝑ affectum cognationũ redunt, quae iã & cũ proprio despectu subegeruut. Cũq; plusquã necesse est, carnis propiquos diligũt, retracti exterius a cordis paréte diuidunrur. Nã saepe quosdam uidemus, quantum ad proprium studium spectat, iam praesentis uitae desideria non habere, mundum & opere & professione reliquisse, Sed tamé pro inordinatis affectionibus propinquorũ prætoria irrumpere, et terrenarum rerum iurgiis uacare, libertaté intimae quietis relinquere, & mundi studia in se

iamdudum destructa reparare. Hæc Gregorius. Ex quibus manifeste liquet impotentiorem esse, atq; uehementioré affectioné amoremq; consanguinitatis, quàm fuipsius, illamq; uiros alioquin undequaq; perfectos atq; ab solutos ex suo ueluti perfectionis statu deiicere deturba-
83 re, dimouere, conuellere. † Sed ut hoc ipsum nostro unquoq; testimonio comprobemus, episcopi sancti omnibus & uideri debent, & præsumuntur, ut paulò post ubertim atq; copiose demonstrabimus, & tamen eos cæcos esse in nepotes, tā uere quā n eleganter dicit glo. no. in c. peruenit. in gl. ult. 1. q. 3. quam bene ponderauit Pano. in c. diuersis fallaciis. in 2 nota. de cler. coniu. quod uerum esse ostendit id quod de cæcitate amātiū supra diximus. Non immerito igitur prohibentur episcopi ecclesiæ æconomatum consanguineis committere, propter fraudis su
84 spicionem. c. decenter. & ibi gl. 89. dist. † Sed & id de episcopis nemini mirum uideri debet, cum & summi pontifices quos nemo dubitet sanctos esse, aut certe tales præsumi, quos apex tantæ dignitatis attollit, ut dicit tex. ca. non nos. 40. distinct. & optime facit. l. 1. ff. de offic. præto. tamen male audiant propter consanguineos. Nam ut pulchre dicit Bal. in l. tutor. §. quæ tutoris, per illum text. ff. de excu. tut. si Papa consanguineum ad dignitatem pro-
85 moueri. ei caro reuelauit & sanguis. † Itaq; cum sit natura comparatum, ut homines uel integerrimi atq; sanctissimi sint in suos tam propensi, ut plerunq; à recto tramite ueluti cæcutiētes demiēt, ad lapidem amussim, non lapidem ad amussim applicantes, quis contra omnium legū placita, iudices à causis consanguineorum sine delectu repellentium audebit asserere aliquem esse iudicem idoneum in sua suorum ue causa, quacunque uirtute & sanctimonia polleat? cum nulla lege huiusmodi uiri à regula generali excepti reperiātur ut in simili dicit tex. in l. præuaricatiōis. §. ult. ff. de præuar. ibi, neq; lege aliqua cautū est. & in l. dissentientis C. de repub. ibi, nulla iuris præcepit, cōstitutio. & ibi no. Albert. & l. illam. C. de colla. ibi, eò, quod nulla cōstitutio super hmōi collatiōe posita ē, & ibi
Bart.

Bar.& alii,& in §.optimū.in authē.de nō elig.secū nub. ī illis uerbis,Nec quilibet ē tex.aliqd tale dicēs,quē tex. in illis ipsis uerbis dicit singul.& celebrē Barb.in repe.c. Rayn.quā Ioanninā uocāt.col. 176.ver. ego uehemēter admiror.de testa.& cōs 26.sapiēter scripsit.co.5.lib.2. & ad idē tex.in §.cōsideremus ī authē.de tri.& semis. cū di citur,Sed quia cū hoc nō lege agimus, erubescimus. per quem uulgò dicere solemus,quòd erubescimus sine lege loqui.& c.illa.ne sed uacā.ibi,Cū nusquā īueniatur cau tū in iure.& c.1.de supple.negl.præla.lib.6 cū dicitur,cū id nō inueniatur à iure cōcessum & c.is qui.de sen.excō. eo.li.6.ibi,Cū id nō sit expressum in iure,& in extrauag. Ioā.22.cuius ē initiū,antiquæ cōcertatiōi, post prin.ubi, no.zēze.in uerb.statutū.quòd ualet hmōi argumētū,non est ita,quia iure cautū nō reperitur. & facit tex.no.in ca. cōsuluisti 2.quæ.5.cū dicitur, & quod sanctorū patrū do cumēto sancitū nō est, superstitiosa adinuētione nō ē præ

87 sumendū.† Proptereà dicit Bal.in c.nihil.col.vlt de ele. hoc lege nō cauetur,in practica nō habetur.Et idē in ca. in genesi.col.vl.de elec.paria sunt aliquid fieri sine lege, & cōtra legem.Et hoc argumētandi genere uidelicet, si lex uoluisset,hoc expressisset,usus est ī infinitis locis Io. And.ut etiā refert Angel.cōs.257.cōsultatio multū gene ralis existit.col.5 & multa quoq; ad hoc allegat Cæpol. in repe.authē.sed nouo iure col.20.in paruis, uer. & hoc probo.C.de ser.fugi. & latius Nicol. Eueraldus in locis

88 legali. i loco,à lege cessāte.†Igitur cū nulla lege. Istud cautū reperiatur,sitq; cōtra generalem iuris regulam,ne mo ut opinior non dubitabit asseueranter affirmare, præ sertim si quæ dicta sint,curiosè atq; diligenter pensitaue rit,nemo quoq; tam temerarius,tam confidens, ut uelit coram iudice aduersarii consanguineo,uel moribus spe ctatissimo litigare,inq; manus illius & arbitrio ius omne suum,in quo forsitan quidquid bonorū habet, cōsistit,re ponere,ne si forte caro,aut sanguis, ut utar uerbis Bald. reuelet,id omne quod in lite est, consanguineo adiudi- cet,illum iustam causam fouere ratus, idque temere scili

cet affectione occupatus,propter quam iudex omnem inquirendæ ueritatis rationem amittat, ut fcribit Quintilia.lib.6.c.fatum eſſet dicere eum qui ſanctæ uitæ fuerit, dedita opera,& ueluti ex compoſito, quidqu..m contra ius diiudicaturum.Quanquam & his,quæ ſunt contra leges,quale eſt, hoc, de quo eſt quæſtio, in honeſtiſſimam perſonam cadit fraudis ſuſpitio ut eſt tex.expreſſus in l. c.cũ quis decedens.§.Titia honeſtiſſima foemina.ff de lega 3 & ita dicit per illũ tex.Bal.in c.1.§.item ſi uaſallus.tit de contro.inue.ubi tamen in codicibus,qui circunferũtur,hoc dictum,in addi.ad ipsũ Bal.erranter ſcribitur. quod & idẽ dicit Paris de Puteo in tractatu de ſyndicatu,in uerbo,ſuſpicio,& nos quoq; diximus in noſtris commentariis ad l.ſi unquã,in uerbo.donatione largitus.nu.

89 42.† Deniq; hanc ſentẽtiã adiuuat gl.no.in c.nullã.2.q.4.quæ uoluit,quòd Papa,in quo ut i..m diximus, ſanctitas præſumitur,debet aliis committere cauſam ſuorũ, ne ipſe ſuſpectus habeatur,uel ne fauore ꝓ eis iudicet. quã multum cõdemnat.& ſequitur Ro.conſi.521. circa propoſitam etiam conſultationem,col.2.ver.aduertat ſacra ſynodus.Hæc maiorẽ in modum ſententiam Decii confirmãt,utra tamẽ opinio ſit uerior,alii uiderint,neq;.n.ego tanquam arbiter honorarius quicquam auſim decernere, ut alias ſæpè poteſtatus ſum.

90 † Sed utcunq; eſt, non ouo ouũ ſimilius ..ſt,quàm illi Spe.d. ſimilè eſt,quod Alanus antiquus doctor referente gl.in ſumma.3.q.5.dicebat omnes quidem conſanguineos eſſe teſtes idoneos, ſi tales appareant, qui præponant gratiæ ueritatem §. eos quidẽ teſtes.4.q.3.Quã gl veluti hoc ipſum affirmantẽ allegat Io.An..in c.cũ oportet.co.2.& ibi ẽt Fely. qui eam facit ſing.col.3.uer.adde ẽt prædictis.de accu. & idẽ Fely. ĩ d. c.ſuper his.col.pe.eo.ti & in c.literas.co 3.uer. primus ẽ quãdo teſtis & Hippo.Marſi.in l.1.§.ad q col.2.uer.limita etiam hunc tex.ff de quæſt.quamuis tamẽ ea gloſ.illa Alani ſententiã aperte reprobet,uſa exemplo iudicis qui ob conſanguinitatem recuſatur.in quo non obſcure ſentit cũ opinione Deſſii.de qua in præcedẽti articulo, & eã

gloſ.

gl.sequitur Arc.ibi uide Ale.in l.ea quidē.co.36.C.de ac
91 cu.† Ex illo āt Alani dicto & illud profici uidetur, ꝙ et si frater testis non faciat plenā fidē, per not, per Spec. ti. de teste.§.1.ver.sed nunquid frater & Bar.in d.l.qui testamēto.ff.de testa.per tex in l.3. in prin.ff. de testi. cum si. Tamē si frater ille sit deuotae & probatae uitæ, ut de mēdatio nulla sit suspicio, facit plenā fidē Ita uoluit Imo. i c.cū canonicus.co.pē.& ibi Barb.de offi.dele. & idē Imo. in c.in literis.de testi.& in l.qui testamēto.§.quicunq; in fi.ff.de testi.alias testa.sequitur Albert in 1.par.in tract. testium, in 1.principalis, & Philip.Corn.cō.172.primus cōsultationis artic col.4.ver.facile colligitur li.2.& Fel. in d.c.cum oportet.col.versi.modò aduerte.de accu. (ibi vide Io.Ana.) & in d.c.literas, quo loco nup citauimus. & Ias.authent iubemus, colu.vlt.C de iudic.ubi dicit se aliquādo dixisse Ferrariae in quadā ardua causa, & repe. d.l.admonēdi, col.71.ver limita multum singu.ff. de iureiurando ubi dicit hoc esse multum singu. & Lanfranc. Brix.in repe c.quoniam contra falsam.in materia testiū, ver.circa autem fratrem.de proba.& Hipp.Mar.sin. 273. notissimum est, colu.2 ubi hoc dicit singu. Simile est &
91 quod de uxore dicit †Spec.post antiquos doct. in titu.de testi.§.1.uer.sed quid de uxore & uiro, quòd licet non sit testis idonea pro marito, tum quia domestica est.tum & aliis rationibus, tamen si uxor sit alias bonae famae, admittitur; argu.§. eos testes 4.q 3. An tamen sit istud uerum.vide omnino per Fely in ca.in literis, colum.4. uer. fallit quartò in uxore, de testi.& quos ibi allegat.
93 Idē quoq; de aliis familiaribus & domesticis dicitur, qui licet repellantur à testimonio.l.2.& l.eos.C.de testi. cū simil.tn̄ si sint probatæ uitæ, et opinionis, de quibus non sit uerisimile, ꝙ pro aliquo vellēt deierare, admittuntur ad testimonium, d.c.in literis, in fi.de test.et ibi expresse Inno.dicit, ꝙ familiares honesti et bonæ famae recipiuntur in testes, quem sequuntur ibi Bal.Ant.Imo. et Fely. col.2.uers.fallit 2.sequitur etiam Bal.et post eum.Sal.in d.l.2.C.de test. vbi adiiciunt exemplum in familiaribus

episco-

episcoporum, abbatum, nobilium, & aliorũ notabiliũ do minorum, qui quidẽ, ut dicunt, non tenet secum nisi fami liares, & discretos, & bonae opiniõis. Sequitur et Ro cõ. 7. uilis necessatiis, col. 2. & cons. 420. proposita qõ. col. 2. uer. 3. idẽ manifestatur. Alber. in d. tract. de testi. in 2 par te primae pricipalis. Ale. in addi. Bar. in l. uir. mulieri. ff. de donat. inter uirum & uxor. Barb. consil. 6. scriptum est praeclare 1 Reg. col. pe. lib. 1 & cõsi. 30. scribitur præcla re sapientiae, co. 3. uer. etsi dicatur quod gl. extendit, eo. lib. 1. & consi 54. illud in medium afferam quod sapiẽti. col. 10. uersi etsi quispiam dixerit, eo. lib. 1. & consi. 3. cle mẽtissimi Dei patris domini nostri, col. 13 ver. ubi dixit lib. 2 & cõsi. 82 clemẽtissimi Dei patris omnipot tis, col. 5. lib 4. Lanfran. in repetitio d. c. quoniam, in dicta mate- ria testiũ, uer. quaero ergo primò nũquid familiaris. Fir mi. in tract. de episcopo, in 5. parte, lib. 4. in 47. q. Hippo. Marsi sing. in 5. incipien. regula est quod familiares (ui
94 de Angel. in d. l. 2. † Ex quibus doc. alii meminerũt dicti exẽpli Bal. alii nullã mentionẽ fecerunt. Sed operæpretiũ esse duxi, non esse à nobis tã ieiune & frigidae pertãseũ dũ, ut nihil super eo dicamus. Neq; .n. Bal. qui uir fuit i iu re & imperatorio & pontificio atque in omni fere doctri na, quantũ à nostris (absit uerbo inuidia) alius nemo, ap prime eruditus, idipsum ab re. neq; frustra, neq; temere posuit. quod ut demonstrem, libuit paulo latius euagari atq; in id per sententias nobiliũ scriptorũ & decurrere, tum propter Bald. authoritatem, tum propter rei ipsius utilitatem atq; etiã delectationẽ, quæ mihi imo uero oĩ bus instar calcaris est, tum etiã, ut hoc ueluti diuerticulo & rerum uarietate leuem taediũ legentium. Ea ergo (ut opinor) ratione Bald. illud exẽplum adscripsit, quia quẽ- admodum episcopi, abbates, nobiles, & alii id genus prae sumũtur, & honestæ & probatæ uitæ, utpote cũ nihil ob aliud, quã propter probitatẽ & uirtutẽ ad hmõi dignita tũ gradus, per cæteris assumãtur, & deligãtu c. miramur. ante fin. 61. distin. ubi & not. glo. in uerbo, pro laboribus, quòd eo ipso quòd quis electus est, praesumitur esse

melior

melior aliis. & ad id alia iura allegat, quæ videre poteris. &c. cũ in cunctis. de elec. & c. cũ in iuuentute, in prin. de præsum. vbi etiã not. gl. quòd ex quo quis adeptus est dignitatẽ episcopalẽ, præsumitur ratione suæ virtutis fuisse adeptus ibi etiã Bal. Pan. & alii. & quod no. amplissime Bar. in l. 1. C. de dig. lib. Ideo in legibus nostris sancitũ est, dignitate testiũ esse inspiciẽda, ut plus credatur testib. in dignitate constitutis, quã plebeiis & priuatis l. in testib. & l. seq. ff. de testib. & §. 1. ver. sancimus. alias d. versic. allegato pro §. co. ti. in aut. de test. ubi gl. quæ oĩa industrie, & ingeniose rimari & solerter perpẽdere solet, huiusce rei rõnem esse dicit, in verb. dignitatis, quon am ad dignitates hoĩes honesti eligũtur. Hinc dicit Bal. post gl. in l. 1. §. his incunabulis, col. 1. ff. de offi. præfe. prætor. esse præsumendũ pro episcopis. & allegat no. in c. domino sctõ 50. dist. Ex quo & illud manauit quod non est facile recipienda episcoporum accusatio. cap. accusatio 2. q. 7.

95 † Sicut ergo hmõi viri præsumuntur probi & honesti bonæq; & probatæ fidei, ita quoq; & eorum famuli, qui plerunque dominorũ mores repræsentant, imitantur, & exprimũt. Est. n. prouerbium à Platone doctrinæ & ingenii principe vsurpatum lib. de Rep. 8. Dominas imitantes catellæ, & aliud apud Cice. lib. 5. Epist. ad Att. οἵοια ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. Qualis hera, talis & ancillæ. Et illud quoque Teren. in Eunu. Domini similis es. Propterea D. Hieron. ad Demetridem scribens, Mores inquit, & studia dominarum plerunque ex ancillarum & comitantium morib. indicantur. Et alibi ad Principiam scribit ex lasciuia puellarum comitantium, de dominarum moribus iudicari. & Gregorius Nazianzenus in eo carmine, quod elegis versibus contra mulieres ornatas elegãter scripsit, grauiter asseruit ancillas esse imagines cordis dominarum. Sicut enim veris nuntii sunt hirundines, flos, fructus, ita & dominarum ancillæ.

Ad quod alludens satiricus poeta Iuuenalis, Sat. 5.

Maxima quæque domus seruis est plena superbis.

Et Euripides in Alcmæone apud Stobæum Ser. 60.

Me

Μέτεςι τοῖς δούλοισι δεσποτῶν νόσου.
Serui dominorum morbis inficiuntur.
Et Alexis apud eundem.
Αλλ' ἐπίσιλη̃θος ἐμφερεῖς τοὺς οἰκέτας.
Εχοντας ὄψει τοὺς τρόπους τοῖς δεσπότεις.
Cæterum, erga vulgus seruos similes
Haberem videbis mores dominis.
Et huic sententiæ calculũ adducit Baptista Mantuanus ad Falconem, neque enim indignus esse videtur, qui citetur
Cur tibi sint dociles serui, sine crimine, Falco?
A simili mores accipiuntur hero?

96 † Quod quidem hinc manare videtur, aut quia famulos nobis simile, quantũ in nobis est, pleruñq; asciscimus, simi lis in similẽ, & vulgo dicitur, sibi quærit, de quo abũde ali bi diximus in nostris legib. connubialibus. Aut quia si id accidat, vt ipsi domini in eligẽdo errãtes sortiãtur famulos, qui a suis omnino morib. sunt ab initio alieni, efficiã tur tamẽ illis similes, & exẽplo eorũ prouocati, & cõsue tudine immutati. Nã quod ad primũ spectat alias sẽper hoĩum exẽpla plurimũ valeãt, multũq; hẽant energiæ ad emẽdãda, aut corrumpẽda hominũ ingenia, tũ eius præci pue, qui quocũq; mõ præst. in cuius, ut utar verbis Liuii 1. deca. li. 1. veluti vnici exẽpli mores, in qui sub sunt, se formãt, flexiles. n. vt ait Pli. in Pan. quãcunq; in partẽ à Principe, atq; vt ita dicã, sequaces sumus. Huic. n. chari huic probati esse cupimus, quod frustra sperauerunt dissi miles. Et paulo infra, Principis cẽsura est eaq perpetua,
97 ad hanc dirigimur, ad hãc conuertimur. † In quã etiã sen tentiã tex. est apud nos in c. sicut. & c pastoralis. 2. q. 7. & c. ex merito. 6. q. 1. & optimus oĩm in c. præcipuè. 11. q. 3. quẽ etiã ad hoc autẽ dicit Barb. consi. 40. clementiss. omnipotentẽ Deum, col. 6. lib. 4. alius tex. in c. magnæ de uoto, vbi quod agitur à prælatis, facilè trahitur à subditis in exẽplum ex quo occasione sumpta gl. ibi, ẽt in d. c. ex merito. citat illud Claud. tacito tamen illius nomine,
-Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et sequitur apud Claudianum.

Nec sic inflectere sensus
Humanos dicta ualent, quam uita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

Quibus & simile est, quod scribit sapiẽtissimus ille cõcionator. ĩ eo lib. qui Oeconomicus. uulgo aũt Ecclesiasticus ĩ scribitur, c. 10. secũdũ iudicẽ populi, sic & ministri eius & qualis est rector ciuitatis, tales & inhabitãtes in ea. Et subdit Rex insipiẽs ꝑdet populũ suũ. Plato. quoq; sẽtẽtia ast a Cic. Epist. li. 1. ad Lẽtulum usurpata, Quales in Rep. principes essẽt, tales reliquos ciues, quã & ci tat barb. cõs. 1 co. 5. uer. tales. n. sũt. li. 1 & d. cõs. 40. co. 6. li. 4. ubi dicit Platonẽ huiusmodi sẽtẽtiã afflatu Spiritus sãcti protulisse. quod & idẽ dicit ipse barb d. cõs. 82. co. 5. li. 4. & in proem cle. in uer. quoniã nulla co. 5. At Cic. ipse li. 3. de Legib legẽ. 12. tabularũ interpretãs, qua cauebatur, ut magistratus uitio uacarent, atq; caeteris specie essẽt, haec uerba adducit, ut. n. cupiditatibus prĩcipũ. & uitiis infici solet tota ciuitas, sic emẽdari & corrigi cõtinẽtia. Et paulopost, Nã licet uidere, si uelis replicare memoriã tẽporũ, qualescunq; sũmi ciuitatis uiri fuerũt, talẽ ciuitatẽ fuisse. Quecunq; mutatio morũ ĩ prĩcipibus extiterit eãdẽ ĩ populo, sẽtẽtiã Apud Laertiũ Zenone, Antigonus Macedonũ rex ad ipsũ Zenonẽ scribẽs, cum multa primum de doctrina & felicitate ꝓmisisset, hoc tãdẽ ĩ calce subiecit, cuiusmodi fuerit dux, ut plurimũ subditos fieri necesse ẽ. Agesilaus quoq; ille magnus & ipse rex Lacedemoniorum, interrogatus, Quare uehemẽti hyeme sine tunica incederet? respõdit, Quo iuuenes imitetur, habẽtes hi quidẽ & senus principis exẽplum. author Pluta. ĩ Apo. Herodi. autẽ li 4. Solẽt (inquit) plerunq; homines uitã principis æmulari. Sed ante hos oẽs scribit Ho. li. 17 Od. Malos pastores gregẽ corrumpere,

Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες.

98† Quæ omnia cum semper uera sint, tum uero maxime, cum subditi eorum sunt domestici, qui præsunt. Nam ut ait Iuuenalis Satyra. 14.

Sic

de priuileg. q. si is qui se dicit legatũ, afferat amisisse instrumentũ suae legationis, non ei creditur, neque admittitur ad probõnẽ amissionis, argu. d. l. unicae. & est tex. expressus ĩ c. cũ iure. de offi. & pot. iudic. de le. si tamẽ sit honestus, & notus, põt, & debet ei credi, arg. d. c nobilissi
102 mus. q. sequitur & dicit no. Pan. ibi col. ult. † Quibus tã simile est, quam lac lacti, quod uoluit Spec. ĩ tit. de citatione, §. sequitur, uersi. utrũ aũt citatus teneatur credere. quod etsi nuntio delegati citanti aliquẽ non teneatur qs credere sine literis cõmissio. p ea que allegat, si tamẽ nũtius sit certus, hoc est, ut idẽ exponit certae & probatae fidei. ei credẽdum est, etiã sine literis. alleg. d. c. nobi
103 lissimus. † Huius factionis est Per. Anch. quẽ Barb. ĩ repet. l. cũ acutissimi. col. 97. C. de fideicõ. uocat uerissimũ iuris interpretẽ, dicit in cap. licet ĩ beato de accus. quod licet inquisitio criminum non cõcedatur, nisi praecedente infamia, c. qualiter, eius initii 2. de accus. cũ si. Tamẽ si aliquis denũtiatur a psona fidedigna, & superior ignoret famã, uel infamiã, poterit super illis inquisitionẽ cõ
104 mittere. sequitur Fely. ibi, col. 2. uersi. in gl. ulti. † Eiusdẽ quoque cõtubernii est, quod not. tradit Bar. ĩ l. admonẽdi, col. 5. uersi. circa secundũ, & circa librũ tõnũ aduerte, & c. ff. de iureiur. quod licet liber rationum nihil omnino probet, nec pro scribente, nec pro haerede, ĩ his quae non dependẽt a mera scribẽtis uoluntate. l. exemplo. C. de probat. cum simil. tamen inducit praesumptionem pro ipso scribẽte nedũ pro ipsius haerede, uidel. cũ qui scripsit, est bonus uir, arg. l. qui cũ maior. §. ulti. ff. de bon. liber. quod dictum sequitur Pau. cast. in d. l. admonẽdi. cõ. ulti & ibi quoque Io. Bap. Cacia. in repe. col. 38. uer. fallit si esset liber, & alii recentiores. sequitur etiã Ant. ĩ c. 2. ubi etiã Pan. col. 8. uersi. uenio ad tertiã speciẽ, & Feli. col. 7. uer. fallit. 3. de fi. instru. & roma. ĩ l. nuda ratio. ff. de dona. Alex. cõsi. 72. uiso processu, & omnibus actis, col. 4. uersi. nec etiam obstat si dicatur, lib. 5. Barb. cõsil. 27. ubi Christus non est fundamentum, col. 2. lib. 3. & cõsil. 53. A Ioue principium, col. 5. eo. lib. 3.

pet.l.si unquam in præfat.nu.44.incip.imo uerò. & seq. C.de reuo.dona.hoc tamen fallit in testib. ualde dignis, ut no.uoluit Fely.in d c.quia uerisimile,col.2.uer.& per istũ tex.motus ex eo tex.ĩ uerbo,uel tales personas quod dicit singu.& diligẽter notãdum.& hoc pro not.sequitur Hippol.Marsil.in repe rub.C.de probat. col.15.uers. & in hac materia,& in sing.273.notissimũ est ĩ iure,col.pe.
108 † In hunc quoq; gregẽ recipiendũ est dictum not. Ful. in l iuris ignorãtia, C.qui admit.intelligẽs illã satis uulgatã utpote à multis cõprobatã sñiam, uidelicet consiliũ notabile docto.excusare victum ab expensis, ut per Io. And.in c.1.de const.lib.6.Bal.in authen. generaliter.C. de epis.& cler.Ant.& Pan.in c.calumniã.de poenis, eundẽ Ant.con.5.inci.doct.in c.ut debitus,& de app. Card.ĩ cle.siue Romanis,in 1.no.de elect.& in cle.si una,col.ul. post Genze.de reb.eccl.& ĩ cle.2.co.5.uersi.quartò quot & quibus priuilegiis,in fi.de magi.cũ si.ut uidelicet hoc procedat,modò in isto doct.cum sciẽtia concurrat cõsciẽtiæ integritas.sola.n.scientia non sufficeret, neq; excusaret.allegat tex.& glo.in l.quod si nolit.§.si mancipiũ,ff. de ædil.edict.& ita eũ allegat & sequitur Fel. in c. s per his ante si de accus.& in c.tuas eo.titu & in ca. de quarta col.9.uersi.limita.utiliter,de præscript.Sed caue,quia Fulg.non id uidetur dicere ad quod illum allegat Fel. limitat enim ipse Fulg.id quod dicitur consilium doctorũ excusare ab expensis,procedere quando habitum est consilium a bonis docto.& non a malis,siue parum eruditis, per d.§.si mancipium,quæ uerba non modò intelligũtur de bonitate conscientiæ siue animi,sed pariter & doctrinæ,ut ipsemet exponit, & loquitur d.§. si mancipium. & glo.ibi,quæ dicit paria esse non adhibere medicum, aut
109 malum adhibere.Igitur cogita.† Sed & non solum doctoris,sed & partis uitæ integritas excusat ab expensis, per quod singu.uoluit Hosti.uir diuini humanique iuris peritissimus in cap.sidem,colu.penul.de dol. & contum. quem sequuntur Ioan.And.Anto. Petr. Anc. Imol. Panorm. & omnes, quòd si succumbens in causa est per-

sona religiosa,& valde catholica,non cōdēnatur in expē sis,et si nulla alia iusta litigandi cā appareat, quia præsu mitur,ꝙ bono zelo litē mouerit allegat,c.cū ex iniūcto. de ope.noūi nūti.vbi ad hoc est bonus tex.in illis uerbis nō fecissent,nisi cognoscerēt præmissa, &c.& ibi gl.i uer bo,Non fecissent,no.ex eo text.ꝙ si monachi mouēt aliquā cām,præsumuntur hoc fecisse bono zelo.quod & idē dicit per illū tex.glo.in c.de præsentiū in glo.ult.16 q.1. & gl.in c.expedit per tex.ibi,in fi.12,q.1.Et illud dictum Host.pro sing.recassumit A.ex.in l.properādū.§.finaūt al terutra,col.3.uersi.item ubi alter de bona fide litigantis, & ibi ēt Ias.col.4.uersi.quarto sing.limita.C.de iudi. & Barb.in repe.rub.extra de fid.instr.char.8.col.1.versi.& ex istis apparet,& in l.sed ex stipulatu.col.8.in fin.ff de uerb.oblig.& con.77.illud afferā in mediū quod præclare doctus Plato.col.pe.lib.3.& consi.51.clemēt.fi.Deū, col.4.lib.itē.4.& Fely.in d.c.super his,col.pe.de accusa. ubi & paulopost uocat aureū tex.in d.c.cū ex iniuncto. & Ias.in repet.d.l.admonendi col.71.ff.de iureiuran.

110 † Et illud ēt dictū Host.simpliciter sequitur Anto.i d. c.postremo.de appel.Pe.Anch.i.d.c.cū ex iniūcto.barb. in repe.c.Raynaldus,col.53.in 12.limita.de testa.ubi facit ualde sing.tex.in d.c.cūm ex iniuncto,& uerū cō,23. scripsit propheta optimus,col.7 lib.1.& consi.3.clementissimi Dei patris,col.13.vbi aūt.lib.2.& con.12.præclare scribitur sapientiæ,col.pen.eo.li.2.& consi.41.Deū in uocent adiutorē,col.4.lib.3.& consi.43.illud in medium referā,col.16 uersi.præterea ēt facit.eo.li.3.& consi.77. præclarè scribitur,co.2.li.4.& Ias.in authē.iubemus,co. vlti.C.de iudi.rel.in c.cām quæ.ante fi.de leg.& Philip. Dec.con.175.in causa falsitatis,col.4.uer.& prædicti ui dentur habere locū.& in c.postremo,ad fi.de appel.Hip pol.Marsi.in d.l.1.§.ad qōnē,col.3.ff.de quæst.& in l.pa

111 tre uel marito,col.8.uer.itē limita ff.eo.† Huic tamen sentētiæ alacriter reclamat,ac refragatur rori.quē refert Imo.in d.c.finē.ea rōne,quia si huic uiro quantūcunque probo,ac sancto nullam fuisse iustam cām litigandi appa

seat, præsumptio ẽ cõtra eũ ꝙ fuer t calũniatus. Flor. sequitur Soci. in trac. fallẽ. reg. 139. inci. expẽsarũ condemnatio, in 3. fal. ob id quidẽ, ꝙ ẽt nõ præsumeretur, ꝙ fuerit calũniatus, tamẽ p̃sumitur, quòd temere egerit ; ꝑpterea cõdẽnandus est in expẽsis, l. eũ quẽ temere. ff. de iudi.
112 & l. calũniam. de poe. † Et hæc sñia põt cõfirmari per id quod in simili dicimus, quòd licet iuramentũ calũniæ excuset à præsumpta calumnia, & ita ẽt ab expensis. quæ ex ipsa præsumpta calũnia proueniũt, secũdũ cõem opi per tex. in l. ait prætor. in uer. proderit, ff. de iureiur. ubi late Ale. nõ tamẽ ab expẽsis uenien ex temeritate absq; dolo & calũnia. §. hæc aũt oĩa Insti. de poe. tem. litig. & d. l. eũ quem temere. de quo per Ale. & Ias. in d. §. sin autẽ alter
113 utra. † Et quãquam fortassis hæc Flor. opi. sit uerior (ĩ qua re suo quemque iudicio relinquo) non est propterea omittendũ ueluti huic loco admodũ cõueniẽs, quod per illud dictũ Host. scripsit idem Soci. in eo ipso trac. fallẽ. reg. 176. cuius est initium, Haeres inuentariũ non conficiens, quòd licet hæres non conficiens inuẽtarium teneatur ultra uires haereditatis, & patiatur alias poenas, de quibus ĩ §. quia uero. in aut. de haere. & falci. cũ si. fallit tamẽ quãdo hæres est mirae sanctitatis, q. si nõ cõficiat inuẽtarium, non tenebitur, cum cesset cõtra eũ suspicio ad quod ẽt no. in d. ca. cum ex iniuncto. & in d. cap. expedit.
114 † Sed hoc certe nõ est sine dubio, ex eoq; depẽdet an in foro cõscientiae teneatur haeres nõ cõficiẽs inuẽtarium ultra uires hæreditarias, & an hmõi suspicio super cuius cessatione fundatur d. soci. sit sola & finalis cã huiuscerei de quo spero me alibi dicturum. Sed hoc unum dixerim cõtrariũ eius quod dicit Soci. tenuisse Bar. in rep. rub. ff. de acqui haered. & in solẽni rep. quã a filia primogenita Ioanni nã uocant, c. Rayn. col. 53. in 12. limita. de testa.
115 † Eiusdẽ farinæ est & illud, quod uoluit Spe. ti. de Inst. edi. §. restat uidere. uer. sed quid si producatur aliquod instrumentum, ꝙ instrumẽtum cõfectum ĩ longinqua regione ab ignoto tabellione. probat tũm demum, si ꝓducẽs est legalis, & fidedigna persona, bonae famae, alias se-

cus quem ſequitur Bal. ibi in ſua add.dicens q pro viro
116 legali præſumitur. † Cui non admodum diſſimile eſt, quod ſcribit Iac.Bel.in §.eos autem,per illum tex.in authen. ut iud. ſine quod ſuffra.quòd inſtrumenta producta à bono. & honeſto viro, atque fidedigno præſumuntur eſſe vera,& teſtes quoque ab illo producti eſſe boni, quòd dictum ſequitur Pet.Pu.in ſuo tra.ſin.in 46.char. in fin.& Hipp.Marſi.in d.§.ad qõnem,colum.5.uerſicu.
117 † His ſuccinit dictum Ant. cuius authoritas nõ parua eum,ſi credimus Pau.Caſt.conſi.181.col.vl. ante fi.lib. 1.is enim in c.ſicut,ad fi.de proba.dicit quòd etſi valeat pactum, uel ſtatutum r ſtringens facultatem probandi ad vnam ſpeciem probatiouis tantum, v. g. conuentum. eſt uel ſtatutum, ne debitor poſſit ſolutionem per teſtes probare,ſed tantum per inſtrumentum, vel altera partiũ renunciauit in iudicio probationis teſtium,poterit tamẽ non obſtante hmõi ſtatuto,pacto aut renuntiatione,producere, & iudex recipere teſtes legaliſſimos, & multum ſpectatæ fidei,idque de equitate canonica,quod dictum ſimpliciter refert Fran.Aret.ibi, Nec aliud præterea dicit niſi,quòd ipſe Ant.aliter ſentit in c.cum eremita. de fid.inſtr.ſed illud dictum expreſſim ſequitur Fel. in d.c. ſicut co.5.uer.quartò intellige,ubi dicit poſt ipſum Ant. hoc fuiſſe de mente Spe.in 2.parte,ti.de prob.§.vl. verſ. ſed pone quòd inſtrumento debiti, in fi.cum dicit, quòd ex qualitate perſonarum audietur,aliàs non, per text.in l.diui.ff.de liber.cau.& lege vlt.ff.de actio.& obli. & ibi dicit Ioannes Andreas in addit.iſtud placere Alber.Ga-
118 leo.iſtud quoque dictum. † Iſtud quoque dictum Antonium ſequuntur,& multum commendant Alexan. & Iaſon in dicta authentica iubemus, uterque columna ſecũda,C.de iudi. ad quod etiã allegant text. in l.ſi quis ex argentarius,poſt principium.ff.de eden.&Iaſon in repe. dicta lege admonẽdi columna ſeptuageſimaprima uerſi. limita multum ſingulariter, vbi hoc dicit ſingul. erranter tamen Alexand. & Iaſon memoria lapſi, citant Specul.in titu.de inſtru.edi.§.vltimo verſi.ſed quid ſi debitor.

tor.cum in eo.§. nullus sit huiuscemodi uersi. sed debuerunt in tit.& uersi. supra citatos, qui quidem versiculus proximus est ante uersi.sed quid si debitor. Hoc quoque dictum sequitur Philippus Decius in dicto capitulo sicut colum. antepenult. versicul. 5. statutum intelligitur, & in d.c.post remo ad fi.de appellat. & Hippo. Marsi. in repe. rub.C.de probat.colum.decima uersi: quartò limitat. & in lege 1.§. si quis ultro, columna quarta, versicul. alius est etiam modos.ff.de quæstio. vbi per hoc dicit, satis nouiter quòd cum conclusio in causa, & renunciatio productionis testium æquiparentur, ut not. Panormi Liaza. & alii post eum in capitulo pastoralis de cau. poss. & proprie. & Specul. titu.de renuntia. & consilio uersi. & nota quòd eo ipso. & Card. Flor. consi. 23. in causa Amare tit. in princip. ideoque etiam si fuerit conclusum in causa, potuerũt tamen produci testes legalissimi, æque ac cum testibus est renuntiatum, quod valde notandum est. Et idem quod Anton. ubi suprà, consuluit Raph. Fulg. con-
119 fil. 208. proponitur quod quidam, in fin. † Et quoniam incidimus in mentionem d.l. si quis ex argentariis, in mẽtem uenit leges nostra tanti facere probitatem fideq; atque integritatem unius hominis, vt ex ea suppleat, quod deest alteri deploratæ fidei, & opinionis tex. est intimis omnium præcordiis imprimendus in dicta lege si quis ex argentariis, statim post princip. quem fecit singul. Bald. in l. Imperatores, ff. de statu hom. & in cap tertio loco. & ibi Fely. post eum. ad fi. de probat. & Barbat. consi. de imoctauo præclare scriptum apud Psalmistam columetiam decimooctauo versi. item respondeo. & aliter lib. secundo, & consil. trigesimosexto sapienter scripsit Propheta, columna octaua eo. libro secundo, & consilio tertio illud referam in medium quod bellissimè scriptum est, columna tertia lib. item 3. & consilio nonagesimo illud referam in medium, quod præclare scribitur primo Regum, columna tertia versicul. & etiam præmitto. eodem libro tertio, & consilio vigesimoquinto clementissimum Deum, & piissimum, colum. 3. lib. 4.

colum.45 uersic. ex cuius dictis in erri potest.ff. de iure iur. & Alex.in lege ultima.colum 22.uersicul sed uidendum est.ff.de re.iudi.& in l.Gallus.§.ult.col.ult.& ibi etiam Soc.colum.2.ff de liber. & posth.& idem Alex.cōs. 2.animaduersis his quæ iam per testes,colū.6.uersi.2.respond.lib.2.& idem consi.56.uiso,processu causæ uertentis inter Antoniū,col.ult.eo.lib.2.& consi.43.uisis & pōderatis.col,pe.uersi.2,respondeo,lib 4.dum ibi allegat d. l.si quis ex argentariis,cū ibi notatis.& consil. 122.uiso puncto col.pen.eo.lib.4.& idem aut quisquis fuit) de authore enim ut subdubitem stili facit diuersitas)cōsil.88. quoniam omne datum optimum col.4.uer. item non obstat,in fi.lib.6. & consi.164.uiso processu,colum.2.lib.7. Barba.in repe capi.testimonium.in 7.chat de testib.& d. consi.18.lib.2 ubi de domestico loquitur. & cōsi 51. col. 8.uersi.eod.lib 2.& consil.40.à Ioue principium, col.8. uersi.quintò facit,lib.3.ubi etiam de domestico,& consi. 33.illud in medium referat,quod Valerio oratori,co.17. uersi.nec obstat cum opponitur, co.li.tertio. ubi loquitur de amico,& consi.77. illud afferam in medium quod præclare doctus Plato, columna ulti eod.libro tertio ubi de domestico & d.consilio.90.eo.lib.3. & consil.26. clementissimum Deum & piissimum Iesum, columa tertia uersic.& ante omnia circa hoc præmitto,lib.4.ubi de domestico. & Bertha.Firm. in tract. de episcopo libro quarto,in quarta parte octauæ partis principali s,quæstione. 7.& Philip.Cor.cōsi.42.uidetur in hac consulatione, in fi.lib.1.ubi loquitur de infame infamia facti & consi.51, in hac consultatione,col.ult.uer,quia respondetur.eo.li. 2.& consi.169.in præsenti consulationis articulus,co.2. lib.2.& consi 172.primus consultationis articulus,co.8. uer.& 1.eo.lib.2.ubi loquitur de fratribus,& aliis consanguineis & consi.247.uiso processu,col.4.uer.eod.lib.2.& consi 27.in præsenti,col.3.uer.libro 3.& cōsi.61. uisa copia processus,col.4.uer.unde nō sequitur,eo.li.3.& cōsi. 94.uisu processu accusationis,col.pe.eo.li.3.& consi.66. minime dubiū,col.2.eo.lib.3.& cōsi.319 circa primū.eo.

pe.eo.

sibus allegatis.secus si omnino tollitur, prorsusq; repellitur.quia infamis infamia iuris.Nam cũ eius dictum nullum sit,non potest suppleri,quod.n.nihil est, supplementum non recipit.l.sed monente.ff.de precar. & facit l.maritus.ff.de quæst.Et ita expresse uoluit Bal.in d.l.si quis ex argentariis . in lectura antiqua, ubi etiam Angel, & Pet.Anc.Alex.& Ias.& ipse Bal.in l.Gallus.§.ille casus col.4.uersi.dicendum erit.ff.de lib.& post. & Ang.in l.1. & ibi recẽtiores.C.de testi. & Sal.in d.l.in bonæ fidei. & Pan.Ca.cõsi.41.in fi.li.3.& Fran.Curr.in tract.testium, in 1.conclusione.Alex.in d.l.ult.col.22.uersi.ff.de re iu-
125 dic.† Sed & quod de testibus diximus, procedit quoque in notariis,ut uidelicet unius integritas alterius defectũ suppleat ut uoluit ipse Bal.in l.si quis ex argẽtariis in 3. not.& in l.imperator,huius initii.1.col.pe.uers. nota ẽt, quod si duo notari.ff de stat.homin. in prima lect ub dicit hoc esse notandum. in d.c.tertio loco. & ibi post eum Fely.uterque ad fi.de probat.Io.Ana.in c.fraternitas.co. 3.de hære.Firmi.in tractatu de episcopo, in tertia parte primi lib.in 17.q.col.ulti.ubi pro sing.commendat, & ad hoc quoq; allegat tex.ĩ.l.2.§.quid.n.ff.quod fal.tut.aut. Barba.in d.l.1.§.si stipulãti.col.pe.ff.de uer.obli.& in d. cõs.18.lib.2.& d.cons.40.li.3.& d.cõs.26.li.4.ubi & hoc facit sing.& in repe.c.Raynaldus,quã Ioanninam uocãt col.184.uersicu.de testa.et in repet.rub. de fid.instru.colũ.ult.Ias.in d.authẽ.si uero contigerit.C.de iudi.& Fel. in d.c.cũ super de offi.deleg.& ibi etiã Philipp. Dec.col. quarta,uers.secunda conclusio,ubi hoc tamen limitat. & Hippo.in d.§.tormenta,column.quarta, uers.sic fiet.ubi
126 hoc reputat sing. † Succurrit & hoc loco dicendum id, quod per d.l.si quis ex argentariis, in pulchro casu consuluit.Bal.cons.200.pũctus infrascripti con.talis est,lib. 5.quod si notarius fidedignus atque exploratæ diutius legalitatis confecerit testamentum , cuius testes sunt suspecti, utpote subditi aut famuli illius ad cuius commodum confectum est ualet, et probat huiusmodi instrumẽtum, defectus enim testium suppletur per fidem & legalitatem expertam ipsius notarii.hæc Baldus. Sed

127† Sed nec illud omiserim quod no.dicit idē Bald.in cap. præterea,col.2.uer.ibi incontinenti.de testi.cogen.quod licet testis non possit dictum suum nisi incontinenti corrigere,ut ibi ex teyt.& ēt in c.fraternitatis,& in authen. qui semel. C.de probat.& §. quia uerò,in authen. de testib.si tamen sit notæ fidei & authoritatis,potest usq; ad publicationē testium sequitur Fel.ibi,co.ul.& idē termē ī effectu senserūt Hosti.ēt ibi,& Pan.ī fi.& sequitur Hippo.Marsi.in l.1 § ad qō.col.3.& etiā in d.§.si quis ultro,
128 col.4.ff.de q.† Non possum eūdem Bal.inquerere,quini extrauag.de pac.cōst.§ ul.uer. idē sacramētū dicit aliud huic loco ac cōmodatissimum, uidelicet quod etsi dubitetur,an ualeat dictum testis,quando notarius, qui eū examinauit, scribit, quod idem per oīa deponit quod & alii testes,ut per doc.in c.nihil de uerb signi.ualet tamen indubitanter,si testis sit bonae famae & opinionis.sequitur
129 Fel.in d.c.supra his,col.pe.de accusat. † Ad hāc quoq; formā referendū est,quod Pau.ille archiepiscopus studiorū quidē claritate memorabi ior quam dignitate,scriptū reliquit in c.ad audiētiē.in 5.no.de praesumpt.quod si testis dicat se aliter despōsuisse,quam notarius scripserit, notario potius credēdum est,nisi testis esset persona multū notabilis quod & idē affirmat dixisse Spec.ī ti.de testi §.1.uer.sed pone quod iudex,& ī ti.de instr.edi.§.restat. uer,quid si dū attestationes Et quanquam utrobiq; de ea re differat Spec.satis abūdāter,nō tamen hoc dicit in specie,neq; quicquā aliud huic rei proximum,nisi in ultimo loco dicit,inspiciendam esse conditionē testū & tabellionis,per iura mihi allegata,hoc tamē dictū Pan.sequitur Fel in d.supra his.& Hippo.in d.l 1.§.ad qō.col.4 uer si.
130 de q.† His & adiici potest, quod ab Ang scriptū est in l.milites .C de q.quod si e domo , ex qua dicitur subtracta pecunia,uisus ē exire uir quispiā bonae famae, & notabilis uitae aliquid deferens sub chlamyde,in eāque rē sint duo testes,ob id quaestioni subiiciēdus.qui qualitas praecedētis uitae excludit praesūptionē aut īdiciū aliās sufficiēs ad tortura,per tex in l.nō oēs §.a barbaris.ff.de

re millit. & c cum i iuuẽtute de praesum. & sequitur Mat thaeus Afflic.in cõstitutione Siciliae,incip.ĩ quaestionĩ
131 bus, co.ul.† Et quoniã de furto mẽtio facta ẽ, huic quadrat quod scribit Saly.in l.ul.C.de quaest. quòd licet sit ꝑsumptio contra eum,apud qué reperitur res furto subtracta per tex.in l.in ciuilẽ.C.de fur.& uoluit Bar.ĩ l.ul ff.de q.& Ang.in l.2.& in l.milites & in d.l.ul.C.eo.tit. hoc tamẽ fallit,cum repitur apud ꝓbum uirũ & honestũ quod alii lõgis ante tẽporibus uoluerunt.sicuti refert gl. in d.l.in ciuilẽ. & in hãc quoq; sententia fuit ante Saly. Bal.in l.ul.& ibi ẽt Imo.ff de hær.insti.& sequitur Ang. Are.in tract.maleficiorum,ĩ uerbo,& uestẽ celestẽ abstulit.col.10.in paruis,uer.quaero an eo ipso.& Hyp.Mar. in l.qui falsam col.pe. uer. & ad hoc dicendum ff. de fal.
132† Huc quoq; spectat quod uoluit Bal.in addi. Spe. ti.de test.col.ul.uer ualet dictum testis nõ citati, sed spõte deponẽtis facit fidẽ quã lo est ꝑsona fide digna,lic. tamẽ aliis sit dubium,an sit credẽdum testi se offerẽti, ut per ipsum Bal.in l.3.circa prin.in apo ff.de testa.& ĩ l.quoniã liberi.C.eo.& in l.presbiteri.col 1.C de epi.& cle.& in l.alia,ad fi.C.de his quib.ut indig.& in l.2.C.de bon.autho.iudi.possid.& Iac.bel.& Bar.ĩ auth. de testib.§.si uero ignoti & eundẽ Bar.in l.libertorũ.C.eod. hoc dictum Bal.sequitur Hipp.Marsil.in d.§.ad quaestion & etiã in
133 d.§.si quis ultro,dicit sing. † Sunt & qui huc adducunt dictũ Ale.ĩ cõ.130 difficultas huius negotii,uer.& istud etiã satis.li.1.quãquã illic uoluẽrit testes integerrimos posse tuto produci & recipi adiurandum. ad quod illum citat Hipp.in d.§.si quis ultro,co.5 uer.& facit etiã,ubi hoc dicit singu. sed pace Hipp.hoc certe non dicit Alex. nec omnino loquitur de uiri probitate.illud autẽ scribit non esse necessariã alterius partis praesentiã ĩ iuramẽto testi.cuiùs dicto necessario standũ est. id quòd dicit notari per Anto.in c.ueniens eius initii.1.col.2.de testi.& esse de mente Bar.in l.Theopõpus post medium. uer. item quaero quando aliquis.ff.de dot.praele. quod dictum licet nihil ad rem faciat,est tamen multum notandum.

134 a

134 † Ad hæc respicit & illud quod no. dicit Specu. ti. de re qui. cõ. §. 1. uer. itẽ fac eos iurare, quod cõsultor debet iurare se recte cõsulturũ, nisi tamẽ huiusmodi fuerit, cui cõsiderata illius ꝑsonæ qualitate, sine iuramẽto fides possit adhiberi. quẽ & ad hoc allegat Fel. i d. c. super his, de ac. & Hipp. Marsi. in d. l. 1. §. ad quæstio. col. ul ff. de quæstio. ubi hoc dicit esse notabile uerbum. ex quo cuiq; manifestum est nonnunquã remitti iuramentum alioquin necessariũ propter personæ integritatẽ. † Cui nõ magis absimile est quã apes apibus, ut uiũt, illud cãtatissimũ Xenocratis exẽp ũ, cuius sanctitati sinceritatiq; tãtũ fuisse concessum prodidit antiquitas, ut cũ aliquãdo testimoniũ dicere coactus ad arã accessisset. ut iuraret se omnia uere retulisse (nullius. n. iniurati testimoniũ apud Atenienses admittebatur) consurrexerũt uniuersi iudices, proclamaruntquẽ. ne iusiurandũ diceret authores Cic. Ad Att. li. Epist. 1. epist 12. & in oratione pro Cor. Balbo, ubi t mẽ Xenocratis nomẽ supprimit, Vale. Max. lib. 2. c. 5. in fi. &
135
136 Laertius in uita ipsius Xenocrat. † At secundũ leges nostras illud in teste non procederet. Nullius enim testimonio quantuncũq; religiosi credendũ est, nisi iuratis deposuerit, ut est tex. no. in c. nuper nobis, de testi. etiã si sit episcopus. c. ul. de iura. cal. imo uero etiã si sit Cardinalis, ut dicit gl. no. in c. cum. oli, in uerbo fratrũ, de p iu. quã & facit sing. Pan. ibi, col. 2. & Alex. cons. 180. in causa Angeloti. co. 2. li. 2. ubi facit eã sing. & Fel. i c. tuis post pri. de testi & in c. sicut, ad fi. de sen. excom. & in c. cum dilecta, co. 8. in 4. signo, de rescrip. & in c. super his, co. 4. i 3. cõclusione, de acc. & Ia. in repe. d. l. admonẽdi, co. 76. ver. x. prædicta regula. ubi facit illã sing. & Philip. Dec. in ca.
137 tertio loco, col. 3. in 6. no. de prob. † Nõ tamẽ in hac parte silẽtio inuoluendũ est ꝙ & huic loco maxime cõsentaneũ, uoluit d. gl. in d. c. cũ olim, in eo ipso uerbo, fratrũ quòd si testis non iuratus fit alias probus & honestus, facit præsumptionẽ, aliorumq; testium fidem corroborat. Quã gl. ad hoc ponderauit Cacialupus in repe. d. l. admonẽdi, col. 45. uer. ex prædictis adde. & ibi etiã Ias. co. 28.

uer.

ster.tertio quærit Vbi illã dicit ad hoc no. & sing. & hoc quoq; dicit tenere Bar.in l.solã.circa prin.C.de testi.in lectura Bono.quã cõmuniter nõ habemus,& ad hoc allegat Inno. in d.c.nuper, & hoc etiã uoluit Anto.in c.cum olim,de dol.& contu.quẽ refert & sequitur Hipp. Mar.
138 in l.1.§.ad quæstionẽ.ff. de quæst. † Illud aũt ad ré nostrã maxime pertinet.quod uoluit glo.no.in c.ul.de fid. instr.quod licet instrumẽtũ debeat exemplari(ut uerbis nostrorũ utamur)per publicã personã authoritate iudicis, per tex. ibi tamẽ id põt fieri p aliã honestã personã, maxime si desit publica.quã gl. facit sing. sed reprobat Car.Flor.ibi,& eã sequitur & approbat Fely.col.4.i.4. n.Nec prorsũ ab instituto dissultat,quod a Bal.scribitur in c.ul.col.pen.de confess.sciscitãte,cur potius statur codicibus rationũ mercatoris,quã aliorũ.Cuius rei plures affert rationes,inter quas & illã adducit, quoniã mercatores sunt homines emendarioris uitæ,& probatæ fidei, & legalitatis.unde scriptura eorũ psumitur emẽdata, & fidelis,ar.eius q no.in l.1.§.is aũt.ff. de rip.mun. supra sæpius citato.& idẽ uoluit ipse Bal.cõ.198 ad ĩtcligẽtiã huius materiæ,co.3.li.1.cum dicit,q scripturæ mercatorũ ẽt priuatæ ex generali cõsuetudine reputãtur ueluti authẽticae & credibiles(haec.n.sũt illius uerba ,ppter mercatorũ pcipuã fidelitatẽ,& exptã legalitatẽ.Quo & ipsũ iisdẽ uerbis repetit.cõ.466.li.5.Et idẽ quoq; Bald.ĩ c.cũ dilectus,Pau.ãte si.de fid.instru.dicit,q scripturae mercatorũ faciũt magnã praesũptionẽ,ẽt per se propter probatã eorũ fidẽ & legalitatẽ.allegat Bar.l.nuda ratio. ff.de dona.cuius in ea re dictũ supra citauimus. Quibus cõsonat Ro.cõs.205.in puncto proposito .post princ. ubĩ dicit,quod scriptura priuata mercatorũ facit ẽt pro eis
140 aliqualẽ probationẽ ,ppter eorũ elegãtẽ fidẽ. † Ego tamẽ ut sup hõc dicã,quod sẽtio,fateor fidẽ in mercatoribus exuperantiorẽ deposci,qua ĩ caeteri. Nã ut pulchre dicit Ang.cõs.219.arbitror dictã litẽ.ĩ prin. domus mercatorũ debet esse domus ueritatis, & aequitatis,ob id potissimum.quod ad fidem. eorum cõmuniter confugitur.
Et

Et alibi consil. 77. super primo puncto. uer. hoc præmisso, Cũ semper alias, inquit pacta, quib. lex aut natura nõ resistit, sunt seruanda tãquam lex ipsa. l. 1. ff. de pact. & l. legem. C. eo. cum si tum præcipue cum sunt inter mercatores inita, inter quos ut plurimum iudicari solet ex bono, & æquo, & non de rigore. id quod uidetur accepisse a Bar. in l. si fideiussor. §. quædam. ff. mãd. ubi dicit, quod in curia mercatorum, ubi negotia debent decidi bona æquitate, non potest apponi ista exceptio, non interuenit stipulatio, sed solũ nudũ pactũ. Cuius in utroq; loco dicta sequitur Bal. ĩ d. §. quædã, ĩ addi. ubi hoc dicit not. dignũ, & in l. si pro ea, col. pe. uer. uenio ad secudã partẽ C. manda. Et idẽ uoluit ipse Bal. in c. 1. col. 2. uer. ex pacto de pact. cũ dicit. quod ex pacto nudo agunt mercatores inter se, per no. in §. 1. in auth. de fideiuss. & idẽ bal. i c. si pro debilitate. co. 2 uer. secundo dicitur, de offi. del. ubi dicit quod pactũ nud nõ differt a stipulatione, & in mercatoribus, & aliis qui plurimũ negotiantur, ĩ quibus potissimũ tequiritur bona fides, & legalitas. quod dictũ cõmedat Alex. in l. iurisgentiũ. §. sed cum nulla, ĩ fi ff. de pact. ubi tamẽ subtrepide asserit. sed illud pro certo, & cõstãti firmat idẽ Alex. consi. 113. perspectis his col. 3. uer. li. 6. & Ias. ĩ d. §. sed cum nulla, col. 3. in. 2. limitatione, & ĩ l. lecta, col. 8. uer. qu rtus casus. ff. si cert. petatur. & simpliciter sequitur Fely. in d c. 1. co. 1. alias pe. uer. casus autẽ. de pact. & Phil. Dec. cos. 7. cuius superscriptio incipit mercatores Flor. col. 2 uer. sed prædictis minime obstãtibus. & cõl. 107 ĩ causa, quæ nomine hæredum Antonii, columa. 2. uer. similiter promiserit soluere. & consi. 116. ĩ cau Aluissii. post prin. & Catellinas Cota in memoriali, cuius est initium, Pactum nudum. Quãquam hoc reprobat ut obiter dixerim Rom. in l. filius familia. ff. de do
141 nat. p no. ab inno. in c 1. de cõstit. | Verum supra dictis simile est; quod dicit ipse Bald. in d. consi 168 col. 2. lib. 1. quod in causis mercatorum, ubi de bona fide agitur, non congruit de iuris apicibus disputare. quod & idẽ dicit cõ. 400. in libris Thesaurariæ, col. pẽ. lib. 5. ubi addit

esse solū disputādū de mera ueritate, & cōsuetudine mercātiæ, & Ang.ī l.argentarius,ff.de edē.ubi dicit quòd ī tribunali mercatorū nō habet locū nisi ueritas, & æquitas, & cō 216.vbi dicit, quòd ī curia mercat.ubi agitur de bono & æquo nō potest peti pæna ultra id quod interest. & Flor.de S.Pe.inter con.raph.Co.cō.7.uisis cōpromis.co.16.ver.tales ergo exceptiones & Imo.cō, 141.uisis statu & iterū cō.146.ī casu Nānis,co.vl.& Ro.cō.94. uisis his quæ narrātur,co.1.uer.3. ubi dicit à mercatoribus præcipuè bonā fidē,ac merā æquitatē, prætermissa iuris solēnitate,eē obseruāda,& iterum cō, 192.negari nō pōt,ī pri. & Barb.con.7.sapiēter nō fallor col.11.vers.& si quispiā dixerit,li.2.& con.29.Altiss.optimi Dei,col.vlt.in fi.eo.li.2.& cō.86,illud referā in med.co. 1.lib.3. ubi per hoc dicit,quod īter mercatores nō est disputādū de mō,& solēnitate captiuæ personae,mō verum sit debitum.& Frāc. Are.ī l.4.§.Cato, post prin.ff.de verb. obli. vbi sequitur illud dictū Ang.nouissimè allegatū Alex.post Sali. ī l.placuit.C de iudi.& cō.41.viso puncto,co.2.li.3.Soci.ī rub. ff.de uerb.obl.co.2.ubi dicit & pō eum Lāeel. Galiaula, cliar.pe,quòd in curia mercat.circa cōuentiones obseruandum est ius gētium.& idē Soc.con.120.cum præsenti consultatione,col.7.lib.1.& cons.63.in cā Ser Petri,li.4. ff.& con.65.conclusio supra firmata,ad fi.eo.li.4.& Phil. Dec.in l in oībus.col.1.ff.de reg.iur.& cō.48. diuino implorato patrocinio ac maturè & diligenter,col.3.in 4.cōfirmatiōe,in fi.cùm dicit quod apud mercatores maxime aequitas inspicitur,remota duritiae & omni uerborum rigore.& Iason in §.item si quis,col.14.ad fi.ver.quarto limitatur,Instit.de actio ubi ꝑ hoc dicit singulariter.ꝙ cū excussio fit de apicibus iuris,ut sing.uoluit Bal.in.l.si mācipium.§.1.ff.de euictio.ī suis apostillis,post gl.ibi, ualde.no.in verbo,esset,& sequitur Ang.Are.ī d §.itē si quis col.13.& Barb.d.86.co.2.li.3. Ideo hæc exceptio excussionis non habet locum in curia mercatorum :de quare alibi, ut spero latius differemus. Denique huc adduco quod scribit Bald.in consilio 348.

142 †In mercatoribus ergo fides esuberãtissima requiritur Sed tãtũ abest, ut in eis fides exuberet, ut in eis sit multò minior, & ut sic loquar, sterilior, quã ĩ cæteris; quippe cũ dolis, fraudibus mẽdaciis, periuris, sint ante oẽs dediti, ac ueluti mãcipati. vt uis sperãdũ sit salute aĩæ mercato un de illud est psalmistæ cap. 70. quia non cognoui negociationes, introibo in potẽtias dñi. Quẽ locũ enarrãs diuus Augusti. Negotiator, inquit, auidus acquirendi pro dãno blasphemat, pro pretiis rerum mentitur, & peierat. & ut scribit Tullius de mercatorib. lib. 1. Officiorũ, nihil proficiunt nisi admodũ mentiãtur proinde bal. in c. cum cãm, huius initii 2. Quò, ĩquit ibi aĩa mercatoris. Et ad hoc optimè facit cap. eiiciens, & sequitur 88. dist. Et de hac re late per Lucam Pen. in rub C. nego ne. mili. lib. 12. & latius scripsimus in nostris. Comment. Nobilit. cap. 33. nu. 8. inci. quid quòd, & nostræ, & multis seq. Ideo uix accederẽ ac illã Bald. sententiam citatam supra nu. ab hinc. 3.

143 †Facit ergo, & ad supradicta quod uoluit Frede. Senen. quẽ sũmũ doctorẽ fuisse dicit Io. And. eo tñ antiquior, in c. 1. de ætate, & quali lib. 6. quẽque summũ canonistã appellat Barb. in rep. c. Raynaldus, quã Ioaninã uocat, col. 172. de testa. ille aũt consi. 52. quidã prælatus exẽptus, & iterum cõ. 200. casus talis est. quidã episcopus iurauit. dicit, quòd etsi prelatus nõ possit in cõsanguineos alienare res ecclesiasticas ẽt ĩ casib. præmissis, autẽ quibuscũq;. C. de sacro. eccl. & c. hæc usus præstatio. 10. q. 2. neq; oecono matum eccl. cõsanguineis cõmittere, propter suspitionẽ rõnis nõ exigẽdæ. c. decenter. 89. di. id tamẽ nõ procedit in cõiunctis honestæ, & probatæ uitae, quia per hoc tolluntur suspitiones doctorũ canonum. quod & idẽ uoluit, eo tamen tacito, Bal. in cap. 2. cõ. 3. uersi. quaero iterum utrũ laicus, de iudic. arg. no. in l. 1. §. is autẽ, ff. de rip. mu-

144 nien. Sed. & facit quod dicit gl. in d. c. decenter, † Neq; subticendum quod tradit Geor. Natha in illa uberrima repe. cle. saepe, in prin. co. 76. de uerb. sign. vbi posteaquã multos retulit, qui id reprobarunt, quod dicit Bar. in authen. nisi breuiores, C. de sentẽ. ex breui. recit. stari assertioni

tioni iudicis in causis breuibus, ĩ quibus proceditur sine scriptura, ideoq; ẽt stati assertioni arbitratoris cui data ẽ ptãs procedẽdi sine scriptis, tandẽ subdit, inspiciendã esse qualitatẽ personae iudicis, uel arbitratoris. nã in eo posset eẽ tãta rectitudo, & legalitas, quòd in illo posset cade re dictũ Bart. Allegat tex in d.c.2. de noui oper. nunt. & ĩ
145 d c. nisi essent, cum ibi no. de praeben. † His fauere uide tur, quod dicit Bal. in repe. rub. de fid. instr, co.3. uer. & ex istis apparet, quòd licet notarius. q omisit ponere locum aut tps in cõtractu praes- matur id falsò fecisse, posset ta mẽ esse ita uiolẽta praesumptio bonitas notarii, ut praesumeretur hoc per errorẽ accidisse, & ad id allegat dictũ
146 Host. ĩ d.c. fidẽ. de quo supra diximus. † Superiora cõfir mat, quod no. uoluit Imo. in c. cupiẽtes, §. q; si per 20. co. 4. de elect. li. 6. quòd ad ,pbandum ĩpedimẽtum nõ sufficit solum iuramentum eius qui se dicit fuisse impedium, qñ aliae probõnes faciliter haberi possent, nisi tamen tãta esset honestas personae, quòd uideretur stãdum iuramẽto illius quã decisione sequuntur ibi Domi. & Philip. Frãc.
147 † Nec minus adiuuat quod elegãter decidit Ang. ĩ repe. l. falsas, col. 1. ver. sed tu tene. C. de furt. q; licet procura tor cõstitutus ad exigẽdũ nõ possit solutionẽ recipere, fal lit tñ in hoĩe magnae fidei, qui poterit a uolẽte recipere.
148 Quã decis. approbat Alex. ĩ l.3. in 2. no. ff. sol. mat. † Sed & de grege illo est (ut utar verbis Terẽtii) tex. no ĩ §. his oĩbus 61. di. qui propter personae integritatẽ, & sanctita tẽ laicus ĩ episcopũ assumi põt, licet alias secus. quẽ tex ad hoc facit sing. Barb. d. con 41. Deũ inuocet adiutorẽ, col. 4. lib. 3. & Feli. d.c super his, de accu sed & pro ualde not. citat Ro in repe l. si uero. § de uiro. in 1. fal. ff. solu. mat. & per illũ tex. in a. determinus, col. 3. de iud. singu. limitat id quod cõiter tenent ibi doctor. laicum non posse constitui uitarium episcopi ut uidelicet non habeat locum in laico magnae sanctimoniae. quem tamẽ reprehẽ dit Philip Dec. ibi, in repe. col. 15. uersi. secunda conclu sio. ob id potissimum, quod in casu illius. §. his omnibus; laicus in episcopum electus desinit esse laicus, nõ autem

vicarius episcopi, per illum quoq; text. in illo ipso §. his oĩbus. dicit rẽ satis mirã Barb. ĩ l. 1. §. si stipulãti. ver. ego dicebã, ff. de uerb. obli. quòd si quispiã maxime sanctimoniæ nollet ingredi monasteriũ, nisi retinere suũ patrimoniũ, certe posset profiteri religionẽ, & tenere bona, quod
149 an sit uerũ, cæterorũ sit iudicium. ‡ nis proximum est ꝙ licet episcopi debeant esse periti, & literati, iuxta illud Oseæ 4. Tu scientiam repulisti, & ego te repellã, ne sacerdotio fungaris mihi. in quã ẽt rem plura congerit Gratianus in §. ecce. 36. di. quo tamẽ sciẽtiæ, & eruditioni detractum est, id morum sinceritas cõpensat, ut est text. no. in c. nisi. §. ne pro defectu. de renũtia. ubi sũt uerba hmõi. & ideo imperfectũ scientiæ põt supplere perfectio charitatis, per quẽ tex. dicit alibi Inno. inuolutè tñ ut plerũq; oĩa, ut uidelicet in c. 1. post prin. de sum. tri. & fi. cath. ꝙ in his ẽt in quib. scĩa necessario requiritur, & quod sæpe papa dispẽsat, ut uiri integerrimi, licet literati, & in tẽporalib. ĩexperti sint episcopi. Quod dictũ reputat mirabile Fel. in c. si quando. co. 10. uer. dũ gl. hic dicit paratũ debe
150 re, de resci. † Et quia de dispẽsatiõe locuti sumus, illud & hic non silenter prætermittendũ est, non solum in casu proximo, sed & fere semper alias, cũ probis uiris dispẽsari per tex. no. in c. Lugdunensis. 9. q. 2. in illis uerbis, Si tamen eorũ probabilẽ uitã id indulgẽtiæ prospexeris prb mereri. ubi clerici ab alieno episcopo cõtra statura sacris initiati, si aliàs sint ꝓbabilis uitæ, possũt, imo debẽt a suo ipsorũ episcopo recipi, & c. tali. 1. q. 7. ubi dicitur quòd licet filii raptorũ uirginũq; raptarum ecclesiasticis ordinibus nõ debeãt applicari, fallit, tñ ubi eos euidẽs meritorũ prærogatiua cõmendaret, c. ordinationes. 9. q. 1. ubi papa misericorditer eos suscipit, qui ab epis. ĩ schimaste a Ro. Eccl. separati cõsecrati sũt, si uita & scĩa eos cõmẽdat. Et ẽ similis fere tex. ĩ c. si qui à simõiacis. 1. q. 1. ubi papa eos misericorditer sustinet, qui nõ simõiace à simoniacis ordinati sunt, si tñ eos laudabilis uita cõmẽdat & tex. ĩ c. ĩnotuit. de elec. ĩ illis uerbis, Multa. n. in hoc casu dispẽsatio nẽ inducere uidebãtur, literarũ scĩa, morũ honestas, uitæ

virtutis,& fama.ubi Pan ĩ 7.no.dicit p illũ tex.q merita personae multũ iuuãt ad obtinendã dispẽsationẽ,& ca.de monachis 77.di.vbi deuotio,ꝓbitas.& honestas supplẽt tẽpus.atq; ætatẽ,quod & ibi no,.gl.& ad idẽ tex.est in l.
151 2.C.de his qui.uẽ.ætat. impe.cũ si.† Et sane indignũ ẽ (ut utar uerbis Valerii Maximi,li.3.) eũ honori nõdũ tẽpestiuũ uideri qui iã uirtuti maturius ẽ.Propterea prisci illi Ro.quorũ exẽplis ueluti norma quadã format mortaliũ uita,cũ insigni egregiaq; multorũ indole admonerentur,in magistratibus dadis nõ esse spectandos annos, sed æstimãdũ uirtutẽ,cuius pleroq; quã ætatis,cursus solet esse celelior.P.Corne.Scipionẽ cui postea ex uirtute Afircano cognomẽ fuit,Titũ quoq; Flaminiũ,& alios plerosq; admodũ adolescẽtes posthabitis legib. annalib. cõsules renũtiarũt Qđ cũ ab aliis multis,tũ a M.Tullio nõ intelegãter memoratur ĩ Philip.5.cũ iquit,Legib.annalibus cũ grãdiorẽ ætatẽ ad cõsulatũ cõstituebãt, adolescẽtiæ temeritatẽ uerebanrur.C.Cæsar ineunte ætate docuit,ab excellẽti eximiaq; uirtute progressum ætatis spectari nõ oportere.Itaq; maioresnostri ueteres illi admodũ ãtiquas leg.ãnales nõ habebãt.quas multis post ãnis attulit ambitio,ut gradus essent petitionis ĩter æquales ita sæpe magna indoles uirtutis priusquã reipu.prodesse potuisset,extincta fuit At uero apud atiquos Rullii,Decii,Coruini,multiq; alii.recẽtiore aũt memoria superio Africanus T.Flaminius ad modũ adolescẽtes cõsules factii sunt,tãtas res gesserunt,ut Po.ro.ĩperiũ auxerit,nomẽ ornauer t secundum quã sñiam Corne.Tac.lib 11. historiæ Augustae,Apud maiores,inquit,uirtutis id primũ fuerat,cunctisq; ciuiũ si bonis artibus fiderẽt licitũ petere magistratus,ac ne etas qdẽ distĩguebatur, cum prima
152 inuẽta cõsulatum.ac dictaturã inirẽt Hæc Tacit.† Sed & e nostris,Hieremias & Daniel ĩ pueritia donum ꝓphetiæ accepisse,factiq; a Deo iudices fuisse leguntur. Dauid quoque & Salomon in adolescẽtia uncti in reges,Dei O.M.iudicio inueniuntur.Ioan.ẽt,& Paulus Apostolus cum adhuc eẽnt adolescẽtes,a Domino electi sunt, & cũ

 aliis

aliis ad prædicandum missi. Quæ omnia retulit Gratianus 78. di. 6. hoc regulariter, de qua re & nos multa dixi musin nostris Commentariis Primigeniorum, in præfa.
153 † Iusta prædicta annecti pōt text. no. in c. quibusdam. ĩ fi. 1. q. 1. ubi propter uitæ meritum excusatur quis ab ambitu, & simonia, ut s. preces in casu illius c. non inducant simoniā, alias argueretur. si meritū deeēt, & ita ibi no. gl.
154 & etiā in c. moramur, in glo. ul. 61. di. † Neque admodū huic dissidet quód refert Cardi. Flor. nō minus eruditione clarus quam dignitate, in cle. 1. in 39 quæst. de priuil. se quidē a poena illius cle. excusauisse quēpiā religiosum sanctae uitae, qui iuris ignorātia ductus eucharista ministrauerat sine licentia patrochialis presbyteri. Cui sententiæ adhæsit, & Feli. in c causam ante fi. de offi. deleg.
155 † Concinit & superioribus quod scribit Barb. in c. 1. de iud id quod ex eo tex. no. ab Anto Pan. & cæteris recentioribus, eum aduersarium ĩ lite præsumi inimicum, procedere. nisi talis aduersarius esset uir magnæ sanctimoniæ per tex. in d. c. 2. de oper. no. nūc. & quædā ex his quæ supra adduximus. t hoc sequitur Boschus Codecha in
156 d. c. 1. col. 9 uersi. quod autē aduersarius, de indi. † Possem infinita prope congerere, sed adhibēdus est modus, & aurium satietati parcēdum. Verum quod citra fastidiū sit, addam superpondii loco, omniū quæ supra diximus, rationē ueluti generalem, cur uidelicet tanti bonos probosq; uiros facimus, ut tā impēse illis credamus, pro illisq; & eorū actibus semper in dubio in bonā partē præsumamus. Ea uero est, Nā sicuti qui mali, & improbi semper antea fuerunt, nūc etiā eiuscemodi esse atque post hac futuri præsumūtur, ut alibi fusius latiusq; explicabimus Ita & qui antea boni fuerunt, & probi, nunc quoq; tales esse, atque in futurum fore uideri debt, adeo ut nihil quicquā quod a bono uiro sit alienum facturi credātur, præsertim ii qui se dĩ uirtutibus. & probitati addixerunt, quiq; cū ipsis uirtutibus lōga tempore uersati, ubereres earum atque iocūdos fructus produxerūt, de quibus hic semper intelligimus, ut dicā infra plenius, hmōi enī
homi

homines,difficilime agerrimeq; & nõ nisi longo tẽporis interualido,a uirtutibus ad uitia deficiũt. Sũma est enim omnium philosophorũ cõsensu,difficultas,aliquẽ dimouere ab habitu uirtutũ etiã ciuilium & politicarũ, nedũ purgatoriarũ. Propterea M.Tullius omniũ doctrinarum ne dicã horarũ homo,& is cõsumatissimus in ea oratione.quã pro Publio Sylla ellegantissime recitauit, Omni bus,inquit.in rebus iudices, quæ grauio res maioresq; sunt,quid quisq; uoluerit,cogitauerit,admiserit, non ex crimine,sed ex moribus eius qui arguitur, est põderãdũ neq;.n.potest quisquã nostrũ subito fingi,neq; cuiusq; repẽte uita mutari,aut natura cõuerti,nemo repẽte fit summus,nemo repẽte turpissimus . Quae posteriora uerba, suppresso Ciceronis nomine,usurpauit Gracianus in §. hæc quae de charitate.& §.e cõtrario,de poe.di.2.ubi & gl.in eam sententiam citat illud Satyrici poetæ Saty.2.

Nemo repente fuit turpissimus.accipient te
Paulatim,qui longa domi redimicula sumunt.

Quibus cõcinẽs Quinti.si is est in declamatione,cui titulus est,Parie, palmatus,Quid ante,inquit, perdite, quid flagitiose quid ĩpie fecerit,per quæ se parricidã scelera, promiserit.Inocẽtia per gradus certos ab homine discedit.Et ne in maximis trepidet audacia,diu vires ĩ minoribus colligit.Nemo inde coepit,quo incredibile ẽ peruenissa.Idq; est quod alibi dicit tex in §.1 ver.hinc aũt nobis,alia d.ver.a multis pro §.allegatur.i authẽ de mona. Nõ facilis est uitæ hoĩum mutatio.sed cũ animæ fit labo
157 re.†Quod & ipsũ prope diuinitus sub inuolucro quodã poetico significare uoluit vir.ille naturae cõsiliarius,omniumq; rerũ cõscius.Is.n.ut eruditissime declarauit Lãdĩ. ĩ suis elegãtissimus qõnibus Camaldolẽsibus,& iterum cõmẽtariis quos ipsum Vir.sciẽter quidẽ & erudite conscripserit cum Didonẽ primo ĩpudicitiæ rẽperãtiæ habitu confirmatam ostẽdisset,tum illo uersu primo AEneidos:

Tum breuiter Dido uultum demisse locuta est.

Tũ aliis cõpluribus nõ illã postea scribit mox fuisse amoris uẽeficius adeo ĩmutatã,ut repẽte uoles atq; alacris ex

temperata intemperans efficeretur sed paulatim,& uelu ti per gradus quosdã,idq; ægerrime,& non sine acerrimo certamine.neq;.n.statim ĩ amorẽ penitus lasciuũ,& feri nũ verũ humanũ,& eũ honestũ,& qui diuinũ quoq; aliquo modo saperet,incidisse tradit,ut qui non proficisce batur ex forma,& specie corporis, sed ex multa uirtute uiri,quẽ,& admiratã est Dido,& admirando amare coepit.Incepit igitnr irrepere uitiũ sub uirtutis specie, aliter.n.capi mulier tẽperata nõ poterat,cũ aũt patefacta iã eẽt amori uia ꝑ uirtutẽ,incoepit admiscere aliquid de tertius,sed nõ tñ malũ. Nã obtulit nobilitatẽ gñs, quae illã uehemẽtius deuinceret,atq; colligaret,ac demũ illã istis implicatã,ipsa corporis specie ac pulchritudine ag greditur,hæret n.pectore vultus,ut & religio,sed potius suspecta repẽtina sit,recesq; morũ conuersio, Aegisippo
158 teste lib.excidii Hierosolymitani,primo.† Igitur nemi nẽ probũ hoc loco existimare debemus,priusquã diutius mores illius probati fuerint.Neq;.n.ut scribit Seneca lib. de Ira,secũdo,apertis manifestisq; priusquã diutius mo res illius probati fuerint,statim accedẽdũ est quaedã n. falsa ueri speciẽ fuerũt.Dandũ semper est tẽpus veritatẽ enim dies aperit.In ha re autẽ tẽpus triennii adhibere debemus,ut probitatẽ cuiuspiã satis exploratã cõprobatamq; habeamus,maxime si olim fuerit nõ satis honestæ uitae,per tex.no.ĩ § 1.ver.hic autẽ nobis.(alias ille uer. allegatur pro §.)in authẽ.de mona.in illis uerbis,ad uir tutis augmẽtũ triẽnalis tẽporis testimoniũ,& c.& quod ibi no.Ang.de qua re dixi late supra,ĩ 29.cã.nu.5.incip. aut quocũq;.sed his quae ibi dixi,adde optimũ text.no.a paucis ĩ eã rẽ,annotatũ in c.si quis incognitus.17.qõ.2. ubi laicus ignotus non recipiendus est in monasterio nisi fuerit triẽnio probatus,& ita per illũ tex.uoluit glo.ĩ
159 c.ad apostolicã,& ibi post.eã Pan de regula.† Neq; ẽt satis est,ut semel quis,aut in unico actu bonus uir proba tus sit,sed ut sæpissime & in pluribus durersisq; actibus perspectus exploratusq; sit necesse est.Nam sicut vetere pronerbio apud Aristotelem libro Ethicorum 1.capi-

te.7.

te 7·una hirondo uer nõ facit, quod & usurpauit Bal. in l.iura constitui,in prin.ff.de legib.& in l.ul.vers.pone in instrumento non continetur.C.de bono.poss.secun. tab.& in c.1.§.fi.rusticus, tit.de pac.Constan. & consi. 390.tam profunde,& copiose.col.ul.lib.2.& consi.326. super primo pũcto an dictus·&c. in prin lib.5.& Soc. consi.262.in causa magnifici.col.4 & Barb.in prooe.cle. in uerb.hoc sane,col.1.Sic nec unus actus satis est ad pro bationem consummatae,& absolutae uirtutis, ut satis innuit text.in prooe..Insti.§.cũq; hoc Deo propitio. in illis uerbis,iam ex multis rerum argumentis accepimus iuncta gl.ibi.Ex qua not.Io.Fab.quod ex unico actu nõ debet quis iudicati bonus uel malus.Quibus adde tex.ĩ l.1.C.de athle.li.10.loquenté de tribus athletarum uictoriis,quasi non sati probatus sit,nisi qui tres uictorias obtinuerit.Ex quo no.Bar. & post eũ Angel. & Io.:de Plat.ortã consuetudinem referũt,qua quis ter examinetur, antequã ad doctoratus authoritatẽ promoueatur Nec.n.ut subdit Plat.sufficit unũ examẽ,quia semel quis posset bene dicere,magis fortuna quam peritia,ideo non mereretur uictoriã.l oẽs,in uerbo,fortuna,& ibi gl.C de
160 præscrip.30.an.† Nec,ut iam diximus,satis est modicũ tẽpus,id quod designat illud,quod illi prouerbio subnectis Arist.quo loco supra citauimus neq; unus dies,& sit ĩtegra Aristotelis sentẽtia est hmõi, Ver nec una facit hyrundo nec unus dies, quam sententiam poeticis numeris eleganter complexus est Baptista Mantuanus,

Ver non una dies,non una reducit hyrundo.

Et ita tenuit e nostris Iac.Bel.ĩ eo qui pluries malus apparuit.in l.oĩmodo.C.de inoff.test.& post est Luc. Pen, in l.quemadmod co.antepe ver.2.quæritur.D.de agri.
161 & cẽsi.li.11.† Et huic quod de unico actu diximus,mire cõgruit quod ĩ simili dicitur,ex uno actu negotiationis, nõ dici mercatorẽ probat tex.in.l 1.§.1.& ibi gl. & Bal. ff.de tribu.actio.& clarius in l.procuratoris.§. quæritur eo.ti.ubi optimus tex.quod & no.Bal.i 1. cõstit.ff.& ĩ l. ex eo.ff.de testa.& ĩ l.legatis seruis.§.si ex officio. & ibi

Bal.

Bal.ff.de lega.3.& in l.mariti.§.quaesitum,p illum tex. ff.de adulte 11.& ĩ tractat.de teste.in uerbo. mercatorē. Io.And.in c.quanquã.de censib.lib.6.& Bal.in rub.C.de constitu.pecu.in vlt.q.vbi hoc no.limitat & consil.495. punctus super quo col.pen.li.1.& Pet.Anch.in repeti.c. canonum statuta.in.14.q.princip.vers.prouidetur quan doq; per statuta.de cõsti.& ĩ c 1.& ibi ẽt Domi.& Phil. Fran.de uit.& honest.cle li.6.Io.Ana.in c.2.de cler.per cus.Pan.ĩ c.1.col.vl.ver.itẽ fallit.& ibi Philip. Dec.ĩ 2. lec.& col.ẽt ult.de iudi.& idẽ Pan in c ult.de uit. & honest.cler.Fran:Aret.in l.caetera.§.sed & si quis.ff.de leg. 1.& cõs 29 diligẽter & mature.col.7.in 7.itẽ dubio Cor neus cõ.33.quoniã per famosissimum,post prĩ.li.3.& Ias. in l.de pupillo.9.si quis ipsi praetori. col.7.uers.tu autẽ aduerte.ff.de ope.nuo nuntia.Quibus scribẽs Eusebius de praeparatione euangelica lib.4 c.1.non arca,inquit, aut funda artificiose eum uti dicemus,qui cum sæpius,atq; se pius telũ proiecerit semel,aut ad summũ bis,uel ter ad si gnum puenerit,cũ pene ĩfinities lõgissime a signo abfue rit,nec ille certe medicinã tenet,qui cum multos intere-

162 merit,uix tãdẽ unũ a morbo liberauit.† Ad tertiũ,quo dictum est,nõ eẽ reced dum a iure cõmuni propter perso nae meritum.illud plane concedimus,uerum ius ipsum cõmune in plerisq; magis fauet uiris probis, atq; uitae sanctimonia & integritate cõmendatis,quã caeteris,san xitq; illis potius credẽdã proq; illis & illorum actibus præsumendum,& si quid deliquerint(ut a qua re incepi mus,ĩ eãdẽ de finamus)mitius cum illis esse agẽdum, ne que iniuria,ut ex illis liquido apparet,quæ circa initia huius capitis adduximus.Nec id propter ea ẽ cõtra ius, cum & ius ipsum id disposuerit.Sed iã ad alia pergamus

CAVSA QVINQVAGESIMASECVNDA.

S V M M A E.

1 *Euẽtus siue exitus rerũ prosper,criminis poenam tollit, Limi.n.7.*

2 *In maleficijs an animus potius,quam rerum euentus spectandus.*

3 *Man-*

3 *Manlius Torquatus filium e medio tollit, quodcum hoste dimicasset, contra quam praecepisset.*

4 *Epaminodas Stesimbrotum filium interimi iubet quòd contra paternum praeceptum, cum hoste, feliciter tamen, dimicasset.*

5 *Auidius Cassius, centuriones, qui ipso inscio parua manu ingentem hostium numerum occidissent, in crucem tolli iubet.*

6 *Aeneas militibus prohibet, eorumq; ducibus, se inscio quicquam tentare, quantumuis opportuna sese offerat occasio.*

8 *Mala non sunt admittenda, ut bona eueniunt.*

9 *Actus hominum non euentus, sed consilio mettendi sunt.*

10 *Consultare maturè et bene, maximum lucrum.*

11 *Athenienses tollunt in crucem Imperatores, si quid prospero euētu, prauo consilio rem gesserint.*

1 QVINQVAGESIMOSECVNDO, Prosper euentus siue exitus, criminis poenam tollit per tex. not. in l. 2. §. postea. ff. de orig. iu ubi recēsetur historia de Flauio Appii Claudii, qui cum leges in formā librumq; redactas à se subtractas populo tradidisset, Tribunus plebis ob id creatus est, tātum abfuit, ut de futuro puniretur. ideoq; gl. ibi no. aliquē ex dolo suo cōsequi praemiū. Et illū tex. pro ualde sing. citat Bab. ī l. scire debemus. §. si à fure col. 1. ff. de uerb. obli. Secūdum quā sentētiā Parii ex Pythiae respōso Timon īdegnarum Deorū administrā nulli poenae addixerunt, quòd Miltiadi Athe. rationē capiēdae patriae hostibus detegisset, ob id, quòd ea res bene & ad cōmodū ipsius patriae successerit. † Seneca autē li. Decla. 10 & iterū cōtrouersiarū 6. postremo hāc declamationē siue cōtrouersiā posuit Quidā c diuitē proditionis accusasset, noctu parietē domus eius perfodit, & scriniū, quo missae erant ab hostibus literae, sustulit. Quā retulit Pe. An. in repe. c. 1. in 14. q. principali uer. ponit Senec. de cōstit. & quaerit, utrū iste praemium, an poenā cōsequēdi debeat Et primum quidē aduocat tex. ī d. l. 2. §. postea, ut uideatur debere praemiū, deinde dicit ac cōtrariū facere, quod ī maleficiis animū inspicimus, nō euētum l. diuus. ff. de sicar. & l. si quis seruo. C. de fur. Tādem uero ueluti subdu

bius cogitandum reliquit.& illum referunt Barba.ĩ d.§. ſcire debemus.ad prin.& Fel.in c.1.col.ul.de præſump.vi deturq; Barb eius eſſe ſententiae,ut cõſequi debeat præ miũ,multa ad hoc afferens,quæ nihil aut parũ f.cere ui dẽtur.Fel.autẽ uideri uult contrariã tenuiſſe.ſententiã, ſoluitq; nodum illius §.poſtea,quod inibi is qui librũ le gũ furatus eſt,fecit animo cõſulẽdi Reip.non malefaciẽ
3 di.† In quam,& ego ſentẽtiam pedibus manibũsq; uado fretus potiſſimũ authoritate tex.no.in l. deſertorem.§.ĩ bello.ff.de re mili,ubi qui in bello rẽ a duce prohibitam fecit,aut mandata non ſeruauit,ẽt ſi bene geſſerit,capite punitur.quẽ tex.dicit multũ ſing.& no. Fran.Cre.ſing. 150.incip.mandatũ.Et eam quidem legẽ ſecutus Mãlius Torquatus filiũ propriũ ſecuri percuſſit,quod cõtra patris præceptũ cõ hoſte pugnaſſet eũq; ĩterfeciſſet autho res Liuius 1.de ca.li.8 Valer.li.rerũ memorabiliũ 4 c.de diſciplina militari,& iterũ li 9.c.de ira,& Aegeſippus li: excidii Hieroſolymitã 3.c.24.& Ariſtides Mileſius ĩ Re bus Italicis.& ex eo plutarchus ĩ Paralellis c.13.& 17. & Gell.li.9.c.13.Et ſimile quidpiã feciſſe Anlũ Poſthumũ Tiburtinũ refert.valerius loco primũ citato,ubi,illũ ſcribit iuſſiſſe filiũ ſecuri feriri,quod ſua ſponte progreſ ſus hoſtes fudiſſet.Quanquã Liuius lib 4. maluerit non duos fuiſſe qui ob id filios occidi iuſſerũt,ſed unũ duntaxat,nec Poſthumũ,ſed Mãliũ Torquatũ.ea potiſſimũ cõ iectura ductus,quod uulgato ꝑuerbio,Mãliana imperia dicta ſunt,nõ Poſthumana,cũ tñ Poſthumus multis ante annis Torquatũ præceſſerit,ideoq; ſi prior tã ſcueri exẽ pli atuhor fuiſſet,procul dubio occupaſſet illũ iuſignẽ ſe ueritatis titulũ.Præterea cũ Manlio cognomẽ imperioſi ſit inditũ,cũ Poſthumus cõtra nulla triſti nota ſit inſigni
4 tus.† Sed ſiue alter tãtũ,ſiue uterq; idipsũ fecerit,utrũq; autẽ confundit Gellius li.16.c.21.dum ſcribit Aulũ Peſthumũ Torquarum hoc idẽ egiſſe.Certe conſtat Epaminondam illum inſignẽ Thebanorum ducem non diſſimili ratione Steſimbrotum filium interimi iuſſiſſe,quod in exercitu relictus cõtra paternũ præceptum in hoſtem fe
liciter

liciter pugnasset, sicut in 3. Rerum Thebanarum scribit Chresiphon, & ex Plutarchus in Parallellis, c. 13.

5 † Propterea minus mirũ uideri debet, quod Auidius Cassius dux exercitus Antonini imperatoris, & qui ipse postea mperauit cẽturiones, qui ipso inscio parua manu ingẽtẽ hostiũ numerum negligẽtius agẽtiũ occiderãt, ĩ crucẽ tolli, seruiliq; supplicio affici iussit. Quæ res tãtũ disciplinæ Romanis addidit, tãrũ terroris hostibus ĩiecit, ut pacẽ annorũ centum ab Antonino absẽte peteret, ut qui uiderãt dãnatos Romani ducis iudicio, eos qui cõtra fas uicerãt. author volcatius Gallicanus ad Diocletianũ in uita.

6 His adstipulatur illud Virgilii lib. 9. AEneidos,

Hostis adest, eia ingenti clamore per omnes
Condunt se Teucri portas, & mænia complent.
Nanq ita discendens præceperat optimus armis
AEneas, si qua interea fortuna fuisset,
Nec struere auderent aciem, neu credere campo,
Castra modo & tutos seruarent aggere muros.
Ergo & si con ferre manum pudor iraq; monstrat,
Obiiciunt portas tamen, & præcepta facessunt.

7 † Sed ut ad nostros redeamus, Pe. Anc. cõ. 175. præmittẽdum est, cõsuluit ꝑ tex. in d. §. ĩ bello felicẽ & bonum exitum nõ excusare delinquẽtẽ. Nã in maleficiis uoluntas ĩspicitur, nõ euẽtus l. 1. §. diuus. ff. ad leg Cor. de sicar. Alberi. quoq; ĩ ul. parte staturorum. q. 478. alias, q. 78. ĩcip. disputauit. co. 3. dicit per illum tex. in d. §. in bello, quòd qui facit aliquid prohibitum puniẽdus est, quãtuncunq; bonus effectu secutus sit. Ad quod ẽt allegat l. ul. c. de nego. gest. quibus & tu adde tex. in l. si quis seruum §. si puerũ. ff. ad l. Aquil. ubi ponitur, qui puerũ castrauerit, licet

8 ex hoc illũ meliorẽ reddiderit. † Neq; id certe mirum nã ut dicit diuus Pau. ad Rom. c. 1. non sunt mala faciẽda ut bona ueniant. de quo etiam est tex. apud nos in ca. ex tuarum de sortil. & c. super eo. de usur. ubi no. glo. nõ eẽ prætextu boni malum faciendum. ad quod & multa alia inra allegat illic omnibus obuia. quibus adde tex. in c. non magnopere. ne cler. vel mona. vbi & glo. 1. hoc idem not.

Et alibi consil. 77. super primo puncto. uer. hoc præmisso, Cũ semper alias, inquit pacta, quib. lex aut natura nõ resistit, sunt seruanda tãquam lex ipsa. l. 1. ff. de pact. & l. legem. C. eo. cum si tum præcipue cum sunt inter mercatores inita, inter quos ut plurimum iudicari solet ex bono, & æquo, & non de rigore. id quod uidetur accepisse a Bar. in l. si fideiussor. §. quædam. ff. mãd. ubi dicit, quod in curia mercatorum, ubi negotia debent decidi bona æquitate, non potest apponi ista exceptio, non interuenit stipulatio, sed solũ nudũ pactũ. Cuius in utroq; loco dicta sequitur Bal. ĩ d. §. quædã, ĩ addi. ubi hoc dicit not. dignũ, & in l. si pro ea, col. pe. uer. uenio ad secũdã partẽ C. manda. Et idẽ uoluit ipse Bal. in c. 1. col. 2. uer. ex pacto de pact. cũ dicit. quod ex pacto nudo agunt mercatores inter se, per no. in §. 1. in auth. de fideiuss. & idẽ bal. ĩ c. si pro debilitate. co. 2 uer. secundo dicitur, de offi. del. ubi dicit quod pactũ nud nõ differt a stipulatione, & in mercatoribus, & aliis qui plurimũ negotiantur, ĩ quibus potissimũ requiritur bona fides, & legalitas. quod dictũ cõmẽdat Alex. in l. iurisgentiũ. §. sed cum nulla, ĩ si ff. de pact. ubi tamẽ subtrepide asserit. sed illud pro certo, & cõstãti firmat idẽ Alex. cons. 113. perspectis his col. 3. uer. li. 6. & Ias. ĩ d. §. sed cum nulla, col. 3. in 2. limitatione, & ĩ l. lecta, col. 8. uer. qu rtus casus. ff. si cert. petatur. & simpliciter sequitur Fely. in d c. 1. co. 1. alias pe. uer. casus autẽ de pact. & Phil. Dec. cos. 7. cuius superscriptio incipit mercatores Flor. col. 2 uer. sed prædictis minime obstãtibus. & cõs. 107 ĩ causa, quæ nomine hæredum Antonii, columa. 2. uer. similiter promiserit soluere. & consi. 116. ĩ cau Aluissii. post prin. & Catellinas Cota in memoriali, cuius est initium, Pactum nudum. Quãquam hoc reprobat ut obiter dixerim Rom. in l. filius familia. ff. de do
141 nat. p no. ab inno. in c 1. de cõstit. Verum supra dictis simile est, quod dicit ipse Bald. in d. consi 168 col. 2. lib. 1. quod in causis mercatorum, ubi de bona fide agitur, non congruit de iuris apicibus disputare. quod & idẽ dicit cõ. 400. in libris Thesaurariæ, col. pẽ. lib. 5. ubi addit esse

esse solū disputādū de mera ueritate, & cōsuetudine mercātiæ,& Ang.ī l.argentarius,ff.de edē.ubi dicit quòd ī tribunali mercatorū nō habet locū nisi ueritas, & æquitas, & cō 216.vbi dicit,quòd ī curia mercat.ubi agitur de bono & æquo nō potest peti pæna ultra id quod interest. & Flor.de S.Pe.inter con.Raph.Co.cō.7.uisis cōpromis.co. 16.ver.tales ergo exceptiones & Imo.cō. 141.uisis statu & iterū cō.146.ī casu Nānis,co.vl.& Ro.cō.94. uisis his quæ narrātur,co.1.uer.3. ubi dicit à mercatoribus præcipuè bonā fidē,ac merā æquitatē, prætermissa iuris solēnitate,eē obseruāda,& iterum cō, 192.negari nō pōt,ī prī. & Barb.con.7.sapiēter nō fallor col.11.vers.& si quispiā dixerit,li.2.& con.29.Altiss.optimi Dei,col.vlt.in fi.eo. li.2.& cō.86.illud referā in med.co. 1.lib.3. ubi per hoc dicit,quod īter mercatores nō est disputādū de mō,& solēnitate captiuæ personae,mō verum sit debitum.& Frāc. Are.ī l.4 §.Cato, post prin.ff.de verb. obli. vbi sequitur illud dictū Ang.nouissimè allegatū Alex.post Sali. ī l.placuit.C de iudi.& cō.41.viso puncto,co.2.li.3.Soci.ī rub. ff.de uerb.obl.co.2.ubi dicit & pō eum Lāeel. Galiaula, cliar.pe.quòd in curia mercat.circa cōuentiones obseruandum est ius gētium.& idē Soc.con.120.cum præsenti consultatione,col.7.lib.1.& cons.63.in cā Ser Petri,li.4. ff.& con.65.conclusio supra firmata,ad fi.eo.li.4.& Phil. Dec.in l in oībus.col.1.ff.de reg.iur.& cō.48. diuino implorato patrocinio ac maturè & diligenter,col.3.in 4.cōfirmatiōe,in fi.cùm dicit quod apud mercatores maxime aequitas inspicitur,remota duritiae & omni uerborumrigore.& Iason in §.item si quis,col.14.ad fi.ver.quarto limitatur,Instit.de actio ubi p hoc dicit singulariter.q cū excussio sit de apicibus iuris,ut sing.uoluit Bal.in.l.si mācipium.§.1.ff.de euictio.ī suis apostillis,post gl.ibi, ualde.no.in verbo,esset,& sequitur Ang.Are.ī d.§.itē si quis col.13.& Barb.d.86.co.2.li.3. Ideo hæc exceptio excussionis non habet locum in curia mercatorum :de quare alibi, ut spero latius differemus. Denique huc adduco quod scribit Bald.in consilio 348.

142 †In mercatoribus ergo fides esuberãtissima requiritur Sed tãtũ abest, ut in eis fides exuberet, ut in eis sit multò minior, & ut sic loquar, sterilior, quã ĩ cæteris; quippe cũ dolis, fraudibus mẽdaciis, periuris, sint ante oẽs dediti, ac ueluti mãcipati. vt uis sperãdũ sit salute aĩæ mercato un de illud est psalmistæ cap. 70. quia non cognoui negocia tiones, introibo in potẽtias dñi. Quẽ locũ enarrãs diuus Augusti. Negotiator, inquit, auidus acquirendi pro dãno blasphemat, pro pretiis rerum mentitur, & peierat. & ut scribit Tullius de mercatorib. lib. 1. Officiorũ, nihil profi ciunt nisi admodũ mentiãtur proinde bal. in c. cum cãm, huius initii 2. Quò, ĩquit ibi aĩa mercatoris. Et ad hoc optimè facit cap. eiciens, & sequitur 88. dist. Et de hac re late per Lucam Pen. in rub C. nego ne. mili. lib. 12. & latius scripsimus in nostris. Comment. Nobilit. cap. 33. nu. 8. inci. quid quòd, & nostræ, & multis seq. Ideo uix accederẽ ac illã Bald. sententiam citatam supra nu. ab hinc. 3.

143 †Facit ergo, & ad supradicta quod uoluit Frede. Senen. quẽ sũmũ doctorẽ fuisse dicit Io. And. eo tñ antiquior, in c. 1. de ætate, & quali lib. 6. quẽque summũ canonistã appellat Barb. in rep. c. Raynaldus, quã Ioaninã uocat, col. 172. de testa. ille aũt consi. 52. quidã prælatus exẽptus, & iterum cõ. 200. casus talis est. quidã episcopus iurauit. di cit, quòd etsi prelatus nõ possit in cõsanguineos alienare res ecclesiasticas ẽt ĩ casib. præmissis, autẽ quibuscũq;. C. de sacro. eccl. & c. hæc usus præstatio. 10. q. 2. neq; oecono matum eccl. cõsanguineis cõmittere, propter suspitionẽ rõnis nõ exigẽdæ. c. decenter. 89. di. id tamẽ nõ procedit in cõiunctis honestæ, & probatæ uitae, quia per hoc tolluntur suspitiones doctorũ canonum. quod & idẽ uoluit, eo tamen tacito, Bal. in cap. 2. co. 3. uersi. quaero iterum utrũ laicus, de iudic. arg. no. in l. 1. §. is autẽ, ff. de rip. mu-

144 nien. Sed. & facit quod dicit gl. in d. c. decenter, † Neq; subticendum quod tradit Geor. Natha in illa uberrima repe. cle. saepe, in prin. co. 76. de uerb. sign. vbi posteaquã multos retulit, qui id reprobarunt, quod dicit Bar. in authen. nisi breuiores, C. de sentẽ. ex breui. recit. stari asser-

tioni

tioni iudicis in causis breuibus, ĩ quibus proceditur sine scriptura,ideoq; ẽt stati assertioni arbitratoris cui data ẽ ptãs procedẽdi sine scriptis,tandẽ subdit,inspiciendã esse qualitatẽ personae iudicis,uel arbitratoris.nã in eo posset eẽ tãta rectitudo, & legalitas, quòd in illo posset cadere dictũ Bart.Allegat tex in d.c.2.de noui oper nunt.& ĩ
145 d c.nisi essent,cum ibi no.de praeben.† His fauere uidetur,quod dicit Bal.in repe.rub.de fid.instr,co.3. uer.& ex istis apparet,quòd licet notarius.q omisit ponere locum aut tp̃s in cõtractu praes matur id fals fecisse, posset tamẽ esse ita uiolẽta praesumptio bonitas notarii,ut praesumeretur hoc per errorẽ accidisse,& ad id allegat dictũ
146 Host.ĩ d.c. fidẽ.de quo supra diximus.† Superiora cõfirmat,quod no.uoluit Imo.in c.cupiẽtes,§.ꝙ si per 20. co. 4.de elect.li.6.quòd ad ꝓbandum ĩpedimẽtum nõ sufficit solum iuramentum eius qui se dicit fuisse impedium, qñ aliae probõnes faciliter haberi possent, nisi tamen tãta esset honestas personae, quòd uideretur stãdum iuramẽto illius quã decisione sequuntur ibi Domi.& Philip. Frãc.
147 †Nec minusadiuuat quod elegãter decidit Ang.ĩ repe. l.falsas,col.1. ver.sed tu tene.C. de furt. ꝙ licet procurator cõstitutus ad exigẽdũ nõ possit solutionẽ recipere,fallit tñ in hoie magnae fidei,qui poterit a uolẽte recipere.
148 Quã decis.approbat Alex.ĩ l.3.in 2.no.ff.sol.mat.†Sed & de grege illo est(ut utar verbis Terẽtii)tex.no ĩ §. his oĩbus 61.di.qui propter personae integritatẽ, & sanctitatẽ laicus ĩ episcopũ assumi põt,licet alias secus. quẽ tex. ad hoc facit sing.Barb.d.con 41.Deũ inuocet adiutorẽ, col.4.lib.3.& Feli.d.c super his,de accu sed & pro ualde not.citat Ro in repe l.si uero.§ de uiro.in 1.fal.ff. solu. mat.& per illũ tex.in a.determinus,col.3.de iud. singu. limitat id quod cõiter tenent ibi doctor.laicum non posse constitui uitarium episcopi ut uidelicet non habeat locum in laico magnae sanctimoniae.quem tamẽ reprehẽdit Philip Dec.ibi,in repe.col.15.uersi. secunda conclusio.ob id potissimum,quod in casu illius.§.his omnibus; laicus in episcopum electus desinit esse laicus, nõ autem

vicarius episcopi, per illum quoq; text. in illo ipso §. his oĩbus. dicit rẽ satis mirã Barb. ĩ l. 1. §. si stipulãti. ver. ego dicebã, ff. de uerb. obli. quòd si quispiã maxime sanctimoniæ nollet ingredi monasteriũ, nisi retinere suũ patrimoniũ, certe posset profiteri religionẽ, & tenere bona, quod an sit uerũ, cæterorũ sit iudicium. ‡ His proximum est ꝙ licet episcopi debeant esse periti, & literati, iuxta illud Oseæ 4. Tu scientiam repulisti, & ego te repellã, ne sacerdotio fungaris mihi. in quã ẽt rem plura congerit Gratianus in §. ecce. 36. di. quo tamẽ sciẽtiæ, & eruditioni detractum est, id morum sinceritas cõpensat, ut est text. no. in c. nisi. §. ne pro defectu. de renũtia. ubi sũt uerba hmõi. & ideo imperfectũ scientiæ põt supplere perfectio charitatis, per quẽ tex. dicit alibi Inno. inuolutẽ tũ ut plerũq; oĩa, ut uidelicet in c. 1. post prin. de sum. tri. & fi. cath. ꝙ in his ẽt in quib. scĩa necessario requiritur, & quod sæpe papa dispẽsat, ut uiri integerrimi, licet literati, & in tẽporalib. ĩexperti sint episcopi. Quod dictũ reputat mirabile Fel. in c. si quando. co. 10. uer. dũ gl. hic dicit paratũ debere, de rescri. † Et quia de dispẽsatiõe locuti sumus, illud & hic non silenter prætermittendũ est, non solum in casu proximo, sed & fere semper alias, cũ probis uiris dispẽsari per tex. no. in c. Lugdunensis. 9. q. 2. in illis uerbis, Si tamen eorũ probabilẽ uitã id indulgẽtiæ prospexeris prb mereri. ubi clerici ab alieno episcopo cõtra statura sacris initiati, si aliàs sint ꝓbabilis uitæ, posũt, imo debẽt a suo ipsorũ episcopo recipi, & c. tali. 1. q. 7. ubi dicitur quòd licat filii raptorũ uirginũq; raptarum ecclesiasticis ordinibus nõ debeãt applicari, fallit, tñ ubi eos euidẽs meritorũ prærogatiua cõmendaret, c. ordinationes. 9. q. 1. vbi papa misericorditer eos suscipit, qui ab epis. ĩ schimaste a Ro. Eccl. separati cõsecrati sũt, si uita & scĩa eos cõmẽdat. Et ẽ similis fere tex. ĩ c. si qui à simõiacis. 1. q. 1. ubi papa eos misericorditer sustinet, qui nõ simõiace à simoniacis ordinati sunt, si tũ eos laudabilis uita cõmẽdat & tex. ĩ c. ĩnotuit. de elec. ĩ illis uerbis, Multa. n. in hoc casu dispẽsatio nẽ inducere uidebatur, literarũ scĩa, morũ honestas, vitæ

uirtu-

virtutis,& fama.ubi Pan ĩ 7:no:dicit ꝑ illũ tex.ꝙ merita personae multũ iuuãt ad obtinendã dispẽsationẽ,& ca.de monachis 77.di.vbi deuotio,ꝓbitas,& honestas supplét tẽpus.atq; ætatẽ,quod & ibi no,.gl.& ad idẽ tex.est in l.
151 2.C.de his qui.uẽ.ætat. impe.cũ si.† Et sane indignũ ẽ (ut utar uerbis Valerii Maximi,li.3.) eũ honori nõdũ tẽ pestiuũ uideri qui iã uirtuti maturius ẽ.Propterea prisci illi Ro.quorũ exẽplis ueluti norma quadã formaẽ mor taliũ uita, cũ insigni egregiaq; multorũ indole admone rentur,in magistratibus dadis nõ esse spectandos annos, sed æstimãdũ uirtutẽ,cuius pleróq; quã ætatis,cursus so let esse celelior.P.Corne.Scipionẽ cui postea ex uirtu te Africano cognomẽ fuit,Titũ quoq; Flaminiũ,& alios plerosq; admodũ adolescẽtes posthabitis legib. annalib. cõsules renũtiarũt Qđ cũ ab aliis multis,tũ a M.Tullio nõ intelegãter memoratur ĩ Philip.5.cũ iquit,Legib.an nalibus cũ grãdiorẽ ætatẽ ad cõsulatũ cõstituebãt, adole scẽtiæ temeritatẽ uerebanrur.C.Cæsar ineunte ætate do cuit,ab excellẽti eximiaq; uirtute progressum ætatis spe ctari nõ oportere.Itaq; maioresnostri ueteres illi admo dũ ãtiquas leg.ãnales nõ habebãt.quas multis post ãnis attulit ambitio,ut gradus essent petitionis ĩter æquales ita sæpe magna indoles uirtutis priusquã reipu.prodesse potuisset,extincta fuit.At uero apud atiquos Rullii,De cii,Coruini,multiq; alii.recẽtiore aũt memoria superio Africanus T.Flaminius ad modũ adolescẽtes cõsules fa ctii sunt,tãtas res gesserunt,ut Po.RO.ĩperiũ auxerit,no mẽ ornauerit secundum quã sñiam Corne.Tac.lib 11. hi storiæ Augustae,Apud maiores,inquit,uirtutis id primũ fuerat,cunctisq; ciuiũ si bonis artibus fiderẽt licitũ pete re magistratus,ac ne etas qdẽ distĩguebatur, cum prima
152 inuẽta cõsulatum.ac dictaturã inirẽt. Hæc Tacit.† Sed & e nostris,Hieremias & Daniel ĩ pueritia donum ꝓphe tiæ accepisse,factiq; a Deo iudices fuisse leguntur. Da uid quoque & Salomon in adolescẽtia uncti in reges,Dei O.M.iudicio inueniuntur.Ioan.ẽt,& Paulus Apostolus cum adhuc eẽnt adolescẽtes,a Domino electi sunt, & cũ

homines,difficilime agerrimeq; & nō nisi longo tēporis interualido,a uirtutibus ad uitia deficiūt. Sūma est enim omnium philosophorū cōsensu,difficultas,aliquē dimouere ab habitu uirtutū etiā ciuilium & politicarū, nedū purgatoriarū. Propterea M.Tullius omniū doctrinarum ne dicā horarū homo & is cōsumatissimus in ea oratione.quā pro Publio Sylla ellegantissime recitauit, Omnibus,inquit,in rebus iudices,quæ grauiores maioresq; sunt,quid quisq; uoluerit,cogitauerit,admiserit, non ex crimine,sed ex moribus eius qui arguitur, est pōderādū neq;.n.potest quisquā nostrū subito fingi,neq; cuiusq; repēte uita mutari,aut natura cōuerti,nemo repēte fit summus,nemo repēte turpissimus. Quae posteriora uerba, suppresso Ciceronis nomine,usurpauit Gracianus in §. hæc quae de charitate.& §.e cōtrario,de poe.di.2.ubi & gl.in eam sententiam citat illud Satyrici poetæ Saty.2.

Nemo repente fuit turpissimus.accipient te
Paulatim,qui longa domi redimicula sumunt.

Quibus cōcinēs Quinti.si is est in declamatione,cui titulus est,Parie, palmatus. Quid ante,inquit, perdite, quid flagitiose quid ipse fecerit,per quæ se parricidā scelera, promiserit. Inocētia per gradus certos ab homine discedit. Et ne in maximis trepidet audacia,diu uires ī minoribus colligit. Nemo inde coepit,quo incredibile ē peruenissa. Idq; est quod alibi dicit rex in §.1 ver.hinc aūt nobis,alia d.ver.a multis pro §.allegatur ī authē de mona. Nō facilis est uitæ hoīum mutatio.sed cū animæ fit labo

157 re.†Quod & ipsū prope diuinitus sub inuolucro quodā poetico significare uoluit vir.ille naturae cōsiliarius,omniunq; rerū cōscius. Is.n.ut eruditissime declarauit Lādī. ī suis elegātissimus qōnibus Camaldolēsibus,& iterum cōmētariis quos ipsum Vir.sciēter quidē & erudite conscripserit cum Didonē primo īpudicitia tēperātiæ habitu confirmatam ostēdisset,tum illo uersu primo AEneidos:

Tum breuiter Dido uultum demisse locuta est.

Tū aliis cōpluribus nō illā postea scribit mox fuisse amoris uēeficius adeo īmutatā,ut repēte uades atq; alacris ex

temperata intemperans efficeretur sed paulatim,& uelu ti per gradus quosdã,idq; ægerrime,& non sine acerrimo certamine.neq;.n.statim ĩ amorẽ penitus lasciuũ,& feri nũ verũ humanũ,& eũ honestũ,& qui diuinũ quoq; aliquo modo saperet,incidisse tradit,ut qui non proficisce batur ex forma,& specie corporis, sed ex multa uirtute uiri,quẽ,& admiratã est Dido,& admirando amare coepit.Incepit igitnr irrepere uitiũ sub uirtutis specie, aliter.n.capi mulier tẽperata nõ poterat,cũ aũt patefacta iã eẽt amori uia ꝑ uirtutẽ,incoepit admiscere aliquid de tertius,sed nõ tñ malũ.Nã obtulit nobilitatẽ gñis, quae illã uehemẽtius deuinceret,atq; colligaret,ac demũ illã istis implicatã,ipsa corporis specie ac pulchritudine ag greditur,hæret n.pectore vultus,ut & religio,sed potius suspectã repẽtina sit,recesq; morũ conuersio, Aegisippo
158 teste lib.excidii Hierosolymitani,primo.† Igitur nemi nẽ probũ hoc loco existimare debemus,priusquã diutius mores illius probati fuerint.Neq;.n.ut scrbit Seneca lib. de Ira,secũdo,apertis manifestisq; priusquã diutius mo res illius probati fuerint,statim accedẽdũ est quaedã n. falla ueri speciẽ fuerũt.Dandũ semper est tẽpus veritatẽ enim dies aperit.In ha re autẽ tẽpus triennii adhibere debemus,ut probitatẽ cuiuspiã satis exploratã cõprobatamq; habeamus,maxime si olim fuerit nõ satis honestæ uitae,per tex.no.ĩ § 1.ver.hic autẽ nobis.(alias ille uer. allegatur pro §.)in authẽ.de mona.in illis uerbis,ad uir tutis augmẽtũ triẽnalis tẽporis testimoniũ,& c.& quod ibi no.Ang.de qua re dixi late supra,ĩ 29.cã.nu.5.incip. aut quocũq;.sed his quae ibi dixi,adde optimũ text.no.a paucis ĩ eã rẽ,annotatũ in c.si quis incognitus.17.qõ.2. ubi laicus ignotus non recipiendus est in monasterio nisi fuerit triẽnio probatus,& ita per illũ tex.uoluit glo.ĩ
159 c.ad apostolicã,& ibi post.eã Pan de regula.† Neq; ẽt satis est,ut semel quis,aut in unico actu bonus uir probatus sit,sed ut sæpissime & in pluribus diuersisq; actibus perspectus exploratusq; sit necesse est.Nam sicut vetere pronerbio apud Aristotelem libro Ethicorum 1.capi-

te 7. una hirondo uer nō facit, quod & usurpauit Bal. in l. iura constitui, in prin. ff. de legib. & in l. ul. vers. pone in instrumento non continetur. C. de bono. poss. secun. tab. & in c. 1. §. fi. rusticus, tit. de pac. Constan. & consi. 390. tam profunde, & copiose. col. ul. lib. 2. & consi. 326. super primo pūcto an dictus. &c. in prin lib. 5. & Soc. consi. 262. in causa magnifici. col. 4 & Barb. in prooe. cle. in uerb. hoc sane, col. 1. Sic nec unus actus satis est ad probationem consummatae, & absolutae uirtutis, ut satis innuit text. in prooe.. Insti. §. cūq; hoc Deo propitio. in illis uerbis, iam ex multis rerum argumentis accepimus: iuncta gl. ibi. Ex qua not. Io. Fab. quod ex unico actu nō debet quis iudicati bonus uel malus. Quibus adde tex. ī l. 1. C. de athle. li. 10. loquentē de tribus athletarum uictoriis, quasi non sati probatus sit, nisi qui tres uictorias obtinuerit. Ex quo no. Bar. & post eū Angel. & Io. de Plat. ortā consuetudinem referūt, qua quis ter examinetur, antequā ad doctoratus authoritātē promoueatur. Nec. n. ut subdit Plat. sufficit unū examē, quia semel quis posset bene dicere, magis fortuna quam peritia, ideo non mereretur uictoriā. l oēs, in uerbo, fortuna, & ibi gl. C de
160 præscrip. 30. an. † Nec, ut iam diximus, satis est modicū tēpus, id quod designat illud, quod illi prouerbio subnectis Arist. quo loco supra citauimus neq; unus dies, & sit itegra Aristotelis sentētia est hmōi, Ver nec una facit hyrundo nec unus dies, quam sententiam poeticis numeris eleganter complexus est Baptista Mantuanus,

Ver non una dies, non una reducit hyrundo.

Et ita tenuit e nostris Iac. Bel. ī eo qui pluries malus apparuit. in l. oīmodo. C. de inoff. test. & post est Luc. Pen, in l. quemadmod co. antepe ver. 2. quæritur. D. de agri. & cēsi. li. 11. † Et huic quod de unico actu diximus, mire
161 cōgruit quod ī simili dicitur, ex unō actu negotiationis, nō dici mercatorē probat tex. in l 1. §. 1. & ibi gl. & Bal. ff. de tribu. actio. & clarius in l. procuratoris. §. quæritur eo. ti. ubi optimus tex. quod & no. Bal. i 1. cōstit. ff. & ī l. ex eo. ff. de testa. & ī l. legatis seruis. §. si ex officio. & ibi

Bal.ff.de lega.3.& in l.mariti.§.quaesitum,ꝑ illum tex. ff.de adulte 11.& ĩ tractat.de teste.in uerbo. mercatorē. Io.And.in c.quanquā.de censib.lib.6.& Bal.in rub.C.de constitu.pecu.in vlt.q.vbi hoc no.limitat & consil.495. punctus super quo col.pen.li.1.& Pet.Anch.in repeti.c. canonum statuta.in.14.q.princip.vers.prouidetur quan doq; per statuta.de cōsti.& ĩ c 1.& ibi ēt Domi.& Phil. Fran.de uit.& honest.cle li 6.Io.And.in c.2.de cler.per cus.Pan.ĩ c.1.col.vl.ver.itē fallit.& ibi Philip. Dec.ĩ 2. lec.& col ēt ult.de iudi.& idē Pan in c ult.de uit. & honest.cler.Fran:Aret.in l.caetera.§.sed & si quis.ff.de leg. 1.& cōs 29 diligēter & mature.col.7.in 7.itē dubio Cor neus cō.33.quoniā per famosissimum,post prī.li.3.& Iaſ. in l.de pupillo.9.si quis ipsi praetori. col.7.uers.tu autē aduerte.ff.de ope.uo nuntia.Quibus scribēs Eusebius de praeparatione euangelica lib.4 c.1.non arca,inquit, aut funda artificiose eum uti dicemus,qui cum saepius.atq; se pius telū proiecerit semel,aut ad summū bis,uel ter ad si gnum ꝑuenerit,cū pene ĩfinities lōgissime a signo abfue rit,nec ille certe medicinā tenet.qui cum multos intere-
162 merit,uix tādē unū a morbo liberauit.† Ad tertiū,quo dictum est,nō eē reced. dum a iure cōmuni propter perso nae meritum.illud plane concedimus,uerum ius ipsum cōmune in plerisq; magis fauet uiris probis, atq; uitae sanctimonia & integritate cōmendatis,quā caeteris,san xitq; illis potius credēdā proq; illis & illorum actibus praesumendum, & si quid deliquerint(ut a qua re incepi mus,ĩ eādē desinamus)mitius cum illis esse agēdum, ne que iniuria,ut ex illis liquido apparet,quae circa initia huius capitis adduximus. Nec id propter ea ē cōtra ius, cum & ius ipsum id disposuerit. Sed iā ad alia pergamus

CAVSA QVINQVAGESIMASECVNDA.

S V M M A E.

1 *Euētus siue exitus rerū prosper,criminis poenam tollit, Limi.n.7.*
2 *In maleficijs an animus potius,quam rerum euentus spectandus.*

3 *Man-*

3 *Manlius Torquatus filium e medio tollit, quod cum hoste dimicasset, contra quam praecepisset.*
4 *Epamino das Stesimbrotum filium interimi iubet quod contra paternum praeceptum, cum hoste, feliciter tamen, dimicasset.*
5 *Auidius Cassius, centuriones, qui ipso inscio parua manu ingentem hostium numerum occidissent, in crucem tolli iubet.*
6 *Aeneas militibus prohibet, eorumq; ducibus, se inscio quicquam tentare, quantumuis opportuna sese offerat occasio.*
8 *Mala non sunt admittenda, ut bona eueniunt.*
9 *Actus hominum non euentus, sed consilio mettendi sunt.*
10 *Consultare maturè et bene, maximum lucrum.*
11 *Athenienses tollunt in crucem Imperatores, si quid prospero euentu, prauo consilio rem gesserint.*

1 QVINQVAGESIMOSECVNDO, Prosper euentus siue exitus, criminis poenam tollit per tex.not. in l. 2. §. postea.ff.de orig.iu ubi recẽsetur historia de Flauio Appii Claudii, qui cum leges in formã librumq; redactas à se subtractas populo tradidisset, Tribunus plebis ob id creatus est, tãtum abfuit, ut de futuro puniretur. ideoq; gl.ibi no.aliquẽ ex dolo suo cõsequi praemiũ. Et illũ tex. pro ualde sing.citat Bab.ĩ l.scire debemus.§. si à fure col. 1.ff.de uerb.obli. Secũdum quã sentẽtiã Parii ex Pythiae respõso Timon ĩdegnarum Deorũ administrã nulli poenae addixerunt, quòd Miltiadi Athe.rationẽ capiẽdae patriae hostibus detegisset, ob id, quòd ea res bene & ad cõ
2 modũ ipsius patriae successerit. †Seneca autẽ li. Decla.10 & iterũ cõtrouersiarũ 6. postremo hãc declamationẽ siue cõtrouersiã posuit Quidã c diuitẽ proditionis accusasset, noctu parietẽ domus eius perfodit, & scriniũ, quo missae erant ab hostibus literae, sustulit. Quã retulit Pe.An. in repe.c.1.in 14.q.principali uer.ponit Sene. de cõstit. & quaerit, utrũ ille praemium, an poenã cõsequẽdi debeat Et primum quidẽ aduocat tex.ĩ d.l.2. §.postea, ut uideatur debere praemiũ, deinde dicit ac cõtrariũ facere, quod ĩ maleficiis animũ inspicimus, nõ euẽtum l.diuus.ff. de sicar. & l.si quis seruo.C.de fur. Tãdem uero ueluti subdu

bius cogitandum reliquit.& illum referunt Barba.ī d.§. ſcire debemus.ad prin.& Fel.in c.1.col.ul.de præſump.videturq; Barb eius eſſe ſententiae,ut cõſequi debeat præmiũ,multa ad hoc afferens,quæ nihil aut parũ facere uidetur.Fel.autẽ uideri uult contrariã tenuiſſe.ſententiã, ſoluitq; nodum illius §.poſtea,quod inibi is qui librũ legũ furatus eſt,fecit animo cõſulẽdi Reip.non malefaciẽ
3 di.† In quam,& ego ſentẽtiam pedibus manibùſq; uado fretus potiſſimũ authoritate tex.no.in l. deſertorem.§.ī bello.ff.de re mili,ubi qui in bello rẽ a duce prohibitam fecit,aut mandata non ſeruauit,ẽt ſi bene geſſerit,capite punitur.quẽ tex.dicit multũ ſing.& no. Fran.Cre.ſing. 150.incip.mandatũ.Et eam quidem legẽ ſecutus Mãlius Torquatus filiũ propriũ ſecuri percuſſit,quod cõtra patris præceptũ cõ hoſte pugnaſſet eũq; ĩterfeciſſet authores Liuius 1.de ca.li.8 Valer.li.rerũ memorabiliũ 4 c.de diſciplina militari,& iterũ li 9.c.de ira,& Aegeſippus li: excidii Hieroſolymitã 3.c.24.& Ariſtides Mileſius ĩ Rebus Italicis.& ex eo plutarchus ĩ Paralellis c.13.& 17. & Gell.li.9.c.13.Et ſimile quidpiã feciſſe Anlũ Poſthumũ Tiburtinũ refert.valerius loco primũ citato,ubi,illũ ſcribit iuſſiſſe filiũ ſecuri feriri,quod ſua ſponte progreſſus hoſtes fudiſſet.Quanquã Liuius lib 4. maluerit non duos fuiſſe qui ob id filios occidi iuſſerũt,ſed unũ duntaxat, nec Poſthumũ,ſed Mãliũ Torquatũ. ea potiſſimũ cõiectura ductus,quod uulga to ꝓuerbio,Mãliana imperia dicta ſunt,nõ Poſthumana,cũ tñ Poſthumus multis ante annis Torquatũ præceſſerit,ideoq; ſi prior tã ſcueri exẽpli atuhor fuiſſet,procul dubio occupaſſet illũ iuſignẽ ſeueritatis titulũ.Præterea cũ Manlio cognomẽ imperioſi ſit inditũ,cũ Poſthumus cõtra nulla triſti nota ſit inſigni
4 tus.† Sed ſiue alter tãtũ,ſiue uterq; idipsũ fecerit,utrũq; autẽ confundit Gellius li.16.c.21.dum ſcribit Aulũ Peſthumũ Torquarum hoc idẽ egiſſe.Certe conſtat Epaminondam illum inſignẽ Thebanorum ducem non diſſimili ratione Steſimbrotum filium interimi iuſſiſſe,quod in exercitu relictus cõtra paternũ præceptum in hoſtem feliciter

liciter pugnasset, sicut in 3. Rerum Thebanarum scribit Chresiphon, & ex Plutarchus in Parallellis, c. 13.

5 † Propterea minus mirũ uideri debet, quod Auidius Cassius dux exercitus Antonini imperatoris, & qui ipse postea mperauit cẽturiones, qui ipso inscio parua manu ingẽtẽ hostiũ numerum negligẽtius agẽtiũ occiderãt, ĩ crucẽ tolli, seruiliq; supplicio affici iussit. Quæ res tãtũ disciplinæ Romanis addidit, tãtũ terroris hostibus ĩiecit, ut pacẽ annorũ centum ab Antonino absẽte peteret, ut qui uiderãt dãnatos Romani ducis iudicio, eos qui cõtra fas uicerãt. author volcatius Gallicanus ad Diocletianũ in uita.

6 His adstipulatur illud Virgilii lib. 9. AEneidos,

Hostis adest, eia ingenti clamore per omnes
Condunt se Teucri portas, & mænia complent.
Nanq ita discendens præceperat optimus armis
AEneas, si qua interea fortuna fuisset,
Nec struere auderent aciem, neu credere campo,
Castra modo & tutos seruarent aggere muros.
Ergo & si con ferre manum pudor iraq; monstrat,
Obiiciunt portas tamen, & præcepta facessunt.

7 † Sed ut ad nostros redeamus, Pe. Anc. cõ. 175. præmittẽdum est, cõsuluit ꝑ tex. in d. §. ĩ bello felicẽ & bonum exitum nõ excusare delinquẽtẽ. Nã in maleficiis uoluntas ĩspicitur, nõ euẽtus l. 1. §. diuus. ff. ad leg Cor. de sicar. Alberi. quoq; ĩ ul. parte staturorum. q. 478. alias, q. 78. ĩcip. disputauit. co. 3. dicit per illum tex. in d. §. in bello, quòd qui facit aliquid prohibitum puniẽdus est, quãtuncunq; bonus effectu secu tus sit. Ad quod ẽt allegat l. ul. c. de nego. gest. quibus & tu adde tex. in l. si quis seruum §. si puerũ. ff. ad l. Aquil. ubi ponitur, qui puerũ castrauerit, licet

8 ex hoc illũ meliorẽ reddiderit. † Neq; id certe mirum nã ut dicit diuus Pau. ad Rom. c. 1. non sunt mala faciẽda ut bona ueniant. de quo etiam est tex. apud nos in ca. ex tuarum de sortil. & c. super eo. de usur. ubi no. glo. nõ eẽ prætextu boni malum faciendum. ad quod & multa alia iura allegat illic omnibus obuia. quibus adde tex. in c. non magnopere. ne cler. vel mona. vbi & glo. 1. hoc idem not.

& alia quoq. iura adducit, & ibi post eā Hostien. Ioann. And.& Panor.in ea destinguentes, ut ibi per eos uidere licet.Ad idem quoq; tex.in c.ne quis & c.faciat.22.quaestione secunda,& c.relegantes,& ibi glo. 23.q.5.& c.nos
9 se.& ibi quoq; glo.30.q.1.† Et hanc partem hoc quoque comprobat,quo factus hominum non euentu, sed consilio metiendi sunt,& aestimādi ut est tex.in l.verū §. sciēdū.ff.de minor & l.sed an vltro.§.1.ff.de nego. gest. ubi glo.in eā rē adducit huiusmodi sentētiā Boetii. At uero is nostris malis cumulus accedit,quòd aestimatio plurimorū nō rerū merita,sed furtunae spectat euētū,eaq; tantū iudicat eē prouisa,quæ felicitas cōmēdauit cui & simile est illud Ouidianū in epist. Philidis ad Demophonte,

Exitus acta probat.careat successibus opto,
Quisquis ab euentu facta notanda putat.

Quos uersus vna cum d.l.sed an ultro. ad probandum inspiciendum esse consilium.non euentum,citat Bal.noster consi,vl. ad fi.li.4.& Matthaeus Afflic. in constitutione Sicilia incip.frequenter.col.3.in 1. nō.

10 †In quā etiam sententiam Artabanus apud Herodotum In Polyhymnia,Græce quidem, sed in hunc sensum, Bene,inquit,consultare comperio maximum esse lucrum, nam etiam si quid e contrario euenturum est, verum est tamen minus bene consultum,superauitq; fortuna consilium.At qui turpiter,consultauit,si a fortuna obsecundauit ille est quidem uoti compos,nihilo tamen minus male consilium cepit.Isocrates in oratione, quam de laudibus Helenae conscripsit, qui ante rem animaduertere nihil possunt,sed rerum euentus solum considerant. Cic. quoq; pro Rabirio eos item redarguit qui consilia euentis ponderant,& qui multum illum prouidisse, cui bene processerit,Cui secus, nihil sensisse dicunt, ut iam nihil esse uideatur,nisi diuinare sapientes.Idem philip. 11. In recta,inquit,sententia ne uicta quidem causa uituperanda est.Et in Paradoxis,Nec enim peccata rerum euentu, sed uitiis hominum metienda sunt, Demosthenes alter eloquētiae oculus,in oratione,qua Cresiphōtē aduersus

AEschinem

AEschinem defendit, Vide, ait, quid ipse consilii capiendum censuerim, nec ea quae euenerunt, intorqueas, nam finis rerum omniũ, ut fortunae libuit, imponitur, electio
11 vero consultantis ingenium ostendit. † Liuius. 3. deca lib. 7. Apparebat, inquit, quo nihil iniquius est, ex euentu famam habiturum & 4. decad. lib 8. tradit apud Chartaginenses in crucem tolli imperatores, si prospero euentu prauo consilio rem gesserunt. Quintilianus auus decla. 281. Nunquam, mens, ait exitu nestimãda est Plinius Cecilius lib. Epistolarũ 5. ad Rufum, Est omnino, inquit sed usu receptum quòd honesta consilia, uel turpia prout male, aut prospere cedunt, ita vel reprehenduntur. Cornelius Tacitus de Suetonio Paulino li. 1. Cũctator, inquit, natura, & cui cauta potius consilia quã prospera ex casu placeret. Seneca lib. 4. Declamationum. Omnia honesta uoluntas inchoat, occasio perficit. Saepe honorata uirtus est, etiam ubi eam fefellit exitus, Scelera quoq; quamuis citra exitum subsederunt, puniantur, nec ĩfelix virtus amittat gloriae titulum, nec gloriam uirtutis ĩter rumpit fortuita felicitas. Plutarchus in cõparatione Niciae & crassi, Nec illi ait, satis recte iudicare uidẽtur qui cum Alexandri laudant expeditionem, Crassi audent uituperare conatus. Neq; enim decet ex euentu rei iudicia facere Et in hanc rem multa iura adducit Barb. consi. 46. illud adducam quod praeclare. col. 1. quae ibi in prõptu sunt omnibus quibus deniq; addas text. nota. in l. fraudis ff. de regulis iuris. Cuius haec verba sunt, Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoque desideratur.

CAVSA QVINQVAGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Pœna mitior imponitur, per uiam inquisitionis, quam per uiam accusationis.*

Et an hoc habeat locum in iure ciuili numero. 2

3 *Condemnari an quis possit ex inquisitione generali.*

succedere loco accusatiõis generalis,quæ nõ admittitur per ea,quæ ibi allegat.Sed Fely.ubi supra, dicit aduertẽdum,quod ex inquisitione generali,nõ videtur quis posse condemnari,cum fiat ad inuestigandũ,non ad puniendum,& ita fit ut præparet viã inquisitioni particulari, secundum not.per Inno.in capi.bonæ,eius initii 1 de elec. ubi dicit ita totum modum practicare,& refert.Panor.in cap.grauamen in 2.col.de præben.& ita uidetur sensisse Bar.in d.§.si publico.Alioquin si ex inquisitione generali quis condemnetur.dicitur de facto cõdemnari , concludit tamen Bal.quod siue de facto,siue de iure sit condemnatus,per inquisitionem generalem,nõ sit infamis , quin subdit Bal.ipse quod opinio gloss.potest saluari per tex. in l.1.C.si tutor.uel cura.non interue.quem allegat glo. in d.§.præterea.nam ibi non permittitur liberto attenta re cõtra patronum accusationem famosam,atque inquisitionem potest mouere,tanquam per illam non infametur patronus,alioquin enim eadem rõne denegaretur liberto,sicut accusatio. Sed,& uide Spec.in §.1.versic. qui de iustissima.tit.de senten.& Bald.in l.etiam. de furt.& Panormi.consi.25.canonicus regularis.in 3.dubio.lib.1. uide glo.in cap.in fidei.de hæret.lib.6.

CAVSA QVINQVAGESIMAQVARTA.

SVMMAE.

1 *Iudex potest imponere pænas leuiores sibi permissas ,propter qualitatem iurisdictionis iudicis,qui non habet potestatem imponendi pænas à iure statutas .*

Et an hoc habeat locum in iudice ordinario,nu.2.

1 QVINQVAGESIMO QVARTO, Propter qualitatem iurisdictionis iudicis qui non habet potestatem imponendi poenas a iure statutas.potest iudex ipse imponere poenas leuiores siue permissas,ut est tex.in capitulũ archiepiscopatu.de rapto.ubi quia episcopus,cui fuerat

1 QVINQVAGESIMOQVINTO, Si cardinalis obuiauerit, qui ad morte & ducitur, poena est omnino ei remittenda, ex quadam prærogatiua, quam ex consuetudine habent Cardinales, ut dicit Bald. in l. addictos, in fi. C. de appelat. & ibi etiam post eum, Saly. & Pau. Cast. qui ita retulit, ut uideatur uelle hoc tum demum habere locum, si Cardinalis ponet capellum (quem uocat) super caput ipsius rei, dicitq; ita obseruari de facto. & ide Pau. Castrensis in l. addictos. C. de episco. audi. in fi. vbi refert audiuisse se in Romana curiā hoc idē priuilegium cōpetere cardinalibus, propter reuerentiam dignitatis. nulla tamen capelli mentione facta, licet, ut dicit ipse Pau. hoc iure cautum non reperiatur, sed ubique, ait audiui diuulgatum. Et ideo tempore quo curia erat Florētiae, caue- 1 bant iudices, ne ducerentur rei per ea loca, quibus cardi

2 nales obuiarent.† Cuius etiam rei mētionē facit Mart. Laud. qui hoc dicit sing. in tract. de Cardi. versi. 6. Cardinales habent ex priuilegio. Caepol. cautela 2 & Barba. ī 2 tract. de praestantia Cardinalium, in nona quaestione, 1. par. per totam quæstionem ubi late disputat de ualiditate huius priuilegii. Et si teneretur quod ualeret, dicit tamen, quod recipit sex declarationes, de quibus per eum in loco, ubi licet omnibus uidere. Eius quoque rei meminit Felyn. in cap. quærenti. columna penultima, de offic. deleg. & Ias. qui hoc reputat sing. in §. poenales, ī chart. vlti. versicu. tertio, & ultimo, Institu. de actio. Hippolyt. Marsi. singul. 273. notissimum est in iure, colum. 3. uersic. quibus etiam addi potest, & Anto. Corset. in suis singul. in uerbo, Cardinalis. ubi uidetur tenere huiusmodi priuilegium non ualere. Et nouissime Catel. Cot. in memorabili incip. Cardinales gaudent, ubi & hoc reputat singu.

3 † Legimus autem apud Plutarchum in Numma Pompilio, eū honorē inter caeteros uirginibus Vestalibus fuisse concessum, quod si casu in aliquem incidissent, qui ad lethū duceretur, necati eum non licuisse, necesse tamen erat, uirginem deierare non ultro & consulta opera, sed casu obuiam se factam.

per mortem per multa quæ de malitia mulierum affert. Ego uero nescio an olim id in Gallia fuit obseruatum. id autem certò scio hoc tempore non obseruari.

CAVSA QVINQVAGESIMASEPTIMA.

SVMMAE.

1 *Pœna mitior illi imponenda, qui clam, quam qui palam deliquit.*
2 *Quod nemo nouit, pene non fit.*
3 *Peccare in occulto ad diminutionem peccati facit. Et quid ita.*
4 *Persuadere grauius esse, quàm compellere.*
5 *Peccare aperte, leuius est, quam sanctitatem simulare, in comparatione duorum malorum, ex sententia D. Hieron.*
6 *Peccatum occultum an leuius sit quàm publicum, tex. glo. & docti. amplissima in utranque partem dissertatio.*

1 QVINQVAGESIMOSEPTIMO, Videtur mitius puniēdus, qui clàm, quàm qui palam deliquit, cū sit tolerabilior culpa, si lateat, quam si leuis usurpetur authoritás cap. nemo. 32. q. 4. idest, ut interpretatur glos. maius peccatum est manifestè peccare, quam occultè de quo etiam uidetur tex. in §. sed illud silendum. in fin cum multis c. seq. 50. di. 11. & in c. ex tenore de temp. ordi. ubi publicus peccator magis punitur, quàm occultus, & capitulo primo in fin. de uoto. libro sexto ubi gloss. adducit concordan.

2 † Quibus accedit illud Psalm. Beati quorum tecta sunt peccata. Et illud quoque uulgo celebratissimum, si non castè, tamen cautè. Cui adstipulatur, quod tradit Sueto. de Claud. imperatore, Is enim iuuenem corruptelis adulteriisq; famosum nihil amplius quā monuit, ut aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius. Addiditque; Quare enim ego scio quam amicam habes? Cui etiam cō simile est illud Apuleianum, Quod nemo nouit, pene non fit.

3 † Facit, & illud Esaiæ 30. peccatnm suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec abscōderunt. Cuius authoritate subnixus Diuus Thomas 2.2. quæst. 66. artic. 3. dicit, q in oc culto peccare pertinet ad diminutionem peccati, tū quia est ſignum uerecundiæ, tum quia tollit scandalum. Nam, & uidemus furtum non manifestum mitius puniri, quàm manifestum, non solū nostris II §. ex maleficiis. Instit de actio. sed & legibus Mosaicis id quoque seruatur, atque
4 etiam Platonicis lib. de leg. † Contra tamē quod grauius peccare uidetur, qui clam peccat, quā qui palam est, tex. in cap. cū ex iniuncto. de hæreti. & l. palā, ff. de tit. nupt. & l. ulti ff. de effrac. & l. nō existimo, ff. de admi. tuto. Et grauius est ueneno occidere, quàm gladio. l. 1. C. de malefi. grauius quoque est persuadere, quā compellere. l. 1. §. ul. ff. de ser. corrup grauius itē noctu, quam sub lucem peccare, ut dicit Bald. in l. non minorem, C. de transact.
5 † Et bene facit tex. i l. officiales. C. de episc. & cle. ex quo glo. in uerbo, clandestinis, not. plus puniri clandestinum delictum, quàm publicum. Et dicit diuus Hieronymus in Esaiam cap. 12. quòd in cōparatione duorum malorum, leuius est aperte peccare, quā sanctitatē simulare. Et hāc snīam Plutarchus in lib. De sera numinū uindicta, refert Thespesium quendam qui a morte surrexerat, afferere apud īferos, eos qui manifeste peccauerāt, palamq;, flagitia perpetrarāt, non tam acerbè plecti, quàm qui clam in iuste uixerāt, prætextuq; ac opinione uirtutis delituerāt.
6 † Plura hoc possem afferre in utranq; partē, & limitationes, quas uocamus, siue distinctiones adscribere, sed quoniā iam prope nimiū hic noster tractatus excreuit, dum aliud ex alio non cogitantibus nobis sese offert scribēdū, idcirco posthac breuiores erimus, cōtenti summatim, dū huc perficiemus, quod reliquū est, conscribere, & ad loca cuiuslibet capitis propria remittere. Igitur ad hoc caput uideto gl. in d. §. ex maleficiis. i uerbo, quadrupli, & ibi Bal. Io. Fab. Plat. & Ange. & cæteros, Insti. de acti. & glo. in capit. clericus. octuagesimaprima, di. & in d. c. ne mo. trigesimasecunda quæstione quarta gl. & doct. in ca.

de

dehomine. de celebra.miss. Iac.Bu. Cy.Bal. pau.Ca.& alios in lege nemo.C de sum.tri.doc.in lege prætor §.& generaliter ff.ubi bo. rap.Ioan Fab.in § sequens d uisio Insti.de actio.panor. & recentiores in cap.cum quidam. de iurei ur.& Felyn. in capitul.u timo columna secunda uersiculo nota quod grauius,de accu. & uide etiam quæ dixi supra.

CAVSA QVINQVAGESIMAOCTAVA

SVMMAE.

1 *Delictum committens ex officio uel administratione, quam gerit, mitius est accipiendus.*
2 *officialis nō præsumitur esse in culpa,ubi privatus præsumeretur.*
3 *Afficialis condēnatus de maleficio commisso in officio, non potest appellare.*
4 *Decurio si delıquerit in officio,puniri potest.*
5 *Accusatus de crimine commisso in officio,suspendi potest.*
6 *Magistratus potest conueniri ex delicto in officio commisso.*
7 *Iuramentum partis cum semiplena probatione, suficit in delicto commisso in officio.*
8 *Tabellio condemnatus de delict oin officio cōmisso non potest ultra officium illud exercere.*
9 *In dubiis ratione officii,ubi delictum apertum est, grauior poena incumbit.*

1

QVINQVAGESIMOOCTAVO. Cum, quis ex officio,uel administratione, quam gerit, cōmittit delictū, mitius cū eo agendum est,per text in l.tres tutores. ff.de admi.tut.ubi not gl.quòd velamē administrationi furtū tēperat quā gl.pōderat Bal.in c 1.§.iniuria.i uerbo.siue furtū,co.2.tit.de pac.iu firmā.& per eā dicit, quod administratio mitigat.delictū ad quod ēt alegat l.si multi.ff. de publi.& uecti.Quibus adde tex.i c.si uero.eius initii 1.de sentē.excōmunic ex quo no. Pan.& Fel quod delictū cōmissum ratiōe officii alleuiatur, quādo delinquēs

modum excessit, ratiõe principii liciti. Nã bono zelo mo tus uidetur, non suadent diabolo ad quod etiã in allegant c.olim.de resti.spo.& c.significauerit.pe poen & remiss.
2 †Quibus suffragatur quod dicit Bal.in l.2.per illum tex. C.qui accusa.nõ poss.quòd officialis non præsumitur esse in culpa, ubi priuatus præsumeretur.& cõsil.178.præsupposito statuto.in prin.li.1.ubi dicit, quòd i inquisitore non præsumitur dolus, licet rei fuerint absoluti. nã officii necessitas eũ excusat, ut dicit plene no.i l.athletas, §.calũniator.ff.de his qui no.infa.& cõsi.494.sciendũ est quod moneta.col.ult.uer.de 3.inquisitione.eo lib.1.ubi dicit sing. quòd si officialis rem à fure subtractam recipit, præsumitur id ex bona & laudabili mente fecisse, allegat l.2.C.de off.ciuil.iudi.ibi, quod non arbitrantur.rursumq; cõ.451.quia in accusatione instituta, uer.4.ratio. li.4.dicit quòd ratione officii quis excusatur, nisi probetur dolu .per not.in d.§ calumniator. & idem uoluit Roma.in repe.l.si uerò.§.de uiro.in 27.fal.ff.solu.matr.ubi dicit, quod qui necessitate officii accusat, non praesumitur ex calumnia officii fecisse, etiã si nõ probet, licet alias secus, per d.l.2.qui accu. non pos.& l.mater.C.de calũ.quod ẽt tradit Albe.in 2.parte statutorũ, q.120.cuius est prin.itẽ quæro, si ex forma statuti.per d.l.2.uide Bal. ĩ l.etiã.ad fi.C.de fur.& in l.errore.C.de test.
3 †Multa tamen sunt, quæ contrarium nõn suadere modo, sed & persuadere uidentur. Primum quòd officialis condemnatus de maleficio in officio commisso appellare non potest. l. nulli.& ibi docto.C.quor.ap.non recip.&.§. nulli.2.q.6 & uoluit Spec.ti.de appel.§.2.ue.3.& ibi Bal.qui hoc ẽt dicit procedere de iure canonico.
4 † Secundo licet decurio alias non possit torqueri.d l.omnes judices.C.de decur. li.10.poterit tamẽ, si deliquerit ĩ officio l.qualiter eo.ti.
5 Tertio licet alias accusatus de crimine, non debeat pendente cognitione suspendi ab officio.l.reo,& l.quãuis.ff. de solut.suspenditur tamen qui accusatur de crimine cõmisso in officio.l.quod si forte, ad fin.& ibi Bar.ff.eod.& §.quis, Insti.de suspec. tu. de quo tamen uide per Aufre.

in decisio 371.inci fuit quæsitum si aliquis officiarius.
6 Quartò licet maior magistratus non posit aliàs conueni ri durante officio l.2.ff.de in ius uocan.& l.pars literarũ ff.de iudi.& l.nec magistratus ff.de iniur.& c.prohibentur.2.q.1. poterit tamen ex delicto in officio cõmisso cõ ueniri, ipso durante officio l.iubemus.& ibi gl.in uerbo, administrat.C.ad leg.Iul.repet.quam glo.ad hoc pro sin gul.allegat Rom con.415. quo ad primum an syndicus. & ex quoq; tex.in c.iubemus.1.quæstione prima,& cap, sancimus.2.quaest.7.& in §.si qui uerò & §.si quis auté. in authẽ.ut iudi.sine quo suff quem ita intelligit gl. ibi, ĩ uerbo,habẽtes,& etiã An.qui illũ reputat singul. & itẽ rũ in §.illud eòdẽ titulo,& uoluit glo.& Domin.in dicto cap.prohibentur.& gl.in dicta lege de in ius uocan.& in d.l.nec magistratus & ibi etiam Bar.& idẽ Bar. ĩ d.l.nulli.& Bal.in l.mancipia.C.de ser.fugi.& Fel.in c.legeba-
7 tur.co 2.ff.quod met.cau.† Quinto licet in delictis opus sit testibus, & probationibus luce meridiana clarioribus l.ultima.C.de probat. ideoq; in supplementũ probatõis nũquã in criminalibus defertur iuramentũ.per not. late in l.admonendi.ff.de iureiurand.tamẽ quando quis accu satur de delicto in officio commisso, sufficit iuramentũ partis cum semiplena probatione.ut not.glo. in §.necessitatem.in uerbo,ostenditur.in authen. ut iud. sine quo. suff.de quo per Ioan.Plat.in l.si aliquid.C.de suscep. libro vndecimo,& in l.iudices.C.de dign lib. duodecimo.

Sextò licet quis de delicto fuerit conuictus sine condemnatus, poterit tamen officium, quod ante habebat, exercere. ex rescripto principis.l. si quis. C. de cohort. lib.12.cum similibus, hoc tamen non procedit, ubi quis cõdemnatus est de delicto in officio commisso, quia non poterit amplius huiusmodi officium, etiam ex rescripto principis, exercere.d. l. si aliquid.& dicta lege iudices, & lege prima. C.de offic.proefec.proet. & lege secunda. C.de palat.facr largit.libro duodecimo cum concor. adductis per gloss in dicta lege si aliquid. & d. l. iudices. C.de anno.& trib.

8 Pro-

8 †Propterea dicit gl. no. in anthē de armis in prin. & rursum in l. si quis ex argentariis, § 1. & ibi Bart. ff. de eden. quod si tabellio fuerit cōdēnatus de delicto in officio tabellionatus cōmisso, ut de falso instrumēto ab ipso facto, nō poterit amplius hmōi officiū excercere, secus si de alio delicto fuerit cōdenatus, quod & ēt uolut. Bar. in l. 3. §. hac lege. ff. ad leg. Iuli repet. & in l. nō pōt. ff. de fur. & cōs. 174 sed Io. de Cast. & Bal. ī l. 1. C de test. & in l. & militibus C de test. mil & in l qui depositū. C. depo. & in l. in exercēdis, col. 2. C. de fid. instru Ang. & Imo. in l. infamē C. de pub. iud. Io. Ana in c. fraternitas, col. 3. de hær. Io. Pla. in d. l. si aliquid & in l. 1. C. de imm. nō cōce. co. 2 in fi. li. 10. Ang. Aret in trac. male. in uerbo, falsario co. 5.
9 & Ia. in l. barb. co. 14 uer. extra omnē. ff. de off. prat †Igitur ut hāc difficultatē tollamus, ita hūc locū breui cōcludemus, ut ī dubiis qui rōne officii excusetur à dolo, & calūniā, in apertis uerò, id est, ubi delictū apertū est, & certū tātū abest, ut excusetur, ut ēt grauius puniatur p ea, quæ pxime sunt dicta. Ideo Bal. in c. quoniā cōtra falsā, co. 9 ue. extra quæro, de probat. dicit quod necessitas officii excusat præsumpta calūnia, sed nō ab expressa. & alibi videlicet cōs. 119. statuto cauetur, quod si quis. in co. 4 eadēq; pe. uer. sed cōtra hoc opponitur l. 2. dicit quod officiū nō excusat maleficiū, sed tamē inducit præsumptionē, quod nō sit maleficiū, nisi euidēter appareat, ut dicit no. in d. §. calūniator. & ī l. ī rē. §. tignū ff. de rei uendi. &
10 in l. meminerint. C. unde vi. †Sed & hoc quoq; intelligēdū est, in his quæ habēt principiū licitum, si modū quis inconsultò excesserit, mitius sit puniendus, ut dictum est in prin Et consonat quòd supra diximus ca. 1. de eo qui cum se defenderet, modum defensionis excessit.

CAVSA QVINQVAGESIMANONA.

S V M M AE.

1 *Delinquens quando non potest puniri, quin & innocens puniatur tum cum delinquente mitius agendum est.*

2 *Delictū nocēt is impunitū relinqui satius est, quā innocētē dānare*

1 Quin-

1 QVINQVAGESIMONONO, Cum nõ potest puniri delinquens, quin innocens puniatur, ille potius impunitus debet delinqui, quàm ut hic puniatur. text. est in c. quam magnum. 23. q. 4. ubi gl. no. malum tolerari ratione boni, & adducit concord. & text. quoq; in ca. sacris de sepult. ex quo not. Pan. id quòd supra diximus, dicitq; facere ad uulgatam quæstionem de duobus fratribus habẽtibus dommum communem pro indiuiso, ita quod delinquenti competat pars inferior, innocenti superior, ut uidelicet non debeat domus destrui ex statuto iubente domũ delinquentis destrui. quam quæstionem commemorat, nec soluit tamen glo. in c. sed & continnò, de pæn. di.
1 1. ubi uide Archi. † De qua etiã per Pe. Cy. & Bal. i l. etsi seuerior. in fin. C. ex quib. cau. infam. irro. & Dyn. in l. si finita. §. ex hoc. ff. de dam. infect. Bart. in l. cum alicuius, ante fi. ff. de nego. gest. & i l. Athenis. §. de eo opere, & ibi Alex. in addi. ff. de aqua plu. arcen. Bal. in l. 2. C. quib. cau. ser. pro præ. lib. acci. ubi late comperies, quid in hac re faciendũ est. Sed quicquid sit, illud semper certũ est quod in prin. huius capitis diximus. Nam ut dicit tex. no. uulgo tamen notissimus in l. absentem. ff. de poe. sanctius est impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocẽtem damnare.

CAVSA SEXAGESIMA.

SVMMAE.

1 *Delinquens, si statim pœniteat, omniaq; in pristinum statum reponat, mitius accipiendus est.*

1 SEXAGESIMO, Qui etsi men cõmisit, statim tñ poenitens omnia in pristinum statum reposuit, licet sit puniendus. l. qui ea mente. ff. de furt. & l. quis sit furtiuus, §. 1. ff. de ædil. edict. mitius tamẽ cum eo agẽdum est. per id quod pulchre decidit Alber. in ultima parte statutorum. quæst. 69. quæro etiam supposito, quod si quis bannitum receptauerit duobus, uel tribus diebus, & postea poenitens eum prodiderit, præsentaueritq; potestati, licet sit punien-

puniẽdus ex forma statuti, huiusmodi receptionẽ puniẽtis, per illa iura, & alia quæ allegat, poena tñ mitigabitur arg. textũ ĩ § sed quia delinquẽtes in aut. de mand. prin. & aliis multis § §. illius tit. & l. 2. C. de decur. li. 10. & l. si sciuerit. ff. de excus. tut. & per multa quæ illic allegat.

CAVSA SEXAGESIMAPRIMA.

SVMMAE.

1 *Vulnerans aliquem lethaliter, quem alter postea occidit, non ea pœna plectetur, quam pependisset, si uulneratus ex suo uulnere occubuisset.*

1 SEXAGESIMOPRIMO, Si quis alium lethaliter vulnerauit, quem alter postea occiderit, certe non ea punietur poena, quam pependisset si uulneratus ex suo vulnere occubuisset, scilicet tanquam de occiso, sed tantum de uulnerato. textum est ad literam. in lege item Mela. §. Celsus. ff. ad leg. Aquiliam ex quo not. Bald. mirabilem modũ defendi a morte eũ qui lethaliter aliũ uulnerauit. Et quanquã pleriq; faciãt illũ tex sing. est tamen similis in l. huic scripturæ. §. si seruus. & ibi doct. eo. tit. & uoluit gl. in c. significasti. eius initii. 2. ĩ uerbo, quod si discerni. de homi. ubi tñ distinguit inter ius ciuile, & cano. & Bal. in l. ita uulneratus eo quoq; ti. ubi referat aduocatũ quẽ piã cõsuluisse alicui, qui alterum lethaliter uulnerasset, ut illum faceret interimi per tertium, ut poenam mortis euaderet, propterea, ait, dignum illius aduocati præmiũ erat laqueus. & Rom. in sing. 158. quidam fuit uulneratus. ubi recenset se quempiam a morte liberasse, ex eoque lucratum fuisse cappam sericeam & Io. Ana. in c. significasti, eius initii 2. col. 4. uer. tunc eo casu. de homi. ubi refert illud Bald. ubi supra. & Fran. Cre. sing. quidam malus aduocatus. & Alex. in l. si ab hostibus. ff. sol. matri. & Fel. in c. de cætero. de homi. & Hip. Marsi. in l. 1 colu. 11. uer. decimoquinto limita. ff. de sica. & in l. nihil interest. col. 4. uer. ulterius quia dicitur. eo. ti. & rursum in l. si rixa col. 5. uer. ulterius in quantum. Super hoc tamen uide

Flo ri.

Flori.in d.§.Coelius & in d.l. ita uulneratus. & Cæpol. caut.20.quidam tradunt mirabilem cautelam. & Iason ĩ d l.si ab hostibus col. pe.

CAVSA SEXAGESIMASECVNDA.

SVMMARIA.

1 *Vulneratum se duo inuicem, an pæna illis infligenda.*

2 *Pacem duo inieruut, permittentes se inuicem nõ offendere in poste rum, adiectaq; ad id pæna, postea tamen se inuicem offenderũt, nec constat inter prior cæperit, neuter tenetur de pace rupta.*

1 SEXAGESIMOSECVNDO, Si duo se mutuo uulne rarint, nec constat uter eorum prouocauerit, neuter punietur, secundum glo. in l.1. §.cum arietes ff. si quadru. paupe fecis dica per tex.in l.scientiam.§. cum stamenta ff.ad leg. Aquil.sequuntur Iacob.Are. Bar.Bal. Fulg. & Alex.in Addi.ad Bart.in d.§.cum arietes, & Bal. distinguens in l.ut uim,ad fin.ff.de iustit.& iur.& in l. 1.in.12. q.C.unde ui. Imo.in l.semel mora.ff.sol.ma.& in c.significasti;eius initii 2,ĩ pe.char.uer.satis est de eo.de homi. Rom.loquẽs de iniuria uerbali in pari casu,in l.cum mu lier col.31.uer.nemo amplius.ff sol.matri.de quo tamen uide ipsum Bal.ĩ d.§.cũ arietes.& in d.l.i.vnde ui. & cor neum consi.274 uidetur prima facie col.pen.in.fi.& seq. lib. 1.& Maria.in repe.c.ad audientiam.in 21.q.7.q. prin
2 cipalis,de homicid. † Ex hoc autem subinfert Bartol.in d.§.cum arietes & post eum Flor quod si duo pacem fece runt,uel promiserunt se sub poena non offendere, & postea se inuicem offenderint, nec constat uter prior fecerit,neuter tenebitur de pace rupta. & idem uoluit Bart. in l.cum pater.§ libertis. in fin.ff.de leg.2.& in d.l.si mo ra.ubi loquitur de simili casu, ad idq; ibi allegat bonum tex in c.constitutus.de poen.& post ipsum Bart. Rom.in
3 d.§.libertis.& Fely.in c.dilecti.col.ult.de excep.†Nec tamen omittendum, quod ipse Floria. in d.§. cum arietes, ueluti oblit.eius quòd diximus ex co.& Bar.de pace rupta

pta, ſtatim poſtea dicit, quòd ſi duo ſe mutuo percuſſerũt non fiet in dubio abſolutio. ſed uterque condemnabitur per l. quemadmodum §. ſi nauis alteram. ff. ad leg. Aqu. Quod omnino a ratione abeſt.

CAVSA SEXAGESIMATERTIA.

SVMMAE.

1 *Vnus ex pluribus aliquem offendit, idq; conſtat, uel aliud delictum commiſit, ſed dubium eſt, quis eorum fecerat, nemo puniendus eſt. et nu. 2.*

1 SEXAGESIMOTERTIO, Si certum ſit, unum ex pluribus aliquem interemiſſe, uel aliud delictum commiſiſſe, nec tamen conſtat quis eorũ fecerit, nullus puniendus eſt. Ita uoluit glo. not. in l. item Mella. § ſed etſi ſeruum plures. ff. ad leg. Aquil. per l. abſentem ff. de poen. & glo. in c. quieſcamus. 42. diſt & in c. nolite. in uerbo, triticum. 11. q. 3. & Specul. titu. de homi. §. 1. uerſic. pone quatuor. 2 †Sed quia contra hoc uidetur eſſe tex. in d. §. ſed & ſi ſeruũ. & c. ſignificaſti. huius initii 2. uer. quod ſi diſceſſerint. de homici. & hoc latius patet quàm ut breuibus poſſim concludere. ideo ne ſi pergam eſſe longior faſtidium pariam. uide gl. in c. cupientes §. cæterum, in uerbo, qui culpabiles. & ibi Archid. de elec. lib. 6. Dy. in c. in obſcuris, de reg. iur. eo. lib. Alber. Gand. in tracta. malefic. tit. de homic. & eorum poenis. columna ſexta in fin. in paruis. Specul. in ti. de iudi. deleg. uer. ultra alias. iuxta uer. quid ſi in rixa. & in ti. de homi. §. 1. verſi. ſed pone quod tutor. Cy. Io. Faber. in l. quoniã. C. ad l. Iul. de ui publi. Bar. Angel. & omnino Hippo. Mar. in l. ul. ff. ad leg. Cor. de ſicar. Bar. Bal. Angel in l. ita uulneratus in fin. ff. ad leg. Aquil. Alber. in tracta. ſtatutorum, in 3. parte. q. 61. Bald. in l. qui ſeruo. § ul. ff. de fur. & in l. non ideo. in antepe. q. uer. ſed iuxta hoc uenit. C. de accu. & in l. ſi certus, cũ l. ſeq. ff. de SC. Sylla. & cõſ. 361. lib. 1. Ang. in l. reos, ff. de duob. reis. Imol. in cle. 1. col. vl. uer 3. quærit. de homici. Floria. in d. l.

d.l.itē Mella.§ sed etsi ff.ad l.Aquil Sal.Gaspar de Calder.& Pe.An.inter cōs ipsius Pe.cōs.216.nos Bartholomæus.& Raph Cu.cōs.134.uisis totius cōtrouersiæ co.2.post prin.& iterū paulo post in uer.quamobrē.Ro cōs.401.eo præsupposito,Maria.in repe.c.ad audientia.in 30.q.& item in 397.q.principalis de homici.& Alex. cons.15.uiso processu inquisitionis formatæ.lib 1.& cōs.50.col.2. er 4 dato.& co.vl.ver nō obstat ultimum.eo lib.1.& cōs 14.ponderatis narratis col.2.ver sunt præterea multæ.& cōs 2.viso processu.co.1.in fi.& seq lib.7.Feli.post alios in d.c significasti,eius initii.2.co.3.versi.nota ibi de homici.& Hippol.Mar.in l.1 col.11.versi.16.ff.ad leg.Cor.de sicar.& in rub.de proba.col.83.ver item redeundo & col seq.ver.non omitto.& sing.217.vide omnino Alex. in l.1.col.8.ff.si cert pet & consi.15. col.3. uersi.quarto moueret.

CAVSA SEXAGESIMA QVARTA.

SVMMAE.

1 *Damnatus ad mortem laquei,si laqueo rupto in terram ceciderit, liberandus ne sit.*

1 SEXAGESIMO QVARTO, Si damnatus ad mortem laquei,laqueo ipso rupto in terram cecidit, credendum est illud factum esse miraculose in dubio,cum ipse protestatus fuisset de innocentia,& ideo est liberandus, ut per multa decidit, Lucas Pen.in l.1.col.7.ver.sed pone damnatus est aliquis.c de deser.& occul.lib.12.& sequitur & dicit not.Philip.Dec.in l.fauorabiliores. in fi.ff. de reg.iur.Huic operi nostro iustissimum finem adfere ruptus laqueus.

FINIS TRACTATVS

DE POENIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM INSIGNIVM,

Quæ Andrea Tiraquellus hoc suo opere contexuit.

Carcer

Clam

Cri-

dauid

Dolus

E

Fa-

Fides,

Frater,

Hære-

H

I

Indif-

Iudex

L

Lex

a Malo

Mulieres

Nobi-

O

Officialis

refert

prae-

probum

Quod

Rapuisse

R

Rogatio

Sortitione

Th e-

Verum

uolo,

X

Z

FINIS INDICIS.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh.

Omnes sunt Quaterniones.

FRATER Felix Perettus à Montealto, in Gymnasio Domus magnæ Reg. & hæreticæ prauitatis Inquisitor uidit legit & recognouit Andr. Tiraq de Poenis, & admittit manu propria ex Domo magna fratrum min. Venet. Die xiiii. aug. 1559.

